

SARASVATĪ BHAVANA STUDIES

Vol XIV

GENERAL EDITOR

Suratī Narayana Manī Tripathī
Vice-Chancellor
Varanaseya Sanskrit Vishvavidyalaya,
Varanasi

PĀṆINĪYA-DHĀTUPĀṬHA- SAMĪKṢĀ

by

Dr. Bhāgīratha Prasāda Tripaṭhī
Vidyāvāridhī (Ph D.)

VARANASI
1965

Published by,—
Director, Research Institute
Varanaseya Sanskrit Vishvavidyalaya
Varanasi

Printed by —
Manager,
Sansar Press (Private) Ltd ,
Kashipura, Varanasi,

सरस्वतीभवन-अध्ययनमाला

(१४)

पाणिनीयधातुपाठसमीक्षा

लेखकः सम्पादकश्च

डॉ० भागीरथप्रसादत्रिपाठी 'वागीशः शास्त्री'

व्याकरणाचार्यः, विद्यावारिधिः (पी-एच्० डी०)

सीनियर-रिसर्च-फेलो

वाराणस्याम्

१८८७ तमे शकाब्दे

प्राप्तिस्थानम्—

प्रकाशनविभागः

वाराणसेयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

वाराणसी—२

मूल्यम्—१८.५०

प्रास्ताविकम्

“एकः शब्दः सम्यग् ज्ञातः सुष्ठु प्रयुक्तः स्वर्गे लोके च कामधुग् भवति” इति श्रुतिः । अनया च भगवत्या श्रुत्या एकस्यापि शब्दस्य सम्यग् ज्ञानेन शोभनप्रयोगेण चैह-लौकिकी पारलौकिकी चेष्टप्राप्तिरभिधीयते । तत्रापि ज्ञानमन्तरा प्रयोगस्य कथमप्य-सम्भवाद् ज्ञानं पूर्वमेवापेक्ष्यते । तज्ज्ञानञ्च व्याकरणादेव भवति । अत एव “ब्राह्मणेन निष्कारणो षडङ्गो वेदोऽध्येयो ज्ञेयश्च । प्रधानञ्च षट्स्वङ्गेषु व्याकरणम्” इति महाभाष्ये उक्तम् । प्राधान्यञ्च व्याकरणस्य शब्दराशेर्वेदस्य स्वसंस्कारार्थं सर्वतः प्रथममपेक्षणीयत्वात् । “वाग् वै पराच्यव्याकृता आसीत् । ते वै देवा इन्द्रमब्रुवन्, इमां नो वाचं व्याकुरु” इति तैत्तिरीयात् सर्वतः प्रथममिन्द्रेण वाचो व्याकृतिर्विहिता । तदारभ्य बहुधा व्याकरणानि समजायन्त । लाघवम्, वैज्ञानिकत्वम्, सर्वतः परिपूर्णता, लौकिकवैदिकशब्दानामुभयेषां साधकता चेति दृष्टिकोणैर्विपश्चित्सु पाणिनिव्याकरणस्यैवात्यादर इदानीं यावत् परिदृश्यते । तत्र शब्दानां सारस्येनाव-गमाय प्रकृतिप्रत्ययादिकल्पनं बहोः कालात् प्रचलितैव समाश्रिताऽस्मिन् व्याकरणे । अत एवाथर्वणे—“क्रो धातुः ? किं प्रातिपदिकम् ? कश्च प्रत्ययः ?” इत्युक्तम् । धातु-प्रातिपदिकभेदेन प्रकृतेर्द्वैविध्येऽपि प्रातिपदिकेष्वप्यनुगतो धातुरेव प्रकृतित्वेन मुख्यता-मर्हति । बहुत्र शब्देष्वनुगतः कश्चिद् वर्णसमुदायस्तत्संबद्धः कश्चिदर्थोऽप्यनुभूयमानः सर्वास्वपि भाषासु धातुपदेन व्यपदिश्यते । दधाति बहुषु स्थलेष्वनुगतानर्थानिति धातुः, धीयते वाऽनेकैः शब्दैरनुगतेऽर्थे इति कर्मणि प्रत्ययेन वा निष्पन्नो धातुशब्दः । एतद्विषये गवेषणायां प्रवृत्तेषु विद्वत्सु पाणिनिना धातुपाठरूपेण खिलपाठः कृतः । अन्यैश्च क्षीरतरङ्गिणी, धातुप्रदीपः, धातुवृत्त्यादयो ग्रन्थाः सङ्कलनात्मका विद्वद्भिः कृता भवन्ते । तत्रैषु वर्तमानानां बहूनां धातूनां कुत्रापि प्रयोगादर्शनाद् द्विट्नीमहोदयेन नवशतसंख्याका एव धातवः स्वीकृताः ।

तत्र महाभाष्ये बहूनां शब्दानां व्याकरणेन निष्पन्नान्स्वयं प्रयुक्तत्वमाशङ्क्य सन्ति शब्दाः प्रयुक्ता एवेति समाधायानुपलब्धिः शङ्कायामुक्तम्—“उपलब्धौ यत्नः क्रियताम् । महान् शब्दस्य प्रयोगविषयः । सप्तद्वीपा वसुमती त्रयो लोकाश्चत्वारो वेदाः साङ्गाः सरहस्या बहुधा भिन्नाः, एकशतमध्वर्युशाखाः, सहस्रवर्त्मा सामवेदः, एकविश-तिधा बाह्वृच्यम्, नवधाऽथर्वणो वेदः, वाकोवाक्यमितिहासः पुराणं वैद्यकमित्येता-वान् शब्दस्य प्रयोगविषयः । किञ्च, बहवः शब्दा देशान्तरे नियतविषयाः । शवतिर्गति-कर्मा कम्बोजेष्वेव, विकार एवैनमार्या भाषन्ते शव इति । हम्मतिः सुराङ्गेषु, रंहतिः प्राच्यमगधेषु, गमिमेव त्वार्याः प्रयुञ्जते । दातिर्लवनार्थं प्राच्येषु, दात्रमुदीच्येषु” इति । अस्यैव भाष्योक्तस्यार्थस्याधारमाश्रित्य संस्कृतग्रन्थेषु तत्तद्देशभेदभिन्नेषु भाषासु

प्राकृत-पाली-श्वेता—इत्यादिषु तेषां तेषां धातूनां प्रयोगप्रदर्शनेन 'विद्यावारिधिः' इत्याख्यायोपाधये साफल्यमाप्नुवता धातुपाठसमीक्षकेणानुसन्धात्रा स्वकीये निबन्धे स्पष्टीकृतः सर्वेषु धातुषु धातुपाठपठितेषु समादरः, निराकृतश्च द्विट्नीमहोदयस्य सिद्धान्तः । परीक्षकाणां संवेदनेन विषयस्यावलोकनेन चास्य लेखकस्य परिश्रमो बहिष्ठां प्रशंसामर्हति । प्रयासेनानेन च जिज्ञासूनां धातुविषयकज्ञाने महानुपकारः सम्भाव्यते । ग्रन्थेऽस्मिन् धातवो धातूनामर्थास्तत्समधातवस्तदर्थः प्रयोगस्थलानि च तत्तत्साङ्केतिक-शब्दैः प्रकाशितानि । ते च सङ्केताः सूच्याद्यवलोकनेन ज्ञाता भविष्यन्ति । निबन्ध-स्यास्यानुसन्धानात्मकस्य प्रकाशनमिदं बाहुल्येनोपयोगितां भजेदिति कामयमानः स्वकीयैराशीःसंतानैः संयुनक्ति ।

केन्द्रीयविश्वविद्यालयानुदानायोगस्य आर्थिकेन साहाय्येनास्य ग्रन्थस्य मुद्रण संजातमिति विश्वविद्यालयस्य पक्षेण तत्रत्येभ्योऽधिकारिभ्यः साधुवादान् वितरन् विरमति ।

सुरतिनारायणमणित्रिपाठी
 वाराणसेयसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य
 उपकुलपतिः ।

प्रवृत्तिनिमित्तम्

श्रीनन्दनन्दमलीलाधाम्नि वृन्दावने १९५३ ख्रीस्ताब्दे धातुपाठमनुशीलयता मया किमपि नवीन समधिगतमिवावुभूतम् । विपश्चिद्धिः सह सम्भाषणप्रक्रमे जनेनानेन धातुपाठधृताः प्रायशः समेऽपि धातवो व्यवहृता । सम्भाषणमाकर्ण्य दोषज्ञा “कोऽर्थः । कोऽर्थः ।” इति प्रणय-गदन् । बहुत्र तु “अप्रयुक्तताप्रयोगदोषः । अप्रयुक्तताप्रयोगदोषः ।” इत्येव समाकर्णं मया विद्वज्जनगणनी । एवं सत्यपि नाहं मनागपि विचलितोऽभूव निजपथात् । असकृन्मनसि समुदिता जिज्ञासा—यद्यस्यप्रयुक्तता तर्हि किमिति भगवता पाणिनिना सगृहीता धातव एते ? “नून प्रयोगविषयाः सन्तीमे” इति द्रढिष्ठा धारणा प्ररूढा चेतसि मदीये । १९५४ ख्रीस्ताब्दे वाराणसीमुपेतो विद्वद्भिः समं सम्भाषमाणोऽहं बहुभिः प्रत्याख्यातः, अनेकैरुपहसितो भूरिभिश्च प्रतिघाभाजनतां नीतः । शब्दशास्त्रविष्प्रकाण्डा गुरुचरणा श्रीमद्रघुनाथशर्माणः समभ्य-मन्दन् मामकी वर्तनीम्, प्रोदसाहयश्च द्वित्रौल्लोकप्रयोगान् निर्दर्शयन्त इति मनमनोमयूरो भूयो नर्तितु प्राक्रमत जलमुष्नादमाकर्ण्यैव । तदनु—“सर्वे देशान्तरे ः सर्वे खल्वप्येते शब्दा देशान्तरेषु प्रयुज्यन्ते । न चैवोपलभ्यन्ते । उपलब्धौ यत्न क्रियताम् । महान् शब्दस्य प्रयोग-विषयः । सप्तद्वीपा वसुमती त्रयो लोकाः, चत्वारो वेदाः साङ्गाः सरहस्या बहुधा भिन्ना एक-शतमध्वर्युशाखाः सहस्रवर्मा सामवेदः, एकविंशतिधा बाह्वृच्य नवधाथर्वणो वेद, वाको वाक्यमितिहासः पुराण वैद्यकमित्येतावाच्छब्दस्य प्रयोगविषयः । एतावन्त शब्दस्य प्रयोग-विषयमननुनिशम्य ‘सन्त्यप्रयुक्ताः’ इति वचनं केवल साहसमात्रमेव” इति महाभाष्यमधी-यानस्य मम चेतसि समजनि कोऽप्यपूर्वः प्रमोदः । मया १९५६ ख्रीस्ताब्दतः १९५६ वत्सर यावत् सस्कृतवाङ्मया हिन्दीवाङ्मयाश्च भूयिष्ठा ग्रन्थाः समधीता भाषाज्ञानवर्द्धनोपायाः । एत-द्विषयका बहवो लेखा लिखिताः प्रकाशिताश्च । ततोऽपि मदिष्ट मम पुरस्तात् मूर्तं जातम् । न च कामपि पद्यां दिङ्मूढोऽहमपारयन्निश्चेतुम् ।

१९५९ ख्रीस्ताब्दे वाराणसेयसंस्कृतविश्वविद्यालयमनुसन्धिःसया समुपेतान् मया-चार्यप्रवराणां श्रीमत्पण्डितक्षेत्रेशचन्द्राणां चट्टोपाध्यायानां सान्निध्यमुपालम्भि । तैर्विलियम-ड्वाइट्क्लिन्नीमहोदयस्य धातुपरिशिष्टं समुपस्थापित यत्र क्लिन्नीनर्वशतिसख्याकानेव धातू-मङ्गीचकार द्विसहस्रसख्याकेषु धातुषु, इतरांश्च प्रक्षिसान् मेने । एतद्विषये मार्किनदेशस्य भाषाशास्त्रपत्रिकायाः पञ्चमे खण्डे अनुर्दशे च तेन क्लिन्नीमहाशयेन भूयो लिखितम् । तस्मा-

लोचनाप्रसङ्गेन “डब्ल्यू. जेड. के. एम्.” इत्याख्याया. पत्रिकाया अष्टमे खण्डे गोअर्ग बूइलर-महाशयेन यल्लिखित तद्विषयेऽपि चट्टोपाध्यायमहाशयेर्मदीयमवधान समाकृतम् । बूइलर-महाशयेन दर्शित यद् द्विट्नीद्वारा प्रत्यादिष्टा बहवो घातवः प्राकृतादिभाषासु प्रयुज्यमाना इश्यन्ते । तदनु तस्यामेव पत्रिकायाम् ओतोफ्राङ्कमहाशयेनाप्येतद्विषये पालिभाषात सामग्री-माहृत्य परिशिष्टरूपेण लिखितम् ।

श्रीमच्चट्टोपाध्यायानां निर्देशकत्वे (एप्रिल) १९६१ ख्रीस्ताब्दात् १९६३ अक्तूबर-पर्यन्तं भारतशासनीयशिक्षामन्त्रणालयेन ३३०० मुद्रा धातुपाठसमीक्षाग्रन्थरचनार्थं मह्यं प्रदत्ता. (पारम्परिकसंस्कृतपाठशालानां परिणतियोजनायाम्) । श्रीमच्चट्टोपाध्यायेर्वाल्ले-पॉर्कनैररचितम्—**Alois Walde**, *Vergleichendes Wörterbuch Indogermnischen Sprachen* : herausgegeben und bearbeitet Von Julius pokorny, 1930-1932 (3 Bde) इति कोशमन्यान् ग्रन्थान् दत्त्वा विषय च निर्दिश्य यत् साहाय्यमाचरित तदर्थं ते कोटिशो वन्दनीयाः । अत्र मया कियत् साफल्य-मात्वादितमितीह प्रेक्षका. प्रमाणम् इति निवेदयते

वा० स० विश्वविद्यालये, }
सवत् २०२२ }
रथयात्रायाम् }

विदुषा विधेयः—
भागीरथप्रसादखिपाठी ‘वागीशः शास्त्री’
ज्येष्ठानुसन्धानपण्डितगणाभ्यन्तरः
(सीनियर-रिसर्च-फेलो)

उपोद्घातः

इह ग्रन्थे क्षीरतरङ्गिणी-धातुप्रदीप-धातुवृत्ति-गतान् सर्वान् सपाठभेदधातुनधिकृत्य गवेषण-प्रवर्तना वर्तते मदीया । शर्ववर्म (त्रिविष्टपस्रोतस्समुपलब्धधातुपाठ-(अर्थविहीन-) चन्द्र-जैनेन्द्र-काशकृत्स्न-कातन्त्र शाकटायन हेमचन्द्र-चोपदेवाना धातुपाठघातव. समे प्रायशोऽस्मिन् ग्रन्थे सन्ति समाविष्टाः । प्रतिपृष्ठे कृत विभागद्वयम् । प्रथमे विभागे तावत् खण्डद्वयम् । यत्र प्रथमे खण्डे व्याख्येया धातवो द्वितीये च सन्ति समायोजिता अर्था. । द्वितीये विभागे व्याख्येयधातुभिः सह ध्वनितुलनायै पूर्वोक्ताना निखिलाना धातुपाठाना धातवो वेदनिघण्टुनिरुक्तपुराणपालिप्राकृतादीना च प्रासङ्गिकी सामग्री समुपन्यस्ता वर्तते । अस्मिन् भागे समुपन्यस्ताना धातूना स्थापनया सस्कृतधातुविकासपरिचय. शक्येत विज्ञातुम् ।

यद्यपि पूर्वोक्तैकादशधातुपाठाना धातुसूची दशधातुपाठाना चार्थसूची श्रीबालकृष्ण-गजाननपल्लुलेमहोदयेन प्रस्तुताऽस्ति, तथापि तत्रार्था धातूनामनुसारेण नोपलभ्यन्ते । धातूनामस्ति पृथक् सूची, अर्थानाञ्च पृथक् । धातु ज्ञात्वा कश्चन तदीयानखिलानर्थान् बोद्धु न प्रभवति, कस्यापि धातोः समस्तानर्थानेकत्र प्राप्नुमपि नहि शक्नोति सारल्येन । सूच्येषा तु तेषामुपकारिका येषामेतन्निखिलधातुपाठगतधातूनामर्था कण्ठस्थीस्युः, साधारणाना कृते निकाम नोपकारिका । उदाहरणतः प्रस्तूयते धातुद्वयम्—√वी धातुरस्येतेष्वर्थेषु—१-गतौ, २-व्याप्तौ, ३-प्रजने, ४-कान्तौ, ५-असने, ६-खादने च । √अव् धातुश्च—१-रक्षणे, २-गतौ, ३-कान्तौ, ४-प्रीतौ, ५-तृप्तौ, ६-अवगमे, ७-प्रवेशे, ८-श्रवणे, ९-स्वाम्यर्थे, १०-याचने, ११-क्रियायाम्, १२-इच्छायाम्, १३-दीप्तौ, १४-अवाप्तौ, १५-आलिङ्गने, १६-हिंसायाम्, १७-आदाने, १८-भागे, १९-वृद्धौ च । सूच्यामेकैकोऽर्थोऽकारादिक्रमेण विन्यस्तोऽस्ति तत्र तत्र च तद्भातुरपीति -जिज्ञासु रक्षणेऽर्थे धातु इष्ट्वा ज्ञास्यति—√अव् धातु रक्षणार्थक एवेति । कथं स धातोरनूनकानर्थाञ्छक्यनुयाद् युगपच्चातुम् ? पाठकैर्धातुदेश एव अर्था लभ्येरन् न त्वर्थदेशे धातवः । एवदशा सा सूची जिज्ञासुनामेव नैव पण्डितानामपि प्रहेलिका जाता । प्रस्तुते ग्रन्थे भवन्त. कस्मिन्नपि धातौ सर्वधातुपाठानामर्थानेकत्र समुपलस्यन्तेऽकारादिक्रमके ।

प्रथमविभागस्य प्रथमे खण्डे गणस्य धातुसंख्यायाश्चोल्लेखो विद्यते । मयेह ग्रन्थे क्षीरतरङ्गिणीपाठः प्रामुख्येन गृहीत इति यत्र यत्र धातौ कस्यापि नामोल्लेखो न स्यात् तत्र तत्र क्षीरतरङ्गिण्याः सख्यादि विज्ञानीयम् । यो धातुः क्षीरतरङ्गिण्या नोपलब्धस्तत्र मया धातुप्रदीपस्य सख्या निर्दिष्टा । यत्र च धातुप्रदीपेऽपि यो धातुर्नावात्तस्तत्र धातुवृत्तेः सख्यासमुल्लेखो व्यधाधि । क्षीरतरङ्गिण्याः सस्करणद्वयमधिगतम्—डॉ० ब्रूनोलीबिशसम्पादित मीमासक्युधिष्ठिरसम्पादित च । द्वितीयस्य सख्याया भूयस्यव्यवस्थेति मया प्रथमसस्करणगतसख्या समुल्लिखिता । द्वितीये सस्करणे यत्र मनागपि भेदः परिलक्ष्यतस्तत्र मया तत्सख्या सङ्केतिता । धातुवृत्तेर्महीसुर-वाराणसीप्रकाशित सस्करणद्वय समुपायोजि ।

प्रथमविभागस्य द्वितीये खण्डे परस्मैपदस्थाने (प) इति, आत्मनेपदस्थाने च (आ) इति प्रयुक्त विराजते । अर्थनिर्देशनस्थले क्षीरस्वाम्यादिनाम्नामाद्याक्षराणि गृहीतानि । यथा—“क्षी मै-सा-श-च-जै काक्-कात-शा-हे-वो” इति । क्षीरतरङ्गिणी-धातुप्रदीप-धातुवृत्ति-चान्द्रव्याकरण-काश-कृत्स्नशब्दकलापधातुपाठ कातन्त्रधातुपाठ (हस्तलेख)—कविकल्पद्रुमा उपलब्धा इति तत्साहाय्येन विरचितेऽयस्मिन् ग्रन्थे मया बालकृष्णगजाननपलसुलेमहाशयस्य सूच्यपि कात्स्न्येन समुपायोजि ।

यद्यप्येकादशधातुपाठैः पाठशुद्धेः प्रकाम निर्णयसम्भवः, तथापि मया सरस्वतीभवन-पुस्तकालयस्थधातुपाठानां सप्तहस्तलेखैः समपादि पाठभेदसङ्गतिः । तेषां सख्यादिनिर्देशः सहा-यकग्रन्थानां सूच्या वीक्षणीयः ।

धातुपाठमवलम्ब्य लिखिताष्टीकाष्टिपण्यश्चैतावच्चिर यावत् प्रायेण सन्ति कल्पनासम्भूताः । व्याकरण वस्तुतः प्रयोगमाश्रित्य प्रवर्तते । प्रयोगशरणा वैयाकरणा इति व्याकरणग्रन्थेषु यत्र यत्र समाधिर्न सङ्गच्छते तत्र तत्र ‘लक्ष्यानुसन्धानात्’ ‘अनभिधानात्’ वेति प्रस्तूयते । यथा—‘वचन्ति’ इति रूप व्याकरणशुद्धमपि नोल्लिख्यते, अनभिधानात् । इत एव कारणात्लक्ष्यैक-चक्षुष्को लक्षणैकचक्षुष्काज्यायान् आश्रूयते । वैयाकरणैः केवलकल्पनाभिरिदं तथ्य प्रायेण विस्मृतम् । तैर्लक्ष्याप्यननुसन्धाय सलक्षणानुसन्धान कल्पनाः प्राबल्येन समाश्रीयन्त इति ते तथ्येभ्यः सुदूर गताः सन्ति । वैयाकरणा ऐतिह्यतस्तु दवीयस्त्व गच्छन्तो दृश्यन्ते । खातमिदं समीकर्तुं मया भूयः प्रयोगानाश्रित्य धातुसम्बन्धे विचारः प्रवर्तितोऽस्ति । एनमेव प्रयोग शरणीकृत्य ह्रिद्विनी-र्नवशतसख्याकानेव धातूनङ्गीचकार । शेषाश्च धातूनप्रामाणिकान् उज्जुघोष, ते वैयाकरणैः परतो यथाबुद्धिं सन्निवेशिताः स्युरिति । तेन सकुचितदृशा विचार्येय धारणा समास्थितासीत् । वस्तुगत्या सस्कृतभाषाप्रयोगविषयो विष्टपेऽस्मिन् तत्सम-तद्भव-देशजेति येन केनापि रूपेण वर्तत एव । सस्कृतवाङ्मयानुपलम्भादेव कमपि धातुमप्रामाणिकमङ्गीकर्तुं न युज्यते । महाभाष्यकृता तथ्यमिदं सुसाधु प्रस्फोरितम्—*सर्वे देशान्तरे*अत्रेति ।

भगवता पतञ्जलिना भाषाणां सुविचारितः स्वरूपपरिचयः प्रास्तावि । तेन समा भाषाः प्रयोग-विषयीकृता इति “सप्तद्वीपा वसुमती, त्रयो लोकाः”—कथनेन मुरुपष्ट भवति । साधुत्वासाधुत्व- (व्याकरण) विचारस्तु तदा परतः समुद्भवेद् यदा हि सुज्ञाना दिङ्नैयत्यस्य प्रयोगनैयत्यस्य वा चिन्ता जायेत । साधुत्वासाधुत्वविचारे च व्याकरण मूलम् । व्याकरण तु परवर्ति । तत्रथा—“वाग्वै पराच्यव्याकृता अवदत् । ते देवा इन्द्रमब्रुवन्—इमा नो वाच व्याकुरु इति” (तैत्तिरीये षष्ठकाण्डे) । अत्र वाण्या अव्याकृतत्व सुचेयम् । अत्र मान्यता तैः शिष्टप्रयोगमाधृत्य प्रत्यज्ञायि । शिष्टैर्ये ये प्रयोगाः स्वीकृतास्ते ते साधुत्वसवल्लिता प्रख्यापिताः ।

भगवता पतञ्जलिना देशान्तराणां केषाञ्चिन्नामानि प्रयोगभेदाश्च समुदाहृताः—“एतस्मि-श्चातिमहति शब्दस्य प्रयोगविषये ते ते शब्दास्तत्र तत्र नियतविषया दृश्यन्ते । तद्यथा—शवतिर्गाति-कर्मा कम्बोजेष्वेव भाषितो भवति, विकार एवैनमार्या भाषन्ते शव इति । इम्मतिः सुराष्ट्रेषु, रहतिः प्राच्यमध्यमेषु, गमिमेव त्वार्याः प्रयुज्जते । दातिर्लवनाथे प्राच्येषु दात्रमुदीच्येषु (गिरिधरशर्म-सपा.स. ५२ पृ.) द्रष्ट. निरु. २,२,८ । अद्यत्वे √शव् धातोर्यात्यर्थकत्व सस्कृतप्रयोगेषु नोपलभ्यते

सत्यपि धातौ √शब् (गव) १/ गनौ (प) इति पाणिन्युल्लिखिते, तर्हि धातोरस्य गत्यर्थकत्वमपलापयितुं शक्यते ? न शक्यते, कम्बोजेषु प्रयोगोपलम्भात् । उक्तभाष्यनिरुक्ताभ्यां सिद्धयति यदेकस्यैव धातोर्देशान्तरेषु भवन्ति भिन्नभिन्ना अर्था इत्येषास्ते न शक्यन्ते समग्रीतुम् । महामुनिना पाणिनिना √शब्धातोरार्यानुमोदित विकारार्थमनुपदिश्य कम्बोजप्रचलित गत्यर्थ-कत्वमेव समुपदिष्टम्, इत्येतेन व्यज्यते यत् तेन कुत्रापि प्रयुक्ता आख्यातरूपार्था प्राधान्यतो निरूपिताः । फलतो विद्वद्भिः समुपलब्धार्थपर्यन्ते नेयता निश्चेया, देशभेदादर्थानामानन्त्यात् । इह ग्रन्थे धातौ धातौ देशान्तरप्रयुक्तधातूनामर्थानां च सङ्गत्यै यथागति प्रयतितम् ।

तथ्यानि सर्वाण्येतानि समनुव्याय मया ग्रन्थस्यास्य सज्ज्यै वक्ष्यमाणा सामग्री समुप-योजना—(क) भारोपीयान्याख्यातानि नामानि वा । (ख) भारोपीयान्याख्यातानि नामानि वा । (ग) वेदेभ्यः प्रभृति नाटकादिग्रन्थान् यावत् प्रामाणिकाः प्रयोगाः । (घ) पालिसाहित्ये समुपलब्धाः प्रयोगाः । (ङ) प्राकृतसाहित्ये समासादिताः प्रयोगाः । (च) अपभ्रंशसाहित्ये समधिगताः प्रयोगाः । (छ) हिन्दीसाहित्ये भाषाशाखाया वोपलब्धाः प्रयोगाः । पुलिन्देखण्ड-(>बुन्देखण्ड) भाषाऽस्ति मदीया मातृभाषेति कोशेष्वनुपलभ्यमानस्तच्छब्दो मया तत्र तत्र लिखित । तद्भाषामयं कोऽपि कोशो नाशक्यत प्राप्तु मया । इयं भाषाशाखा खुरई (सागर म० प्र०) स्थस्य भाष्यमाणा प्रभाषेति । (ज) मुण्डारीभाषाया प्राप्ताः प्रयोगाः । (झ)—गणभाषा (पिशाचभाषा)-[देशवाडी प्राकृत]-साहित्ये लब्धा सामग्री । (ञ) कश्मीरभाषेति । लक्षणा-धारेण प्रणीतस्य भट्टिकाव्यस्य प्रयोगाः पूर्वं मया सगृहीता अपि ते पश्चाद् बहिष्कृताः । महाभाष्यप्रयोगास्तु यथेऽस्तमङ्गीकृताः ।

निर्वचनप्रामाण्याय—निरुक्तम्, नामलिङ्गानुशासनम् अमरकोशोद्घाटिनी-रामाश्रमी-सहितं च समाश्रिते । क्वचित् स्थलेषूणादिव्युत्पत्तिरपि प्रादर्शितः । एकस्यैव शब्दस्यानेकेभ्यो धातुभ्यो व्युत्पादितत्वाद् व्युत्पत्तिः प्रायेण कल्पनिक्येव । उदाहरणत्वेन—अन्त्रशब्दः √अन्त् १/ धातौ, अभ्रशब्दः √अभ्र १/ धातौ, अर्बुदशब्दः √अर्ब् १/ धातौ, अर्वन्शब्दः √अर्व् १/ धातौ, ऊर्दरशब्दः √उर्द् १/ धातौ प्रेक्षणीयः । एवमेवात्र ग्रन्थे सर्वत्र विचारितमस्ति ।

प्रयोगोपस्थापनतत्परताया मया वैदिकपदानुक्रमकोश—(सम्पूर्णः, खण्डमेकमप्रकाशित विहाय) सेण्टपीटर्सबर्ग(ब्योथलिङ्क-रॉथ)कोश—शब्दकल्पद्रुमप्रभृतयः समाश्रिताः (द्र० सहायकग्रन्थानां सूची) । वाल्मीकीयरामायण-महाभारत-महाभाष्य-निघण्टु निरुक्त-मनुस्मृति-रघुवश-नैषध-यशस्तिलकचम्पू-प्रभृतीनामक्षरशः सटीकमनुष्ठित मया पारायणमिति यत्र यत्र विहितश्रीकोल्लेखस्ते ते ग्रन्था मदधीता अवधेया, न तु कोशसगृहीताः । सेण्टपीटर्सबर्गकोशे महा-भारतस्य पर्वाणि श्लोकसख्यया सह निर्दिष्टानि । अध्यायास्तत्र नोल्लिखिताः । सप्तत्यमाने सस्करणे मयाऽध्यायोऽल्लेखाय प्रयतिष्यते । तत्र वाल्मीकीयरामायणादिश्लोकसख्यायद्यतनतत्सस्करणश्लो-कादिसख्यया न सवदति प्रायशः । तन्मार्ष्टुमपीहा ।

भारोपीयाः कोशाः सन्ति शामर्ण्य-(जर्मन)-भाषामयाः । जूलियसपॉर्कनीमहोदयस्य (यावत्प्रकाशित-), वाल्देपॉर्कनीमहोदयस्य च भारोपीयव्युत्पत्तिकोशावक्षरशो मया पर्यालो-

डितौ जर्मनभाषामयौ । संस्कृतवित्समाजस्य भवेद् बोधगम्या भारोपीयशृङ्खला, स्याच्च तद्विचाराणामिह दिशि प्रवर्तनेत्युद्दिश्य मया सत्यपि भूरिपरिश्रमसाध्ये कर्मणि तत् सर्वमपेक्षित कर्तुं प्रायत्यत संस्कृतभाषामयम् ।

एतैर्निशेषैः प्रयासैर्मया धातवः प्रयोगशाणेन परीक्षिताः । हिट्नीर्य धातु नाङ्गी चकार तत्र धात्वादौ '†' एवञ्जातीयक चिह्नमस्ति सयोजितम् । प्रकृतधातुर्हिट्नीर्यव्याख्यातधातुभ्यो व्यतिरिक्त इति तत्सङ्केताकृतम् । हिट्थ्यननुमोदिता धातव ईदृशा मया प्रायशः प्रयोगैः प्रमाणिताः । एतादृशाना सूची द्रष्टव्या ।

धातूनामुदाहरणानि नहि मस्यन्ते तिङ्प्रयोगा एव, अपि तु नामान्यपि तथा—“अथापि प्रकृतय एवैकेषु भाष्यन्ते विकृतय एकेषु”—निर. २,२,८ = धातोरारख्यातपदभावेन यः प्रयोग सा प्रकृति । नामीभूतस्य तस्यैव य. प्रयोग सा विकृतिरिति दुर्गाचार्यः । हिट्नीमहाशयेनापि क्वचिन्नाम्नामेवोदाहरण प्रास्तावि । दृश्यताम्—√कद् धातुः । अन्येषा परिवर्तमानानामगानामपेक्षया मूले यस्य शब्दस्य स्थितिः प्रायशोऽपरिवर्तमाना परिलक्ष्येत स धातुत्वेन परिकल्पयते । उदाहरणतः स्वर्गादिधातवो ग्राह्याः । कटककुण्डलादि यत् किमप्याभरण निर्मायेत हेम्ना, तदाकारे भिन्नतापि नाम सम्पद्येत, जातु तन्नामान्यपि भिन्नतामापद्येरन्, मूलतो द्रक्ष्यते काञ्चनमेव न त्वन्यत् । एवमेव शब्दशास्त्रेऽपि—भवति, -बभूव, -भविता, -भूयात्, -अभूत्-प्रभृतिषु 'भू' इति भव् इति च स्वैर्यण दृश्यते, यदा हि—अति, अत, -अन्ति, -व, म, -इता, यात्, -त्-प्रभृतय प्रत्ययाः परिवर्तमाना भवन्तीति विचार्य वैयाकरणैर्निरधारि—एतेषा समेषा मूले विद्यते 'भू' इति । एतदेवाधृत्य धातूना तिङ् रूपानधिगतत्वेऽपि, सत्स्वेव नामसु, तत्र तत्र सन्ति कल्पिता धातव आचार्यैः । यथा—√श्ल् १/५२६ रुजायाम्, √शच् १/१६३ व्यक्ताया वाचि, √शट् १/२९६ रुजाविशरणगत्यवसादनेषु, √शट् १/३३७ कैतवे, √शण् १/७९१ प्रभृतयः ।

पाणिनिप्रोक्तास्तदुपदिष्टा वा सन्ति कियन्तो धातवः, परतश्च सन्निवेशिताः कियन्त इति दुःशको निर्णयः । न चानधिगततिङ् रूपनिभाना धातूना न पाणिनिप्रोक्तत्वमुपदिष्टत्व वेति वाच्यम्, “शब् गतौ” धातोरपि तथात्वासम्भवात्, तदुल्लेखस्य निरुक्तमहाभाष्ययोः सत्त्वाटित्यस्माभिः समेऽपि धातून् प्राप्तापाणिनिपरम्परा उररीकार्याः । एतावति द्राघीयसि काले पाणिनीयैः विद्वद्भिर्देशभेदानुसारेण धातुपाठे बहूना पाठभेदाना सन्निवेशितत्वात् प्राप्तापाणिनिपरम्परात्वमस्य साधीयः । केचन पाठभेदा लिपिकाना भ्रान्त्या सञ्जाताः केचिन्वानवबोधेन (द्रष्ट. √कास् (कासि) १/६३७) । प्रयोगदृशा पाणिनीयधातुपाठो गणपाठतोऽपि गरीयान् वरीवर्तित्यतो यावन्तः पाठभेदा इह सम्प्राप्यन्ते न तावन्तो व्याकरणस्य कस्मिंश्चिदपि ग्रन्थे । एतेनैवास्य प्रचुरप्रचारता शक्यते बोद्धुम् ।

यत्र यादृशः पाठभेदः समासादितः, सङ्गतिं चेष्टमानेन मया तत्र '>' इति शरसङ्काशसङ्केत समन्वस्थायि । शराणिदिशि पाठभेदोऽवगमनीयः । धातुपाठभेदमतिरिच्य विकासशृङ्खलायोजनेऽपीदमेव चिह्नं सुस्थानीयम् । उक्तपाठभेदे हेतुचतुष्टयमत्र सुस्पष्टं निर्वर्णयते—

१-लक्ष्यभेदः, २-देशभेदेनोच्चारणभेदाद् विकासः, ३-हस्तलेखानामस्पष्टतयाऽनवबोधेन च भ्रान्तिः, ४-संहितापाठः ।

१-लक्ष्यग्रन्थेषु प्राप्तरूपाणामनुसारेण केचन वैयाकरणा निर्दिशन्ति धातून् । हेमचन्द्रः √पल्यूल धातुमुल्लिखेत्, तन्मतेन √पल्यूल धातुर्नास्ति । पल्यूल्यतेः प्रयोगः काठ तै. शौ. पै. (संहितासु) लभ्यते । ग्रन्थानामेतेषामध्ययनात् तेन धातुरय निर्दिश्येत । पूर्वं सर्वा वेदशाखा. सर्वैर्नाधीयन्ते स्म । तत्तच्छाखीयास्तत्तच्छाखा अभ्यस्यन्ति स्मेति तत्तत्क्षेत्रेषु तत्तद्ग्रन्थानामेव प्रचारः स्वाभाविकः । √पल्यूल धातु. तैत्रा. १, ३, ५, २ इत्यत्र प्रयुक्तो लभ्यते । क्षीरबोपौ धातुभिममुल्लिखितुर्न तु √पल्यूलधातुमिति तज्ज्ञाताः काठ. १६, ६, तै २, ५, ५, ६, शौ. १२, ४, ९, पै १७, १६, ९ इति ग्रन्था न स्युः । अन्यथा तौ पल्यूलधातुमवश्यमुल्लिखेताम् । इममेव लक्ष्यभेद विचिन्त्य ओलडि १०/९ धातौ क्षीरस्वाम्याह—“इत्थ लक्षणमलक्ष्यताम् अन्धकुक्कुटीन्यायेन लक्ष्यमनुसरता कियदिव रुष्यामः, कियदिव तुष्यामः” इति । √चर्च्, √छर्च्छ, √जर्ज, √झर्झ १/ परिभाषणे (प) इत्यत्र चाह—“किमत्र सत्य देवा ज्ञास्यन्ति” इति । √पुण् (पुण) १०/ सघाते (प) इत्यत्र च सायण. प्राह—“पुरुषकारे तु ‘पूर्ण’ इति स्वामी ‘पुण’ इति शाकटायन इत्युक्त्वा कोशसिद्धिस्वीदशोऽर्थे क्रीदशीति न विद्म इत्युपहसितम्” । अस्तु, √पल्यूल √पल्यूल इत्युभयोर्धात्वोः स्यात् सक्रान्तिः, लिपिदोषात् पकारस्य यकारत्वेन यकारस्य च पकारत्वेनापि बोधसम्भवात् ।

(२) देशभेदेनोच्चारणभेदाद् वर्णेषु जात परिवर्तनम् । एतादृशेषु स्थलेषु विद्यते तत्तद्वर्णवर्णसक्रमणप्रभृती । √कख् (कखे) १/ हसने धातु. √कक्ख् इति जायमानः सन् √खक्ख् इति विकासमापन्नः । इद सर्वं तत्र तत्रैव निभालनीयम् । प्रतिधात्वेतादृशा विचाराः सन्ति प्रवर्तिताः । द्रष्ट युगि १/ > जुगि, युगि १/ > भुगि, इति । वर्णविपर्ययेण √सिह् १/३१६ h काकृधातुः √हिस् ७/१९ इति जातः, विलोमक्रमेण वा । एवमेवार्थेऽपि √मस् (मसी) ४/ ‘परिमाणे’ इत्यस्य ‘परिणामे’ इति, √च्यु, √च्युस् १०/ इत्यत्र ‘सहनै’ इत्यस्य च ‘हसने’ इति जातम् ।

(३) इदानीन्तनीव सौविधी लिपिसम्बन्धिनी नासीत् प्राक्तने काले । अग्रतनमिव लिपिसङ्घटनात्मकमैवयमपि सार्वदेशिक नासीत् तदानीम् । एकस्य हस्तलेखस्यानेका भवन्ति स्म प्रतिलिपयः । लिपिकराश्च प्रायशो न भवन्ति स्म विद्वांस इति मक्षिकास्थाने मक्षिका अतिरिच्यान्यस्याक्षरस्यान्यत्वेन बोधो नैसर्गिकः । पूर्वतनस्य लिपिकरस्य त्रुटिभिः सह तस्य त्रुटयोऽपि सन्द्भवा भवन्ति स्म । अनेकेषां लिपिकानामनेका भ्रान्तय पाठभेदे कारण जाताः । यथा—√मेव् (मेव्) १/ सेचने (प)—मै-सा काकृ-कात, सेवने—क्षी-च-जै-शा-हे । ‘सेचने’ इत्यत्र चकारादधस्तनपङ्क्तेर्घृष्टत्वान्मृष्टत्वाद् वा वकारभ्रान्तिः प्रकाम सिद्धा । वकारादधस्तनभागे मनाब्जस्या लनत्वाच्चकारभ्रान्तिरपि निश्चप्रचम्, एवमेव चकारपकारयोः—√व्यय् १०/९४ क्षये (प) इत्यस्य स्थाने √व्यप् इति पपाठ कौशिक इति क्षीरः ।

(४) धातुपाठस्य संहितात्वेनोपदेशे “दश रामशराः” इत्यस्य “दशरां मशराः” इति वदनेका जायन्ते विप्रतिपत्तयः । संहितापाठे पूर्वधातोर्वर्णस्य परधातौ सन्निवेशभ्रान्तयः,

पूर्वधात्वर्थार्थरस्य परधातौ योजनाभ्रमाश्च सन्त्यनेकत्र । यथा—“वृत्तु ४/ वरणे” इत्यत्र “तप ४/ ऐश्वर्ये वा” इत्यस्त्र ‘वा’ ‘योजनेन’ वावृत्तु धातुः सम्पादितः । भट्टिकारेण क्वचिच्छब्दमविचार्य लक्षणस्यानुसारेण “ततो वावृत्तमाना सा” ४, २८ इति रचयित्वा ततोऽयत्रे सशीतिरुपस्थापिता । √यु १०/ जुगुप्सायाम् इत्यत्र जुगुप्सायामित्यस्याद्याधर “जु” इति प्रकृते धातौ योजयित्वा गुप्सायाम् इत्यस्य ध्वनिसादृश्येन कुप्सायाम् इति सम्पादितम् इति “युजु कुल्मायाम्” जातः स्वतन्त्रो धातुः । अत्र सन्ति सर्वत्र पाठभेदाः । सर्वे च वैयाकरणा नैकमत्य भजन्ते । विस्तरश-
स्त्विह पुस्तके विलोकनीयम् । सपाठभेद समेषा पाणिनीयधातूना विद्यते सख्या—२३५६ इति । भ्वादेः प्रभृति क्रयादिपर्यन्त १७७४ धातवः, चुगादौ च ५८२ इति ।

अनुपतञ्जलि वैयाकरणैः कल्पनाः सुतमा समाश्रिताः, लक्ष्य प्रति तद्दृक्पातो नास्ति-
नीकाशः । √तर्ज् (तर्ज) १०/१५१ सतर्जने (आ) इति धातुव्याख्याने क्षीरस्वामी लिखेत्—
“लक्ष्ये तर्जयतीति दृश्यते” इति । भट्टिकारोऽपि ‘तर्जयन्तः’ ७, ३६ इति प्रयुज्येदमीयामेव
प्रवृत्तिं पर्यचययत् । यदा हि महाभारते ‘तर्जयसे’ इत्यस्य द्विःकृत्वो लभ्यते प्रयोगः—५, २४८५,
१४, ९१३ इत्यत्र । प्रयोगशोधन्या शक्यन्ते माष्टुमिमाः सर्वा भ्रान्तयः । मयाऽत्रार्थे यथाप्राप्त-
प्रयोगेण प्रयतितम् । अनेकेषां सस्कृतग्रन्थानां विलोपान्न मदिष्ट सर्वतः पूर्तिमगात् । धातुपाठस्य
प्रतताध्ययनार्थं प्रादेशिकभाषाकोशानां प्रस्तुतिर्निकाममपेक्षणीयेति विरमति

वा० स० विश्वविद्यालये,
संवत् २०२२
रथयान्नायाम्

विदुषामनुचर —

भागीरथप्रसादस्त्रिपाठी ‘वागीशः शास्त्री’
न्येष्टानुसन्धानपण्डितगणाभ्यन्तरः
(सोनियर-रिसर्च-केलो)

सङ्केतबोधकसूची संस्कृतादिग्रन्थानाम्

अ = अथर्वशिखोपनिषद् ।

अ को = अमरकोश ।

अ कौ सू = अथर्ववेदीयकौशिकसूत्राणि ।

अधि. = अश्व्युपनिषद् ।

अचि = अभिधानचिन्तामणिः ।

अद्भुत्रा = अद्भुतब्राह्मणम्

अनर्घरा = अनर्घराध्वम्

अना = अमृतनादोपनिषद्

अन्न. = अन्नपूर्णोपनिषद्

अभि = अभिज्ञानशाकुन्तलम्

अमरु = अमरुशतकम्

अ वे = अथर्ववेदः (शौनकसहिता)

अ वे प्रा = अथर्ववेदप्रातिशाख्यम्

अव्य } = अव्यक्तोपनिषद्
अव्यक्तो. }

अशि. = अथर्वशिर उपनिषद्

१ आ } = आत्मोपनिषद्
आत्मो }

आ. च. } = आख्यातचन्द्रिका
आ चन्द्रिका }

आनन्दलह = आनन्दलहरीस्तोत्रम् ।

आत्रो. = आत्मबोधोपनिषद्

आर्यासप्तश. = आर्यासप्तशती

आर्षे } = आर्षेयोपनिषद्
आर्षेयो }

आश्व. गृ } = आश्वलायनगृह्यसूत्रम्
आश्व. गृह्य. }

आश्रौ. } = आश्वलायनश्रौतसूत्रम्
आश्व. श्रौ. }

इतिहासो } = इतिहासोपनिषद्

उणा = उणादि.

उत्तररा. } = उत्तरगामचरितम्
उत्तररामच }

ऋ. = ऋग्वेदसहिता ।

ऋ प्राति = ऋग्वेदप्रातिशाख्यम्

ऋ म (निरुक्तादिटीकोद्धृत-) = ऋग्वेदसहिता ।

ऐ } = ऐतरेयोपनिषद्
ऐतरेयो. }

ऐआ. = ऐतरेयारण्यकम्

ऐत्रा = ऐतरेयब्राह्मणम्

क. = कपिष्ठल (कठ) कृष्ण यजुर्वेद-सहिता

कठरुद्रो. } = कठरुद्रोपनिषद्
कठरु. }

कठो. = कठोपनिषद्

कथासरि = कथासरित्सागरः

का. = काण्वसहिता (शुक्लयजुर्वेदीया)

काठ = काठक (चरक) कृष्णयजुर्वेदसहिता

कादम्ब. = कादम्बरी

का प्र } = काण्वप्रकाशः
काण्वप्र }

काब्रा. = काण्वशांखीय शतपथब्राह्मणम्

काशीख = काशीखण्डम् (स्कन्दपुराणस्य)

काश्रौ } = कात्यायनश्रौतसूत्रम्
कात्याश्रौ. }

काला = कालाग्निरुद्रोपनिषद्

किराता. = किरातार्जुनीयम्

कुण्डिको. = कुण्डिकोपनिषद्

कुमारसं. = कुमारसम्भवम्

कृ. } = कृष्णोपनिषद्
कृष्णो. }

केनो. = केनोपनिषद्

कौ. = कौथुमसामवेदसहिता

कौलो. = कौलोपनिषद्

कौषीतकिब्राह्मणो. = कौषीतकिब्राह्मणोपनिषद्

कौषीतक्या. = कौषीतक्यारण्यकम्

क्रि. र. स = क्रियारत्नसमुच्चय

खि = (ऋग्वेदीय) खिलसूक्तानि

खिसा. = (ऋग्वेदीय-) खिलसूक्तानि

(सातवलेकरसस्करणम्)

ग. } = गणपत्युपनिषद्
गणपत्यु }

ग. पु. = गरुडपुराणम्

गरु. } = गरुडोपनिषद्
गरुडो. }

गर्भ. } = गर्भोपनिषद्
गर्भो. }

गी. = (श्रीमद्भगवद्-) गीता ।

गी. गो. } = गीतगोविन्दकाव्यम् ।
गीतगो. }

गु. } = गुह्यकाल्युपनिषद्
गुह्यकाल्यु. }

गोड. = गोपालोत्तरतापिन्युपनिषद्

गोग् } = गोभिलगृह्यसूत्रम्
गोभि. गृ }

गोच. = गोपीचन्दनोपनिषद्

गोपु. = गोपालपूर्वतापिन्युपनिषद्

गोब्रा. = गोपथब्राह्मणम्

च. प. स्तो. = चर्पटपञ्जरीस्तोत्रम्

चरक. = चरकसहिता

चिकि = चिकित्सास्थानम् (सुश्रुतस्य)

छन्दोम. = छन्दोमञ्जरी

छाग. } = छागलेयोपनिषद्
छागलेयो. }

छान्दो } = छान्दोग्योपनिषद्
छान्दोग्यो }

जावा. = जाबाल्युपनिषद्

जै = जैमिनीयसामवेदसहिता

जैउ = (जैमिनीय-तलवकार-) उपनिषद्ब्राह्मणम्

जैब्रा. = जैमिनीयब्राह्मणम्

ताब्रा. = ताण्ड्यब्राह्मणम्

ति. = तिलकटीका (वाल्मीकीयरामायणे)

ते. } = तेजोविन्दूपनिषद्
तेजोविन्दू }

तै. = तैत्तिरीयकृष्णयजुर्वेदसहिता

तैआ = तैत्तिरीयारण्यकम्

तैउ. = तैत्तिरीयोपनिषद्

तैप्रा. } = तैत्तिरीयसहिताप्रातिशाख्यम्
तैस. प्रा. }

तैब्रा = तैत्तिरीयब्राह्मणम्

त्रिका. = त्रिकाण्डशेषः

त्रिता = त्रिपुरातापिन्युपनिषद्

त्रि. } = त्रिपुरोपनिषद्
त्रिपुरोप. }

दे. भा. = देवीभागवतम्

देव्यु. = देव्युपनिषद्

दैब्रा. = दैवतब्राह्मणम्

त्रिवि. } = त्रिपाद्विभूतिम
त्रिपाद्विभूतिमहानारायणो } = हानारायणोपनि-
षद्

नाप } = नारदपरिव्राजकोपनिषद्
नारदपरिव्राजको. }

नाद. } = नादविन्दूपनिषद्
नादविन्दूप. }

निघ. = निघक्तम्

नि. } = निघण्टुः
निघ. }

निर्वा. = निर्वाणोपनिषद्

नील. = नीलकण्ठीया टीका (महाभारतै)

नृपू. } = नृसिंहपूर्वतापिन्यु-
नृसिंहपूर्वतापिन्यु. } = पनिषद्

नैष. = नैषधमहाकाव्यम्

पञ्चत. = पञ्चतन्त्रम्

पञ्च. ब्रा. } = पञ्चविंशब्राह्मणम्
पञ्चविं. } =

पा. अ. = पाणिनीयाऽष्टाध्यायी

पारमात्मिको = पारमात्मिकोपनिषद्

पी. } = पीताम्बरोपनिषद्
पीताम्बरोप. } =

पिं. = पिण्डब्रह्माण्डोपनिषद्

पै. = पैपलादाऽथर्ववेदसहिता

प्रका = प्रकाशटीका

प्रतापरुद्रीय = प्रतापरुद्रीयम्

प्रश्नो = प्रश्नोपनिषद्

प्रायश्चि. = प्रायश्चित्तेन्दु

बृदुको. = बृदुकोपनिषद्

बा. } = बाष्कलोपनिषद्
बाष्कलो } =

बि. } = बिल्वोपनिषद्
बिल्वो. } =

बृहत्स. } = बृहत्सहिता
बृ स. } =

बृहदारण्यको. = बृहदारण्यकोपनिषद्

बृजा. } = बृहज्जाबालोपनिषद्
बृहज्जाबालो. } =

ब्रह्मवै } = ब्रह्मवैवर्तपुराणम्
ब्र वै पु } =

ब्रसू = ब्रह्मसूत्रम्

ब्रह्मो = ब्रह्मोपनिषद्

भ. } = भस्मजाबालोपनिषद्
भस्मजाबालो. } =

भव. } = भवसतारणोपनिषद्
भवसतारणो. } =

भा. } = भावनोपनिषद्
भावनो. } =

भा. पु. } = भागवतपुराणम्
भाग पु. } =

मन्त्रा. } = मन्त्रब्राह्मणम्
मन्त्रब्रा. } =

मण्डलब्राह्मणो = मण्डलब्राह्मणोपनिषद्

मत्स्यपु = मत्स्यपुराणम्

मनु = मनुस्मृतिः

मन्त्रिको. = मन्त्रिकोपनिषद्

मन्वर्थ = मन्वर्थमुक्तावली (मनुस्मृतिटीका)

मभार. = महाभारतम्

मभाष्य. = महाभाष्यम्

महा. } = महोपनिषद्
महो. } =

महावीरच = महावीरचरितम्

महीध. = महीधरभाष्यम्

मा = माध्यन्दिनसहिता (शुक्लयजुर्वेदीया)

मा पु. } = मार्कण्डेयपुराणम्
माक पु } =

मालतीमा. = मालतीमाधवम्

मित्र. = मित्रलाभ

मुक्तिको. = मुक्तिकोपनिषद्

मुण्डको. = मुण्डकोपनिषद्

मुद्राराक्ष. = मुद्राराक्षसम्

मृच्छ. } = मृच्छकटिकम्
मृच्छकटि. } =

मेघ.उ. = मेघदूतम् (उत्तर-)

मेदि. = मेदिनीकोशः

मै = मैत्रायणी सहिता

मैत्रि. } = मैत्र्युपनिषद्
मैत्र्यु } =

मैत्रे. } = मैत्रेय्युपनिषद्
मैत्रेय्यु } =

(य) वा.स. = (यजुर्वेदीया) वाजसनेयसहिता

यशस्ति.च. = यशस्तिक्कचम्भूः

याज्ञ. } = याज्ञवल्क्यस्मृतिः
याज्ञवल्क्य. }
यो } = योगकुण्डल्युपनिषद्
योगकुण्डल्यु. }
योचू. = योगचूडामण्युपनिषद्
योत. = योगतत्त्वोपनिषद्
योमि = योगशिल्पोपनिषद्
रघु. = रघुवशमहाकाव्यम्
राजत = राजतरङ्गिणी
रापू = रामपूर्वतापिन्युपनिषद्
रार. = रामरहस्योपनिषद्
रजा. = रुद्रजाबालोपनिषद्
रुह = रुद्रहृदयोपनिषद्
ललित = ललितविस्तर-
लाट्या. } = लाट्यायनश्रौतसूत्रम्
लाट्या श्रौ }
व. } = वनदुर्गोपनिषद्
वनदुर्गो. }
वड. } = वडकोपनिषद्
वडकी. }
वड. } = वरदोत्तरतापिन्युपनिषद्
वरदोत्तरतापिन्यु. }
वपू. } = वरदपूर्वतापिन्युपनिषद्
वरदपूर्वतापिन्यु }
वरा } = वराहोपनिषद्
वराहो }
वा रा. = वाल्मीकीय रामायणम्
वा. स = वाजसनेयमार्थ्यन्दिनसहिता ।
विक्रमाङ्कदेव. = विक्रमाङ्कदेवचरितम्
वै. प. को. = वैदिकपदानुक्रमकोषः
श क ड. = शब्दकल्पद्रुमकोषः
शत्रुञ्जयमा. = शत्रुञ्जयमाहात्म्यम्
शत सु स = शतकत्रयादिसुभाषितसग्रहः

शत्रा = शतपथब्राह्मणम्
शा } = शाण्डिल्योपनिषद्
शाण्डिल्यो. }
शाभा = शाङ्खायनारण्यकम्
शात्रा } = शाङ्खायनब्राह्मणम्
शाङ्खा ब्रा. }
शागृ = शाङ्खायनगृह्यसूत्रम्
शाङ्ग स = शाङ्गधरसहिता
शाकु. = शाकुन्तलम्
शाङ्खा.श्रौ } = शाङ्खायनश्रौतसूत्रम्
शाश्रौ. }
शि = शिवोपनिषद्
शिशु. = शिशुपालवधम्
शौ. = शौनकीयाथर्ववेदसहिता
श्वे. } = श्वेताश्वतरोपनिषद्
श्वेताश्वतरो }
श्री.व्या = श्रीधरीया व्याख्या (गीतायाम्)
षत्रा. = षड्विंशब्राह्मणम्
सत्रा = सहितोपनिषद्ब्राह्मणम्
सन्या. } = सन्यासोपनिषद्
सन्यासो }
ससा. } = सर्वसारोपनिषद्
सर्वसारो. }
सात्रा. = सामविधानब्राह्मणम्
सा भा = सायणीय भाष्यम्
सार. = सामरहस्योपनिषद्
सुत्रा = सुत्रालोपनिषद्
सौ. = सौभाग्यलक्ष्म्युपनिषद्
स्क.पु = स्कन्दपुराणम्
सजी. = सजीविनी (मल्लिनाथटीका)
हरिवश. = हरिवशपुराणम्
ह } = हसोपनिषद्
हसो. }

सङ्केतबोधकसूची पालिग्रन्थानाम्

अगुत्तर. = अगुत्तरनिकाय-
दीघ = दीघनिकाय-

मज्झिम. = मज्झिमनिकाय-
विनय = विनयपिटक-

सयुक्त. = सयुक्तनिकाय-

सदनी. = सदनीति-

सङ्केतबोधकसूची प्राकृतापभ्रंश-(भाषा)-ग्रन्थानाम्

अभि. = अभिज्ञानशाकुन्तल-

आचा. = आचाराङ्गसूत्र-

आवम = आवश्यकसूत्र- (मलयगिरिटीका)

उप. = उपदेशपद- (हस्तलिखित-)

उपपृ. = उपदेशपद- (जैनविद्या-

प्रचारकवर्ग-, पालीताणा-)

उव. = उवएसमाला

उवा = उवासगदसाओ

ओघ = ओघनिर्युक्ति-

औप. = औपपातिकसूत्र-

कप्प. = कल्पसूत्र-

कपू. = कर्पूरमञ्जरी-

कस = (बृहत्) कल्पसूत्र-

काल. = कालकाचार्यकथानक-

कुप्र = कुमारपालप्रतिबोध-

कुमा. = कुमारपालचरित-

गउड. = गउडवहो

गा. = गाथासप्तशती

जी. = जीवविचार-

जीवस. = जीवसमासप्रकरण-

ठा. = ठाणङ्गसुत्त (स्थानाङ्गसूत्र-)

णाया. = णायाधम्मकहासुत्त-

णदि. = णदिसूत्र-

तदु. = तदुल्लवेयालियपयन्नो

ती. = तीर्थकल्प-

दस = दसवैकालिकसूत्र-

दसनि. = दसवैकालिकनिर्युक्ति-

दे.

दे. ना. } = देशीनाममाला

देवे = देवेन्द्रस्तवप्रकीर्णक-

धर्मवि. = धर्मविधिप्रकरण- (सटीक-)

धर्मस. = धर्मसग्रहणी

धर्मा = धर्माभ्युदय-

* नाट = नाटकीयप्राकृतशब्दसूची ।

* नाट-सा = साहित्यदर्पण-

निचू. = निशीथचूर्णि-

निर. = निरयावलीसूत्र-

पच. = पचसग्रह-

पचा. = पचासकप्रकरण-

पउम. = { पउमचरिअ
पउमचरिथ

पडि. = पचप्रतिक्रमणसूत्र-

पण्ण. = पण्णवणासुत्त-

पण्ह. = प्रश्नव्याकरणसूत्र-

पव. = प्रवचनसारोद्धार-

पाअ. = पाइअलच्छीनाममाला

पा. स. म. = पाइअसद्महण्णवो

पिंग. = प्राकृतपिंगल-

पिंड = पिंडनिर्युक्ति-

पिंडभा = पिंडनिर्युक्तिभाष्य

पि. = प्रामातिक देर प्राकृत स्प्राखन्

प्रयौ. = प्रतिज्ञायौग्ध्वरायण-

प्राप्र. = प्राकृतप्रकाश-

प्रामा. = प्राकृतमार्गोपदेशिका

प्रासू. = प्राकृतसूक्तखमाला

भग. = भगवतीसूत्र-

भत्त. = भत्तपरिण्णापयन्नो

भवि. = भविस(य)त्तकहा

* द्र. 'पाइअसद्महण्णवो' इति प्राकृतशब्दकोशः ।

महा. = आउस् गोव्याल्ले एरस्यालुगन् इन्
 महाराष्ट्री
 मै = मैथिलीकल्याण-
 मोह. = मोहुराजपराज्य-
 रभा. = रभामजरी
 रत्ना = रत्नावली (नाटिका)
 रयण. = रयणसेहरनिक्कहा
 राज = अभिधानराजेन्द्र-
 वव = व्यवहारसूत्र-(सभाष्य-)
 वाग्भ = वाग्भटकाव्यानुशासन-
 विक्र. = विक्रमोर्वशीय-
 विपा = विपाकश्रुत-
 विसे = विशेषावश्यकभाष्य-
 वेणी. = वेणीसहार-
 वै. = वैराग्यशातक-
 श्रा. = श्राद्धप्रतिक्रमणसूत्रवृत्ति-
 स. } = सबोधसत्तरी
 सबो. }
 सक्षि = सक्षितसार-
 सबोध. = सबोधप्रकरण-

सवेग = सवेगमजरी
 स = समराइच्चकहा
 सट्टि = सट्टिसयपयरण-
 सण. = मनत्कुमारचरित-
 सम. = समवायागसूत्र-
 सम्म. = सम्मतिसूत्र-
 सम्मत्त. = सम्मक्त्वसत्तति-
 सम्य. = सम्यक्त्वस्वरूपपञ्चीसी-
 सम्यक्त्वो. = सम्यक्.वोत्पादविधिकुलक-
 सिरि. = सिरिसिरिवालकहा-
 सुख = सुखबोधा टीका (उत्तराध्ययनस्य)
 सुज. = सूर्यप्रशति-
 सुपा. = सुपासनाहचरिअ-
 सुर. = सुरसुदरीचरिअ-
 सूअ. = सूअगडागसुत-
 सूअनि. = सूत्रकृताङ्गनियुक्ति-
 से = सेतुबध-
 हित. = हितोपदेशसारकुलक-
 हेका. = हेमचन्द्रकाव्यानुशासन-

हिन्दीग्रन्थः

अ. अ. }
 अभि. अनु. } = अभिधान अनुशीलन

आंग्ल-शार्मण्यादि ग्रन्थानां सङ्केत-बोधकसूची

डब्ल्यू. जेड्. के. एम्. = विएना ओरिएण्टल

पीटर्सब. = (सेंट) पीटर्सबर्ग (सस्कृत)

अमे. ओ. सो. जर्नल = अमेरिकन्
 जर्नल

व्योर्थर् बुख् — व्योथलिङ्क
 आत्तो : राथ रुदोल्फ् ।

ओरिएण्टल सोसाइटी जर्नल ।

महा = आउस् गोव्याल्ले-एरस्यालु गन् इन्

महाराष्ट्री

जंड् डी. डी. एम्. जी. = Zeitschrift
 der Deutschen Morgenländ-
 ischen Gesellschaft

मा. विलि. = मानियर् विलियम् : (सस्कृत-
 हॅग्लिश्-डिक्शनरी)

पी. टी. एस् पालि-डिक्श. =

B K A = Barret, (L C. : The)
 Kashmirian Atharva-
 veda (with critical
 notes)

पाली टेक्स्ट् सोसाइटी पालि डिक्शनरी

पि. = ग्रामातिक् देर् प्राकृत स्पाखन्

G R V=Geldner, (K F der) Rgveda (I-IV übersetzt und erläutert)	Vedic) Grammar O R N=Oldenburg (H) Vedic (Hymns, trans.)
G W =Grassmann, (H) Wort- erbuch (zum Rgveda)	W A G=Wackernagel, (J): Altindische Gram- matik
M V G=Macdonnell, (A A	

सामान्यसङ्केताः

अक = अकर्मक—

अञ्चा. = अञ्चारसस्करणे (अप्रकाशितो-
पनिषद्)

आ. } = आश्वासः
आश्वा

(आ) = आत्मनेपदम्

आन. = आनन्दाश्रमसस्करण—

कवकृ. = कर्मणि वर्तमानकृदन्तः

कात = कातन्त्र (व्याकरणम्)

काकृ = काशकृत्स्न—

कृ. = कृत्यप्रत्ययास्तः

क्रि. = क्रियापदम्

क्षी = क्षीरस्वामी

क्षी. = क्षीरतरङ्गिणी

गी.प्रे.स. = गीताप्रेसगोरखपुरीयसस्करणम्

च = चन्द्रः (चान्द्रव्याकरणम्)

चौ.स. = चौखम्बासस्करणम्

जू. = जूलियस् (पॉकर्नी)

जै = जैनेन्द्रव्याकरणम्

टी = टीका

तु. } = तुलनीय—(तुलना कार्या)
तुल.

देश. = देशज.

तौदा. = तौदादिक—

द्र. } = द्रष्टव्य—
द्रष्ट.

धा. = धातुः

नाप. = नाम (परकृ) पद—

नाधा. } = नामधातुः ।
नामधा.

निसा. = निर्णयसागरसस्करण—

(प) = परस्मैपदम्

पाठा. = पाठान्तरम्—

पाभे = पाठभेदः

पुरुप = पुरुषकार.

पृ = पृष्ठम्

प्रपु = प्रथमपुरुष.

प्रभृ = प्रभृति—

प्रयो. = प्रयोजक—(प्रेरणार्थकणिजन्तः)

प्रे. = प्रेरणा (प्रेरक—)

ब्योथ = ब्योथलिङ्क (पीटर्सबर्गसस्कृतकोशः)

भकृ. = भविष्यकृदन्तः

भवि. = भविष्यत्काल.

भाप = भावपरकपद—

भूका = भूतकालः

भूकृ. = भूतकृदन्त.

मपु = मध्यमपुरुष.

मुपा. = मुद्रितपाठ—(प्राग्—)

मै = मैत्रेयः

यक्र. = यथाक्रम—

यु.मी.स. = युधिष्ठिरमीमांसकसस्करण—

लाल. = लालकविः ([हि.] छत्रप्रकाशस्य रचयिता)

वकृ. = वर्तमानकृदन्तः

वा = वालदे (पॉकर्नीः)

वि.व शा. = विश्वबन्धुशास्त्री

वे = वेङ्कटात्मज-माधव-भाष्य—(ऋ.)

वैतु. = वैपरीत्येन तुलनीय—

वै.प.को. } = वैदिकपदानुक्रमकोषः
वैदि.प.को.

वो = वोपदेवः

श = शर्ववर्मा

शा = शाकटायनः

संक्रु = संबन्धकक्रुदन्तः

सा = सायणः

सू = सूत्रम्

स्क. = स्कन्दस्वामिकृतभाष्य-

ह ले. = हस्तलेख-

हे = हेमचन्द्र.

हेक्रु = हेत्वर्थक्रुदन्त.

हि = हिट्नी. (विलियम् ड्वाइट्)

* एतच्चिह्नयुतस्य शब्दस्य प्रयोगो हिन्द्या.

पद्य एव ज्ञेयः । भारोपीयभाषायाम् एतच्चिह्न-

युतः गब्द कात्पनिकोऽवधेयः ।

† एतच्चिह्नयुतः शब्दः प्रादेशिको निश्चये.

‡ एतच्चिह्नाङ्कितः शब्दः ग्राम्यो निर्धारणीयः ।

—इदं चिह्नम् 'इति' इत्यर्थकम् ।

४ अक्षराधोभागे लग्नमिदं चिह्नं तालव्यस्थान-
बोधकम् ।

५ इदं चिह्नम् अर्द्धस्यैकारस्य बोधकम् ।

६ इदं चिह्नं ० इत्यस्य बोधकम्

सङ्केतबोधकसूची भाषाणाम्

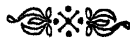
अप. = अपभ्रंश-
 अफगा. = अफगान्-
 अमे = अमेनियन्-
 अलेम = अलेमनिक्-
 अल्त्रे = अल्त्रेनियन्-
 अवे. = अवेस्ता-
 आइस् = आइसलैण्डिक्-
 आस्से. = आस्सेतन्-
 ईंग्ल. = ईंग्लिश्-
 इता = इतालियन्-
 इरा = इरानियन्-
 इरि. = आइरिश्-
 ऍंग्लो-सैक्सॉ. = ऍंग्लो सैक्सॉन्-
 किमि = किमिक्-
 गॉथि. = गॉथिक् (Gothic)
 गाथि-अवे = गाथिक-अवेस्ता-
 गुर्जरभा = गुर्जरभाषा
 च स्ला = चर्च स्लावोनिक्-
 डिग. = डिंगल-
 न उ. ज. = नवीनोच्चजर्मन्-
 न पर्सि. = नवीनपर्सियन्-
 न. ब्रेटॉ = नवीनब्रेटॉनिक्-
 नार्वे. = नार्वे (नार्वेजियन्-)
 पु. आइस्. = पुरातन-आइसलैण्डिक्-
 पु. आस्क. (ao.) = पुरातन-आस्कन्-
 पु इरि. = पुरातन-आइरिश्-
 पु. उ. ज. = पुरातनोच्चजर्मन्-
 पु च स्ला. = पुरातनचर्चस्लावोनिक्-
 पु नार्दि. = पुरातननार्दिक्-
 पु. प्र. = पुरातनप्रशियन्

पु बुल्गा = पुरातनबुल्गारियन्-
 पु ब्रेटॉ. = पुरातन ब्रेटॉनिक्-
 पु. म उ ज. = पुरातनमध्योच्चजर्मन्-
 पु रसन् = पुरातनरसन्
 पुरा हि = पुरातनहिन्दी-
 पु लिथु = पुरातनलिथुआनियन्-
 पु सैक्सॉ = पुरातनसैक्सॉन्-
 बगा = बगला-
 बु ख. = बुदेखण्डीय-
 बुल्गा = बुल्गारियन्-
 बोहे = बोहेमियन्-
 ब्रेटॉ. = ब्रेटॉनिक्-
 म ईंग्ल. (mengl) = मध्य ईंग्लिश्-
 म इरि. = मध्य आइरिश्
 म किमि = मध्यकिमिक्-
 म ज = मध्यजर्मन्-
 म नीदै. = मध्यनीदैलैण्डिक्-
 मरा = महाराष्ट्रिय-
 मैथि = मैथिल-
 लिथु = लिथुआनियन्-
 लेट्टि. = लेट्टिश्-
 लैति. = लैतिन्-
 शौ. = शौरसेनी
 स. = सस्कृत-
 सर्बि. = सर्बियन्-
 सैर्वो क्रोटि. = सैर्वो-क्रोटियन्-
 स्वीडि. = स्वीडिश्-
 स्ला. } = स्लावोनिक्-
 स्लावो. }

विषयसूची

विषय	पृष्ठसंख्या
१—प्रास्ताविकम्	क-ख
२—प्रवृत्तिनिमित्तम्	ग-घ
३—उपोद्घातः	ङ-ञ
४—सङ्केतबोधकसूची संस्कृतादिग्रन्थानाम्	ट-थ
५—सामान्यसङ्केताः	द-ध
६—सङ्केतबोधकसूची भाषाणाम्	न
७—पाणिनीयधातुपाठसमीक्षा	१-७३४
(क) *वादे. प्रभृतिः क्रयाद्यन्ता धातवः.	१-५६६
(ख) चुरादिगणधातवः.	५६७-७३४
८—हिट्नीमहोदयेन न्यस्कृता इह ग्रन्थे च प्रयोगैः साधिता धातवः	७३५-७४९
९—अनुपलब्धप्रयोगा धातवः	७५०-७६१
१०—साक्षादुपयोजितानां ग्रन्थानां सूची	७६२-७६४
११—शुद्धिपत्रम्	७६५

पाणिनीयधातुपाठसमीक्षा

रघुनाथं शिवं नत्वा क्षेत्रेशं च गुरुद्वयम् ।
धातुपाठसमीक्ष्यं तन्यते लक्ष्यसाधना ॥

√अंह् (अहि) १/६२८ श ×	गतौ (आ) क्षी-मै-सा-च-जै- कात्-शा-हे । वक्रगतौ—काक् । गते—वो ।	√अङ् (अगि) १/१४५ गत्यर्थः (प) ।
		√अङ् (अधि) १/१०५ गत्याक्षेपे (आ) ।
		√अच् १/४१३ गत्याक्षेपे (आ) काक् ।
		√अंह् १/३१९ क्लृषे (प) काक् ।
		√अह् १/३१६ हिसागत्योः (प) काक् ।
		√अंह् (अहि) १०/ भासार्थः (प) ।

क—अंघ् (अथवा एघ्) = संकीर्णम्, कारावासे, बन्धने । * अंघुस्—, अंघुस् = क्रूरता । लैति.—अंगार् = बन्धने, व्यग्रता, मनःशरीरवेदना, दुःखम् । अंगुस्—तुस् = संकीर्णम्, कारावासे, बन्धने । पु फ्रि अंगोस्त्, पु ड. ज. अंगुस्त्, म. ड. ज. अंगस्त्, पु. च. स्ला. अजोस्त् = काग, बन्धनम् । लिथु. अक्स्तस् = संकीर्णम्, कारावासे—वा. पाँकनीः ।

ख—अवे. अंजह् = अपेक्षा, आपत्, बन्धनम्, कारावासः ।

ग—अंहस् क ४, २, ९ । अंहतिः—ऋ ८, ६४, ९ । अङ्घि काठ १, १२ ।
मा २, ८ ।

+√अक् (अक) १/७८६ श ×	कुटिलायां गतौ (प) क्षी-मै-सा-च-जै-काक्-कात्- शा-हे । वक्रगते—वो ।	√अच् (अचु) १/८४७ गतौ (प) इत्येके—क्षी ।
		√अख् १/३८ गतौ (प) काक् ।

√अग् (अग) १/७८७
कुटिलायां गतौ (प) ।
√अक् (अकि) १/८४
लक्षणे (आ) ।

√अङ्क् १/८४ उत्तरधातोर्व्याख्यानमवलोकनीयम् ।

√अक्ष् (अक्षू) १/६४५ श ×	व्याप्तौ संघाते च क्षी-मै-सा-जै-काक्-कात्- शा-हे । व्याप्तौ—च व्याप्तिसंहृत्योः—वो ।	√अश् (अशू) ५/१८ व्याप्तौ (आ) क्षी-मै । व्याप्तौ संघाते च—सा-हे ।
		√अक्ष् ५/ व्याप्तिसंहृत्योः (प) श-वो ।
		√अक्ष् १/५१५ खेलने (आ) । आष्ट (निघ. २/१८) = व्याप्तिकर्मा ।
		√अह् (अह) ५/२६ व्याप्तौ (आ) ।

क—अगु = प्रेरणे, उन्नतौ, शुद्धौ । अगुस्, —अक्स् = स्कन्धः, आधारः ।
लैति. —अक्स् = तनुदण्डः, पक्षमध्यवर्तिनी नाडी । लिथु. —अक्स् । लेट्टिन्—
अक्स् । पु. च. स्ला.—ऑस । पु. ड. ज.—अह्स्, न. ड. ज.—अक्स् = अक्षः—वा.
पॉर्कनीः ।

ग—(१) अक्ष्णुते, अक्ष्णुयात्—मै ४, २, ९ । (२) अक्षतु—पै १०, २, ३ ।
ब्रह्मलोकं समक्षसे—वा० रा० २, ५२, ८६ ।

√अक्ष् > √अश् > √अह् इति क्रमिको विकासो लक्ष्यते । भ्वादि-स्वा-
बुभयत्रस्योऽयं धातुः सौविध्यार्थं भ्वादावेव पठितः पाणिनिना विकल्पितश्चानुत्तथा
चोपदिष्टः (पा ३/१/७५) ।

+√अग् (अग) १/७८७ श ×	कुटिलायां गतौ (प) क्षी-मै-सा-च-जै-कात्-शा । अकवत् (=कुटिलायां गतौ) हे । चक्रगते—वो ।	√अज् (अज) १/ गति- क्षेपणयोः (प) । √अज् १/६०४ कुटिलायां गतौ (प) काक् । √अक् (अक) १/ कुटिलायां गतौ (प) ।
-------------------------	--	---

(काक् - √अज्) कुटिलायां गतौ—काक् । √अग् १/४१० आदाने (आ) काक् ।

संभवतो लैपिकी स्वलतिः ।

अग्रम्—निरु. ६,३,१ ।

क—अग्रो—अथवा—अग्रो = निश्चितः कण्टकः, (उच्चम्, प्रथमम्) अग्रम्-वा पौकनीः ।

ख—अवे. अग्र = उच्चम्, परिधिः, स्थानम् ।

ग—अग्निनाग्निः समिध्यते—ऋ १, १०, ६ । प्रत्यग्रं शृणीहि—ऋ ३, ३०, १७ ।

छ—अगरना ऋ = अग्रे गमनम्, अग्रे भवनम् ।

छ—अगुआना (अग्रु—नि. १/१३—नदीनामधेयम् । २, ५—अङ्गुलि-नामधेयम्) = अग्रेकरणम् ।

+ √अङ्क् (अकि) १/८४ लक्षणे (आ)

√अञ्च् (अचि) १/८४७ गतौ (उ) ।

श ×

क्षी-मै-सा-च-जै-काक्-कात-शा ।

√अञ्च् (अञ्चु) १/१८५ गतिपूजनयोः (प) ।

लक्षणे गतौ च—हे ।

√अञ्च् (अञ्चु) १०/२११ विशेषणे (प) ।

लक्ष्मणि गत्याञ्च—वो ।

√अङ्क् (अगि) १/१४५ गत्यर्थः (प) ।

√अङ्क् (अङ्ग) १०/३७३ लक्षणयोः (प) ।

√अङ्क् (अङ्ग) १०/३७२ पदलक्षणयोः (प) इत्येके—क्षी ।

√अङ्क् (अङ्क) १०/३७३ पदलक्षणयोः (प) इत्यन्ये—क्षी ।

(लक्षणम् = चिह्नम्—क्षी)

क—अंक्—न्युञ्जीभावे, कौटिल्ये ।

ख—अवे. —अक = वडिशम्, ग्रहणम्, विपत्, शङ्कुः, पिधानम् । अंक्स-नेह् = कविका, शासनम्, संथमः—वा. पौकनीः ।

ग—अङ्काः—ऋ १, १६२, १३ ।

छ—√अकना ऋ

छ—√अँकना=(१) अङ्कनम्, (२) मापनम्, (३) अनुमितिकरणम्, निर्णयनम् ।

अङ्गति क्षिप्रनाम । अञ्चितमेवाङ्कितं भवति (निरु ५/१७) इत्ययं धातुः √अञ्च् १/८४७ गतौ, √अङ् १/१४५ गत्यर्थः, (√अङ् १०/३७३ पदलक्षणयोः) प्रभृतिधातुभिः संबध्नाति । जी बुइलरमतेन (डब्ल्यू. जेड के एम्. — वियेना-शोधपत्रिकाया अष्टमे बन्धे, १८९४ ई., १७-४२ पृ.) जरुमर एड्ग्रेन-महाशयस्य मतेन च (अमे. ओ सो. ज एकादशे बन्धे, १-५४ पृ.) निरनुनासिका धातवः सति सम्भवे सानुनासिका भवन्ति । व्याकरणदृशापि “अकाराः” निरनुनासिक-सानुनासिकभेदेनाष्टादशविधाः सम्पद्यन्ते-इति √अच् धातुः √अञ्च्, √अक् धातुश्च √अढक् इति भेद प्रपद्येते । एवमेव सर्वत्रावगमनीयम् । शास्त्री विश्वबन्धुरपि वैदिकपदानुक्रमकोशे (संहिताभागे) अङ्कशब्दस्य टिप्पण्यां लिखति—“कौटिल्यार्थेन √अक इत्यनेनापि नुमागमनिपातनतो यथाकथमपि सम्बन्धः साध्यतामर्थानुसन्धानतः” । आधेस्तः “अक” शब्दोऽप्यङ्कशब्दस्य पूर्वावस्था लक्षयतीति ।

+√अङ् (अगि) १/१४५ गत्यर्थः (प)

√अञ्च् (अचि) १/५४७
गतौ (ङ) ।

श X

क्षी-मै-सा-च-कात् ।

गतौ—जै-शा-हे ।

गत्याम्—वो ।

पूर्वधातोः समप्रा ध्वनयो
बोधनीयाः ।

काङ्-√रिङ् (रिगि)

गतौ—काङ् ।

परन्तु टीकायाम्

अङ्कयन् (=वर्णानालो-
ढयन् शनैः शनैः)—शत्रा-
१, ७, २, १७ ।

पर्यङ्कयाते—ऋ. १०,
१६, ७ ।

अङ्गति, इति तिष्ठति ।

क—अक्=न्युब्जीभावे, कौटिल्ये, अंग्—। पु उ. ज. अंक=ग्रीवापृष्ठदेशः, जङ्गा । पु. उ. ज. अंगो, अंगुल = कण्ठकः । पु. आइस् अंगि, एंग्लो-सै. अंग् = अग्रम्, कण्ठकः—वा. पॉर्कनीः ।

ख—अवे. अंगुस्त = अङ्गुष्ठः—वा. पॉर्कनीः ।

ग—पल्यङ्ग्यन्ते—शत्रा० ३, ९, २, १६ अनवस्थाने । पल्यङ्ग्यमाने २, ३, ३, १२ । (सा तेऽङ्गे त्वङ्गत्तु—नलोदये १/२३) । पल्यङ्ग्य—१, ७, १, १८ । कात्या. श्रौ. ८, २, १ ।

घ—अग—जातक ५, १९, ७ ।

छ—आँग * † = अङ्गम् ।

छ—अंगवना ∞ = (१) अङ्गीकरणम्, (२) आच्छादनम्, (३) सहनम् ।
 + √अङ् (अचि) गत्याक्षेपे (आ) √अह् (अहि) (१/६०८)
 १/१०५ गतौ (आ) । वक्रगत्याम्-
 श X क्षी-मै-सा-च-जै काकृ- काकृ ।
 कात शा-हे । √अष् १/४१३ गत्याक्षेपे
 गते निन्दाग्म्भजवेपु-वो । (आ) काकृ ।

गत्याक्षेपः = वेगगतिर्गमनारम्भो वा-क्षी ।

क—द्रष्ट √अंह १/६२८ ।

ग—अङ्घ्रिः-मा २, ८ ।

अयम्, √अंह १/६०८ (आ) धातुश्च मिथः सक्रान्तौ । अवशब्दोऽय-
 स्माद् व्युत्पद्यते-पचाद्यच् ३, १/१३४। आगमशास्त्रस्यानित्यत्वान्न तुम् । इह √अष्
 १/४१३ गत्याक्षेपे (आ) काकृ-धातुस्तुलनीयः ।

√अच् (अचु) १/८४७ गतौ (उ) इत्येके-क्षी < √अञ्च (अचि) गतौ (उ) ।
 श-च-जै-काकृ कात- क्षी-सा-हे । √अज् (अज) १/२२६
 वो X गतिक्षेपणयोः (प) ।

गतौ याचने च—मै । √अच्छ् १/३५५ गतौ
 (प) काकृ ।

√अक् (अक) १/७८६
 कुटिलायां गतौ (प) ।

क—अंक् = न्युञ्जीभावे, कौटिल्यम्-वा. पौकनीः ।

ग—पर्यचामि हृदा मतिम्-ऋ १०, ११९, ५ । अङ्गुलीः-न्यचति-शत्रा.
 ३, १, ३, २५ । अप अच-ऋ ९, ९७, ५४, कौ २, ४५६, जै ३, ३४, १४ ।

√अज् (अज) १/२२६ गतिक्षेपणयोः (प) √अच् (अचु) १/८४७ गतौ
 श X क्षी-मै-सा-जै । (प) इत्येके-क्षी ।

गतौ - च । √अञ्च (अञ्चु) १/१८५
 गतौ क्षेपणे च—काकृ- गतिपूजनयोः (प) ।

कात-शा-हे । √अञ्ज् (अञ्जू) ७/२१
 क्षेपे गते—वो । व्यक्तिभ्रक्षणगतिषु (प) ।

√अग् (अग) १/७८७
 कुटिलायां गतौ (प) ।

√अक् (अक) १/७८६
 कुटिलायां गतौ (प) ।

क—अग् = प्रेरणे । अगोः ।

ख—अवे अजैति = प्रेरणे—जू पॉकनीः ।

ग—अजन्ति—ऋ १, ११, १ ।

√अञ्च् (अन्चु) १/१८५ गतिपूजनयोः (प)

√अच् (अचु) १/८४७ गतौ
(प) इत्येके—क्षी ।

श क्षी-मै-सा-जै-काकृ-कात ।

√अञ्च् (अचि) १/८४७
गतौ (उ) ।

गत्यर्थः—च ।

√अङ्क् (अकि) १/८४
लक्षणे (आ) लक्षणे ।

गतौ पूजायां च—शा-हे ।

गतौ च—हे ।

पूजे गते च—वो ।

√अङ्क् (अगि) १/१४५
गत्यर्थः (प) ।

क—अंक्, अंग्—न्युञ्जीभावे कौटिल्ये—वा पॉकनीः ।

ग—आञ्चतु—शौ ११, १२, १६ । आके—ऋ २, १, १०, अञ्चिताभ्याम् गता-
भ्याम्—रघु. २, १८ ।

ङ—अंच (सक.) = गमने । अंचति (पंचा १६, २३) ।

” (,,) = पूजने । अंचए (भवि) ।

० यंच (,,) = गमने पूजने च (ठा ५, १—पत्र ३००) ।

ज—आचुर = गमने ।

√अञ्च् (अचि) १/८४७ गतौ (उ)
पूजे—वो ।

मै-श-च-जे-क्षी-सा-
हे-काकृ-कात-शा ×

√अञ्च् (अन्चु) १/८६५
गतौ याचने च (उ) मै ।

√अच् (अचु) १/८६५
गतौ याचने च (उ)
इत्येके—मै ।

√अञ्च् (अन्चु) १/१८५
गतिपूजनयोः (प) ।

इदित् पाठः पूजायां नलोपाभावात्—दुर्गादा ।

उदाहरणानि पूर्वधातोरवगन्तव्यानि ।

√अञ्च् (अन्चु) १/८६५ गतौ याचने च (उ) मै

√अच् (अचु) गतौ याचने
च (उ) इत्येके—मै ।

क्षी-श-जै-शा ×

मै-सा ।

गतौ—च-काकृ-कात ।

गतौ अव्यक्तशब्दे — हे ।

गते छिट्टोक्तौ च — वो ।

शेषः पूर्ववत् ।

छिट्टोक्तिः = अव्यक्तशब्दः — दुर्गादासः ।

पूर्ववदुदाहरणानि ज्ञेयानि ।

छ—ईचना * } (< अञ्चनम्) = आकर्षणे, गमने, प्रापणे, आकुञ्चने च ।
ऐचना

उचना (< उदञ्चनम्) = अधोवयनस्य दृढीकरणे कर्षणे च ।

√अञ्ज् (अञ्जू) ७/२१ व्यक्तिप्रक्षणगतिषु (प) √अच् (अच्) १/८४७ गतौ
(प) इत्येके — क्षी ।

श व्यक्तिप्रक्षणकान्तिगतिषु √अवच् (अञ्चु) १/१८५
गतिपूजनयोः (प) ।

मै-सा-काकृ-कात-हे । √अज् (अज्) १/२२६
गतिक्षेपणयोः (प) ।

व्यक्तौ — च । √अग् (अग्) १/७८७
कुटिलायां गतौ (प) ।

गतिव्यक्तिप्रक्षणेषु — जै-शा । √अक् (अक्) १/७८६
कुटिलायां गतौ (प) ।

व्यक्तिगतिप्रक्षणे — वो । √अञ्ज् (अजि १०/२२८
भासार्थः (प) ।

क—आंगु = अभ्यङ्गे, अभिषेके । लैति. उंक्तुस्, उन्तु । पु प्र अंक्तन्,
अंक्ते = प्रक्षणम् (नवनीतम्) । पु उ. ज अंखो, जर्मन, अंके = प्रक्षणम्
(नवनीतम्) — वा. पौकनीः ।

ग—अनक्ति-कृ १, १५३, २ ।

घ—अञ्जति (अञ्जेति) — संयुक्त २, २८१, जातक ४, २१९ ।

ङ—अज् (सक.) = प्रक्षणे (समवायांगसूत्र) ।

छ— { अँजना = प्रक्षणे कान्तौ ।
ओगना = प्रक्षणे (शकटाक्षस्य) ।

√अट् (अट्) १/२९२ गतौ (प)

श क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात-शा-हे ।
गत्याम् — वो ।

√अत् (अत्) १/३७

सातत्यगमने (प) ।

√अट् (अट्) १/२३२
गतौ (प) ।

ग—अटसि—सार. २३० : १४ । अटति सर्वज्ञः—मभार. १, १०३१ । पम्पाम-
दति—वा. रा. ३, ७५, ६८ ।

ड—अड (सक) = भ्रमणे । अडति ससारे (पण्ह १,१) (णाया १,१४) ।

छ— { अँटना (<√ अट् गतौ) = लये, (२) पूरणे, (३) चलने, (४) क्षपणे ।
 { अटना (<√ अट् गतौ) = भ्रमणे, (२) याने ।

ज—आडा = निर्मोचने ।

+√अट् (अट्ट) १/२५२ अतिक्रमहिसयोः (आ) √अट् १०/०७ मञ्जिकायाम्
 १/२५२ श-च-जै- क्षी-सा । अतिक्रमणहिसयोः- (प) काकृ । √अन्त्
 काकृ-शा × मै । हिसातिक्रमयोः-हे । १/४३० क्रमहिसयोः (आ)
 अतिक्रमे वधे—वो । काकृ ।
 [कात-√अट् अतिक्रमहिसयोः—कात । √अट् (अट्ट)
 (अट्ट)] । १०/२५ अनादरे (प)
 इति च दुर्गः-क्षी । √अट्
 (अट्ट) १/१०१ हिंसाति-
 क्रमयोः (आ) जै ।
 √अट् (अट्ट) १/६३
 हिसातिक्रमयोः (आ) शा ।
 √अट् (अट्ट) अतिक्रमे
 वधे (आ) वो ।

ग—साट्टप्राकारतोरणाम्—वा. रा ५, ३, ३३ ।

अस्य धातोस्तिङ्रूपाणि नोपलभ्यन्ते । इदमीया व्युत्पत्तिस्तु √अत् १/३७ > √
 अन्त् १/४३०-काकृ । > √अण्ट् १/२५८-सा । > √अट् इति बोधनीया । अति-
 शायने रोषे वधे हर्षे च प्रसक्तस्य वर्णस्य द्वित्वप्रवृत्तिर्नैसर्गिकी-इति √अत् १/३७
 > √अट् १/२९२ > √अट् । यथा √पट् > पट्, पट्टिश, √कुट् > √कुट् >
 कुट्टिमः, √हट् > हट्टः, √भट् > भट्टः, √घट् > √घट्ट् > घट्टः, √चट् > चट्टः, √
 खट् > √खट्ट् इति भूयिष्ठाः शब्दा धातवश्च ज्ञानीयाः ।

टे १ मेदिनीकोशेऽट्टशब्दस्यार्थाः—१. शृङ्कम्, २. भक्तम् = अन्नम्, आटा
 (हिन्दी) । ३. क्षौमम्, ४. अत्यर्थम्, यथा—अट्टहासः । ५. गृहान्तरम्, यथा—
 साट्टप्राकारतोरणाम्—वा० रा० ५, ३, ३३ ।

+√अट्ट् (अट्ट) १/२५२ अतिक्रमहिसयोः (अ) < √अट्ट् (अट्ट) अति-
 श-जै-काकृ-कात-शा × अन्ये तु—क्षी । क्षी-सा । क्रमहिसयोः (आ) ।
 अतिक्रमणहिसयोः—मै । √अन्त् १/४३० α क्रम-
 अतिक्रमे—च । हिसयोः (आ) काकृ ।
 हिसातिक्रमयोः—हे ।
 अतिक्रमे वधे—वो ।

व्याख्यानं पूर्वधातुतो बोधनीयम् ।

+√अट् (अठ) १/३३२ गतौ (प) √अत् (अ) १/३७ सातत्यगमने (प) ।
 मै-सा-श-च-काकृ-कात् × क्षी-जै-शा हे । √अट् (अट) १/२९२ गतौ (प) ।
 गते-वो √अण्ट् (अठि) १/२५८ गतौ (आ) ।
 √अण्ड् (अडि) १/४३५ गतौ (आ) ।

√अत् > √अट् > √अट् इति क्वचिद् देशविशेषे व्यवहृतः स्यात् ।
 अस्यासार्वत्रिकत्वादेव मैत्रेयसायणादयो नैनमनुमोदयामासुः । मन्ये, एतत्प्रयोगविषयः
 पश्चिमोत्तरसीमा भवेद् भारतस्य, जैनैन्द्रहेमचन्द्रनिवासभूभागो वा ।

+√अड् (अड) १/३५३ उद्यमे (प) √अल् (अल) १/५१६ भूषण-
 पर्याप्तिवारणेषु (प) ।
 श × क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- अल् १/२२७ बन्धने पाल-
 कात्-शा-हे-वो । ने च (प) काकृ ।
 √अड् ५/२६ व्याप्तौ (प) हे ।
 व्यापे-वो ।
 √अट् (अठ) १/३३२
 गतौ (प) ।

ग-अडः = वृश्चिकलाङ्गूलम् (धा. वृ., ८२ पृ.) । वृश्चिकलाङ्गूलमुद्यतं
 तिष्ठतीत्यडः । व्याडः > व्यालोऽपि तथा । √अड् √अल् इत्येतयोर्निकामं मिथः
 संक्रान्तिः । आडिर्नाम पक्षिविशेषः । वसिष्ठो विश्वामित्रं शशाप-वको भव । विश्वामि-
 त्रोऽप्याचुक्रोश वसिष्ठम्-आडिर्भवेति । यथा मार्कण्डेयपुराणे-“त्वमप्याडिर्भवरस्वेति
 प्रतिज्ञापमयच्छत्” (९/१०) ।

छ-आडृत = उद्यमः, आडृतिया = उद्यमशीलः ।

ज-अडांग् = लक्ष्यसाधने ।

+√अड्ड् (अड्ड) १/३४५ अभियोगे (प) √अट्ट् (अट्ट) १/२५२
 अतिक्रमहिसयोः (आ) ।

श क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
 कात्-शा-हे-वो ।
 समन्ताद्योगे-गोविन्द-
 भट्टः । (ब्योथ-रॉथ)
 समाधाने-दुर्गादासः ।
 (ब्योथ-रॉथ) ।

छ-अडना = हठे ।

अङाना = आश्रयणे, अवरोधने । अङान (<√अङ् = समाधाने) = विश्राम-
स्थलम् ।

१ अङ्ङा ।

ज—आङाओ = अनाज्ञाकारितायाम् ।

+√अण् (अण) १/४३७ शब्दार्थः (प)

श ×

क्षी-मै-सा-च

शब्दे—जै-काक्-कात-

शा-हे ।

रवे—वो ।

√अल् (अल) १/५१६

भूषणपर्याप्तिवारणेषु (प) ।

√अङ् (अङ) १/३५३ उद्-

यमे (प) ।

√अण् (अण) ४/६७ प्राणने

(आ) सा ।

क—अल् = चूर्णने, अणुत्वे—वा. पौर्णमीः ।

ङ—अण (सक) = शब्दे, (२) गमने, (३) ज्ञाने । अणङ् (विसे ३४४१) ।

प्राकृते प्रयुक्तोऽयं लभ्यते धातुरिति प्रत्युक्तो ह्रिटनीः ।

+√अण् (अण) ४/६७ प्राणने (आ) सा.

क्षी-मै-श-च-जै-काक्- सा-हे ।

कात-शा × प्राणे—वो ।

√अन् (अन) ४/७० प्राण-
ने (आ) मै ।

√अन् (अन) २/५९च =
प्राणने (प) ।

√अन् (अन) २/५९ प्राणने (प) धातोरयं देशविशेषे प्रयुक्तो देवादिको
भेदः साहित्ये नाधिगम्यते । अतो वैयाकरणा अपि पाठे नैकमत्यं भजन्ते । √अन्
२/५९ इत्यनेन प्रोपसर्गयोगे, कर्मणि—“प्राण्यते” इति रूपात् प्रोपसर्गस्थविच्छित्तौ
“अण्यते” इत्यस्य भ्रान्त्या स्याद् धातुत्वस्वीकारः ।

+√अण्ट् (अठि) १/२८ गतौ (आ)

(सा) √अण्ट् (अठि) क्षी-मै-(सा)-च-जै-

श × कात-शा-हे ।

गते—वो ।

√अत् (अत) १/३७ सातत्य-

गमने (प) ।

अट् (अठ) १/२३२

गतौ (प) ।

[काक्-√अण्ड् (अडि)] गतौ—काक् ।

अड् ५/२६ व्याप्तौ (प) हे ।

व्यापे-वो ।

√अण्ड् १/१७२ आवरणे

(प) काक् ।

ग—दाहपाकरुगण्ठिते गुल्मे—सुश्रुत. २,४५५,११ ।

छ—ऐंठना=वेष्टने (गतौ), (२) पीडायाम् ।

+√अत् (अत्) १/३७ सातत्यगमने (प) अतति (निघण्टौ २/१४)
 श× क्षी-मै-सा-च-जै काकृ- गतिकर्मा
 कात-शा-हे । √अट् (अट) १/२९२
 गतौ (प) ।

क—अत्=गमने—जू. पौकनीः । लैति. अन्नुस्—वा. पौकनीः ।

ग—समतसि कपोत इव गर्भधिमू—ऋ. १,३०,४ । अतन्नहेव सूर्यः—ऋ.
 ६,६,९ ।

ज—आतु = उड्डयने, (२) भ्रमणे, (३) प्रवाहे ।

√अद् (अद्) २/१ भक्षणे (प) √खद् (खद्) १/५० भक्षणे
 श क्षी-मै-सा-च-काकृ- (प) सा ।
 कात-शा-हे । √जक्ष् (जक्ष्) २/६० भक्षह-
 भक्षे—वो । सनयोः (प) ।

क—एद्=भक्षणे । लैति. (एद्) एस्=अदने । स्ला. -*एधि । जस्ति=भक्षणे ।
 गौधि. इतन्, एतन्, एज्जन्=अदने । अर्मे. उतेम्=चुलिलः—वा. पौकनीः ।

ग—अत्ति-ऋ. १,१६४,२० । भागवते भौवादिकोऽपि—“साकमन्नमदामहे”—
 ३, २०, ५१ ।

घ—अदेमि—जातक ५,३१ ।

ज— } आद् = हानौ ।
 } आदेर = प्रवेशे ।

√अन् (अन्) २/५९ च = प्राणने (पा) √अन् (अन्) ४/७० प्राणने
 श क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- (प) मै ।
 काकृ । √अन्त् १०/५ जीवने (प)
 कात-शा-हे-वो । √अनिति (निघण्टौ २/१४)
 गतिकर्मा ।
 √अन्त् (अत्ति) १/५९
 बन्धने (प) ।

कं—अन = प्राणने, इवसने—जू. पौकनीः ।

ग—(अनिति)—अनन्-शत्रा. २,५,३,३, अन्यात्-तैआ. ८,७,१ । अपानिति-काठ २९,६ ।

√अन् (अन) ४/७० प्राणने (आ) मै । √अन् (अन) २/५९ प्राणने (प) ।
क्षी-श-च X मै-सा-जै-काकृ-कात- √अण् (अण) ४/६७ प्राणने
शा-हे-वो । (प) सा ।

क्षीरचन्द्राभ्यामपठितोऽयम् असार्वत्रिकत्वं व्यनक्ति । अपोपसर्गविशिष्टस्य
“अपान्यते” इति कर्मणि प्रयोगस्योत्तरांशग्रहणप्रचारोऽप्येनं पुष्पाति ।

+√अन्त् (अति) १/५९ बन्धने (प) √अन्द् (अदि) १/६०
श-जै-शा X क्षीन्मै-सा-च-काकृ- बन्धने (प) ।
कात—हे । √इन्त् (इति) १/६० (प)
बन्धे—वो । अन्ये—क्षी ।
√अम् (अम) १/४५९
गत्यादिषु (प) ।

ग—अन्तकः—वा. रा. ३,३,१४ (गी. प्रे. गो. सं.) ।

√अन्द् धातोश्चर्त्वाद्यं धातुः । अत एव सायणः—“अत्र धनपालः—तान्तं
द्रविडाः पठन्ति । आर्यास्तु दान्तमिति । उभयमिति मैत्रेयस्वामिकाशयपसम्मताका-
रादयः”—१/६१ । √अन्त् √अन्द्, √इन्द्, √बिन्द्, √गण्ड्-पञ्चैतेन तिङ्विषयाः—
इति काश्यपः । अविगीतमन्ये सर्वेषां तिङ्मुदाहरन्ति—सा. १/६१ ।

√अन्द् (अदि) धातोस्तिङ्प्रयोगविषयत्वात् (हिन्द्याम्) (प्रेक्षणीय
उत्तरधातुः) √अन्त् धातोश्चातथाभूतत्वान्नूनमेष परवर्ती । अतो हेतोः पुरुषकारः
स्वामिनो मतमुल्लिख—“अतेः पाठोऽनार्थः । अन्ये ‘अदि इति बन्धने’ इति पेटुः”
(पुरुष० ७५ पृ०) । नार्यं पाठः क्षीरतरङ्गिण्या लभ्यते ।

[अन्तः (अन्तनम्-घञ् ३/३/१८ । “अन्तः स्वल्पे निकटे प्रान्ते निश्चय-ना-
शयोः । अवयवेऽपि” इति हेमः । अन्तकः = यमः (अन्तं करोति—अन्तयति । “तत्क-
रोति (वा० ३/१/२६) इति पयन्ताद् ण्वुल्) । एवमेव—अन्तरम्, अन्तरा, अन्त-
रायः, अन्तरालम्, अन्तर, अन्तरिक्षः, अन्तिकम्, प्रभृति—शब्दाः सम्बन्धन्त्यनेन ।
अन्त्रम् = पुरीतत् (आंत-हिन्दी)—शब्दोऽप्यस्माद् व्युत्पद्यते । यथा—उणा० ४/१५९
६३न् । काशकृत्स्नस्तु √अन्त्र १०/५ जीवने धातुं पृथक् पठति । दशोणादौ √अम्
१/१५९ धातुतो व्युत्पत्तिः (४/१५८) ६३न्, उणादावपि ४/१२३ । अन्त-शब्दोऽपि
√अम् धातुतो व्युत्पद्यते—(उणा. ३/८६) इति तन् । इत्थम् √अन्त् धातुः
सर्वथा निरस्तो भवति]

+√अन्द् (अदि) १/६० बन्धने (प) √अन्ध (अन्ध) १०/३७०
श X क्षी-मै-शा-च-जै-काक्- दृष्ट्युपसंहारे (प) ।
कात-शा-हे ।
बन्धे-वो ।

घ-अन्दु = शृङ्खला-विनय १,१०८ ।

छ-अदाना (<सं √अन्द् बन्धने) = वारणे । रक्षणे ।

-ऑदू = लौहशृङ्खला । अँदुआ (<अन्दुकः) = गजपश्रपादबन्धनाय कण्ट-
कितं काष्ठयन्त्रम् ।

ज-अन्दूङ् (पन्दूङ्) = उन्मत्तप्रलापे । उन्मत्तदोलने ।

+√अभ्र् (अभ्र) १/५५५ गत्यर्थः (प) √अर्ब (अर्ब) १/४११
क्षी-मै-सा-च । गतौ (प) ।
गतौ—जै-काक्-कात- अप्+√रा = अभ्र >
शा-हे । √अभ्र् ।
गत्याम्-वो ।

क—(एनेम्) : नेम्, एम्, मृम्, एम्ब (आम्ब) = अभ्रम् । किञ्चिक-
अम्ब्यर्, अमिर्, अम्यु = यथाशीघ्रम्, अम्पेर् तथा एम्मेर् ।

ख—अवे. अब्र=अभ्रम्—वा. पाकर्नीः ।

ग—[अभ्रम्—“अभ्रं व्योमपुष्करमम्बरम्” (अ० को० १/०/१) । अत्र भानु-
जिदीक्षितश्चतुर्विधां व्युत्पत्तिं दर्शयति—१. न बिभर्ति किञ्चित् । मूलविभुजादित्वात्
(वा० ३/२/५) कः । २. आपो भ्रश्यन्त्यस्मान् । अन्येभ्योऽपि (वा० ३/२/१०१) ।
अत्र पक्षे अब्र इति स्यात् (मुकुटः) । ३. अभ्रति = स्थैर्यं गच्छति । अच्
(३/१/१३४) । ४. (स्वामिमते) न भ्राजते । √भ्राज् (भ्राजू) दीप्तौ । अन्येभ्योऽपि
(वा० ३/२/१०१) इति ङः । “अभ्रं मेघो वारिवाहः” (अ. को. १/३/७) इत्यत्र
अपो बिभर्ति । (३/२/५) इति कः । अत्र स्वामी—“अभ्रति, अपो राति वा—अभ्रम् ।
न भ्रश्यन्त्यापोऽस्माद् इत्येके, यदुक्तम्—न भ्रश्यन्ति यतस्त्रेभ्यो जलान्यभ्राणि
तान्यतः (पुराणम्)” ।

अभ्राद् वृष्टिः—शत्रा. (Apte's Practical Sanskrit English
Dictionary), शिशु. ९, ३ ।

√अम् (अम) १/४५९ गत्यादिषु (प) √अण्ड (अण्ड) १/१७०
आवरणे (प) काक् ।
क्ष क्षी-मै-सा । √अस्म् १/२२५ गतौ (प)
काक् ।

आदिपदेन-शब्दे संभक्तौ
 (भक्तौ-क्षी) च ।
 गतिभक्तिशब्देषु-जै-शा ।
 गतौ-काकृ-कात ।
 गतौ भजने शब्दे-वो ।

न कभ्यमिचमाम्-८०३
 श-जै-शा-हे-वो ×

क-आँमो-, आम=तीव्रगतौ, पुनःपूरणे । दारुणवेदनायाम्, हानौ,
 बाधायाम् ।

ख-अवे.-अम=शक्तौ-वा. पॉकर्नीः ।

ग-अभ्यमीषि-ऋ १,६४,९, आमयति-ऋ. १०,९७,९ ।

ङ-अम (सक)=१-गमने, २-शब्दे, ३-अभ्यवहारे, ४-पीडने, ५-(अक)
 रोगितायाम् । अमइ (विसे ३३५३) ।

+ √अम्ब (अवि) १/३७५ शब्दे (आ)
 क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
 कात-शा-हे-वो ।

अम् (अम) १/४५९ गत्या-
 दिषु (प) आदिपदेन-शब्दे
 संभक्तौ (भक्तौ-क्षी) च ।

√अम्भ् (अभि) १/३८२
 शब्दे (आ) इति
 दुर्गः-क्षी ।

√रम्भ् (रभि) १/ शब्दे
 (आ) इति दुर्गः-क्षी ।

क-(एनेभ्-) : नेभ्-, एम्भ्-, मृभ् । एम्ब (आम्ह्)=अभ्रम् । अमै.
 अम्पू=पाने-वा. पॉकर्नीः ।

ग-पञ्चस्रोतोऽम्बुम्-श्वेता. उ. १,५, सुश्रु. २,४९३ । अम्बु (निघण्टौ
 १/१२) । अम्बा स्मालं भवतीति-निरुक्ते ९/१० । अम्ब-वा. सं. ६,३६ ।

यद्यपि नोपलभ्यते धातोरस्य क्रियापदम्, तथाप्येषोऽपलपितुं न शक्यते ।
 अनार्यभाषाप्रभावोऽपि नात्र वक्तुमुचितः, वेदातिरिक्तानां भूरीणां शब्दानामार्य-
 भाषात एव विकसितत्वात् । √अम् १/४५९ धातुरस्ति प्रयुक्त ऋग्वेदे । शब्दार्थ-
 कोऽप्येष धातुः-√अम् √अम्ब् इति सुज्ञेयं विकासमाप । ये हि “म्ब”युता-
 ष्टब्दान् अनार्यभाषाप्रभवान् भणन्ति ते निकामं प्रत्यादिष्टाः । खरा रेफोत्तरा अपि
 जायन्ते, यथा-√अण् शब्दार्थः √रण् शब्दार्थः । √इ २ / गतौ < √रि ६ / गतौ ।
 √इड्ख् (इखि) १ । गत्यर्थः > √रिड्ख् (रिखि) गत्यर्थः । अत एवोक्तं
 काव्यमीमांसायाम्—

लल्लकारया जिह्वं जर्जरस्फाररेफया ।
गिरां भुजङ्गाः पूज्यन्ते काव्यभव्यधियो न तु ॥ ७ ।

अयं श्लोको रेफप्रयोगाधिक्यं निर्दिशति । $\sqrt{\text{अम्}} >$
 $\sqrt{\text{अम्ब}} > \sqrt{\text{रम्ब}} १/३७३ ।$ अन्यवर्णस्य महाप्राणतया $\sqrt{\text{अम्ब}} > \sqrt{\text{अम्भ}} १/३८२$ इति, $\sqrt{\text{रम्ब}} > \sqrt{\text{रम्भ}} १/३८२$ इति विकासं पेदाते । स्रोतस उपलभ्यमान-
त्वादनार्यभाषाप्रभवत्वं छिष्टकल्पनामात्रम् ।

ज—अइउम् = श्रवणे ।

+ $\sqrt{\text{अम्ब}}$ (अम्ब) १/४११ गतौ (प) <अर्ब (अर्ब) १/४११ गतौ (प) ।
मै-श-च-जै काकृ-कात- क्षी-सा-हे-वो । अम् (अम) १/४५९ गत्या-
शा × दिषु (प) ।
अम् १/२२५ गतौ (प) काकृ ।

अर्वेत्यादौ रेफस्थाने नकारं कौशिको मन्यते—क्षी । अर्बादयो नोपधा इति
कौशिकः—सा १/४१२ ।

ग—पूर्ववदुदाहरणानि बोध्यानि । $\sqrt{\text{अम्}} १/४५९$ गत्यादिषु $> \sqrt{\text{अम्ब}}$
गतौ ।

एकस्मादेव धातोरर्थभेदादुभयतः $\sqrt{\text{अम्ब}}$ (अवि) शब्दे, $\sqrt{\text{अम्ब}}$ गतौ
चेति विकासः ।

+ $\sqrt{\text{अम्भ}}$ (अभि) १/३८२ शब्दे (आ) इति दुर्गः—क्षी. $\sqrt{\text{रेम्}}$ (रेभृ) १/३८२
क्षी-सा-जै-काकृ-कात-शा- शब्दे (आ) ।
मै-श-च × हे । $\sqrt{\text{रम्भ}}$ (रभि) १/३८२
ध्वनौ—वो । (आ) ।
 $\sqrt{\text{अम्ब}}$ (अवि) १/२७५
(आ) ।
 $\sqrt{\text{आप्}}$ (आप्लु) ५/१४
व्याप्तौ (प) ।
 $\sqrt{\text{अम्}}$ (अम) गत्यादिषु
(प) ।

क—द्रष्ट. $\sqrt{\text{अम्ब}} १/३७५ ।$

ग—अम्भः किमासीद् गहनं गभीरम्—ऋ. सं. ८, ७, १७, १ । आप्नोति,
आप्यते वा । उदके नुम्भौ च (उ० ४/२१०) इत्यसुन् ह्रस्वो भान्तादेशो नुमागमश्च ।
(२) अम्भते वा । असुन् (उ० ४/१८९) ।

देशोच्चारणविशेषण, अल्पप्राणे प्रयोक्तव्ये महाप्राणप्रयोगात् ($\sqrt{\text{अम्}}$) > $\sqrt{\text{अम्ब्}}$ > $\sqrt{\text{अम्भ्}}$ इति जातम् । अनयोर्मूले $\sqrt{\text{अम्}}$ विराजते । उपरितनी व्युत्पत्ति-
नौचितीमावहति । विकासशृङ्खलां विचारयन् क्षीरस्वामी अमरकोशटीकायाम्
अम्भस्-शब्दस्य व्युत्पत्तिम् अमति-इत्यम्भः इति दर्शयति । एषा व्युत्पत्तिर्भानुजिदी-
क्षितेन स्वाम्याकृतमनवबुध्य निराकृता प्रमाणान्यनुपस्थाप्य । विशेषः $\sqrt{\text{अम्}}$ शब्दे
धातुतो ज्ञानीयः ।

$\sqrt{\text{अय्}}$ (अय) १/४७० गतौ (आ) $\sqrt{\text{इ}}$ (इण्) २/३४ गतौ (प) ।
क्षी-मै-सा-च- $\sqrt{\text{इ}}$ १/३२० गतौ (प) मै ।
वो ×, श जै-काकृ-कात- $\sqrt{\text{ई}}$ १/३१७ गतौ (प) अन्ये ई च
शा-हे । प्रत्रिल्लमाहुः—क्षी ।
 $\sqrt{\text{ई}}$ २/३८ गतिप्रजनकान्त्यसनखादनेषु
(प) सा ।
 $\sqrt{\text{ई}}$ (ईङ्) ४/३४ गतौ (आ) ।
 $\sqrt{\text{अय्}}$ (अय) १/८६८ गतौ (उ) ।
अयते (निघण्टौ २/१४) गतिकर्मा ।
 $\sqrt{\text{अज्}}$ (अज) १/२२६ गतिक्षेप-
णयोः (प) ।

ग—अयते-ऋट्. १, १२७, ३ ।

ङ—अय (सक) = (१) गमने, (२) प्रापणे, (३) ज्ञाने (सम ९३) ।

ज—आयोन् } = गतिकरणे ।
एओन् }

$\sqrt{\text{अय्}}$ (अय) १/८६८ गतौ (उ) पूर्वसूत्रवत् ।
मै-श-च-जै-काकृ- क्षी-सा-वो ।
कात-शा-हे ×

ग—अयति-शौ १३, १, ५८, अयाम-तै ७, ४, ९, १ । अयन्तम्-बाष्कलोप. ४ ।

ङ—अय (सक) —गमने, (२) प्रापणे, (३) ज्ञाने (सम ९३) ।

+ $\sqrt{\text{अर्घ्}}$ (अर्घ) १/७३१ ××× (प) $\sqrt{\text{अर्ह्}}$ (अर्ह) १/७३१
मै-सा-श-च-जै-काकृ- पूजायाम् (प) ।
कात-शा ×, क्षी हे मूल्ये-वो । $\sqrt{\text{अर्घ}}$ (अर्घ) १०/१६८
× × श ।
 $\sqrt{\text{ऋह्}}$ (ऋह) ६/२७ कथन-
युद्धर्हिसादानेषु (प) क्षी ।

क—अल्गुह्=अर्जने, प्राप्तौ, जये । लिथु अल्गु=अर्जनम्, प्राप्तिः ।

ख—अवे. अरूजह्=अर्घः, मूल्यम्-वा. पौकनीः ।

ग—कलां नार्हन्ति षोडशीम् (मभार. सभा. ३८/२६)—ईजर्टनसम्पादिते पूना-संस्करणे । नार्हन्ति रत्नानि समुद्रजानि-पञ्चत. १,८८ ।

घ—अग्घति-जातक १,११२ ।

ङ—अग्घ (सक) (१) सुमूल्येन विक्रये, (२) समादरे (सुपा ५०१) ।

छ— { आघञ् = मूल्यम् ।
आघुञ् (ह्री) = ,, ।

√अर्च् (अर्च) १/२०१ पूजायाम् (प)
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात-शा-हे ।
पूजे (उप)-वो ।

√ऋच् (ऋच) ६/२३
स्तुतौ (प) ।

√अर्च् (अर्च) १०/२५९
पूजायाम् (प) ।

√अर्क् (अर्क) १/४१०
आदाने (आ) काकृ ।

√अर्क् (अर्क) १०/१०३
स्तवने (प) ।

अर्चति (निघण्टौ ३/१४)
अर्चतिकर्मा ।

क—एर्क्=द्युतौ । अर्मे.-एर्ग्=अर्कः-वा. पौकनीः ।

ग—अर्चति—ऋ. ७,२२,३ ।

घ—अर्च् (अच्च) अच्चने—घा. म. ५४, अच्च पूजायां—सहनी. १३६,
१३४१ अच्चति (दाठावंस ५,६६) ।

ङ—अच्च (सक) = पूजने । अर्चेइ (औप) (सुपा ७८) (दे. ना. २/३५) ।

छ—अर्चना ञ् = पूजने ।

ज—आर्जि = प्रार्थने (संधाली, हिन्दी) ।

√अर्ज् (अर्ज) १/२१९ अर्जने (प)
क्षी-मै-सा-च-काकृ कात-
शा-हे-वो ।
सर्जने-जै ।

√ऋज् (ऋज) १/१७३
गतिस्थानार्जनोर्जनेषु (आ) ।

√सर्ज् (सर्ज) १/२२० सर्ज-
ने (प) ।

वा. ग. प. मुद्रणदोषमाह
तन्न समीचीनम्, सर्ज-
अर्जने इति धातोः
सत्त्वात् ।

√अर्ज् (अर्ज) १०/१९३
प्रतियत्ने (प) ।

√राज् (राज्) १/८०५
दीप्तौ (उ) ।

क—अल्गुह् = अर्जने—वा. पॉकर्नीः ।

ग—यद्घमर्जति—नैष ५/८४ ।

घ—अञ्जति—जातक ३,२६३ (१) ।

ज—अर्जाओ = अर्जने, अन्नोत्पादने ।

√अर्द् (अर्द्) १/५३
श ×

गतौ याचने च (प)

क्षी-मै-सा-काकृ-कात ।

गतियाचनयोः-जै-

शा-हे ।

यातने, च = गतौ

याचने इत्येके-क्षी ।

गतियातनयोः-हे ।

गतौ-च ।

यातनागतियाचने-वो ।

√ऋ १/९२० गतिप्रापणयोः
(प) ।

√ऋत् (ऋत्) १/ जुगु-
प्सायाम् (आ) सौ. धा. ।

√अर्थ (अर्थ) १०/३४९

उपयाञ्जायाम् (आ) ।

√अर्द् (अर्द्) १०/२७७

हिसायाम् (प) ।

अर्दयति (निघण्टौ २/१९)

वधकर्मा ।

अर्दति (निघण्टौ २/१४)

गतिकर्मा ।

क—एर्-एर्द् = विकिरणे, धावने—वा. पॉकर्नीः ।

ग—आर्दन्-ऋ. ४,१७,२। वेदे-ऋदति प्रयोगोऽपि लभ्यते-विभीवासो मूरदेवा
ऋदन्तु-ऋ. ७,१०४,२४, शौ (अ.वे.) ८,४,२४, श्रोणया कटमर्दति-शौ
(अ. वे.) १२,४,४, अर्दति-रघु. ५,१७ = याचते (सं.) ।

+√अर्ब् (अर्ब्) १/१४१
श-काकृ ×

गतौ (प)

क्षी मै-सा-च-जै-

शा-हे ।

गतौ हिंसायां च-कात ।

हिंसे गतौ च-वो ।

√अम्ब् (अम्ब्) १/४११

गतौ (प) ।

कौशिको मन्यते-क्षी ।

ग—महान्तं चिदर्बुदं निःक्रमीः पदा-ऋ.१,५१,५, अर्बुदिर्नाम यो देवः-अ.
वे. ११,९,४ ।

अर्बुदनिरुक्तिः-अर्बुदो मेघो भवति । अरणमम्बु, तद्दोऽम्बुदः, अम्बुमद्भा-
तीति वा । अम्बुमद्भवतीति वा । स यथा महान् बहुर्भवति वर्षस्तिदिवार्बुदम्
(निरुक्ते ३,१०,१) ।

[स्वामी व्युत्पत्ति न दर्शितवान् । भानुजिदीक्षितेन तु—“अरं बुन्दति”,
 $\sqrt{\text{बुन्द}}$ (उबुन्दिर) निशामने +मूलविभुजादिः (वा. ३,२,५), षष्ठोदरादिः
 (६/३/१०९) इति व्युत्पादितम् । “अर्बुदो मांसपुरुषे दशकोटिषु न स्त्रियाम् (अर्बुदो
 मांसकीले स्यात् पुरुषे दशकोटिषु) । महीधरविशेषे ना” (मेदिनी, वे १९,२०) ।]

यदि पिण्डः पुमान् स्त्री चेत् पेशी नपुंसक चेदर्बुदमिति-सुश्रु. १,३२२,७ ।
 सुश्रुते-नासार्वुद-१,२५,६, मासार्वुद-१,३००,१, मेदोर्बुद-२,१०९,११ । शोणितार्बुद-
 १,२९९,१, द्विरर्बुद-१,२८८,११ ।

+ $\sqrt{\text{अर्व}}$ (अर्व) १/५८०	हिंसायाम् (प)	$\sqrt{\text{ऋ}} ५/२९$ हिंसायाम् (प) ।
श ×	क्षी-मै-सा-च-जै-	$\sqrt{\text{ऋ}} १/९२०$ गतौ (प) ।
	काङ्-हे ।	$\sqrt{\text{अर्व}}$ (अर्व) १/४११
	वये-वो ।	गतौ (प) ।
(कात- $\sqrt{\text{अर्व}}$)	गतौ हिंसायां च-	$\sqrt{\text{अर्व}}$ (अर्व) १/५९६
	कात ।	रक्षणगतिप्रीतितृप्त्यवगम
		हिंसादानभागवृद्धिषु (प) ।

ग—अर्वतीः-ऋ. १,१४५,३, अर्वति-ऐत्रा. ३,३४, अर्वस्व-मै ४,१२३ ।
 अर्बुकाश्चैव राजानः-मभार. २,१११९ ।

बवयोरभेदादयं धातुः पूर्वधातुश्च मिथः संक्रान्तौ । अत उभयत्र गतौ हिंसायां
 चेति पाठो दृश्यते । अस्य धातोर्गत्यर्थकत्वम् “अर्वन्” (ऋ. सं. ४,५,१४,४) शब्दे स्पष्टम् ।
 यथाह दुर्गाचार्यः-(ऋच्छति)=गच्छत्यध्वानं प्रापयत्यध्वनः पारम् इति वा ।
 $\sqrt{\text{ऋ}} १/९२०$ गतिप्रापणयोः । (उ. ४/१०९) इति वनिप् प्रत्ययः ।” निरुक्ते
 (१०/३१) तु—“अर्वेणवान्” इत्यस्ति । एतद्भाष्ये स्कन्दस्वामी प्राह—“भाष्ये तु-
 अर्वेणवान् इत्यर्थप्राप्तवचनं द्रष्टव्यम्” । एवं विचारणया ज्ञायते-द्विधा विकासं प्राप्त
 एष धातुः-१- $\sqrt{\text{ऋ}} > \text{अर्} > \sqrt{\text{अर्व}}$ । २- $\sqrt{\text{अर्व}} १/५९६$ हिंसायाम् (मध्ये रकारे
 प्रयुक्ते) $> \sqrt{\text{अर्व}}$ इति ।

[अर्वन् = इन्द्रः, गोकर्णपरिमाणं च-इति विश्वः । घोटके, कुत्सिते च-इति
 मेदिनी, वे ३६ । अर्वती = घोटकी-इति हलायुधः, “कुट्टनी” इति त्रिकाण्डशेषः ।
 यथाह मेदिनीकारः-“अर्वती कुम्भदास्यां च वडवायां च योषिति-ते ८६ । अत्र सर्वत्र
 हिंसागत्यर्थकत्वे संनिविष्टे ।]

$\sqrt{\text{अर्ह}}$ (अर्ह) १/७३१	पूजायाम् (प)	$\sqrt{\text{अर्घ}}$ (अर्घ) १/७३१
	क्षी-मै-सा-	

श×

च-जै-काकृ-कात-शा-हे ।
योग्यत्वे पूजने-वो ।

(प) क्षी । मूल्ये-वो ।
√ ऋहृ (ऋहृ) ६/२७
कथनयुद्धिसादानेषु
(प) क्षी ।
√ ऋ १/९२० गतिप्रापणयोः
(प) ।
√ अर्हृ (अर्हृ) १०/१९९
पूजायाम् (प) ।

क—अल्गृह = तुल्यमूल्यकम् । योग्यत्वे, औचित्ये ।

ख—अवे. अरूजैति = आदरे, पूजायाम्, योग्यत्वे (न. पर्सि. अर्जीदिन् = योग्यत्वे, औचित्ये)—वा. पौकर्नीः ।

ग—अर्हति—ऋ. २, १४, २, १०, १५८, २, १०, ८५, ३ ।

घ—अरहृ (अरहृ) पूजायां—धा. पा. ३३०, धा. म. ४८७, सद्नी. १०१३, १६७० अरहेति । अरहृति—सुत्तनिपात ४३१, ५५२ । जातक १, २६२ ।

ङ—अग्घ (सक) = योग्यत्वे (णायाधम्मकहासुत्त १, ८) ।

ड—अरिहृ (”) = योग्यत्वे, (२) पूज्यत्वे, (३) पूजायाम् । अरिहृइ (महा) ।

ज—आर्जि = प्रार्थने (संधाली, हिन्दी) । तुलनीयः- (ख-) ।

√ अल् (अल) १/५१६ भूषणपर्याप्तिवारणेषु (प) √ ऋ १/९२० गतिप्रापणयोः (प) ।

श-च×

क्षी-जै-शा-मै-सा-काकृ-कात-
हे (उप) ।

√ अड् (अड) १/३५३
उद्यमे (प) ।

वारणपर्याप्तिभूषासु- (उप)-
-वो ।

√ अल् १/२२७ षवन्धने
पालने च (प) काकृ ।

(क्षी-√ अल् (अल्लो)- अलतः प्रयोगसिद्धये ।

√ अलर्क् १/४१० षादाने
(आ) काकृ ।

ग—अलकं पूरयामास मैथिल्याः—वा. रा. २, ९६, २०; रघु. १, ४२, ४, ५४ (भूषणेऽर्थे) ।

[“अलकाश्चूर्णकुन्तलाः” (अ. को. २, ६, ९६)-अलति, अल्यते वा । अल् + उणा । ५/४५ वुन् । “अलका कुबेरपुर्यामस्त्रियां चूर्णकुन्तले- (मेदिनी, के ४१)]

अलातृणः—ऋ. सं. ३,२,२,५। “अलातृणोऽलमातर्दनो मेघो बलः”-निरुक्ते ६,२। अलम्-(अलति। बाहुलकादम्)। “अलं भूषणपर्याप्तिवारणेषु निरर्थके। अलं शक्तौ च निर्दिष्टम्” इति विश्वः। अलम् इति योगेनैव “अलङ्कार”-शब्द आभूषण-वाचको भवति।

[अलिः-(अलति=दंशे समर्थो भवति। √अल्+‘सर्वधातुभ्य इन्’—उणा. ४/११८) “भृङ्गवृश्चिकयोरलिः”-इति रभसः। अलीकम् (उ. ४/२५) इति साधु। “अलीकमप्रियेऽपि स्याद्विव्यसत्ये नपुंसकम्”-मेदिनी—के, ४२। “अलीकसहितेऽपि”-इति कात्यः (भानुजिदीक्षितः—अ. को. २/६/९२)]

छ—अङ्ना (<√अल् वारणे)=(१) गतिरोधे, (२) हठे।

छ—आङ्ना (<√अल् वारणे)=(१) वारणे, (२) बन्धने, (३) निषेधे, (४) निधिनिक्षेपणे।

ज—आलिच = अङ्गुशप्रयोगे।

आलु = हस्तेन जलपरिष्कारे।

आलाङ्ग = हललौहोपकरणादीनां निशाने (प्रताप्य)।

√अव् (अव) १/५९६ रक्षणगतिकान्तिप्रीतितृत्यवगम- √अप् १/२२८a
 श × (“न”-जै-शा-हे)- पालने (प) काकृ।
 प्रवेशश्रवणस्वाम्यर्थयाचन- √अप् १/२२८b
 क्रियेच्छादीप्यवाप्यालिङ्गन- पालने (प) काकृ।
 हिसाऽऽदानभाग-(दान- √अव् १/२२७d बन्ध-
 भागयोः स्थाने ‘दहन-भाव’ ने पालने च (प) काकृ।
 —जै-शा-हे)-वृद्धिषु (प) √अव्य १/२२७e बन्धने
 पालने च (प) काकृ।
 क्षी-मै-सा-जै-शा-हे। √अव् १०/१७५ अव-
 रक्षणे—च। कल्पने (प) काकृ।
 पालने—काकृ-कात्। अवति (निघण्टौ
 रक्षे गतौ कान्तौ प्रीतौ तृप्तौ २/१४)=गतिकर्मा।
 द्युतौ श्रुतौ प्राप्तौ श्लेषेऽर्थने आवयति (२/८)
 वेशे भागे वृद्धौ ग्रहे वधे स्वा- अतिकर्मा।
 म्यर्थेऽवगमे कामे कृतौ-वो। √अव् १/२२९ जनने
 (प) काकृ।

क—अउ = श्रवणे, रक्षणे, अवधाने। पु. च. स्ला. उम = ज्ञानम्, निर्णयः।
 लैति.-अवुस् = पितामहः ?-वा. पौकर्णाः।

७, १०४, १२ । तेन मामवति—रघु. ११/७५ = प्रीणाति

(सक) = उपरितनेषु सर्वेष्वर्थेषु । अव—(श्रा २३, विसे

अवाप्तौ ।

प्रवेशे—“आलार अव्वम जण्ठरा” (प्रसङ्ग-पारिजाते ३/७) ।

१८ व्याप्तौ (आ)	√अश् (अशू) १/६४५ व्याप्तौ
क्षी-मै-च-जै-	संघाते च (प) ।
काकृ-कात-शा ।	√अहू (अह) ५/२६ व्याप्तौ
व्याप्तौ संघाते च—सा-हे ।	(प) ।
व्याप्तिसंहत्योः—वो ।	अशत् (निघण्टौ २/१८)
	व्याप्तिकर्मा ।
	आनशे (निघण्टौ २/१८)
	व्याप्तिकर्मा ।
	अशनुत (निघण्टौ २/१८)
	व्याप्तिकर्मा ।

नेश्, एश्, नंश् = प्राप्तौ, दाने, उपस्थितौ, पूतौ ।

प्राप्तौ, उपस्थितौ—वा. पौकर्णीः ।

ऋ. १, ९४, २, अशनुते—ऐब्रा. १, ६, अनन्तं सुखमशनुते—मनु

लिप्सायाम्, (२) याचने ।

१ भोजने (प)	√अश् (अशू) ५/१८ व्याप्तौ (प) ।
क्षी-मै-सा-च-जै-	√अद् २/१ भक्षणे (प) ।
काकृ-कात-शा-हे-वो ।	
अशो(aḳo) = अशने (अदने) -जू. पौकर्णीः ।	

+√अष् (अष) १/८९०	गतिदीप्त्यादानेषु (उ)	√अस् (अस) १/८७२
क्षी-श-च-जै-कात् ×	इत्येके-मै ।	गतिदीप्त्यादानेषु (उ) ।
	मै-सा-शा ।	√अस् (अस) २/५४
	गतौ दीप्त्यादानयोश्च	मुवि (प) ।
	—काक् ।	√अस् (असु) ४/९६ क्षेपणे
	दीप्तौ गत्यादानयोश्च	(प) ।
	—हे ।	√अक् (अक) १/७८६
	दीप्तौ ग्रहे गतौ—वो ।	कुटिलायां गतौ (प) ।
		√अग् (अग) १/७८७
		कुटिलायां गतौ (प) ।
		√अव् (अव) १/५९६
		रक्षणं दीप्ति आदान
		(प) ।

ग—प्राषितः—पै २०, २६, २ ।

अशतर > कर्माशतरास्मै—साय. (न्योथ-रौथ.)=अषतर- =व्याप्ततर-।

+√अस् (अस) १/८७२	गतिदीप्त्यादानेषु (उ)	>√अष् (अष) गतिदीप्त्या-
श-जै-शा ×	क्षी-मै-सा ।	दानेषु (उ) इत्येके—मै ।
	गतौ दीप्त्यादानयोश्च	
	—काक्-कात् ।	
	दीप्तौ गत्यादानयोश्च—हे ।	
	गतौ—च ।	
	अषार्थे (दीप्तौ ग्रहे गतौ)	
	—वो ।	

ग—रिपुरास भूभृताम्—रघु. ११/८१=बभूव (सं.) । “आसि” इति तिङन्तप्रति-
रूपकमव्ययम्, दीप्त्यर्थकस्यास्ते रूपं वा”-(सं.) ।

√अस् (अस) २/५४	मुवि (प)
श	क्षी-मै-सा-च-जै-काक्-कात्-शा-हे ।
	भावे—वो ।

क—एस् =सत्तायाम् । लिथु.-एस्मि, एस्त् (इ), पु. प्रशियन्-अस्मइ, अस्त्,
एस्त्, पु. च. स्ला. जेस्म, जेस्त् ।

ख—अवे. अह्नि, अस्ति—वा. पॉकर्नीः ।

ग—अस्ति—ऋ. १, २७, ८, आस-ऋ. ४, ३५, ४ ।

छ—अछना * = भुवि । बंगा आछे, मैथि. दै, मरा-आहे, पुरा हि.-अहै ।

आछना *
आथना
आसना * } = भुवि ।

√अस् (असु) ४/९६
श

क्षेपणे (प)
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात-शा-हे ।
क्षेपे—वो ।

√अस् (अस) १/८७२
गतिदीप्त्यादानेषु (उ) ।

क—एस् ।

ख—अवे. अह्येइति-, अंस्त् = शत्रुता, अनुसरणम्—वा. पॉकर्नीः ।

ग—अस्यति—ऋ. ३, ५३, २२ । भौवादिकोऽपि—आत्मारामः समभ्यसत्—
श्रीमद्भागवत. १, ७, ९ ।

+√अह् (अह) ५/२६ व्याप्तौ (प)
श-च-जै-काकृ-कात-शा × क्षी-मै-सा ।
(हे-वो-√अह्) हे ।
लैपिकी त्रुटिः । व्यापे—वो ।
√अह् इति स्यात् ।

√अक्ष् (अक्षू) १/६४५
व्याप्तौ संघाते च (प) ।
√अश् (अशू) ५/१८
व्याप्तौ (आ) क्षी ।
अह् १/३१६ । हिसागत्योः
(प) काकृ ।

ग—अह्—ऋ. १, ४२, १ । √अह् इत्यस्यैवानुनासिकोपक्रमं प्रकारान्तरमित्य-
र्वाचाम् अभिसन्धिर् भवति (तु० Gw) अयं च धा० २ अह इति च यक्र. √अह्-
इत्यनेन √अघ् इत्यनेन च समानं समूलतया प्रतिपत्तव्यौ भवत इति तु तत्त्वम्
अवधेयम् इति शास्त्री विश्वबन्धुः । अस्माकं मतेन तु √अक्ष् १/६४५ व्याप्तौ संघाते
च (प) अयम् √अह् धातुः, √अश् ५/१८ व्याप्तौ (आ) च मिथः संक्रान्ताः
सन्ति । √अह्, √अघ् धातू न व्याप्यर्थकौ न च सौवादिकौ—इति तयोरत्र
संक्रान्तिश्चिन्त्या । विकल्पितशशनुतया चोपदिष्टः (पा० ३/१/७५) √अक्ष् धातुः ।
अक्ष्णोति > अह्नोति इति विकासः सुबोधः ।

√आञ्छ् (आछि) १/२०६ आयामे (प)
श × (जै) क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात-शा-हे-वो ।

आ + यम् = आयच्छ् >
√आञ्छ् - (वागीशः) ।
√अञ्च् (अचि) * १/८४७
गतौ (उ) ।

ग—आच्छेद् ऊर्ध्वमधो वापि कटिभग्नं तु मानवम्—सुश्रु. चिकि. ३, २८ ।
आच्छेत् = बध्नीयात् । (ङल्हणाचार्यो निबन्धसंप्रहाख्यव्याख्यायाम्), आच्छन्-
सुश्रु० २, ८१, १ ।

√आप् (आल्) ५/१४	व्याप्तौ (प)	√आप् (आल्) १०/२८६
	क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-	लम्भने (प) आधृषाद्वा ।
	(उप), कात-शा-हे ।	अप्-शब्दो जलवाची
	व्यापने-वो ।	व्याप्त्यर्थकः ।

क—अप् = प्राप्तौ, उपस्थितौ, एप् = प्राप्तौ, उपस्थितौ, ग्रहणे ।

ख—अपयेइति = प्राप्तौ-वा. पॉकनीः ।

ग—आप्-ऋ. ४, १, ९, आप्नोति--मा १९, १९ ।

घ—√अप् (अप्) पापुणे-सदनी १०८७ अप्नोति-विसुद्धिमग्ना ३५० ।

ज—आपिर् = उड्डयने ।

√आस् (आस) २/११	उपवेशने (आ)	आ + √स्था १/९१२ गति-
श	क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-	निवृत्तौ (प) ।
	कात-शा-हे ।	आ + √सद् (षद्) १/८३९
	उपवेशे-वो ।	विशरण० (प) ।
		√अस् २/५४ भुवि (प) ।

क—सेद् = उपवेशने । * एस् = उपवेशने । * ए-स् (द)

ख—अवे.-आस्ते = उपवेशे । अहे-न्ते = उपवेशे-वा. पॉकनीः ।

ग—आस्ते-ऋ. १०, ७१, ११ ।

घ—अच्छति-विनय १, २८९ ।

ङ—√आस (अक) = उपवेशने (पि ५७८) ।

॥—√अच्छ (अक) = उपवेशने । अच्छइ (गाया १, १) ।

√इ १/३२०	गतौ (प) मै ।	√अय् (अय) १/८६८
क्षी-श-जै-शा ×	मै-सा-च-काकृ कात-हे-वो ।	गतौ (उ) ।

ग—अयति-पै १०, २७, २, जैत्रा १५५ ।

√इ १/३२०, √अय् १/८६८ द्वावेव धातू अभिन्नौ ज्ञेयौ । क्षीरसायणवोपाः

√अय् १/८६८ धातुं पेठुः, मैत्रेय-सा-च-काकृ-कात-हे-वापाश्च √इ धातुम् । सायण-
वोपयोर्द्वावेव मतौ ।

√इ (इण्) २/३४
श

गतौ (प)
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात-शा-हे-वो ।

√गा (गाङ्) १/९३५
गतौ (आ) ।

√इ २/३६ स्मरणे (प) ।
√अय् १/४७० वन् (शेषः) ।
एति- (निघण्टौ २/१४) ।

क—एङ् = गतौ । लिथु -एङ्मि (एङ्नु) गतिकर्मा ।

ख—अवे अपइति । पु. पर्सि.-ऐतिय् = गतौ-वा. पॉकनी. ।

ग—एति-ऋ १, २३, ११ । इनोति ऋ. ८, ३९, ५ ।

ङ—√इ (सक) = गतौ, (२) ज्ञाने । एइ (कुमा) ।

१+√इ (इङ्) २/३५
श
अधि+इ

अध्ययने (आ) क्षी-मै-
सा-च-जै-काकृ-कात-शा-हे ।
-वो ।

√इ (इक्) २/३६ स्मरणे
(प) । अधि+√इ
(इण्) २/२४ गतौ (प) ।

ग—अधीते-ऐआ. ३, १, ६ ।

घ—अधीयति-विनय. १, २७० ।

√इ (इक्) २/३६
श

अधि+√इ
" "

स्मरणे (प) क्षी-मै-सा-
च-जै-कात-शा-हे ।
स्मरणे-काकृ ।
स्मृत्याम्-वो ।

√इ (इण्) २/३४
इत्यस्यैवार्थभेदार्थं प्रपञ्चः ।

१ ग-अध्येति-ऋ. ४, १७, १२, मै ३, ३, ६ । अध्येति-मभाष्ये ६. ४. २२.
उ०, १.३.१. इङ् ।

+√इख् (इख्) १/१४० गत्यर्थः (प)
मै-शा-च- क्षी-सा ।
जै-काकृ-कात-शा × गतौ-हे-वो ।

<√इङ्ख् (इखि) गत्यर्थः
(प) इत्येके-क्षी ।

√ईङ्ख् (ईखि) १/१४१
गत्यर्थः (प) । √इ (इण्)
२/३४ गतौ (प) ।

√इ १/३२० गतौ (प) मै ।

√रिङ्ख् (रिखि) १/१५३
गत्यर्थः (प) ।

√इ १/३२० इत्यनेन व्यञ्जनद्वितीयाक्षरयोगे सति √इख् धातुः स्नानुना-
सिकत्वे >√इङ्ख् निष्पद्यते ।

+√इङ् (इखि) १/१४० गत्यर्थः (प) इत्येके-
श× क्षी
क्षी-मै-सा-च-कात् ।
गतौ—जै-काक्-शा-
हे-वो ।

<√इख् (इख) गत्यर्थः
(प) ।
√ईख् (ईख्) १/१३९ गत्यर्थ
(प) √ईङ् (ईखि)
१/१४१ गत्यर्थः (प) ।
√इङ् (इगि) १/१५२
गत्यर्थः (प) ।

ग—“प्रेङ्क्वाञ्चीकलापाः”—भवत्. सु सं. ९७, “प्रेङ्खयन् परिजनापविद्वया”—
रघु १९, ४४ = चालयन् (सं०) इति प्रयोजकप्रयोगमन्तरा च नान्यद् रूपम् अक्षि-
पथमुपगतम् । ऋग्वेदे—“प्र प्रेङ् ईङ्खयानहै”—७, ८८, ३ इत्यत्र प्र+√ईङ् धातुर्भ-
वितुमर्हति, उभयत्रापि तथा । ततोऽपि वेदेषु √ईङ् धातोः (प्रयोजकस्य) प्रयोगा-
धिक्यात् तत्र प्राय उपसर्गराहित्याच्च सोपसर्गे प्रयोगे √इङ् धातोरौचित्ये । एवमपि
√इङ् √ईङ् इत्युभयोर्मिथः सुनिर्भरं संक्रान्तेः कारणात् पृथक्कृतौ सन्दिहन्त्येव
मनीषिणः ।

√इङ् (इगि) १/१५२ गत्यर्थः (प)
श× क्षी-मै-सा-च-कात् ।
गतौ—जै-काक्-शा-हे ।

√इङ् (इखि) १/१४०
गत्यर्थः (प) । √ईङ्
(इखि) १/१४१ गत्यर्थः
(प) । √एज् (एजू)
१/२३० कम्पने (प) ।

क—ऐग् = दोलने, प्रस्पन्दने । पु उत्त. जर्म. एइकेन्न = ग्राम्यम् (ः), क्रोधिन्,
धर्मध्वजिन् । लिथु ऐक्स् टस् = उत्कण्ठा, क्रोधः । पु. च. स्टा.
इग्र=क्रीडा-वा. पॉकर्नीः ।

ग—इङ्खयन्ति—ऋ. १, १६४, ४५, इङ्गते—छाग. २५ : ९, गी. ६, १९,
इङ्गति—म० भार० ३, ८७५६ ।

√इट् (इट) १/३१५ गतौ (प)
श× क्षी-मै-सा-च-जै-काक्-
कात्-शा-हे ।
गत्याम्—वा ।

√अट् (अट) १/२९२
गतौ (प) । √इण्ड् १/१८३
√हिसागत्योः (प) काक् ।
√ईट् १/११३ गतौ (प)
काक् । √इ १/३२० गतौ
(प) मै । √इड् १/२१६
धारणे (प) काक् ।

ग—त्वमिततो रथमिन्द्र प्रावः सुतावतः—ऋ. १०, १७१, १ । इटस्य ते—अ.
वे. ९, ३, १८ । वैतस इटसून्—शभा. १३, २, २, १९ ।

+√इन्त् (इति) १/६० बन्धने (प) <√अन्त् (अति) बन्धने (प) ।
 मै-सा-श-च-जै- अन्ये—क्षी ।
 काकृ-कात्-शा× क्षी-हे-वो ।

अत्र धनपालः—तान्तं द्रविडाः पठन्ति । आर्यास्तु दान्तमिति । उभयमिति
 मैत्रेयस्वामिकाश्यपसम्भताकारादयः (धा वृ. ५३ पृ) ।

+√इन्द् (इदि) १/६१ परमैश्वर्ये (प) क्षी-मै-सा-√इन्त् (इति) १/६०
 श× च-जै-काकृ-कात्-शा-हे-वो । बन्धने (प)√इण्ड्
 १/१८३h हिमागत्याः (प)
 काकृ ।

क—नेर-अनेर् (एनेर् ?) = मनुष्यः, पतिः । जर्म नेरथुम्, पु उक्त जर्म.
 न्जोर्द्र (= प्रसेवः)-जू. पॉकनीः ।

ग—शरद् इन्दुरिन्द्रः-ऋ ६, ३९, ३, आपच्छोकमिन्द्रियं प्रयमानः-ऋ ९,
 १०, १ । इन्द्रियम् (= रसः) ऋ ९, १३, ५, (= सोमः) ऋ १०, ६५, १० ।

√इन्ध् (अइन्धी) ७/११ दीप्तौ (आ) क्षी-मै-सा-च-√इन्द् (इदि) १/६१
 श× जै-काकृ-कात्-शा-हे । परमैश्वर्ये (प) ।√एध्
 द्युतौ-वो । १/२ वृद्धौ (आ) ।

क—(ए) ऐद्-, ओइद्-, ऐध्, इध्, नासिक्यम्-इन्ध् = दीप्तौ-जू.
 पॉकनीः ।

ग—इन्धते-ऋ. १, ४४, ८, ईधे-ऋ. १, ३६, ११, इध्यते-जै १, २, १०,
 एधस् (ः)—मा २०, २३ । इध्मः-पत्रा. ३, ८ ।

√इन्व् (इवि) १/८२ व्याप्तौ (प) √ई २/३८ कान्तिगतिव्याप्तिभेप-
 श-जै× क्षी-मै-सा-च-काकृ-√प्रजनखादने (प) वो ।
 कात्-शा । √इन्वति (निघण्टौ २/१४) गतिकर्मा ।
 व्याप्तौ प्रीणने च—हं । इन्वति (निघण्टौ २/१८) व्याप्ति-
 व्याप्तिप्रीणनयोः—वो । कर्मा ।
 √इ १/३२० गतौ (प) मै ।

क—ऐ = ग्रहणे, कम्पने, विदारणे ।

ख—इनओइति, (अपनन्हे) = बलात्कारे, क्लेशने, पीडने-वा. पॉकनीः ।

ग—इन्वति-ऋ. १, १८, ७, इनोषि-ऋ ४, १०, ७ ।

√इन्व् (इवि) १/५८६ प्रीणने (प)
 क्षी-सा ।

साय. पूर्वपक्षत्वेनोपस्थाप-
यति (धा वृ ११२ पृ.) ।
व्याप्तौ प्रीणने च—हे ।
व्याप्तिप्री गन्धयोः—वो ।

पूर्वधातोरभिन्नोऽयमर्थभेदार्थं पृथगुपन्यस्त ।

√ इल् (इल) ६/७९ स्वप्नक्षेपणयोः (प) √ इ १/३२० गतो (प) ।
क्षी-मै-सा-जै-शा । √ ईर् (ईर्) २/८ गतौ कम्पने च (आ) ।
श × गतौ धारणे च—काकृ । √ इड् (इड) १/२१६ धारणे (प)
गतौ च—कात । काकृ ।
गतिस्वप्नक्षेपणेषु—हे । √ इल् (इल) १०/१०० प्रेगणे (प) ।
शये गतो क्षेपे—क्षी ।

क—एल् = विश्रामे, शयने ? अल् = पूरणे, भोजने । द्-विस्तारः—प्रीकभाषायाम्
एल्-नो = क्षेपणे, वृद्धौ, शक्तिः (तेजः)—वा पॉकनीः ।

ग—इळा देवी भारती विश्वतूर्तिः—ऋ. २,३,८, इडाः-तात्रा. १४,५,३१ ।
इलयति-मै ३,४,६, शौ १०,७,३७, पै १७,१०८ ।

छ— { अडलना * (उन् = उच्चैः + √ इल् = प्रक्षेपणे) उडेलना, ढालना-इति
हिन्दी । उडेलना

√ इष् (इष) ४/२० गतौ (प) √ इ १/३२० गतौ (प) ।
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- √ इष् (एष) १/६१३ गतौ (आ) ।
श कात-शा-हे । √ ईष् (ईष) १/६०६ गतिहिसा-
दर्शनेषु (आ) ।

क—एइस् = तीव्रम्, क्रोधिन्-वा पॉकनीः ।

ग—इष्यसि-ऋ ९,६४,९, इष्यति-शत्रा ६,१,२५ ।

√ इष् (इषु) ६/७२ इच्छायाम् (प) √ इ (इकू) २/३४ स्मरणे (प)
श क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- + ष् > छ ।
कात-शा-हे । √ इष् (इष) ४/२० गतौ (प) ।
वाञ्छे-वो । √ इष् (इष) ९/५३ आभीक्ष्ण्ये
(प) ।
इषति (निघण्टौ २/१४)
गतिकर्मा ।

क—ऐस् = इच्छायाम् । पु बुलारियन्—इस्कति ।

ख—अवे. इसैति = अन्विष्यति, इमैति = इच्छति-वा. पॉकनीः ।

ग—(* 1S→kO^) इच्छन्ति-ऋ ३,३०,१, इच्छते-तै १,६,७,३ ।

घ—√इस् (इस) इच्छायं-धा. पा २१५, इसु इच्छायं-धा म. ३४३, मद्
नी १८९. इच्छति-संयुक्त १,२१० ।

ङ√इच्छ (सक) = इच्छायाम् । इच्छइ (उव, महा) ।

छ—इच्छना * } = इच्छायाम् ।
ईछना * }

√इप् (इप) १/५२ आभीक्ष्ये (प)

श

क्षी-मै-मा-च-कात्-शा-हे-वो ।

अभीक्षणे-जै ।

अभीक्षणे-काक् ।

आभीक्ष्यम्=पौनःपुन्यम्-क्षी ।

√इ १/३०० गतौ (प) मै ।

√इष् (इष) ४/२० गतौ (प) ।

√ईप् (ईप) ६/७२ इच्छा-
याम् (प) ।

√ईष् (ईष) १/३०६ गति-
हिसादर्शनेषु (आ) ।

√ईप् (ईप) १/६७५ उच्छे
(प) ।

क—उद्यतिवद् बोध्यम् ।

ग—इष्णामि-पै. १६,३०,४, इषाण-मा. ३१,२२, का. ३५,२,६, इष्णन्ति-श्राव्रा.
७,१,१,२४ ।

+√ई १/३१७ गतौ (प) अन्ये 'ई' च

श-च-जै-काक्-

का-त्-शा-हे-वो । क्षी-मै-सा ।

प्रश्लिष्टमाहुः-क्षी ।

√कट् (कटी) १/३१७ गतौ
(प) ।

√इ १/३२० गतौ (प) ।

√ई (ईङ्) ४/३४ गतौ (आ) ।

√अय् (अय) १/८६८ गतौ
(उ) ।

ग—उद्यति विततोर्ध्वरश्मिरञ्जौ—शिशु व ४/२० । √इ १/३२० गतावित्य-
स्यैव प्रपञ्चः । उद्यन्तं दिनकरं दृष्ट्वा-वा रा. ३,८,४, (गी. प्रे. सं.) ।

√ई २/३८

क्षी-मै-श-च-जै-

काक्-शा-हे X

गतिप्रजनकान्त्यसनखाद-

नेषु (प)

प्रश्लिष्टनिर्देशात्-सा ।

गतौ प्रजनकान्त्यसनखाद-

नेषु च-कात् ।

कान्तिगतिव्याप्तिक्रमप्रजन-

खादने-वो ।

√वी २/३८ गतिप्रजन...(प) ।

ग—ईमहे-ऋ. १,१०,६, खि. ३,१,९, ईयाम्-जैत्रा. १७७ ।

√ई (इड्) ४/३४ श गतो (आ)
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-कात-
शा-हे ।
गत्याम्—वो ।

ग—ईयते—ऋ १, ४८, ५, अन्तगीयते—ऋ २, ६, ३, अधीयति—
ऋ. १०, ३२, ३ ।

√ईक्ष् (ईक्ष) १/६०५ दर्शने (आ) ईप् (ईप) १/६०६ गतिहिंसा-
श × क्षी-मै-सा-च-काकृ-कात- दर्शनेषु (आ) ।
शा-हे-वो । * इक्ष् १/५२१ आस्वादने (आ)
दृष्टौ—जै । काकृ ।

क—ऑकउ = दर्शने । ऑकउ-, ऑकउइ-, ऑकउ (ए) न्—ऑकउ-
(ए) स् = अक्षि—वा. पॉकर्नीः ।

ग—ईक्षते—शत्रा. ६, ३, ३, ४, अभ्यैक्षेताम्—ऋ. १०, १२१, ६, ईक्षेण्वासः—
ऋ. ९, ७७, ३ ।

घ—√इक्ख् (इक्ख) दरसने—धा. पा १५, दरसन-अङ्केसु—धा. म १९,
इक्खति—जातक ५, १५३ ।

ङ—√इक्ख (सक) = दर्शने । इक्खइ (उव) ।

ड—√ईह (सक) = दर्शने । ईहए (विसे ५६१) ।

छ—ईखनाळ (< ईक्षणम्) = दर्शने (डिगल) ।

+√ईख् (ईख) १/१३९ गत्यर्थः (प) सा । उत्तरधातुवत् ।
क्षी-मै-श-च-जै-काकृ- सा ।
कात-शा-हे-वो ×

√ईङ्ख् (ईखि) १/१४१ गत्यर्थः (प)
सा-श-काकृ-कात × क्षी-मै-च ।
गतौ—जै-शा-हे-वो ।

√इक्ख् (इक्ख) १/१४०
गत्यर्थः (प) ।

√इङ्ख् (इखि) १/१४०
गत्यर्थः (प) इत्येके ।

√ईक्ख् (ईक्ख) १/३३९
गत्यर्थः (प) सा ।
ईङ्खते (निघण्टौ) २/१४
गतिकर्मा ।

ग—ईङ्गयन्ति—ऋ. १, १९, ७, पै ६, १७, ७, ईङ्गितम्—ऐत्रा १, ११ ।
प्रपेङ्ग ईङ्गयावहै—ऋ ७, ८८, ३ ।

√ईज् (ईज) १/१७९ गतिकुत्सनयोः (आ) < √ईञ्ज (ईजि) गति-
श × क्षी-मै-सा-जै-शा । कुत्सनयोः (आ) इति
गतौ—च-काकृ-कात । दुर्गः—क्षी ।
कुत्से गतौ—वो । √णज् (णजू) १/२३०
कम्पने (प) ।
√इज् (इज) १/४२५ (गतौ
(आ) काकृ, ३४६ कात ।

ग—अपेजते—ऋ. ६, ६४, ३, ईजते—मै. ४, ५, ६ । ईजानाः—मभार.
१२, १७, १५=वर्णा—श्रमाद्यभिमानिनः (नील.) ।

√ईड् (ईड) २/९ स्तुतौ (आ) √ई २/३८ गतिप्रजनकान्त्य-
श क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- सनखादनेषु (प) ।
कात-शा-हे-वो । ईट् १/२१६b गतौ (प)
काकृ ।
ईळ् २/४१b स्तुतौ (आ)
काकृ ।
ईड् (ईड) १०/१३०
स्तुतौ (प) ।

क—ऐस्=पूजायाम् । पु उ ज. एर, आधु ज. एहरे, पु. सेक्स.
एर=दया, उपहारः । ड् (ड्)-विस्तारः, गौथि-ऐस्तन्, ऐद्=भये, संकोचे, समा-
दरे । ग्रीक-ऐदोस्=पूजा—वा. पौकनीः ।

ग—ईडते—ऋ. १, १५, ७, ईट्टे—ऐआ १, ५, २, ईले—मा. १३, ४३,
का १४, ४, ६ ।

ज—इक्ङ् म्=नमस्कृतिवेलायां जानुपातने ।

ज—इटु=धर्मोपदेशने ।

√ईर् (ईर्) २/८ गतौ कम्पने च (आ) इर १ (निरुक्ते ५/२७) ।
श मै-सा-काकृ-कात । √ऋ १/९२० गतिप्रापण्याः
गतौ—च-जै-शा । (प) ।

गतिकम्पनयोः—हे ।
कम्पगत्योः—वो ।

√ई२/३८ गतिप्रजनकान्त्य-
सनखादानेषु (प) सा ।
√इल् (इल) ६/७९ स्वप्न-
क्षेपणयोः (प) ।
√ईड् (ईड) २/९ स्तुतौ
(आ) ।
ईर्ते (निघण्टौ २/१४)
गतिकर्मा ।
√ईर् (ईर्) १०/२६१
क्षेपे (प) ।

क—एला = प्रेरणे, कम्पने ।

ख—गाथा-अवे. ईरतू = उन्नतौ-वा. पॉकर्नीः ।

ग—ईरते-ऋ. १, १४०, ५, ईर्ते-शत्रा. १, ४, १, १२, जैत्रा. १६४ ।

ड—√ईर् (सक)-(१) प्रेरणे, (२) कथने, (३) गतौ, (४) प्रक्षेपणे । ईरेइ
(विसे. १०६०) ।

+√ईर्ष्य् (ईर्ष्य) १/५११ ईर्ष्यार्थः (प)
श× क्षी-मै-सा-च-जै-कात-
शा-हे ।
ईर्षायाम्-काकृ ।
ईर्ष्ये-वो ।

√ईर्ष्य् (ईर्ष्य) १/५१२
ईर्ष्यार्थः (प) ।
√ईर् (ईर्) २/८ गतौ
कम्पने च (आ) ।
√ईर्ष् (ईर्षी) १/५२७ गति-
हिंसादानेषु (आ) काकृ ।

√ईष् १/६०६ गतिहिंसादर्शनेषु (आ) > मध्ये रेफप्रवेशे > √ईर्ष् + य >
√ईर्ष्य्, √ईर्ष्य् इति वागीशः ।

√ईर्ष्य् (ईर्ष्य) १/५१२ ईर्ष्यार्थः (प)
श-जै-काकृ× क्षी-मै-सा-च-कात-शा-हे ।
ईर्ष्ये—वो ।

√ईर् (ईर्) । २ गतौ कम्पने
च (आ) ।
√ईष् १/५२७ गतिहिंसा-
दानेषु (आ) काकृ ।
√ईर्ष्य् (ईर्ष्य) १/५११
ईर्ष्यार्थः (प) ।

√ईष् १/६०६ गतिहिंसादर्शनेषु (आ) > मध्ये रेफप्रवेशे > √ईर्ष् १/५२७
गतिहिंसादानेषु (आ) काकृ । प्रयोगो यथा—“कथमीर्षा न कुरुषे”—वा. रा. ४, २४,

३७, “रक्षेद् दारान् ल्यजेदीर्षाम्”—मार्क. पु. ३४,७८ । $\sqrt{\text{ईर्ष}} + \text{य}$ (दैवादिकः श्यन् प्रत्यय) > (वेदेषु $\sqrt{\text{ईर्ष}}$ धातोः प्रयोगोलुप्तः) $\sqrt{\text{ईर्ष्य}}$ इति व्युत्पत्तिः । विलोमक्रमोऽपि स्यादालम्बनीयः । दैवादिकात् प्रत्ययात् पुनर्भर्वादेर्निदर्शनं यथा— $\sqrt{\text{शुच्य}}$ (शुचयी) १/५१४ अभिषवे (प), $\sqrt{\text{चुच्य}}$ (चुचयी) १/५१४ (प), $\sqrt{\text{प्याय}}$ (ओप्यायी) १/४८५ वृद्धौ (आ) ।

ख—अवे. अरूष्येइति = ईर्ष्ये—पी. टी. एस. पालि-डिकश., ‘इस्सति’ इत्यस्य प्रसङ्गे ।

ग—ता ईर्ष्यन्तीः पुनरगच्छन्—तै. २, ३, ५, १ ।

घ—इस्सति (नामधा. —इस्सा । अर्षतिः $\sqrt{\text{ऋष्}}$ (ऋषी) इत्यनेनापि सम्बद्धः । लैति. एरो तथा सं. इरस्यति = क्रोधे)—जातक ३, ७ ।

ङ— $\sqrt{\text{ईस}}$ (सक)—ईर्ष्यार्थः । ईसाअंति (गा. २४०) ।

$\sqrt{\text{ईश्}}$ (ईश) २/१० ऐश्वर्ये (आ) क्षी-मै-सा- $\sqrt{\text{ई}}$ २/३८ गतिप्रजनकान्त्य-
श च-जै-काकृ-कात-शा-हे-वो । सनखादानेषु (प) सा ।

ग—ईशे-ऋ. ३, १६, १, ईषटे-शब्रा. १, ८, ३, १२, काब्रा. १, ४, २, २, छान्दो. १, ६, ८ ।

$\sqrt{\text{ईष्}}$ (ईष) १/६०६ गतिहिसादर्शनेषु (आ) $\sqrt{\text{ई}}$ १/३१७ गतौ (प) ।
श × क्षी-मै-सा-हे । $\sqrt{\text{ईक्ष}}$ (ईक्ष) १/६०५
गतौ—च । दर्शने (आ) ।
दृष्टौ गतिहिसयोश्च—जै । $\sqrt{\text{एष्}}$ (एषृ) १/६१३ गतौ
गतिहिसादानेषु—कात । (आ) ।
दर्शने हिंसागत्योश्च—शा । $\sqrt{\text{इष्}}$ (इष) ४/२० गतौ (प)
सर्पणे दानेक्षहिसे च— ईषते=पलायते (निरुक्ते
वो । ४/२) ।

काकृ- $\sqrt{\text{ईष्}}$ (ईष्) गतिहिसादानेषु—काकृ । ईषति (निघण्टौ २/१४)
गतिकर्मा ।

क— $\sqrt{\text{इष}}$ (इष) ४/२० गतौ (प)—स्थले प्रेक्षणीयम् ।

ग—ईषते-ऋ. १, ८४, १७, पै. ७, ८, ७, तैआ. १, ३, १, ईषते वयः—ऋ. १, १४१, ८ ।

+ $\sqrt{\text{ईष्}}$ (ईष) १/६०५ उञ्छे (प) $\sqrt{\text{इष्}}$ (इषु) ६/७२ इच्छा-
श × क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- याम् (प) ।
कात शा-हे-वो । $\sqrt{\text{इष्}}$ १/२९१a उञ्छे (प) —
काकृ ।

√ईष् (ईष) १/६०६ गति-
हिसादर्शनेषु (आ) ।

ग—ईषादण्डौ-शिशु. १८, ४३ = दारुविशेषौ (सर्वङ्कषा) ।

√ईह् (ईह) १/६२५
श

चेष्टायाम् (आ)
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात-शा-हे ।
चेष्टे—वो ।

√इष् (इषु) ६/७२ इच्छा-
याम् (प) ।

√इष् १/२९१ उञ्छे (प)
काकृ ।

√ईष् (ईष) १/६०६ गति-
हिसादर्शनेषु (आ) ।

चेष्टा = शरीरक्रिया । प्रमाणम्—(पा. अ. २/ ३/ १२) ।

क—इअघ् = अनुसरणे, इच्छायाम् ।

ख—अवे. इज्येइति = ईहते-वा. पौकर्णीः ।

ग—ईहते-गौडपादकारिका ४, ८५, महा. ३, २३, भव. १, ४२, गी. ७, २२ ।

घ—√ईह् (ईह) चेटायं-सहनी. १०१५ ईहति-विनय ३, २६८ ।

ङ—√ईह (सक) (१) विचारणे, (२) चेष्टायाम् । ईहए (विसे ५६१) ।

√उ (उङ्) १/९३८
श×

शब्दे (आ)
क्षी-मै-सा-च-काकृ-
कात-शा-हे-वो ।
जै ।

√वच् (वच) २/५२ परि-
भाषणे (प) ।

(जै-√तु [तुङ्])
मुद्रणदोषः । उङ् इति
भाव्यम् ।

√ऊ (ऊङ्) १/५५१ f
शब्दे (आ) काकृ ।

√ओ (ओङ्) १/५५१ m
शब्दे (आ) काकृ ।

√औ (औङ्) १/५५१ n
शब्दे (आ) काकृ ।

√अव्* (अव) १/५९६
रक्षण श्रवण (प) ।

ग—ऊवे अम्ब सुलाभिके-ऋ. १०, ८६, ७ ।

अयं धातुः शब्दानुकृतिर्विद्यते । हर्षे दुःखे वा 'उ'-शब्दः सहसा मुखान्नि-
र्गच्छति । काशकृत्स्नधातुपाठे√ऊ,√ओ,√औ शब्दे इति धातवो विकासं लक्षयन्ति ।
रोषेऽपि 'उ'-शब्देन स्वतो व्यज्यते रोषः । तदुक्तं मेदिनीकारेण—

सम्बोधनरोषोक्त्योरनुकम्पानियोगयोः ।

पदस्य पूरणे पादपूरणेऽपि च दृश्यते ॥ अव्य. ४-५ ।

वेदेष्वनेकत्र 'उ' इत्यस्य कृतोऽस्ति प्रयोगः—क उ तच्चिकेत-ऋ. १, १६४, ४८, स उ वायुरेव-केनो. २, अ. वे. ६, २६, २, स उ श्वः—कठोप. ४, १३ ।

√ उक्ष् (उक्ष) १/६४८ श ×	सेचने (प) क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- कात-शा-हे । वृषि—वो ।	√ विष (विषु) १/६८९ सेचने (प) । √ वृष् (वृषु) १/६९७ सेचने (प) । √ उक्ष् १/५२४ वहने (आ) काकृ । √ उच् (उच) ४/११० सम- वाये (प) । √ वच् (वच) २/५२ परि- भाषणे (प) ।
-------------------------------	--	--

क—उएग् उ—ःऊग् उ=आर्दीकरणे, सेचने । स्—विस्तारः ।

ख—अवे-वक्स्स् = सेचने—वा. पौकनीः ।

ग—उक्षन्ति-ऋ. १, १६६, ३, उक्षतु-मै. ४, १४, ११, शौ. १२, १, ७; पै. ५, ६, ५ ।

ङ—√ उक्ख (सक) सेचने—सूअ. २, २, ५५ ।

छ—ऊकना = विस्मरणे, स्वलतौ (< क्षरणे < सेचने) ।

छ—बु. ख.—उसनवौ (< उसन < उक्सन < उक्षण) = गोधूमचूर्णादिकलेदने,
जलेन मिश्रणे ।

+√ उख् (उख) १/१२८ श ×	गत्यर्थः (प) क्षी-मै-सा-च-कात । गतौ—जै-काकृ-शा-हे-वो ।	√ वख् (वख) १/१३० गत्यर्थः (प) । √ उङ्ख् (उखि) १/१२९ गत्यर्थः (प) । √ वुख् १/४६० a चलने (आ) काकृ ।
----------------------------	--	--

क—अउकु (ह्)—तथा उएक् उ (ह्) = उखा (स्थाली) गौथि. अउह्न्स् =
चुलिः । लिथु. अउक्स् ल्यस् = पिटः—वा. पौकनीः ।

ग—उखा (= मांस्पचनी)—ऋ. १, १६२, १३, यज्ञोखा—निरुक्ते १०, ४५, कृत्वाय
सा महीमुखाम्—शत्रा. १, ७, १, ७०, उख्यान् अग्नीन् हस्तेषु विभ्रतः—अ. वे. ४, १४, २ ।
(उखायां भवस्तान्) ।

“अथापि प्रकृतय एवैकेषु भाष्यन्ते विकृतय एकेषु”—(निर. २, ३, ८) इति
दृशेह विकृतिः प्रयुक्ता लभ्यते, न प्रकृतिः ।

छ—ओखा* = मिषः ।

{ ओख = शोषणम् ।
 { औखा = अरालम्, कठिनम्, रूक्षम्, शुष्कम्, अचोक्षम् } [< उष् दाहे]

+√उङ् (उखि) १/१२९ गत्यर्थः (प)
 मै-श-च-जै-काकृ- क्षी-सा ।
 कात-शा हे× गतौ—वो ।

√उख् (उख) १/१२८
 गत्यर्थः (प) ।
 √वङ् (वखि) १/१३१
 गत्यर्थः (प) ।

न्यूङ्गयन्ति—ऐत्रा. ५,३^५, शांत्रा. २०,६, गोत्रा. २,६,८ ।

“उखिरिदन्तोऽनार्षः, न्यूङ्गा ओङ्काराः षोडशेत्याद्यर्थमुज्जीतः” इति तरङ्गिण्यां क्षीरस्वामिमतेन न्यूङ्गशब्द एवास्य प्रयोगविषयः, परन्तु कथमनार्ष इति न साधितम् । अमरकोशटीकायामसौ न्यूङ्गशब्दस्य व्युत्पत्ति न दर्शितवान् । भानुजिदीक्षितस्तु-न्यूङ्गयते । उखि+३/३/११८ घः । न्यूङ्ग इति दीर्घपाठे तु पृषोदरादित्वात् (६/३/१०९), यज्ञकर्मण्यजपन्यूङ्गसामसु (१/२/३४) इति निर्देशाद्वा दीर्घः—इत्याह । मेदिनीकारोऽप्येनं ह्रस्वोकारं पपाठ—

न्यूङ्गः सम्यङ् मनोज्ञे च साम्नः षट्प्रणवेषु च ॥ मे. खे २ ।

वस्तुतोऽयं न्यूङ्गशब्दो दीर्घोकारान्तो वेदे लक्ष्यते । स्वार्थे णिच्त्वात् प्रयोजकत्वाद्वा-न्यूङ्गयतीति प्रयोग उपलभ्यते । क्षीरस्वामी उखिधातुमनार्षमाह । ततोऽपि न्यूङ्गमेव साधयितुं तं पपाठापि । एतत् सर्वं न सध्रीचीनम्, पठितेऽप्युखिधातौ दीर्घकल्पना करणीया भवत्येव । मन्ये, अतो हेतोः “उखिरनार्षः” इति स्वामिनः पूर्ववर्तिना केनचन विदुषा प्रतिपादितं वचनं स्वामिना समुद्धृतं स्यात् । अस्पन्मतेन √ऊङ् (ऊखि) धातुः स्यात् समीचीनः । उखिरपि देशप्रयोगभेदात् स्यादिति वक्तु न प्रभवामि, प्रयोगानुपलब्धेः । मेदिन्यादिपठितं प्रमाणं चेदस्त्येव ।

√उच् (उच) ४/११० श समवाये (प)
 क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
 कात-शा-हे ।
 समवायने—वो ।
 प्रसन्नतायाम्—ह्वि ।
 (सेवने) वि. व. शा. ।

√वच् (वच) २/५२ परिभाषणे (प) ।
 √वज् (वज) १/२५० गतौ (प) ।

समवायः = ऐक्यम्—क्षी ।

क—एउक् = परिचये, अभ्यासे । अर्मे. उसनिम् = अध्ययने, अभ्यासे ।
 गौथि. बि-ऊहृत्स् = परिचये, अभ्यासे । लिथु. ज्—उंक्स्तु, जुंक्ति-वा. पौकर्नीः ।

ग—उवोचिथ हि मघवन-ऋ. ७, ३७, ३, अभ्युच्यति-मै. १, ८, ९।

उग्रम् (उच्यति=क्रुधा सम्बध्यते। उणा. २/२८)-ऋ. १, ८४, ९, खि. १, ११, ५।
हिसायां वृद्धौ प्रभृ. वृत्तिर्द्रष्टव्या।

उग्रः शूद्रासुते क्षत्राद् रुद्रे पुंसि त्रिभूक्तदे।

स्त्री वचाक्षुद्रयोः

॥ (मेदि. रे, ९-१०)

+√उच्छ् (उच्छी) १/२१३	विवासे (प)	√वस् (वस) १/९८९
श-जै-शा-वो ×	क्षी-मै-सा-च-हे।	निवासे (प)।
	विपाशे—काकृ-कात।	√उष् (उष) १/६८७
	निवासे—व्योथ-रौथ।	दाहे (प)।
		√उज्झ् (उज्झ) ६/२५
		उत्सर्गे (प)।

विवासः=विनाशः, समाप्तिः-क्षी।

क—अउएस् =द्युतौ।*उस्-, अथवा *उस्-स्, स्-स्त्।

ख—अवे. उसैति=दीप्तौ-वा. पौकनीः।

ग—उच्छन्तु-ऋ. १, १२४, ९, मा. ३४, ४०, शौ. ३, १६, ७, पै. ४, ३, १, ७।

स्वरभेदार्थं तुदाद्यतिरिक्तो भ्वादिपाठः।

√उच्छ् (उच्छी) ६/१६	विवासे (प)।	पूर्ववत्।
श	क्षी-मै-सा-च-जै-शा-हे।	
	विपाशे—काकृ-कात।	
	बन्धसमापने वर्जनेऽति-	
	क्रमे—वो। दीप्तौ—हि।	

क—,ख—,पूर्ववत्।

ग—उच्छन्ती-कौ. १, ३०३, जै. १, ३२, १।-नुमभावरूपं नोपलभ्यते।

√उज्झ् (उज्झ) ६/२५	उत्सर्गे (प)	उद्+√हा (ओहाक्) ३/८
श-जै काकृ-कात-शा ×	क्षी-मै-सा-च-हे।	त्यागे (प)=√उज्झ्।
	त्यागे--वो।	घञर्थे कः (वा. ३/३/५८)।
उज्झ् (उज्झ) ६/४३	उत्सर्गे- (प)।	सोपसर्गकमिमं धातुं ज्ञात्वा
क्षी-मै-सा-च-हे-वो ×	जै-काकृ-कात-शा।	'उज्झित्य' इति दे० भा० ७,
श ?		३९, २५ प्रयोगः।

ग—उज्झता-संन्या. २, ४१, उज्झितम्-अन्न. ४, ६८, उज्झाश्चकार-रघु. ५, ७५,
उज्झति-नैष. २, २७।

ह—√उञ्ज (सक) उत्सर्गे । उञ्जइ (महा) ।

छ—बुं. ख.-औझवौ (ओझना)=उदकुम्भे पात्रकमप्रवेश्य घटं न्युञ्जीकृत्य पात्राद्यन्तरे जलपातने ।

उत्+√हा (ओहाकृ) ३/८ त्यागे (प)-“घञर्थे कः” (वा. ३/३/५८) = √उञ्ज् धातुः । ननु (झयो हः ८/४/६२) पूर्वसवर्णत्वाद् उङ् इति भाव्यम्, उञ्ज् कुत इति चेन्न, भिद्योद्धयी नदे (३/१/११५) इति सूत्रेण झकारस्य धत्वनिपातनात् क्यपश्च सत्त्वाद् यथा ‘उद्धय’ इति प्रयोगो भवति ‘उञ्ज्य’ इति भवितव्ये, तथात्रापि विपरीतं जातम्, सूत्रस्य दिङ्नात्रदर्शकत्वात् ।

+√उञ्छ् (उछि) १/२१२ उञ्छे (प) <उत्+√चि=उच्चि-न्यासः
श-वो× क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- (पा. ४, ४, ३२) ।
कात-शा-हे ।

ग—उञ्छन्-मभार. ३, १५४२३, १४, २७१८ । शिलानप्युञ्छतः—मनु. ३, १००, कथमुञ्छेन वर्तयेत्-वा. रा. २, २४, २ । इति पादेन लिखितं प्रोञ्छति-मृच्छ. १४०, २३ ।

घ—√उञ्छ् (उञ्छ) उञ्छे-धा. पा. ५२, सहनी. १७२, उञ्छने-धा. म. ६६, उञ्छति-विसुद्धिमग्ग ६० (=गवेसति) ।

छ—√ऊँछना (<उञ्छनम्=उच्चयनम्) कङ्कतिकया केशप्रसाधने ।

√उञ्छ् (उछि) ६/१५ उञ्छे (प) <उत्+√चि (चिब्) ५/५
जै-शा× क्षी-मै-सा-च-काकृ- चयने (उ) ।
कात-हे-वो ।

ग—पूर्वधातुवदुदाहरणानि बोध्यानि ।

+√उठ् (उठ) १/३३५ उपघाते (प) √ऊठ् (ऊठ) १/३३८ उपघाते
श-च-काकृ-कात× क्षी-मै-सा-जै-शा-हे-वो । (ण) इत्येके-सि. कौ. ।
√रुठ् (रुठ) १/३३५ उपघाते
(प) इति दौर्गाः-क्षी ।
√लुठ् (लुठ) १/३३५ उपघाते
(प) इति दौर्गाः-क्षी ।
√उट् १/११३J गतौ (प)
काकृ ।
√उड् १/ संहतौ (प)
सौ. धा.—वो ।

√उद् आघाते-सौ धा -वो ।
 √उण्ड् १/१८३ हिंसागत्यो
 (प) काकृ ।

नास्य धातो प्रयोगोपलब्धि । सम्बन्धकल्पना तु-√उट् १/११३ गतौ-
 काकृ । >√उट् १/३३५ उपघाते >√उट् १/ सहतौ-वो, >√उण्ड् १/१८३-काकृ,
 >√उद् आघाते-वो, इति स्यात् । अत्र √उट्, √उद्, √उण्ड् धातूना
 विकृतयो लभ्यन्ते । तद्यथा—

ग—उटज (उट = नृणपर्णादि [देशीकोश*] । उटाज्जायते-३/२/९८ इति
 ङ)-वा रा १, ४८, २२, मभारू १३, १४७ । ब्रह्मोद्भुपेन प्रतरेते-श्वेताश्व २, ८
 (अत्र यद्यपि-डयते-डु, उश्च डुश्च इति व्युत्पत्तिर्भवितु शक्यते, तथापि सारख्याद्
 √उद् धातुरङ्गीकरणीय) । सहिताश्चोड्केरालै-मभार २, ११७४, सपौण्ड्रोद्भान्-
 मभार ३, १९, ८८ । केशोण्डुक- (√उण्ड् धातु)-सुश्रु १, १०१, १५, १, ३२७,
 १७, २, १८, ७ । उण्डेरकस्रज्-याज्ञ १, २८७ ।

छ—ओट (<उट = नृणपर्णादि)=रोध, व्यवधानम् ।

+√उध्रस् (उध्रस) ९/५४ उच्छे (प) मै <उद्+√ह्रस् इति वागीश ।
 श च-जै काकृ कात शा × (क्षी) मै-सा हे वो । √ध्रस् (ध्रस) ९/५२ उच्छे
 (क्षी-हे) (प) । -

√उन्द् (उन्दी) ७/२० क्लेदने (प) √उन् १/२२०^{af} सभक्तौ (प)
 श क्षी मै-सा-च-जै-काकृ काकृ ।
 कात-शा हे । √उण्ड् १/१८३ हिंसागत्यो
 क्लेदे-वो । (प) काकृ ।

क—उएद् = आर्द्राकरणे, सेचने । r/n-st उएदोर्-, उओदोर्, उदेन् (इ),
 उदनेस् = वारि ।

ख—अवे वैदि = जलमार्ग -वा पॉकनीं ।

ग—अभ्युन्दत् -ऋ ९, ६१, ४, अभि उनत्त-ऋ ५, ४२, ३ ।

[“उन्नं छिन्ने च सुरते स्यात्” (मेदिनी, ने २)]

√उञ्ज् (उञ्ज) ६/२४ आर्जवे (प) उद्+√जन् (जा)=
 श क्षी-मै-सा च-जै-काकृ- √उद्ज् ।
 कात-शा-हे-वो ।
 शक्तौ—ह्वि ।

√उद्ज् (उद्ज)- सा ।
उपध्मानीयोपध - क्षी-सा ।
आर्जवम्= स्पष्टता-क्षी ।

क्-उब्=प्रेरणे, उत्तेजने, शक्तौ । लिथु उब्द्यति=प्रेरणे उत्तेजने ।

र-उब्ज्याइते=सत्तायाम्, वृद्धौ । योग्यत्वे-वा पॉकर्नी ।

ग-उन्जन्तु त सुभ्व पर्जतास-ऋ ६, ५२, १, इन्द्राणी रक्ष उब्जतम्-
ऋ १, २१, ५ ।

[ओज उब्जेर्बले बलोपश्च (उ ४/१९०)] ।

छ-बु र-औजबो (ना)=बले, शक्तिप्रदर्शने ।

√उम् (उम्) ६/४० पूरणे (प) √उम्भ् (उम्भ) ६/४१ पूरणे
श क्षी मै सा-च-काक् (प) ।
कात-शा-हे ।
पूर्तौ-बो ।
निगडे-ह्वि ।
जै-√तुम् (तुम्) पूरणे-जै ।

मुद्रणदोष । उम् इति भाव्यम् ।

ग-अरज्जौ दस्युन् समुनप्-ऋ २, १३, ९ ।

√उम्भ् (उम्भ) ६/४१ पूरणे (प) √उम् (उम्) ६/४०
श क्षी मै सा-च काक् कात- पूरणे (प) ।
शा हे ।
पूर्तौ-बो ।
(जै-√तुम्भ् [तुम्भ]) पूरणे-जै ।

मुद्रणदोष, √उम्भ् इति भाव्यम् ।

क्-उएम्=तन्तुसन्ताने । वेष्टने, योजने ।

ख-अवे उब्दएन्=ऊतम्, तन्तुसन्तत वस्त्रादि-वा पॉकर्नी ।

ग-उब्ध गा येमानम्-ऋ ४, १, १५, क्रैयादिकोऽपि-औम्नाद् उश्-
मान ओज -ऋ ४, १९, ४ । अपौम्भत्-मै २, १, १२, काठ ११, ४, अपौम्भत्-शौ
८, ८, ११, पै १६, ३०, १ ।

ङ-√उम् (सक) पूरणे-राज । - 'पाइअ-सद् महण्णबो' - ग्रन्थेऽय देशी
ख्यापित' । तन्निरस्तम् ।

छ— $\sqrt{\text{ऊमना}} = \text{वेगात् प्रवर्तने (उमङना - इति हिन्दी) ।}$

+ $\sqrt{\text{उर्द}} (\text{उर्द}) १/२०$ माने क्रीडाया च (आ) $\sqrt{\text{उर्}} \text{गतौ} - \text{सौ धा} - \text{वो ।}$
 श-कात-वो × क्षी-मै-सा-काकृ-शा । $\text{क्} + \sqrt{\text{उर्द}} = \sqrt{\text{कुर्द}} १/२१$
 माने—च-जै । क्रीडायामेव (आ) ।
 मानक्रीडयोश्च—हे । $\text{ख्} + \sqrt{\text{उर्द}} = \sqrt{\text{खुर्द}} १/२०$
 कात-वो $\sqrt{\text{ऊर्द}} (\text{ऊर्द})$ माने क्रीडाया च— क्रीडायामेव (आ) ।
 कात । $\text{ग्} + \sqrt{\text{उर्द}} = \sqrt{\text{गुर्द}} १/२२$
 मितिक्रीडास्वादे—वो । क्रीडायामेव (आ) ।

मिति = मानमिति मुख्यार्थ —क्षी ।

चकाराद् आस्वादनेऽपि इति दुर्ग—क्षी ।

चकाराद्-आस्वादनेऽपि—सा । आस्वादने—हे ।

इह मानम् = सुखम् इति सम्मतयाम्—सा २० ।

ग—तमूर्दर न प्रणता यवेन—ऋ २, १४, ११ (ऋ स २, ६, १४, ५) ।

निरुक्ते—ऊर्दर कृदरमित्यावपनस्य । ऊर्दरमुहीर्णं भवति, ऊर्जे दीर्णं वा-२, २० ।
 ऊर्दर-शब्द इह मानार्थक कुशूलादिवाचक । अस्मादेव शब्दादय धातुर्निष्कासित
 स्यात् । ऊर्दरमुहीर्णं भवतीति व्युत्पत्तिदर्शनान्नूनमेष $\sqrt{\text{उर्द}}$ मूलधातुर्नास्ति । माने
 उत्थापन-स्थापनाभ्या क्रीडा भवतीति गौण क्रीडार्थ । व्याकरणे 'उपधाया च'
 (पा ८/२/७८) इति दीर्घत्वात् $\sqrt{\text{ऊर्द}}$ । व्युत्पत्तीना वैविध्यादस्मादपि धातो ऊर्दर-
 शब्द शक्य साधयितुम् ।

+ $\sqrt{\text{उर्व}} (\text{उर्वी}) १/५६७$ हिंसार्थ (प) $\sqrt{\text{अर्व}} (\text{अर्व}) १/५८$
 श-जै × क्षी-मै-सा-च । हिंसायाम् (प) ।
 हिंसायाम्—काकृ-कात- $\text{त्} + \sqrt{\text{उर्व}} = \sqrt{\text{तुर्व}} (\text{तुर्वी})$
 शा-हे । $१/५६८$ हिंसायाम्
 हिंसे—वो । (प) ।
 $\text{थ्} + \sqrt{\text{उर्व}} = \sqrt{\text{थुर्व}} (\text{थुर्वी})$
 $१/५७०$ हिंसायाम्
 (प) ।
 $\text{द्} + \sqrt{\text{उर्व}} = \sqrt{\text{दुर्व}} (\text{दुर्वी})$
 $१/५६९$
 (प)

ध्+√उर्व्=√धुर्व्
(धुर्वी) १/५७०
हिंसायाम् (प) ।

क—रेउ=चूर्णने, गर्तस्य खनने, त्रोटने, दारणे । लिथु.—उर्वस्, उर्व=गह-
रम्, रन्ध्रम्—वा पॉकर्नी ।

ग—ऊर्त्र इव पप्रथे—ऋ ३, ३०, १९ । ऊर्त्र=अग्नि (निरुक्तभाष्ये दुर्गा ६/६) ।

(१) समानमूर्त् नद्य षृणन्ति—ऋ २, ३५, ३ ।

(२) प्रातः सवन ऊर्वा माध्यन्दिने—ऐत्रा ७, ३४, शाङ्गश्रौ ७, ५, २४ ।

√उष् (उष) १/६८७	दाहे (प)	√वष् (वष) १/६८१
श-जै काकृ-शा ×	क्षी-मै-सा-च-वो ।	हिंसार्थ (प) ।
	(कात-हे—टीकायामेव)	√वस् (वस) १०/२०४ स्नेह-
	वधे दहि—वो ।	च्छेदापहरणेषु (प) ।
		√उल् (उल) १/ दाहे
		(प) सौ वा—वो ।

√उष् (उषु)	दाहे (प)
क्षी-मै-सा-श-च कात	(जै) काकृ-(टीकायामेव)
×(जै)	शा हे ।
(जै—√तुप्)	ववे दहि—वो ।

क—एउस्=दाहे । लैति उस्तुम्=(उष्टम्) उषितम्—वा पॉकर्नी ।

ग—ओषति—ऋ १, १३०, ८, उष्णाति—पै ९, १६, ५ ।

छ—√ऊकना—दाहे, तापे । “लूकै वसन्त की ऊकन लागी”—पद्माकर ।

+√उह् (उहिर १/७३० अर्दने (प)	√दुह् (दुहिर) १/७३०
श-च काकृ-कात-×	अर्दने (प) इति
क्षी-मै सा च-जै शा हे ।	चन्द्रदुर्गा—क्षी ।
अर्हे—वो ?	√उष् (उष) १/६८७
	दाहे (प) ।

क—एउग्हु=विकथने (प्रसन्नम्) । एउग्हु, उएग्हु ।

ख—अवे-अओग् (ज्)—(अओजैते, अओक्स्त, अओग्हु)=घोषणे,
प्रकाशने—वा पॉकर्नी ।

ग—नैशमेनो व्यपोहति—मनु २, १००=नाशयति (मन्वर्थ) ।

√उह् (उह) १/६४० तर्के (आ) क्षी-शा-हे वो । √वह् (उह) १/ प्रापणे(उ) ।
 श × वितर्के—मै-सा च-जै- √उह् (उहिर) १/७३०
 काकृ-कात । अर्दने (प) ।

क—ऊष्=प्रेरणे, रेखायाम्-वा पॉकर्नी ।

ग—(उहति-ऋ ५, ३४, ३), ऊहे—ऋ ५, ३, ९, १, १८१, ४ ?

ड—√उह (सक) =तर्के, (२) विचारणायाम् । उहइ (विसे ८३१)

छ—√उढना (<ऊहनम्) =तर्के, (२) विचारणायाम्, (३) अनुमाने ।

√ऋ १/९००

गतिप्रापणयो (प)

श

क्षी मै-सा ।

गतौ प्रापणे च—नै काकृ-

√ऋ १/५५१ शब्दे (आ)

शा हे-वो ।

काकृ ।

प्रापणे—च कात ।

√ऋ १/३५१ (प) काकृ-
 अरति ।

काकृ-३५०

-(गतौ) प्रापणे-च-कात । √री ९/३० गतिरेषणयो (प)

(काकृ कात-

गतौ—काकृ कात ।

√ऋच्छ् [ऋछ])

क—एर्=अपनये, कम्पे । -स्कु(ह्)ओ-(स ऋच्छति)-वा पॉकर्नी ।

ग—अ+यारु-ऋ ३, १, ४, ऋच्छ-मा १०, २४, का १३, २, ७, तै ४, २,
 २, २ । अर्पयति-तै २, ६, ४, ४, मै २, २, ३ । क २९, ७ ।

ड—√रि (सक) गमने । कर्मणि-अज्जए (विसे १३६९) ।

ड—√उपि (सक) दाने । उपिउ (कप्प) ।

उ—√अरपनाः = अर्पणे, उपहारे ।

एष धातुरेषु धातुष्वनुगत सम्प्रायते-√ऋक्ष्, √ऋच्, √ऋच्छ्,
 √ऋण्, √ऋत्, √ऋद् (वेदे), √ऋध्, √ऋन् (वोपदेव), [√ऋप्
 (अर्प-अर्पय्)] √ऋफ्, √ऋम्फ्, √ऋष्, √ऋह् ।

√ऋ ३/१६

गतौ (प) ।

पूर्ववन् ।

श

क्षी-मै सा-जै-काकृ शा हे-
 वो ।

प्रापणे—च कात ।

इयति (निघण्टौ २/१४)

गत्याम्—वो ।

गतिकर्मा ।

क—द्रष्ट $\sqrt{\text{ईर (ईर्) } \text{ } \text{०/८}$ गतौ कम्पने च (आ) ।

ग—इयर्ति वाचमरितेव नावम्—ऋ २, ४२, १, १, ७, ८, मा ३३, ७८ ।

$\sqrt{\text{ऋ ५/२९}}$ हिंसायाम् (प) इत्येके— ऋणोति (निघण्टौ २/१४)
 मै सा च जै काकृ कात क्षी गतिकर्मा ।
 शा × क्षी हे ।
 हिसे—वो ।

क— $\sqrt{\text{ऋ गतिप्रापणयो (प)$ इति द्रष्टव्यो धातु ।

ग—यद्दीमृण्वन्ति वेधस—ऋ ९, ७, ५, अभि ऋणोति—ऋ १, ३५, ९ ।
 वेदेष्वय गत्यर्थको भाषाया च हिंसार्थकं स्यात् परन्तु भाषाप्रयोगो न दृश्यते ।

$\sqrt{\text{ऋक्ष ५/२९}}$ हिंसायाम् (प) दुर्गस्तु—क्षी $\sqrt{\text{ऋ ५/२९}}$ हिंसायाम् (प)
 मै सा-श-जै-काकृ- क्षी-च हे । इत्येके—क्षी ।
 कात शा × वधे—वो $\sqrt{\text{ऋष् (ऋषी) ६/गतौ (प)}$ ।
 $\sqrt{\text{ऋमुक्ष १/५१८}}$ घातने
 (आ) काकृ ।
 $\sqrt{\text{ऋङ्क्ष (ऋक्षि) ५/२९}}$
 हिंसायाम् (प) ।

ग—ऋक्ष ($\sqrt{\text{ऋक्ष + अच्}}$) = पर्वतविशेष—इति सिद्धान्तशिरोमणि ।

ऋक्ष* = भल्लक—मनु १०, ६७ ।

ऋक्षम् ($\sqrt{\text{ऋष् ६/७}}$ गतौ + उणा ३/६६—इति स) = नक्षत्रम् । यथा—मनु
 २, १९१ ।

+ $\sqrt{\text{ऋङ्क्ष (ऋक्षि) ५/२९}}$ हिंसायाम् (प)

मै-सा च-जै-काकृ- क्षी । पूर्ववत् ।

कात शा-हे-वो × पुरुषकार (२४ पृष्ठे) ।

$\sqrt{\text{ऋच् (ऋच) ६/२३}}$ स्तुतौ (प) $\sqrt{\text{अच् (अर्च) १/२०१}}$
 श क्षी-मै-सा च-जै-काकृ- पूजायाम् (प) ।
 कात-शा-हे । $\sqrt{\text{अर्क (अर्क) १०/१०३}}$
 नुत्याम्—वो । स्तवने (प)
 दीप्तौ स्तुतौ—हि ।

ग—आनृचु—ऋ ८, ५१, १०, खि ३, ३, १०, ऋच्यन्ते—ऋ ७, ७०, ६ ।

$\sqrt{\text{ऋच्छ (ऋछ) ६/१७}}$ इन्द्रियप्रलयमूर्तिभाषयोः (प) $\sqrt{\text{ऋ १/९२०}}$ गतिप्रापणयोः
 श क्षी-जै शा-हे । (प) > $\sqrt{\text{ऋच्छ}}$ ।

गतीन्द्रियप्रलयमूर्तिभावेषु- √ ऋष् ६/७ गतौ (प) ।
 मै सा काकृ कात । √ ऋच् (ऋच) ६/२३
 गतौ—च-हे-ह्वि । स्तुतौ (प) ।
 मूर्त्तौ गमनमोहनयो—वो । ऋच्छति (निघण्टौ २/१४)
 गतिकर्मा ।
 ऋच्छति (निघण्टौ ३/५)
 परिचरणकर्मा ।

क—√ ऋ १/९२० धातुर्विलोकनीय ।

ग—ऋच्छतु-ऋ १०, १६४, ५, सह वाव तामार्तिमृच्छति-ऐमा २, ३१
 आर्तेता बाहुसरम्भात् केशाकेशि रथारथि-मभार ४, १०५६ ।

√ ऋज् (ऋज) १/१७३ गतिस्थानार्जनोर्जनेषु (आ) √ ऋ १/९२० गतिप्रापणयो-
 श × क्षी सा हे । (प) ।
 गतिस्थानार्जनोर्जनेषु— √ ऋच्छ् (ऋछ) गतीन्द्रिय-
 मै-सा । मूर्तिभावेषु (प) मै ।
 गतिस्थानोर्जनेषु—जै । √ अर्ज् (अर्ज) १/२१९
 गतौ—च काकृ-कात । अर्जने (प) ।
 गतिस्थैर्योर्जनार्जने—वो । भृ+√ ऋज्=√ भृज्
 (भृजी) १/१७४ भर्जने
 (प) ।

क—रेग् = परिवर्तने, आदेशे, निर्देशने, विस्तारे ।

ख—एरुजु = ऋजु, समीचीनम्, सरलम्, साधु—वा पौकर्त्नी ।

ग—मनुष्य ऋज्जते गिरा-ऋ २ २, ५, ६, १५, १, ऋज्यन्तो वहेयु-ऋ
 ६, ३७, ३, ऋज्जति प्रसाधनकर्मा । ऋजुरित्यप्यस्य भवति—निरु (६/२१) ।
 अवार्जति-काठ २८, १, अवार्ज्यु-तै ७, ५, ३, २, काठ ३३, ५, यद्घमर्जति-
 नैष ५, ८४ ।

√ ऋज्ज् (ऋजि) १/१७४ (भर्जने आ) √ ऋ १/९२० गतिप्रापणयोः
 श × क्षी-मै सा च-जै काकृ कात- (प) ।
 शा हे । √ ऋज्ज् (ऋज्ज) १/१७३
 भृजि—वो । गतिस्थानार्जनोर्जनेषु (प) ।

भर्जन्नम् =

पाकप्रकार —क्षी ।

क—पूर्ववत् ।

ग—निरुक्तत्रयाख्यात प्रसाधनकर्मा (६/२१) √ ऋञ् धातु शब्दशस्त्वत्र दृश्यते । स गतिप्राप्तिकर्माप्यस्ति—ऋ ४, ४८, ५, ३, ८७, ५ । पाकप्रकारोऽपि सूक्ष्म-दृशा प्रसाधनमेव । इदमेव प्रसाधन भाषाया पाकप्रकारेण विकसितम् । नन्वय पाकप्रकारो यास्केन कुतो नोल्लिखित, निरुक्तस्य भाषाविषयत्वाभावात् । ननु पाणिनिना प्रसाधनमर्थं कुतो नोद्धृत, पाणिनिसगृहीतधातूना प्रामुख्येन वेदविषय-त्वाभावात् तदानीन्तनप्रचलितभाषाविषयत्वाच्च । यास्केन निरुक्तोपोद्धाते भाषासम्बन्धे प्रतिपादितम्—“अथापि भाषिकेभ्यो धातुभ्यो नैगमा कृतो भाष्यन्ते दमूना क्षेत्रसाधा इति (२/२/६) । “अथापि प्रकृतय एवैकेषु भाष्यन्ते विकृतय एकेषु । शवतिर्गति-कर्मा कम्बोजेष्वेव भाष्यते । विकारमस्यार्थेषु (जनपदेषु) भाषन्ते—शव इति । दातिर्लज्जनार्थे प्राच्येषु दात्रमुदीच्येषु (२/२/८) । इत्थ प्रचलितसंस्कृतभाषा सक्षेपेण परिचाय्यापि विषयवर्णने नैतदीय वर्णनीय क्षिमापि प्रतुष्टाव, तस्य भाषा-विषयत्वाभावात् । एतमेव पाणिनिनापि सक्षेपेण वैदिकधातून् निदिश्य जुहोत्यादो स्वादौ च, बहव सन्तोऽपि, वेदधातवो न विवृता, प्राधान्यन तस्य तद्विषयत्वा-भावात् । त्रिविधप्रदेशप्रचलितसंस्कृतभाषासगृहीतत्वादेव दृश्यन्ते धातुपाठे भूरिपाठभेदा ।

ग—पिष्टपचनार्थकम् ऋजीष तान्त्रिका पठन्ति—इत्यमरकोशे क्षीरस्वामी (२, ९, ३२) । इत्ययमर्थस्तात्कालिको भाति धातो । क्षीरतर्ङ्गिण्याम् ऋजीरुम् इति पाठ । उगादो तु—“अर्जेऋजश्च” ४/२२ इतीषन् भजति । सिद्धान्तकौमुदीतत्त्व-बोधिण्याम्—“उद्धृतरस सोमलताया शेषोऽपि ‘ऋजीषम्’ । एतच्च ‘ऋजीषिण वृषणसश्चत श्रिये’ ‘आसत्यो यातु मघवो ऋजीषि’ इत्यादिमन्त्रभाष्ये स्पष्टम्”— ५४९ पृ । तुलनीय—ऋबीस (निरु ६/३६)—शब्द पृथ्वीवाचक ।

√ ऋण् (ऋणु) ८/४	गतौ (उ) ।	√ ऋन् ८/ गतौ (उ) वो ।
श	क्षी-मै-सा-च जै कात-शा	√ ऋ १/९२० गतिप्रापणयो
	हे वो ।	(प) ।
	दुर्गतौ—काङ् ।	ऋणोति—(निघण्टौ २/१४)
		गतिकर्मा ।
		ऋण्वति—(निघण्टो २/१४)
		गतिकर्मा ।

क—√ ऋ १/९२० धातुदर्शनीय ।

ग—अय सौवादिक प्रपञ्च । अभि ऋणोति—ऋ १, ३५, ९, भौवा-दिकोऽपि प्रयोग—ऋण्वति (रिण्व् ?)—ऋ १ १४४, ५, कौ १, ८३, जै १, ९, ३ ।

√ ऋत् (ऋत) २/१ वृणायाम् (आ) सौ धा—सा ।
पा सू ३, १, २९ ।
च सू १, १, ४८ ।

द्रष्ट० उत्तरधातु ।

√ ऋत् (ऋत) १/२९२ वृगागतिस्पर्धनेषु (प वृ १/९२० + क्त = ऋत
आ) शा । > √ ऋत् ।
वृगागतिस्पर्धेषु—हे । ऋतम् = उच्छशिलम्—मनु
स्पर्धनैशययोर्धृणागसो — ४, ४-५ ।
वो ।

ग—ऋतीयते—शत्रा ३, ४, २, ३ । अन्वर्तिता—ऋ १०, १०९, २ । ऋतनामान
स्त्रनेके प्रयोगा—ऋतयन्—ऋ १, ११३, १२, मै ४, १४, १५, ऋतायते—(चतुर्थी)—
बृहदारण्यकोप ३, ६, ६, मना २, ३९ ।

√ ऋध् (ऋध) ४/१३२ वृद्धौ (प) √ ऋ १/९२० गतिप्रापणयो
श क्षी-मै सा-च कात शा हे- (प) ।
वो । ब् + √ ऋध् = √ वृध् (वृधु)
वर्धने—जै । १/७५१ वृद्धौ (आ) ।

काक्—√ रुध् [रुधु] वृद्धौ—काक् ।

स्याल्लैपिकी त्रुटिर्

ऋधुस्थाने ।

क—अल् = वृद्धौ ।—ध्—विस्तार । स्वीडिश्—अल्द = फलाना स्थिति (छवि),
पु आइस् अल्दिन् = वृक्षफलम् ।

ख—अवे अरूदत्, एरदात् = वृद्धौ—वा पॉकर्नी ।

ग—ऋध्यन्ते—सात्रा ३, ४, ८ । (कर्मणि कर्तरि वा ?) ।

घ—रिञ्जति (वैदि ऋध्यते) = सफलतायाम्—सयुक्त १, १७५ ।

ङ—रिञ्ज (अक) १ वृद्धौ (२) प्रसादे । रिञ्जइ (भवि.) ।

उ—√ गीज्ञाना = प्रसादे, मोहने ।

√ ऋध् (ऋधु) ५/२५ वृद्धौ (प)
श क्षी-मै सा-च-कात शा हे-वो । पूर्ववत् ।
(काक्—√ रुध् [रुधु]) वृद्धौ—काक् । ऋध्नोति (निघण्टौ ३/५)
परिचरणकर्मा ।

क—ख—पूर्ववत् ।

ग—ऋध्नोति-ऋ १,१८,८, मनु ९,३३२ । अर्धयन्ति-अ वे ७,८०,४,
जवयति-काठ ८,१५ । भोगादिकोऽययम्-ऋधते-जैत्रा १५६ ? ऋधद्वागयाग्नये
ददाश-ऋ ६,३,२ ।

+√ऋफ्(ऋफ) ६/२८ हिंसायाम् (प) क्षी मै-सा-√ऋ१/ गतिप्रापणयो (प) ।
प× च जै-शा । √५/२९ हिंसायाम् (प)
कत्थनयुद्धहिंसादानेषु-हे । इत्येके-क्षी ।
भर्त्सनहिंसयो —काकृ । √ऋक्ष् ५/२९ हिंसायाम् (प)
कत्थनयुद्धनिन्दाहिंसादानेषु- दुर्गस्तु-क्षी ।
कात । √ऋब्क्ष् ५/२९ हिंसा
दानश्लाघनिन्दाहिंसाजौ-वो । याम् (प) ।
√ऋम्फ् ६/२९ हिंसा
याम् (प) ।
√ऋह् ६/२७ कत्थनयुद्ध-
हिंसादानेषु (प)-क्षी ।
√रिफ् ६/२६ कत्थनयुद्ध-
हिंसादानेषु (प)-मै हे ।

+√ऋम्फ्(ऋम्फ) ६/२९ हिंसायाम् (प) क्षी-मै
सा च-जै-कात-शा-हे । √ऋफ् (ऋफ) ६/२८
भर्त्सनहिंसयो'-काकृ । हिंसायाम् (प) ।
अन्ये ध्वनय पूर्व-
वज्ज्ञेया ।
√रिम्फ् १/२०० । हिंसायाम्
(प) काकृ ।
√रिम्फ् ६/६६ हिंसायाम्
(प) हे ।

√ऋष् (ऋषी ६/७ गतौ (प) क्षी-मै-सा-च-जै
श शा हे-वो । √ऋ १/९२० गतिप्राप
काकृ-√ऋष् काकृ । णयो* (प) ।
(ऋषी) सम्भवतो √ऋक्ष् ५/२९ हिंसा-
मुद्रणदोष ऋषी-स्थाने । याम् (प) ।
(कात-√रिष् कात । √ऋप् १/५७६-b सवर्णे
[रिषी]) आदाने च (उ) शा ।

√ऋश् १/ गतिस्मृत्यो
(प) सौ धा—वो।
ऋश्य—ऋ ८,४,१०।
ऋश्य—मृगविशेष—इति
शब्दरत्नावली।

क—एरस्—(एरस्, रस्)=प्रवाहे, धात्रने, तथा रस्=मार्गप्राप्त्यर्थमितस्ततो
भ्रमणे। * एरस्, ऋस्, पु उ ज उर्, ऊगेहसो, म उ ज—ऊर्हन्।

ए—पु पसि—असुन्=मनुष्य, पति—या पॉकर्नी।

ग—शृङ्गाभ्या रक्ष ऋषति—अ वे ९,४,१७, अर्षति—ऋ ९,३,९, मा ३३,५५।

+√ऋह् (ऋह) ६/२७ कत्थनयुद्धहिंसादानेषु
मैसा श-च-जै- (प) क्षी।
काक् कात शा-
हे वो ×

>√रिह् (रिह) ६/२७ कत्थन
युद्धहिंसादानेषु (प) इति
द्रमिडा—क्षी।

√रिफ् (रिफ) ६/२६
कत्थनयुद्धहिंसादानेषु
(प) मै हे।

√ऋफ् (ऋफ) ६/२८
हिसायाम् (प)।

√अह् (अह) १/७३१
पूजायाम् (प)।

क—लेगुह—सरलम्, स्वतन्त्रम्, प्रेगणे, उत्तेजने। नासिक्यम्—लेंग् उह्।

ए—अवे एरुयन्त्=भयपूर्णम्, भयानकम्—वा पॉकर्नी।

ग—आनृहु—तै ३,२,८,३। [सपा आनृहु > आनृधु < > आनृशु इति
पाभे०] ऋहते—ऋ १०,२८,९। [धातु कृशभात्रे वृत्ति। विप =ह्रस्व—([निघ ३/२
तु तत्रैव बृहन्तम्])। WAG (१,२१४ a) MIVG (५८, १ a) < ऋष् √रघ्
इति दे < √रुह् इति वा √रह् (त्यागे) इति वा, GW √रह् (गतौ) इति च]।

+√ऋ ९/२६
श

गतौ (प) क्षी-मै सा-
च-जै काक्-कात-शा हे।
गत्याम्—वो।

√री ९/ गतिरेषणयो (प)।
√रिणाति (निघण्टौ २/१४)
गतिकर्मा।

√ऋ १/९२० गतिप्रापणयो (प)।

√लृ १/५५१ ङशब्दे (आ) काक्।

+√एज् (एजू) १/१७६	दीप्तौ (आ)	भ्+र्+√एज्=√भ्रेज् (भ्रेजू) १/
श ×	क्षी-मै-सा-च-जै-	१७७ दीप्तौ (आ) ।
	काकृ-कात-शा-	र्+√एज्=√रेज् (रेजू)
	हे-वो ।	१/१७८ दीप्तौ (आ) ।
		√अस् (अस्) १/८७०
		दीप्तौ (उ) ।
		√इन्ध् (बिइन्धी ७/०
		दीप्तौ (आ) ।

(ग—एजयतेऽक्षिणी मे- भा पु ५,२, १४)

√एज् (एजू) १/२३०	कम्पने (प)	√इङ् (इङि) १/१५०
श	क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-	गत्यर्थ (प) ।
	कात शा हे ।	√इय् (इय्) १/१४०
	कम्पे—वो ।	गत्यर्थ (प) ।
		√ईर् (ईर्) २/८ कम्पने
		(आ) ।
		√एजति (निघण्टौ ०/१४)
		गतिकर्मा ।

क—ऐज्=इतस्ततो दोलने, कम्पने-वा पॉकनी ।

ग—एजति-ऋ ५,७८,८, मा ८, २८, का ९,५,१, तै ४,७, १५, १ ।

ड—√एय (अक) (१) कम्पने, (२) चलने । एयइ (कप्प) ।

+√एठ् (एठ) १/२६४	च=विबाधायाम् (आ)	ह्+√एठ्=√हेठ् (हेठ) १/
श ×	क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-	२६३ विबाधायाम् (आ)
	कात-शा हे ।	ह्+√एठ्=√हेट् (हेट)
	वाधने—वो ।	१/५८६ विबाधायाम्
विबाधनम् =शाठ्यम् ।		(आ) जै-शा हे ।
		ह्+√एड्=√हेड् (हेड)
		१/१९३ विबाधायाम्
		(प) हे ।
		√एड् १/२१६ ० धारणे
		(प) काकृ ।

विपूर्वोऽयमिति खामिकाश्यपौ । मैत्रेयादयस्तु केवलमेवोदाजह्व'-सा १/२६४ ।

[छ-√दँठना=(\lt वेष्टनम् ?)=तथा भूताया क्रियाया जीवेषु सत्या शाठ्य भवति ।]

√एध् (एध) १/२
श

वृद्धौ (आ)
क्षी मै सा च-जै-काक्-
कात शा हे-वो ।

√ऋध् ५/२५ वृद्धौ
(प) ।

ब् + √ऋध् = वृध् (वृधु)
१/७५१ वृद्धौ (आ) ।

√इन्ध् (इन्धी) ७/२
दीप्तौ (आ) ।

√अस् (अस) २/५४
भुवि (प) ।

क-एस् = सत्तायाम्-वा पॉकनी ।

ग-एधते-ऋ २,२५,५, खि ५,१०,४, नेहासौ सुरमेधते-मनु ४/१७० =
सुरयुक्तो वर्तते (मन्वर्थ) ।

घ-√एध् (एध) बुद्धिय-धा पा १६५, धा म २४०, बुद्धिय लाभे च-
सह = नी ५०४, एधति-सयुक्त १,२१७, सुत्तनिपात २९८ ।

ङ-√एह (सक) = वृद्धौ । एहता- (दस ९) ।

+√एव् (एवृ) १/४९७ सेवने (आ)
मै-सा श-च जै काक्-
कात शा-हे-वो ×

क् + √एव् = √केव् (केवृ)
सेवने (आ), सेचने-
काक्-कात ।

क् + ल् + √एव् = क्लेव् (क्लेवृ)
सेचने (आ) सा ।

इत्थमेव - √खेव् सेवने (आ),
सेचने-मै ।

√गेव् सेवने (आ)
जू-जै । सेचने-मै ।

√ग्लेव् सेवने (आ),
सेचने-मै ।

√प्रेव् सेचने (आ)
काक् ।

अत्र सर्वत्र ध्वनिषु √एव् धातुरनुसगतः । इह १/४९७ धातुस्थाने स्वामिनम-
तिरिच्य सर्वे √गेव् धातु पठन्ति ।

ग-रामस्तु भरते पाप कुर्यादेव न सशयः-वा रा २,८,३२, एवं ते-वा रा
२,८,३४ ।

अवधारणार्थक 'एव'-शब्दस्तु— $\sqrt{\text{इ}}$ (इण्) २/३४+इण्हीभ्या वन्
(उणा १/१५२) इति सिद्धयति । इवार्थक 'एवम्'-शब्दसाधने तु—

१—'ए' इत्थ भवति । टुवम् उङ्गिरणे (३,२,७५) विच् ।

२— $\sqrt{\text{इ}}$ (इण्)+बाहुलकाद् वम् इति भानुजिदीक्षितो नैकमत्य भजते ।
क्षीरस्वामी व्युत्पत्तिमेव न दर्शयति । स्वीकार एव प्रायः सेवनम् इति स्यादनेन शब्देन
 $\sqrt{\text{एव्}}$ १/४९७ धातो सम्बन्ध । धरणिकोशे 'एवम्'-शब्दार्थ —

एव प्रकारोपमयोरङ्गीकारेऽवधारणे ।

$\sqrt{\text{एष्}}$ (एपृ) १/६१३
श×

गतौ (आ)
क्षी-मै-सा च-जै-काक्
कात-शा-हे वो ।

$\sqrt{\text{इप्}}$ (इष) ४/२० गतो
(प) ।

$\sqrt{\text{इष्}}$ (इषु) ६/७२ इच्छा-
याम् (प) ।

$\sqrt{\text{ईप्}}$ (ईष) १/६०६ गति-
हिसादर्शनेषु (आ) ।

$\sqrt{\text{इपति}}$ (निघण्टौ २/१४)
गतिकर्मा ।

$\sqrt{\text{इष्}}$ १/ अन्वेषणे—(उ) द्वि ।

क्— $\sqrt{\text{इष्}}$ ४/२० धातु प्रेक्षणीय ।

ग—एषति (गतौ प्रेरणे बले प्रभृ धा वृत्ति) पै ३,४०,१, ऐत्रा १,३०,
एषतु-खि ५,२,३१ शौ ६,६७,३१ पर्येषते भक्तम्, पर्येषमाण-सद्ध पुण्डरीक-
४,३४ (b) ।

घ— $\sqrt{\text{एस्}}$ (एसु) सहनी ९३६, ९७७ एसति [आ+ $\sqrt{\text{इप}}$ -वागीश]=
अन्वेषणे-सुत्तनिपात ५९२ ।

+ $\sqrt{\text{ओख्}}$ (ओखृ) १/१२१
श×

शोषणालमर्थयो (प)
क्षी-मै-सा-च-जै-काक्-
कात-शा-हे ।
शोषणे—च ।
शोषालमर्थयो—वो ।

$\sqrt{\text{उप्}}$ (उप) १/६८७ दाहे
(प) ।

$\sqrt{\text{उख्}}$ (उख) १/१२८
गत्यर्थ (प) ।

$\sqrt{\text{उ}}$ शोषणे—काक् ।

अलमर्थे=भूषणे सामर्थ्ये निवारणे ।

उ—ओखा* ($\sqrt{\text{ओख्}}$ =वारणे)=मिष ।

छ—ओखा (वि) ($\sqrt{\text{ओख्}}$ =शोषणे । पाञ्चालभाषायाम्—ओखा=
जिह्वम्, कठिनम्)=(१) रुक्षम्, शुष्कम्, (२) कठिनम्, अरालम्,
(३) अचोक्षम्, (४) विरलम् ।

+√ओण् (ओण्) १/४४६ अपनयने (प) √ऊन् (ऊन्) १०/ परि-
 श-काकृ× क्षी-मै-शा-च-जै-कात- हाणे (प) ।
 शा-हे ।
 अपसारणे—वो ।

ग—ओण्यौ—(द्यावापृथिव्योर्नामधेयम्—निघण्टो ३/३०) । [√ओण् १/४४६+
 सर्वधातुभ्य इन् (उ ४/११४), कृदिकारादक्तिन (४,१,४५ वा)—इति ङीष् ।
 अपनयत स्वाश्रिताना क्लेशान् इति दुर्गाचार्य ।] अभित्य देव सवितारमोण्यो
 (वा स ४,२५) । प्र ते स्रोतार ओण्य -ऋ९,१६,१ ।

घ—ओणि [(तुलनीय -ऋ ९,१६,१) =सोमपात्रविशेष ।] ओणिरक्ख =
 निक्षेप- (=धरोहर—हि)—सरक्षक -विनय ३,४७, ५३ ।

छ—√ओडना- (<ओणनम् =अपनयनम्) =रोमे, वारणे ।

ठ—ओना =तडागादिभ्यो जलादिनिष्कासनाय वर्तनी (प्रणाली) । अस्य
 उद्गमनम् >ओना इति व्युत्पत्ति सुतरामसङ्गता ।

ड—बु ख-औडा =भित्तिभेदनम् ।

+√कस् (कसि) २/१४ गतिशासनयो (आ) घ—अवर्कस (अवर्कष
 श क्षी-सा । (ति)—दीघ १,५४ ।
 गतिनिशानयो—मै । √कश् (कश) २/२४ गति-
 गतिसतानयो—जै । शासनयो—(आ) सा ।
 गतौ—च-काकृ-कात ।
 गतिशासनयो—शा-हे ।
 गतौ शाते च—वो ।

ग—शत कसा शत दोग्धार—अ वे १०,१०,५, ऐत्रा ८,१० । औदुम्बरे कसे
 चमसे वा—शत्रा १४,९,३,१ ।

[कसम् = (कामयते काम्यते वा अनेन (अस्मात्—क्षीरस्वामी) पातुमिति
 शेष । उणा ३/६२ इति स) =पानभाजनम् । पित्रादिबन्धुवर्गान् अभिभूय
 पापात्मक राव्यविषयादिभोग कामयते य । √कम् +स =कस—कृष्णमातुल ।
 एव व्युत्पत्तिदृशाऽय √कस् (कसि) धातु “शत कसा शत दोग्धार” अ वे
 १०, १०, ५ प्रभृतिगतकसशब्दैर्न सम्बन्धाति ।]

ङ—कसिआ (<कसिका) (१) ताल, (गाया १, १७), वाद्यविशेष
 (आचा २), कस =महामहविशेष* (ठा २, ३—पत्र ७८) ।

+√कक् (ककृ) १/८७ लौल्ये (आ)	√कर्क् (कर्क) १/४०९८
श×	लौल्ये (आ) काकृ ।
	√कक्क (कक्क) १/४०९b
	लौल्ये (आ) काकृ ।
	√कक्ख् (कक्ख) १/११९
	हसने (प) मै ।
	√कग् (कगे) १/५१०
	हसने (प) कात् ।

लौल्यम् = गर्व , चापत्य च—क्षी ।
क—कैक् = बुभुक्षायाम् -वा पौर्णमी ।

ग—ककुहास—ऋ स १, ३, ३३, ३ ।—ककुह इति महन्नाम (निघ ३/३) ।
दुर्गाचार्य √कक् (ककु) सहने इति धातुत 'उह'-प्रत्यय कल्पयति, तन्न विचार-
सहम्, एतादृशधातोरेवासत्त्वात् । महेच्छस्तु महाशयो महान् भवत्येव । ककुह
सोम्यो रस—ऋ ९, ६७, ८, कर्दवे वृषभो युक्त आसीत्—ऋ १०, १०२, ६
(कर्दवे = शत्रूणा हिंसनाय—सायण) । कर्जाकृता-अ वे ११, १०, २५,
कररघाट—सुश्रु २, २५१, १४, करर०—वा स २४, २० ।

√कक्धातोरुपोत्तमे रेफे सति लौल्यार्थक √कर्क् १/४०९८ काकृ-धातुनि-
ष्पद्यते । पुन स एव सयोगे गुरुत्वात् ककारता प्राप्तो रकार पालिप्राकृतवत्—४०९ b
क कृ, इत्येतेषामस्ति कश्चन विकाससम्बन्धः । हसन चापत्यमेवाङ्गस्य—(मुखस्य)
इति स एव √कक्क धातुः काशकृत्स्नीयो लौल्यार्थकोऽन्त्ये बलाघाते सति हसनार्थक
√कक्ख् सवृत्तो मैत्रेयेण (१/११९) पठित । इत्थमेष √कक् १/८७ वेदप्रयुक्तो
धातुरेतज्जातीयकाना हसनार्थकाना समग्राणा धातूना मूलाधार । नन्वय विकासो
विलोमोऽपि भवितुमर्हतीति चेन्न, √घग् √गग् √खक्ख् √कक् इति धातूना
वेदे तदनुवर्ति साहित्ये वा प्रयोगानुपलम्भात् । √कक् धातोस्तु तथा सत्त्वात् तत
एव विकास आस्थेयः ।

+√कक्ख् (कक्ख) १/११९ हसने (प) मै ।	√कक् (ककृ) १/८७
क्षी-सा श-जै-काकृ	लौल्ये (आ) ।
कात्×	√कर्क् १/४०९८ लौल्ये
	(आ) काकृ ।
	√कर्क्-हासे—सौ धा—
	वो ।
	√कक्क १/४०९b लौल्ये
	(आ) काकृ ।

- ✓कक्क १/३०b हसने
(प) कात ।
✓खक्ख् (खक्ख) १/१२०
हसने (प) क्षी ।
✓खर्ख् (खर्ख) १/१२०
हसने (प) क्षी ।
✓कग् (कगे) १/५१०
हसने (प) कात ।

क—ख र—शब्दात्मकोऽय हसने (समीचीनतरम्—हह, ह् अथवा कस्) ।
अर्मे कसकसक, पु च र्खा छोछोतति=हसने, लिथु किकनोति=अट्टहासे,
उपहासे । पु उ ज हुओहोन् =उपहासे—वा पॉकनी ।

[ग—“कक्खट कठिन क्रूरम्” (अ को ३/७६)—✓कक्क् + अटन् । हासा
भयन्ति विप्रिधा । राक्षसादीनामट्टहासेन क्रूरताभिव्यज्यते । अतस्ते कक्खटा
कर्कशा ।]

घ—कक्खट (<कक्खट) । कक्खटता=कठोरता—धम्मसगणि ८५९,
विभग ८० ।

ङ—✓खिख (अक) =खिखि-शब्दे । खिखेइ—मुख २, ३३ ।
विशेष ✓खक्ख् धातौ द्रष्टव्य ।

+✓कग् (कखे) १/७७८ हसने (प) ।
श × क्षी मै-सा च-जै-काकृ-
शा हे ।
हासे—वो । पूर्ववत् ।

(कात ✓कग् [कगे]) हसने— कात ।
✓कक्ख् (कख) इत्यतिरिक्त सायणीय
पाठ —११७ ।

क—पूर्ववत् । लिथु किकेन्ति, किकनोति=अट्टहासे । लैति चछिन्नरे, ईगिल
कक्कल्—जू पॉकनी ।

ग—किखि =लोमश-भोजीयोगादौ (स क २/१/१६६), त्रिका २, ५, ७ ।
ग—किखि' =लोमासका, हेमोणादौ (६/२६ सू) ।
ग—किरपी =अपचितपरिमाण शृगाल —इति हरदत्त (पदमञ्जरी २/१/६) ।
शब्दानुकृति ।

ङ—पूर्वधातुर्विलोकनीय ।

ज—किकि=ह्येषायाम् (ब हिन्हा) । तुलनीय—किखि, किखी (ग—कोष्ठे) ।

+√कग् (कगे) १/७८५ नोच्यते (प) ।

श-च-जै-शा-हे× क्षी मै-सा-कात् ।

गतौ—काकृ ।

क्रियासु—वो ।

अस्यायमर्थ इति नोच्यते, अनेकार्थत्वात्-क्षी । 'नोच्यते' इति योऽर्थस्तत्रार्थे कगिरित्येके-क्षी । अस्यायमर्थ इति नोच्यते-मै=क्रियासामान्यमर्थ इत्यर्थ-सा । "इह शास्त्रे कगे नोच्यते" इत्येके-सा ७७९ ।

अय धातु क्रियासामान्यार्थक सकलानर्थानभिधातुमर्हति । √कृ (डुकृञ्) धातोरप्यस्ति क्रियासामान्यार्थवाचकता—(वाक्यपदीये, उपग्रहे प्रकीर्णटीकाया १४) तन्नेवाभिव्यनक्ति वोपदेव 'क्रियासु' इत्यर्थमास्थाप्य । दुर्गादासस्तु तट्टीकाया क्रियामात्रे-कगति="लोको गच्छति" इति प्रत्यपादयत् (श क ह्र), काशकृत्सोऽपि तथा । एव सत्यपि नैतस्य प्रयोगोपलब्धि कापि मन्मार्गिता । कातन्त्रे एष हसनार्थकोऽपि १/५१० । नूनमेष हसनार्थकै √कक्क् √कक्क् √खक्क् √गग् प्रभृति-भिर्धातुभि सम्बन्धाति तत्सक्रान्त ।

+√कङ्क् (ककि) १/९१

श×

गत्यर्थ (आ)

क्षी मै-सा-च-कात् ।

गतौ—जै का-काकृ-

शा हे ।

ब्रजने—वो ।

√कक् (कक) १/८७

लौल्ये (आ) ।

√कन् (कनी) १/४५२

दीप्तिकान्तिगतिपु

(प) ।

√कङ्क् १/४६० d

चलने (आ) काकृ ।

√खिङ्क् १/४१० cc

गतौ (आ) काकृ ।

क—केक्=दहने, शुष्कतायाम् (यथा-कङ्काल) । क्कृक् (अथवा-क्कृक् ?), नासिक्यम्-क्कृक्=शाखा-वा पौर्कर्मी ।

ग—कङ्कत०-प्रह १,१९१,१। (कङ्क + ब्राह्मलकादतच्), (२) अ वे १४,२,६८ । कङ्कतान्-वा रा २,९१,७७ = केशमार्जनानि (तिल), कर्णाभ्या ते कङ्कृषेभ्य कर्ण-

शूल विशाल्यकम्-अ वे ९,८,२, कङ्कवासस-वा रा ६,१९,६३, तरक्ष्व कङ्का-
वा रा ३,४६,३० ।

[कङ्कश्छञ्चद्विजे ख्यातो लौहपृष्ठकृतान्तयो ॥ मेदि के १९ ।

=(कङ्कते=उद्गच्छति, कङ्क=पश्चिमिषे १) कङ्कट-($\sqrt{\text{कङ्क्}} + \text{शकाद्यटन्}$)-
वर्मसन्धिषु-वा रा ५,८०,३२, कङ्कचित्-शत्रा ६,७,२,८, कङ्का=गोशीर्षम्-भा
पु ९,२४,२४, (कङ्कते=चापल्य गच्छति या पित्राद्यादरवशात्- $\sqrt{\text{कङ्क्}} + \text{अच्}$)=
उग्रसेनराजकन्या, वसुदेवानुजपत्नी-भा पु ९,२४,२५, गज कङ्कणभूषण-मभार
३,१५७५७ ।

छ— { कगल (<कङ्कट) = कवच (डिंग) ।
कग

छ—कगन, कगना, ककना+(<कङ्कणम्) ।

छ—खख (<कङ्क) = रिक्तम् ।

उ— { कगाल (<कङ्काल) = बुभुक्षित, दुर्बल ।
खका

+ $\sqrt{\text{कच्}}$ (कच) १/१६६
शX

बन्धने (आ)
क्षी-मै-सा-च जै काकृ शा-हे
बन्धत्विषो—बो ।
शब्दे (प) -क्षी ।

$\sqrt{\text{कच्}}$ (कच) शब्द
उदात्तेत् (प) क्षी ।
 $\sqrt{\text{खच्}}$ (खच) इति
लौकिकोऽप्यस्ति-क्षी ।

कात- $\sqrt{\text{कञ्च्}}$ [कचि] बन्धने—कात ।

$\sqrt{\text{कञ्च्}}$ (कचि)
१/१६७ दीप्तिबन्ध-
नयो (आ) ।

$\sqrt{\text{खच}}$ (खच) १०/३८४
बन्धने (प) ।

क—केक=बन्धने-वा पौर्णर्नी ।

ग—कचेषु च निगृह्यैवान्-मभार १,४९८२, कचग्रहै-रघु १०,४८, १९,३१ ।

घ—कच (सञ्जा)-दाठावस ४, ५१ ।

(छ— $\sqrt{\text{कचोना}}$ =कोषणे, प्रवेशे) ।

ज— $\sqrt{\text{कच्-कच्}}$ =पीडायाम्, (२) ऊर्णाशनयो साधने (शोधने) ।

+ $\sqrt{\text{कच्}}$ (कच) १/१६७

दीप्तिबन्धनयो (आ)
इत्येके-क्षी ।

$\sqrt{\text{कञ्च्}}$ (कचि)
दीप्तिबन्धनयो
(आ) ।

मै श च जै-काकृ कात-
शा-हे

क्षी सा ।
बन्धत्विषो—बो

क—पूर्ववत् ।

ग—काचानावयन्ति-शत्रा १३, २, ६, ८, काचस्फटिकपात्रेषु (√कच्
दीप्तौ+घञ्)-सुश्रु १, २४०, १६ ।

+√कज् (कज) १/२२७ मदे (प)
मै-श-च-जै काकृ कात क्षी सा ।
शा-हे-वो ×

√खज् (खज) १/२२८
मन्थे (प) ।

√गज् (गज) १/२४९
मदने, च = शब्दार्थ
(प) ।

√कड् (कड) १/३५५
मदे (प) ।

√कण्ड् (कण्डि)
१/३५५ मदे (प) ।

√कञ्ज् १/३१३ d
हिंसागत्यो (प)
काकृ ।

√कर्ज् (कर्ज) १/२२३
व्यथने (प) ।

ग—कजिङ्ग० (im Ind कजिङ्ग०) M Pl N eines volkes VP 196,
N 163 (व्योथ-रॉथ) ।

+√कञ्च् (कचि १/१६७
श ×

दीप्तिबन्धनयोः (आ)
क्षी-मै-सा ।

दीप्तौ—च-काकृ कात ।

बन्धने दीप्तौ च—जै शा
हे ।

बन्धत्विषो—वो ।

>√कच् (कच) दीप्ति
बन्धनयो (आ)

इत्येके-क्षी ।

√कन् (कनी) १/४५४
दीप्तिरान्तिषु (प)

√कञ्च् नहे—सौ
धा—वो ।

क—केक् = वेष्टने-वा पॉकनी ।

ग—कञ्चुकोष्णीषिणस्तत्र-वा रा ६, ९९, २३, विनैव कञ्चुलिकया धत्से मना-
हारिणीं लक्ष्मीम्-अमरु २३, ।

उ—√कॉलना (<कञ्चनम्) = बन्धने ।

ज—√काजु = गर्तपतने, जालबन्धे ।

+√कट् (कटे) १/२९१	वर्षावरणयो (प)	√चट् (चटे) १/२९१
श	क्षी-मै सा-जै-काकृ-कात-	वर्षावरणयो (प) सा।
	शा हे ।	√कट् (कटी) १/३१७
		गतौ (प) ।
		कृत् (कृती) ७/१०
वरणे—च ।		वेष्टने (प) ।
वृतौ वृषि—वो ।		√कट् =राशौ, (२)
		√भूद्वारके आवरणे-
		मौनियर-विलियम ।

क—कट्, कराट्=वेष्टने—वा पौकनी ।

ग—काटे निबाल्ह ऋषिरह् दूतये-ऋ स १७,२४,६ =कूप-निघण्टौ ३/२३ (कश्यते=आत्रियते जलार्थिभि-दुर्गाचा) । कत् > काट इति प्राकृतरूपम्-व्योथ-रॉथ । वर्षासु किलन्नकटवत्तिष्ठन्-मभार २,१९७३ । बद्धकटाम्-वा रा २,६,२१ =बद्धकवा-टाम् । छान्दसो वर्णलोप ।-यद्वा बृहच्छदिषम् । बद्ध कटो वर्षावारको यस्यामित्यर्थात् (तिल) । कटिश्च तस्यातिकृतप्रमाणा-मभार ३,१००५४, कटीदेशे-मभार १,६०९३ । कट (कटति=मदवारि वर्षति य)=हस्तिगण्डस्थलम्-रघु २,३७ । कट्वर, कट्वरी (उ ३/१) > कटी (हि) —

दध्न ससारकस्यात्र तक्र कट्वरमुच्यते । वैद्य (श क द्रु)

कट्वराणि-सुश्रु १,२४०, १३, कटु (कटति=तीक्ष्णतया रसना मुख वावृणोति-उ १/९)-मभार १,७,१६, भा पु ३,२६,४०, कटोरा (कश्यते=वृष्यते=दीयते स्थाप्यते वा भ-यद्रव्यादिकमस्याम्—√कट्+ओलच् । लस्य रत्नम्)=स्वनामख्यातपात्रम्—ऋ वै पु (श क द्रु) । श-दे शब्दानुकृतिर्नाम धातु—कटकटाय्य-वा रा २,३५,१ । =कटकटाशब्दवत् कृत्वा (तिल) ।

घ—कटकटायति=निष्पीडने, चूर्णे, नाशे-विसुद्धिमग २६४ ।

+√कट् (कटी) १/३१७	गतौ (प) ।	>√कण्ट् (कटि) गतौ-
मै-श काकृ कात X	क्षी-सा च जै-शा-हे ।	अन्ये इदितमेनमाहु —
	गत्याम्—वो ।	क्षी ।
(मै-कात-हे-वो-	गतौ (प) मै ।	विकटो विक्रान्तगति-
√कट् [कट])	मै कात-हे ।	रिलौपमन्यव —
३१९	गत्याम्—वो ।	(निरु ६/३०) ।

बु र्—छ—√कडना-(<कटनम्)=गमने, निर्गमने ।

ज—√काटाओ=हस्तपादक्षेपणे ।

+√कठ् (कठ) १/३३१ कृच्छ्रजीवने (प) । √कट् (कटे) १/ वर्षा-
 श क्षी-मै-सा-च काकृ-कात वरणयो (प) ।
 शा- हे । √कण्ठ् (कठि) १/ शोके
 कृच्छ्रजीवे—जै । (आ) ।
 तङ्कने—वो ।

क—कर्-, द्वित्वे सति—कर्कृ=कठोरम् । केर्ट्=बन्धने, दाढर्थे—वा
 पौकनी ।

ग—कठिनम् (√कठ्+उणा २/४९ इनच्)—वा रा २, ४०, १५, २, ५५,
 १७=खनित्रम् (तिल) ।

[कठमर्द (<कठमुल्ला हि)—(कठम् = कष्टजीवन मृदनाति इति √कठ्+
 √मृद्+अण्)=शिव इति त्रिकाण्डशेष । महाराज-शब्दादिवदय विपरीतार्थ भेजे
 हिन्द्याम् । “कठो मुनौ तदाख्यातवेदाध्येतृज्ञयो स्वरे”—त्रिकाण्डशेष—२, ७, २ ।]

छ—कठमुल्ला (<कठमर्द ? कठम् = कष्टजीवन मृदनातीति, कठ्+
 √मृद्+अण्)=शिव ।

ज—√कठुआओ=शीतकठोरतायाम् ।

+√कड् (कड) १/३५५ मदे (प) इति दुर्गा-क्षी <√कण्ड् (कडि) मदे (प) ।
 शा हे वो X, श क्षी-मै सा-च-जै काकृ- √गड् १/ सेचने (प) ।
 कात । √कट् (कटे) १/ वर्षा-
 वरणयो (प) ।
 कटस्य = हस्तिगण्डस्थलस्य
 मदवर्षकत्वालक्षणया
 कटोऽपि मद् —
 कट > √कड् ।
 √कल् १/ शब्दसख्यानयो
 (आ) ।
 √कज् (कज) १/ मदे
 (प) ।
 √गज् (गज) १/ मदने
 (प) ।
 √कडम्ब् १/२०६०० मर्दने
 (प) काकृ ।

क—केल्=उच्चैर्गमने, कला=ताडने । ङ-विस्तार-वा पौकनी ।

[ग—कड (>कडा-हि ?) [कडति = माद्यति इति । √कड् + पचाद्यच्
=मूर्ख —हलायुध । कडम्ब = नालीशाक (अ को २, ९, ३५) । कडम्ब - उ
४/८२-इत्यम्बच । काशकृत्स्ने-√कडम्ब १/२०६०० मर्दने (प) । कडार -“गडे कड
च”-दशो ८/६५ । कलत्रम्—गडेरदेश्च क - उ ३/१०६ । √गड् धातोरेव सिद्धे
√गड् सेचने धातोर्गकारस्य ककारे को हेतु ? नार्थाधारका ह्यत्र सर्वत्र व्युत्पत्तय ।
मद सेचनेऽपि वर्तते वर्षकत्वादित्यर्थसमानतापि विद्यते । पर्यन्ते, एतयोमिथो विकसन-
सम्बन्ध सुतरा सिद्धयति] ।

यथा कडा (काण्व-कला) अवदन्तो वाचा-शत्रा १४, ९, २, ८ ।

छ—√अकडना (<आकडनम्) = गर्वे ।

उ—अकड (<आ+√कड्) = गर्व , दर्प , (२) धृष्टता, (३) आग्रह ।

+√कड् (कड) ६/१००	घसने (प) ।	√कट् (कटी) १/	गतौ
च×श	(यु मी स एव) ।	(प) ।	
	मदे—	√कुड् ६/	घसने बाल्ये च
	क्षी-मै-सा-जै-काकृ कात-	(प)	जै-कात-शा-हे ।
	शा हे ।	√कुड् ६/९७	घसने (प)
	अदने दर्पे च—बो ।	काकृ ।	
		√कृड् ६/	घसने इत्येके
		(प)	सा ।

कुटादौ फलाभावाद् यूथभ्रष्टोऽयम्-क्षी ।

कुटादिभ्योऽन्यत्र शक्यते पठितुम् । अय भ्वादौ च । पुन पाठफलमुच्छ्रति-
वन्-सा ९८ । प्रयोगदर्शनात् शीनद्योर्नुम्बिकल्पार्थं स्वरार्थश्च पाठो विचिकित्स्य ।

ग—कडङ्गरीयै (=बुसाहैर्महिषादिभि) -रघु ५, ९ ।

+√कड् (कड) १/३५५	कार्कश्ये (प) ।	√कड् (कड) १/	मदे
श×	क्षी-मै सा-च-जै-काकृ कात	(प) ।	
	शा हे-बो ।	√कट् (कठ) १/	कृच्छ्र-
(कड्ड)	इत्येके (यु मी स एव) ।	जीवने (प) ।	
√कड् (कड) १/३५१	अभियोगे (प) मै ।	√कलल् (कलल) १/	अशब्दे
		(आ) ।	

छ—अकडना (<आकडनम्) = दृढीभावे, वक्त्रीभावे ।

छ—कडा = कठोरम् , कर्कशम् ।

छ—कर्पा (बु ख) = कठोरम् ।

+√कण् (कण) १/४४१	शब्दार्थं (प) ।	√कल् (कल) १/	शब्द-
श×	क्षी मै सा-च ।	सख्यानयोः (आ) ।	

शब्दे—जै-काकृ-कात- शा-हे । आर्त्तस्वरे—वो ।	√कल्त् (कल्ल) १/ अशब्दे (आ) । √कण् (कण) १/४४० शब्दार्थ (प) । √अण (अण) १/ शब्दार्थ (प) । √घण् १/२०७ II शब्दे, घण्टानादे (प) काकृ । √घण् १/२०७ JJ शब्दे, घण्टानादे (प) काकृ ।
---	--

ग—कगति शब्दाणूभावे भाष्यते ऽनुकणतीति वा-निरु ६/३० । कण्वतमो नाम गृणाति नृणाम्-ऋ स १, ४, ३, ४ (कगति = स्तोत्रलक्षण शब्द करोति, कण्यते स्तूयते वा-दुर्गाचार्य)-निघ ३/१५ ।

ङ—√कण (सक) = शब्दे । वकृ-कणत-सुर १०, २१८, वज्रा ६६ ।

ञ—√कणकण = कणकणशब्दे-(आवम)-शब्दानुकृति ।

ड—कणकणकण = कणकणशब्दे । कणकणकणति-पउम २६, ५३ ।

छ—कडकडाना = शब्दे ।

+√कण् (कण) १/७८८ श×	गतौ (प) मित्त्वम् क्षी-मै-सा-च-जै काकृ कात-शा-हे-वो ।	√कट् (कटी) १/ (प) । √कण्ट् (कण्टि) १/ (प) । √कन् (कनी) १/ कान्तिगतिषु (प) । √कर्ब (कर्ब) १/ गतौ (प) । √कल (कल) १०/ गतौ सख्याने च (प) ।
--------------------------	---	--

क—कर्त् = उच्चैर्गमने-वा पौकनी ।

ग—अकणीत्-महाभाष्ये ७, २, ३ २८०, (कगति = अतिसूक्ष्मत्व गच्छति ।
पचाद्यच्) कण (= धान्याश)-मनु ११, ९२, कणूकयन्तीर्नमैध-ऋ १०, १३२, ७ ।

छ—कनूका (बु. ख) = कणिका ।

+√कण्ट् (कटि) १/३१७
श-च-जै-काकृ-कात
शा×

गतौ (प)-अन्ये इदि-
तमेनमाहु —क्षी ।
क्षी-मै-सा हे ।
गत्याम्—वो ।

<√कट् (कटी) गतौ (प) ।
√कण् (कण) १/७८८
गतौ (प) ।
√कन् (कनी) १/ दीप्ति-
कान्तिगतिषु (प) ।
√कण्ट् १/१०० वेदना-
याम् (प) काकृ ।
कण्टति (निघण्टौ)
२/१४ गतिकर्मा ।

क—स्कर, कर् = कर्तने । स्करे-ट् (*कृन्तक-)-स कण्टक-वा पौर्णमी ।

ग—कण्टक कन्तपो वा, कृन्ततेर्वा, कण्टतेर्वा स्याद् गतिकर्मण-निरु १/३२,
अकण्टका वृक्षाश्चौषधयश्च-अ कौशि ८३, कात्या श्रौ २२,३,२२, मृदूनन्ती
कुशकण्टकान्-वा रा २,२७,७ । कण्टक (=सूच्यग्रम्, क्षुद्रशत्रु)-मनु ९,२५२,
वि पु १,१९,३१ ।

ङ—कटग (<कण्टक)=सूच्यग्रम् (कस), रोमोद्गम -(गा ६७) ।
सूच्यग्रभाग सर्वत्र गच्छति (प्रविशति) इत्यय गतिकर्मा ।

+√कण्ठ् (कठि) १/२६१
श

शोके (आ)
क्षी-मै-सा-च जै-काकृ-
कात-शा-हे ।
आध्याने—वो ।

√कठ् (कठ) १/कृच्छ्र-
जीवने (प) ।
√कण्ट् (कटि) १/ गतौ
(प) ।
√कण्ठ् (कठि) १०/ शोके
(प) आधृषाद्वा ।
√कण्ठ् (कठि) १/१४६
गिळने (प) काकृ ।

शोक' = आध्यानम्-क्षी ।

आध्यानम् = उत्कण्ठापूर्वक स्मरणम् ।

ग—उत्कण्ठितुम्-वा रा २,५३,२ । =नगरादि स्मर्तुम् (तिल) । चेत
समुत्कण्ठते-का प्र १, १ ।

[उणादौ 'कण्ठ'-शब्द √कण् शब्दार्थकधातुतो व्युत्पाद्यते-'कणेषु' १/१०३ ।
अय शब्द शोके सक्रान्त स्यात् कालक्रमेण । शोकेऽपि क्रन्दनादिध्वनिर्भवत्येव । अत्र
शोकपदेन क्रन्दनादिव्यापाराणा सूक्ष्मतमो व्यापारोऽभिप्रेयते । ध्वनौ कण्ठशब्दो
यथा—

कण्ठो गले सन्निधाने ध्वनौ मदनपादपे ॥ विश्वः ।

ध्वनियन्त्रस्य बहिर्भागाभिप्रायेण होमकुण्डाद् बहिरङ्गुलिपरिमितस्थानार्थक एष जात—“खाताद् बाह्येऽङ्गुल कण्ठ”—इति तिथ्यादितत्त्वम् > कौठा (हि) । गलस्य मुखसामीप्यादेश सामीप्यार्थको जात, ध्वनियन्त्राकृतेन शब्दार्थक, स्मराशयेन च मदनपादपार्थक ।]

ङ—कठ=गले (कुमा), (२) समीपे, (३) अञ्जले (दे २, १८) ।

ड—कटी=उपकण्ठे, कण्ठिकायाम्, पर्वतसमीपवर्तिन्या भूमौ (उपत्यकायाम्)—गउड ।

छ—कठीर*(< कण्ठीरव)=सिंह (डिंग) ।

+√कण्ड् (कडि) १/२०८	मदे (आ)	>√कड् (कड) मदे (आ)
सा ×, श	क्षी-मै-च-जै-काक्	इति दुर्ग—क्षी ।
	कात-शा-हे ।	√गण्ड् (गडि) १/वद-
	दर्पे—वो ।	नैकदेशे (प) ।

√कण्ड् (कण्ड) १/२७९ मदे—सा ।

क—(स) कल्=खण्डने (स कण्डु)—वा पौकनी ।

ग—कण्डुर्नामर्षिविशेष—विष्णुपु १, १५, ११ ।

मदस्थान गण्डस्थलम् । तात्स्थ्याद् गण्डोऽपि मदे । √गण्ड् < √कण्ड् इति विकास । उणादौ—कण्डु प्रयोग (कण्डते=शरीर माद्यति, अस्मादुष्णशोणित त्वात् । यद्वा कण्डयति=कण्डयुक्त करोति शरीरम् । √कण्ड्+उणा १/३८ इति कु)] ।

छ—√कल्लाना (< कण्डनम् = ग्लेपने)=चपेटाहतिवत् सदाहपीडायाम्, (२) असह्यभावे ।

+√कण्ड (कडि) १/३५५	मदे (प)	>√कड् (कड) मदे (प)
मै-श-च जै	क्षी-सा-शा हे ।	इति दुर्ग—क्षी ।
काक्-कात ×	दर्पे—वो ।	√कण्ड् १/१७७ मासपृथुळे
		(प) काक् ।
		√काण्ड् १/१७८ परिच्छेदे
		(प) काक् ।
		√गण्ड् (गडि) १/३५६
		वदनैकदेशे (प) ।

पूर्वधातोरेवाय प्रपञ्च । सर्वे वैयाकरणा मैत्रेयादयो नेहैकमत्य भजन्ते । परस्मैपदाय निमित्ताय पृथक् कृत स्यात् तदपि न हृदयावर्जकम्, उभयपदस्य विधानीयत्वात् ।

√कथ् (कथ) १/३६ श्लाघायाम् (आ)

श ×

क्षी-मै-सा-च-जै-
काकृ-कात-शा-हे ।
श्लाघे—वो ।
विकथने—हि ।

√कथ (कथ) १०/२९७

वाक्यप्रतिबन्धे (प) ।
कथ्यते > कथते १-इति
वागीश ।
ड-कथ (< कथ्य) - (ठा
४,४-पत्र २८७) ।

नामधातुरय प्राकृतस्वरूप*, परन्तु मूलशब्दव्युत्पत्तिरस्पष्टा-हि ।

क—केत्- (?), कोत्-, कृत्=गल्पे, प्रलापे । लिथु कतिलिन्ति =
सभाषणे, प्रलापे, गल्पे-वा पॉकनी ।

ग—कथनम्-१ योत ३०, १ सन्या २,८६ । कथसे यच्च वीर्येण रामम्-
वा रा ३,५५,८ । कथयन् कथसे च यौ-मभार १६, १५८, कथेथा -मभार
१,५९९५, वा रा ६, ३६,७३, ।

घ—√कथ् (कथ) सिलाघाय-धा पा १२८, धा म १८२, सहनी
४१९, कथति-सुत्तनिपात ७८३ ।

√कद् (कद) १/५६५
मै-श-च-जै-काकृ-
कात शा ×

वैकुण्ठे (आ) इति
नन्दी-क्षी ।
क्षी-सा-हे-वो ।
नाशे (वधे)-हि ।

<√कन्द् (कदि) वैकुण्ठे
(आ) ।

क—कद्, काद् = वञ्चने, लोपे-वा पॉकनी ।

ग—कदनम्-मभार २,१,२५ = पीडनम् (नील), वा रा ६,२८,२० =
मर्द्द । कदनम्-भा पु ७,९,१६ = पापम्, भा पु ७,२,१३ = युद्धम् । कदनम्-
भूरिप्रयोग, जटाधरश्च = मारणम् (श क द्रु) ।

√कन (कनी) १/४५४ दीप्तिकान्तिगतिषु (प) ।

श ×

क्षी-मै-सा-जै-कात-शा-हे ।
दीप्तौ—च ।
व्याप्तिकान्तिगतिषु—काकृ ।
श्रीगतिद्युतौ—वो ।

√कन् ८/१९ शोभायाम्
(उ) काकृ ।

√कम् (कमु) १/ कान्तौ
(आ) ।

√कञ् (कचि) १/ दीप्ति
बन्धनयो (आ) ।

√चन्द् (चदि) १/ ह्लादने
दीप्तौ च (प) ।

√कनति, चाकनत्, कानि
षत् (निघण्टौ २/६)
कान्तिकर्मा ।

क—कन् = पलायने, मुक्तौ, प्रक्रमे ।

ख—कइन्त्या = कन्या, कइनी, कइनीन = कनीन- (कानीन-)-वा पॉकर्नी ।

ग—अकानिष पुनर्यन्-ऋ ४, २९, ९, तृतीये सवने हि कानिष. पुरोडाशम्- ३, २८, ५। सद्यो हि जातो वृषभ कनीन-ऋ ४, ४८, १।

नूनमत्र√कम् (कमु) कान्तौ इति धातो सक्रान्ति. । तथाहि निरुक्ते—
कनीनके कन्यके । कन्या कमनीया भवति । क्वेय नेतव्येति वा । कमनेनानीयत
इति वा । कनतेर्वा स्यात् कात्तिकर्मण -४/१५ । जनिष्ट योषा पतयन् कनीनिका-ऋ
१०, ४०, ९ ।

+√कद् (कदि) १/६७ आह्वाने रोदने च (प) √कद् (कद) १/वैकल्ये
श× क्षी मै सा-क्रात । (आ) ।
आह्वानरोदनयो —जै शा । √कन्द (कदि) १/
रोदनाह्वानयो —हे । वैकल्ये (आ) ।
आह्वाने—च । √क्रद् (क्रद) १/वैकल्ये
रोदने आह्वाने—वो । (आ) ।
√क्रन्द (क्रदि) १/
आह्वाने रोदने च (प) ।
√क्लद् (क्लद) १/
वैकल्ये (आ) ।
√क्लन्द (क्लदि) १ ।
वैकल्ये (आ) ।
√स्कन्द (स्कन्दर् १/
गतिशोषणयो (प) ।

क—कन् = दमने, निश्च्योतने । कॉन्दो (< स कन्द) । लिथु कदुऑलस्
= कन्द, सार, मृद्वन्तर्भाग-वा पॉकर्नी ।

ग—[कन्द -(कन्दति-कन्दयति = जिह्वाया वैकल्य जनयति, रोदयति, वा
भक्षयन्त जनम्) = सूरण —कन्दोऽस्त्री सूरणे शस्यमूले जलधरे पुमान् ॥ मेदि दे, ३ ।
< कॉदा (हि)] कन्दमूलफलाग्नि. —मभार १३, ७१२, प्राय कन्दुकपातेन पतन्नार्थ
पतन्नपि—कुमा स ७, २९, कथास सा २०, २१३ । गतिशोषणार्थकेन √स्कन्द धातु-
नास्य सम्बन्धो ज्ञायते-कन्दु०—सुश्रु १, २३०, १७ । स्कन्दे सलोपश्च—उगा १/१४ ।

घ—कन्दति-जातक ६, १६६ ।

ङ—कदइ—पि २३१ ।

छ√कॉदना = रोदने—सदलमिश्रप्रयोग. ।

+√कन्द् (कदि) १/७६५ वैक्लव्ये (आ) >√कद् (कद्) वैक्लव्ये (आ)
 श-जै काकृ× क्षी मै सा च कात इति नन्दी-क्षी।
 शा हे वो। पूर्ववत्।

पूर्वस्यैव धातो प्रपञ्चोऽयमात्मनेपदार्थं स्यात्।

+√कब् (कवृ) १/३७७ वर्णे (आ) √कब् १/ वर्णे (आ)
 श× क्षी मै सा-च-काकृ- वो।
 कात-शा हे। क+√वृ ५/ वरणे (उ)।
 स्तुतौ वर्णे—वो। √कर्ब (कर्ब) १/ गतौ
 जै-√कब् (कवृड्) वर्णे—जै। (प)।
 पवर्गादौ व्यवस्थापि √कम्ब १/ गतौ (प) वो।
 तोऽय√कब्
 इत्येवावगन्तव्य ।

वर्णनम् = वर्ण, शुक्लादिश्च-क्षी ।

क—केवैरो = कर्बुरम्-वा पौकनी ।

ग—(ओदनस्य) कञ् पलीकरणा शरोऽभ्रम्-अ वे ११,३,६, कबिल
 (√कब्+इलच्) = कपिलवर्ण -इति भरतो द्विरूपकोशश्च (श क द्रु)। शबलार्थकेन
 कर्बुर—(कुमा स ४,२७)—शब्देनापि सम्बध्नात्यय धातु । √कब्, रेफोपान्यत्वात्
 √कर्ब इति जात ।

√कम् (कमु) १/४३६ कान्तो (आ) √कन् (कनी) दीप्तिकान्ति
 श क्षी मै सा च-जै काकृ गतिषु (प)।
 कात शा-हे।
 स्पृहि—वो।

न कर्म्यमिचमाम् १/८०३४ ।

श-जै-शा हे वो×

क—का = इच्छायाम्, कम्, काम् = इच्छायाम्। लेट्टि-कामेत् = बुभुक्षायाम्-जू पौकनी ।

ग—कामयते-ऋ ६,७५,६, मा २९,४३, अचीकमत-खि ५,७,४,१६,
 कामयन्तु-पै २,६२,२, कामयेत्-साम्ना २,६,६ ।

घ—कामेति-थेरगाथा १,६३ ।

ङ—√कम (सक) = इच्छायाम्। कवकृ-कम्ममाण-दे २, ८५। कृ-कम-
 णीय-सुपा ३४, २६२ ।

√कम्प् (कपि) १/३७२ श काकृ ×	चलने (आ) क्षी मै-सा च-जै- कात-शा-हे । चाले-वो । कम्पने-हि ।	√कप् १/चलने (प) सौ धा-वो । √केप् (केष्टु) १/ कम्पने गतो च (आ) । √कम्प् १०/३५० क्षान्तौ (प) काकृ । √कम्ब् १/ गत्याम् (प) वो । √कम्पते (निघण्टौ २/१२) = कुध्यतिकर्मा ।
--------------------------------	---	---

क--कम्प् = न्युब्जीभावे, कौटिल्ये । लैति कम्पुस् = क्षेत्रम्, परिधि । लिथु
कम्पस् = कोण । लेट्टि-कम्पिस् = घर्षणे, लिथु कुम्पिस् = न्युब्जीभावे, कौटिल्ये-
वा पाँकनी ।

ग--कम्पते-षब्रा ५, १२, प्रश्नोप ५, ६, ह १८, वा रा २, ९७, २५ = चलति,
आगच्छति (तिल), कम्पति-षब्रा ५, ७, कम्पन्-पै २, ४५ ।

ङ--√कप (अक) = कम्पने । वकृ-कपत, कपमाण (महा, कप्प) ।

छ--√कंपना
छ--√कौपना } = चलने, कम्पने, (२) भये ।

+√कर्ज् (कर्ज) १/२०३ श-च ×	व्यथने (प) क्षी मै-सा-जै-कात-शा हे । पीडे-वो । काकृ-√तर्ज् व्यथने-काकृ । (तर्ज) ।	√कज् (कज) १/ मदे (प) । √खज् (खज) १/ मन्थे (प) । √खर्ज् (खर्ज) १/ व्यथने मार्जने च (प) ।
---------------------------------	---	--

क--कृग् (ज्)-(तथा-कर्ग् (ज्-) ?) = यातनायाम् = ? , पु आइस्
ह्वेक्ज = यातनायाम्-जू पाँकनी ।

+√कर्द् (कर्द) १/५७	कुत्सिते शब्दे (प) क्षी-मै-सा-च-जै काकृ- कात-शा हे । कुत्सिते रवे-वो ।	√ग १/ शब्दे (प) । √गर्द् (गर्द) १/ शब्दे (प) । √गर्द् १/३९४० कुत्सिते शब्दे (आ) काकृ । √शर्द् १/३९४ d कुत्सिते शब्दे (आ) काकृ ।
-----------------------	---	--

कुत्सितशब्द = इह कौक्ष'-सा ।

[—कर्दनम्—(कर्दते इति । $\sqrt{\text{कर्द्}} + \text{ल्युट्}$) = उदरशब्द —हेमचन्द्र १४०३ ।
 दर्कनम् > दौकना, दर्लोकना = गर्जने (बु ख) । दर्कनम् > डकनम् > (डिकइ-
 प्रा धा) डौकना = गर्जने (हि) । दर्कनम् > दकरना > डकरना > डकारना (हि)
 = उदरशब्दे । > डकराना = गर्जने ।]

ग—रसाना कर्दमा नद्यो बभूवु-मभार १४,०६८३, कर्दम—कात्या
 श्रौ २५,८ ।

ड—कह्म (< कर्दम) = कर्दम —(पण्ह १,४)—(२) देवविशेष, नागराज-
 विशेष —(भग ६,३) ।

+ $\sqrt{\text{कर्ब्}}$ (कर्ब्) १/४१३ श च ×	गतौ (प) क्षी-मै-सा-जै-कात शा- हे-वो । काकृ ।	$\sqrt{\text{कब्}}$ (कब्) १/ वर्णे (आ) । $\sqrt{\text{खर्ब्}}$ (खर्ब्) १/ गतौ (प) । $\sqrt{\text{गर्ब्}}$ (गर्ब्) १/ गतौ (प) । $\sqrt{\text{घर्ब्}}$ (घर्ब्) १/ गतौ (प) । $\sqrt{\text{कम्ब्}}$ (कम्ब्) १/ गतौ (प) वो । $\sqrt{\text{गम्ब्}}$ (गम्ब्) १/ गतौ (प) वो । $\sqrt{\text{घम्ब्}}$ (घम्ब्) १/ गतौ (प) वो । $\sqrt{\text{कम्ब्}}$ १/२०६० मर्दने (प) काकृ ।
(काकृ— $\sqrt{\text{कर्ब्}}$ [कर्ब्])		

(क—केर्वेरो = शवलम्-वा पौकनी)

ग—कर्बुर० (कर्बति = नानावर्णता गच्छति । $\sqrt{\text{कर्ब्}} + \text{उणा १/४२ उरच्}$ =
 किर्मार०— कुमा स ४,२७ । (रश्मय) सितासिता कर्बुनीला कपिला पीतलोहिता—
 याज्ञ ३,१६६ ।

[कर्बुर सलिले हेमिन् कर्बुर पापरक्षसो ।

कर्बुरा कृष्णवृन्ताया शबले पुनरन्यवत् ॥ मेदि रे १२२]

कर्बूर = नदीनिष्पावधान्यम्—राजनिर्घण्ट (श क इ) । कर्बुरा—सुश्रु
 १,४०,१२ ।

अस्य विकासक्रम.— $\sqrt{\text{कब्}}$ वर्णे > $\sqrt{\text{कम्ब्}}$ > $\sqrt{\text{कर्ब्}}$ । उपान्ते मकार-
 रकारागमर्बाहुल्यम् । दृश्येयाताम्— $\sqrt{\text{अर्ब्}}$ गतौ, $\sqrt{\text{अम्ब्}}$ गतौ ।

+√कर्व् (कर्व) १/५८१	दर्पे (प)	√गर्व् (गर्व) १/ दर्पे
क्षी श-जै×	मै सा-च-कात-शा	(प) ।
(काकृ√कर्व् [कर्व]	हे वो ।	√रगर्व् (खर्व) १/ दर्पे
	दर्पे—काकृ ।	(प) ।
		√कृ ६/ विक्षेपे (प) ।
कर्वतीतीदित्स्वपि पठ्यते-सा ५७३ ।		(किरति=विक्षिपतिचित्त
		विषयेषु—
		√कृ+उणा १५५ व)
		कर्व = काम ।
		√कर्व् (कर्व) १/ गतौ
		(प) ।

[कर्तुरम् (कर्वति = गर्वत्यस्मात्, यस्मिन् सति वा गर्वो भवति कर्वत्यनेन वा ।
√कर्व्+उणा १/४२ उरच्) = स्वर्णम्, धुस्तूरवृक्ष -अ को २,९,९४ ।]

ग—कर्वंट (√कर्व् + अटन्) = चतुश्शतग्रामसप्रहस्थानम् इति सार
सुन्दरी । तथाहि याज्ञवल्क्य —२,१६७, (= देशभेद) -मभार २,३०,२०, कर्वर
कथितो व्याघ्रे शिवायामपि कर्वरी-मेदि रे १२४ ।

+√कल् (कल) १/४९३	शब्दसख्यानयो (आ)	√कृ (डुकृच्) ८/ करणे
श×	क्षी मै-सा शा हे ।	(उ) ।
	सख्याने—च काकृ कात ।	√कण् (कण) १/ शब्दार्थ
	शब्दे—च ।	(प) ।
	सख्यारुतो —वो ।	√कल् १/२४६० धारणे (प)
जै√कल् (कल्लै)	सख्याशब्दयो —जै ।	काकृ ।
मुद्रणदोष √कल्	प्रेरणे उत्पादे—ह्वि ।	√गण (गण) १०/ सख्याने
इति भाव्यम् ।		(प) ।
		√कड् (कड) १/ मदे (प) ।
		√गृ ९/ शब्दे (प) ।

ग—कलये (प्रे) तैत्रा ३,४,१६,१ । कालयते—तात्रा ८,३,२, जैत्रा ४६ ।
कला—शाआ ७,२१, तैआ १०,१,२, कलय—जैत्रा ४७, कलम्—वा रा
२,७१,२७ = अन्यक्तम् (तिल), कलकण्ठै—सार २२८ ५ ।

[कला स्यान्मूलविवृद्धौ शिल्पादावशमात्रके ।

षोडशांशे च चन्द्रस्य कलनाकालमानयो ॥ मेदि ले, ५ ।

कोलाहल' कलकल' (= कलादपि कल) -अ को १,७,२५ ।]

शासनयोरित्यादादिक- √कस् (कस) १/ गति
 स्योपादानादनार्षमिव शासनयो (प) मै ।
 प्रतीयते—सा ७१२ । √कस् (कस) २/१४
 (आ) । इत्येके क्षी ।

क—ककु = नकुल'-वा पौकनी ।

ग—रथीव कशयाइवो अभिक्षिपन्-ऋ ५,८३, ३ । (कशति = शब्दायते ताडयति वा । ताडयत्यनया वा) = अश्वादेस्ताडनी-अ को २,१०,३१, मभार १,१७७, १० । भानुजिदीक्षित आदादिकेन भौवादिकेन चोभयथा √कश् धातुना 'कशा' शब्द साधयति । वस्तुतो लक्ष्य दृष्ट्वैव लक्षणे प्रवर्तन्ते लक्ष्यैकचक्षुष्का । लक्ष्यस्थले यादृशमर्थादिकमनुभवन्ति तादृश लक्षणस्थले निबध्नन्ति, वैयाकरणाना प्रयोगशरणत्वात् । ऋग्वेद प्रयुक्त-कशाशब्द निदिध्यासनेन केचन

प्राप्तापराधास्ताड्या स्यू रज्ज्वा वेणुदलेन च ॥ मनु ८,२९९ ।

इति कशादण्डस्य शासने प्रयुज्यमानत्वात् √कश् धातो' शासनार्थ-
 कत्व मन्वते । केचिच्च तस्यास्फालनेन शब्दत्वात् √कश् धातो' शब्दार्थ
 कत्वसामनन्ति । एव सत्यध्यस्य भ्वादिगणगतत्वमदादिगणगतत्वं वा
 तावत् सन्दिग्ध यावत् प्रयोगोपलब्धिर्न जायते, भवेन्नामाय क्वचित् प्रदेशविशेषे प्रयुक्त-
 पूर्वोऽपि । केचन √कष् इत्यपि पठन्ति—जघ्नुर्दण्डकषाकुशै'-गोरामायणे-६,३७,४१ ।
 मैत्रेयस्तु √कस् १/७२२ इत्युल्लिख । इमे पाठभेदा सस्कृतभाषाया लोकप्रियता-
 मभिव्यञ्जन्ति ।

+ √कश् (कश) २/१४ गतिशासनयो (आ) < √कस् (कसि) गतिशा
 क्षी मै-सा-च जै-काक्- सा । सनयो (आ) ।
 कात शा हे वो × इत्येके- (छ ह ले । पूर्ववत् ।

अन्ये तु व्याख्यान्तरेऽमु (कसिम्) तालव्यान्तमनिदित मन्यन्ते । तथा च
 "प्रतिष्कशश्च कशे." (६/१/१५२) इत्यत्र वृत्तिः, 'कश गतिशासनयो.' इति सूत्रे
 सुधाकरश्च । पारायणिकैरयमिदिद् दन्त्यान्त्य उदाहारि । अन्यैस्तु "प्रतिष्कशश्च कशेः"
 (६/१/१५२) इति दर्शनात् तालव्यान्त । "घृतस्य धारा अभिचाकशीमि"
 इत्यत्र भट्टभास्करश्च कशेर्गतिकर्मणोर्यङ्लुकि रूपम्—सा २/१४ । व्याख्याशेषः
 पूर्वधातौ द्रष्टव्य ।

√कष् (कष) १/६७६ हिसार्थ' (प) √कृ (कृच्) ५/
 श × क्षी-मै सा कात । हिसायाम् (ङ) ।

हिसायाम्—
च-जै काकृ-शा-हे ।
वधे-वो ।
कषणे, कोषणे—हि ।

✓कृष् १/विलेखने
(प) ।
✓कष् १/ ६७६ ।
आदानसवरणयो
(उ) काकृ
✓कष्ट १/५९७ प्रति-
घाते (आ) काकृ ।
✓खष (खष) १/
हिसार्थ (प) ।
✓कह् १/३१६। हिसा-
गत्यो (प) काकृ ।
✓कश् २/गतिशास
नयो (प) ।

अयमुभयपदीति चतुर्भुज जुमरौ—दुगादास ।

क—कस् = कषणे, लुञ्जने-वा पॉकर्नी ।

ग—अपाकषन्-शौ १०,७,२०, कषते-गोत्रा १,३,२१, कषाम-मभार १०,
१८०, १३ = नाशयाम (नील) । पामान कषमाणम्-छान्दो ४,१,८, छद्देम
कषन्निवालसत्-नैषध २,६९ ।

ङ—✓कस (सक) = हिसायाम्, (२) कोषणे, घषणे, (३) मालिन्ये ।
कसति (पण १३) ।

छ—✓कसना
✓किसना (बु ख) } = कषणे ।

ज—✓खिसाओ = क्रोधे ।

+✓कस् (कस) १/७२२ गतिशासनयो (प) मै
क्षी-सा-श-च जै काकृ- मै ।
कात शा हे-वो×

✓कसति (निघण्टौ-
२/१४) गतिकर्मा ।
✓कश् १/७१९ धातु-
द्रष्टव्यः ।

✓कश् १/७१९ धातोर्व्याख्यान पठनीयम्, ✓कस् (कस) २/१४
इत्यस्य च ।

✓कस् (कस) १/८४५ गतौ (प)
श× क्षी-मै सा-च काकृ कात-
शा-हे वो ।
गमने—जै ।

✓कसति (निघण्टौ
२/१४) गतिकर्मा ।
✓कह् १/३१६।(हिसा-
गत्यो (प) काकृ ।

विकसने—हि ।

√कस्त् १०/४५

आमोदे (प)काङ् ।

[विपूर्वोऽय फुल्लीभावे । तथा च—फुल्लश्चैते विकसिते—अ को २,४,७-८ ।]
ग—उत्कसन्तु हृदयान्यूर्ध्व प्राण उदीषतु—अ वे ११,९,२१ = विकसने ।
विकसन्—सुश्रु १,२४७,१२ । चकास—नलोदये २,२ = शशुभे ।

+√कस् (कस) २/१४

गतिशासनयो (आ)

<√कस् (कसि) १/

इत्येके—क्षी ।

गतिशासनयो

मै-श च-जै-काङ्-

क्षी सा-वो ।

(आ) ।

कात् शा हे ×

गतिशासनयो—इत्यन्ये

द्र √कश् ।

(छ ह ले) ।

√कस १/८४५ गतौ

गतौ शाते च—वो ।

(प) ।

ग—कसना—सुश्रु २,२१६,१३, २,२९८,१० । शेषः √कश् धातौ प्रेक्ष्य* ।
विकस्तम् ऋ १,१७७,२४ = शाते ।

छ—√कसना

छ—बु ख √गसना, √गसाना

ज—√कसाओ = दृढीकरणे ।

} = दृढीकरणे, शासने ।

अ+√कह् (कह) १/३१६ । हिंसागत्यो. (प) काङ्

√कष् (कष) १/

पा

(छर्दने ?)

हिंसार्थ (प) ।

णि

√कस् (कस) १/

नी

गतौ (प) ।

य

√कस् (कस) १/

गतिशासनयो. (आ) ।

ग—कह कह—वप ३१२ ५ [लोटि मपु] ।

+√कास् (कासि) १/६३७

दीप्तौ (आ) अन्ये-सा

<√काश् (काश्ट)

सा ।

दीप्तौ (आ) ।

√कास् (कास)

अपरे—सा ।

इमौ धातु पल्सुले-मतेन ।

वस्तुत एनौ न स्त. ।

अत्र वा ग पल्सुले-महोदयो भ्रान्त । तथा हि—धातुवृत्तौ १/६३७—“काश्ट गतिशासनयो—इत्यादादौ”—इति पाठे मुद्रणदोषः स्पष्ट* । तत्र √कश् (कश) गतिशासनयो इति भाव्यम् । इतोऽप्रे धातुवृत्तौ—“अन्ये दन्त्यान्यमिदित पठन्ति” । वा ग पल्सुले महाशयो मुद्रणदोषदुष्ट काश्ट धातुमभिलक्ष्य दन्त्यान्तेदितत्वेन

कासि √कास् इति निर्णीतवान् । परन्त्वत्र भाव्यम्—कसि √कस् इति । सोऽपि गतिशासनार्थको न तु दीप्यर्थक । यत “कस गतिशासनयो” इत्येव पाठ शुद्ध । तस्य च दन्त्यान्तेदितकलेवर कसि √कस् इत्येव स्यान्न तु कासि √कास् इति । अत्र काश् दीप्तौ इति धातुव्याख्यानेऽस्य समुल्लेखस्तु ध्वनिसादृश्यदर्शनाय । ततोऽग्रे “अनिदितमित्यपरे”—इत्यनेन √कस् इति ग्राह्यम्, न तु √कास् इति । औपरिष्ठौ धातू व्योथ रॉथ-पलसुले मतेन । एव ह्यनेकै सस्कृष्टभिर्भ्रान्त्या धातूपन्यासेनोत्तरोत्तर धातुपाठो वृद्धिं नीत । अतो वय निश्चेतु न पारयाम—क्रियन्तो धातव पाणिनेरिति ।

√काङ् (काक्षि) १/६५८ काङ्गायाम् (प) श क्षी मै सा-च-जै-काङ्- कात-शा हे । काङ्गणे—वो ।	√कन् (कनी) १/ दीप्ति- कान्तिगतिषु (प) । √कम् (कमु) १/ कान्तौ (आ) । √जाङ् १/२८३० काङ्गायाम् (प) काङ् ।
---	---

क—केंक् = (दाहे, शुष्कतायाम्), बुभुक्षायाम् । लिथु ककिन्ति = यातना याम्, केंक्ति = हानौ-जू पॉर्कर्नी ।

ग—काङ्गति-नाद ४२, [काङ्गते इति अड्या] महा २, ६०, गी ५, ३, १२, १७ । काङ्गाम-वा रा ४, ४७, १८, काङ्गते-मण्डलप्राह्मणोप २, ४, २, काङ्गे-गी १, ३२, आकाङ्गमाणा-वा रा २, ६, १९, काङ्गन्ते-१ योत ६१ ।

घ—कखति-दीघ १, १०६ = सदेहे । कखा (< काङ्गा) = सुत्तनिपात—५४१, ११४९ ।

ज—काकि = नयनमेक निमीलय दर्शने ।

+√काञ्च् (काचि) १/१६८ दीप्तिबन्धनयो (आ) क्षी मै-श-च-जै-काङ्- सा । कात-शा-हे-वो X	√कञ्च् (कचि) १/ दीप्ति- बन्धनयो (आ) । √कच् (कैच) १/ बन्धने (आ) ।
--	--

ग—काञ्चनम् (काञ्चते = दीप्यते इति + ल्यु) मनु २, २३९ = स्वर्णम् ।

छ—√कॉछना = बन्धने ।

√काश् (काश्) १/६३९ दीप्तौ (आ) श-कात X क्षी मै-सा च-जै- काङ्-शा हे । द्युतौ—वो । प्रकाशने—ह्रि ।	√कश् १/३७० दीप्तौ (प) काङ्—चाकश्यन्ते-शत्रा २, ३, २, १३ । √कास् (कास्तु) १/ शब्द कुत्सायाम् (आ) ।
--	---

✓चकास् (चकास्) २/दीप्तौ (प) ।

✓कास् (कास्) १/ दीप्तौ
(आ) सा ।

क—क् उएक्, क् उओक्, उएक्, स् = दर्शने, प्रकाशने ।

ख—न पर्सि आगाह = ज्ञातम्, प्रसिद्धम् । निगाह—जू पॉकनी ।

ग—आप इव काशिना सगृभीता—ऋ ७, १०४, ८, काशते—नृउ ७, ५, ससा १, २८ । वदनानि चकाशिरे—वा रा ३, ५५, २५, प्रसुप्ता सप्रकाशते—वा रा ५, १०, ३७ ।

ज—✓काजि (बेड़ा) = प्रकाशने ।

+✓काश् (काश्) ४/५? दीप्तौ (आ) पूर्ववत् ।

काक् कात ×, श क्षी-मै-सा-च-जै-शा-हे ।

द्युतौ-वो ।

✓काश् (काश्) दीप्तौ-इत्येके—क्षी ।

ग—काशते—ससा १, २८, (काश्यते इति निसा मुपा यनि सुशोध* (तु अङ्ग्या, वैतु आन 'प्रकाशते' इति ।)

✓कास् (कास्) १/६१६ शब्दकुत्सायाम् (आ)
श क्षी-मै-सा-जै काक्-

कात-शा-हे ।

शब्दे—च ।

कुशब्दे—वो ।

कफे—ह्रि ।

✓कश् (कश्) १/ शब्दे (प) ।

✓कस् (कस्) १/ गति-
शासनयो (प) मै ।

✓कस् (कस्) २/ गति-
शासनयो (आ) इत्येके-
क्षी ।

✓कस् (कस्) १/ गतौ (प) ।

क—कुआस्- कुप्स् = कासने—वा पॉकनी ।

ग—कासते—सुश्रु १, ३८, १३, कासेत्—२, ५०२, १९, श्वासकामविनाशन०—भा पु ३०, ३०, १७ । स्याच्छब्दानुकृति ।

ङ—✓कास (अक) = (१) कुशब्दने, (२) कासने, (३) कफनिष्कासने,
(४) छिक्कायाम् । वक्त्र-कासत, कासमाण-पण्ह १, ३—पत्र ५४, आचा ।

ञ—✓खास (अक) = कासने । खासइ (तदु १६) ।

छ—✓खाँसना = कासने ।

+✓कास् (कास्) १/६३८ दीप्तौ (आ)

क्षी-मै श च-जै-काक्- सा कात ।

शा-हे-वो ×

✓काश् (काश्) दीप्तौ
(आ) ।

✓कास् ४/१०२ दीप्तौ (आ)
काक्, १०५ कात ।

		√चकास् (चकास्) २/ दीप्तौ (प) ।
√कि ३/१८ श-जै काकृ-शा × चि ३/	ज्ञाने (प) क्षी-मै सा च कात-हे-वो । ध्याने—ह्वि ।	√चित् (चिती) १/ सज्ञाने (प) ।

ग—अचिकेत्-ऋ १०, ५१, ३, काठ ८, १०, क ७, ६, चिकेतु-तै ३, ३, ११, ५ ।

+√किट् (किट) १/२९९ क्षी मै श-च-जै-काकृ- कात-शा ×	त्रासे (प) मै मै-सा । उत्रासे—हे । कटवत् (=गत्याम्)- भयभीमयो [च]—वो ।	√किट् १/१२४ चूर्णे (प) काकृ । √खिट् (खिट) १/उत्रासे(प)
--	---	--

√खिट् धातो प्रादेशिक प्रयोगोऽयम् । चतुर्भिरेव वैयाकरणै स्वीक्रियते ।

+√किट् (किट) १/३१६ श ×	गतौ (प) क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- कात शा-हे । गत्याम्—वो ।	√कट् (कटी) १/गतौ (प) √केण् १/२१३f गतिप्रेषण- श्लेषणेषु (प) काकृ ।
---------------------------	---	---

क—केइ (ए ?) = प्रेरणम्, उत्तेजनम्- वा पॉकर्नी ।

ग—[किटि - (√किट् + इगुपधात् [उणा ४/१०२]) = सूकर -अ को २, ५, २ । किट्टम् (केटति(स्म)) = लौहादिधात्ववयवत्वान्निर्गच्छतीति । गत्यर्था०-३, ४, ७२ । इति क्त । आगमशास्त्रस्यानित्यत्वान्नेट्) = मलम्-अ को ६, २, ६५] तथा च भाव-प्रकाशे पूर्वखण्डे प्रथमे भागे-“शेष किट्टश्च यत् तस्य” (श क ट्ट) ।

√कित् (कित) १/९७८ श ×	निवासे रोगापनयने च (प) क्षी-मै सा-काकृ कात । निवासे—च जै शा हे । सशयेच्छावासारोग्ये—वो ।	√कि ३/ज्ञाने (प) । √कित् (कित) ३/ ज्ञाने (प) । √केत् (केत) १०/ विश्रावणे (प) ।
√चित् (सन्नन्त.)	ज्ञाने—ह्वि । एव सति कुत्व न स्यात् ।	√चित् सदेहे काकृ ।

ग—अपचिकित्सति-शौ १३, २, १५, चिकित्सतु-शौ ६, १४१, १, पै १६, ४२, ५, अचिकित्सन्—तैत्रा ३, ७, ६ १२, चिकित्स्यते—अन्न २, १, चिकित्स्यम्—योशि ६, ५९ ।

√किन् (कित) ३/२० सा झ जै-शा ×	ज्ञाने (प) क्षी-मै-च-काकृ-कात हे । मतौ—वो । ज्ञाने—हि ।	√कि ३/ ज्ञाने (प) । √चित् (चिती) १/ सज्ञाने (प) । √कित् (कित) १/ निवासे रोगापनयने च (प) ।
------------------------------------	--	---

ग—चिकेतति—ऋ १,४३,३, कौ १,४२४, जै १,४१,६, चिकिद्धि—ऋ ५,२२,४, तै २,१४,४। अति चेकिते—ऋ १,५५,३, [कोऽत्र धातु कतम च तदीय रूपमित्यत्र भवन्ति बहवो वादा—√१ कितेर्यङि कर्मणीति सा । २ चेर वा चितेर् वा इत्यर्थाञ्च प्रत्यञ्च । यत् २√चि च√चित् च ।] चिकितान—ऐत्रा ५,४, तैआ ४,५,५ [चानशि न गुण शित्त्वेन डित्त्वात्, चेकितानम्—मभार ७,२०१,६३ =चेतयन्तम् (नील) ।

√चित् धातुस्वीकारे कुत्व न स्यात् ।

+√किल् (किल) ६/७४ श	श्वैत्यक्रीडनयो (प) क्षी-मै-सा शा-हे । क्रीडने—च । श्वैत्यक्रीडनयो—जै कात । काकृ । शौक्ये । क्रीडे—वो ।	√केल् (केल) १ / चलने (प) । √केल् १/२४७ गतौ (प) √खेल् (खेल्) १/ चलने (प) ।
--------------------------	---	---

(काकृ—√किल्ल्)
मुद्रणदोष । √किल्
इति भाव्यम् ।

ग—अनीनशत् किलासम् [केलनम् । विदाद्यङ् ३/३/१०४। किलेन = श्वैत्येन, असति = दीप्यते । √अस्+अच् (३/१/१३४)]—अ वे १,२४,२, किलास सिध्मे—अ को २,६,५३। किलासम् = सिध्म (>सेहुऑ-हि) रोग श्वेतो भवतीति धातो श्वैत्यमर्थो घटते। किलासम्—वा स ३०,२१। यद्युञ्जे किलास्य—ऋ ५,५३,१। न किल्विषादीषते वस्व आकर—ऋ ५,३४,४। (केलयति = क्रीडयति विषयेषु । √किल्+किलेवुक्च-उणा १/५० इति टिषच्, युगागमश्च) । [किल्विप पापरोगयो । अपराधेऽपि—मेदि षे ३४। इत्थमेष क्रीडनेऽर्थेऽपि चरितार्थो भवति]

+√कील् (कील) १/५२४ बन्धे (प) श-जै × णिचि-क्रीलयति- क्षी १/५२४	क्षी च काकृ कात-हे वो । बन्धने—मै सा शा ।	√कीट् (कीट) १०/वरणे (प), बन्धने—मै-कात । √टीक् १०/८० बन्धने (प) काकृ ।
--	--	---

क—गुह्- गी=अङ्करणे, उङ्गवे । पु म उ ज खिल्, म उ ज किल्=पलाण्डु । न उ ज कील्-वा पॉकनी ।

ग—कीलय-पी ४२० २, व ४३६ १४ । कीलयेत्-शि ६,१०९ । कील-
रापू ४,४ ।

ङ—√खिल (सक)=रोधे । खिलेमि-सुपा १३७ ।

छ—√कीलना=(१) कीलने, (२) वशीकरणे ।

छ—√क्रिञ्जना=(कर्मवाच्ये प्रयोग) ।

छ—√खीलना=(१) कीलने, (२) तृणशकलै पुटकवन्धने ।

यद्यपि भ्रादे प्रयोगो न लभ्यते तथापि कीलशब्दसाधनाय प्रेरकक्रिया-
साधुत्वाय च धातुरावश्यक ।

+√कु(कुङ्) १/९३७ शब्दे (आ)

श×

क्षी मै सा च जै काङ्-

कात् शा-हे ।

आर्त्स्वरे—वो ।

√कवते (निघण्टौ २/१४)

गतिकर्मा ।

√कु २/ शब्दे (प) ।

√कु(कुङ्) ६/ शब्दे (आ) ।

√कू (कूङ्) ६/ शब्दे (आ)

इत्येके-क्षी ।

√कूज् (कूज) १/ अन्यक्ते

शब्दे (प) ।

√कु (कुङ्) १/ गतिशोष-

णयो (आ) देवराज-

यञ्जा ।

क—कॉइ-स्कॉइ=श्रवणे, प्रतीतौ । लोटि कपेत्, सर्वि -चुवति (c'u'vati)-
वा पॉकनी ।

ग—विश्वा रूपाणि प्रतिमुञ्चते कवि-ऋ स ४,४,०४,०८ । अत्र निरुक्तम्—
“भेधावी कवि क्रान्तदर्शनो भवति, कवतेर्वा” १०,१३-द्विधा व्युत्पत्तिं प्रस्तौति ।
तत्र ‘कवते’ इति शब्दार्थको नास्ति, पाणिनेर्धातुपाठे च ‘कपते’ इति गत्यर्थको
नास्ति । श्रीमहेवराजयज्वना (निघण्टौ २/१४) ‘कपते=गतिकर्मा’ इत्यत्र पाणिने
√कु (कुङ्) १/गतिशोषणयो (आ) इति धातुर्दर्शित । एवमर्थको वातु प्रस्तुतेषु
सर्वेषुपि धातुपाठेषु कापि नास्ति । देवराजेन कुत प्रस्तुत इति रहस्य प्रमादो वा ।
वेदे गत्यर्थक’=ज्ञानार्थकोऽय कालक्रमेण लोके शब्दार्थको जात स्यात् । ज्ञानानन्तर-
मुपदेशार्थ भाषणादिक भवति । मुनय (मननशीलाः) पश्चाद् वक्तारो जाता ।
भवेन्नाम किमपि । शब्दार्थकोऽय पाणिनेर्धातु √कु (कुङ्) तु विकासपरम्परामन्-

लम्बते— $\sqrt{\text{कु}} २/२१ > \sqrt{\text{कु}} ६/१२० > \sqrt{\text{कू}} ६/१२० > \sqrt{\text{कूज}} १/२१८$ अव्यक्त शब्दे । इमे सर्वे शब्दानुकृतिकल्पा धातवो निश्चप्रच तत्पुरुषमर्थं प्रस्तुवन्ति ।

कपि शब्द षट्स्वर्येषु भवति—कविराजमीकिशुक्रयो । सूरौ काव्यकरे पुसि स्यात् खलीने तु योषिति—मेदि, वे ४ । तिङन्तरूप नाधिगम्यते । ५/२६ निरुक्त-प्रयुक्त शब्दकर्मा कोकूयते तौदादिकस्य $\sqrt{\text{कू}} ६/१२०$ इत्यस्य यङन्तरूपम् । भौगान्-कस्यादादिकस्य वा ।

+ $\sqrt{\text{कु}} २/२१$	शब्दे (प)	$\sqrt{\text{कु}} (\text{कुङ्}) १/ \text{शब्दे (आ) ।$
श	क्षी-मै सा-च-जै-काकृ-	$\sqrt{\text{कू}} (\text{कूङ्}) ६/ \text{शब्दे इत्येके-सी ।$
	कात-शा-हे ।	$\sqrt{\text{कव}} (\text{कव}) १/ \text{शब्दे (प) ।$
	आर्तस्वरे—या ।	$\sqrt{\text{गु}} (\text{गुङ्}) १/ \text{अव्यक्ते शब्दे (आ) ।$

क—कउ, काउ-कउ, केउ-, कू = शब्दे-या पौर्कर्णी ।

ग—(कवीति-काशिका ७,३,९५)

न्यासे त्रयाणां $\sqrt{\text{कु}} १/ \sqrt{\text{कु}} २/ \sqrt{\text{कू}} ६/$ इत्येषा प्रयोगविषय प्रस्तुतो लभ्यते “कवतिस्तावद् अव्यक्ते शब्दे वर्तते—‘उष्ट्र कोकूयते’ इति । कुयतिरप्यार्तस्वरे—‘चोक्कूयते वृषल’ इति=पीडित इत्यर्थं । कवितिस्तु शब्दमात्रे” (न्यासे ७/१४/६२) ।
ज—कु-उ = कासे ।

$\sqrt{\text{कु}} (\text{कुङ्}) ६/१२०$	शब्दे (आ)	कोकूयते (निरुक्ते ५/२६)
श X	क्षी-मै-सा च-जै काकृ-	शब्दकर्मा ।
	कात शा-हे ।	पूर्ववत्
	आर्तस्वरे—वो ।	

$\sqrt{\text{कु}}, \sqrt{\text{कू}} ६/$ रचनायाम्, चिन्तने-हि
ग—आ वा अग्रे कुवते यजेयेति—शब्रा ३,१,४,६ ।

+ $\sqrt{\text{कुक्}} (\text{कुक्}) १/८८$	आदाने (आ)	$\sqrt{\text{कुर्क}} १/४१००$ आदान
श X	क्षी मै-सा-च-जै काकृ-	(आ) काकृ । (तु—कुर्क-
	कात शा-हे वो ।	[तुर्को भाषा] > कुर्की-हि)
	गृहीतौ—जै ।	$\sqrt{\text{कूक}} १/४१०$ b आदाने
		(आ) काकृ ।
		$\sqrt{\text{कुङ्क}} १/४१०$ गता
		(आ) काकृ ।

क—कुक् = शब्दानुकृतिरेषा । लिथु कुक्ओति, लेट्टि—कूक्ओत् = कोकिल-शब्दे—या पौर्कर्णी ।

क—म इरि =कूअस्-वा पौरुर्नी ।

ग—कोकिल (√कुक्+उणा १/५४ लच्) तात कूजसि-वा रा २,५०,०
 =सुवृष्णो विहग काक कोत्रिलपालकत्वान् कोकिलपदेनोक्त (तिल) । सर्वत
 आदानत्वात् स कोकिल [कोक (√कुक्+३/१/१३४ अच्)-अ को २,५७
 =ईहामृग । वृक सर्वतो वत्सादीन् गृह्णात्येय । तथैव कुक्कुर-(कोकते=आदत्ते,
 इति कुक्=यत् किमपि गृह्ण-त जन दृष्ट्वा, कुरति=शब्दायते-√कुर्+क)=
 साग्मेय-इति राजनिर्घण्ट ।]

ङ—√कुम्क-कुक्कङ (पि १९७,५४८) ।

ङ—√कोक्क-(सक)=आह्वाने । ऋक्-कोक्कंत-कुमा ।

+√कुच् (कुच) १/१८१ शब्दे तारे (प)	√कु (कुङ्) १/ शब्दे
श ×	(आ) ।
क्षी-मै सा शा हे ।	√खु (खुङ्) १/ शब्दे
शब्दे—च ।	(आ) ।
उच्चै शब्दै—जै ।	√गु (गुङ्) १/ शब्दे
शदोत्तरे—काकृ कात ।	(आ) ।
तारशब्दे—वो ।	√कच् (कच) १/ शब्दे
	(प) ।

+√कुच् (कुच) १/८४४ सम्पर्चनकौटिल्यप्रतिष्ठम्भ-	√कुट् (कुट) ६/ कौटिल्ये
श ×	(प) ।
विलेखनेषु (प) ।	√ककुप् च कुजते, (=कौटि-
क्षी-मै-सा-जै काकृ	ल्यार्थस्य-दुर्गा)—निरु
कात शा हे ।	७/१-७ ।
कौटिल्ये—च ।	
रोधपर्ककौटिल्यलेखने—वो ।	

छ—√कोचना } =विलेखने (गोदना, गडाना-इति हि) ।
 छ—√कोचना }

छ—रुोचा (<कोच) =पक्षिणा ग्रहणाय ससक्तप्रान्तनिर्यासको व्याधाना
 वेणुण्ड ।

छ—खोच (<कोच) त्वगुत्पाटनाघात, (२) कीलकादिघट्टनेन बन्नादि
 भेद, विलेखनम् ।

√कुच् (कुच) ६/८८	सकोचने (प)	√कुच् (कुच) १/ शब्दे
श	क्षी मै सा च-जै काक्	तारे (प) ।
	कात-शा हे ।	√कुच (कुच) १/ सम्पर्चन-
	सकोचे—वो ।	कौटिल्य (प) ।

क—कॉइ-क्—स्लोवे -कुचति = कुचति ।
ख—न पर्सि कोज् = कोच -जू पॉकर्नी ।

ग—सकुचलयम्बुज यथा-सुश्रु १,३२१,८, उ-कुचतीषु स्नावग्ज्जुषु-अ
कोशि १५ ।

छ—कुचना^२ = सकोचने, प्रत्याहरणे ।

+√कुज् (कुजु) १/१९६ स्तेयकरणे (प)	कुनय > √कुज्-वागीश । ड-
श ×	कुजय = द्यूतकार
	(सूअ १,२,२) ।
(काक्-√कुच् स्तेयकरणे-काक् ।	√ककुप च कुजते
[कुच]) लैपिकी	(= कौटिल्यार्थस्य-
स्खलति ।	दुर्गा) निरु ७,१२,७
√कुज् इति स्यात् ।	√खुच् १/५०१ स्तेय
	करणे (प) काक् ।
	√खुज् (खुजु) १/
	स्तेयकरणे (प) ।
	√गुज् १/५०० स्तेय-
	करणे (प) काक् ।
	√भ्रुच् (भ्रुच) १/
	स्तयकरणे (प) ।
	√ग्लुच् (ग्लुच) १/
	स्तेयकरणे (प) ।

१ ड (कुजय = द्यूतकार - सूअ १,२,२) < कु + √जि ।

√कुञ्च् (कुच) १/१८३ गतिकौटिल्याल्पीभावयो (प)	√कुच् (कुच) १/ सम्पर्चन-
श जै काक् ×	कौटिल्य० (प) ।
सा-√कुञ्च् (कुचि) कौटिल्याल्पीभावयो -	√कुच् (कुच) ६/ सको-
मै-सा कात शा ह ।	चने (प) ।
कौटिल्ये—च ।	

वक्रणे तौच्छये—वो ।
अल्पीभावे—ह्नि ।
कौटिल्याल्पीभावयो—सा ।
गते कौटिल्ये द्रव्याल्पत्वे
च—क्षी ।

क—द्रष्ट $\sqrt{\text{कुच्}} ६/८८ ।$

ग—कुञ्चनेन—शाण्डिल्यो १,७,१०, योशि १,१११, यो १,५०, कुञ्चितम्
गरु ५, कुञ्चमानम्—सुश्रु २,३४,९ ।

ङ— $\sqrt{\text{कुच}} (सक) = १-गमने, २-अल्पीभावे, ३-वक्रगतौ-कुमा, गउड ।$

+ $\sqrt{\text{कुट्}} (कुट) ६/८६$ कौटिल्ये (प)
क्षी-मै सा-च जै-
काकृ कात-शा हे वो ।

$\sqrt{\text{कुच्}} (कुच) १/$ सम्पर्चन-
कौटिल्य० (प) ।
कुटतेर्वा स्याद् विपरीतस्य
विकुटितो भवति (निरु
६/३०) ।
विकुटित = कुञ्जीभूत
(कुत्सीभूत) -दुर्गा ।

क—द्रष्ट $\sqrt{\text{कट्}} १/२९१, स्कल्-$, कल् = न्युञ्जीभावे, कौटिल्ये—वा
पॉकनी ।

ग—पिता कुटस्य चर्षणि -ऋ १,४६,४ = कौटिल्ये । कुटी कृत्वा वने वमेत्-
मनु ११,७० ।

+ $\sqrt{\text{कुड्}} (कुड) ६/१०१$ बाल्ये (प)
क्षी मै सा-काकृ ।
बाहुल्ये—च ।
घसने बाल्ये च—
जै-कात शा हे ।
बाल्येऽदने—वो ।

$\sqrt{\text{कुट्}} (कुट) ६/$ कौटिल्ये (प) ।
विकुटित (= कुञ्जीभूत -
दुर्गाचार्य) -निरु ६/३० ।

क—कर्त्तॆ, कर्तात् = वेष्टने । (#कृत्य) = कुडयम्, पार्थक्यम्, -वा पॉकनी ।

ग—नियतमय $\sqrt{\text{कुट्}}$ धातुतो विकासमाप्त । कुडय- (मभार १,१४५,१०) —
शब्दसाधनाय वैयाकरणा (कुटथा साधु । तत्र साधु ४/४/९८ इति यत् । पृषोद
गदि० ६,३,१८९ ।) मूले $\sqrt{\text{कुट्}}$ धातु दर्शयन्ति । पुनरुचौ सत्या “कुडयते वा
कुडयम्”-इत्याह भानुजिदीक्षित । तत्र स “कुडि ($\sqrt{\text{कुण्ड}}$) कार्कश्ये” इति धातु-

मुदाहरत्, तन्न समीचीनम्, कार्कश्यार्थक कुडिधातोरभावात् । कुडति = अस्ति
वञ्जलेपमिष्टकादीश्चेति ण्यत्-३/१/१२ इति नो मतम् । एवमेव “कुड्मलाम्बुनहाकारो”
मभार ४,३९३ । कुडप०-सुश्रुत २,१७५,१५, मभार १४,२७२२, कुडी (कुट्यर्थे)-
मभार १३ ६४७१, कुडिश (=कुड्यते=भक्ष्यतेऽसौ) । √कुड्+बाहुल्कात् श,
तत इट्)=मत्स्यविशेष-इति राजवल्लभ । ६/३० निरुक्तेऽपि कुन्जीभूतार्थकस्य प्रिकु
टितशब्दस्य विग्रमानत्वादय बाल्ययाहुरयघसनार्थक √कुट् धातु इतो नानुवदेत् ।

+√कुण् (कुण) ६/५५	शब्दोपकरणयो (प)	√कण् (कण) १/ शब्दार्थ
श	क्षी मै-सा जै काकृ	(प) ।
	कात-शा-हे ।	√कण (कण) १/ शब्दार्थ
	शब्दे—च ।	(प) > √कुण् ।
	उपक णे शब्दे—वो ।	√कल् (कल्) १/ शब्द-
	सकोचे—भानुजिदी०	सग्यानयो (आ) ।
	२,४, १०८ ।	√गुण् १/२०७ m शब्दे
		(प) काकृ ।
		√कुर (कुर) ६/ शब्दे (प)
		काकृ ।
		√घुर् (घुर्) ६/ भीमार्ग
		शब्दयो (प) ।
		कुणारुमिति—निरु २/२/५
		√कण् शब्दार्थ -दुर्गार्थ ।

क—द्रष्ट -√कुट् ६/८६ ।

ग—स पिणक् कुणारुम्-ऋ ३,३०,८, कुणीनामिव तिलानि-मभार ३,१०७० ।
कुणप०-अ वे ११,९,१०, कुणपे-तै ७,२,१०,२, पुरुपकुणप०-शत्रा ४,१,३,८,
कुणपदुर्गन्ध०-मभार १४,४८ । [कुणपशब्द √कण् धातुतो व्युत्पाद्यत-“कणे सम्प्र-
सारण च”-उणा ३,१४३ इति कपन् । नूनमय √कण् धातुना सम्बध्नाति —√कण्
√कुण् । उपकरणार्थे तु-कोण (वीणादि वाद्यते येन धनुराद्याकृतिना स कोण ।
>√कुण्+हलश्च ३/३/१२१ इति घञ्)—अ को १,७,६ । शब्दानुक्रतिरेष ।]
कोण-सघटित पुन -वा रा २,७१,२९—काण = भेर्यादिवादनदण्ड (तिल) ।

ङ—√कुणुकुग (अक)=शीतकम्पे सति दन्तादिशब्दे । वक्रु-कुणुकुणंत-
सुर २,१०३ ।

छ—√कुनकुनाना (बु र)=शिक्षोर्निद्रात्यागलक्षणाद्यक्तध्वनौ, श्वशाव-
काना शीताद्यार्तारवे ।

+√कुण्ट् (कुटि) १/३१९ वैकल्ये (प) <√कुण्ड् (कुडि) वैकल्ये ।
 मै श कात् × क्षी सा च-जै-शा-हे वो । √कुट् (कुट) ६/ कौटिल्ये
 गतिवैकल्ये—काक् । (प) ।
 √कुट् १/११७ वैकल्ये
 (प) काक् ।
 √कुण्ट् (कुठि) १/ ३२०
 वैकल्ये (प) मै ।
 √क्लन्द् (क्लदि) १/
 वैकल्ये (आ) ।

ड—कुटार = म्लानम्, शुक्रम्, मलिनम् । कुट = (१) कुब्ज, वामन —
 आचार, (२)—कगविकठ —(पय ११०, निचू ११, आचा) ।

छ—√क्चना । = प्रमर्न्ने ।

√कुट् > √कुण् > √कुण्ड् > √कुण्ट् > √कुण्ठ् > √कुट् १/११७ काक् ।

√कुण्ट् (कुठि) १/३२० वैकल्ये (प) मे ।

क्षी-सा-च जै-काक् कात्-
 श-हे ×

पूर्ववत्

खोटनवैकल्यलस्ये—वो ।
 मन्दे, मूर्खे, कुण्ठिते—हि ।

इम द्विटनानामधानुरूप स्वीकरोति तद्रूपानुपलब्धावपि वृत्राम कुत आगतम् ?
 एतमेव तेन √कुण्ट् १/३१९ प्रभृतय मर्वे क्रियारूपविकला धातव कुतो न
 स्वीकृता यदा हि निम्त्कारो बोधयति—अथापि प्रकृतय एवैकेषु भाष्यन्ते
 विभृतय एकेषु—२,२,८ ।

ड—कुठ = मन्द, अलस —श्रा १६, = मूर्ख —आचा ।

ठ—कुद = कुण्ठित ।

√कुण्ड् (कुठि) १/३३९ च = गतिप्रतिघाते (प)

श-जै ×

क्षी मै सा शा ।

आलस्ये, च = गतिप्रतिघाते- पूर्ववत् ।

काक् कात् हे ।

शेषणे—च ।

खोटनवैकल्यलस्ये—त्रो ।

मन्दे, मूर्खे, कुण्ठिते—हि ।

क—(स्) कल् = छेदने-वा पॉकर्नी ।

ग—कुण्ठ०—सुश्रु १, २७, १५ = शस्त्र० । शरा' कुण्ठधारा -वा रा ३, ३२, १६,
[कुठार "कुण्ठेर्नलोपश्च"—सर कण्ठा -२, ३, ४३ ।] अत्र √ कुट् धातुनापि भाव्यम् ।
कालक्रमेणायमस्मिन्नेव सक्रान्त । "आम्र छित्त्वा कुठारेण"—वा रा २, ३५, १२,
कुठारिका—सुश्रु १, २६, १३ ।

+ √ कुण्ड् (कुडि) १/२६७ दाहे (आ)

श ×

क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-

पूर्वन्त् ।

कात-शा हे-वो ।

क—कृ = दाहे । नासिक्यम् । कुर्नो = कुण्ड, जारजात । पु आइस् हानुंम्,
पु गौथि हानुंग्-वा पॉकर्नी ।

ग—कुण्ड - (> गुडा-हि) = जारजात - (कुण्ड्यते = दह्यते कुर्मनेन ।
√ कुण्ड् + करणे घञ्) = पत्यौ जीवति कुण्ड स्यात्-मनु ३, १७४, मभार १, १२३,
६८, प्राक्षिपत् काञ्चने कुण्डे-मभार २, १४३११ ।

उ—√ कौरना १ (< कुण्डनम्) मन्दभर्जने, मन्दपाके ।

उ—कुडमूता = कुण्ड -बु ख ।

उ—गोडा (< कुण्डम्) = अग्निसेवनस्थलम् (अग्नाव-हि) । "कुण्डमग्ना
लये मानभेदे (< कुडौ) देवजलाशये"—मेदि डे ४ ।

+ √ कुण्ड् (कुडि) १/३१९ वैकल्ये (प)

श च-जै शा ×

क्षी-मै-सा काकृ-कात-

हे-वो ।

> √ कुण्ट् (कुटि) वैकल्ये

(प) इति ।

कौशिकदुर्गौ-क्षी ।

पूर्वन्त् ।

ड—कुड = इक्षुनिष्पीडनार्थं वशनिमित्त जीर्णकाण्डम्-दे २, ३३ ४, ४५ ।

उ—√ कोडना } (< कुण्डनम् = वैकल्ये = रण्डने) = भूमिरोडने (गोडना-हि),
√ कौरना } अवदारणे ।

√ कुथ् (कुथ) ४/१०

जै ×, श

पूतिभावे (प)

क्षी-च-कात-शा-हे ।

पूतीभावे—मै सा काकृ ।

पूतिव्हे—वो ।

दौर्गन्धे—हि ।

न शुद्धो धातु,—हि ।

√ क्वथ् (क्वथे) १/

निष्पाके (प) ।

क—क् उअत् (ह) = फेनेन पूरणे, फेन.-वा पॉकर्नी ।
ग—कोथयति-सुश्रु १,३४४,४ ।

कोथ (कुथयति = गुद क्षिणोति । √ कुथ् + कर्तरि-अच्) = गुह्यक्षयकारक-
भगन्दरोगविशेष-सुश्रु -“तत्र क्षतनिमित्त कोथ उपजाते” । मूत्रपुरीषकोथ०-सुश्रु
१,४१,९ । स्नायुमाससिराकोथ०-सुश्रु १,९२,४, कुथित०-सुश्रु २,११५,३ ।

ङ—√ कुह (अक) = दौर्गन्धे । कुहइ-भवि ।
,,√ कुत्थ (सक) = दौर्गन्ध्यापादने-पत्र १५८ टी ।

+√ कुथ् (कुथ) ९/४० सरलेषणे (प) इति <√ कुन्थ् सस्लेषणे (प) सा ।
क्षी-मै श च-जै- दुर्ग-सा । √ कुत् आस्ततौ—सौ वा
शा हे-वो× काकृ कात । —वो ।
सस्लेशे इत्येके—सा । √ कुथ् (कुथ) ४/पूतीभावे
(प) ।

ग—शतशश्च कुथास्तत्र सिंहला समुपाहरन्-मभार २,१८९४, कुथाना कम्ब-
लाना च-वा रा ४,५०,×३४ ।

+√ कुन्थ् (कुथि) १/४१ हिंसासक्लेशयो (प) √ कन्थ् १/७ d सक्लेशे (प)
श× क्षी-जे-काकृ कात शा-ह । काकृ ।
हिंसासक्लेशनयो -मै-सा । √ कुथ् (कुथ) ९/सक्लेशे-
हिसायाम्—च । (प) इत्येके—सा ।
वत्रे क्लेशे च—वो । √ किन्थ् १/७ f सक्लेशे
(प) काकृ ।
√ कन्थ् ९/ त्रिलिषि क्लिशि
(प) वो ।
हिसा = प्राण्युपघात*—क्षी
सक्लेश = वाधा-क्षी ।

ग—√ कुथ् ९/४२, √ कुन्थ् चाभिन्नौ धातू । √ कुथ् > √ कुन्थ् (द्रष्ट
√ अङ्क) । अतो वैयाकरणा अनेनैव कुथ-शब्द साधयन्ति नुममकृत्वा । यथा-
कुथ (कुन्थति-अशोभा क्लेश वा । √ कुन्थ् + अच् आगमशास्त्रस्यानित्यत्वान्न
नुम् ।) [= गजपृष्ठस्थितचित्रकम्बलम्]-मभार २, ५१, ३६ । कुथोदरी (कुथम् =
हिंसात्मकमुदरं यस्या सा) = निकुम्भदुहिता, कुम्भकर्णपौत्री-कल्किपुराणे, षोडश
अध्याय ।

ङ—कुथु = दु रसहनक्षम । जिननेवविशेष-सम ४३, पडि । (२) क्षुद्र
जन्तुविशेष*-उत्त ३६, जी १७ ।

उ—√कुंथना * (<कुन्थनम् = सकलेशे)	} = (१) आर्तरवे, दु स्वस्वने, (२) कपोतशब्दे ।
छ—√कूखना (<कुन्थनम् = सकलेशे)	
छ—√कोथना (<कुन्थनम् = सकलेशे)	
छ—√कूल्हना (<कुन्थनम् = सकलेशे)	

+√कुन्थ् (कुन्थ) ९/४२	इलेषणे (प) ।	} >√कुन्थ् (कुथि) इलेषणे (प) इति दुर्ग —क्षी ।
काकृ-कात् ×, श	क्षी-हे ।	
	सइलेषणे—मै सा च ।	} >√कुथ् (कुथ) संइलेषणे (प) सा ।
	सकलेशे—जै शा ।	
	शिलषि किलशि—वो ।	√कून्थ् ९/ शिलषि, किलशि (प)—वो ।

√कुन्थ् (कुथि) १/४१, √कुन्थ् (कुन्थ) ९/४२, √कुथ् (कुथ) ९/४२ एते धातव एकमूलका गणभेदार्थम्, अनुनासिकविकलसार्थम्, किति डिति नुम्भेदार्थं तत्र तत्र तथा पठिता । उदाहरणानि पूर्वउक्तेयानि ।

√कुप् (कुप) ४/१००	क्रोधे (प) ।	कु+√पा-घञर्थे क' —
श	क्षी-मै-सा-च जै शा-हे ।	(वा ३, ३, ५८),
	रोषे—काकृ-कात् ।	कुपानेन क्रोधो
	क्रोधे—वो ।	भवति—वागीशः ।
क्रोप =	नेत्रलौहित्यादिहेतुश्चित्तविकार —दुर्गादा ।	

क—कौइ (ए) प—कु एप्, —कूप्, कुप् = ध्रम, क्रोधावेगः, उत्तेजने । लैति कुपिओ = कुपयति (लिथु कूपुओति) पु च स्तो क्यपेति = उत्तेजने-जू पौकर्नी ।

ग—प्रकुप्यन्ति विपर्यये—वा रा २, २६, ३४, दोषाः कुप्यन्ति—सुष्ठु १, २३, ८, कुपयते—सुवा ९ ।

घ—कूपति-अगुत्तर ३, १०१ (<कुप्यते ?)	
ड—√कूप (सक) = कोपे । कूपइ-उव महा ।	
ड—√कोव (सक) = दूषणे, (२) कोपने । कोवेइ-सूअनि १२५ ।	
उ—√कूपना * } = कोपे ।	
छ—√कोपना * }	

+√कुम्ब (कुबि) १/४०६	आच्छादने (प) ।	√गुप् (गुप्) १/ रक्षणे (प) ।
क्षी-ज्ञा जै काकृ शा ×	मै-कात-हे ।	√कुम्प् (कुपि) १०/ छादने
	छादने—सा-च ।	(प) ।
	स्तृत्याम—बो ।	√कुम्ब् (कुबि) १०/
		इति कौशिक —क्षी ।
		√कुम्भ् (कुभि) १८/ छादने
		(प) अपरे—सा ।
		√कुम् १/३६०g वाग्णे
		(प) काकृ ।
		√कुम्भ् १/३६१० गर्वे
		(प) काकृ ।
		√कूम्ब् १/२०६bb मर्दने
		(प) काकृ ।

ग—तैत्तिरीयसहितायाम्—“उदीचीनकुम्बा शम्याम्” । कुम्ब चाधिनिध्मसि-
अ वे ६, १३८, ३ ।

+√कुर (कुर) ६/६१	शब्दे (प) ।	√कु (कुङ्) १/ शब्दे
शा ×	क्षी मै-सा-च जै-काकृ-	(आ) ।
	कात-शा-हे-बो ।	√कुण् (कुण) ६/ शब्दोप-
		करणयो (प) ।
		√कण् (कण) १/ शब्दार्थ
		(प) ।
		√कण् (कण) १/ शब्दार्थ
		(प) ।
		√कल् (कल) १/ शब्द-
		सख्यानयो (आ) ।
		√खु (खुङ्) १/ शब्दे
		(आ) ।
		√खुण् १/२०७J शब्दे (प)
		काकृ ।
		√गुण् १/२०७m शब्दे
		(प) काकृ ।
		√घुर् (घुर) ६/ भीमार्थ
		शब्दयो (प) ।

क—कौड् = विश्लेषणे, शकले—वा पौकनी ।

ग—(कुर्यते । √ कृ + उणा ५/३५ वुन) कुरा -मभार ३, ११५७९ । (कुरति-
क्षी । उणादौ तु √ कु (ड्) शब्दे—कुव क्रन् ३, १३३) । एतेनापि सिध्यति √ कु
धातुतोऽस्य विकास । कुररीमिवात्ताम्—वा रा ४, १८, ३० । कुरीमस्य शीर्षणि-
अ वे ६, १३८, ३, शब्दानुकृतिरेष धातु ।

ङ—कुरर = पक्षी, उत्क्रोश -पण्ड १, १, उप १००६ ।

ङ—√ कुरकुर
ङ—√ कुरुकुरु } = कुरकुरशब्दे, प्रलापे । कुरकुराअसि—पि ५५८ ।

ङ—कुरुल = शब्दे, काकरवे । कुरुलहि—भवि ।

उ—√ कुरलना* = रगकलरवे ।

द्वयमेष धातु √ कु इत्यतो रलयोर्विहितयो सप्तोविकासमात्र शब्दाधिक्य
दर्शनाय कचिद् द्वित्वमप्यनुवदति—√ कुरकुरा, √ कुरकुरुप्रभृति । ककार प्रत्याघात
सत्येप हिन्धा जायते—

छ—√ खुरखुराना = (१) खुरखुरशब्दे, (२)—गलनलिकाया कफसस्त्वाद्
र्धर्घरशब्दे ।

√ कुर्द् (कुर्द) १/०१
श ×

क्रीडायामेव (आ) ।

√ उर्द् (उर्द) १/ माने

क्षी-मै-सा काकृ कात ।

क्रीडायामेव (आ) ।

उपाध्यायास्तु गुदक्रीडा
याम्—क्षी ।

√ खुर्द् (खुर्द) १/ क्रीडायामेव (आ) ।

गुदक्रीडा = गुदविहार
इति चरके—सा ।

√ गुर्द् (गुर्द) १/ क्रीडायामेव (आ) ।

क्रीडायाम्—च जै-
शा हे ।

√ गुध् (गुध) १/ क्रीडायामेव (आ) ।

गुदक्रीडे क्रीडे—वो ।

√ गुर्द् (गुर्द) १/ क्रीडायामेव (आ) ।

√ घुर्द् (घुर्द) १/ ३९०d
क्रीडायामेव (आ) काकृ ।

√ स्कुन्द् (स्कुदि) १/
आप्रवणे (आ) ।

क्रीडानियमोऽत्र धातूनामनेकार्थत्वे लिङ्गम्—क्षी ।

क—(स्) के-द् तथा (स्) केद्—लैति कर्दा = परिउत्ते, भ्रमणे ।

पु उ ज स्केर्दा = उपर्यधो भ्रमणे । म इरिश्-केइर्द् = लङ्घने—जू पौकनी ।

ग—कूर्द—आत्रा १,४४८, बल प्रथुश्री स चुकूर्द राम—हरिवंश ८३९८, कूर्दमान०—८३९९। कूर्दन्ति—मभार ६,३,३४=क्रीडन्ति (नील)। चुकूर्द—मभार १,८९,१६=जगौ। √कूर्द् धातुरत्र गानार्थ (नील)। क्रीडानियमोऽत्र वातूनामनेकार्थत्वे लिङ्गम्”—क्षी।

छ—√कूर्दना (< कूर्दनम्) = उत्प्लवने। √'कूर्दना' इति तु (< स्कुन्दनम् = उत्प्लवने √स्कुन्द धातुत्)।

+√कुञ् (कुञ्) १/८०६ सस्याने बन्धुषु च (प) √कल् (कल्) १/४९०
 श× क्षी-मै-सा-कात् । शब्दसंख्यानयो (आ) ।
 सस्याने—च । √कुल् (कुल्) १/२३७३
 सस्यानसन्तानयो—जै । आवरणे (प) काक् ।
 बन्धुसस्यानयो—शा-हे । कुल कुष्णातेर्विकुपित
 संख्याने—काक् । भवति—निरु ६,२२,४।
 (लैपिकी त्रुटि) 'संस्याने' √कूल् (कूल्) १/ आग्र-
 इति स्यात् । रणे (प) ।
 बन्धुसहयो—बो । √कोल् १/२३७७ आवरणे
 (प) काक् ।
 √कोल् १/२५०८ गति
 प्रतीघाते (प) काक् ।
 √कौल् १/४७७ गतौ (प)
 काक् ।

संस्यानम् = सङ्घात —क्षी ।

क—कु उत्प्ल=कुल्म्, गण.—वा पौकनी ।

ग—कुले वसन्ति—शत्रा २,१,४,४, न कुल्म्—वा रा २,३९,२३=प्रज्ञस्तम्
 (तिल) कुलत्थ०—मभार १३, ५४६८, कुलिन्द० मभार २,५९०, आकुलेन—प
 ११,७,३। कुले कुले—वा रा २,८०,३०=गृहे गृहे (तिल), कुलायेऽधिकुलाय
 काशे कोश समुञ्जित—अ वे ९,३,२०, कुलिश इति वज्रनाम कू (कु) लशातना
 भयति—निरु ६,१७,११, कुल्माषा कुलेषु सीदन्ति—निरु १,४,१४, कुल्या (निघ
 १/१३) कुले=पर्वते भवा—४,४,११० यद् इति दंवराजयज्वा ।

ड—कुल=कुटुम्ब—उप ६,७७।

+√कुश् (कुश्) ४/१०५ श्लेषणे (प) इति दुर्ग - <√कुस् (कुस्) श्लेषणे
 मै-श-च-जै× क्षी। (प) ।
 क्षी-सा-काक् कात्-शा हे । √कुशल् (कुशल्) १०/

शिल्पि—वो ।

क्रीडायाम् (प) इत्येके—सै ।

√कुन्थ् (कुन्थ) ९/
श्लेषणे (प) ।कुशिक —क्रोशते' शब्द
कर्मण । क्र शतेर्वा स्यात्
प्रकाशयतिकर्मण साधु-
पिक्रोशयितार्थानामिति
वा—निरु २,२५,१ ।क—(स्) कौड् = आच्छादने, आश्रये । कण्ठ्यवित्सार —(स्) कौड्—कु-
वा पौकनी ।ग—कुश (कु=पापं श्यति नाशयति । कु+√शो+ङ । यद्वा—कौ=भूमौ
शेते=राजते, शोभते । यद्वा—कुश्यति । √कुश्+३/१/१३५ क)—शत्रा ३,१,२,१६,
कोश (कुश्यते=सश्लेष्यते । अकर्तरि च कारके ३/३/१९ इत्यधिरुणादौ घञ्)=
आवरणविशेष—इति भा पु २,१,३४ ।छ—√खोसना (<कोशनम्=श्लेषे)=कस्यचन वस्तुन कचित् स्थिरी
करणाय कस्मिश्चिदन्यस्मिन् वस्तुनि तदीपदशप्रवेशने, श्लेषणे ।√कुष् (कुष) ९/४६ निष्कर्षे (प) √कृष् (कृष) १/ विलेपने (प) ।
श क्षी-सै-सा च-जै-काक्- √कुच् (कुच) १/ सम्पर्चन
कात शा हे-वो । विलेपनेषु (प) ।निष्कर्ष = इयत्तापरिच्छेद'—दुर्गा-
दास ।

निष्कर्ष = बहिर्निर्स्फारणम्—सा ।

निष्कर्ष = बहिष्करणम्—क्षी ।

क—कउस्—कर्षणे । च स्त्वा कुसु=अंशे, भागे (शैथिल्ये), कुपिति सै=
शैथिल्ये—वा पौकनी ।ग—ममच्चन त्वा कुषवा जगार—ऋ ४,१८,८, जीवन्तमेव कृष्णाति वृकीष
कुकुटुम्बिनी—कथासरि २३,२७, अभिकृष्णीयात्—सुश्रु १,१४५,२, गृध्रा रुषा मम
कुषन्ति—भा, पु, ३,१६,१० इति तौदादिकोऽपि प्रयोगः । निष्कुषित विहङ्गै -रघु
७,५०=खण्डितम् (स) ।+√कुस् (कुस) ४/१०५ श्लेषणे (प) >√कुश् (कुश) श्लेषणे
श काक्-कात-शा× क्षी-सै-सा-च-जै हे । (प) इति दुर्गा-क्षी ।
शिल्पि—वो ।

ग—कुमुमम्—(कुस्यति)। √कुस्+उगा ४/१०६ इर्युम । सज्ञापूर्वकत्वात् गुण)
सुधु १,१५९,१८ ।

छ—द्रष्ट √कुश् ।

छ—√घुसना = प्रवेशे, श्लेषणे ।

√क् (कूङ्) ६/१०० शब्दे (आ) इत्येके—क्षी । <√कु (कुङ्) शब्दे
च काक्-कात् ×, श क्षी मै-सा-जै-शा-हे । (आ) ।
आर्तस्वरे—वो ।

क—कुऑ—, कुए—, कुआ, कुइ—, कुउ ।

ख—अवे—कू=१--वा पॉकनी ।

ग—आकुवते—काठ—२३,२, क ३५,८, आकूतम्—खि ३,१५,६, तै ३,४,
४,१, मै १,२,३, आकूतात्—मा १८,५८, का २०,४,१ । आकूतिम्—खिसा ३६,४,
शौ ५,७,८ ।

√कूज् (कूज) १/२१८
श

अव्यक्ते शब्दे (प)
क्षी मै-सा-च जै काक्-
कात्-शा-हे ।
हिकने—वो ।

√कु (कुङ्) ६/ शब्दे (आ)।
√कुञ् १/२१३१ हिंसागत्यो
(प) काक् ।

√कुञ् १/७४० अव्यक्ते शब्दे
(प) काक् ।

√गुज् (गुज) १/ अव्यक्ते
शब्दे (प) ।

√गुञ् (गुजि) १/ अव्यक्ते
शब्दे (प) ।

√कीज् (कीज) १/७४a
अव्यक्ते शब्दे (प) काक् ।

√क्षीज् (क्षीज) १/ अव्यक्ते
शब्दे (प) ।

√कू (कूङ्) ६/ शब्दे
(आ) इत्येके—क्षी ।

क—काउ—, केउ—, कू = शब्दे । कु—(अथवा), गु—योजनेन—कूज्-वा पॉकनी ।

ग—कूजति—षत्रा ५,७, कूजते—मा २०,७, का २४,३,३, मै १२,३, कुक्कुराविच
कूजन्तौ—अ वे ७,९५,२, कोकिलस्तात् कूजति—वा रा २,५२,२, भृङ्गराजस्तु

कूजति-सुश्रु २,२४६,६ । अत्र√कूज् धातु कोकिलकुङ्कुरभृङ्गराजादिशब्दे प्रयुक्त इति मधुरामधुरसर्वाव्यक्तशब्दविषय ।

घ—√कूज् (कूज) अव्यक्ते सहे-धा पा ७८—कूजति-जातक २,४३९ ।

ङ—√कूज (अक) = अव्यक्ते शब्दे । कूजाहि-चारु २१ ।

√कूय (अक) = अव्यक्ते शब्दे । वृक-कूयत, कूयमाण-ओघ २१ भा, विपा १,७ ।

छ—√कूजना } = शब्दे, मधुरशब्दे
ज—√कूकना }

+√कूल् (कूल) १/५२५ आवरणे (प)
श× क्षी-मै-सा जै-कात् शा हे
आङ्गतौ—वो ।
वरणे—च ।

(काक्/√कुञ् आवरणे—काक् ।

[कुल])

लैपिकी श्रुति ।

√कूल् इति भाव्यम्

√कट् (कटे) १/ वर्षावरणयो
(प) ।

√कुञ् (कुञ्) १/ सस्त्याने
बन्धुषु च (प) ।

√कोल् (कोल) १/२३७b
आवरणे (प) काक् ।

√कोट् (कोल) १/२५२c
गतिप्रतीघाते (प) काक् ।

√कोल् (कोल) १/२४७h
गतौ (प) काक् ।

√गुण्ड् (गुडि) १०/ वेष्टने
(प) मै ।

√घृ १०/ आवरणे (प) ।

क—कर् = दाहे, औष्ण्ये । लिथु कुरिउ, कुर्ति = औष्ण्ये, कूरेन्ति = अनवर-
समौष्ण्ये, कुस्त्यति = उत्तेजने, लेहिश्—कुरु (कुर्तु), कुर्त् = ध्रमे, वाष्पे । केउ-
(*कूउ-, कू-) = दीप्तौ, दाहे-वा पौकनी ।

ग—कूलम्—तात्रा १४,३,१३ । (कूजति = जलप्रयाहमावृणोतीति । √कूल् +
अच्) = नद्या जलसमीपस्थानम् । द्विट्नी √कूड्, √कूल् इति (प्रयो) दाहे दीप्तौ
पठति । तथा हि—

नेदीयस कूळयात पणीरुत-ऋ ८,२६,१०, (अग्नि) तासा प्राजमानो
योनिमकूळयन्, अङ्गारै खादिरैरवकूळयेत्-सुश्रु २,३५०,१८ ।

ङ्—कूल = तटम्—गाया १,१९ ।

क—, ख—द्रष्ट $\sqrt{\text{कृ}} १/८८५।$

ग—‘करोति’ इति रूपम् ऋग्वेदे मया नाधिगतम् । करोति—खिसा २९, ४२, रि २, ६, १९, शत्रा १, १, १, १० । कुरुते—शत्रा १, १, २, ४ ।

घ—करोमि—सुत्तनिपात ७८ ।

ङ— $\sqrt{\text{कुञ्च}}$ (सक) = करणे । कुञ्चइ-भग ।

ड— $\sqrt{\text{कि}}$ (सक) = करणे । डुक्किय करणे—विसे ३३०० ।

+ $\sqrt{\text{कृड्}}$ (कृड) ६/१००	घनत्वे (प) क्षी-सा-हे ।	$\sqrt{\text{कड्}}$ (कड) ६/ घसने (प) ।
मै-श ×	‘घसने’ इत्येके—सा । सा-च कात शा-हे । धान्ये भक्षे—वो ।	$\sqrt{\text{कुड्}}$ (कुड) ६/ घसने बाल्ये च (प) जै कात शा-हे ।
(काकृ— $\sqrt{\text{कृड्}}$ [कृड] जै— $\sqrt{\text{तड्}}$ [तड] सभवतो मुद्रणदोष $\sqrt{\text{कृड्}}$ इति स्यात्	घसने—काकृ ।	$\sqrt{\text{कूड्}}$ (कूड) ६/ घान्ये भक्षे च (प) वो । $\sqrt{\text{क्रुड्}}$ (क्रुड) ६/९७ चलने (प) काकृ । $\sqrt{\text{कूड्}}$ (कूड) १/२१४ चलने (प) काकृ । $\sqrt{\text{घनत्वे ? द्वि-कूडयति-}}$ काठ ६, ३ ।

क—द्रष्ट $\sqrt{\text{कूड्}}$ धातु । इँगिल कर्ड = दधि । म इँगिल कुड् (डे), कृड्-केलिकमूलम् । तु गऐल —ग्रुथ । इरि ग्रुथ्, क्रुथ्, क्रुथैम् ।

महाराष्ट्रिया ऋकारमुकारवदुच्चारयन्ति हिन्द्यामपि क्वचित् तथा । यथा—
अमृत-(फलम्) > अमरुत > अमरुद् । एवमत्र काशकृत्स्न इम धातु $\sqrt{\text{कृड्}}$ पठति । घसनार्थक $\sqrt{\text{कुड्}}$ जै-कात शा हेमै पठित । इत्थमेनस्य विकाससरणिर्भ-विष्यति— $\sqrt{\text{कड्}}$ ६/१०० घसने (प) > $\sqrt{\text{कृड्}}$ घनत्वे घसने > $\sqrt{\text{कुड्}}$ ६/ घसने (प) > $\sqrt{\text{कूड्}}$ ६/घान्ये भक्षे (प) वो, इति । कृडति—(महीध) वा स २५, ८ ।

$\sqrt{\text{कृण्व्}}$ (कृवि) १/५९४ हिसाकरणयोश्च (प) $\sqrt{\text{कृण्व्}}$ ५/१७० जिघासायाम्
(प) कात ।

श काकृ कात-हे वो × क्षी-मै-सा-शा । $\sqrt{\text{कृण्व्}}$ ५/२३ हिसाकरण-
हिसायाम्—च । योश्च (प) शा ।
हिसाविकरणयो,—जै । $\sqrt{\text{कृण्व्}}$ ५/२५ हिसाकरण-
योश्च (प) हे †

√कृण्व् ५/ हिंसे कृतौ च
(प) वो ।

√कृ (कृण्व्) ५/ हिंसायाम्
(उ) ।

√कृण् १/२०८६ अपनयने
(प) काकृ ।

√कृण्व् ८/१३ —श ।

धातुरय नून सौवादिकेन √कृ (कृण्व्) धातुना सम्बद्धो वर्तते । यथा—√कृ+
णु+अ=√कृण्व् । अत एव वैयाकरणानैकमत्य भजन्ते (ध्वनिमेलके द्रष्ट) । देशभेदे-
नैनस्य प्रयोगभेदः स्यात् । कृण्वति-ऋ स ३, ३, २१, ४ वेदे करणार्थकस्यापि √कृ
धातो कृणोतीति रूप भवति । फलत इह √कृ (डुकृण्व्), √कृ (कृण्व्) च
धानू सक्रान्तौ ।

√कृन् (कृती) ६/१५०
श

छेदने (प)
क्षी मै-सा-च जै, काकृ
(उप), कात शा हे ।

छिदि—वो ।

√कृ (डुकृण्व्) ८/करणे (उ) ।

√कृ (कृण्व्) ५/ हिंसा-
याम् (उ) ।

√कृट् (कृट्) १०/ छेदने
(आ) इत्येके स्वामी
—सा ।

√कृट् (कृट्) १०/
छेदनकुत्सनयो (प) ।

√कृट् छिदि सौ धा—वो ।
—कुठार ।

क—(स्) केर्त—, क्रेत—

ख—अवे कूरुन्तइति=कृन्तति-जू पॉकनी ।

ग—चकर्तिथ-ऋ १, ५७, ६ । कृन्तति-तै ६, १, ८, ४ ।

घ—कृन्तति-जातक २, ५३, करति-दीघ १, ५२=मिलिन्दपण्ड १, ५१६ ।

ङ—√कृत् (सक)=छेदने । तर्कुट्या । सूत्ररचनयाम् । कतामि-पिंडभा ३५ ।

ड—√कृत् (सक)=छेदने । कत्ताहि-पण्ड १, १ । सूत्ररचनयाम्-पिंड ५७४ ।

ड—√कृट् (सक)=छेदने । कट्टइ-भवि ।

छ—√कतरना = छेदने ।

छ—√कुतरना = ” ।

छ—√काटना = ” ।

ज—√केचा = खण्डश करणे ।

√कृन् (कृती) ७/१० श	वेष्टने (प) क्षी-मै-सा-च-जै, काकृ- (उप), कात-शा । सवेष्टने—हे ।	√कृत् (कृती) ६/ उष्टने (प) । √कुण्ठ् (कुठि) १०/ वेष्टने (प) एके-सा । √गुण्ड् (गुडि) १०/ वेष्टने (प) । √गुध् (गुध) ४/ परिवेष्टने (प) ।
--------------------------	--	---

क—कृन्, कृत्, कात्=वेष्टने-वा, पौकनी ।

ग—कृणस्ति-तै २, ५, १, ७, शत्रा ३, १, २, १९ ।

ङ—√कत (सक) = तर्कुट्या सूत्ररचनायाम्, वेष्टने । कतामि-पिडभा ३५ ।

ड—√कत्त (सक) = तर्कुट्या सूत्ररचनायाम्, वेष्टने-पिड ५७४ ।

ढ—√कातना = तर्कुट्या सूत्ररचनायाम्, वेष्टने ।

√कृप (कृपू) १/५७४ श	सामर्थ्ये (आ) क्षी-मै-सा-च काकृ कात शा हे ।	√कृ (डुकृञ्) ८/ करणे (उ) । √कृ + √पा २/ रक्षणे (प) ।
--------------------------	---	---

(जै√त्रप [त्रपूङ्]) सामर्थ्ये—जै ।

मुद्रणदोष । कृपूङ्
इति स्यात् ।

क—स्केल् (ऐ) प्— लैति स्कल्पो = लालसायाम्, गात्रविघर्षणे । लिधु
स्केम्भि = दीप्तौ, घर्षणेनोज्ज्वलने ।

ख—हु-कृत्स = सुकलत्सम्—जू पौकनी ।

ग—अनुकृपते-ऋट् १, ११३, १० । नास्मै समितिः कल्पते-अ वे ५, १९, १५ ।
कल्पत न मुह्यति-शत्रा १, ५, २, १५ ।

घ—कापति-नीघ २, १६० ।

ङ—√काप (अक) = सामर्थ्ये, (२) कल्पनायाम्, (३) छेदने । कापइ,
कापाण (काप, महा, पिग) ।

ड—√गिप्प (अक) = सामर्थ्ये, (२) दौर्बल्ये । खिप्पइ-सक्षि ३५ ।

√कृप् (कृप) १/७७४	कृपाया गतो (आ)	<√कृप् (कृप) कृपाया
क्षी सा श च काकृ	दृत्येके-मै	गतौ (आ) ।
कात शा-हे-वो X	मै ।	√कृप् (कृप्) १/ सामर्थ्ये
	भावकरणे—नै ।	(आ) ।
	विलापे, शोके—ह्रि ।	√कल (कल) शब्दसर्गया
		नयो (आ) ।

ग—कृपते—ऋ १,११३,१० । अकृपत—ऋ ९,८५,११ । कृपन्त—कौ २,९८३ ।

√कृश् (कृश) ४/११४	तनूकरणे (प)	√कृ (डुकृञ्) ८/ करणे (उ) ।
श	क्षी मै सा च जै काकृ	
	कात शा ।	
	तनुत्वे—हे ।	
	कार्श्ये—वो ।	

क—(केकुर्-) काकुर्— कृकुर्=कार्श्ये । लिथु-कर्त्तु, कर्त्तु, कर्त्तु, कर्त्तु, कर्त्तु=भे, स्थगने ।

ख—अवे कूरुस=कार्श्यम्-वा पौकनी ।

ग—कृश्यति—तात्रा ५,१,७ । मासानि कृश्यत कृश्यन्ति—शत्रा ११,१,६,३४ ।
अवकर्शयन्ति (प्रेर) ऋ ६,२४,७ । अवकृशनीयान् (क्रैयादिकोऽपि)—मै ३,६,९ ।

ङ—√किस (सक) =ह्लासे, अपचये । किसए-सूअ १,२,१,१४ ।

√कृप् (कृप) १/९७५	विलेखने (प)	√कृ (डुकृञ्) ८/ करणे (उ) ।
श	क्षी-मै-सा च काकृ-कात-	√कच् (कच) १/ बन्धने
	शा ह ।	(आ) ।
	त्रिलिखितो—जै ।	√कञ्च् (कचि) १/ दीप्तिब
	त्रिलेखे—वो ।	न्धनयो (आ) ।
		√रचच् (रच) १०/ बन्धने
		(प) ।

क—कुण्डल, कुण्डल—

ख—अवे कर्षइति=कर्षति—जू पौकनी ।

ग—कर्ष—ऋ ५,८३,७ । कर्षति—ध्या ६०, योचू २९, योशि ६,५३ ।
कर्षति—ऐत्रा ८,११ ।

घ—अवकस्सति तथा ओकस्सति—विनय २,२०४ ।

घ—कङ्कति—जातक १,१९३ ।

घ—कसति—सयुक्त १,१७२,१७३, सुत्तनिपात ८० ।

ङ—√खच (सक) = (१) कर्षणे, (२) वशीकरणे । खचइ-भवि ।

छ—√करषना* } = कर्षणे, (२) शोषणे, (३) आह्वाने, निमन्त्रणे ।
छ—√करसना* }

उ—√कसना-(< कर्षणम्) = बन्धनादिदाढ्याय तद्रज्जुकर्षणे ।

उ—√काढना=उल्लेखने (हि उरेहना), विलेखने, (२) निष्कासने,

(३) ऋणादाने ।

छ—√खचाना=(< कर्षणम्) = अङ्कने ।

उ—√रचाना†=(< कर्षणम्) = अङ्कने ।

उ—√खॉचना*=(< कर्षणम्) = अङ्कने, कर्षणे ।

√कृष् (कृष) ६/६

जै×,श

विलेखने (उ)

क्षी-मै सा च काकृ

पूर्ववत् ।

कात शा हे ।

आकृपि—वो ।

क—पूर्ववत् ।

ग—कृषति—मै ३,२,४, क ३१,५ । अचीकृषम्—ऋ १०,११९,११ । कृषति—
शत्रा ७,२,४,२ । कृषन्ते—तैत्रा १८,४,२ । कृष्णन्ति—(कैयादिकोऽपि) आपरे ७ ७ ।

छ—√रिचना } = कर्षणे ।
√खैचना }

ज—√केति (< कृष्टि) = विलेखने ।

√कृ ६/१०८

श×

विक्षेपे (प)

क्षी-मै-सा-च-काकृ कात

शा हे-वो ।

विक्षेपणे—जै ।

√कृ (ङुकृन्) ८/करणे(उ) ।

√गृ ६/ निगरणे (प) ।

क—(स्) कर्- , (स्) कर्- स्क्र = उच्छलने, परित उत्प्लवने । ओस्सेतन्-
कलन् = राशौ-जू पॉकर्नी ।

ख—स्कारयत्-रथ (स् स्केर् = वेष्टने)-वा पॉकर्नी ।

ग—अकिरत्-ऋ १,३०,१३ । अनुकिरामि-अ वे १८,३,६९ । आ किरासि-
ऋ ८,४९,४ ।

घ—अभिकिरति—सयुक्त १,४५।

ङ—√किर (सक)=(१) क्षेपणे, (२) प्रसारणे, (३) त्रिकिरणे ।
वङ्-किरत-से ४,५८,१४,५७।

छ—केराना† =(<किरणम्) =शूर्पोत्पवने (पछोडना-हि), शूर्प प्रचारस्य
महल्लघुकणविभागे ।

+√कृ (कृञ्) ९/१३ हिंसायाम् (उ) जै×, श	क्षी-मै-सा च काकृ कात शा-हे । हिसे—वो ।	>√कृ (कृञ्) हिंसायाम् (उ) । √कृ (कृञ्) ५/ हिंसा- याम् (उ) ।
--	---	--

अय√कृ ५/७ हिंसायाम् इति धातोरभिन्नो गणभेदान् पृथक् सख्यातो
वैयाकरणैः । उनाचिकरणकमस्य रूप यावद्गणेषु साहित्ये नोपलब्धम् । कृणीमसि-
तात्रा १२,६,३ इति केरलेन प्रयोगेण द्विष्ट सम्बन्ध उनाचिकरणात्मको त्रिचिकित्सित
प्रस्तूयते ।

+√कृ ९/२५	हिंसायाम् (प)	पूर्वत् ।
श-च काकृ कात वो×	क्षी-मै-सा-जै-शा-हे ।	

सर्नानुमोदित । कृत-मभार १२,१२८,४=हत (नील)√कृ हिंसा
याम् इत्यस्य रूपम् (नील), नैतत् साधिकार वक्तुं शक्यते √कृ ५/७ इत्येतस्मादपि
क्त प्रत्यये सति प्रकृतरूपसिद्धे सत्त्वात् । तस्मादय परस्मैपदाय निमित्तायैव पार्थक्यं
नीत । नेदमपि मनोरमम्,√कृ ९/१३ इत्यस्योभयपदित्वादिष्टसिद्धे ।

+√केप (केट्) १/३२४ च=कम्पने, गतौ च (आ) श×	क्षी-सा । कम्पने—मै च । चलने—जै कात-शा हे । चलने गतौ च—काकृ । चाले—वो ।	√कम्प् (कपि) १/ च उने (आ) । √वेप् (डुवेष्ट) १/ कम्पने (आ) । √गेप् (गेष्ट) १/च=कम्पने गतौ च (आ) । √रेप् १/१४३ चलने (आ) जै, ९३० शा । √ग्लेप् (ग्लेष्ट) १/च= कम्पने गतौ च (आ) ।
--	---	---

क—कुड्भ्=प्रबलम्, तीव्रम्-वा पौकनी ।

ग—ते न्यविशन्त केपय -ऋ १०,४४,६। केपय कपूया भवन्ति, कपूयमिति पुनाति कर्म क्लृप्सित दुष्पूय भवति-निरु ५/२४। अस्माक मतेन तु 'केपि'-शब्दे सुस्पष्ट√केप् धातु प्रतीयते, सर्वधातुभ्यश्च इन् प्रत्यये सति रूपनिष्पत्तिर्ज्ञेया। चलनमनस्का दुर्मनस्का भवन्ति। चलना कम्पना वाऽस्थिरत्वादनर्हा। तदुक्तम्-न ये शेकुर्यञ्जिया नावमारुहमीमैव ते न्यविशन्त केपय -निरु ५,२५,१।

+√केल् (केल) १/५३७ चलने (प)	√क्रीड् (क्रीडु) विहारे (प)।
श×	√किल् (किल) ६/ इवैत्य-
क्षा-मै-सा-च-जै-शा हे।	क्रीडनयो (प)।
गतौ—काकृ कात।	√क्षेल् (क्षेल्) १/ चलने(प)।
चालगत्यो—वो।	√क्वेल् १/७२१ चलने (प)
	जै, ४४६ हे।
	√कैल् १/२४७ गतो (प)
	काकृ।
	√खेल् (खेल्) १/ चलने (प)।

ग—उपचारक्रिया केलि -मनु ८,३५७। स तु केलिकिलो विप्रो भेदशीलश्च नारद-हरिवंश (श क द्रु) = नायकप्रयस्य। यत्रायय शब्द इवैत्यक्रीडनार्थकेन √किल् ६/७४ धातुनापि साधयितुमर्हति तथापीह 'केल्'-ध्वनिदर्शनात् केल् धातुरेव व्यायान्। व्युत्पत्तिस्तु √क्रीड् > √किल् > √क्षेल् > √क्वेल् > √कैल् > √कैल् > √खेल् इति मनोरमा।

ङ—केली (= चलने), असती, कुलटा-दे २,४४।

+√केन् (केवु) १/५०१ सेवने (आ)	√केव् १/३९९ गतो
मै-सा श×	(प) च।
क्षी-च-जै शा-हे।	√सेव् (सेवु) १/ सेवने
सेचने—काकृ कात।	(आ)।
सेवे—वो।	√गेन् १/४३९ सेवने
	(आ) च, जै शा-हे।
	√ग्लेव् (ग्लेवु) १/ सेवने
	(आ)।
	√के+√वा २/ गतिगन्ध-
	नयो (प) =
	√केव इति बांगीश।

क—कै=एकाकिन् (कैउएरौ)—वा पॉकर्नी ।

ग—अस्माकमस्तु केवल -ऋ १,७,१० । केवले-ऋ १०,५१,९ । केवली यत्सोमा-
हुति -श्रा १,७,२,१० । केवला-वा रा २,३४,५५=कृत्स्ना (तिल) । केवलमुत्प-
त्यते ज्ञानम्—सा का ६४=ज्ञानभेद । केवल (=कुम्भकविशेष) -हठयोगदी
२,७१ । न केवलाना पयसा प्रसूतिम्-रघु २,६३=शुद्धानाम् । केवल स्मरणेनैव-
रघु १०,२९=कृत्स्नम् (स) । मार्की स शारि केवटे-ऋ ६,५४,७, ऋ स
४,८,२०,२=सेव्यते जलाधिभि √केव्+अटन्-केवट =कूप-निघ ३/२३ ।

ङ—केवल=एकाकी-ठा २,१, औप ।

ञ—केवडा (<केविका—राजनिर्घण्ट)=पुष्पविशेष ।

अत्र ज्ञान कृत्स्न-पुष्पादिषु सेवनार्थकत्व लभ्यते । अस्म मतेन-के=शिरसि+
√वा (गतिगन्धनयो)=√केव् इति निष्पद्यमानो धातु सेवनार्थक । शिरसि
गतिगन्धन वा सेवनमेव । सेचनार्थकोऽप्यय (क्राकृकात०) पठ्यते । एव सति के=
जले+√वा (गतिगन्धनयो)=√केव् इति क्रम । जले गन्धनम्=सेचनमेव ।
पुष्पार्थे केविकाशब्दे तु√वा धातु सुस्पष्ट एव । गन्धनम्=मर्दनादिकम् ।

√कै १/९०१

शब्दे (प)

√कम् (कमु) १/ कान्तौ

√का ४/

क्षी मै-सा-च-जै-काकृ-
कात-शा-हे वो ।

(आ) ।

प्रसादे, आनन्दे—हि ।

क—का=इच्छायाम्—जू पॉकर्नी ।

ग—कायमान -ऋ ३,९,२ । आचके-ऋ १,२५,१९, तै २,१,११,६ ।
कायमानश्चायमान (=पश्यन्) कामयमान इति वा-निरु ४/१४ इति दृशाऽय
कान्तौ दर्शने च भवति । दर्शनानन्तर वाग्व्यवहार इति लोके धातुरेष शब्दार्थको
जात । प्राकृते 'काय'-शब्द काकवाचक ।

ङ—काय=काक-उप पृ २३, हेका १४८, वा २६ ।

ज—√कै-कै=पीडाशब्दे ।

हिट्नीद्वैवादिकमिम स्वीकरोति । तेनाय पक्षो गृहीत स्याद् दुर्गा-
दासस्यैकदेशीयप्रज्ञात् । तद्यथा—“एषामादन्तत्वेन दिवादौ पाठेऽपीष्टसिद्धौ
भवादावैकारान्तत्वेन पाठो गणकृतमनित्यत्वमिति ज्ञापयति । तेन√अय्
धातोरात्मनेपदानित्यत्वे शपो लुकि च “य्वोलोप” इति यलोपे, √अय् धातौ परे
उपसर्गरेफो ल इति वक्तव्यात् पराशब्दस्य रेफस्य लकारे “एककाल समुत्पन्नो य
पलाति स जीवति” इति सिद्धम् । वेदेषूच्चारणभेदार्थो भवादौ पाठ इति केचित् ।

√क्नस् (क्नस्) ४/५ जै×, श	ह्रणदीप्त्यो (प) क्षी मै-सा कात शा । ह्ररणे—च । ह्रतिदीप्त्यो —हे । ह्रतो भासने च—जो । काकृ-√क्नस् [क्नुस्] । ह्रणम् = कौटिल्यम्-क्षी ।	√नस् (णस्) १/ कौटिल्ये (आ) । क्रशति प्रकाशयति कर्मा- निरु २,२५, १२/८ । √क्नस् १०/११९ भासार्थ क्नस् ११/ भासने (प) वो । पक्षे +वा दुर्गादा ।
------------------------------	---	--

जनीजूषक्नसुरञ्जोऽमन्ताश्च १/८०३०-मिन्
श-जै शा हे× (काकृ-क्रसु)
स्याल्लैपिकी वृटि ।

यद्यपि नास्य प्रयोगोपलब्धिर्यथागवेष्ट्ये साहित्ये तथाप्येष कमपि सुश्रृङ्खल
विकाससम्बन्धमुपन्यस्यत्येव । यथा—√नस् (णस्) १/६२० कौटिल्ये (आ)
>आदौ ककारसयोगे—√क्नस् ह्रणदीप्त्यो (प) >उपोत्तमे जुगमागमे सति—
√क्नस् १/११९ भासार्थ (प) शा, वो >उपोत्तमे रेफे सति >क्रश प्रकाशयतिकर्मा
(भासार्थ) —निरु २,२५ । अनुनासिकरेफयोर्माधुर्यात् सन्निवेश स्वाभाविक ।
पूर्वमनुनासिको रेफो वेति विचिकित्सितमिति निरुक्तोक्त √क्रश् धातुरपि क्नसते
प्राग् भवितुम् अर्हति ।

+√क्नू (क्नून्) ९/८ च×, श	शब्दे (उ) क्षी मै-सा-जै काकृ- कात-शा-हे-वो ।	√कु (कुङ्) १/ शब्दे (आ) । √कू (कूङ्) ६/ शब्दे (आ) । √नू (णू) ६/ स्तवे (प) । √तु १/५५११ शब्दे (आ) काकृ । √कु+√नू=√क्नू शब्दे— इति वागीश । √क्वण् १/ शब्दे >(व-ण विपर्यये)— √क्नव् (सप्रसारणे) >√क्न । √क्न्यू (क्न्यूयी) १/ शब्दे उन्दने च (आ) ।
------------------------------	--	---

छ—√गुन्नाना (<क्नूना०)—[बु ख]=अतोषे बालकादीनामस्फुटो
ध्वनिः । अयमुत्तरधातोः क्रयादिभेद कचिद् देशे व्यवहृतिपद्या प्रपन्न, सम्प्रति नोप-
लभ्यमानः ।

√कनूय् (कनूयी १/४८०
श ×

शब्दे उन्दने च (आ)
क्षी ।

(काकृ-√क्यू [कयी])
लैपिकी वृटि । कनूयी इति
स्यात् ।

शब्दे उन्दे च—मै-सा ।

शब्दे—च-काकृ कात शा ।

जै—भ्रष्टोऽर्थ ।

पूर्ववत् ।

शब्दोन्दनयो—हे ।

दुर्गन्ध आर्द्रतरे शब्दे—वो ।

√कनू ४/ (कर्मणि वा)

उन्दने—हि ।

क—कन्=कान्तो । कने-, कनाइ-, कनोइ- प्रीक्-कस्नो (फ्) ऑस्=
घर्षणादिशब्दे । पु गौथि कनेअव्=निर्धनम् (), गर्वन् । न उ ज गेनौ,
लेट्टिश्—कनूडु तथा कनूस्तु, कनून्, कनूस्त्=लालसायाम्, कण्डूतौ । द्- कनूदेत्,
पोलिश्—कनोवक्=खण्डने, शकले-वा पौकनी ।

ग—अभिकनूयमिवादन्ति—शत्रा १४,१,१,१४ । कनोपयति (=स्नेहयति)-
निरु ७,१४,५ । वस्त्रकनोपम्—शिशु १०,४९ ।

+√कमर् (कमर) १/५५६
क्षी श ×

हूच्छने (प) मै ।

√[हर्] हृ १/ कौटिल्ये (प) ।

मै सा-च जै-काकृ कात
शा हे ।

मकरशब्दस्य विपर्ययेण कमर
>√कमर् इति स्यात्-

कौटिल्ये—वो ।

इति वागीश ।

क—कम्-एर्=कौटिल्ये । लैति (तत्र कुतश्चन गृहीत शब्द ,) कमरा=
सागसनम्, कमर, कमर=तोरण, वृत्तखण्डम् ।

ख—अवे कमरा=मेखला, कटिसूत्रम्—जू पौकनी ।

छ—मक्कार=कुटिल, जिह्व ।

+√कथ् (कथ) १/७९३
श ×

हिसार्थ (प) मित् ।

√कृत् (कृती) ६/ छेदने (प)

क्षी-मै सा कात शा हे ।

√कथ् (कथ) १०/ हिसा-

हिसायाम्—च-जै काकृ ।

याम् (प) ।

वत्रे—वो ।

√कनथ् १/३४७ हिसायाम्

अय १०/१३ धातुना

(प) जै, ६०७b काकृ ।

सम्बध्यते ।

√कलथ् (कलथ) १/ हिसार्थ.

(प) ।

ग—क्रथनाय—मभार ८,३३,५८ = हिंसाय (नील), क्रथन = दानवविशेष -
१,६७,५८। क्रथनगात्र०—सुश्रु १,५२,१५। क्रथकैशिकानाम्—रघु ५,३० = विदर्भ
देशानाम् (स)।

+√क्रद् (कद्) १/७६६ वैकल्ये (आ) इति <√कन्द (कदि) वैकल्ये
श च शा X नदी-क्षी। (आ)।
क्षी-मै सा चै कात हे। √कल् (कल) १/ शब्द
क्षीरस्वामिमतमुद्धृत सख्यानयो (आ)।
पुरुषकारे (८१ पृ)। √कद् (कद्) १/ वैकल्ये
वैकल्ये—काकृ। (आ) इति नन्दी-क्षी।
वैकल्यविकल् √कन्द (कदि) १/ वैकल्ये
त्वयो—वो। (आ)।
√क्रद् रोदने—ह्वि। √कल् (कल) १/ वैकल्ये
विकलव = कातर—क्षी। (आ) इति नन्दी-क्षी।
√कल् (कल) १/ वैकल्ये
वैकल्ये (आ)।

अस्य विकासक्रम √कद् > √कन्द > √क्रद् > √कन्द, कद् > √क्रद्
> √कल् > √कल् इति।

ग—(अनु) चक्रदे—ऋ ८,३,१०, शो २०,१,४। अभि अचिक्रदत्—को
१,५६२, जै १,५७,७।

√कन्द (कदि) १/६८ आह्वाने रोदने च (प)। √कद् (कद्) १/७६५
श X क्षी-मै सा कात। वैकल्ये (आ)।
आह्वानरोदनयो—जै-शा। √कद् (कद्) १/७६६
आह्वाने—च। वैकल्ये (आ)।
आह्वाने रोदने च— √कन्द (कदि) १/
काकृ। आह्वाने रोदने च (आ)।
रोदनाह्वानयो—हे। √कल् (कल) शब्द-
रोदने आह्वाने—वो। सख्यानयो (आ)।
√कल् (कल) १/
आह्वाने रोदने च
(आ)।

क—कल्=आह्वाने, क्रन्दने—वा पॉकनी । विस्तार * क् (ए) लम् (लिति
फला—आरे)—जू पॉकनी ।

ग—तस्य वज्र क्रन्दति—ऋ १,१००,१३ । क्रन्दद्भवो रुवद्गौ—ऋ १,१७३,२ ।
क्रन्ददाध्ये शिवायै—ऋ १०,९५,१३ । क्रन्देत्—शत्रा ११,८,१,१ । क्रौञ्ची क्रन्दन्तीम्—
वा रा १,२,१७ । त्राहीति चार्ता क्रन्दन्ति—मा पु १५,६८=आह्वयति ।

घ—कन्दति—मिलिन्दपञ्च २,१४८ ।

ङ—कदइ—पि २३१ ।

छ—√ कौदना (< क्रन्दनम् । वग)=रोदने, चीत्कारे ।

√ क्रन्द् (क्रदि) १/७६६ वैकल्ये (आ) घटादि श × क्षी मै-सा च कात-शा हे- वो ।	√ कद् (कद्) १/ वैकल्ये (आ) ।
'वैकल्ये' इति चन्द्र-क्षी ।	√ क्रन्द् (कदि) १/ वैकल्ये (आ) ।
आह्वानरोदनयो—जै ?	√ क्रद् (क्रद्) १/ वैकल्ये (आ) ।
आह्वाने रोदने च— काकृ ?	√ कल्द् (कल्द्) १/ वैकल- व्ये (आ) ।
वैकल्यविकलत्वयो—वो ।	√ कल्न्द् (कल्दि) १/ वैकल- व्ये (आ) ।

विकल्य = कातर-क्षी ।

ग—क्रन्दयते—(प्रेर) क २७,२, क्रन्दमानमत्यर्थम्—मभार ३,२३८१, वा रा
२,२४,४१, दह्यमान क्रन्दमान हतस्त्रीसुतगोधनम्—स्क पु ३,१३,२० ।

√ क्रप् (क्रप) १/७६४ कृपायाम् (आ) घटादि ।
श × क्षी-मै काकृ कात शा हे-वो ।
कृपाया गतौ—मै-सा । √ कृप् १/७७४ यत् ।
(जै—√ कृप [कृपै]) कृपायाम्—जै ।
√ कृप् विलापे, शोके—हि ।

क—क्रेप्, कृप्=शरीरम्, आकृति ।

ख—अवे कूरुप्सु, केह्रुपो (षष्ठी)=आकृति, घटनम्, म पसि कर्ष =
कलेवरम्, सामग्री । वा पॉकनी ।

ग—अक्रपिष्ट—ऋ ७,२०,९ । अस्माद् वातो √ कृप् १/७७४ वातोर्भेद
सम्प्रसारणमात्रक । वस्तुतो द्वावेव धातू अभिज्ञौ ज्ञानीयौ ।

√क्रम् (क्रमु) १/४६९

श

पादविक्षेपे (प) ।

क्षी-मै-सा-जै काकृ-कात-
शा हे ।

पादविहरणे—च ।

गतौ—वो ।

√कम्ब् १/ गतौ (प) वो ।

√कर्ब् (कर्ब) १/ गतौ
(प) ।

√गम् (गम्ल्) १/ गतौ

(प) ।

√घम्ब् १/ गतौ (प) वो ।

√क्रिम् १/०००b पादविक्षेपे
(प) काकृ ।

ग—आ अक्रीत्—ऋ ९, ६४, ०९, मा ३, ६, का ३, १, ६, तै १, ५,
३, १ । क्रामति-षत्रा १, ७, क्रमते-शत्रा १, ६, ३, ३३, तैत्रा १, ३, ५, ४, क्रमयति-
शत्रा ११, ७, ०, १ ।

घ—कमति-सुत्तनिपात १७६ ।

ङ—√कम (सक) = (१) चलने, (२) उलङ्घने, (३) प्रसरणे, (४)
सत्तायाम्-विसे ०४६ ।

ड—√कम (सक) = (१) साङ्गत्ये, (०) आधिस्ये । कमद्-पिंड ०३१,
पव ६१ ।

√क्री (डुक्रीब्) ९/१

श

द्रव्यविनिमये (उ)

क्षी मै सा-च-जै-काकृ

कात शा हे ।

द्रव्यपर्यये—वो ।

√कृ (डुकृञ्) ८/ करणे

(उ) ।

क—कुरेड् = क्रये । पु रसन्-क्रिनुति, क्रेनुति = क्रये, पु इरि कुरिम्-जू
पॉकर्नी ।

ग—क्रीणाति-ऋ ४, २४, १०, तै १, ८, १८, १, मै ०, ४, ०, काठ
१०, ११ ।

घ—केतुम् (<क्रेतुम्)-जातक ३, ०८२ ।

ङ—√क्रीण (सक) = द्रव्यविनिमये । भवि-क्रीणिस्स-पि ५११ ।

ड—√क्रीण (सक) = द्रव्यविनिमये । वकृ-क्रीणत-सुपा ३६६ ।

छ—√क्रीनना † (सक) = द्रव्यविनिमये ।

√क्रीड् (क्रीड) १/३४६

श

विहारे (प) ।

क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-

कात-शा-हे ।

खेले—वो ।

√किल् (किल्) ६/ श्वैत्य-

क्रीडनयो* (प) ।

√क्री (डुक्रीब्) ९/ द्रव्य-

विनिमये (उ)* ।

√केल् (केल्) १/ चलने
(प)।

√क्वेल् १/७०१ चलने (प)
जै, ४४६ हे ।

√क्षेल् (क्षेल्) १/ चलने
(प)

√कैल् १/२४७ f गतौ (प)
काकृ ।

√खेल् (खेल्) १/ चलने
(प)।

क—कृ=शिखरम् । लैति क्रीनिस्=केश, तन्तु, सूत्रम्, क्रिस्त्=
कङ्कतिरुा, पर्वतप्रष्टम् । सस्कृ (क्किज्-द्)-या पौर्णमी ।

ग—क्रीडति-ऋ ९, ६६, २९, क्रीळन्ति क्रीळा विदथेषु घृण्वय -ऋ १, १६६,
२ । क्रीडते-योशि १, ४३, कृ १८, सार २४६ ९, शि ४, २७ ।

घ—कीळति-विनय २, ११० ।

ङ—√कील् (अक)=क्रीडायाम् । कील्इ-प्राप्र ।

ड—√किड् (अक)=क्रीडायाम् । वङ्-किड्-पि ३९७ ।

√कु (कुड्) १/९३८ गतौ (आ) कचिन्-सा । <√क्लु (क्लुड्) गतौ
क्षी-मै-श च जै काकृ कात सा । (आ) ।
शा-हे वो × रुक्षतायाम्—ह्वि । √कु (कुड्) १/ गति-
शोषणयो (आ) ।
द्रष्ट √कु (कुड्)
१/९३७ ।

ग—कृण्वस्य-ऋ ५, ४४, ९, कृविष्णु -ऋ १०, ८७, ५, कृण्वस्य-मै ३,
१०, १, क्षीरस्वाम्यपि √कु (कुड्) गतौ (आ)-धातो कृण्व सावयति-अ को
२, ६, ६३ परन्तु स क्षीरतरङ्गिण्या धातुमेन न सस्मार । स्यात् पाठभ्रश

+√कुञ् (कुञ्च) १/१८० गतौ (प) । √कु (कुड्) १/ गतौ
श शा × क्षी च-हे । (आ) ।
कौटिल्याल्पीभावयो — √कुञ् (कुञ्च) १/ गति-
मै सा-जै-काकृ-कात । कौटिल्याल्पीभावयो
गत्या वक्रणे तौञ्छथे— (प) ।
वो ।

क—(स) कौइ-क्- लैति क्रुक्स्=ईशोर्वधस्य काष्ठफठकविशेष (क्रौस)-
जू पौकनी ।

ग—क्रुञ्च०-वा स २५, ६, क्रुङ् (ञ्च) [क्रुञ्चति=चक्र यथा स्यात् तथा
गच्छति । ऋत्विक्० ३/२/५९ इति साधु]-यजुर्गे १६ (१९), ७३
(वा स) ।

छ—खोच (< क्रुञ्चि) = प्रसृति-(= अर्धाञ्जलि)-मित पदार्थ , प्रसृतिर्वा ।
इय प्रसृतिर्निकुञ्जेन पाणिना सम्पद्यत इति धातो कोटिल्यालीभावो चरितार्थौ ।

√ क्रुध् (क्रुध) ४/७६ कोपे (प) । √ क्रु (क्रुङ्) १/ गतौ
जै X, श क्षी-मै-सा-च शा हे-यो । (आ) सा ।
राषे—काष्ठ कात ।

ग—अचुकुधत्-ऋ ५, ३५, ७, कुध्यति-शौ ४, ३६, १०, शब्रा ३, २, २, २५ ।
कुध्यस्व—रिसा २९, २७ ।

घ—कुञ्जति-अगुत्तर १, २८३ ।

छ—√ कुदना = ईषत्कोपे, ईर्यायाम् ।

√ क्रुश (क्रुश) १/८४१ आह्वाने रोदने च (प) । √ कु (कुङ्) ६/१००
श क्षी-मै-सा । शब्दे (आ) ।
आह्वाने—च काष्ठ
कात । √ क्रु (कुङ्) १/ गतौ
(आ) ।
रोदनाह्वानयो —जै । √ क्रुञ्च (कुञ्च) १/ गतौ
आह्वानरोदनयो —
(प) ।
शा हे । √ क्रुध् (क्रुध) ४/ कोपे
रोदे हूतौ—बो । (प) ।
क्रोशति शब्दकर्मा—निरु
२, २५ ।

क—(स) क् (औ) रौक्

ख—ऋस्-ओसइति=आह्वाने, क्रन्दने-जू पौकनी ।

ग—इन्द्र क्रोशन्त-ऋ १०, ९५, ४ । क्रोशति-जै १६५ । क्रोशतु-शौ ११,
११, ७ । क्रोशन्ती-वा रा १, ५४, ७ ।

छ—√ क्रोसना (< क्रोशनम्) = शापे, दुर्वचने ।

छ—√खुसना-बु ख - = क्रोत्रे ।

√कूड् (कूड) १०/ अ पा णि नी य	घनत्वे ? (प) । व्योथ-रथं हि ।	√कृड् (कृड) ६/ (प) । √कृड् (कृड) ६/ (प) काकृ । √कूड् (कूड) ६/ भक्षे च (प) वो ।
---	------------------------------------	---

क—क्रौड् = क्रौड्णु = घनम्, स्थूलम् ।

र-अवे क्स्रुज्द्र, क्स्रुज्द्र = क्रूरम्, कठोरम्, घनम्-वा पौकनी ।

ग—कूडयति, अकूडयत्—काठ ६, ३, क ४, २ । कूडयेत्—काठ ६, ७, क २, ६ ।

√क्लथ् (क्लथ) १/७९४ हिंसार्थं (प) मित्	√क्रथ् (क्रथ) १/ हिंसार्थं (प) ।
श ×	क्षी मै सा-कात शा-हे । हिंसायाम्—च-जै-काकृ । (प) मित् । वये—वो । परिवर्तने ?—हि ।

ग—क्लथन्—मा ३९, ५ [सपा क्लथत् <> क्वथत् इति पाभे] ।
क्लथन्—वा सं ३९, ५ (क्लथन मध्ये घृतस्यावर्तनम्) ।

+√क्लद् (क्लव्) १/७६७ वैक्लठये (आ) इति नन्दी—क्षी क्षी मै-सा-जै कात-हे । वैक्लठये—इति चन्द्र — क्षी । क्षी-सा-काकृ । च ? शा ? वैक्लठयविकलत्वयो — वो ।	<√क्लद् (क्लदि) वैक्लठये (आ) । √क्लद् १/७६६ धातुर्वीक्ष- णीय, तेनैव च सम्बन्धो योजनीय ।
---	---

ग—अवस्थस्य क्लदीवत्.—अ वे ७, ९०, ३ ।

√कलन्द् (कलदि) १/६९ आह्वाने रोदने च (प) √क्रन्द् १/७६६ वत् ।
 श × क्षी मै सा कात । √क्रन्द् १/६८ वत् ।
 आह्वानरोदनयो —
 जै-शा ।
 रोदनाह्वानयो —हे ।
 रोदने आह्वाने—वो ।

क—√क्रन्द् १/६८ प्रेक्षणीय ।

ग—(अप्सरस) या कलन्दास्तमिषीचयोऽक्षकामा —अ वे २, २, ५ ।

√कलन्द् (कलदि) १/७६७ वैकल्ये (आ)
 मै श जै-कात × क्षी-सा-च-शा हे ।
 वैकल्ये इति चन्द्र — √क्रन्द् १/७६६ वत् ।
 क्षी । क्षी-सा-काक् ।
 वैकल्यविकलत्वयो —
 वो ।

विकलव = कातर —क्षी ।

ग—कलन्दते—अशि ४, १०, वट्ट ३१६ ४ ।

√कलम् (कलमु) ४/९४ ग्लानौ (प) √क्रम् (क्रमु) १/ पाद्वि-
 श क्षेपे (प) ।
 क्षी-मै-सा-च-काक्-कात- √ग्लै १/ हर्षक्षये (प) ।
 हे वो ।
 ग्लाने—जै शा । √श्रम् (श्रमु) ४/ तपसि
 खेदे च (प) ।

क—कलम्—, कलेम्=शिथिलम्, ग्लानम्—जू पॉकनी । पु ब्रेटों
 कलन्व्=व्याकुलम्, अस्वस्थम्, लैति कलेम्न्स्=मृदु । पु इरि कलम्—कुठिन—
 वा पॉकनी ।

ग—आकलान्तम्—पै ११, २, ७ । कलामयति—अशि ४, १०, वट्ट ३१६ ० १ ।
 कलान्ता-वा रा २, ४२, १९=पीडिता (तिल) ।

घ—किलमति—विनय २, १५, किलमेति (ना धा किलम् इत्यस्य)—
 जातक १, ११५ ।

ङ—√किलम्म (अक) = ग्लानौ । किलम्मइ—कप्पू ।

✓ किल्दू (किल्दू) ४/१२९ आर्द्रभावे (प) काकृ-कात ×, श	आर्द्रभावे (प) क्षी-च जै-शा हे । आर्द्रभावे—मै-सा । कलेदे—वो ।	✓ किल्न्दू ४/७३ आर्द्रभावे (प) काकृ ।
		✓ किल्लू ६/ शैत्यक्रीडनयो (प) काकृ ।
		✓ स्विद (ष्विदा) ४/ गात्रप्रक्षरणे (प)
		✓ स्विद् (ष्विदि) १/ स्नेहमोहनयो (प) ।

क—क्लॉन् = आर्द्रत्वे । लिथु क्लनेम् = पल्बलम्, पङ्क, पु आइस् पु गाथि

ह्रन्दू = मूत्रम् । लिथु—स्किस्तु, स्क्लन्दो, स्क्लिस्ति = आपूरे—वा पाँकनी ।

ग—किल्द्यते—१ आ १। तेन किल्द्यति हि ब्रग -सुश्रु २, २३, १० । किलन्न, -
जम्-पै १६, १२४, ४ ।

+ ✓ किल्न्दू (किल्दि) १/१५ परिदेवने (आ)	✓ क्रन्दू (क्रदि) १/ आह्वाने रोदने च (प) ।
श ×	✓ क्लन्दू (क्लदि) १/ आह्वाने रोदने च (प) ।
क्षी-मै सा-च-चै काकृ कात-शा-हे । रुदि—वो	✓ क्लन्दू (क्लदि) १/ वैक्लन्ये (आ) ।
	✓ किल्न्दू ४/७३ आर्द्रभावे (प) काकृ ।

✓ क्रन्दू १/७६६, ✓ क्लन्दू १/६९ इत्याभ्या जातो विकास स्यादस्य ।

+ ✓ किल्न्दू (किल्न्दि) १/७० परिदेवने (प)	
श ×	क्षी-मै सा च-जै-काकृ- पूर्ववत् ।
	कात शा-हे ।
	रुदि—वो ।

मरस्मैपदार्थं पृथक् सख्यात स्यात् । तच्चोभयपदित्वादेव सिद्धम् ।

√किल्श (किलश) ४/५० उपतापे (आ)

√कल् (कल) १/ शब्दसंख्या
नयो (आ) ।

श

क्षी मै सा च जै काकृ
कात शा-हे ।
उपतापे—बो ।

√किल्द् (किल्दृ) ४/आर्द्रभात्रे
(प) ।

√किल्न्द (किल्दि) १/ परि
देवने (आ) ।

√किल्श (किलश) ९/ विबा
धने (प) ।

क—कलाइक्=पीडने, निष्पीडने । लिथु किल्से = क्लेश । च स्त्वं क्लेस्त्
=सदशिका, उपरितनदप्लास्थि, क्लेरित्ति । ^vcech (बाहे)-स्-र्लेस्नोउति =
दाह्येन ग्रहणे, पीडने, निष्पीडने-वा पॉकर्नी ।

ग—किल्श्यते-यो २,२५, तत्र हेतोर्वय बाले परिकिल्श्यामहे-वा रा
५,२५,३२ । किल्श्यसे प्राकृतो यथा- वा रा ४,१६,२७ । त्रय परार्थे किल्श्यन्ति-
मनु ८,१६९ ।

घ—किल्ससति-धेरगाथा १,९५४ ।

ङ—√किल्स (अक) =खेदे, श्रान्तौ । बकृ-किल्सत-पउम २१,३८ ।

ड—√कीस (अक) =खेदे, श्रान्तौ । कीसति-उत्त १९,१५, वै ३३ ।

ज—√केसेद्' =अवरोधे, विघ्ने ।

√किल्श (किलश) ९/५० विबाधने (प)

√किल्श (किलश) ४/उपतापे
(आ) ।

श

क्षी-मै-सा जै-काकृ-
कात शा हे ।
बाधने—च ।
विबाधे—बो ।

पूर्ववत् ।

क—पूर्ववत् ।

ग—सुहृढं किल्शनाति-मभार २,२३,५१ । किल्शनाति-सुश्रु १,१८१,२०,
कुमागस २,४० । किल्शनाति लब्धपरिपालनवृत्तिरेव-शाकु १०३ ।

ज—√केसेद्' =अवरोधे, विघ्ने ।

√खेव् (खेष्ट) १/
सेवने (आ)-क्षी ।

√क्लिद् (क्लिद्) ४/
आर्द्रीभावे (प) ।

नेहैकमता सर्वे वैयाकरणा । सायणोऽपि पाठान्तरमेवोद्धरति न तु स्वकीय मतम् । एव सत्यायय धातु कमपि सम्बन्ध दर्शयति-√केन् > (ककारोत्तरलकार-प्रवेशे) > √क्लेव् > √ग्लेव् । अत्र दण्डक गत धातून् केचन क्षीरादय सेवनार्थकान् वदन्ति केचिन्च मैत्रेयादयः सेवनार्थकान् । √क्लेव् धातु √क्लिद् ४/ आर्द्रीभावे (प) इति धातुना महत् सादृश्य धत्ते । एतन्निष्पन्नक्लेदशब्दस्य दकारावकाशे रद्धे सति 'क्लेव' इति जायते । अस्तीहैव किमपि साङ्कर्यम् ।

+√क्लेश (क्लेश) १/६०० च व्यक्ताया वाचि (आ) √भिक्ष (भिक्ष) १/
श × क्षी मै जै-शा । क्लेशे च व्यक्ताया वाचि
सभ्या पृथक्पेठु -क्षी । (आ) ।

भाषणे—क्षी । √क्लिश् (क्लिश्) ४/
अव्यक्ताया वाचि-सा । उपतापे (आ) ।

'बाधने' इति दौर्ग- √क्लिश् (क्लिश्) ९/
सूत्रम्—क्षी । विबाधने (प) ।

क्षी सा-च-काक् कात ।

विबाधने व्यक्ताया वाचि

च—हे ।

वदे उपतपे—वो ।

तत्तद्देशप्रसिद्धार्थानां पृथङ् निर्देश -क्षी ।

ग—[क्लेशते न वृथा वाक्यम्—हला ९२] व्यक्तवचने निर्देशः । वस्तुतोऽत्र निर्णय, दुष्कर । "तद्देशप्रसिद्धार्थानां पृथङ् निर्देश" इति क्षीरस्वाम्युक्ति-निकाम भाति ।

√क्वण् (क्वण) १/४४० शब्दार्थ (प)
श × क्षी मै सा-च ।

शब्दे—जै-काक्-कात-
शा-हे-वो ।

√कण् (कण) १/ शब्दार्थ
(प) ।

√कुण् (कुण) ६/ शब्दोप-
करणयोः (प) ।

शब्दे—ह्रि ।

√खुण् १/२०७J शब्दे (प)
काकृ ।

√गुण् १/२०७m शब्दे (प)
काकृ ।

ग—क्वणति—सौ २, १० । क्वाणनम्—छाग २५ १२, कुणारुमिति—निर २, २५
(√क्वण् शब्दार्थ —कुणारु —दुर्गाचार्य) ।

ङ—√कण (सक) = शब्दे । वकृ-वज्जा ६६ ।

√क्वथ् (क्वथे) १/८३० निष्पाके (प)

श ×

क्षी मै सा-च-कात् शा हे ।

निष्पचने—जै वो ।

पाके—काकृ ।

क—कु अत् (ह्) = केनोत्पादने, क्वथने । पु बुल्गा (स) क्वय्न्वाति-,
क्वसेति = अम्लीभावे । लैति कुअतियो = उत्तेजने, चालने—जू पॉर्की ।

ग—क्वथन्—तैआ ५, ११, ४ । यवागू क्वथिताम्—मनु ६, २०, सुश्रु
२, ४१८, ५ ।

घ—कठति = क्वथने—विनय १, २०५ ।

घ—√कुथ् (कुथ) = क्वथने—जातक ६, १०५ (कुथन्तो) ।

ङ—कढ (सक) = कथने । वकृ—कढमाण—पि २२१ ।

छ—√काढना—पाके ।

+√क्षज् (क्षज) १/७६२ गतिदानयो (आ) इति कौशिक —क्षी
दानयो (आ) ।

मै श-च जै-काकृ कात् क्षी-सा ।

शा-हे । दागत्यो —गो ।

√क्षज् १०/२८ क्षान्तौ (प)
कात् ।

वैदिकेन हिंसाविभाजनदानार्थकेन √क्षद् (आ) धातुनाऽस्य सम्बन्ध
साध्यताम् ।

+√क्षज् (क्षजि) १/७६२ गतिदानयो (आ) मित् > √क्षज् (क्षज) गतिदानयो
(आ) इति कौशिक —

श ×

क्षी-मै-सा-जै-शा-हे ।

गतौ—च ।

क्षी ।
√जह्व् १/१००१ गतिदा-
नयो (आ) हे,

दाने गतौ च—काकृ गत्या दाने च (आ) वो ।
 कात । √खङ् १/३८ u गतौ
 दागत्यो—वो । (प) काकृ ।
 (√स्वङ् इत्युचितम् । भातीय
 लैपिकी त्रुटि । कातन्त्रेऽ-
 पि√स्वङ् पठ्यते) ।
 √क्षञ् (क्षजि) १०/ ८४
 कृञ्कृजीवने (प) ।

√क्षञ् > √क्षञ् (वर्णविपर्यय) > √जङ्—हे १/१००१, वो, इत्यस्य
 लभ्यते प्रिकासो न तु प्रयोग । पुनरय चुरादो कृञ्कृजीवनार्थको जात ।

√क्षण् (क्षणु) ८/३ श हिंसायाम् (उ) > √क्षिण (क्षिणु) हिंसा-
 क्षी मै सा-च जै काकृ- याम् (उ) इति च
 कात-शा हे । दुर्ग—क्षी ।
 वधे—वो । √क्षण् १/२०७६६ शब्दे
 (प) काकृ ।
 √क्षण् (क्षणु) हिंसायाम् (उ) इति
 क्षी मै च-जै काकृ श धातुपारायणे—मै । √क्षि ५/ हिंसायाम् (प) ।
 कात शा × मै सा हे । √क्षि (क्षिष्) ९/ हिंसायाम्
 वधे—वो । (प) ।

क—क्षन् = क्षतौ, हिंसायाम् ।

र-अक्स् सुत = अक्षतम्—वा पॉकनी ।

ग—क्षणुते—शत्रा ४, ४, ३, १३ । क्षण्वीत—तैत्रा ३, २, १०, १ ।

ङ—√उण (सक) = हिंसायाम् । उणे—आचा ।

ङ—√उण (सक) = उेदने । उणह—सूअ २, १, १७ ।

अ √क्षद् (क्षद्)

पा

णि

नी

यः

सवृत्तो (आ) सो

धा—वो ।

हिंसाया विभाजने

दाने च—वै प को, ।

विभाजने—ङ्ङि ।

√खद् (खद्) १/ स्थैरे

हिंसाया च (प) ।

√क्षज (क्षज) १/ गतिदा-

नयो. (आ) ।-

ग—होतेव क्षदसे प्रियम्—ऋ. १, २५, १७; क्षदामहे—शौ. (अ. वे.) १०, ६, ५; पै. १६, ४२, ५।

√क्षम् (क्षमूष्) १/४३५	सहने (आ)	√शम् (शमु) ४/उपशमे (प)।
श ×	क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- कात-शा-हे। मर्षे—वो।	√क्षम् (क्षमूष्) ४/ सहने (प)। क्+√शम् ४=√क्षम्— इति वागीशः।

क—घुएम्-, घुओम्-, घम्=क्षमा (पृथिवी)—वा. पाँकर्णीः।

ग—अभिक्षमध्वम्—ऋ. २, २८, ३। क्षमन्ते—गोत्रा. २, ५, ९। क्षमते—मनु. ८, ३१३। क्षमस्व—वा. रा. ४, २६, २५। क्षमते—मभार. ३, १०३५। क्षमेत्—शि. ५, ३९।

ङ—√खम (सक) = क्षमायाम्, (२) सहने। खमइ—उवर. ८३, महा.।

ङ—√खाम (सक) = क्षमायाचने। खामेइ—भग.।

ज—खमा = क्षमायाम्।

√क्षम् (क्षमूष्) ४/९३	सहने (प)	
मै-श-जै-शा-हे-वो ×	क्षी-सा-च-काकृ-कात।	पूर्ववत्।
√क्षम् (क्षम्).....	सहने (प) इति	
श-च-काकृ-कात ×	सभ्याः—क्षी। क्षी-मै-सा-जै-शा-हे। मर्षे—वो।	

ग—क्षम्यताम् (कर्मणि ?)—सार. २९२ : २१।

छ—√क्षमना * } = क्षमायाम्।
छ—√क्षमना † }

√क्षर् (क्षर) १/८३५	सञ्चलने (प)	क्+√शल (शल) १/ चलनसंब-
श ×	क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- शा-हे-वो। चलने सञ्चलने च—कात।	रणयोः (आ) = √क्षल। √क्षल (क्षल) १/ सञ्चये, च = सञ्चलने (प)।

√क्षल् (क्षल) १/ आशु-
गमने (प) ।
√क्षल् (क्षल) १/गतौ (प) ।

क—गुहर् = प्रवाहे, सञ्चलने ।

ख—ञ्जुरइति = क्षरति ।

ग—क्षरन्ति-ऋ १,७२,१०, क्षरति-ऐआ २,२,२, तैत्रा २,४,६,१२, क्षरते-
अना २५ । क्षरते-मभार ३,२७,२५ = प्रकाशयति (नील) ।

ङ—√खर (अक) = इच्योतने, (०) नाशे । खरइ-विसे ४५५ ।

ड—√खिर (अक) = इच्योतने । वकृ-खिरत-पडम १० ।

ड—√झर (अक) = इच्योतने । वकृ-झरत-कुमा, सुर ३,१० ।

छ—√छरना (< क्षरणम्) = इच्योतने ।

छ—√झरना * † (< क्षरणम्) = इच्योतने, जलधारादिपाते ।

छ—√झडना (< क्षरणम्) = इच्योतने, बिन्द्वादिरूपेण पाते ।

+√क्षल् (क्षल) १/८३६ सञ्चये, च = सचलने (प) √क्षर् (क्षर) सञ्चलने (प) ।

मै-शा-च-जै-काकृ- क्षी ।

पूर्ववत् ।

कात शा-हे × सञ्चलने—सा ।

√खल् (खल) १/ सञ्चये,

√क्षर् इत्यत्र सायण

च = चलने (प) ।

आह-अत्र √क्षल् सञ्चलने √खल् (खल) १/ चलने
इति कचित् पठ्यते चाले (प) ।

चये—बो ।

√खल् १/२४८ b चलने
(प) काकृ ।

छ—√छलकना (< क्षलनम्) = सञ्चलने, पात्रात् सोच्छाल (जलादेः)
र्वाहस्पतने ।

छ—√झलना (< क्षलनम्) = सञ्चलने, व्यजनादिचालने ।

√क्षि १/२३३

श-जै-शा ×

क्षये ऐश्चर्ये च (प)

(यु मी स 'क्षये' इत्येव) ।

√क्षि ५/ हिंसायाम् (प) ।

क्षी-हे ।

√क्षि (क्षिष्) ९/ हिंसा-
याम् (प) ।

क्षयैश्चर्ययो—बो ।

√क्षि १/ ऐश्चर्ये (प)

क्षये—मै-सा-च कात-शा हे । इत्येके-क्षी ।

(काकृ-√क्षी)

(मै-सा)-काकृ ।

√क्षै १/ क्षये (प) ।

√सै १/ क्षये (प) ।

√जै १/ क्षये (प) ।

क—क्षे (इ)-, क्षू (इ)=प्राप्तौ, अर्जने, जये ।

ख—अवे क्सस्यति=क्षयति-जू पॉकनी । क्सस्येइति=क्षयति (शक्तौ)-
वा पॉकनी ।

ग—त्वमस्य क्षयसि यद्द विश्वम्-ऋ ४,५,११, यो विश्वस्य क्षयति-ऋ
५,४२,११ । तेजश्च शोक क्षयति-वा रा ४,६,१४ ।

ङ—√खि (अक)=क्षये । कर्म-खिज्जइ-स ६८४ ।

ञ—√झिज्ज (अक)=क्षये । कवकृ-झिज्जत, झिज्जमाण (<क्षीयमाण)-
से ५,५८, उप ७२८ टी ।

उ—√छीजना (<क्षीय [माण])=क्षये, नैयून्ये ।

√क्षि १/९३३ ऐश्वर्ये (प) इत्येके-क्षी । पूर्ववत् ।

मै-सा श-च-जै-काकृ क्षी हे-वो ।

कात-शा ×

क—,ख—पूर्ववत् ।

ग—क्षयति-ऋ १,३०,१५, मै ४,१४,१३, शौ ५,२,८ । ०क्षयात्-मभार
१२, ३, ३०३, २ = ०सामर्थ्यात् (नील) ।

‘क्षयैश्वर्ययो’ इति पूर्वधातुनैव ‘ऐश्वर्यार्थस्य’ गतार्थत्वात् पृथक् सख्यातिर्न
समीचीना ।

√क्षि ५/२९ हिसायाम् (प)

श-जै काकृ-कात-शा × क्षी मै-सा हे-वो ।

च ?

√क्षिण् (क्षिणु) ८/ हिसा-

याम् (उ) इति दुर्ग —
क्षी ।

√क्षि (क्षिष्) ९/ हिसा-
याम् (प) ।

क—कुहसेइ=दौर्बल्ये, नाशे-वा पॉकनी ।

ग—सिही हैन भूत्वा क्षिणोति—शत्रा ३,५,१,२५ । क्षिणोमि-तैआ २,५३ ।
अक्षिण्वन् योगतस्तनुम्-मनु २,१०० ।

√क्षि ६/१२६

श

निवासगत्यो (प)

क्षी-मै-सा जै-काकृ-कात-शा-हे । पूर्ववत् ।

निवासे—च ।

वासगत्यो—वो ।

क्षियति-निघण्टौ

२/१४ गतिकर्मा ।

क—कृसेइ = निवासने, स्थापने ।

ख—अवे सुएइति = क्षिति, सोइथ = क्षेत्रम् ।

ग—क्षियति सुक्षितिम्—ऋ ७, ७४, ६ । क्षेति—ऋ १, ८३, ३, को २, ५४८ ।
क्षियते—काठ १९, ३ । क्षयम्—मभार ८१, १, २, २ = गृहम्—(नील) ।

✓क्षि (क्षिष्) ९/३५ हिंसायाम् (प)
मै-सा-जै काकृ × क्षी कात शा हे वो । पूर्ववत् ।
च ?

क—✓क्षि ५/२९ वत् ।

ग—क्षिणाति—ऋ १०, २७, १३ । क्षिणन्ति शत्रून्—ऋ ६, ७५, ७ । क्षिणामि—
अ वे ३, १९, ३ ।

+✓क्षिण् (क्षिणु) ८/३ हिंसायाम् (उ) इति
श च शा × दुर्ग —क्षी ।
क्षी मै सा जै काकृ कात हे ।
वधे—वो । पूर्ववत् ।

✓क्षिण् (क्षिनु) ८/४ हिंसायाम्—मै ।
क्षी-श-च जै-काकृ-कात-
शा ×

क—पूर्ववत् ।

ग—क्षिणुयात्—कात्रा २, २, ४, ५, आक्षिणकेभ्य—मै २, ९, ९ ।

‘आक्षिणकेभ्य’ इत्यत्र नून ✓क्षिण धातुरवधेय । तिङन्तरूपाणि त्वस्य
✓क्षि ५/२९ वदेव भ्रजन्ति—इति केचनेम तानादिक नाङ्गीकुर्वन्ति । यदाह नागेश-
भट्टो बृहन्छन्देन्दुशेखरे—“क्षिणु इत्यादि प्रयोगास्तु “बहुलमेतन्निदर्शनम्” इति
✓क्षि धातु स्वादावप्यङ्गीकृत्य समाधेया—इत्यन्ये”—पृ स १७९२ । एव सत्यायेप
‘आक्षिणकेभ्य’ इत्यादिसिद्धार्थं तनादौ स्वीकरणीयो भवत्येव ।

+✓क्षिप् (क्षिप) ४/१३ प्रेरणे (प) । ✓क्षि ६/ निवासगत्यो
श क्षी मै सा-च-जै-काकृ- (प) ।
कात-शा हे । ✓क्षिप् (क्षिप) ६/ प्रेरणे
नुदि—वो । (उ) ।

√क्षिब् (क्षिबु) ४/ निर
सने (प) ।

√क्षिप् १०/२६० प्रेरणे (प)
काकृ । २४१ कात ।

ग—क्षिप्येत्—ठान्दो ८, ६, ५ [इति निमा], वासुकेरथ नागस्य सहमा
क्षिप्यत सुरै-मभार १, ११२६ ।

क्षीरस्वामी√क्षिप् धातोर्देवादिक पाठं नवीन मन्यते । तेन प्रमाण नोक्तम् ।
सुधाकरस्तु धातोरेतस्य देवादिक पाठमयुक्त घोषयति पारायणिकाना मतन-
“पारायणिकै क्षिपेरिह पाठोऽयुक्त इति सुधाकरेण भूसूत्रे प्रतिपादितम्”—धा वृ प्र
२८४ । (४/१४) तेनाप्यस्यासाङ्ग्यहेतुक प्रमाण नोद्धतम् । मन्ये साहित्ये द्वित्रा
एवोपलभ्यन्ते प्रयोगा , इति तेषामनुपलम्भादुपन्यस्तमित् स्यात् ।

उ—√छीपना=कण्टकनद्धस्य मत्स्यस्य बडिशेन बहि क्षेपणे ।

√क्षिप् (क्षिप) ६/५
श

प्रेरणे (उ) ।

क्षी-मै-सा-च जै, काकृ
(प), कात-शा-हे ।

नुदि—वो ।

√क्षिप् ९/२९० प्रेरणे (उ)
काकृ ।

क—क्सेइप्-, क्सेइब् = प्रक्षेपणे । रसन्-सिबति = क्षिपति-जू पॉकर्नी ।

ग—अव क्षिपन्-ऋ १०, ६८, ४, शौ २०, १६, ४ । अभिक्षिपन्-ऋ ५,
८३, ३ । शिपसि-शौ ९, १, १० ।

ङ—√खिब (सक) = १-क्षेपणे, २-प्रेरणे, ३-पातने, वेशने । खिवइ,
गिजइ-महा । कवकृ-खिपत-काल ।

छ—√खेवना } (<क्षेपणम्) = नौचालने, (२) धापने ।
छ—√खेना }

छ—√रेपना (<क्षेपणम्) } = निलयने ।
छ—√छिपना (<क्षेपणम्) }

छ—√क्षेपना, √क्षेपना (<क्षेपणम्) = ब्रीडायाम् ।

+√क्षिब् (क्षिबु) ४ (१/३७९) निरसने (प) ।

मै-सा-श-च जै काकृ-शा- क्षी कात ।

हे वो ×

•

√क्षिब् (क्षिबु) १/ निर
सने (प) ।

√भिव् (क्षिबु) ४/ निरासे
(प) वो ।

√क्षिब् (क्षिबु) ४/४b
निरसने (प) च काकृ ।
२४ हे ।
शेष पूर्ववत् ।

ब—√छिब्भ=असने । क्षिब्भति—सुअ १, ५, २, १२ ।

+√क्षिरि ५/२९ हिंसायाम् (प) इति √क्षि ५/ हिंसायाम् (प) ।
दुर्ग—क्षी
(यु भी स) । √चिरि ५/ हिंसायाम् (प) ।
√जिरि ५/ हिंसायाम् (प) ।

√क्षि+√चिरि=√क्षिरि, इति धातुद्वयसयोगभ्रमे, 'चि' वर्णे त्यक्ते चाय
धातु स्याज्जात कैश्चिदप्यस्मृत ।

+√क्षिब् (क्षिबु) १/५६६ निरसने (प) इति चन्द्र √क्षेब् (क्षेबु) १/ निरसने
—क्षी (प) इति चन्द्र — सा ।
श-काकृ× क्षी-मै सा-च जै कात- √क्षिप् ४/ प्रेरणे (प) ।
शा हे । √क्षिप् ६/ प्रेरणे (प) ।
निरासे—बो । √छिब् (छिबु) ४/ निरसने ।

+√क्षी (क्षीष्) ९/३६ हिंसायाम् (प) मै
क्षी-श-च काकृ-कात शा- मै-सा हे । √क्षि ५/२९ वत् ।
बो ×

+√क्षीज् (क्षीज) १/२३३ अव्यक्ते शब्दे (प) √सिञ्ज् २/४९ अव्यक्ते
क्षी-मै सा च-कात हे । शब्दे (आ) काकृ ।
श× शब्दे—जै-शा । √शिञ्ज् २/४७ शब्दे (आ)
हिक्कने—बो । च ।

(काकृ√कीज् [कीज]) सखेदस्वनने—मै । √कूज (कूज) १/२१८
स्यात् स्खलति । अव्यक्ते शब्दे—काकृ । अव्यक्ते शब्दे (प) ।
शेष १/२१८ धातौ द्रष्टव्यः ।

क्+√शिञ्ज् २/१७ > √क्षिञ्ज् > √क्षीज् इति स्यादस्य व्युत्पत्तिः ।

+√क्षीब् (क्षीवृ) १/३७९ मदे (आ) √क्षीब् (क्षीवु) ४ ४ निरसने
 श × क्षी-मै-सा-च काकृ- (प) च ।
 कात-शा-हे ।
 दर्पे—बो ।
 (जै √क्षीब् [क्षीवृ] मदे—जै ।

ग—क्षीबं राक्षसशार्दूलम्—वा रा ५,१०,१३ । उत्तरधातोरभिन्नोऽय बवयोरा-
 स्मनेपद-परस्मैपदयोश्च भेदार्थं पृथङ् निर्दिष्ट ।

+√क्षीव (क्षीवृ) १/५६६ निरसने (प) <√क्षीब् (क्षीवु) निरसने
 मै-श-च-जै-कात-शा × क्षी-सा काकृ । (प) इति चन्द्र —क्षी ।
 निरासे—बो । √षिव् (षिवु) १/ निरसने
 हे ? (प) ।
 निरास = फुत्कार — √क्षेव् (क्षेवु) १/५६० निरसने
 इति भट्टमल्ल । (प) इति चन्द्र —सा ।
 पूर्ववत् ।

क—स्पृ (ह्) इण्ड- स्पिउऊ-, स्पिउ=ष्ठीवने—वा पॉकनी ।

ग—क्षीवा कुर्वन्ति हास्य च कलहाश्च तथापरे—वा रा ५,६०,१०, क्षीवन्-
 भा पु ५,१७,२०, क्षीवता-कथासरि ८,२,५५ (१३,१०) । क्षीवस्यान्त करणकरणि-
 -भर्त् ३,८० ।

√क्षु (डक्षु) २/२५ शब्दे (प) √कु (कुड्) ६/ शब्दे (आ)
 श क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- √कु २/शब्दे (प) ।
 कात-शा-हे । √कु+√शु १/ गतौ (प)
 क्षुतो—बो । =√क्षु ।
 छिक्काशब्दे—ह्नि । कु+√सु (सु) २/
 प्रसवैश्वर्ययो (प) =√क्षु
 √क्षु १/५५२f गतौ (आ)
 काकृ ।
 √खु (खुड्) १/ शब्दे (आ) ।

क—स्कॉइ-, स्कोउ-, कसॉइ-, कसोइ=छिक्काशब्दे । पु. लिथु स्किऔ-
 देति = छिक्काशब्दे-जू पॉकनी ।

ग—क्षुमन्त-ऋ १,३०,१३, तै १,७,१३,५, मै ४,१२,४, काठ ८,१७, कौ १,१५३। क्षवम् (= छिक्का)-शौ १९,८,५, क्षुवीत-मनु ४,४३, क्षविता-आश्व गृह्य ३,६, सुश्रु १,३८,१३, क्षुवतस्तु मनोज्ञो-भा पु १,६,४।

√क्षुद् (क्षुदिर्) ७/६ सपेधे (उ) क्षोदति-निघण्टौ २/१४—
श क्षी-शा-हे । गतिकर्मा L
सम्पेधणे—
मै सा च-काकृ कात ।
सम्प्रेक्षणे—जै ।
क्षुदि--वो ।

(क—कसौइद = तच्छे, सञ्चूर्णने, पीडने-जू पौकर्नी)

ग—अक्षोदयत्-ऋ ४,१९,४, क्षोदन्ने-५,५८,६। क्षोदन्ति-ऋ ७,५८,५।
तैत्रा २,४,५,२। वातरुग्ण इव क्षुण्ण-मभार ३,६७८। क्षुण्णाद् आमनोर्बर्त्मन
परम्-रघु १,१७।

छ—√खोदना = खनने ।

√क्षुध् (क्षुध) ४/७७ बुमुक्षायाम् (प) क्+√शुध् (शुध) ४/ शौच
श क्षी-मै-सा च काकृ कात- (प) = √क्षुध् ।
शा-हे । शौचम् = नैर्मल्यम्-क्षी ।
बुमुक्षणे—जै । विकारराहित्येन बुमुक्षा
क्षुधि—वो । जायते ।

ग—क्षुध्यति-काठ २४,७, क ३७,८। अक्षुध्यत्-तै ७,४,३। क्षुधत्-शौ २,२९,४।

ङ—खुवा = बुमुक्षा-धर्मस १०६२।

√क्षुम् (क्षुभ) १/७४० सञ्चलने (आ) क्+√शुम् (शुभ) १/ दीप्तौ
श क्षी मै सा-च-जै-काकृ (आ) ।
कात-शा हे । √क्षुप् ९/३० गर्वे (उ)
सञ्चले—वो । काकृ, सौ धा—वा ।
सञ्चलनम् = रूपान्प्रथात्वम्—क्षी । क्षुम्पति निघण्टौ २/१४—
गतिकर्मा। क्षुम्पम्-निरु
५,१७,१ = स्पृष्टमात्र

क्षुभ्यते=चलति तस्मा-
त् क्षुम्पम्=क्षोभणम् इति
न्याय्यम्-दुर्गाचार्य ।

क-वसोईभ्=कम्पने, सञ्चलने-जू पॉकनी ।

ग-क्षोभण-ऋ १०,१०३,१। क्षोभते-छान्दो ३,५,३, चुक्षुभे द्विषता मन-
रघु ४,२१। =कालुष्य प्राप (स) ।

ङ-√खुभ (अक) =भये, सम्भ्रमे । खुभइ-रयण १८ ।

ञ-√खुभना=प्रवेशे ।

ञ-√खुभराना=उपद्रवार्थं चङ्क्रमणे ।

√क्षुम् (क्षुभ) ४/१२६ सञ्चलने (प)

श क्षीमैसाचजैकाकृ- पूर्ववत् ।
कातशाहे ।
सञ्चले-वो ।

क-पूर्ववत् ।

ग-क्षुभ्यसि-वा रा २,३४,४६=मर्यादा त्यजति (तिल) । सुश्रु १,२७७,२ ।
क्षुभ्यसि भिक्षुकि-मभार १,३०८९ ।

ङ-√खुब्भ (अक) =क्षोभे, निमज्जने । वक्त्र-खुब्भत-ठा ७-पत्र ३८३ ।

ङ-√छुब्भ (अक) =विचलने । छुब्भति-पि ६६ ।

- √क्षुम् (क्षुभ) ९/४७ सञ्चलने (प)

श क्षीमैसाचजैकाकृ- पूर्ववत् ।
कातशाहे ।
सञ्चले-वो ।

क-पूर्ववत् ।

ङ-√खोभ (सक) =विचालने । (प्रेर)-खोभेइ-महा ।

ङ-√खोह (सक) =विचालने (प्रेर)-खोहइ-भवि ।

छ-√छोभना * } =विचलने, चित्तचाञ्चल्ये ।
छ-√छोहना * }

+√क्षुर् (क्षुर) ६/६२

श ×

.

१७

विलेखने (प)

क्षीमैसाचजै-
काकृ-कात-शा ।

√कृष् (कृष) ६/ विलेखने (प)

>√क्षुर ।

√खुर (खुर) ६/ विलेखने (प)

विखनने—हे । $\sqrt{\text{खुर}} (\text{खुर})$ ६/ छेदने (प) ।

विलेखे खनने—वो ।

विलेखनम् = छेद —क्षी ।

क—कस्=विलेखने । कस्-ऑइ—वा पॉकर्नी ।

ग—शश खुर प्रत्यञ्च जगार-ऋ १०,२८,९ । धुरा अधि-ऋ १,१६६,१० ।
 धुर -अ वे २०,१२७,४ । बज्रो वै धुर -शत्रा ३,१,२,७ । धुरेण निशितेन च । शिर
 उक्त्य-मभार १,१३४,९० । धुर. = शर ।

ङ—खुर=छेदने-वा १२, पञ्च २८,२८, खुर (<धुर) = धुरिका-गाया
 १,८, प्रयौ १०७ ।

ञ— $\sqrt{\text{करोना}} (<\text{धुरणम्})$ = विलेखने (खरोचना-हि) ।

छ— $\sqrt{\text{खौरना}} (<\text{धुरणम्})$ = तिलकरचनायाम् (विलेखने) ।

छ—(सपरना) $\sqrt{\text{खोरना}}—बु$ रा (<धुरणम्) = तिलकरचनायाम् ।

तिलकस्य स्नानोत्तरक्रियात्वात् स्नानतिलकयोश्चातिसम्बन्धादयं स्नानार्थेऽपि संक्रान्तः
 स्वचित् (व्रजप्रदे बु ख)—‘यमुना चल खोरें’—सूरदास ।

$\sqrt{\text{क्षै}} १/८९८$

श ×

क्षये (प)

क्षी-मै-सा च जै काकृ

कात शा हे-वो ।

$\sqrt{\text{क्षि}} १/$ क्षये ऐश्वर्ये च (प) ।

$\sqrt{\text{सै}} १/$ क्षये (प) ।

$\sqrt{\text{जै}} १/$ क्षये (प) ।

$\sqrt{\text{क्षा}} ४/$ दीप्तौ, दाहे—हि

क—कुसा=दीप्तौ, दाहे—जू पॉकर्नी । कुसे (इ) अथवा कुसू (इ)=दाहे, दीप्तौ—जू
 पॉकर्नी ।

ख—कस्सुयेइति=(क्षायति) शक्तौ, अधिकारे—वा पॉकर्नी

ग—(अप) क्षायति—मै १,८,९, काठ ३५,१७, क ४८,१५, क्षायत—मे
 १,४,१३ ।

घ—ओक्खायति (<स अव+क्षायति १, अव+खायति=खदने)—सयुक्त
 ४,१४४ sq ।

$\sqrt{\text{क्षु}} २/२६$

श

तेजने (प)

क्षी-मै-सा-च-जै काकृ-

कात शा-हे-वो ।

$\sqrt{\text{क्षु}} २/$ शब्दे (प) ।

$\sqrt{\text{शान्}} (\text{शान}) १/$ तेजने (उ) ।

$\sqrt{\text{कु}} २/$ शब्दे (प) ।

$\sqrt{\text{स्वन्}} (\text{स्वन}) १/$ शब्दे (प)

$\sqrt{\text{कु}} + \sqrt{\text{स्वन्}} = \sqrt{\text{क्षु}} ।$

क— $\sqrt{\text{द्रष्ट}}$ क्षुर ६/६२ ।

ख—अवे हु-क्स्त्-नुत=क्षुणुतम्-वा पॉकर्नी ।

ग—अव क्षणौमि दासस्य नाम चित्-ऋ १०,२३,२ । वाच क्षुणवान्-अ वे ५,२०,१ । आ क्षणौति—कात्या श्री २१,४,६ । सक्षुणुत्येव गायेत्-षत्रा २,२ ।

$\sqrt{\text{क्ष्माय्}}$ (क्ष्मायी) १/४८३ विधूनने (आ) $\sqrt{\text{क्षम्}}$ (क्षमूष्) १/ सहने
क्ष × क्षी मै सा-च-जै काक्- (आ) ।

कात-शा हे वो । $\sqrt{\text{क्षम्}}$ (क्षमूष्) ४/ सहने
(प) ।

$\sqrt{\text{क्ष्मै}}$ १/४८३ धारणे (आ)
काक् ।

ग—क्षमया चरति-ऋ ४,४६,३, विक्ष्मापयन्ती-निरु १०/७ । (=हिंसन्ती-दुर्गाचार्य) । क्ष्मा (निघ १/१) पृथिन्या नाम । अस्यैव शब्दस्य नामधातुरय भवति ।

+ $\sqrt{\text{क्ष्मील्}}$ (क्ष्मील) १/५१९ निमेषणे (प) इति < $\sqrt{\text{श्मील्}}$ (श्मील) निमेषणे
चन्द्र -क्षी । (प) ।

क्षी-मै सा-च-जै- $\sqrt{\text{स्मील्}}$ (स्मील) १/ निमे-
काक्-कात-शा-हे । षणे (प) ।

निमेषे—वो । $\sqrt{\text{मील्}}$ (मील) १/निमेषणे
(प) ।

$\sqrt{\text{मील्}} > \sqrt{\text{स्मील्}} > \sqrt{\text{ग्मील्}} >$, क् + $\sqrt{\text{श्मील्}} = \sqrt{\text{क्ष्मील्}}$ इति स्पष्टो
विकास ।

+ $\sqrt{\text{क्ष्विद्}}$ (विक्ष्विदा) १/७३५ स्नेहनमोहनयो > $\sqrt{\text{क्ष्विद्}}$ (विक्ष्विदा) स्नेह-
मै-सा श-च-जै-काक् कात (आ) इत्यार्हत - मोहनयो (आ) ।

शा-हे × क्षी । $\sqrt{\text{स्विद्}}$ (विष्विदा) १/
स्नेहे मोक्षे—वो । स्नेहमोहनयो (आ) ।

$\sqrt{\text{क्ष्विद्}}$ (विक्ष्विदा) ४/
स्नेहमोहनयो (प) ।

$\sqrt{\text{स्विद्}}$ (ष्विदा) ४/
गात्रप्रक्षरणे (प) ।

ग—निश्वासक्ष्वेडनादेव भर्त्सयन्तमिष स्थितम्—मभार ३,१७८,२६ = मोचनात् ।

{ ड—√छोड (<क्ष्वेड) = मोचने - भवि महा । } द्रष्ट √क्षोट् (क्षोट)
 { उ—√छोडना (<क्ष्वेड) = मोचने । } १०/३१९ क्षेपे (प) ।

(मोहने—क्ष्वेड = विषम्—आनन्दलह २९ ।) (मोचने—प्रक्ष्वेडनास्तु नाराचा—अ को २,८,८७) ।

√क्षिब् (बिक्षिब्) [१/९६३] अव्यक्ते शब्दे (प) > √क्षिब् (बिक्षिब्) अव्यक्ते शब्दे (प) ।
 १/३०० हे (क्षी) हे ।

√ज्विद् १/३५६ अव्यक्ते शब्दे (प) काक ।

क्षीरस्वामी तु √क्षिब् (बिक्षिब्) १/७३५ स्नेहनमोहनयो (आ) इत्यत्र √क्षिब् धातो पाठभेद दर्शयति, इति स √क्षिब् स्नेहनमोहनार्थक एव सम्पत्स्यते न त्वव्यक्तशब्दार्थक, मूलधात्वर्थमावृत्त्यैव पाठभेदधातोरर्थनिश्चयत्वात् । अत्र श्री-युधिष्ठिरो मीमांसको भ्रान्त । स स्नेहनमोहनार्थकस्य √क्षिब् १/७३५ धातो प्रयोगोद्वाहरणम्—“न च क्ष्वेडेत्”—इति मनुवचन प्रस्तौति, तन्न समीचीनम्, तस्य धातोरात्मनेपदित्वाद् व्यक्तशब्दार्थकत्वाभावान्मनुवचनस्याव्यक्तशब्दार्थकत्वाच्च । क्षीरस्वामिनाऽव्यक्तशब्दार्थक √क्षिब् धातुर्न जातु क्वचित् पठितस्तरङ्गिण्याम् । तेन √क्षिब् (बिक्षिब्) १/९६३ अव्यक्ते शब्दे (प) इत्यत्र √क्षिब् इति पाठभेदो दर्शनीय आसीत् तथैव मैत्रेयसायणाभ्यामपि । हेमचन्द्रस्तु करोति तथा । अतो मया √क्षिब् १/९६३ अव्यक्ते शब्दे (प) इति धातो पाठभेद √क्षिब् दर्शित ।

क—सुएइ—, सुइ, क्सौइद्—, क्सु—एइ—(द्)— = अव्यक्ते शब्दे । *सुएइज्—
 दो, (*स्वैज्दति, *स्वैदति) किञ्चिक्-छव्यु = शब्दे, छव्यु, छव्युद्—वा पॉकर्नी ।

ग—क्ष्वेडन्तो धावमानाश्च—वा रा ४,४५,८, नास्फोटयेन्न च क्ष्वेडेत्—मनु ४,६४ = अव्यक्तदन्तशब्दात्मक क्ष्वेडन न कुर्यात् (मन्वर्थ) । आस्फोटयन् क्ष्वेडयश्च—मभार ३,१०३७९ । हस क्ष्वेडति—सुश्रु २,२४६,६ । क्ष्वेडन्ति घुर्घुरायन्ते—सुश्रु २,१०४,१ । क्ष्वेडितास्फोटितस्वनै—मभार १,६९,६—क्ष्वेडितम् = सिंहनाद । क्ष्वेडयन्तौ—मभार २,१४,३ = आस्फोटयन्तो (नील) ।

+√क्षिब् (बिक्षिब्) १/७३५ स्नेहनमोहनयो (आ) { > √क्षिब् (बिक्षिब्) स्नेहन-मोहनयो (आ) ।
 मै श जै काकृ कात शा × क्षी । }
 गात्रप्रस्रवणे—सा । { > √क्षिब् (बिक्षिब्) १/

स्नेहने—च ।	स्नेहनमोहनयो	इति
स्नेहने मोहने च—हे ।	नन्दी—क्षी ।	
मोक्षे स्नेहे—वो ।	√क्ष्वेल् (क्ष्वेल्) १/चलने	
	(प) ।	
	शेष पूर्ववत् ।	

क—द्रष्ट √द्विद् ४/१३३ ।

√स्विद् (बिद्विदा) > क्+√स्विद् > √द्विद् > √द्विड
इति व्युत्पत्ति ।

√द्विड् मोचनार्थकस्य (बोपमते) धातो प्रयोग उपलभ्यते तज्जातीयक-
स्यास्य तु न तथा ।

√द्विद् (बिद्विदा) १/९६३ अव्यक्ते शब्दे (प)

श-काकृ कात् ×

क्षी-मै-सा च-जै-शा हे-

पूर्वधातुद्वयवत् ।

कूजने—वो ।

क—पूर्ववत् ।

ग—क्ष्वेदेत्-काठ १९, १०, क ३१, २ ।

+√द्विद् (बिद्विदा) ४/१३३
श

स्नेहनमोहनयो (प)

√स्विद् (ष्विदा) ४/

क्षी ।

गात्रप्रक्षरणे (प) ।

स्नेहनमोचनयो —मै-सा ।

पूर्ववत्

स्नेहने—च ।

स्नेहने मोक्षे च—जै ।

मोचने—च-काकृ ।

स्नेहने मोचने च—कात्-

शा-हे ।

मोक्षे स्नेहे—वो ।

क—सुएइद् = स्वेदे ।

र—अवे विस्स्वद्, कस्स्वीद् = दुग्धम्, रस, तैल्युत श्वेतमिश्रणम्-वा

पॉकनी ।

√स्विद् > , क्+√स्विद्=√स्विद् इति व्युत्पत्ति । प्रयोगो नोपलभ्यते संस्कृतसाहित्ये, √स्विद् धातो प्रयोगबाहुल्यादस्य च क्वाचित्कत्वात् । रस-दुग्धार्थक आवेस्त 'क्स्वीद्'-शब्दरूपस्य धातो सत्ता साधयति । अत्र महाभाष्यकारस्य वचनं सार्थकं भवति—“उपलब्धौ यत्नं क्रियताम् । महान् शब्दस्य प्रयोगविषय । सप्तद्वीपा वसुमती, त्रयो लोका, चत्वारो वेदा, साङ्गा सरहस्या बहुधा भिन्ना एकशतमध्व-र्युशाखा, सहस्रवर्त्मा सामवेद, एकविंशतिधा बाह्वृच्य नवधाथर्वणो वेद, वाको वाक्यमितिहास पुराण वैद्यकमित्येतावाञ्छब्दस्य प्रयोगविषय । एतावन्त शब्दस्य प्रयोगविषयमननुनिशम्य “सन्त्यप्रयुक्ता” इति वचन केवल साहसमात्रमेव । (महाभाष्ये पस्पशाह्निकम्) ।

√क्ष्वेल् (क्ष्वेल्) १/५३९ चलने (प)
श-च काक् कात- क्षी-मै सा-जै-शा ।
हे-वो × क्रीडायाम्—ह्वि ।

√क्वेल् (क्वेल्) १/७०१
चलने (प) जै, ४४६ हे,
गतौ—काक् कात ।

√केल् (केल्) १/ चलने (प) ।

√खेल् (खेल्) १/ चलने (प) ।

√ख्वेल् (ख्वेल्) १/२५४k
गतौ (प) काक् ।

√वेल् (वेल्) १/ चलने (प) ।

क—केउ- (कूउ-, कू-) = प्रकाशने, ज्वलने दाहे । *कु-लोस् = दाहे । लेट्टिश
क्वेलेत् = लौहादि-सुदाहे—वा पाँकर्नी ।

ग—क्ष्वेलन्ति च हसन्ति च—वा रा ६,२,२१,क्ष्वेलन्त्यपि—६,२६,४६ । क्ष्वेलिका-
भा पु ५,८,१८ = क्रीडा (श्रीधरस्वामी), क्ष्वेली-भा पु १०,२९,४६ = क्रीडा ।
क्ष्वेडित०—मभार १४,६०,१० = कूर्दनम् (नील) । लडयोश्चैकत्वात् √क्ष्वेड्
अपि तथा ।

छ—√खौलना (< क्ष्वेलनम्) = उत्कथने, अत्यौष्ण्ये, उत्तेजने ।

छ—√झेरना *† = हस्तापादेन जलचालने, (२) जलान्तर्हिञ्जोलने, (३)
प्रेरणे, (४) सहने ।

+√खक्स् (खक्स्) १/१२० हसने (प) इति दुर्ग -क्षी > √सर्स् (सर्स्) हसने (प) ।
मै सा-श च-जै-काक्- क्षी-हे । √कक् (कक्) १/ लौल्ये
कात-शा × हासे—वो । (आ) ।

√कक् (कक्) १/हसने (प) ।

√कक् १/४०९० लौल्ये
(आ) काक् ।

√कक् हासे-सौ धा -बो ।
√कक्क् १/४०९b लौल्ये
(आ) काक् ।

क—द्रष्ट √कक्क् १/११९ ।

ङ—√खोक्क् (अक) = वानरशब्दे । खोक्क्ङ-गा १७१ अ ।

छ—खक्खा = (१) अट्टहास । पाञ्चाला क्षत्रिया प्रायश आत्मान 'खक्खा' इति निगदन्ति । अतोऽय शब्दो विविधार्थवाचको जात — (२) अनुभव सम्पन्न पुरुष , (३) विशाल उच्चक्ष करी ।

धातुरेष शब्दानुकृति । हासे सत्यय स्वतो जायते । प्रादेशिकीषु भाषासु अट्टहास 'कक्खा' शब्देन भाष्यते । 'क ख ग घ' इत्येतेषा चतुर्णां वर्णाना विपर्यासेनाय धातुर्विकसित । ध्वनिमेलके ध्वनयस्तुलनीया । √कक्क् धातु पालिभाषाया लभ्यते-वम्मसगणि ८५९ ।

+√खच् (खच) १/१६६ बन्धने (प) इति <√कच् (कच) बन्धने (प) ।
लौकिक -क्षी । √कच् (कच) १/ दीप्ति
बन्धनयो (आ) ।

क—काग्, काङ्ग = उत्प्लवने । पु उ ज स्काङ् = दस्युता-वा पॉकर्नी ।

ग—द्वित्राणि यानि खचद्दशनाङ्कुराणि-कथासरि २३,८८ । रत्नच्छाया-सचित०-मेघ ३६ ।

ङ—√खअङ् (<खचित०) = जटितम्, (२) व्याप्तम्-औप, स ११४, खचिअ-कुमा, (३) पिञ्जरितम्-कप्प ।

छ—√खचना = बन्धने, जटिते, —“मरकत खची”—तुलसी ।

+√खच् (खच) ९ ५९ भूतप्रादुर्भावे (प) इति <√खच् (खच) भूतप्रादु-
शच-काक्- दुर्गं —क्षी । भावे (प) ।
कात-शा × क्षी मै सा जै । √खु ९/ भूतप्रादुर्भावे
हेठश्वत् (=भूतप्रादुर्भावे)-हे । (प) मै ।
भूतिपूत्योरुत्पत्तौ—बो ।
भूति = सम्पत्ति, पूति =
पवित्रता । तयोरुत्पत्ति =
प्रादुर्भाव । भूत्युत्पत्तौ
पूत्युत्पत्तौ चेत्यर्थ —दुर्गादा ।

+√खज् (खज) १/२०८ मन्थे (प)

श ×

क्षी मै-सा-च-काकृ
कात शा-हे-वो ।
मन्थने—जै ।

√कज् (कज) १/मदे (प) ।

√गज् (गज) १/मदने (प) ।

√खजे (निघण्टौ २/१७) =
सङ्भ्रामनाम ।

क—(स) कक् = उत्तलवने, स्केज् = त्वरायाम्, प्लवने । कौडुक् = परिभ्रमणे ।
आइस् स्कक = मन्थनदण्ड -वा पौकनी ।

ग—रज कृन्-ऋ ६, १८, २, ७, २०, ३, काठ ८, १७ । खजङ्कर-ऋ १, १०२, ६,
तैत्रा २, ७, १५, ६ । यद्वन्निर्मथ्यते खजै -मभार १०, २१४, २१ । खजा दर्वी च करेण
धास्यन्-मभार ४, ७, १ । रजङ्कर-ऋ स १, ७, ५, १ ।

√खञ्ज् (खजि) १/२२९ गतिवैकल्ये (प)

श ×

क्षी मै-सा च-जै-काकृ-
कात शा हे ।
पाङ्गुल्ये—वो ।

√कस् (कसि) २/ गति-

शासनयो (आ),

गतिशातनयो—शा-हे ।

√खज् (खज) १/ मन्थे (प) ।

√रण्ड् (खडि) १/ मन्थे
(आ) ।

क—घेष् = लङ्घने । लिथु कर्मजोति = मन्दगतौ—वा पौकनी ।

क—स्केज् = गतिवैकल्ये । स्वीडिश् (प्रादे) स्किक् = गतिवैकल्ये,
पु आइस् इक् = गतिवैकल्ये—वा पौकनी ।

ग—खञ्ज्-ध्या ९३, १ । खञ्जा-गर्भ ३ । निखञ्जति-मभाष्ये १, २, ४५

००° । खञ्ज-मनु ३, २४२ ।

घ—खञ्जति-पेतवस्थु ३, २ ।

ङ—√खज् (अक) = गतिवैकल्ये-कप् ।

ञ—खौजा (बु ख) = गतिविकल्म् (विशेषत-भेत्तकर्मणि हलस्य व्यव-
स्थितरेखा विहाय चलने) ।

+√रट् (खट) १/३०५ काङ्क्षे (प)

श

क्षी कात-हे ।
काङ्क्षायाम्—
मै-सा जै-काकृ ।
काङ्क्षे—च-शा ।
काङ्क्षि—वो ।

√घट् (घट) १/ चेष्टायाम्
(आ) ।

खटक = घटक —त्रिका-
ण्डशेषे ।

ग—खटिकाहस्त स सदा गणयति कोटीर्मुहूर्तेन—कलाविलासे २,२३,
>खडिया—हि । खटी गौरखटी द्वे च गुणैस्तुल्ये प्रकीर्तिते=भा प्र, १२, १भाग ।

घ—खटोपिका = खट्टा—मञ्जिम १,४५०,५५१ ।

छ—√खटना } (बु र)—खटैहौ = इच्छितो भविष्यसि । (स्थैर्येऽपि) ।
छ—√खटाना }

छ—खाट (< खट्टा । खट्टयते = काङ्क्षयते शयनार्थिभि ।

+√खण्ड् (खडि) १/२८१ मन्थे (आ) √कण्ड् (कडि) १/मदे (आ) ।
श क्षी-मै सा-च जै-काकृ- √खण्ड् १/१८०a रण्डने (प)
कात शा हे-वो । काकृ ।

√खण्ड् (खुडि) १/ मन्थे
(आ) सा ।

मन्थनम् = भञ्जनम्(इह)—दुर्गादा । “आखण्डल प्रहूयसे”—ऋ स
६,१,२४,२ ।

आरण्डयित रण्ड खण्डयते
—निरु ३,१०,६ ।

क—कञ्—, केल = ताडने, रण्डने—या पौकनी ।

ग—राज्यखण्डमिद महत्—वा रा २,१०५,३ । रण्डखण्ड ययुर्चना —भा
पु ८३,२६ ।

घ—(खण्डति) रण्डित—पेतवत्यु १५८ ।

छ—खॉड (< खण्ड —राजनिर्घण्टे)

√खद् (खद) १/४८ स्थैर्ये हिसाया च (प) √खद् (स्खद) १/ खदने (प) ।
श × क्षी मै सा-जै काकृ-कात- √खाद् (साह) १/ भक्षणे (प) ।

शा-हे । √खै १/ स्थैर्ये राननहिंसनयो
चकाराद् भक्षणे च-सा५० । (प) वो ।

खदने । स्थितौ—च ।

स्थैर्ये वधे—वो ।

अभिव्ययस्व खदिरस्य सारम्—ऋ ३,५३,१९, अ वे ३,६,१ । खदिर—
तैआ ५,२,४ । खदत्—शत्रा १,७,४,१० ।

√खन् (खनु) १/८६३ अवदारणे (उ) √खे १/ स्थैर्ये खननहिसयो
(प) वो, खनने—शा ।

श ×

क्षी-मै-सा-च-जै काकृ
कात शा हे ।
विदारे—वो ।

क—खना (कस्) = खनने । लिथु किनिस् = खनि* ।

ख—कसौ = छुच्छुन्दरि (मनु १२, ६५)—वा पॉकनी ।

ग—खनामि—ऋ १०, १४५, १ । खनति—तै २, ६, ४, २ ।

घ—खनति—जातक २, २९५ ।

ङ—√खण (सक) = खनने । खणइ-महा । वकृ-खणेमाण-सुर २, १०३ ।

छ—√खनना*† = खनने, (२) विलेखने ।

+√खम्ब् (खम्ब) १/४१४ गतौ (प)
मै-श च-जै-काकृ कात- क्षी-सा (हे)-वो ।

शा ×

अर्वेत्यादौ रेफस्थाने नकार कौशिको मन्यते—क्षी ।

एतेन सति सम्भवे मध्ये मकारो रकारो वा जायते धातूनाम् ।

+√खर्ख् (खर्ख) १/१२० हसने (प) >√खक्ख् (खक्ख) हसने
मै सा-श-च-जै काकृ- क्षी । (प) इति दुर्ग-क्षी ।
कात शा-हे वो × अय प्राक्तनो धातु* द्रष्ट० ।
√गघ् (गघ) १/ हसने
(प) ।
√घघ् (घघ) १/ हसने
(प) ।
√घघ् (घघ) १/ हसने
(प) ।

ग—खर्खोद०—राजतर ५, २३८ । (खर्खा = भगास्यम्—क्षी) ।

अस्य व्युत्पत्तिक्रमस्त्वित्थम्—√कर्क हासे-वो >√कक्क् हसने-कात >

√कक्क् हसने-मै >√कक् हसने >√कग् हसने-कात, >√खर्ख् हसने-क्षी,
>खक्ख् हसने >√गघ् हसने >√घघ् हसने ।

√खर्ज् (खर्ज) १/२२४ व्यथने (प) √कर्ज् (कर्ज) १/ व्यथने
श × क्षी-मै-जै-काकृ-कात- (प) ।
शा-हे । √खज् (खज) १/ मन्ये
मार्जने, च = व्यथने- (प) ।

क्षी २२५।

√चक् (चक्) १०/

क्षी-मै-जै काकृ कात-

व्यथने (प)।

शा-हे।

(√कर्ज (विपर्य) > जर्क

पूजने, च = व्यथने—

> √चर्क > √चक्)।

सा।

च ?

व्यथा-मृजो —वो।

क—कैर्-, कॉर्-, क्र्-, स्केर्न्- लिथु क्रेग्दे = खर्जति—वा जू पॉकनी ।

ग—खर्गलेव नक्तम्—ऋ ७, १८४, १७। खर्जति—कात्या श्रौ ८, ४, ४, १६, ६, २०।

ङ—खञ्ज (< खर्ज) = वृक्षविशेष —स २५६।

छ—√खुजाना (खुजलाना) = आमर्शने, (मार्जने)।

+√खर्द् (खर्द) १/५८
श ×

दन्दशूके (प)
क्षी-मै-सा शा।

√खर्ज (रर्ज) १/ व्यथने
(प)।

दशने—च-जै कात हे
वो।

√खद् (खद्) १/ स्थैर्ये
हिंसाया च (प)।

दशने—काकृ।

√खज् (खज) १/ मन्थे
(प)।

दन्दशूके = गर्हितदशनयुक्ताया क्रियायाम्-क्षी।

√खज् > √खद्, √रर्ज् > √खर्द्।

छ—खर्दा (बु ख) = कुन्त, शस्त्रविशेष।

छ—√खरादना = तक्षणादौ।

+√खर्ब (खर्ब) १/४१४
श काकृ ×

गतौ (प)
क्षी-मै-सा-च जै कात
शा हे-वो।

√कर्ब (कर्ब) १/ गतौ
(प)।

√गर्ब (गर्ब १/ गतौ (प)।

√खु १/४१२ y गतौ (आ)
काकृ।

√घर्ब (घर्ब) १/ गतौ (प)।

क—द्रष्ट √खर्ब १/५७९।

ग—खर्ब = कुञ्जकवृक्ष - राजनिर्घण्ट, दशाब्जसंख्या—लीलावती, खर्बा = गायत्रीस्वरूपा भगवती—दे भाग १०, ६, ३८।

+√खर्ब् (खर्व) १/५७९ दर्पे (प) √कर्ब् (कर्व) १/ दर्पे (प) ।
 श जै× क्षी-मै-सा च काकृ कात-√गर्ब् (गर्व) १/ दर्पे (प) ।
 शा हे । √घर्ब् (चर्व) १/ गतौ (प) ।
 गर्वे—वो ।

क्—द्रष्ट √खण्ड् (खण्डि) १/०८१ मन्थे ।

ग—खर्वुरा = तरदीवृक्ष -राजनिर्घण्ट, खर्वूज मूत्रल बल्यम्—भा प्रका पूर, प्र भा (श क ङ) । वस्तुतो बवयोर्देशजिशेषप्रयोगभेदेन गत्यर्थक√खर्ब् धातोर-भिन्नोऽयम् ।

+√सल् (खल) १/५४४ सञ्चये, च = चलने (प) √क्षर् (क्षर्ग) १/ सञ्चलने (प) ।
 श× क्षी च शा हे । √क्षल् (क्षल) १/ सञ्चलने
 सञ्चलने सञ्चये च—मै । सञ्चये च (प) ।
 सञ्चये—सा जै । √खल्ल् १/०४८b चलने
 चलने—काकृ कात । (प) काकृ ।
 विलेखने—काकृ । √स्पल् १/ चलने (प) ।
 क्षलजार्थे (= चाले चये)
 —वो ।

क—कलउऑ-, कलउऑ = नग्न, खलवाट, अरक्षित । कल् = नग्न, खलवाट । अर्मे कसलम् = मस्तक, मूर्धा ? - वा पाँकर्नी ।

ग—सलात् क्षेत्रादगाराद् वा—मनु ११,१७ = सचये । खलि —भारतरत्नाकरे-०,९८ = तिलकिट्टम्—राजनिर्घण्ट ।

घ—(खलित्वा- शेरगाथा १,४५, मिलिन्दपञ्च १८९ = सञ्चलने) √स्पल् धातुरपि स्यात् ।

ङ—खरका (< खलक), खिरका, खिरैया (बु र) = सञ्चये—(धान्वमर्दे नसञ्चयादिस्थानम् ।)

+√खब् (खब) १/५९ भूतप्रादुर्भावे (प) >√सच् (खच) भूत
 जै×,श क्षी मै-सा शा-हे । प्रादुर्भावे (प) इति
 प्रादुर्भावे—च । दौर्गा—क्षी ।
 भूतप्रादुर्भावे—काकृ कात । √खु ९/ भूतप्रादुर्भावे
 खचवत् (= भूतिपूत्योरुत्पत्तौ) (प) मै ।
 —वो ।

भूतप्रादुर्भावे = अतिक्रान्तोत्पत्तौ—क्षी ।

√खच् धातोर्लिपौ 'च्' इत्यस्याक्षरस्याधस्तनस्तिर्यग् ('-इति) दण्ड लेखकप्रमा दाद्भ्रखो भवेच्चेत् तर्हि पाठका एन √खच् स्थाने √खच् इत्येव पठिष्यन्ति । सस्कृत-साहित्ये एवमनेके सन्ति प्रमादा । यथा-√बुन्द् (उबुन्दिर्) १ १८६ निशामने (उ) इत्यस्य स्थाने केचन √चुन्द् (उचुन्दिर्) धातुमामनन्ति । अत्र प्रमादाद् वकाराधोभागे तिर्यङ्मसी लग्ना स्यात् ।

+√खष् (खष) १ ६८५ हिसार्थं (प) इति <√कप् (कष) हिसार्थं
मै-श जै च काक् कण्ठ —क्षी । (प) ।
कात शा × क्षी सा । √कह् (कह) १ ३२६ हिंसा
हिसायाम्—ह । याम् (प) काक् ।
वधे—वो ।

सुस्पष्ट √कप् धातुतो विकसित ।

छ—खस्सी (आरब्ध) = निर्वृषण , (२) क्लीब , (३) अज (वध्य)
[—“वे रसिया वे गाय कटावे ”—कवीर ।]

√खाद् (खाह) १/४७ भक्षणे (प) √खद् (खद) १/ स्थैर्ये
श × क्षी-मै-सा जै काक् कात- हिंसाया च (प) ।
हे-वो । चाद् भक्षणे—सा ।
च ?

क—खाद् = दन्तै रण्डने । अर्मे कसचनेम् = दन्तै रण्डने ।

ख—न पर्से कसायीदन् = भक्षणे, चर्वणे-वा पौकनी ।

ग—अवखाद्—ऋ १, ४१, ४ । खादति-तै ६, २, ११, ४, काठ ३५, ४, मै ३, ९, ३, पै १९, ३१, १५ ।

ङ—√खाना = भक्षणे ।

+√खिट् (खिट) १ २९८ उत्त्रासे (प) √किट् (किट) १/ त्रास
श × क्षी शा हे । (प) मै ।
त्रासे—मै-सा ।
उत्त्रासने—च जै काक्-
कात ।
भयभीमयो—वो ।

क—कट्—कर् = छेदने । अत्रे कट = कर्तरी-वा पौकनी । द्रष्ट √किट्

ग—खेटखर्बटवाटीश्च—भा पु १, ६, ११=कर्षकप्राम । खेटक = यष्टि—(खेटति भयमुत्पादयत्यनेन । $\sqrt{\text{खिट्}} + \text{करणे घञ्, स्वार्थे क}$) यथा दश-मुजाया दुर्गाया ध्याने—“खेटक पूर्णचाप च” ।

ङ— $\sqrt{\text{खेङ}}$ (सक) = प्रेरणे (उत्त्रासने) । खेङइ—चेद्द्वय ३३७, कुप्र ७१ ।

छ— $\sqrt{\text{खेदना}}$

ञ— $\sqrt{\text{खेदना}}$

उ— $\sqrt{\text{खेदना}}$

} = प्रेरणे, अपनोदने, आयेटे ।

रेडा (< खेट) = प्राम । यथा ‘बरखेडा’—(होशंगाबादसमीपे), ‘जरवा-खेडा’ (सागरमण्डलसमीपे) स्थेशने (Railway stations)

+ $\sqrt{\text{खिट्}}$ (रिट) ४/५८ दैन्ये (आ) इति दुर्ग — $\sqrt{\text{खिट्}}$ (खिट) १/ उत्त्रासे
श X क्षी । (प) ।

क्षी-मै-सा-च जै काक-

कात-शा-हे ।

दैन्यके—वो ।

‘खिद्यते’—इति कर्मकर्तरि तु वामन—क्षी ।

क—द्रष्ट $\sqrt{\text{खिट्}}$ ६/१५३ ।

ग—कैकेय्या कृतेऽय रिग्यते जन—वा रा २, ३९, ७ । रिग्यन्ति—षत्रा ५, १० । रिग्यति—मभार २, २४२८, भा पु ३, ४, १६ ।

ङ— $\sqrt{\text{खिज्ज}}$ (अक) = खेदे, (२) उद्वेगे । रिज्जइ, रिज्जए—स ३४, गण्ड पि ४५७ ।

छ— $\sqrt{\text{खीजना}}$ —भेदे, उद्वेगे ।

$\sqrt{\text{खिट्}}$ (रिट) ६/१५३

श

परिघाते (प)

क्षी-सा च, काक (उ),

कात-शा-हे ।

परितापे—जै ।

परीघाते—मै ।

परिघाते दवे—वो ।

$\sqrt{\text{खिट्}}$ (रिट) ७/ दैन्ये

(आ)

$\sqrt{\text{खिट्}}$ = खेदन छेदन

भेदनम्—निरु ११, ३७ ।

क—(स) क् (इ) अइ (द्) = ताडने, प्रेरणे । लैति कएदो,—एर = ताडने, खण्डने—वा पौकनी ।

ग—खिदति हन्ति नगनम्—ऋ ४, २५, ९, सखिदेत्—छान्दो ५, १, १२ । वेदेषु सनुष्क ‘खिदन्ति’ इति प्रयोगो नाधिगम्यते ।

+√खिद् (खिद्) ७/१० श दैन्यै (आ)
क्षी-मै-सा-च-जै काकृ
कात-शा-हे ।
दैन्यके—वो ।

ड—√सेअ (प्रेर) =खेदे । खेएइ-विसे १४७०, महा ।

+√खु (खुङ्) १/९३८ शब्दे (आ) इत्येके-क्षी । <√कु (कुङ्) शब्दे (आ) ।
मै-सा-श च जै-शा × क्षी-काकृ-कात-हे । √गु (गुङ्) १/ शब्दे
ध्वनौ—वो । (आ) ।

स्पष्टो विकास ।

√खु ९/ भूतिपूर्योरुत्पत्ति
(प) मै ।

√घु १/ शब्दे (आ) ।

+√खु ९/६० भूतप्रादुर्भावे (प) इति { <√खच् (खच) भूत-
क्षी-मै-सा-च-जै काकृ केचित्—मै प्रादुर्भावे (प) ।
कात शा-हे वो × मै । <√खव् (खव) भूत
प्रादुर्भावे (प) ।

द्रष्ट -√खव् ९ ५९ ।

×√खुज् (खुजु) १/१९७ स्तेयकरणे (प) √कुज् (कुजु) १/ स्तेयकरणे (प) ।
श × क्षी-मै सा-जै कात-शा । √कुच् १/५०८ स्तेयकरणे (प)
स्नेये—च-हे-वो । काकृ ।

(काकृ-√खुच् [खुचु]) स्नेयकरणे-काकृ । √खुच् १/५० f स्तेयकरणे (प)
लैपिकी त्रुटि । खुजु काकृ ।

इति भाव्यम् ।

√गुज् १/५० ८ स्तेयकरणे (प)
काकृ ।

√ग्रुच् (ग्रुचु) १/ स्तेयकरणे (प) ।

√ग्लुच् (ग्लुचु) १/ स्तेयकरणे (प) ।

छ—√खोजना (<खोजनम् =स्नेये) =गरेषणे । स्तेयकरण गवेषणे
सक्रान्तं हिन्द्याम् ।

+√खुड् (खुड) ६/१०९ सवरणे (प) इत्येके-मै <√थुड् (थुड) सवरणे (प) ।
क्षी-श च-जै-काक्
कात शा-हे-वो ×
मै-सा ।

+√खुण्ड् (खुडि) १/०८० गतिवैकल्ये (आ) √कुण्ट् (कुटि) १/ गतिवैकल्ये
मै श च-जै-काक्-
कात-शा ×
क्षी-हे ।
मन्थे—सा ।
खञ्जे—वो ।
(प)
√खुण्ड् (खुडि) १०/ खण्डने
(प) ।
√खञ्ज् (खजि) १/ गतिवै-
कल्ये (प) ।

छ—खौडा = (<खुण्ड) = विकलाङ्ग ।

छ—√खोटना* (<खुण्डनम्) = शिरोभागन्छेदने । चुरादावेषोऽर्थ ।

उ—√खूटना (<खुण्डनम्) = रोधे, गतिवैकल्ये ।

उ—√खूटना (<खुण्डनम्) = रोधे, (०) नैयून्ये, (३) त्रोटने (खुण्डने) ।

छ—√खूदना = कुट्टने, मर्दने ।

+√खुर् (खुर) ६/६३ विलेखने (प) √क्षुर् (क्षुर) ६/ विलेखने (प) ।
मै सा श-च काक् क्षी जै शा-हे । √छुर (छुर) ६/ छेदने (प) ।
कात × क्षोर (क्षोर) च्छिदो—वो । √खृ १/४१२y गतौ (आ)

√खुर् (खुर) ६/६१ छेदने खण्डने च—मै । काक् ।
क्षी श × छेदने—सा च-काक् कात । √कुट् (कुट) १०/ छेदने
विलेखने छेदने च—हे । (प) इत्येके इति स्वामी—
विलेखने छेदने च—जै शा । सा ।

क्षौर (क्षोर) च्छिदो—वो । √कुट् (कुट्ट) १०/ छेदन-
कुत्सनयो (प) ।

√खुर्द् (खुर्द) १/ क्रीडायामेव (आ) ।

क—स्कउरौ—स्- वा पॉकनी ।

ग—तस्या खुरन्यासपवित्रपासुम्-रघु २,० ।

+√खुर्द् (खुर्द) १/२२ क्रीडायामेव (आ) √खुर् (खुर) ६/ विलेखने (प) ।
श शा × क्षी मै-सा-काक् कात । √कुर्द् (कुर्द) १/ क्रीडायामेव (आ) ।
क्रीडायाम्—च-जै √क्रुड् (क्रुड) १/२१४n चलने
हे वो । (प) काक् ।

√कूड् (कूड) १/२१४b चलने
(प) काकृ ।

√खूर्द् (खूर्द्) १/ क्रीडायाम्
(आ) वो ।

√गुर्द् (गुर्द्) क्रीडायामेव (आ) ।

√घुर्द् (घुर्द्) १/३९-d क्रीडायामेव (आ) काकृ ।

छ—√खोदना = विलेपने (अश्वादीना क्रीडने), उत्कीर्णने ।

छ—√खुतलना = (<खुतरना <खुदरना <(विपर्यय) <खूर्दनम्) —
बु ख = मर्दने ।

छ—(√खँदना = कूर्दने, (२) पादमर्दने । अयम् उत्प्लवनार्थकेन √स्कृन्द्
वातुना सम्बन्धाति) ।

√खेल् (खेल्) १ ५३c चलने (प)

श ×

क्षी-मै-सा च-जै-
शा-हे ।

गतो—काकृ-कात् ।

चालगत्यो—वो ।

√किल् ६/ श्वैत्यक्रीडनयो (प) ।

√केल् (केल्) १/ चलने (प) ।

क्वेल् (क्वेल्) १/७२१ चलने

(प) जै ।

√केण् १ २१३f गतिप्रेषणश्लेषणेषु
(प) काकृ ।

√खेण् १/२१३g गतिप्रेषणश्लेषणेषु
(प) काकृ ।

√खैल् १/२४७g गतो (प) काकृ ।

क—केइ (ए ?) -ल्(ओ)- किलॉस्, की-लॉ-स्, कक्सि-लॉ-स्, केक्सि-
लॉ-स्=चलने । लिथु किएले, क्यले, लेट्टि किएलव, पु प्रशि क्यलो = जलपक्षी-
वा पॉर्कनी ।

ग—खेलन्त्यन्ये नदन्त्यन्ये-वा रा ५, ५५, २६ ।

ङ—√खेल (अक) = क्रीडायाम् । खेलइ-कप्पु ।

ड—√खिल्ल (अक) = क्रीडायाम्, नाट्ये । वकृ-खिल्लत-सुपा ३९९ ।

ळ—√खेलना = क्रीडायाम् ।

+√खेव् (खेव्) १/५०० सेवने (आ)

श-च ×

क्षी-जै-शा-हे ।

√सेव् (सेव्) १/ सेवने

(आ) ।

सेचने—मै-सा-काकृ कात ।	√केव् (केवृ) १/ सेचने (आ), सेचने-काकृ ।
सेवे—वो ।	√खेव् (खेवृ) १/ सेचने (आ) मै ।
	√गेव् (गेवृ) १/ सेचने (आ) मै ।
	√ग्रेव् (ग्रेवृ) १/ सेचने (आ) मै ।
	√ग्लेव् (ग्लेवृ) १/ सेचने (आ) मै ।
	√घेव् १/५०४f सेचने (आ) काकृ ।

विकासक्रमो विवेचनीय । सेवनार्थं सेचनार्थं भ्रान्त्या लेखकप्रमादाद् वा स्यात् सक्रान्त, वकाराधोभागे तिर्यग्दण्डस्य मसीक्षेपणात् । सेवनार्थकं सुल्भम् √सेव् (वेवृ) इत्यत्र सगतत्वात् । √(वेव्) > √खेव् अथवा √केव् > √खेव् > √गेव् > √ग्रेव् > √ग्लेव् > √घेव् इति शृङ्खला ।

+√खै १/८९७
शा ×

खदने (प)
क्षी-मै-सा (च-जै कात-
हे) ।
खादने—काकृ ।
खनने—शा ।
स्थैर्ये खननहिंसयो-
वो ।

√खद् (खद) १/ खदने
(प) ।
√स्खद् (स्खद) १/ खदने
(प) ।
√खाद् (खाद) १/ भक्षणे
(प) ।
√खन् (खनु) १/ अवदा-
रणे (प) ।

- खदनम् = स्थैर्यं हिंसा च—सा ।

नूनमत्र मूले √खन् धातुर्लभ्यते । नस्य, खात्वा, उत्तराय प्रभृतिस्थलेष्वात्त्व
√खै इत्यस्य खननार्थकत्व चापि तत् पुष्टयति । द्रष्टु इह शाकटायनीयोऽर्थः ।

+√खोड् (खोडृ) १/५५१ गतिप्रतिघाते (प) इति
मै-सा श-च जै-काकृ-
शा ×
दुर्गा-क्षी ।
गतिप्रतीघाते—कात ।
प्रतिघाते—हे ।
खोटने—वो ।

<√खोल् (खोल्) गति
प्रतिघाते (प) ।
√कोल् १/२५२३ गतिप्रती-
घाते (प) काकृ ।
√खोट् १/ गत्याघाते (प)
वो ।

√खोर् (खोऋ) १/ गति
प्रतिघाते (प) ।

√खुण्ड् (खुडि) १/ गति
वैकल्ये (आ) ।

छ—खोट (<खोडा <खोड) = दोषः, दुर्गुण । अत्र√खुण्ड् १/२८०
गतिवैकल्ये (आ) धातुनाऽस्य धातो सुस्पष्ट सम्बन्धो ज्ञायते ।

छ—खोलना (<खोडनम्, खोलनम् = प्रतिघाते-हे) = रोध प्रतीघाते = उद्-
घाटने ।

+√खोर् (खोऋ) १/५५० गतिप्रतिघाते (प) पूर्ववत् ।
श-जै काकृ-कात् × क्षी-मै-सा च शा ।
प्रतिघाते—हे ।
खोटने—वो ।

क—स्कौरां-स्— लैति स्कोरुस्-वा पॉकर्नी ।

ङ—खोर = पात्रविशेष, कचोलक - उपपृ ३१५, णदि ।

छ—खोरा† (<खोर <खोड) = विकलाङ्ग - “काने खोरे”- तुलसी ।

छ—खोरा = कसपुत्रिका, [पारी (>प्याली-हि)] ।

छ—खोरिया (<खोरिका = पात्री-क्षी) = लघुकसपुत्रिका ।

छ—खोरि † = सङ्कीर्णा प्रतोली, (२) अपराधः ।

उ—खोर † = सङ्कीर्णा प्रतोली, (२) पशुना बुसादिभक्षणार्थं कण्डोल ।

उ—खौर (बु ख) = नीशार (>रशानी >रशाई >रजाई-हि) ।

+√खोल (खोल) १/५५१ गतिप्रतिघाते (प) >√खोड् (खोड्) गति
श-च-शा-हे × क्षी-मै-सा-जै । प्रतिघाते (प) ।
गतिप्रतिघाते—काकृ-कात् । शेष पूर्ववत् ।
खोटने—वो ।

क—कॉइ = न्युब्जीभावे, कौटिल्ये । खॉइ (लिथु कूल्यस् = बुसम्, शुष्कतृणम्) ।
अर्मे क्सोय्ल, (षष्ठी) क्सुलि । रसन्-सुरजत = अण्डकोष । सर्बि सुल्जेवि = हैमी
रेखा, हैमम् अन्नबीजम्-वा पॉकर्नी ।

छ—खोल, खोली (<खोलम् = शिरस्त्रम्-क्षी) = उपधानस्योपरितनमाच्छादनम्,
वर्षादिप्रतिघातार्थमाच्छादनम् (उपकरणम्), (२) कीटानामुपरितन चर्म, यत् ते
समये समये त्यजन्ति परिवर्तयन्ति च ।

छ—√खोलना-द्रष्ट √खोड् ।

√ख्या २/४९ श	प्रथने (प) क्षी हे। प्रकथने—मै सा-च जै काकृ-कात-शा हे। रयातौ कथने—वो। दर्शने—हि।	√चक्ष् (चक्षिङ्) १/ व्यक्ताया वाचि (आ) चभिङ् ख्याब्- (२,४,५४)। √कश-चकशे-ऋ प्रा ६,६,१५, अनु कशात्यै—मै ३,१,१, काठ ७,७। √क्षा-अक्षत्-ऋ १०,११,७। क्षाम्- मै ४,१४,३।
-----------------	---	--

ग—अनुपूर्वाणि चख्यथुर्युगानि-ऋ ७,७०,४। परि ख्यन्-१०,१०,२।
सन्ततिर्हि तवाख्याति-वा रा ५,६४,२०।

+√गघ् (गघ) १/ १५८ हसने (प) इत्येके—क्षी <√घघ् (घघ) हसने
मै सा श च कात × क्षी जै-काकृ-शा हे वो। (प)।

द्रष्ट √रक्स् १/१२०।
जग्घति (<जक्षति)
हासे-जातक ३,२२३।

ग—गगनै -मभार ३,५०,५१ =हसद्भिरित्यर्थ (नील)। गघनै >गगनै
>गगनै इति क्रम। अत्र सिद्धौ नीलकण्ठ—“गाघ हसने इत्यस्य वा धातोर्युटि
पृषोदरादित्वेन धकारलोपे रूपम्” इति दर्शयन् निकाम भ्रान्त, हसनार्थक गाघ-
धातोरसत्त्वात्। तस्मात्√गघ् हसने इत्यस्माल्ल्युटि भिसि ‘गघनै’ इति रूपे,
घकारलोपे सति रूपमुन्नेयम्।

छ—गघरी } =गर्गरी। अस्य मुखे हस्तास्फालनेन हासवद्
छ—गाघर(बु र) } ध्वनिर्भवति।

वस्तुत—“अव स्वराति गर्गर”-ऋ ८,५८,९। गर्गरोद्गारनिस्वन०-हरिव
३३९५ (√गृ ९/ शब्दे। (उणा १/१२७) ग। गर्गम् = शब्द राति, इति, गर्ग +√रा
+क ३/२/३) प्रभृतिभिर्ध्वनिगचक ‘गर्ग’-शब्द सिद्धयति। अस्यैव हसनार्थका
विभिन्ना धातयो जाता। भीमसूनोरभिवेय घटवद् हसनत्वाद् ‘घटोत्कच’
इति जातम्—

तव रूपमहं दृष्ट्वा घटहास सदोत्कचम्।

प्रणम्य पादयोर्वीर। स्थिता ते वचनङ्करी ॥ स्क पु १,६०,७।

प्राकृते गगार शब्द सुखदुःखनिमित्तकाव्यक्तकथनवाचकोऽस्ति—कुमा,
(हे १/२१९), गगरी (<गर्गरी) शब्दश्च लघुघटार्थवाचक—सुपा ३३९। अय
देशजो नास्ति, दे २,८९ इत्यत्र तथोल्लेखस्त्वविवेकात्।

+√गज् (गज) १/२४३ शब्दार्थ (प)	√कच् (कच) १/ शब्दे (प) ।
श ×	√गञ् (गजि) १/ शब्दार्थ (प) ।
क्षी मै-सा-च-कात ।	√गृ १/२७ शब्दे (प) ।
शब्दे—जै काकृ शा-हे ।	√गृज् (गृज) १/ शब्दार्थ (प) ।
स्वने—वो ।	√गर्ज् (गर्ज) १/ शब्दे (प) ।
	√गर्द् (गर्द) १/ शब्दे (प) ।

ग—गोगजोष्ट्रहयादिषु—मनु ८,२९६। गजाश्चैव—वा रा २,९२,२२, गजना सोरु २,३०,३०। गजपुष्पी—वा रा ४,१२,४६। गजपिप्पली—सुश्रु २,४३१,८। गजमुख०—बृह स ५८,५८। गजाशन०—सुश्रु २,४४२,७। गजवृ हित०—सुश्रु १,१०७,१०। गजपुर०—भमार १३,७७११, गजदन्तमय०—२,१८५३। गजमुक्ता—कुमारस १,५।

छ—गज्जब (अर), गजल (फा) । गज (फा) = प्रमापकमुपकरणम् ।

ठ—गजी (फा) = मनाङ्गन्यायत दैशिक वस्त्रम् ।

+√गज् (गज) १/२४९ मदने, च = शब्दार्थ (प)	√कज् (कज) १ २२७
क्षी-मै सा ।	मते (प) ।
मदे—च ।	√कड् (कड) ६ मदे (प) ।
मदने—जै-शा-हे ।	शेष पूर्ववत् ।
मदे स्वने च—वो ।	

पूर्वधातोरभिन्नोऽयम् । क्षी च जैनेन्द्रा पार्थक्येन सरयान्ति ।

ग—गज -१ योत ५९, योचू ११८, शाण्डिल्यो १,७,६।

घ—गज-जातक ४,४९४।

ङ—गज-प्रासू १७१, इरु ।

ड—गय-अणु, औप, प्रासू १५४, सुपा ३३४।

+√गञ् (गजि) १/२२४ शब्दार्थ (प)	√गृज् (गृजि) १/ शब्दार्थ (प) ।
श जै कात ×	क्षी-मै-सा-च ।
	शब्दे—च शा हे ।
	स्वने—वो ।

क—गज् = विडम्बनायाम्, उपहासे । पु गौथि गे-कच् = गञ् (= उपहास)—वा पौकर्मि ।

ग—गञ्जे दूरस्थिते निजे-राजत ४,५८८, गञ्जवर० ५,१७६ । नेत्रे खञ्जनगञ्जने-सा द् ४१, १० । कालियविषधरगञ्जन-गीतगो १,१९ ।

ङ—गजा = मदिरागृहम्-दे २,८५ टी, गजिअ (<गाञ्जिक.) = मद्य-विक्रेता, गजिअ (<गञ्जितम्) = पराजितम्-उप ९८६ टी, (२) विनाशितम्-पिंग ।

छ—√गजना (<गञ्जनम्) = न्यकरणे, (२) विनाशने ।

छ—√गौजना (<गञ्जनम्, फा गज) = राशीकरणे ।

अस्य धातोरिमेऽर्था यत्र तत्र प्रदेशेषु स्युर्विकीर्णा । शब्दार्थकस्तु गजाशब्द, तत्स्थाना मद्यपाना शब्दायमानत्वात् । न्यकारेऽर्थेऽय प्रत्युत्तरेण तिरस्कारात् प्रयुक्त स्यात् कालान्तरे ।

+√गङ् (गङ्) १/७७०	सेचने (प)	√गल् (गल्) १/ श्रवणेऽपि
श ×	क्षी मै-सा च-जै-काङ्-	(प) ।
	कात शा हे ।	√गृ १/ सेचने (प) ।
	सेके—वो ।	√घृ १/ सेचने (प) ।

क—गल् = मुष्टिवन्धे, दाढ्येन ग्रहणे, गोलाकार, वर्तुलम् । दन्त्यविस्तार-गल्द्, गले द्— -वा पॉकर्नी ।

ङ—गङ्गुल = तण्डुलादिधावनजलम्-धर्म २ ।

छ—गङ्गुआ (वा) (<गङ्गु) = जलपात्रम् ।

ब—(कश्मीरभाषायाम्) गङ्गु = अभिषेक ।

+√गण्ड् (गण्डि) १/३५६	वदनैकदेशे (प)	√गङ् १/१५९	वदनैक-
श	क्षी-मै-सा-च-जै-काङ्-	देशे (प) काङ् ।	
	कात-शा-हे ।		
	गण्डे—वो ।		

क—गल्, दन्त्यविस्तार—गल्-द्, गले-द् ; नासिक्यम् (* गलेन्दो ? * गोलन्दो-?)—वा पॉकर्नी ।

ग— वक्त्रैकदेशे गण्डेति धातुमेत प्रचक्षते ।

तेनोन्नतेन गण्डेति विद्धि मानलसम्भवे ॥ मभार १३,४४९९ ।

गण्डपाश्वे निवेशित-वा रा ५,३७,५ । गण्डोपधान०-सुश्रु २,४१,९ ।

घ—गण्ड-सयुक्त ४,८३ ।

ङ—गड = कपोल-भग, सुपा ८, (२) रोगविशेष* (गण्डमाला)-आचा, (३) स्तन-उत्त ८, (४) इक्षुसमूह-उप पृ ३५९, (५) स्फोटक-—इत् १० ।

उ—गाल (<गल्ल <गण्ड)=कपोल ।

√गद् (गद्) १,५०
श

व्यक्ताया वाचि (प)
क्षी-मै-सा-जै काकृ कात
शा-हे ।
वचने—च ।
भाषे—बो ।

√कथ (कथ) १० वाक्य-
प्रबन्धे (प) ।

ख—जइद्यो मि (<गद्यामि)=याचे-अवेस्ता, यस्न ९,१९। अवेस्ताभाषाया
दैवादिको धातु ।

ग—जगाद-मै ४,९,१२ ।

ङ—√गद् (सक)=भाषणे । वक्त्र-गद्त-नाट —चैत ४५ ।

छ—√गदना* =भाषणे ।

√गम् (गम्ल्) १,९६७
श

गतौ (प)
क्षी मै-सा च जै-काकृ कात-
शा हे
गत्याम्—बो ।

√अच् (अचु) १ गतौ(प) ।
√अच्छ १/३५५ h गतौ
(प) काकृ ।

ग्+√अच्छ्=गच्छ्—
इति वागीश ।

√कम्ब् १/गतौ (प) वा ।

√अम् (अम) १/गत्यादिषु
(प) ।

√खम्ब् १/गतौ (प) ।

√गम्ब् १/गतौ (प) ।

क—गुर्णम्—*कुर्णमेति, स्को—*गुम्—स्को ।

ख—अवे जमैति (गमति—निघ २/१७), गसैति=गच्छति—जू पॉर्कर्नी ।

ग—गमाते-तैब्रा २,५,५,३ । गच्छति-ऋ १,१,४ ।

घ—गच्छति-पेतवत्थु (A) ५६ ।

ङ—√गम (सक)=गतौ, (२) ज्ञाने, (३) प्रापणे । भूक्ता-गमिही-

कुमा ।

+√गम्ब् (गन्ब) १/४१५ गतौ (प)
मै-श-च-जै-काकृ-कात- (क्षी-सा-हे) बो ।
शा

√कम्ब् (कन्ब) १ गतौ
(प) बो ।

√खम्ब् (खन्ब) १/गतौ
(प) बो ।

√घन्ब् (घन्ब) १/गतौ
(प) वो।

अर्बेत्यादौ रेफस्थाने नकार कौशिको मन्यते—क्षी।

√गर्ज् (गर्ज) १/२२१ शब्दे (प) द्रष्ट √गृज् १/२४५ शब्दार्थं
श × क्षी मै-सा-च-जै-काकृ शा-हे। (प)।
शब्दार्थे—कात।
ऊर्जाशब्दे—वो।

क—प्रा-क- लिथु गिगर्ज् दैति, रसन्-प्रकति—जू पॉकनी। रसन्, च
रला प्रज, प्रजति = काकृकृकृटशब्दे—ना पॉकनी।

ख—फार गर्द = वूलि।

ग—गर्जति—सुबा ६।

घ—गज्जति—दाठावस ५, २९।

ङ—√गज्ज (अक) = शब्दे, मेघशब्दे। वकृ-गज्जत-सुर २, ७५, रयण ५८।

ञ—√गर्जना } = शब्दे, मेघशब्दे।
ञ—√गरजना }

ट्ट—√गाजना = शब्दे, (२) हर्षे।

छ—गजर (विपर्यय < गर्ज) = प्रहरे प्रहरे घण्टानाद।

√गर्द् (गर्द) १/५५ शब्दे (प) √गर्ज् (गर्ज) १ २२१
श × क्षी मै सा च-जै काकृ-कात- शब्दे (प)।
शा-हे। √गर्द् १/३९४० कुत्सिते
रवे—वो। शब्दे (आ) काकृ।
अत्यानन्दे—ह्वि।

क—गल्-दन्त्यविस्तार — गल्-द्, ग्ले-द् गर्दभ'-वा पॉकनी।

ग—समिन्द्र गर्दभ मृग नुवन्तम्-ऋ १, २९, ५, न गर्दभ पुरो अश्वान्नयन्ति-
३, ५३, २३। गर्दा-तै ३, १, ११, ८ = कन्या, धूलि।

ङ—गद्दह = खर'-सम ५०, दे २, ८०, पाअ। गाढव-मरा।

छ—गर्दा = धूलि।

+√गर्ब् (गर्ब) १/४१५ गतौ (प) √कर्ब् (कर्ब) १/गतौ (प)।
श × क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ √खर्ब् (खर्ब) १/गतौ (प)।
कात शा-हे-वो। √घर्ब् (घर्ब) १/गतौ (प)।

छ—गरवा (नृत्यम्)—गुर्जरदेशे ।

+√गर्व् (गर्व) १/५७८	दर्पे (प)	√कर्ब् (कर्ब) १/दर्पे (प) ।
श-जै×	क्षी-मै-सा-च काकृ कात- शा-हे । मदे—वो ।	√खर्ब् (खर्ब) १/दर्पे (प) । √घर्ब् १/१६८dदर्पे(प)काकृ । √गृ ६/निगरणे (प)—उणा १/१५५—गर्व ।

क—गुर्जर = कठोर , गुरु -वा पॉकनी ।

ग—गुणाह्या न च गरिंता -वा रा १,७,६, गर्त्रे -२,३१,२० = अहङ्कार ।

छ—√गर्वाना† = गर्वे । (गरुर < (ऊ < व) < गर्व ।

√गर्ह् (गर्ह) १/६२९	कुत्सने (आ)	√गल्ह् (गल्ह) १/ कुत्सने
श×	क्षी च जै-काकृ-कात-शा- हे-वो । कुत्सायाम्—मै-सा ।	(आ) । √गृ ६/निगरणे (प) । √गृ ९ शब्दे (प) ।

क—गल्—, ङ गल्—घ्, ग् (अ) लघ् = विलापे, शोके, कुत्सने, गर्हणे—जू पॉकनी ।

ख—अवे गेरेजैति = दु खे, शोके—जू पॉकनी ।

ग—गर्हसे-ऋ ४,३,५ ।

घ—गरहति-सयुक्त १,२४०, दीघ १,१६१ ।

ङ—√गरह (सक) = नि-दायाम्, घृणायाम् । गरहइ-भग ।

ड—√गरिह (सक) = निन्दायाम्, घृणायाम् । गरिहइ, गरिहामि-महा पडि ।

√गल् (गल) १/५४५	अदने (प)	√गृ १/सेचने (प) ।
श काकृ×	क्षी-मै-सा च जै कात-शा हे । क्षी । भक्षे स्रावे च—वो	√गल् (गल्) १०/स्रावणे (आ) । √गृ ६/निगरणे (प) । √गिल् १/२५० a अदने (प) काकृ । गिल् १/२५० b अदने (प) काकृ । गील् १/२५० c अदने (प) काकृ ।

क—गुर्ले-^१, गुर्ले-^२, गुर्ले = स्रवणे, क्षेपणे, त्यागे । पु उ ज कुअल्त् । पु
गौथि गारलेन्, न उ ज क्वेले, म नि ज कुअल्म्-जू पॉकनीं ।

ग—गल्-गु १७ (=कण्ठ-) [गलति = भक्षयत्यनेन], गलित- [धा
क्षरणे वृत्ति उस] ध्या ८५, नाप ६, १२ । गलन्त्यमी वाष्पाम्बुविन्दव -कथास
११, ५७ । गलित वसनम्-शिशु ९, ७५ ।

घ—गलति = क्षरणे-विनय १, २०४, मज्झिम १, ३३६ ।

ङ—√गल (अक) = विशरणे, (२) नाशे, (३) क्षरणे, (४) द्रवे ।
गलइ-महा ।

छ—√गिरना = पतने, क्षरणे ।

√गल्म् (गल्भ) १/३८९ श ×	धाष्टर्थे (आ) । क्षी-मै-सा च जै कात- शा-हे । आधाष्टर्थे—काक् । घृष्ट्वे—वो ।	√गह् (गहँ) १/ कुत्सने (आ) । √गल्ह (गल्ह) १/ कुत्सने (आ) । √गृम् ९/ ग्रहणे (उ) वैदिक ।
------------------------------	--	--

अय 'प्रगल्भ' इत्यस्य नामधा-ह्वि, तन्न समीचीनम्, अपगल्भ०-, अव-
गल्भते इति प्रयोगोपलब्धेः ।

ग—अपगल्भाय-मा १६, ३२, का १७, ५, १, तै ४, ५, ६, १, मै २, ९, ६,
काठ १७, १४, क २७, ४ । अवगल्भते-मभाष्ये ३, १, ११ २१ । प्रजगल्भे-शिशु
१०, १८ । प्रगल्भते-राजत २, १६ ।

ङ—√पगल्भ (अक) = धाष्टर्थे, (२) सामर्थ्ये—पगल्भइ, पगल्भई-आचा,
सूअ १, २, २, २१ ।

√गल्ह (गल्ह) १/६३० श ×	कुत्सने (आ) । क्षी च-जै काक्-कात शा-हे वो । कुत्सायाम्—मै सा ।	√गह् (गहँ) १/ कुत्सने (आ) । √गह् (गहँ) १०/ विनिन्दने (प) । √गल्म् (गल्भ) १/ धाष्टर्थे (आ) ।
-----------------------------	---	--

नूनमय √गह् धातुसम्बद्धस्तदुत्तरवर्ती ।

छ—√गाल्हना † } (<गल्प १११) = भाषणे । अतिभाषणमपि कचिद्
छ—√गाल्ना † } धाष्टर्याय धाष्टर्यं च कुत्सनाय भवतीति √गल्ह
धातुरस्य मूले भाति ।

+√गा (गाङ्) १/९३५ गतौ (आ) । इणो गा लुङि २, २/४५ ।
श × क्षी-मै-सा-च जै काङ् √गा ३/ स्तुतौ च च्छन्दसि,
कात-शा हे वो । जनने च (प) ।
√गै १/ शब्दे (प) ।

ह्रिदनीर्गमनार्थक √गा धातु स्वीकरोति जुहोत्यादौ, न त्विह ।

√गा ३/२५ स्तुतौ च च्छन्दसि (प) । √गै १/ शब्दे (प) ।
श जै-काङ्-कात-शा × क्षी-मै-सा च (हे) । √गा (गाङ्) १/ शब्दे गतौ
स्तुतौ जन्मनि—वो । (आ) ।
गतौ—ह्रि । √इ (इण्) २/ गतौ (प)
इणो गा लुङि २/४/४५ ।
गाति, जिगाति—निघ
२/१४ गतिकर्मा ।

क—गुएम्-तथा गुआ = गतौ, प्रापणे ।

ग—जिगाति-ऋ १, २, ३, खि ४, ९, १, तै १, ३, ४, १, मै १, ६, १,
जै ३, २, ११ । जिगाति-ऐत्रा १, ३०, शात्रा, ९, ६, शत्रा १, ४, १, २१ । अगात्-
कात्रा १, ३, १३ ।

+√गाध् (गाधृ) १/४ प्रतिष्ठा लिप्सयोर्ग्रन्थे √गाथ् १/३७५b प्रतिष्ठा-
श (आ) । लिप्सार्थयोर्ग्रन्थे च (आ) काङ्
क्षी-मै-सा-कात । √गाढ् १/१८९a तीव्रगतौ (प)
प्रतिष्ठालिप्सार्थयोर्ग्रन्थे काङ् ।
च—काङ् । √गाह् (गाहृ) १/ विलोडने
प्रतिष्ठायाम्—च । (आ) ।
प्रतिष्ठान्ग्रन्थयोर्लिप्से स नदीस्तुष्टाव गाधा भवत-
च—वो । निरु २, २४ ।
प्रतिष्ठालिप्साग्रन्थेषु—
(जै-४-गाद्धै, ५-गाद्धै) । जै-शा-हे ।

क—गुआध् = निमज्जने, आर्द्रतायाम्—वा पॉर्कनी ।

ग—गाधम्-ऋ १,६१,११, अशीमहि गाधमुत प्रतिष्ठा-ऋ ५,४७,७ । गाध-
मेव प्रतिष्ठा-झा १२,२,१,२ । खि २,१४,३, तै ४,३,११,४, मै २,१३,१०, काठ
२९८ । अगाध-वा रा १,३५,४=अतलस्पर्श (तिल) । गाधि* (गाधते = उच्चपद
लिप्सते) मभार ३,११५,१९=विश्वामित्रमुनिपिता । गाधेन-यशस्तिलक, आश्रा
३, श्लो १५३=तरितु शक्येत । अगाधम्-मभार १२,३०८,३९=अप्रतिष्ठम्—
(नील) ।

घ—गाधति-दीघ १,२२३=सयुक्त १,१५ ।

ङ—√गाह (सक)=(१) पठने, अभ्यासे, (२) अनुभवे, (३) गवेषणे ।
गाहदि-शौ ।

√गाहू (गाहू) १/६४१	विलोडने (आ)	√गथ् १/६४७	विलोडने
श	क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-	(प) काकृ ।	
	कात शा-हे ।	√गाध् (गाध्) १/ प्रतिष्ठा-	
	विलोडे—वो ।	लिसयोर्ग्रन्थे च (आ) ।	

क—द्रष्ट √गाध् ।

ग—अतिगाहते-ऋ ९, ६७, २०, अभिगाहमान-१०,१०३,७, गाहात्-
९,११०,८, कौ २,८४४ । गाहते-ऐत्रा ३,४८ ।

गोप्तरि गाहमाने-रघु २,१२=प्रविशति सति (स), तपस्विगाढाम्-९,७२=
अवगाढाम्=सेविताम् (स) ।

घ—अज्ज्ञोगाहति (<अभ्यवगाहते)-दीघ १,१०१ ।

ङ—द्र √गाध् ।

छ—√गाहना=अवगाहने, (२) मन्थने (विलाडने), (३) क्षेत्रकर्षणे ।

√गु (गुड्) १/९३४	अव्यक्ते शब्दे (आ)	√कु २/ शब्दे (प) ।
श × -	क्षी-मै-सा-च जै शा ।	√कु (कुड्) १/ शब्दे (आ) ।
	शब्दे—काकृ कात हे ।	√उ (उड्) १/ शब्दे (आ) ।
	ध्वनौ—वो ।	√खु (खुड्) १/ शब्दे (आ) ।
		√घु (घुड्) १/ शब्दे (आ) ।
		गवते (निघ २/१४)
		गतिकर्मा ।

क—गौड-, गोड-, गौडर्ष-, गु- = शब्दे । लिथु - *गौडर्षेति । पु च
श्लो-गौर्वा रिति—जू पाकर्नीः ।

ग—विश्वासु क्षासु जोगुवे-ऋ ५,६४,२, जोगुवान्-१,६१,१४ ।

+√गु ६/१२५ पुरीषोत्सर्गे (प) मै √गुध् ६/९० पुरीषोत्सर्गे
क्षी-च काकृ×, श मै-सा जै कात शा हे । (प) च ।

ग—गुदम्-मनु ८,२२८ । उभयथा साध्यम्-√गुद् १/२३ इत्यत,
√गु इत्यतश्च ।

√+गुज् (गुज) १/२०० अव्यक्ते शब्दे (प) <√गुञ् (गुजि) अव्यक्ते
मै श च कात× अनिदिदित्येके-क्षी शब्दे (प) ।
क्षी सा-जै-शा हे । √गु (गुड्) १/ अव्यक्ते
शब्दे—काकृ । शब्दे (आ) ।
कूजने—वो । कूज् (कूज) १/ अव्यक्ते
शब्दे (आ) ।
√कुच् (कुच) १/१८१ शब्दे
तारे (प) ।
√कुञ्ज् (कुञ्ज) १/७४०
अव्यक्ते शब्दे (प) काकृ ।

स्पष्टो विकास √गु>√गुज्>√गुञ्ज् ।

+√गुज् (गुज) ६/८९ शब्दे (प)
श क्षी मै सा च-जै काकृ- पूर्ववत् ।
कात शा हे ।
ध्वनौ—वो ।

√कु>√कुच्>√कुञ्ज्>√कूज्,√कु>√गु>√गुज्>√गुञ्ज्
इति व्युत्पत्तिः ।

√गुञ्ज् (गुजि) १/२०० अव्यक्ते शब्दे (प)
श× क्षी-मै-सा-च-जै-कात-शा हे । पूर्वद्वयवत् ।
शब्दे—काकृ ।
कूजने—वो ।

क—गज्—=अनुकरणे, उपहासे, आक्षेपे । गजो-स्, —जू पौकनी ।

ग—गुञ्जन्-ऋतु ६,१४, गीतगो २,१ । मञ्जुगुञ्जत्समीर०-शान्तिश
१,१७ । गुञ्जा-सुश्रु १,३२,१७, वृ स ८०,८ ।

घ—√गुज् (अक)=भ्रमरादिरवे, (२) सिंहादिगर्जने । गुजति-महा ।

छ—√गुजना=भ्रमरादिरवे ।

छ— $\sqrt{\text{गुजना}} = \text{भ्रमरादिरवे ।}$

+ $\sqrt{\text{गुड् (गुड) ६/९०}$
श

रक्षायाम् (प)
क्षी मै सा-च-काकृ
कात शा-हे ।
रक्षणे—जै ।
रक्षे व्याघाते च—बो ।

$\sqrt{\text{कुण्ठ् (कुठि) १०/ रक्षणे}$
(प) सा ।

$\sqrt{\text{कुण्ड् (कुडि) १०/ रक्षणे}$
(प) इत्येके—क्षी ।

$\sqrt{\text{गुड् १/१५३ माधुर्ये (प)}$
काकृ ।

$\sqrt{\text{गुण्ड् (गुडि) १०/ रक्षणे}$
(प) ।

$\sqrt{\text{गूड् १/१८६b निवासे (प)}$
काकृ ।

$\sqrt{\text{जुल् १०/८७ रक्षणे (प)}$
काकृ ।

ग—कार्णायसमया गुडा'-मभार ७,९२१२, सभुण्डयश्मगुडका (पुरी)-
३, ६४३, शतघ्नयोऽथ गुडा गदा -७,९२१३, (गडति = रक्षति-अनयेति) ।

घ—गुळ = वर्तुलीकरणे-दीघ १,५४ = मिलिन्दपञ्च ३,९५ ।

ङ— $\sqrt{\text{गुड (सक)} = \text{कवचादिभिर्हिंस्तिन सज्जायाम्, (२) युद्धार्थं तत्पर-}$
तायाम्, सज्जायाम् । गुडह-सुपा २८८ ।

छ—गौडा (< गुडा -मभार ७,९२१२)-बु ख = यष्टिविशेष ।

$\sqrt{\text{गुड् (गुड) ६/१०३}$
मै-सा-श-च-जै-काकृ-
कात-शा X

प्रतीघाते (प)
क्षी हे ।
व्याघाते—बो ।

> $\sqrt{\text{घुट् (घुट) प्रतीघाते (प)}$
इति दुर्ग-क्षी ।

$\sqrt{\text{खोड् १/२५१ प्रतिघाते (प)}$
हे ।

$\sqrt{\text{खोर् १/४१२ प्रतिघाते}$
(प) हे ।

$\sqrt{\text{कुण्ठ् (कुठि) १/ गतिप्र-}$
तिघाते (प) ।

$\sqrt{\text{कुण्ड् (कुडि) १/ वैकव्ये}$
(प) ।

$\sqrt{\text{कुट् (कुट) ६/ कौटिल्ये (प) ।}$

$\sqrt{\text{कुट्}} > \sqrt{\text{कुण्ड् १/३१९}} > \sqrt{\text{कुण्ठ्}} > \sqrt{\text{कुण्ड्}} > \sqrt{\text{खोड्}} > \sqrt{\text{गुड्}}$
> $\sqrt{\text{घुट्}}$ इति विकासः ।

+√गुद् (गुद्) १/२३ क्रीडायामेव (आ) द्रष्ट √कुद् १/२१ ।
 श-च-काक् कात × क्षी-मै-सा ।
 क्रीडायाम्--शा-हे ।
 जै ?
 खेलने--वो ।

ग—गुदा-ऋ १०,१६३,३ । गुदा अन्त्राणि उदरम्-अ वे ९,७,१६, १०,९,१६ ।
 उत्सक्थ्या अव गुद् धेहि (रेत) -वा स २३,२१ । अवशब्दयतो गुदम्-मनु
 ८,२२८ ।

छ—√गोदना = विलेखने, क्रीडने (गुद्गुदाना-हि) ।

+√गुध् (गुध) १/२३ क्रीडायामेव (आ) <√गुद् (गुद्) क्रीडायामेव (आ) ।
 मै-सा-श-च काक् कात- इत्येके-क्षी । शेष पूर्ववत् ।
 शा × क्रीडायाम्--हे ।
 क्रीडे--वो ।

स्पष्ट√गुद् धातोर्विकास (भेद) प्रदेशविशेषे ।

+√गुध् (गुध) ४/१२ परिवेष्टने (प) गध्यति मिश्रीभावकर्मा-
 श क्षी-मै सा-जै काक् कात- निरु ५,१५,५ ।
 शा-हे । √गुद् (गुद्) १/ क्रीडायामेव (आ) ।
 वेष्टने--च । √गुध् (गुध) १/ क्रीडायामेव (आ) ।
 वेष्टे--वो । √गुध् ६/९२ पुरीषोत्सर्गे (प) च ।

छ—√गूधना = गोधूमचूर्णादिमर्दने (वेष्टने) [स्वयम्भूरतुस्वार] ।

+√गुध् (गुध) ९/४५ रोषे (प) √क्रुध् (क्रुध) ४/ कोपे (प) ।
 क्षी-मै सा च-जै-काक् कात शा हे । √गुध् (गुध) ४/ परिवेष्टने (प) ।
 रुषि--वो ।

क्रुध् > √गुध् । √गुध् ४/१२ धातुनाऽस्य पूर्णतः सम्बन्ध । क्रोधे सति वेष्टनमूर्त्नादिक सपद्यत एव ।

√गुप् (गुप्) १/३९३
श

रक्षणे (प)
क्षी मै-सा च जै काकृ कात-
शा हे ।
रक्षे—वो ।

√गुप् (गुप) १/ गोपने
(आ) ।

√गुप् (गुप) ४/ व्याकु-
लत्वे (प) ।

√गुप् (गुप्) १०/ भासार्थ
(प) ।

√कुप् (कुप्) १०/
भासार्थ (प) ।

ग—जुगुप् (द्वादशस्य ऋत नर)—ऋ ७, १०३, ९ । शौ १९, २७, ९ । गोपा-
यति—ऐब्रा ७, २२ । जुगुप्सेत्—मभार १२, १३१, ८ = पालयितुमिच्छेत् (नील) ।

घ—गोपेथ—धम्मपद ३१५ ।

ङ—√गोव (सक) = (१) रक्षणे, (२) आच्छादने । गोवइ, गोवेइ—सुपा
३४६, महा ।

छ—√गोपना*† } = (गोपनम्) अप्रकाशने (आच्छादने) ।
छ—√गोना

+√गुप् (गुप) १/९५५
श ×

गोपने (आ)
क्षी च-शा ।
गोपनकुत्सनयो—
मै सा-काकृ-कात-हे ।
गुप्तौ—जै ।
गोपनकुत्सयो—वो ।

√गुप् (गुप) ४/ व्याकु-
लत्वे (प) ।

ग—विजुगुप्सते (विचिकित्सति—शत्रा १४, ७, २, १८)—बृहदारण्यको
४, ४, १५ । जुगुप्सेत्—छान्दो ५, १०, ८, नाप ५, ७ ।

ङ—√जुउच्छ (सक) = निन्दायाम्, घृणायाम् । जुउच्छइ—से ५, ५ ।

+√गुप् (गुप) ४/१२१
श

व्याकुलत्वे (प)
क्षी मै-सा-च जै काकृ-
कात शा हे वो ।
व्याकुलत्वे च—जै ।
चकारो मुद्रणदोषदुष्ट* ।

√कुप् (कुप) ४/ क्रोधे (प) ।
द्रष्ट √गुप् १/३९३ ।

ङ—√गुप्प (अरु) = व्याकुलत्वे । वक्-गुप्पत, गुप्पमाण-कुमा ६, १०२,
कप्प, औप. ।

√गुफ् (गुफ) ६/३८ ग्रन्थे (प) । √गुम्फ् (गुन्फ) ६/ग्रन्थे (प) ।
 श क्षी-मै-सा-च काक्- √ग्रथ् १/३३१ कौटिल्ये
 कात शा-हे वो । (आ) च ।
 ग्रन्थने—जै-शा हे ।

ग—गुफिनाश्ररणयो पुनर्विस्तृता (हम्भक्तय)-धूर्तस ६६,९ ।

ङ—√गुहना † (सक)=ग्रन्थने ।

वस्तुतोऽय धातु—“पुराणवद् व्रततेरिव गुष्पितम्”—ऋ ८,४०,६,√गुष्प्
 इत्यस्य विकासरूप ।

√गुम्फ् (गुन्फ) ६/३९ ग्रन्थे (प) √गुफ् (गुफ) ६/ ग्रन्थे (प) ।
 श क्षी-मै-सा-च काक्- √ग्रथ् (ग्रथि) १/ कौटिल्ये
 कात वो । (आ) ।
 ग्रन्थने—जै शा-हे । √ग्रन्थ् (ग्रन्थ) ९/ सन्दर्भे (प) ।
 √गुम्भित -साग २४४ १७ ।

ग—निगुम्फनिर्झर०-शिवताण्ड १३ ।

ङ—√गुफ (सक)=ग्रन्थने । वक्-गुफत-कुमा ।

ङ—√गुम्ह (सक)=ग्रन्थने, रचनायाम् । गुम्हदु-शौ , स्वप्न ५३ ।

√गूर् (गुरी) ६/११५ उद्यमे (आ) √गृ ६/ निगरणे (प) ।
 श क्षी च-काक् कात-हे-वो । √गूर् (गुरी) १०/ उद्यमे
 उद्यमने—मै सा जै शा । (आ) ।
 √गूर् (गुरी) ४/ हिंसा-
 वयोहान्यो (आ) ।

क—गुएर्=प्रज्ञसायाम्, स्तुतौ-वा पॉकनी ।

ग—गुरस्व च-ऋ ३,५२,२ । नापगुरेत न निहन्यात्-तै २,६,१०,२ ।

आत्मानमागुरते-तैत्रा १,४,७,७१ ।

√गूर्द् (गुर्द) १/२२ क्रीडायामेव (आ) > √खुर्द (खुर्द) क्रीडायामेव (आ) इति दौर्गा
 मै श × क्षी-सा-काक् कात । —क्षी ।
 क्रीडायाम्—च जै-शा-हे । द्रष्ट √कुर्द १/२१
 कूर्दे—वो ।
 अत्यानन्दे ?—हि ।

ग—अगूर्दन्, अगूर्दन्-जै १९१ । गूर्द-तात्रा १३,१२,४, जैआ १,४४९ ।

गूर्दम्-तात्रा ३०,३ । लौकिके सस्कृते जात. स्यादात्मनेपदी ।

+√गृ (गूरी) ४/४४	च=हिसावयोहान्यो (आ)	<√घृ (घूरी)	हिसावयो
श	इति दुर्ग —क्षी ।	हान्यो (आ) ।	
	क्षी ।	√गृ (गुरी) ६/	उद्यमे
	हिसागत्यो—मै-सा ।	(प) ।	
	हिसायाम्—च-काकृ कात ।	√गुर्व् (गुर्वी) १/	
	गतिहिसयो —जै-शा ।	उद्यमे (प) ।	
	गतो हिंसाया च—हे ।	√जू (जूष्) ४/	वयोहानौ
	वधे गत्याम्—वो ।	(प) ।	

√जू ४/ >√गृ (गूरी) >घृ (घूरी) इति क्रम । √गृ ६/११५,
√गुर्व १/५७१ इत्येताभ्यामपि गत्यर्थकत्वात् सबद्ध ।

+√गृ १/९२१	सेचने (प)	√गल् १/	स्त्रवणेऽपि (प) ।
श×	क्षी मै सा च-जै काकृ	√घृ १/	सेचने (प) ।
	कात-शा हे ।	√घृ ३/	क्षरणदीप्त्यो (प) ।
	सेके—वो ।	√घृ १०/	स्त्रावणे (प) ।

छ—√गराना* = निश्च्योतने, स्त्रावणे ।

[√गारना-(>गालनम्) = निष्पीडने, (२) *बहिष्कारे, त्यागे, अपनये ।

गरगरा = गण्डूषक्रिया (सेचनम्) । धातुरय शब्दानुकृति । यत्र 'गर'
इत्थभूत शब्दो भवति निश्च्योतनगण्डूषक्रियादौ तत्रैवैष प्रयुज्यते ।

+√गृज् (गृज) १/२४५	शब्दार्थ (प)	√गज् (गज) १/	शब्दार्थ
श कात×	क्षी-मै सा-च ।	(प) ।	
	शब्दे—जै काकृ-शा हे ।	√गज् (गर्ज) १/	शब्दे
	ध्वनौ—वो ।	(प)-द्रष्ट १।	
		√गञ् (गजि) १/	शब्दार्थ
		(प) ।	
		गृञ् (गृजि) १/	शब्दार्थ
		(प) ।	

ग—जीमूत इव गर्जति—वा रा ५,५,२४ ।

√गर्ज् १/२२१, √गृज् धात्वो रूपाणा लिट् लकारस्य तिप्सिन्मिभिन्न-
प्रत्ययेषु परेषु भेदो जायते—√गृज्-जगृजतु, जगृजु, √गर्ज्-जगर्जतु, जगर्जु । आशी-

लिङि तु सुस्पष्टो भेदः कात्स्न्येन । परमिमानि रूपाणि यथागवेषित साहित्ये नावाप्तानि मया । अन्यत्र लकारेषु तु गर्ज्वज्जानीयोऽयम् इति द्वावेव धातू मित्थ सक्रान्तौ ।

+√गृञ् (गृजि) १/२४६ शब्दार्थ (प) पूर्ववत् ।
 श× क्षी मै सा-च कात ।
 शब्दे—जै काकृ शा-हे ।
 ध्वनौ—वो ।

क—* गेल्-ज्—-वा पौर्कनी ।

ग—गृञ्जन०- सुश्रु २,५१९,४ । गृञ्जनक-मभार १३,४३६४ ।

√गृध् (गृधु) ४/१३३ अभिकाङ्क्षायाम् (प) √ग ६/ निगरणे (प) ।
 श क्षी-मै-सा च-जै काकृ √गृ ९/ शब्दे (प) ।
 कान-शा-हे । √गर्ध् (गर्ध) १०/ अभि-
 लिप्से—वो । काङ्क्षायाम् (प) ।

क—घृत्ध् = काङ्क्षायाम् । सर्बि, च स्त्रो बलदेति । सेर्वो-क्रोटि जुद्जेति-जू पौर्कनी ।

ग—अगृधत्-ऋ १०,३४,४ । गृध्यन्ति-शत्रा ३,३,३,२२ । गृध्यत-मभार १४,१३,२ = सक्तस्य (नाल) ।

घ—गिञ्जित (कर्मणि)—थेरगाथा २,१५२ ।

ङ—√गिञ्ज (अक) = आसक्तौ, लाम्पट्ये । गिञ्जह-गाया १,८ ।

छ—√गीधना = काङ्क्षायाम्, आसक्तौ, लाम्पट्ये । एकदाऽनुभूय सदा तत्काङ्क्षणे ।

+√गृह् (गृह्) १/६४२ ग्रहणे (आ) इति चन्द्र < √ग्लह् (ग्लह्) ग्रहणे
 श-जै काकृ कात शा- दुर्गौ—क्षी (आ) ।
 वो× क्षी-मै सा-च हे । √ग्रिह् (ग्रिह्) १/ ग्रहणे
 (आ) क्वचित् कोशे- सा ।
 √ग्रह् (ग्रह) ९/उपादाने (उ) ।
 √ग्रह १/ग्रहणे (आ) वो ।
 √गर्ह् (गर्ह) १/कुत्सने (आ) ।

गर्हते (द्र √गर्ह १/६२९) इत्यादिरूपाणि तूपलभ्यन्ते, परन्तु तानि कुत्सना-
 र्थकानि ।

√गृ ६/१२९
श ×

निगरणे (प)

क्षी मै सा-च जै-काकृ कात- द्रष्ट √गल् १/५४५ ।
शा हे-वो ।

√गृ, √गिर्, √गिल् —हि ।

क—गुर्एर-गुर्एरू = निगरणे । अमें-कर् । अल्वे न्ग्ने । लिथु गेर्ति,
प्रिद्यति ।

ख—जरैति = गिरति—जू पाकर्नी ।

ग—जगार-ऋ १०, २७, १३ । गिरति-काठ २३, ६ । यद् गिरामि सगिरामि-
शौ ६, १३५, ३ । गिलति, गिल्ान्त-गुह्यकाल्युप २६ । गिरति-मभार ५, ४६, १३ =
उपसहरति (नील) ।

घ—मा राहु गिली-सयुत्त १, ५१ ।

ङ—√गिल् (सक) = गिलने, भक्षणे । सकृ-गिल्िऊण-नाट ।

छ—√गिल्ना = गिलने, दन्तसाहाय्यमन्तरा भक्षणे ।

ज—गेरना = पातने, (२) उदेलने (> उडेलना-हि) ।

√गृ ९/२७
श ×

शब्दे (प)

√गुर् (गुरी) उद्यमे (आ) ।

क्षी-मै सा-च जै-काकृ- √गृ ६/ निगरणे (प) ।

कात-शा-हे-वो ।

√गृज् (गृज) १/ शब्दार्थ
(प) ।

क—गुर्एर (२) = स्तुतौ-जू पॉकर्नी, वा पॉकर्नी ।

ग—गृणीते-ऋ १, ७९, ११ । अनु गृणाति-१, १४७, २ । गृणन्ति-खि ३, ६, १ ।
गृणाति ह वा एतद्धोता यच्छसति-शब्रा ४, ३, २, १ । गृणति-मभार १२, ४७, २६ =
ध्यायन्ति (नील) , यशस्ति, २ आ , १४९ = जानन्ति ।

+√गेप् (गेष्ट) १/३६५
श ×

च = कम्पने, गतौ (आ) √केप् (केष्ट) १/च = कम्प-
सूत्रविभागात्-क्षी । ने, गतौ (आ) ।

क्षी-सा ।

√कम्प् (कपि) १/ चलने
कम्पने—मै च । (आ) ।

चलने—जै कात-शा-हे । √खेप् १/१४३ चलने (आ)

केप्वत् (= गत्या जै, ९३० झा ।

चाले)—वो ।

√ग्लेप् (ग्लेष्ट) १/ च =
कम्पने, गतौ (आ) ।

√ग्लेप् (ग्लेष्टृ) १/ दैन्ये
(आ) ।

√कम्प् > √केप् > √गेप् > √ग्लेप् इति व्युत्पत्ति ।

छ—√घेपना=निधुवने, (२) हस्तपादेन सम्मर्द्य मिश्रणे ।

+√गेप् (गेष्टृ) १/३६९ च=दैन्ये (आ) मै ।

क्षी सा श च-जै-काक्- मै ।

पूर्ववत् ।

कात-शा हे-वो ×

√कम्प् > √केप् > √गेप् > √ग्लेप् इत्यत्र परम्परया कम्पनार्थकत्वाद्
दीनतया दैन्यार्थो जात । भयेऽपि सति भवति कम्पनम् ।

+√गेव (गेष्टृ) १/५००

क्षी-श ×

सेचने (आ) मै ।

मै सा-काक्-कात ।

सेवने—च-जै शा हे ।

सेवे—वो ।

एव् (एष्टृ) १/ सेवने (आ)

क्+√एव=√केव् ।

प्रेव् १/५०४g सेचने (आ)

काक् ।

√ग्लेव् (ग्लेष्टृ) १/ सेचने
(आ) मै ।

√ष्टृ १/ सेचने (प) ।

√घेव् १/५०४f सेचने (आ)

काक् ।

द्रष्ट √खेव् १/५०० ।

√+√गेष् (गेष्टृ) १/६०९ अन्विच्छायाम् (आ)

मै श-च काक्-

कात ×

क्षी-सा जै-शा हे ।

अन्वेषे—वो ।

√इष् (इष्टृ) ४/ गतौ (प) ।

√इष् (इष्टु) ६/ इच्छायाम्
(प) ।

√एष् (एष्टृ) १/ गतौ (प)

ग्+√एष्=√गेष् ।

गव्+√एष्=√गवेष्

(गवेष) १०/ मार्गणे (प) ।

√ग्ल्+√एष् √ग्लेष् १/

अन्विच्छायाम् (आ) ।

अन्विच्छा

=गवेषणा—क्षी ।

√गै १/९०२

श

शब्दे (प)

क्षी मै-सा च-जै काक्-

कात शा हे ।

√कै १/ शब्दे (प) ।

√गा ३/ स्तुतौ च च्छन्दसि
(प) ।

घ—गन्थति-सयुत्त १,२१४ = सुत्तनिपात १८५ ।

ङ—√ गथ (सक) = प्रन्थने । गथइ-पि ३३३ ।

ड—√ गह (सक) = प्रन्थने । गहेति-सूअनि १४० ।

√ ग्रन्थ् (ग्रन्थ) ९/४१ सन्दर्भे (प) पूर्ववत् ।
श क्षी मै सा च-जै काकृ
कात शा हे ।
दर्भे—वो ।

क—ग्र-एत् (ह्)- अनुनासिक —स √ ग्रन्थ्-जू पॉकर्नी ।

ग—ग्रथनाति-मै ३,८,७, तैत्रा ३,३,३,४ ।

ङ—गुत्थ (< ग्रथित०)-स ३०३, प्राप, गा ६३, कप्पू ।

√ ग्रस् (ग्रसु) १/६२३ अदने (आ) √ ग्लस् (ग्लसु) १/ अदने
श × क्षी मै सा च-जै काकृ (आ) ।
कात शा हे । √ ग्रह् (ग्रहू) १/ ग्रहणे
भक्षे—वो । (आ) वो ।
√ ग्लह् (ग्लहू) १/ ग्रहणे
(आ) ।
√ घस् (घस्ल १/ अदने
(प) इति केचित्-क्षी ।

क—ग्रस्-० ग्रॉस्-, ग्रोस् = भक्षणे-जू पॉकर्नी ।

ग—ग्रसेताम्-ऋ ३,३५,३ । अग्रसत-तै ३,४,३,१, मै १,५,१२, प्रसमान-
गी ११,३० ।

घ—घसति-जातक ३,२१० ।

ङ—√ गस = भक्षणे । वक्-गसत-उप ३२० टी, गसण (ग्रसनम्)-स ३५७ ।

छ—√ प्रसना = भक्षणे, (२) दाढ्येन ग्रहणे ।

छ—√ गिरासना † * = दाढ्येन ग्रहणे ।

√ ग्रह् (ग्रह) ९/६१ उपादाने (उ) √ गर्भो गुभेर्गुणात्यर्थे-निरु
श (जै-गृह्) क्षी मै-सा च-जै काकृ कात १०/२३/१
शा हे । √ गृह् (गृहू) १/ ग्रहणे (आ)
आदाने—वो । चन्द्रदुर्गौ-क्षी ।

√ग्रस् (ग्रस) १०/ ग्रहणे
(प) ।

द्रष्ट √ग्रस् १/६३२ ।

क—घ्रम्-, घ्रभ्, धातुविस्तार—घ्रभा=ग्रहणे । तु—घ्रइभ्-इत्यापि । पु च
स्ला प्रेति, प्रविति, लिथु प्रवोति, सेवो-क्रोति प्रविति, बोहे हविति ।

ख—अवे—गुरुव्नाइति, गुरुयेइति, पु पर्सि गर्बायैति, [न पर्सि प्रिप्त
(<स गृभीत०—ऐत्रा २,१)]—जू पॉकर्नी ।

ग—गृणते—ऋ १,८६,४३ । गृहते—मुण्डको १,१,७ । गृणामि—मण्डलब्राह्मणो
१,२, १६ । गृहामि—वरा २,३५, २ सन्या १७ ५ । गृहति—बृ २,१,१७ ।

घ—गण्हाति—जातक १,१५९ = परामर्शो, विचारविमर्शो ।

ङ—√गिण्ह (सक) = आदाने, (२) ज्ञाने । गिण्हइ—काप , वकृ—गिण्हत-
सुपा ६१९, णाया १,१ ।

ञ—√ गह (सक) = आदाने, (२) ज्ञाने । गहेइ—सण ।

छ—√ गहना—(< गहण < ग्रहणम्) = धारणे, ग्रहणे ।

+ √ग्रिह् (ग्रिहू) १/६४१ ग्रहणे (आ) कचित् कोशे— < √गृह् (गृहू) ग्रहणे
क्षी मै श च-जै-काकृ सा । (आ) ।
कात शा-हे बो × सा । तदनार्थ —सा ।

सायण कस्यचन धातुपाठस्य मतमुद्धरति, निराकरोति च तत् ।

+ √मुच् (मुचु) १/१९४ स्तेयकरणे (प)	द्रष्ट √कुज् १/१९६, √खुज्
श ×	१/१९७ ।
क्षी मै-सा-जै-काकृ	
कात शा ।	
स्तेये—च-हे ।	
गतौ चौर्ये च—बो ।	

√कुच् १/५०० काकृ > √कुज् १/१९६ > √खुच् १/५०१ काकृ > √गुज्
१/५०० काकृ > √मुच् > √ग्लुच् इति परम्परा ।

+ √ग्लस् (ग्लसु) १/६२४ अदने (आ)	द्रष्ट √ग्रस् १/६२३ ।
श ×	
क्षी मै सा च-जै काकृ कात-	
शा-हे ।	
भक्षे-बो ।	

√प्रस् १/६२३ अयमेव धातू रलयोर्भेदेन भेद प्राप्त । अमरकोश (३, २, ६०) विहाय क्वापि नोल्लेख ।

√ग्लह् (ग्लहू) १/६४२ ग्रहणे (आ)
 श च काकृ कात् × क्षी मै सा-जै शा हे । द्रष्ट √ग्रह् ९/६१ ।
 आदाने—वो ।
 घूते—ह्वि ।

ग—ग्लहनम्-शौ ७, ११४, ५, (७, १०९, ५) । दुर्योधनो ग्लहते पाण्डनेन-मभार २, २११५, तत्रैषा ग्लहमानाना भ्रुवौ जयपराजयौ-८, ४४०४, ७, ५३२८, कितवोऽग्लही-
 व्यत्-२, २३९७, (२, ६७, १९), ग्लहते-७, १५१, १० = पातयति (नील) ।

+√ग्लुच् (ग्लुचु) १/१९५ स्तेयकरणे (प)
 श × क्षी मै-सा-जै काकृ कात् शा । द्रष्ट √ग्लुच् १/१९४ ।
 स्तेये—च हे ।
 गतौ चौर्ये च—वो ।

द्रष्ट √ग्लुच् १/१९४ ।

ग—ग्लुचुकायनि० (पा अ ४/१ १६०) । न्यग्लुचत्-मभाष्ये ३, १, ५८ ३/५,
 न्यग्लोचीत्-३, १, ५८ ४/६ ।

+√ग्लुञ्च् (ग्लुञ्चु) १/१९८ गतौ (प) √ग्लुच् १/गतौ चौर्ये (प) वो ।
 सा-श-जै काकृ शा × क्षी-मै-च कात् हे वो । √ग्लुच् १/ गतौ चौर्ये (प)
 √ग्लुञ्च् (ग्लुञ्च) १/१९९ सा । वो ।

द्रष्ट √कुञ्, १/१९६,
 √ग्लुच् १/१९४ ।

ग—न्यग्लुञ्चीत्-मभाष्ये-३ १, ५८ ५ ।

+√ग्लेप् (ग्लेपृ) १/३६२ दैन्ये (आ) । द्रष्ट √ग्लेप् १/३६५,
 श × क्षी-मै-सा-च-जै-कात्-
 शा-वो । १/३६९ ।
 चलने दैन्ये च—हे । √ग्लै १/८८८ हर्षक्षये (प) ।
 दैन्ये, केप्वत् (=स्रुतौ √ग्लै + √पा २/रक्षणे (प) ।
 गतौ [च])—वो । √ग्लैप् > √ग्लेप् ।
 काकृ-√ग्लैप् (ग्लैपृ) दैन्ये—काकृ ।

द्रष्ट -√गेप् १/३६९,√ग्लै > √ग्लेप् > √ग्लेप ।

+√ग्लेप् (ग्लेष्ट) १/३६६ च = कम्पने (आ) ।

क्षी-मै-सा-च ।

गतो—क्षी सा-काकृ हे- द्रष्ट √गेप् (गेष्ट) १ ३६५

वो । (आ) ।

चलने—जै-काकृ-कात-

शा हे ।

केप्वत् (= गत्या चाले)—

वो ।

द्रष्ट √गेप् (गेष्ट) १/३६५ ।

+√ग्लेष् (ग्लेष्ट) १/५०३ सेवने (आ)

श ×

क्षी-च-जै शा-हे ।

सेचने—मै सा-

काकृ कात ।

सेवे--वो ।

द्र √खेव् १/५०२, √गेव्

१/५०२

द्र √खेव् १/५०२, √क्लेव् १/५०१

+√ग्लेष् (ग्लेष्ट) १/६१४ अन्विच्छायाम् (आ) मै ।

क्षी-श-जै-शा हे ।

अन्वेषे—वो ।

द्रष्ट √गेष् १/६०९ ।

√ग्लै १/८८८

श

हर्षक्षये (प) ।

क्षी-मै-सा च-जै काकृ-

कात-शा हे ।

क्लमे—वो ।

ह्रि ।

√क्लम् (क्लमु) ४ ग्लानौ

(प) ।

√ग्लौ १/३२५ हर्षे (प)

काकृ ।

२/४/

ग्लास्नावनुवमाञ्च १/१८३ v एषामनुपसर्गाद्वा भित्त्वम् ।

श-जै शा हे वो ×

क—गुर्ले, गुर्ले (इ)—= स्रवणे, योगे । क्लान्तौ-वा पौकनी ।

ग—अवग्लापयन्ति-ऋ १,१६४,१० । ग्लायाम-शब्दा ९,५,१,६४ । ग्लायति-
नारदपरिव्राजकोप ३,३८, महा २,४३ । ग्लायति-मभार १३,१५८,१२=ग्लायति
(नील) ।

+√घष् (घषि) १/६४३	करणे (आ) इति चन्द्र — <√घस्
मै सा श च काकृ कात- शा ×	क्षी । क्षी हे ।
(बा ग प सायणमते पठितवान्) ।	क्षतौ—जै । क्षरे—वो ।
	√घष् (घष) १/ कान्ति करणे (आ) सा ।
	√घस् (घस) १/ कान्ति करणे (आ) सा ।
	√कम् (कमु) १/ कान्तो (आ) √कम् + स = √कस् ।
	√कश् १/३७० दीप्तौ (प) काकृ ।
	√घिष् (घिषि) १/ कान्ति करणे (आ) सा ।
	घुष् (घुषि) १/ करणे (आ) ।
	√घूष् (घूष) १/ कान्ति करणे (आ) ।

अय कैश्चिन्न मन्यते—दुर्गादास ।

√कम् + स = √कस् > √कश् > √घस् > √घस् > √घष् ।

+√घस् (घसि) १/६४३	करणे (आ) ।	√घुष् (घुषि) करणे (आ)
मै-सा-श च जै काकृ कात ×	क्षी शा हे । क्षरणे—वो ।	इति दुर्गा—क्षी । शेष पूर्ववत् ।
(बा ग प सायणमते पठितवान्) ।		

अय कैश्चिन्न मन्यते—दुर्गादास ।

+√घग्घ् (घग्घ) १/१५८	हसने (प) ।	>√गग्घ् (गग्घ) हसने (प)
मै सा-श-जै काकृ शा ×	क्षी च कात हे-वो ।	इत्येके—क्षी । द्रष्ट √गग्घ् १/१५८ ।

द्रष्ट √गग्घ् १/१५८ ।

ड—घघर = चण्डातकम्, स्त्रीपरिधानम्—दे. २, १०७ ।

छ—घघरी = लघुचण्डातकम् ।

छ—घाघ = गौडाभिजनानामनुभवशीलाना चतुराणा सज्ञा, कृषिवर्षर्त्वाद्या
श्रित्य लोकोक्तीना रचयितारः, (२) प्रौढः, (३) ऐन्द्रजालिकः । एते हसन्ति
हासयन्ति च ।

+√घष् (घघ) १/१५७ हसने (प) मै ।
क्षी श च-जै काकृ कात मै-सा ।
शा हे वो ×

द्रष्ट √गघ् १/१५८ ।

छ—घाघ । द्र पूर्ववर्ती धातु ।

√घट् (घट) १/७२५ चेषायाम् (आ) ।
श क्षी-मै सा च-जै काकृ
कात शा हे ।
चेष्टे—वो ।

√कट् (कटी) १/ गतो
(प) ।

√खट् (खट) १/ काङ्गा-
याम् (प) ।

√गघ् (अभिराङ्गायाम्)—
ऋ ४,३८,५ ।

√घट् (घट) १०/ हन्त्यर्थ
(प) ।

√घट् (घट) १०/ सघाते
(प) ।

ग—घटते-१ योत ६६ ।

घ—घटति-मञ्जिम १,८६, सयुक्त १२६७ । (तुल √ग्रन्थ धा) ।

ङ—घङ = चेषायाम्, (२) रचनायाम्, (३) परिश्रमे, (४) साङ्गत्ये ।

वकृ-घडत, घडमाण-से १,५, निचू १ ।

छ—√घटना = घटनायाम्, (२) साङ्गत्ये ।

छ—√घडना = रचनायाम् ।

छ—गडना = रचनायाम् ।

√घट् (घट्ट) १/७५७ चलने (आ) ।
श × क्षी-मै-सा-च-जै काकृ-
कात-शा हे ।
चाले—वो ।

√घट् (घट) १/७२५ चष्ठा-
याम् (आ) ।

√घट्ट् (घट्ट) १/१००
खण्डने (म) काकृ ।

√घृष् + त = घृष्ट ।

√घुट् १/४३१ चलने (आ)
काकृ ।

ङ—घट्ट = १- स्पर्शे, २-हलचालने, ३-सघर्षे, ४-आहतौ-घट्टइ-सुपा ११६ ।

+√घण् (घण) ८/७ दीप्तौ (ड) इति शिव- <√घृण् (घृणु) दीप्तौ (ड) ।
क्षी-मै-श-च-जै काकृ-
कात शा × स्वामी—सा ।
सा-हे-वो ।

+√घम्ब् (घन्ब) १/४१६	गतौ (प) इति कौशिक —क्षी । (क्षी हे) वो ।	√कन् (कनी) १/ दीप्ति- कान्तिगतिषु (प) । √गम् (गम्ल) १/ गतौ (प) । √कम्ब् १/ गतौ (प) वो । √खम्ब् १/ गतौ (प) वो । √गम्ब् १/ गतौ (प) वो ।
मै-सा-श च-जै-काक्		
कात्-शा ×		

अर्बेत्यादौ रेफस्थाने नकार कौशिको मन्यते—क्षी ।

+√घर्ब् (घर्ब) १/४१६	गतौ (प) । क्षी-(हे) वो ।	√कर्ब (कर्ब) १/ गतौ (प) । √क्रम् (क्रमु) १/ पाद विक्षेपे (प) । √खम्ब् १/ गतौ (प) वो । √गम् (गम्ल) १/ गतौ (प) । √गम्ब् १/ गतौ (प) वो । √घम्ब् १/ गतौ (प) वो ।
मै सा श च-जै-काक्		
कात्-शा ×		

√गम् > √गम्ब् > √घम्ब् > √घर्ब् इति व्युत्पत्ति । रेफप्रकारयोर्विनि-
मयनिदर्शनम्—√घम्ब् १/४१६ ।

+√घष् (घष) १/६४२	कान्तिकरणे (आ) सा < √घस् (घस) कान्तिकरणे क्षी-मै-श-च-जै-सा । काक्-कात्-शा- (आ) हे वो ×	द्र √घष् । स्पष्टो विकास ।
------------------	---	----------------------------

+√घस् (घस) १/६४२	कान्तिकरणे (आ) इति क्षी-मै-श-च-जै काक्- कात् शा हे वो ×	द्र √घष् । स्पष्टो विकास । स्वामी—सा ।
------------------	---	---

√घस् (घस्ल) १/७०७	अदने (ष) इति कोचित्—क्षी क्षी-मै-सा-च-हे । भक्षे—वो ।	√प्रस् (प्रसु) १/ अदने (आ) । √ग्लस् (ग्लसु) १/ अदने (आ) ।
श जै काक्-कात्-शा ×		

अयं न सार्वत्रिकः, “लिट्यन्यतरस्याम्” इत्यदेर्घस्लादेशविकल्पविधानवैयर्थ्य-
प्रसङ्गात्—सा ७०२ ।

ग—घसत्-ऋ १०,८६,१३ । घासिं जघास (अश्च)-ऋ १,१६२,१४ ।

घ—घसति-जातक ३,२१० ।

छ—√घसना = भक्षणे (ङिगल) ।

+√धिष् (धिषि) १/६४० कान्तिकरणे(आ) इति द्र√घष् । स्पष्टो विकासो
क्षी-मै-शा-च-जै काकृ चन्द्रकाश्यपौ—सा । भ्रान्तिर्वा ।
कात-शा हे वो ।

+√धिष्ण् (धिणि) १/४२७ ग्रहणे (आ) √ग्रस् (ग्रस) १ अदने
श× क्षी-मै सा च जै काकृ (प) ।
कात शा-हे-वो । √ग्रस् (ग्रस) १० ग्रहणे
(प) ।
√ग्रिह् १/ ग्रहणे (आ)
सा ।
√स्रुण् १/४७७a ग्रहणे (आ)
(काकृ)
√घुण् १/४७७b ग्रहणे(आ) ।
√ग्रह् १/ उपादाने (उ) ।
√घृष्ण् (घृणि) १/ ग्रहणे
(आ) ।
√घुष्ण् (घुणि) १/ ग्रहणे
(आ) ।

√ग्रह्—गृह् (आति) > √गिण्ह-सुपा ६१९ > √घृष्ण् > √धिष्ण्,
√घृष्ण् > √घुष्ण् > √घुष्ण् इति क्रम ।

×√घुष् (घुषि) १/९४३ करणे (आ) इति <√घस् (घसि) करणे(आ) ।
दुर्ग-क्षी द्र√घष् । स्पष्टो विकास ।
(यु मी स कान्ति-
करणे) ।
कान्तिकरणे—मै-सा ।
कान्तीकरणे—कात हे ।
धूशे—वो ।

धूशः = कान्तिकृति-दुर्गादा
+√घु (घुब्) १/९३६ शब्दे (आ)
श× क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ

√उ १/३३६ d शब्दे (प)
काकृ ।

कात शा हे ।
ध्वनौ—घो ।

√कु (कुङ्) १/९३७ शब्दे
(आ) ।

√कू (कूङ्) ६/ शब्दे
(आ) ।

√कव् (कव) १/ शब्दे
(प) ।

√गु (गुङ्) १/ अव्यक्ते
शब्दे (आ) ।

√गु १/९३४ > √घु (घुङ्) इति विकास ।
छ—घुग्धू (घु-घु—शब्दानुकृति) = उल्लरु ।

√घुट् (घुट) १/७३७
श ×

परिवर्तने (आ)
क्षी मै सा च काकृ कात-
शा हे ।
परिवृत्तौ [च]—जै ।
परिवर्ते—घो ।
परिवर्ते ?—हि ।
शुद्धो धातुर्नास्ति—हि ।

√गुर् (गुरी) ६/ उद्यमे
(आ) ।

√घुर् (घुर) ६/ भीमार्थ-
शब्दयो (प) ।

√घुट् (घुट) ६/ प्रतीघाते
(प) ।

√घुण् (घुण) १/ भ्रमणे
(आ) ।

√गुट् १/११३ गतौ (प)
काकृ ।

√घुट् १/ चलने (प)
काकृ ।

क—घेल् (तथा घेल्), घेले- दुर्ले-, दुर्लो, दुर्लू—वा पॉर्कर्नी ।

ग—घोटकानाम्—गरु २३ । राजा तथैव सह शिविकया प्रायादवघोटितया
(=अवगुण्ठितया)—मभार ३,१३१५५ ।

घ—घोटक-जातक ६,४५२ ।

ङ—√घोट (अक) = भ्रमणे, चक्राकारेण भ्रमणे । घोटङ्—से ५,१० ।

छ—घोलना } = द्रवपदार्थे चूर्णादिमिश्रणाय द्रवस्य परिवर्तने, भ्रमणे ।
छ—घोरना }

अय शुद्धो धातुर्नास्तीति ह्रिदन्युक्त न सङ्गतम्, प्राकृते हिन्द्या च तदुपलम्भात् ।

+√घुट् (घुट) ६/१०३ प्रतीघाते (प) इति
श × दुर्ग.—क्षी

<√गुङ् (गुङ्) प्रतीघाते
(प) ।

क्षी मै शा च काकृ कात-हे । प्रतिघाते—जै शा । प्रतिहतौ—वा ।	√घुङ् ६/ व्याघाते (प) वो । द्रष्ट०√गुङ् ६/१०३ ।
---	---

ङ—√घोल (सक) = घर्षणे, प्रतिघाते, (०) मिश्रणे । विसे ००४४, से ४,५० ।

छ—√घोटना (<घोटनम् = प्रतिघाते, आपर्तने) = कस्यचन वस्तुन प्रस्त-
रादौ प्रतिघाते, घर्षणे, घट्टने, (०) चूर्णीकरणार्थं घट्टने, प्रतिघाते ।

उ—√घुटना (कर्मणि) । चूर्णीकरणार्थं घट्टने, प्रतिघाते ।

उ—√घूटना = श्वासावरोधे, प्रतिघात ।

उ—√घुटना } = श्वासावरोधे, प्रतिघाते ।
छ—√घुटना }

+√घुण् (घुण) १/४३०
श ×

भ्रमणे (आ)
क्षी-मै सा च-जै काकृ-
कात शा हे-वो ।

√गुर् (गुरी) ६/ उद्यमे
(आ) ।

√घुर् (घुर) भीमार्थं
शब्दयो (प) ।

√घुट् (घुट) परिवर्तने
(आ) ।

√गोण् १/२१३ गतौ (प)
काकृ ।

√घोण् १/०१३३ गतौ (प) ।

ग—घोणा-मभार १,१५६,३३, सुशु शरीरस्थाने पञ्चमाध्याये, अश्ववै
द्यके २,७ ।

ङ—√घोल (अक) = भ्रमणे । वकृ-घोलत-कप्प , गा ३७१, कुमा ।

+√घुण् (घुण) ६/५८ भ्रमणे (प)
श क्षी मै-सा च-जै-काकृ
कात शा-हे-वो ।

पूर्ववत् ।

ग—घुणस्य (= कीटविशेषस्य) -पै ५,२०,६ । घुणदग्ध०-षत्रा ४,४ । घुणोपहत-
काष्ठ०-सुशु १,२९,५ । पूर्ववदेव सर्वाण्यस्योदाहरणानि ज्ञेयानि । भ्वादि-तुदादिभेदाथं
पृथक् पठितौ स्तः ।

+√घुण् (घुणि) १/४२८ ग्रहणे (आ) द्रष्ट√घिण् १/४२७ ।
 श × क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
 कात-शा-हे-वो ।

द्रष्ट√घिण् १/४२७ ।

+√घुर (घुर) ६/६५ भीमार्थशब्दयो (प) द्रष्ट√कुर ९/६१ ।
 श क्षी-मै-सा-जै-काकृ-कात-
 शा-हे ।
 भीमे—च ।
 ध्वनौ भीमार्थे—वो ।

क—घाँड-रॉस् = भयानकम् । इरिश्-गुर् = निशितम्, पीडापूर्णम्, वेदना
 मयम्—वा पॉकर्नी ।

क—घर्-शब्दानुकृति । लैति-हिरिरे (स घुर्घुरायन्ते-सुश्रु १,१०४,१)-
 वा पॉकर्नी ।

ग—घोरान् नरकान् प्राप्य-मनु १२,५४ = भयानकान् । घोरा [= गङ्गा]-
 काक्षीखण्डे २९,५५-(शब्दार्थे) । कण्ठे घुरघुरायते-भा पु ३,३०,१७-शब्दानुकृति ।

घ—घोर = भयानकम्-विनय २,१४७ ।

ङ—√घोर (अक) = निद्रागतस्य घुरघुर शब्दे । घोरति-गा ८०० ।

छ—√घुरना# = शब्दे, वादने—“घुरत निसान मृदग सख धुनि”—सूर ।

छ—√घोरना (< घोरणम्) = गर्जने, भयङ्करशब्दे ।

छ—√घुरकना } (< घोरणम्) = तर्जनशब्दे । (निद्राशब्दे) ।
 छ—√घुडकना }

छ—√घुराना } (शब्दानुकृति -घुर् इति) = भयार्थं घुरघुरवद् गम्भीरशब्दे ।
 छ—√गुराना }

√घुष् (घुषिर्) १/६४४ शब्दार्थ (प)

क्षी-मै ।

अविशब्दने—सा ।

शब्दे—च-जै-काकृ-कात

शा-हे ।

सततक्रन्दे—वो ।

√कु (कुङ्) १/९३८ शब्दे
 (आ) ।

√खु (खुङ्) १/ शब्दे (आ) ।

√गु (गुङ्) १/ शब्दे (आ) ।

√घु (घुङ्) १/ शब्दे (आ) ।

√गुज् (गुज्) १/ शब्दे (प) ।

√घुष् १०/११४ उत्सर्गे (प)

काकृ ।

ग—आघोषते दिवि-ऋ १,८३,६। घोषत्-तैत्रा ३,२,२,२। आघोषन्-ऋ १०,८६,१६।

ङ—√घोस=घोषणे। घोसइ-प्रामा।

छ—√घोखना=अभ्यासे, कण्ठस्थीकरणे।

+√घूर् (घूर्) ४/४३ हिसावयोहान्यो (आ) >√गूर् (गूरी) ४ हिसावयो-
श क्षी-मै-सा-जै-शा। हान्यो (आ)।
हिंसायाम्—च-काकृ कात। द्रष्ट गूरी हिसावयो
हिंसाया जराया च-हे। हान्यो (आ)।
हिसाव्यान्यो—वो।

द्रष्ट √गूर् ४/४३।

√घूर्ण (घूर्ण) १/४३१ भ्रमणे (आ)
श-नो× क्षी मै सा च-जै-काकृ
कात शा हे

√गूर् (गूरी) हिंसागत्यो
(आ) मै।
√घुण् (घुण) १/ भ्रमणे
(आ)।

ग—वायुश्च घूर्णते भीम -मभार ३,१२०८४।

ङ—√घुम्म=भ्रमणे। वक्तृ-घुम्मत्, -घुम्ममाण-हेका ३३, णाया १,९।

छ—√घूर्ना=नयभ्रमणे (व्यापारे)।

ङ—√घुम=भ्रमणे। घुमइ-पिग।

छ—√घूमना=भ्रमणे।

छ—√घुम्मरना } (<घूर्णनम् + अटनम् ?) = परिभ्रम्य तनने, उन्मण्डने।
छ—√घुमडना }

√घूर्ण (घूर्ण) ६/५९ भ्रमणे (प) पूर्ववत्।
श क्षी-मै सा-च-जै-काकृ-
कात शा हे-वो (ङ)।

ग—घूर्ण-घूर्ण-लाङ्गूलो २१५ १८। चचाल च जुघूर्ण च-वा रा ४,१५,२५।
घूर्णति-मभार १,२०६१।

छ—घूर्ना = भ्रमणे, पादविहारे, (२) क्रोचेन निर्निमेषदर्शने।

[+]
श× √घृ १/९२२ सेचने (प) √गृ १/९२१ सेचने (प)।
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ द्र √गृ १/९२१ सेचने (प)।
कात शा-हे।
सेके—वो।

√ घृ ३/१४ क्षरणदीप्त्यो (प) द्र प्राक्तनो धातु ।
 श-जै-शा × क्षी-मै-सा काकृ-कात हे ।
 क्षरणे—च ।
 सेके भासि च—वो ।

ग—जिघर्षि—ऋ २,१०,४ । तै ४,१,२,४, काठ १६,२ । जिघति देवान्—ऋ १०,६,४ । अन्-शौ ७,१९,२ (=दीप्तौ), पै २०,३,७ ।

+√घृण् (घृणु) ८/६ दीप्तौ (उ) घृणि-निघ १/१७ व्यलतो
 श क्षी मै-सा च जै काकृ नामधेयम् ।
 कात-शा हे वो । √घृ ३/१४ क्षरणदीप्त्यो
 (प) ।
 √घृन् ८/७ दीप्तौ (उ)
 हे, वो ।
 घृण-निघ १/९अहर्नाम ।

ग—घृणा* घृणा तपन्तमति सूर्य पर*—ऋ ९,१०७,२०, श हिमा श घृणेन- १०,३७,१०, घृणे ६,१६,३८ । न घृणीना न रम्याणाम्-हरिवश ३५८८ ।

यद्यप्यय धातु √घृ ३/१४ इत्यस्य विकसित रूप तथापि 'घृणि'-शब्द-साधनाय √घृण् आवश्यक । उणादावय निपातनात् साध्यते √घृ धातुत, तदगतिक-गतिवत् ।

+√घृण् (घृणि १/४२९ ग्रहणे (आ) द्रष्ट √घृण् १/४२७ ।
 श × क्षी मै सा च जै काकृ-
 कात-शा हे-वो ।

द्र०√घृण् १/४२७ ।

√घृप् (घृषु) १/७०१ सघर्षे (प) √घृ ३/क्षरणदीप्त्यो (प) ।
 श × क्षी मै-सा जै काकृ- √हृष् (हृषु) १/ अलीके
 शा वो । (प) ।
 सघर्षे—च कात हे । √हृष् (हृष) ४/तुष्टौ (प) ।

ग—सर्वाणि गात्राणि निघर्षसि त्वम्-मभार ८,१७९७ ।

घ—घसति = सघर्षे—सयुक्त २,२३८ ।

ङ—√घस् = सघर्षे । घसइ-महा ।

ड—√घास = सघर्षे, पीडने । कर्मणि—घासइ-सूअ १,१३,५ ।

छ—√घसना† = घर्षणे ।

छ—√घिसना = घर्षणे ।

√घ्रा १/९१० गन्धोपादाने (प) । √जिघ्र्-हिरण्यकेशीये-‘अभिजिघ्र्य’-
श क्षी मै सा च-जै काकृ कात २,४,१७ ।
शा हे । √जिघ्र्-गो गृ -अभिजिघ्र्य २,८,२२ ।
गन्धग्रहणे—वो । √जिघ्र्-गो गृ -अभिजिघ्रणम्-
८,२४ ।

ग—अत्रा स जिघ्रते युजा—ऋ ९,१४,४ । जिघ्रति—शत्रा १४ ५,८,१५ । उपा-
घ्राति—मभार ३,१४५०४ ।

घ—घायित्वा—जातक १,२१० ।

ङ—√जिघ आघ्राणे । कृ—जिघणिञ्ज—कप्प ।

+√डु (डुङ्) १/९३८ शब्दे (आ)
श X क्षी मै-सा च-जै काकृ कात
शा हे ।
ध्वनौ—वो ।

ग—डवन्दिते । डलिप्सिते । डकारवर्णरूपिणि ।—स्तुतिपञ्चाशत् । ड =
भैरव । (श क डु) ।

+√चक् (चक) १/९० वृप्तौ (आ) चाकनत्-निघ ३/११
श X क्षी मै सा च-जै काकृ पश्यतिकर्मा ।
कात शा हे वो । √चर्क् १ ४११० वृप्तौ (आ)
काकृ ।
√चम्क् १ ४११b वृप्तो प्रति-
घाते च (आ) काकृ ।

(ग—चकमानाय-तैआ ३,१५,१ । चकमान-निघ २/६ कान्तिकर्मा ।)

छ—√छकना (< चकनम्-वृप्तौ) = वृप्तौ, पानभक्षणवृप्तौ ।

छ—√छाकना †* (< चकनम्-वृप्तौ) = वृप्तौ, पानभक्षणवृप्तौ ।

छ—√छकाना (< चकनम्-वृप्तौ) (सक) = तर्पणे, पाययित्वा खादयित्वा

तर्पणे ।

√चक् (चक) १/७७५ वृप्तौ प्रतिघाते च (प) मित् √चक्क् १/४११b वृप्तौ
श X क्षी मै सा काकृ कात । प्रतिघाते च (आ) काकृ ।

च ?

√चक् भ्रान्तौ-सौ धा -वो ।

वृत्तिप्रतिघातयो —जै ।

प्रतिघाते वृप्तौ च—शा हे ।

लोटने वृप्तौ च—जै ।

प्रतिघातवृप्त्यो —वो ।

कम्पने—ह्वि ।

ग—चकन्ति-, चकित०-ह्वि । मया कोऽपि नाधिगत 'प्रयोग, केवल मृच्छ कटिकस्य चकित०-९,२१ प्रयोग हित्वा ।

छ—√चकना* = विस्मर्ये, आश्चर्ये, सहसा कम्पने, स्पन्दे ।

छ—√चकाना* = विस्मये, आकुलीभावे ।

√चकास् (चकास्) २/६३ दीप्तौ (प)

श

क्षी मै सा च-जै काकृ-

कात शा हे वो ।

√काश् (काश्) १/ दीप्तौ

(आ) ।

√चाकश् २/३७b दीप्तौ

(प) काकृ ।

ग—चकास्ति-शिशु १,८ । चकाशेते-मभार ३,४३८ (८,२३२८) ।

√चक्ष् (चक्षिङ्) २/७ व्यक्ताया वाचि (आ)

श

क्षी मै सा-जै काकृ कात

शा-हे ।

वचने—च ।

वदे—वो ।

√चकास् २/ दीप्तौ (प) ।

√काश् (काश्) १/ दीप्तौ

(आ) ।

√कशा-अन्वकशायम्-मै १,९,८ ।

√ख्या २/प्रथने (प) "चक्षिङ्"

ख्याब्" चष्टे-निघ ३/११-

पश्यतिकर्मा ।

ग—चष्टे—ऋ १,१९०,७, चक्षतु-पै २०,३७,३ ।

√चञ्च् (चन्चु) १/१८७ गत्यर्थ (प)

क्षी-मै-सा च

गतौ-जै कात शा-हे ।

इतौ—वो ।

(काकृ—√चञ्च् [चचि]) गतौ—काकृ ।

नर्तने—ह्वि ।

√तरुच् (तन्चु) गत्यर्थ (प) ।

ग—चञ्चत्-कथासरि २२,१७५ । ऋतुस ३,३ । चञ्चति-गीतगो ४,८ ।

√चट् (चटे) १/२९१ वर्षावरणयो (प) <√कट् (कटे) वर्षावरणयो
क्षी-मै श-च जै-काकृ इति काश्यप —सा । (प) ।
कात शा-हे-वो × सा । √चट् १/१०९a प्रैष्ये माने
गतौ (?)—ह्वि । च (प) काकृ ।

ग—उच्चचाट-भा पु ५,९,१८, २,७२८ । चापचटितकोटिम्-पञ्चत -१३१,१ ।
ज—√चाडु=जलान्त क्षेपणे ।

+√चण् (चण) १/७९० दाने (प) √क्षण् १/ दाने (प) ।
श च × क्षी मै सा जै काकृ √सन् (षणु) ८/ दाने (उ) ।
कात वो ।
'गतौ' इत्येके—मे ८०० ।
'गतौ' इत्यन्ये—सा ।
गतिर्हिसार्थात्—
चाणयति—क्षी ।
गतौ—शा ।
गतौ हिंसादानयोश्च—हे ।
गतौ हिसे च—वो ।

ग—चणक-कथासरि ६,४० ।

छ—√चाडना=उत्पाटने, उज्जासने, (२) खनने, खात्वा पातने ।

+√चण्ड (चण्डि) १/२७६ कोपे (आ) √चण् १/ गतिर्हिसार्थयो
श क्षी-मै सा च-जै-काकृ- (प)—चाणयति ।
कात शा-हे । √चण्ड् १/१७४ तैक्ष्ण्ये
रोषे—वो । (प) काकृ ।

ग—चण्डस्य नप्य -अ वे २,१४,१ । चण्डाश्च शौण्डाश्च महोशनाश्च-मभार
३,२३३,११=अत्यन्तकोपना । चण्डप्राहवती नदी-मभार १,६७५२, वा रा
५,७४,२८ । अपराधचण्डान्-रघु २,४९ ।

घ—चण्ड-विनय २,१९४ ।

छ—चौड (<चण्ड)=(१) प्रबल, (२) उग्र, उद्धत, (३) श्रेष्ठ ।

छ—चंडाई (<चण्ड)=१-शीघ्रता, २-सम्भ्रम ।

√चत् (चते) १/८५० च = परिभाषणे, याचने (उ) चतति—निघ २/१४
(यु मी स) गतिकर्मा ।

याचने—क्षी मै च जै-
कात हे ।

याचने, च = परिभाषणे—

सा काकृ शा ।

याचे—वो ।

तिरोभावे ?—ह्वि ।

गत्यर्थे च—भट्टभास्करमिश्र -

देवराजयज्ञा—निघ २/१४ ।

ग—चातयते—ऋ ४,१७,९ । अचीचतन्—तैआ २,४,१ । अचीचतन्—मै
४,१४,१७, चातनै—गोत्रा १,२,१८ । रे रे चातक । सावधानमनसा—भर्तृ नी श ।

+√चद् (चदे) १/८५१ च = परिभाषणे, याचने (च) √चत् (चते) १/
(यु मी स) याचने (प) ।

याचने—क्षी मै-च जै कात-हे ।

याचने, च = परिभाषणे—

सा काकृ शा ।

याचे—वो ।

√चत् > √चद् इति स्याद् विकसितोऽयम् ।

√चन् (चनु) १/७९५
श च X

च = हिंसार्थ. (प)
क्षी ।

√चन् १/२०७ स्मरणे (प)
काकृ ।

√चन् (चन)

काकृ ?
हिसार्थ —मै सा-कात-
शा ।

√चन्न १/२२० n सभक्तौ
(प) काकृ ।

हिसायाम्—जै हे ।

हिसे—वो ।

चन—निरु ६,१६,२ =

अन्ननाम ।

प्रसन्नतायाम्—ह्वि ।

ग—चनिष्ठन्—ऋ ८,७४,११ । √चनस्य्—चनस्यतम्—ऋ १,३,१ ।

√चन्द (चदि) १/६५
श X

ह्लादने दीप्तौ (प)
क्षी ।

चन्द्रश्चचन्दते कान्तिकर्मणः—
निरु ११,५,३ ।

ह्लादने दीप्तौ च—मै-
सा-कात ।

आह्लादने—च-काकृ ।

दीप्तिह्लादनयो —

जै-शा ।

दीप्त्याह्लादनयो —हे ।

ह्लादे दीप्तौ—वो ।

ग—चनिश्चदत्-ऋ ५,४३,४ । चन्दनेन-रिसा २६,१५ । चन्द्रा—जै ३,५५,१ ।

+√चप् (चप) १/३९७ सान्त्रने (प) √चप् (चप) १०/ कलकने
श× क्षी मै सा च-जै काकृ (प) ।
कात शा हे ।
सान्त्रे—पो ।

क—चम्पू=नम्रतायाम् ।

र-न पर्सि -चपू=गमे, वामहस्ते-वा पॉकर्नी ।

ग—शिष्याय चपेटा ददाति-मभाष्ये १,१,१ ।

छ—√चंपना (<चपनम्)=कुञ्जीभावे, आर्जवे, (२) ब्रीडायाम्, (३) उपकारभारेण नम्रीभावे ।

√चम् (चमु) १/४६४ अदने (प) √चम् (चमु) ५/ भक्षणे (प) ।
जै×,श क्षी-मै-सा-च काकृ √छम् (छमु) १/ अदने (प) ।
कात शा हे । √जम् (जमु) १/ अदने (प) ।
भक्षे—वो ।

न कर्म्यमिचमाम्-१/८०३bb

श जै शा हे-वो×

ग—चमस-ऋ ४,३५,४ । आचामति, आचामेत्-काठ २९,३ । पर्याचान्त-
मनिर्दशम्-मनु ४,२१२ । विचमति-मभाष्ये-७,३,७५, ४ ।
३ ३ ४

छ—√अचोना (<आचमनम्) ।

[+]
√चम् (चमु) ५/२८ भक्षणे (प) । √चम् (चमु) १/ अदने (प) ।
श च-जै काकृ-कात- क्षी मै सा ।
शा हे× भक्षे—वो ।

+√चम्ब् (चन्ब्) १, ४२० गतौ (प) <√चर्ब् (चर्ब) गतौ (प)।
 मै श च जै काकृ कात क्षी सा वो। √छम्ब् १०'८० गत्याम् (प)
 शा। हे? जै।

अर्बत्यादौ रेफस्थाने नकार कौशिको मन्यते—क्षी।

+√चय् (चय) १/४७४ गतौ (आ) √चि (चिञ्) ५/ चयने (उ)।
 श शा× स्त्री मै सा च काकृ कात चयसे-निरु ४, २५, ५ =
 हे वो। चातयसि = नाशयसि। तुल
 (चै—√बय् (बयै) जै। प्राणगमने√चय-ङ।
 स्यान्मुद्रणदोष। 'चयै'
 इति भवेत्।

क—चुएइ—समादरे, परीक्षणे—वा पॉकनीं।

ङ—√चय = प्राणगमने, एरुस्माज्जन्मनोऽपरस्मिञ्जन्मनि गमने। चयइ-भवि।

√चर् (चर) १ ५५८ गत्यर्थ, भक्षणेऽपि (प) √चल् (चल) १/ कम्पने (प)।
 क्षी मै।

गत्यर्थ, भक्षणार्थोऽपि—सा।

गत्यर्थ—च कात।

भक्षणे—जै।

गतौ भक्षणे च—शा हे।

गमनेऽदने आचारे—वो।

काकृ-√चर् गतौ—काकृ।

(चव)

अतिसभरेद् इय

लैपिकी व्रुटि।

ग—चरति—ऋ १, ९५, १०।

घ—चरन्तो—जातक १, १५२।

ङ—√चार = भक्षणे। चारेइ-धर्मवि १४३।

ण—√चर = गतौ, (२) भक्षे, (३) सेवने, (४) ज्ञाने। चरइ-उव, महा।

छ—√चरता = पशूना घासादिभक्षणे।

छ—√चरता = भ्रमणादौ।

+√चर्च् (चर्च) १/७०९ परिभाषणे (प)
 श-शा-हे वो×

क्षी-मै-च।

परिभाषणहिंसातर्जनेषु—

सा-जै।

√जर्च् (जर्च) १/ परिभाषणे
 (प) इत्येके-क्षी।

√जर्च् (जर्ज) परिभाषणे
 (प) इत्यन्ये—क्षी।

परिभाषणतर्जनयो - $\sqrt{\text{जत्स्}} (\text{जत्से})$ परिभाषणे
काकृ कात । (प) इति चन्द्रदुर्गौ-क्षी ।
दीप्ते-काकृ कात । $\sqrt{\text{झर्च्}} (\text{झर्चे})$ परिभाषणे
इत्यपरे-सी ।

किमत्र सत्यम् । देवा ज्ञास्यन्ति--क्षी ।

ग-चर्चित(सङ्ग)०-देवीमा ११,२८=लिप्त० ।

छ- $\sqrt{\text{चचोरना}} (< \text{चर्चनम्}) = \text{चूषणे, रक्तपानादिहिसा ग्राम्} (\text{बु र स}) ।$

+ $\sqrt{\text{चर्च्}} (\text{चर्चे})$ ६ २१ परिभाषणे (प) इति च $> \sqrt{\text{चर्छ्}} (\text{चर्छे})$ परिभाषणे(प)
शा ×, श दुर्ग -क्षी । यु मी स ।

क्षी मै च जै काकृ कात हे । $\sqrt{\text{जर्ज्}} (\text{जर्जे})$ ६ परिभाषणे
परिभाषणभर्त्सनयो --सा । (प) ।

द्रष्ट $\sqrt{\text{चर्च्}} १,७०९ ।$ उक्तौ भर्त्से-वो । $\sqrt{\text{झर्झ्}} (\text{झर्झे})$ ६ परिभाषणे
(प) ।

+ $\sqrt{\text{चर्छ्}} (\text{चर्छे})$ ६/२१ परिभाषणे (प) पूर्ववत् ।
मै सा श च-जै काकृ क्षी (यु मी स) ।
कात शा हे वो ×

ग-पयोधराश्चन्दनपङ्कचर्चिष्ठता -ऋतुस १,६ ।

+ $\sqrt{\text{चर्ब्}} (\text{चर्बे})$ १/४२० गतौ (प) $> \sqrt{\text{चम्ब्}} (\text{गतौ}) (प) ।$
श × क्षी मै सा च जै काकृ कात $\sqrt{\text{चर्}} (\text{चरे})$ १/गतौ (प) ।
शा हे वो । $\sqrt{\text{चम्ब्}} १/२०६०$ मर्दने (प) ।
 $\sqrt{\text{चर्ब्}} १/२०६१$ मर्दने (प) ।

क- $\sqrt{\text{चुर्ष्}} = \text{स्वतो वेष्टने, भ्रमणे} । \text{चुर्ष्-इत्यपि} । \text{लैति -चुचुर्वित-वा}$
पौकनी ।

$\sqrt{\text{चर्ब्}} (\text{चर्बे})$ १/५७६ अदने (प) $> \sqrt{\text{चुरादो चर्वयति}}$ -क्षी ।
श × क्षी मै सा च जै काकृ कात $\sqrt{\text{चर्}} (\text{चरे})$ १/भक्षणेऽपि
शा हे । (प) क्षी ।
भक्षे-वो ।

ग-चर्वयत्यति भैरवम्-देवीमा ७,१० । चर्वयते-मृच्छक ।

घ—चपेति-विनय २,११५ ।

ङ—√च०य (सक) = भक्षणे-सक्षि ३४ ।

छ—√चबाना (< चर्षणम्) = चर्वणे ।

√चल् (चल) १/८१६ कम्पने (प) √चर् (चर) १/गतौ (प) ।
श × क्षी मै सा च जै काकृ कात √चर्च् (चर्च) १/गतौ (प) ।
शा-हे ।
गतौ—वो ।

कम्पने चलि, मित्-१/८०३ ।

ग—चलाचलास -ऋ १,१६४,४८ (< चराचर०), चलन्ति-षत्रा ५,११ ।

घ—चलति-सयुत्त १,१०७ ।

ङ—√चल = (१) कम्पने, (२) चलने । चलइ—महा, गउड ।

छ—√चलना = गमने, प्रस्थाने ।

+√चल् (चल) ६/७७ विलसने (प) √चल् (चल) १/कम्पने (प) ।
श × क्षी मै सा च-जै काकृ √चल् (चल) १०/भृतौ (प) ।
कात शा हे ।
विलासे—वो ।

छ—√चलकना = चमत्कृतौ, द्युतौ ।

छ—√चिलकना = विद्युद्विलासे, चमत्करणे, विलसने ।

+√चष् (चष) १/८७५ भक्षणे (प) √चष् (चष) १/वधे (प) वो ।
श-शा × क्षी-मै सा च काकृ कात हे ।
भुक्तौ—जै ।
भक्षे—वो ।

ङ—√चक्ख (सक) = आस्वादे । चक्खइ-पि २०० ।

छ—√चखना = आस्वादे ।

छ—√चसना (< चषणम्) [द्रष्ट √चष् वधे १/वा] = प्राणत्यागे ।

+√चषघ् (चषघ) ५/२२ हिसायाम् (प) √सघ् (षघ) हिसायाम् (प) ।
मै सा-श च-जै-काकृ इत्येके—क्षी । √चष् (चष) १/वधे (प)
कात-शा हे-वो × वो ।

छ—√चसना = प्राणत्यागे ।

छ—√चासना = मारणे ।

छ—√चाकना=मारणे, गलकर्तने (बु ख) ।

+√चह् (चह) १/७२० कल्कने (प)
श× क्षी हे ।

परिकल्कने-

मै-सा-च जै काकृ कात शा ।

शाठ्ये—वो ।

कल्कनम्=शाठ्यम्—क्षी ।

कल्कनम्=दम्भ —क्षी १०/ ।

छ—√चहकना=पक्षिणामारावे, (०) सोल्लास हर्षेण जल्पनाधिक्यम् ।
(दम्भे) ।

छ—√चहचहाना=शब्दानुकृति ।

√चाय् (चाय्) १/८६५
श×

पूजानिशामनयो (उ) √चि (चिब्) ५/ चयने (उ) ।
क्षी मै सा काकृ कात हे ।

पूजायाम्—च ।

निशामने पूजाया च-

जै शा ।

निशामेऽर्चे—वो ।

ग—चायमान -ऋ ७,१८,८ । अचायत्-तै २,१,४,६, तात्रा ५,४,१४ ।

√चि (चिब्) ५/५
श

चयने (उ)

क्षी-मै सा जै-काकृ

कात-शा हे ।

चये—च ।

चित्याम्—वो ।

√चि (चिञ्) चये (प) सिर् ।

√कि ३/ ज्ञाने (प) ।

ग—अवचिन्वती-ऋ ३,६१,४, चयते-१,१६७,८ । चिनुते-मै ३,१,३ ।
चिन्वति-शात्रा १९,४ ।

+√चिट् (चिट) १/३११ परप्रैष्ये (प)
श× क्षी-मै सा-जै शा ।

प्रैष्ये—च कात-हे ।

प्रैष्ये माने च—काकृ ।

प्रैषे—वो ।

परप्रैष्यम् = दासत्वम्-क्षी ।

ग—चेट = दास, चेटी = दासी (सस्त्रुतनाटकेषु)—तत प्रविशति द्वितीया
चेटी—मा अ-प्रस्तावनान्ते । नागानन्दनाटके चेटी शब्दो बाहुल्येन प्रयुक्तः ।

ङ—अरे चेडा (<चेट ।)—नागानन्दे-१६८ पृ ।

छ—चेला, चेली, चेरा, “चेरी छोड”-तुलसी ।

√चित् (चिति) १/३८ सज्ञाने (प)

श

क्षी मै-सा च-जै-काकृ

कात शा-हे ।

ज्ञाने—वो ।

√कि ३/ ज्ञाने (प) ।

√चिन्त् (चिति) १०/

स्मृत्याम् (प) ।

ग—चेतति-ऋ १,१०,२, मे ४,१०,४ । चितयन्ति-ऋ ७,६०,६, चितयन्ते
१,१७१,५ ।

छ—√चेतना (<चेतनम्) = सज्ञायाम्, (२) अवहितौ ।

+√चिरि ५/३०

श-जै शा ×

हिसायाम् (प)

क्षी मै-सा च हे ।

जिघासायाम्—काकृ कात ।

हिंसे—वो ।

√जिरि ५/ हिसायाम् (प) ।

छ—चीरना = छेदने, वधे । (<चीर्णनम् ?) ।

+√चिल् (चिल) ६/७६ वसने (प)

जै ×, श

क्षी-मै सा च-कात शा हे ।

वेष्टने—काकृ ।

वासे—वो ।

√चिल्ल (चिल्ल) १/

शैथिल्ये (प) ।

ग—चैलाजिनकुशोत्तरम्-गी ६,११ ।

घ—चेल = वसनम्—अगुत्तर १,२०६ ।

घ—चेलक = परिहितवसन-दीघ १,१६६, मल्लिम १,७७ ।

+√चिल्ल (चिल्ल) १/५३३ शैथिल्ये (प)

श ×

क्षी-च-जै-काकृ-कात-

शा-हे-वो ।

शैथिल्ये भावकरणे च—

मै सा ।

हावकरणे शैथिल्ये च—

शा-हे ।

हावकृतौ शैथिल्ये च—वो ।

ग—चिल्ली = वास्तुकी-सुश्रु सूत्रस्था, ४६ अध्याये । चिल्लीषु-यज्ञस्तिल च, ३ आश्वा, १९१ पृ = भ्रूषु । भावकरणे = अभिप्रायसूचने भ्रुवौ पर्याप्ते ।

+√चीप् (चीष्ट) १/८८३ आदानसवरणयो (उ) <√चीव् (चीवृ) आदान
क्षी सा श च जै-काकृ इत्यन्ये—मै । सवरणयो (उ) ।
कात शा हे वो × √चीय् (चीयृ १/ सवृत्या
दानयो (उ) वो ।

लेखकप्रमादाद् वकारस्य पकारो जात स्यात्, देशभेदेनोच्चारणभेदाद् वा ।
पकारयकारयोभ्रान्तिर्भवत्येवेति वोपदेवेन √चीय् (चीयृ) धातुरपि पठित ।
√चीव् धातु श-जै शाकटायनान् विहाय समेऽनुमोदन्ते ।

+√चीम् (चीष्टृ) १/३८१ च = कथने (आ) √शीम् (शीष्टृ) १/ कथने
श × क्षी मै-सा च-जै काकृ (आ)
कात शा हे ।
कथे—वो ।
(कथने—जै । मुद्रणदोष) ।

+√चीव् (चीवृ) १/८६४ आदानसवरणयो (उ) √चीप् (चीष्टृ) १/ आदान
श जै शा × इति दुर्ग-क्षी । सवरणयो (उ) मै ।
क्षी मै सा कात । √चीय् (चीयृ) १/ सवृत्या
आदाने—च । दानयो (उ) वो ।
सवरणादानयो—काकृ ।
झषीवत् (= आदानसवर-
णयो)—हे ।
ग्रहसवृतौ—वो ।
√चीव् (चीव) आदानसवरणयो—क्षी ।

ग—प्रेतचीवरवसास्वन्नोग्रया-रघु ११, १६ । चीरचीवरपरिच्छदाम्-मालतीमा
१ । “पुच्छभाण्डचीवराणिङ्” (पा अ ३/१/२०) ।

+√चुच्य् (चुच्यी) १/५१४ अभिषवे (प) इति दुर्ग <√शुच्य् (शुच्यी) अभि
 श च × -क्षी । षवे (प) ।
 क्षी मै सा जै कात शा √चूच् (चूची) ४/
 हे-वो । [१/२३१d] अभिषवे
 (काक-√चुच् [चुची]) काक । (प) काक ।
 चुच्यतीति व्याख्यायाम् ।

छ—√चुचाना } (<चुच्यनम्) = क्षरणे ।
 झ—√चुचुआना }

+√चुट् (चुट) १/३२१ अल्पीभावे (प) इति <√चुण्ड् (चुडि) अल्पी
 श च-जै काक-शा × दुर्ग - क्षी भावे (प) ।
 क्षी मै सा कात हे । √चुण्ट् (चुटि) १/ अल्पी
 तुच्छने-वो । भावे (प) इत्येके-क्षी ।

छ—√छोटना (<चोटनम्) [बु ख] = अल्पीभावे ।

+√चुट् (चुट) ६/९७ छेदने (प) √छुट् (छुट) ६/९८ छेदने
 श × क्षी मै सा च-जै काक (प) ।
 कात शा हे । √चुण् ६/९०a छेदने (प)
 कात, ९१a काक, १४३
 हे ।

छ—चोट (<चोट = छेद) = आघात, प्रहार ।

छ—√चुटाना = क्षताङ्गत्वे, आहतौ ।

छ—√चोटाना = क्षताङ्गत्वे, आहतौ ।

+√चुड् (चुड) ६/११० सवरणे (प) सा √ब्रुड् (ब्रुड) ६/ सवरणे
 शी मै श च-जै काक सा । (प) ।
 कात-शा हे वो ×

+√चुड् (चुड) १/३४४ हावकरणे (प) √चुद् (चुद्) १०/ सचो-
 जै काक कात ×, श क्षी च शा हे । दने (प) √चुद् + ड =
 भावकरणे—मै सा । √चुद् ।
 हावे, कृतौ—वो ।

√ चुड् (चुड्) १/६१५ भावकरणे—जै ।
 हावकरणे—काकृ कात ।
 हावे, कृतौ—वो ।
 हाव = भावसूचनम्—क्षी ।

छ—चुड् (< चुड्म् = भगम्—क्षी) = योनि , भगम् (पाञ्चालभा) ।
 छ—चुड्— = स्त्रीजनान् प्रत्याक्रोश । छिन्ननारि । इति ।

+√ चुण्ट् (चुटि) १/३२१ अल्पीभावे (प) इत्येके— <√ चुण्ड् (चुडि) अल्पी-
 सा श जै काकृ कात क्षी भावे (प) ।
 शा × क्षी मै-च हे ।
 तुच्छने—वो ।

छ—√ छोटना (< चुण्टनम्) = अल्पीभावे (बु ख) ।
 छ—√ चोटना (< चुण्टनम्) = अल्पीभावे (बु ख) ।

√ चुण्ड् (चुडि) १/३२१ अल्पीभावे (प) { <√ चुण्ट् (चुटि) अल्पीभावे
 मै-श च काकृ-कात- क्षी सा-जै शा हे वो । (प) इत्येके—क्षी ।
 (हे) × { <√ चुट् (चुट) अल्पीभावे
 (प) इति दुर्ग—क्षी ।

छ—चौढा (< चुण्ड) जलपातनाय बीनाहे क्रमशो निम्नभाग । तत् स्थल
 यत्र क्षेत्रसेचनकूपाच्चर्मद्रोण्या जल निरसार्थं पात्यते । (तत्र निम्नभागत्वाज्जललेशोऽपि
 न तिष्ठति, इति 'अल्पीभावा' सङ्गत) । सर्वथाभावेऽप्यल्पीभाव प्रयुज्यते । यथा
 —√ 'छोटना'—(बु ख) ।

+√ चुत् (चुतिर्) १/४० क्षरणे (प) द्रमिडा <√ ऋयुत् • (ऋयुतिर्)
 श-च जै काकृ कात- इत्यप्याहु —क्षी क्षरणे (प) ।
 शा × क्षी-मै-सा हे । √ श्रुत् (श्रुतिर्) क्षरणे
 क्षरे—वो । (प) ।
 √ च्युत् (च्युतिर्) १/
 आसेचने (प) ।
 √ च्यु (च्युड्) १/ गतौ
 (आ) ।

[छ—√ चुँअना, √ चूना = (< च्यवनम् ?) = क्षरणे]

+√चुप् (चुप) १/४०१ मन्दाया गतौ (प) √चुप् १/२०० b कुण्ठया
श× क्षी मै सा च-जै कात शा-हे । गतौ (प) काकृ ।
कुण्ठया गतौ—काकृ ।
शनैर्गतौ—वो ।

ग—इष्टका चुपुणीका -तै ४,४,५१ । चोपति-मभार ३,१०६४८ ।

+√चुप् (चुप) ६/११४ स्पर्शे (प) इति केचन <√छुप् (छुप) स्पर्शे (प) ।
क्षी-मै श च-जै-काकृ —सा । √स्पृश् (स्पृश) ६/
कात शा हे वो× भाष्यविरोधादुपेक्षया सस्पर्शे (प) ।
—सा ।

√चुम्ब (चुबि) १/४०३ वक्त्रसयोगे (प)
श-काकृ× क्षी-मै-सा-च-जै कात-शा-हे ।
चुम्बने—वो ।

ग—आस्फोटयामास चुचुम्ब पुच्छम्-वा रा ५,१०,५४ ।

ङ—√चुब=चुम्बने । वक्त्र-चुबत-गा १७६, ५१९ ।

छ—√चुबना * (<चुम्बनम्) =चुम्बने, (२) स्पर्शे ।

छ—√चूमना * (<चुम्बनम्) =चुम्बने, (२) स्पर्शे ।

ज—√चु } =चुम्बने ।
ज—√चो }

+√चुल्ल (चुल्ल) १/५३१ हावकरणे (प) √चुड् (चुड्) १/
श क्षी मै च कात शा-हे । हावकरणे (प) ।
भावकरणे—सा जै । √चुल्ल १/२४३ a पाकाग्नि-
काकृ ? कुण्डे (प) काकृ ।
हावकृतौ—वो ।

हावकरणे = अभिप्रायसूचनेऽर्थे—क्षी ।

छ—चुल =खर्जू, उन्माद । कामोद्वेग ।

छ—चुलचुलाना =खर्जने । कामोद्वेगे ।

छ—चूल्हा (<चुल्ल. [म्]) ।

+√चू (चूरी ४ ४७) श दाहे (आ) क्षी मै सा-च-जै काक-
 प्रेरणम् = दलनम्-क्षी ।
 कात शा-हे-
 वो (प) ?

ग—पातकान्यपि चूर्थन्ते-स्क पु १,६,९३ ।

छ—√चुरना (<चूरणम्)=पाके (अग्नौ क्ष्वेलितेन जलेन कस्यचन वस्तुन पाके) ।

उ—√चुराना (<चूरणम्)=पाके ।

√चूप् (चूप) १ ६६६ पाने (प)
 श× क्षी मै सा च-चै कात शा
 काक/√चुप् (चुप) हे-वो ।
 चुषादेर्दीर्घ इति व्याख्यया
 चूषति ।

ग—चूष्यते, चूषयति (चूषति) इति हि । मया नावाप्तम् ।

छ—√चूसना (<चूषणम्) ।
 छ—√चोखना† (<चूषणम्) ।
 बु र छ—√चोरना (<चूषणम्)
 उ—√चुहना† (<चूषणम्) } =दन्ताद्यैरापीडय कस्यचन वस्तुनो रसपाने ।

+√चृण् (चृणु) ८/५ अर्दने (प) इति नन्दी-<√तृण् (तृणु) अदने (प) ।
 मै-सा श च-जै काक- क्षी √चृत् (चृत) ६/ हिंसा
 कात शा-हे वो× क्षी । ग्रन्थनयो (प) ।

√चृत् (चृती) ६/४५ हिंसाग्रन्थनयो (प) √चृत् (चृत) १०/सदीपने(प)
 श क्षी मै-सा शा । इत्येके-क्षी ।
 ग्रन्थे हिंसाया च-जै । √चृत् ९/२३ वयोहानौ
 हिंसाग्रन्थयो—हे । (प) मै ।
 हिंसायाम्—च ।
 हिंसे ग्रन्थे—वो ।

(काक-कात/√वृत् [वृती]) ग्रन्थे हिंसाया च--काक ।
 स्याल्लैपिकी वृटि । हिंसायाम्—कात ।

ग—अव चृत-ऋ १, २५, २१ । आ चृततु-शौ ५, २८, १२, वै २, ५९, ११ ।

+√चृ १/०३ वयोहानौ (प) इत्येके- { <√जृ वयोहानौ (प) ।
क्षी सा श च जै काकृ- मै । { <√धृ वयोहानौ (प) ।
कात शा हे वो× इति त्वेके इति मैत्रेय —
सा ।

+√चेल् (चेल) १/५३६ चलने (प) √चल् (चल) १/कम्पने
श-जै× क्षी मै सा च शा हे । (प) ।
गतौ—काकृ कात । √छेल् १/२४७ ० गतौ (प)
केल्वत्(=चालगल्यो) — काकृ ।
वो । √केल् (केल) १/चलने (प) ।

ग—चारुचेल वसाना—(प्रेक्टिकल स इ डि [आप्टे] ।

√चेष्ट् (चेष्ट) १/२५४ चेष्टायाम् (आ)
श× क्षी-मै-सा च-जै काकृ कात शा हे ।
ईहे—वो ।
चेष्टा=ईहा—क्षी ।

ग—चेष्टते-पाशु २, ८, वरा ३, १४, राधा १, १८ । विचेष्टते-मनु ८, ३३४ ।

√च्यु (च्युड्) १ ९३९ गतौ (आ) च्यवते-निघ २/१४-
श क्षी-मै सा-च काकृ गतिकर्मा ।
कात शा हे । √छ्यु (छ्युड्) १/गतौ
जै ? (आ) ।
गत्याम्—वो

ग—च्यवम्-ऋ १, १६५, १०, अचुच्यवीतन-१, ३७, १२ । च्यवते-तै ३, ५, १०,
३ । उत्पद्यन्ते च्यवन्ते च-मनु १२, ९६ = विनश्यन्ति (मन्व) ।

घ—चवति-दीघ १, १४ ।

ङ—√चु=(विनाशे) मरणे, (तु मनु १२, ९६), (२) पतने—भवि ।

√च्युत् (च्युतिर्) १/३९ आसेचने (प) √श्च्युत् (श्च्युतिर्) १/क्षरणे
श× क्षी मै सा-च काकृ- √चुत् (चुतिर्) १/क्षरणे इति
कात ह । द्रमिद्धा-क्षी ।
क्षरणे—जै शा । √श्चुत् (श्चुतिर्) १/क्षरणे
क्षरे—वो । इति कौशिक-क्षी ।

आसेचनम् = ईषत्सेक—क्षी ।

ग—‘च्योतति’ इत्युदाहरण सूत्रसाहित्ये दर्शयति हि ।

+√छद् (छदिर) १/८०३० ऊर्जने (प) मित् छदयते—निघ ३/१४=
जै, X, श क्षी-मै सा-च-काकृ अर्चतिकर्मा ।
कात-शा-हे, वो (उ) । अचच्छदत्—निरु १,८=
छादयित्वोत्साहयति ।

ऊर्जनम् = बल जीवन च—दुर्गादा ।

ग—छदयति—ऋट् ३,९,७, ऐत्रा १,३०, मन्त्रा २,६,१३ ।

+√छम् (छमु) १/४६५ अदने (प) √चम् (चमु) १/ अदने (प) ।
जै, X, श क्षी-मै सा-च-काकृ √जम् (जमु) १/ अदने (प) ।
कात-शा-हे । √झम् (झमु) १/ अदने (प) ।
भक्षे—वो ।

छ—छेमङ्ग (<छमण्ड) = मृतपितृक, बन्धुहीन (वङ्ग) । (उमति =
भक्षयति जन्मग्रहणानन्तर पितर नाशयतीत्यर्थ) ।

+√छष् (छष) १/८७६ हिसायाम् (उ) √चष् (चष) १/ वधे
श च X क्षी-मै सा-जै काकृ- (प) वो ।
कात-शा-हे । √चषष् (चषघ) ५/ हिंसा-
वधे—वो । याम् (प) । इत्येके—क्षी ।
√खष् १ ५१९ हिसायाम्
(प) हे ।
√जष् (जष) १/ हिंसायाम् (प)
√झष् (झष) १/ हिसार्थ (प)

अय कैश्चिन्न मन्यते—दुर्गादा ।

√छिद् (छिदिर) ७/३ द्वैधीकरणे (उ) √चत् (चृती) ६/ हिंसा
क्षी-मै सा च-जै-शा हे । ग्रन्थनयो (प) ।
द्विधाकरणे—काकृ-कात । √छेद् (छेद) १०/ द्वैधी-
छेत्—वो । करणे (प) ।
√छिद्र (छिद्र) १०/ भेदे (प) ।

ग—अन्तेदि—ऋ १,११६,१५ । छिनत्ति—तै १,७,२,४ ।

+√कुट् (कुट) ६/९८	उदने (प)	√कुट् (कुट) १०/	उदने
श-च×	क्षी मै-सा-जै काकृ	(आ) सा ।	
	कात शा हे ।	√खुर (खुर) ६	छेदने
	छेदे—वो ।	(प) सा ।	
प्यन्ते	वेष्टयित्वा कर्पणे—हि ।	√चुट् (चुट) ६/	छेदने (प) ।

ग—छोटिका०, छोटित०—हि ।

ङ—√कुट् (अक)=बन्धनछिन्नतायाम्, मुक्तौ । कुट्टइ—भवि ।
कुट्टह—धम्म ९ टी

ञ—√कृटना=च्युतौ ।

√कुड् (कुड) ६/११०	सररणे (प) इत्येके—मै ।	√स्थुड् (ष्टुड) ६/	सवरणे
क्षी श-च-जै काकृ-	मै सा ।	(प) मै ।	
कात-शा-हे×		√थुड् (थुड) ६/सवरणे (प) ।	
प्यन्ते	वेष्टयित्वा कर्पणे—हि ।	√खुड् (खुड) ६/	सवरणे
		(प) ।	

हि छोडयतीत्युदाहरण प्रस्तौति ।

+√छुप् (छुप) ६/१३७	सस्पर्शे (प)	√चुप् (चुप) ६/	स्पर्शे
	क्षी (यु मी स)	(प) केचन	पठन्ति ते
	काकृ-कात ।	भाष्यविरोधादुपेक्षया —	
	स्पर्शे—क्षी-मै सा च जै	सा ।	
	हे वो ।	√स्पृश (स्पृश) ६/	सस्पर्शे
	स्पर्शने—शा ।	(प) ।	

घ—छुपति—विनय १,१९१ ।

ङ—√छोपना=सक्त्यर्थं स्पर्शो, क्लिन्नाया मृदोऽन्येन पदार्थेन तथा
योजन स्पर्शो वा यथा सा तत्र सक्ता भवेत् ।

√छुर (छुर) ६/९०	छेदने (प)	√छुर (छुर) ६/६०	विले-
श	क्षी मै-सा-च-जै-काकृ-	खने (प) ।	
	कात शा हे-वो ।	√खुर (खुर) ६/६३	विले
	विकिरणे—हि ।	खने (प) ।	

ग—छुरिकया—कथासरि २५,१४९। सिन्दूरैश्छुरयन् महीम्-२४,१।
छुरितम्-क्षिग्र १,२२ = खचितम्।

ङ—√छुर (सक) = (१) लेपने, (२) छेदने, (३) व्याप्तौ-वा १२,
पउम २८, २८।

√छृद् (उच्छृदिर्) ७/८ श दीप्तिदेवनयो (उ) √छृद् (छृद) १०/सदी
क्षी मै-सा जै काकृ कात पने (प) इत्येके-क्षी।
हे।
दीप्तौ—च।
दीप्तिवमनयो —शा।
वमने—हे।
देवने त्विषि वमने—वो।

ग—आच्छृणत्ति-तै ५,१,७,४, मै ३,१,८, छृणत्तु-४,९,१।

√छो ४/३७ श छेदने (प) √शो ४/ तनूकरणे (प)।
क्षी-मै सा च काकृ कात-
शा हे।
छेदे—जै।
छूनौ—वो।
√छा ह्वि।

ग—छभति—तै ५,२,१२,१, शत्रा ४,३,२,३।

+√छथ् (छथुब्) १/९४० गतौ (आ) √च्यु (च्युड्) १/ गतौ
सा-जै काकृ शा ×, श क्षी मै च-कात हे। (आ)।
गत्याम्—वो। √जु ६/ गतौ (प)।
√ज्यु (ज्युड्) १/ गतौ
(आ)।
√इयु (इयुड्) १/ गतौ
(आ) मै।

√जक्ष् (जक्ष) २/६० श भवहसनयो* (प) √घस् (घस्त्) १ ७०७
क्षी मै सा-जै कात शा हे। अदने (प)।
भक्षणे—च। √हस् (हसे) १/ हसने
भक्षणहसनयो —काकृ। (प) सन्नन्ताद्-√जक्ष।
भक्षणहासयो.—वो।

ग—जक्षीयात्—ऋ १०,२८,१ = भक्षणे । जक्षत—ऋ १,३३,७ = हसने ।
घ—जग्घति—जातक ३,२२३ ।

+√जज (जज) १/२३८ श X	युद्धे (प) क्षी मै सा च-जै काकृ कात-शा-हे । युधि—वो ।	√जज् (जजि) १/ युद्धे (प) । √जग् १/४१०] आदाने (आ) । काकृ । जज्जती—ऋ ५,५०,६, जज्जतीरापो भवन्ति शब्दकारिण्य—निरु ६,१६,६ ।
--------------------------	--	--

√जज् (जजि) १/२२९ श X	युद्धे (प) क्षी मै सा च-जै काकृ कात शा हे । युधि—वो ।	√जिज् १ ३१३० हिंसागत्यो (प) काकृ । शेष पूर्ववत् । √जज्व् १/२०४ m गतौ (प) काकृ ।
---------------------------	--	---

ग—असुर्येव जज्जती—ऋ १,१६८,७ । [अर्थ , व्यु च ? । विप राति—(वैतु
वें नाप) [सेना—]इति—अर्चिषा जज्जणाभवन्—ऋ ८,४३,८ । ह्रिटनीरर्थेऽनिश्चितमति' ।
छ—जग (फार) = युद्धम् ।

+√जट् (जट) १/३०१ श	सघाते (प) क्षी-मै-सा च-जै- काकृ कात-शा हे वो । सहृत्तौ—वो ।	√जट् १/१३४ धारणे (प) काकृ । √झट् (झट) १/३०२ सघाते (प) ।
-------------------------	--	--

क--जर् = वेष्टने, गुण्ठने । जटा * जर्-त = चूडा—(वा पॉकनी) ।

ग—जटा—मभार ३,११२,२ । मनु ६, ६ ।

घ—जटा—सुत्तन्निपात २४९ ।

ङ—जडा (<जटा)—हेका २५७, सुपा २५१ ।

छ—√जडना (<जटनम्) = जटने (सङ्घाते), प्रतिवपने, खचने, मिथो
छग्नतायाम् ।

छ—जडिया = स्वर्णकाराणा जातिभेद् ।

√जन् (जन) ३/२४ जनने (प) √जन् (जनी) ४/३९ प्रादुर्भावे
 श नै शा × क्षी मै-सा-च (आ) ।
 काकृ कात-हे ।
 जनो—बो ।

ग—जजान-ऋ ३,२९,३, भा पु ५,७,१३ ।

√जन् (जनी) ४ ३९ प्रादुर्भावे (आ) मित्
 श क्षी मै-सा च-जै काकृ-कात-
 शा हे ।
 जनौ—बो ।

जनीजूप्क्नसुरञ्जोऽ-
 मन्ताश्च १ ८०३ m
 श जै-शा-हे बो ×

ग—जायते-ऋ २,३,९ । जनयति-तै २,२,१०,५ ।

घ—जायति-जातक ३,४,५९ ।

ङ—√जण (सक) = जनने । जणति-प्रासू १५, १०८, महा ।

ड—√जा (सक) = जनने । वकृ-जायत-कुमा । सकृ-जाइउ-स १३० ।

छ—√जनना (<जननम्) ।

√जप् (जप) १/३९६ व्यक्ताया वाचि मानसे च (प) √जाप् १/२०१a आल्स्ये ।
 श क्षी मै-सा जै-काकृ कात-शा । (प) काकृ ।
 वचने—च । √जल्प् (जल्प) १/
 व्यक्ते वचने मानसे च—हे । व्यक्ताया वाचि (प) ।
 ह्रदुञ्चारे वाचि—बो ।

ग—जपति-शत्रा १,१,२,१० ।

घ—जपति-जातक ४,२०४ ।

ङ—जवइ-रभा ।

उ—जपना ।

√जम् (जभ) १/३८५ गात्रविनामे (आ) √जम्भ् (जभि) १/४११ a
 मै-सा-श च-जै-काकृ (जभते) गात्रविनामे (आ) च,
 कात-शा-हे बो × क्षी । हे ७८२, जै १६२, काकृ ४७० ।

√जम् (जभ) १/३८९ मै-सा-कात वो ।
 (जम्भते)
 क्षी-च-जै काक्-शा हे
 ×,श

√जृम्भ (जृभि) १/ गात्रविनामे (आ)
 नामे (आ) ।

√जम् (जभी) १/३८९ गात्रविनामे (आ)
 क्षी-श च जै काक्- इत्येके—मै ।
 कात-वो× मै सा शा-हे ।

ग—अग्निर्जम्भै अत्ति-ऋ १,१४३,५ । जम्भसावका -सभार ५,६४,२८ ।
 ता इमा जभितु पापा -भा पु ३,२०,२६ ।

+√जम् (जभ) १/९८८ विपरीते मैथुने (प)
 क्षी श च× इत्येके—मै ।
 मै ।

<√यम् (यभ) विपरीते
 मैथुने (प) ।

विपरीतमैथुने—सा ।
 मैथुने—जै काक् कात शा हे ।
 यभने—वो ।

√यम् > √जम् इति लौकिको जकार उच्चारणभेदात् ।

√जम् (जमु) १/४६६ अदने (प)
 जै×,श क्षी मै-सा च काक् ऋत
 शा हे ।
 भक्षे—वो ।

√चम् (चमु) १/ अदने (प) ।
 √छम् (छमु) १/ अदने (प) ।
 √झम् (झमु) १/४६७ अदने
 (प) ।

जमति निघ २,१४ गतिकर्मा ।
 जमत्—१,१७ = ज्वलतो
 नामधेयम् ।

ग—जमद्गिन् -खि ५,३,४, तै २,२,१२,४, मै २,७,१९ । जाजमत्-सभार
 १३,१,९३,९८ = पुन पुनर्भक्षयन्त (नील) ।

(,ज) —सन्तल -नाम्, कुर्कू -जोम्, शवर -जुम्, मेथिल -जम् ।

+√जम्भ (जभि) १/९६५ विपरीतमैथुने (प)
 मै सा श च जै-काक् इति दौर्गा—क्षी
 कात-शा हे× क्षी ।
 यमने—वो ।

>√यम् (यभ) विपरीत
 तमैथुने (प) ।
 √जम्भ १/३६१b गर्त्रे
 (प) काम् ।

+√जर्च् (जर्च) १/७०८ परिभाषणे (प) इत्येके-क्षी <√चर्च् (चर्च) परि-
 (क्षी-यु मी स ×) क्षी। भाषणे (प)।
 मै सा श च जै हे परिभाषणहिंसातर्जनेषु √झर्च् (झर्च) १
 वो × —शा। परिभाषणे (प)।
 परिभाषणतर्जनयो —काकृ
 कात।

+√जर्च् (जर्च) ६ १९ परिभाषणे (प) इति <√जर्ज् (जर्ज) परिभाषणे
 च जै काकृ ×, श दुर्ग —क्षी (प)।
 स्वी कात शा ह। द्रष्टु √जर्ज् ६ १९।
 परिभाषणसतर्जनयो —मै।
 परिभाषणभर्त्सनयो —सा।
 उक्तो भर्त्से—यो।

किमत्र सत्यम् ! देवा ब्राम्यन्ति—श्री।

+√जर्ज् (जर्ज) १ ७०८ परिभाषणे (प) इत्यन्ये—क्षी √ज (जृप्) ४/ वयोहानो
 श च काकृ कात शा क्षी। (प)।
 हे वो × परिभाषणसतर्जनयो —मै।
 परिभाषणहिंसातर्जनेषु—
 सा जै।

ग—जर्जर -शिशु ४,२३=त्रिदीर्घे (हिंसेयम्)।

+√जर्ज् (जर्ज) ६ १९ परिभाषणे (प) √चर्च् (चर्च) ६ परि-
 श च कात शा × क्षी जै हे। भाषणे (प)।
 परिभाषणसतर्जनयो —मै। √छर्च् ६/२४d परिभाषणतर्ज-
 परिभाषणभर्त्सनयो —सा। नयो (प) काकृ।
 परिभाषणतर्जनया √जर्च् (जर्च) ६/ उक्तो
 —काकृ। भर्त्से (प) वो।
 तर्जने—हे। √जर्ज् (जर्ज) १ परिभाषणे
 भर्त्से प्राचि—यो। (प)।
 √जर्ज् (जर्ज) ६/ परिभाषणे
 (प)।

√जल्प् (जल्प) १/३९५	व्यक्ताया वाचि (प)	√जल् (जल) १/घात्ये (प) ।
श	क्षी मै-सा-जै-काकृ कात-शा ।	√लप् (लप) १ व्यक्ताया वाचि (प) ।
	वचने—च ।	√रप (रप) १ व्यक्ताया वाचि (प) ।
	व्यक्ते वचने—हे ।	√हृप् (हृप) १/ व्यक्ताया वाचि (प) ।
	वाचि—यो ।	√जप् (जप) १ व्यक्ताया वाचि (प) ।
		√जल्पति-निघ ३/१४ =अर्चतिकर्मा ।

ग—जलया—ऋ १०,८२,७ । जल्पन्-शत्रा ११,५,१,४ । जजल्पेव तदा
लङ्का—वा रा ५,१०३ ।

ङ—√जप=वाचि । जप्पति-पि २९६ ।

ड—√जप=वाचि । जपइ-प्राप्र ।

ठ—√जल्पना=प्रलापे ।

+√जष् (जष) १/६७८	हिसार्थ (प)	√कष् (कष) १ हिसार्थ (प) ।
श×	क्षी मै-सा कात ।	√चषष् (चषघ) ५/ हिसा- याम् (प) ।
	हिसायाम्—च जै काकृ- शा हे	√छष् (छष) १ हिसायाम् (प)
	वधे—(उ) वो ।	√झष् (झष) १ हिसार्थ (प) ।

ग—जषा-अ वे ११,२,२५ । तै ५,५,१३,१ ।	√झष् (झप) ५ हिसार्थ (प) ।	
√जस् (जसु) ४/९८	मोक्षणे (प)	जसति (निघ २/१४)
श	क्षी मै सा-च जै काकृ कात	=गतिकर्मा ।
	शा हे ।	व्यत्ययेन शप्—देवराज यज्वा ।
	मोक्षे—वो ।	
	श्रान्तौ—हि ।	

ग—सर्वे साक नि जस्यत-ऋ १,१९१,७, जसु-१०,३३,२, जसुम्-१०,६८,६ ।
जजास ते विषम्-अ वे ५,१३,१ ।

$\sqrt{\text{जागृ}} १/६१$ निद्राक्षये (प) $\sqrt{\text{गृ}} १०/\text{विज्ञाने (आ) ।}$
 श क्षी मै सा च काकृ कात $\sqrt{\text{गृ}} ९/\text{शब्दे (प) ।}$
 शा हे ।
 निद्राक्षये—जै ।
 जागरे—वो ।

ग—जागृहि—ऋ ९, ६१, २४ । जागृति—मै ३, ६, ३, ।

घ—जगति—जातक ५, २६९ ।

ङ— $\sqrt{\text{जग्ग}} = \text{निद्राक्षये, अवहितौ । जग्गइ, जग्गि—प्रासू ९८ ।}$

ङ— $\sqrt{\text{जागर}} = \text{निद्राक्षये । वकृ—जागरमाण—विसे २७१९ । हेकृ—जग
 रिक्तए—कप्प ।}$

$\left. \begin{array}{l} \sqrt{\text{जागना}} \\ \sqrt{\text{जगना}} \end{array} \right\} = \text{निद्राक्षये ।}$

$\sqrt{\text{जि}} १ ५६०$ जये (प) अक $\sqrt{\text{चि (चिञ्)}} ५/\text{चये (प) ।}$
 जै शा हे X, श क्षी मै सा च कात वो ।
 (काकृ— $\sqrt{\text{जी}}$) काकृ ।

जय = उत्कर्ष —क्षी ।

ग—जयति—ऋ ६, २१, ४, तै २१३, २ ।

घ—जेति—जातक २, ३ ।

$\sqrt{\text{जि}} १ ९३१$ अभिभवे (प) सक $\sqrt{\text{चय् (चय)} १/\text{गतौ (आ) ।}$
 श X क्षी मै सा च-जै काकृ कात
 शा हे ।
 अभिभवे जये च—वो ।

ग—आ जयन्—ऋ २, २७, १५ ।

ङ— $\sqrt{\text{जय (सक)}} = \text{जये, (अक) उत्कृष्टत्वेन वर्तने । जयइ—महा ।}$

ङ— $\sqrt{\text{जिण}} = \text{जये । वकृ—जिणत—पि ४७३, पडम १११, १७ ।}$

$\sqrt{\text{जिन् (जिवि)}} १/५८७$ प्रीणनार्थ (प) $\sqrt{\text{जिन्वति—निघ २/१४—}}$
 श च जै X क्षी मै सा कात । गतिकर्मा ।
 प्रीणने—काकृ-शा हे-वो । $\sqrt{\text{इन्व् (इवि)} १/\text{प्रीणनार्थ}}$
 उत्तेजने, तीव्रतायाम्— (प) ।
 हि ।

√दिन्व् (दिवि) १ प्रीण-
नार्थ (प) ।
√विन्व् (विवि) १, प्रीण
नार्थ (प) ।

ग—आ जिन्वथ -ऋ ४, ५, ३ । जिन्वति-ऋ १, १६०, ३ ।

+√जिम् (जिमु) १ ४६८ अदने (प) इत्येके—क्षी <√जम् (जमु) अदने (प) ।
श च-जै × क्षी मै-सा काकृ कात-
शा हे । √चम् (चमु) १ ५६४
अदने (प) ।
भक्षे—वो । √छम् (छमु) १ अदने (प) ।
√झम् (झमु) १ अदने (प) ।
√झिम् १ २०१ । अदने
(प) काकृ ।
√जिल् १/२५० । अदने
(प) काकृ ।
√जील् १/२५० । अदने
(प) काकृ ।

ग—जेमितुम्-नैषद्य १६, ८७ = भोक्तुम् ।

ङ—√जेम (सक) अदने । वङ्-जेमत-पउम १, २, ८५ । जेमिय (<जे
मितुम्)-गाया १, १ पत्र ४१ टी ।

ङ—जिमण (<जेमनम्)—श्रा १६, चैत्य ५९ ।

ङ—जेमण (<जेमनम्)—ओघ ८८, औप ।

ङ—जिमिअ (<जिमितम्)—पउम २०, १२७, पुष्प ३५, महा ।

छ—√जीमना } = अदने । “बैठि कनीरा जीम” —कबीरदास ।
छ—√जेमना }

+√जिरि ५/३१ हिसायाम् (प) √चिरि ५/ हिसायाम् (प) ।
श जै-शा × क्षी-मै-ना-च हे । √रि ५/ हिसायाम् (प) ।
जिघासायाम्—काकृ-कात ।
हिसे—वो ।

+√जिष (जिषु) १/६८८ सेचने (प)
श × क्षी मै-सा च जै काकृ कात
शा हे ।
सेके—वो ।

√जीव् (जीव) १ ५६१
श

प्राणधारणे (प)
क्षी मै सा च जै काकृ-
कात शा हे ।
प्राणे—वो ।

√चीव् (चीवृ) १/ आदान
सवरणयो (उ) ।

ग—जीवति—ऋ १८, ३३, ९ ।

ङ—जीवङ्—कुमा ।

ञ—√जीना (<जीवनम्) ।

+√जु १/९०८

क्षी मै श च जै काकृ
कात शा ×

गत्यर्थ (प)

सा ।

वेगवचन इत्यपरे—सा ।

गतौ—हे ।

रहसि—वो ।

जवति—निघ २, १४ गतिकर्मा ।

√जू

शीघ्रगामित्वे (आ)—ह्वि ।

ग—जवनी—ऋ १, ५१, २ । जवन—श्वेताश्व ३, १९, नाप ९, १४ ।

√जु (जुङ्) १ ९५८

मै श च जै कात शा ×

गतौ (आ) इति नन्दी—क्षी <√ज्यु (ज्युङ्) गतौ (आ) ।

क्षी सा काकृ हे ।

गत्याम्—वो ।

√जू

शीघ्रगामित्वे—ह्वि ।

ग—जवेते—ऋ ३, ३३, १ । जवते—तै ६, १, ७, २, मै ३, ७, ५, शब्रा १०, ३, ५, २ ।

घ—जवति—सयुक्त १, ३३, जातक ४, २१३ = शीघ्रगामित्वे ।

+√जुङ् (जुगि) १/१५६

श ×

वर्जने (प)

क्षी मै सा च जै कात शा हे ।

त्यागे—वो ।

√युङ् (युगि) १/

वर्जने (प) ।

(काकृ—√ तुङ् [तुगि])

वर्जने—काकृ ।

√मुङ् (मुगि) १/

वर्जने (प) ।

लैपिकी वृटि । 'जुगि'

इति भाव्यम् ।

√वुङ् (वुगि) /१

वर्जने (प) ।

√रुङ् (रुगि) १/

वर्जने (प) ।

ग—जुङ् = वृद्धदारक । यथा—जुङ्क्ष्यगन्धाच्छगलान्त्रवेगी वृद्धदारक -
वैद्यकरत्नमालायाम्—(श क इ) ।

+√जुड् (जुड) ६/४७ गतौ (प) इति दुर्ग-क्षी <√जुन् (जुन) गतौ (प) ।
 च-जै शा ×, श ? क्षी मै सा-काकृ कात
 हे वो ।
 √जु १/९२८ गत्यर्थ (प) सा ।
 √जुड् (जुड) ६ बन्धे (प) ।
 √जुन् १/२२०k समक्तो
 (प) काकृ ।
 √जुड् (जुड) १० / प्रेरणे
 (प) ।

+√जुड् (जुड) ६/९९ बन्धने (प) पूर्णम् ।
 श क्षी मै-सा काकृ शा हे । √युज्+त = युक्त > जुट्ट
 बन्धे—च-जै कात वो । >√जुड् इति स्यान् ।
 √यु २/ बन्धने (प) ।
 √यौट्(यौट्) १/ बन्धे (प) सा ।

ड—√जोड (सक) = बन्धने, सयोजने । बकृ-जोडेत-सुर ४, १९ । सकृ-
 जोडिऊण-महा । जोडिअ(=योजितम्)-सुपा १४९, ३५१ ।

छ—√जोडना } = बन्धने, योजने ।
 छ—√जोरना }
 छ—√जुडना } = बन्धने योजने ।
 छ—√जुरना }
 छ—√जूरना = बन्धने, योजने ।
 छ—जूरना = बन्धने, योजने ।
 छ—√जुलना = सयोगे, साक्षात्कारे ।

+√जुन् (जुत्) १/३१ भासने (आ) >√ज्युन् (ज्युत्) भासने
 श× क्षी-मै-सा शा हे (आ) इति कौशिक-क्षी ।
 दीप्तौ—जै । √द्युन् (द्युत्) १ क्षीप्तौ (आ) ।
 च-काकृ-कात ? √युत् (युत्) भासने (आ) ।
 द्युत्याम्—वो ।

घ—उञ्चोत-जातक १, १८३ = भासने ।

+√जुन् (जुन) ६/४७ गतौ (प)
 मै-श-काकृ-कात× क्षी-सा च-जै-सा-हे वो । द्रष्ट √जुड ६/४७ ।

ग—जुनन्ति-तैब्रा २, ५, ५, ३ । अथ √जु (जू) धातुत क्रथादात्रपि शक्यते
 साधयितुम् । हिट्नीमहाशयेन तथैव कृतम्, जुनातीति रूपोपलब्धे ।

√जुर् (जुर्वा) १/५७०	हिसार्थ (प) इति	<√धुर् (धुर्वा) हिसार्थ
(क्षी) मै-सा-च जै काकृ-	दौर्गा -	(प) ।
कात शा-हे ×	क्षी (यु मी स) ।	√जूर (जूरी) ४/ हिसायो
√जूर्-	ववे-वो ।	हान्यो (आ) ।
	अपनोदे; नाशे-ह्वि ।	√धूर्वति-निघ २ १९=वध
		कर्मा ।
		√जू (जूष्) ४ २२यया
		हानौ (प) ।
		√ज्वर् (ज्वर) १/रोगे (प) ।

ग—जूर्वन्-ऋ १,१९१,९ । निजूर्वसि-१०,१८७,३, ६,६,६, सजूर्वसि ८,४९,७ ।

√जुष् (जुषी) ६/८	प्रीतिसेवनयो (आ)	√जुष् (जुष) १०/परितर्पणे
श	क्षी-मै-सा-जै काकृ-	(प) ।
	कात-शा हे ।	जुषते-निघ २/६=कान्ति-
	सेवायाम्—च ।	कर्मा ।
	मुदि सेवे-वो ।	

ग—अभि अजुषन्त्-ऋ २,३३,९ । जोषिषत्-ष्ट २,३५,१ । जुषताम्-रि १,३,१ । जुषते-शाब्रा १०,१,शाब्रा ३,६,४,७ ।

ङ—√झ्रस् (सक) = (१)सेवायाम्, (२) प्रीतौ, (३) क्षये । वङ्-झ्रसमाण-आचा, सकृ-झ्रसित्ता, झ्रसित्ताण-औप, पि ५८३ । झ्रोसेइ-आचा ।

√जूर् (जूरी) ४/४४	हिसावयोहान्यो (आ)	√जू (जूष्) ४/२२ वया-
श	क्षी-मै-सा-जै शा ।	हानौ (प) ।
	जरायाम्—च ।	√जूर् (जूर्वा) १/हिसार्थ
	जीर्णे—काकृ-कात ।	(प) ।
	जराया हिंसाया च—हे ।	√ज्वर (ज्वर) १/रोगे
	ज्यानौ वधे-वो ।	(प) ।
√जुर् ४/	ज्यानौ(प)—ह्वि ।	

ग—जूर्यति-ऋ १,१०८,२ ।

ङ—√जूर (अक) = (१) जीर्णे, शुष्कतायाम्, (२) सक-ववे-राज ।

ङ—√झ्र जीर्णे = वङ्-झ्ररत, झ्रसमाण-सण । उप पृ २७ ।

छ—√झुरना = जीर्णे, शुष्कतायाम्—“हाइ भई झुरि किगडी”—जायसी ।

+√जूप् (जूप) १/६७२	च=हिसायाम् (प)	√जुष् १ २९३ k	हिमायाम्
श×	क्षी मैसा च जै काकृ ऋत	(प) काकृ ।	
	शा हे ।	√यूप् (यूप) १'	हिसायाम्
	उधे (उ)—वो ।	(प) ।	
		√ईप् (ईप) १/	गतिहिसा
		दर्शनेपु (आ) ।	

ड—√जूम (सकृ) = क्षीणे सतापे त्रिनाशे-ठा २,१, कप्प ।

√झूम (सकृ) = क्षीणे, सतापे त्रिनाशे । सकृ-झूसेत्ता-अत २७ ।

√झास (सकृ) = क्षीणे, सतापे, त्रिनाशे । झासेइ-आचा, सकृ-
झामेत्ता-सुर ६,२२७ ।

√जू १३२	अभिभये (प)	<√ञि अभिभवे (प) इति
मै सा श च-जै काकृ	क्षी ।	दुर्ग-क्षी ।
ऋत शा ह×	अभिभये न्यङ्कारे—वो ।	जरते-निघ ३/१९=अर्चति
	नाशे, ष्ये—हि ।	कर्मा ।
		जरा स्तुतिर्जरते स्तुति
		कर्मण-निरु १०,८,१ ।

ग—धत्त रत्नानि जरत च सूरीन्-ऋ

? (=अर्चतम् ?) ।

√जम्भ् (जृभि) १, ३८६	गात्रविनामे (आ)	√जम्भ् (जभ) १/	गात्रवि
श	क्षी मै सा-च जै काकृ	नामे (आ) ।	
	कात-शा ह ।	√जम्म् (जभि) १/	गात्रवि-
	जृम्भे—वो	नामे (आ) च ।	
		√जृम्ब् १/२०६ s	मर्दनै (प)
		काकृ ।	
		√जृम्भ् १/३६१ a	गर्वे (प)
		काकृ ।	

ग—जृम्भिता -रि ४,५,२६ । जृम्भसि-तेजोविन्दृप ५,७४ । जृम्भक-भा २९ ।

ड—वकृ-जभत, जभाअत-गा ५४६, से ७,६५, कप्प ।

ड—√ज्भाना }
ऋ—√जम्हाना } =जृम्भणे

√जू (जूप्) ४ २२
श ×

वयोहानौ (प)
क्षी मै सा-जै काकृ कात-
शा ।

जरायाम्—च ।
ज्याने—वो ।
जरसि—हे ।

√चृ ९/२० वयोहानौ (प) मै ।
√झृ (चप्) ४/ वयोहानौ (प) ।

जनीजपक्नसुरञ्जोऽम ताश्च १/८०३n

श जै शा-हे वो ×

ग—जीर्यति—तै १,५,७,३, अ वे १०,८,३० ।

+√चृ ९/२३
श

वयोहानो (प)
क्षी मै-सा जै काकृ-
कात शा हे ।
जरायाम्—च ।
ज्याने—वो ।

जिनाति—ऋ ५,३४,५ >
जृणाति ।
शेष पूर्ववत् ।

यथा तु भाष्यवार्ताकवृत्तिन्यासपदमञ्जथार्यादि, तथाय धातुर्नास्तीति प्रतीयते
इति जीर्यतानुपपादितम् । आत्रेयैमैत्रेयदेवपुरुषकारादिपु दर्शनादिहास्माभिर्लिखित —
९/२० सा ।

+√जेष् (जेषु) १,६११
श ×

गतौ (आ)
क्षी-मै सा च-जै काकृ कात
शा-हे ।
गत्याम्—वो ।

√जेहृ (जेहृ) १/ प्रयत्ने (आ) ।
√एष् (एष) १/ गतौ (आ) ।
जेहते-निघ २/१४ = गति-
कर्मा ।

√जेहृ (जेहृ) १/ गत्यर्थोऽपि
(आ) सा ।

√जेहृ (जेहृ) १/६३६
श ×

प्रयत्ने (आ)
क्षी मै-सा च-जै काकृ-
कात हे ।
यत्ने—वो ।
प्रयतने—शा ।
गत्यर्थोऽपि—सा ।

√एष् (एष) १/ प्रयत्ने (आ) ।
√येष् (येष) १/ प्रयत्ने (आ) ।

ग—जेहमान्-ऋ १ ११०,५, तै ४,६,,३ । जेहमाना-शौ १८,३,४७ ।

+√जै १/८९९ श X	क्षये (प) क्षी मै सा च-जै-काक्- कात शा हे-वो ।	√क्षि १/ क्षये (प) । √क्षौ १, क्षये (प) । √सै १ क्षये (प) ।
-------------------	--	---

√ज्ञा ९'३६ श	अप्रबोधने (उ) क्षी मै सा-च-जै काक् कात शा हे । बोत्रे--वो ।
-----------------	---

√ज्ञा १ ८०३ २ श नै-शा हे X	मारणतोषणनिशानेषु-मिन् क्षी च । मारणतोषणनिशामनेषु-इत्येके-स्वी । क्षी मै-सा काक् कात । मारण आलोके निशाने तोषणे स्तुतौ--वो ।
-------------------------------	---

ग—जानाति—ऋ ४३,६, ते १,२,१४,३, मै ४,११,५ । ज्ञासे-तैत्रा ३,६,८,१ ।

ङ—बृक्-जाणत, जाणमाण-काप, विपा १,१ ।
ङ—√णा । भ्रि -णाहिइ-विसे १०१३ ।
ङ—√याण । याणइ-पि ५१०, उच, भग ।

√ज्या ९/०८ श	वयोहानौ (प) क्षी-मै सा-काक्-कात शा हे । हानौ—च-जै शा । जरयाम्—वो ।	√जि १/अभिभवे (प) । √जू ९/ वयोहानौ (प) । √जू (जृष्) ४, वयोहानौ (प) ।
-----------------	---	--

ग—जिनाति—ऋ ५ ३४,५, मै १,६,१०, शत्रा १३,१,५ ४ । ज्यास्यन्ति—काठ २६,९ ।

+√ज्यु (ज्युङ्) १/९४१ काक् X, श	गतौ (आ) क्षी मै-सा च-जै कात- शा ह । गत्याम्—वो ।	√जु (जुङ्) १ गतौ (आ) । √च्यु (च्युङ्) १/ गतौ (आ) । √छ्यु (छ्युङ्) १/ गतौ (आ) ।
--------------------------------------	---	--

ग—जुज्युषन्ति-शत्रा ३,२,४,१६ (=गतौ) ।

√ज्युत् (ज्युत्) १/३१	भासने (आ) इति	<√जुत् (जुत्) भासने (आ) ।
मै सा श च नै	कौशिक -क्षी ।	√द्युत् (द्युत्) १/दीप्तौ (आ) ।
काक् कात शा ×	क्षी हे ।	√युत् (युत्) १/भासने (आ) ।
	द्युत्याम्—वो ।	ज्योतते—निघ १/१६=
		ज्वलतिकर्मा ।
		√ज्युत् १/४०५ प्रिभासे
		(प) जै ।

ग—ज्योतताम्—मै २,१२,४ । अवज्योतयति—शत्रा ११,६,१,१० ।

छ—√जोयना * † (<ज्योतनम्) = द्युतौ, ज्वलने—“चौसठ दीवा जोय के”
—कबीरदास ।

ठ—जोयसी * † (<ज्योतिषी) ।

+√ज्यो १/६०४ उपनयननियमव्रतादेशेषु (आ)
मै-सा श-च जै- क्षी ।
काक् कात शा हे × नियमव्रतादेशोपनीतिषु—गो ।

√ञि १/९३२	अभिभवे (प) इति	<√जू अभिभवे (प)
श काक् कात ×	दुर्ग —क्षी ।	अयति—निघ २/१४-
	क्षी मै-सा च जै सा हे वो ।	गतिकर्मा ।
	गतौ—हि ।	

ग—अयति—ऋ ९,७१,५ । अयसानस्य—१०,११५,४ ।

√ज्वर् (ज्वर) १/७६९	रोगे (प) मित्
श ×	क्षी मै-सा च-जै-काक्-
	कात शा हे-वो ।
	औष्ण्ये—हि ।

ग—ज्वरम्—खिसा २९,४२ । अप्रिये न स संज्वरेत्—मभार ३,१३७४३ ।

ठ—जुर (<ज्वर) बु ख ।

छ—जूडी (<जूर्ति) = क्षीतज्वर ।

√ज्वल् (ज्वल) १/७९७	दीप्तौ (प) मित्	√ज्वल् १०/२४४ प्रकाशने
श ×	क्षी-मै-सा-च-जै-काक्	(प) काक् ।
	कात शा हे ।	√ज्वर् (ज्वर) १/ रोगे (प) ।
	चलत्विषो—वो ।	

ज्वलङ्गलङ्गलनमामनु
पसर्गाद्वा १/८०३
श जै शा हे वो ×

ग—ज्वलति—तै ५,४,१,३, गोत्रा १,२,२०, तैआ १०,१,१५। ज्वलयन्ति—
आर्षे ७ ४।

ङ—√जल (अक) = (१) ज्वलने, (२) दीप्तौ। जलइ—महा।
ड—√बल = ज्वलने। 'बलनु'—गुर्जरभा।

√ज्वल् (ज्वल) १ 'न'१५ दीप्तौ (प) √ज्वल् (ज्वर) १ रागे (प)।
श × क्षी मै सा च जै काकृ कात। √ज्वल् १०/२४४ प्रकाशने
चलने—च। (प)।
चलने दीप्तौ च—शा ह।
चलत्विपो—वो।

ग—ज्वलति—पूर्वयत्। ज्वालयते, ज्वालयति—नृपू २,११। ज्वालय—ज्वालय-
लाङ्ग लोपनि २१४ १८।

ङ—√जाल (सक) = दहने—महा।
ड—√जालाय (सक) = दहने। वक्त्र—जालावत—महानि ७।
उ—√बालना (<ज्वालनम्। जलोपे) प्रकाशने।

√झट् (झट) १ ३०२ सघात (प) √जट् (जट) १ ३०१
काकृ ×, श क्षी—मै सा च जै कात शा हे। सघाते (प)।
सहतौ—वा।
सभ्रमे, व्याकुन्तायाम्—ह्वि।

ग—झटिति—कात्या श्रो १,५,७। यत्रोञ्झटितास्तन म्लेच्छा—रञ्जत १,१६।
उ—√झटकना = सहसापहरणे।
उ—झाड, झाडी।

+√झम् (झमु) १/४६७ अदने (प) द्रष्ट √जम् १/४६७।
जै ×, श क्षी मै—सा च काकृ कात हे।
भक्षे—वो।

√चम् > √छम् > √जम् > √झम् > √झिम्—काकृ १/२०११ इति स्याद्
विकासक्रम।

+√अर्च् (अर्च) १/७०९ परिभाषणे (प) <√अर्च (अर्च) परिभाषणे(प) ।
 मै सा श च जै काकृ इत्यपरे-क्षी √चर्च् (चर्च) १/ परि
 कात शा हे वो× क्षी । भाषणे (प) ।
 √अर्च्छ (अर्च्छ) १/ परि
 भाषणे (प) ।

किमत्र सत्यम् ! देवा ज्ञास्यन्ति—क्षी ।

+√अर्च् (अर्च) ६/२० परिभाषणसतर्जनयो (प) पूर्ववत् ।
 क्षी च-जै काकृ कात मै शा हे ।
 X, श परिभाषणभर्त्सनयो —सा ।
 उक्तौ भर्त्से-वो ।

+√अर्च्छ (अर्च्छ) १/७०९ परिभाषणे (प) >√अर्च् (अर्च) परिभाषणे (प) ।
 मै सा श च जै काकृ क्षी । √अर्च्छ (अर्च्छ) ६/ भर्त्सेकृत्यो
 कात हे-वो× (प) वो ।
 पूर्ववत् ।

किमत्र सत्यम् ! देवा ज्ञास्यन्ति-क्षी ।

+√अर्च् (अर्च) १/७१० परिभाषण (प) द्रष्ट √जर्च् ६/१९ ।
 श हे वो× क्षी च ।
 परिभाषणसतर्जनयो —मै ।
 परिभाषणहिंसातर्जनेषु—
 सा जै-शा ।
 परिभाषणर्जनयो —काकृ-
 कात ।

ड—अर्चरी=परस्पर्शवारणाय चण्डालयष्टि ।

छ—अर्चर=वाद्यविशेष (परिभाषणे), हिरण्याक्षपुत्रनाम ।

छ—अर्चोडना (<अर्चनम्)=क्षोभणे, सरभस कम्पने ।

+√अर्च् (अर्च) ६/२० परिभाषणे (प) पूर्ववत् ।
 श-शा× क्षी-च जै हे ।
 परिभाषणसतर्जनयो —मै ।
 परिभाषणभर्त्सनयो —सा ।
 परिभाषणतर्जनयो,—
 काकृ कात ।
 तर्जने—ह ।
 भर्त्सेकृत्यो,—वो ।

ग—झर्झगी-हरिवश २३७,२ =वाचम् । यावन्-झर्झती, झर्झन्ती-प्रभृति-
रूपाणि नोपलभ्यन्त तावद्य न शक्यते स्वीकर्तुम् ।

छ—पूर्ववत् ।

छ—√ झगरना

छ—√ झगडना

} (< झगरना < झर्झनम्) = भर्त्सनानौ ।

+ √ झष् (झष) १ ६७९ हिसार्थ (प)

श ×

क्षी मै-सा कात ।

हिसायाम्—च-जै-

काकृ शा-हे ।

ववे—वो ।

√ जप् (जप) १/ हिसार्थ

(प) ।

√ शष् (शष) १/- हिसार्थ

(प) ।

√ जस् १/ हिसायाम् (प) ।

√ यूष् (यूष) १/ हिसायाम्
(प) ।

पञ्चस्वरी चायमिति केचित्-झूषति-दुर्गादा ।

ड—√ झूस (सकृ) = क्षीणे, सतापे, विनाशे । सकृ-झूसेत्ता-अत २७ ।

+ √ झष् (झष) १/८७७ आदानसवरणयो (उ) पूर्ववत् ।

श काकृ कात × क्षी-मै सा हे ।

आदाने—च ।

सवरणे आदाने च—जै शा ।

ग्रहऽपिधाने—वो ।

ग—लीनमीनझषप्राहाम्-वा रा २,१४४,४—झष = मकर । झषाणा मकर
आस्मि—गी १०,३१ ।

ड—√ झोस (सकृ) = आउरणे, प्रक्षेपणे-वज १ ।

+ √ झ (झप्) ४ २३ वयोहानो (प)

श

क्षी मै सा-जै कात शा ।

जगयाम्—च ।

जरसि—हे ।

ज्याने—वो ।

√ च ९/ वयोहानो (प) मै ।

√ ज (जष) ४' वयोहानौ

(प) ।

(काकृ√क् [कृष्]) वयोहानौ—काकृ ।

लैपिकी त्रुटि ।

झृष् इत्युचितम् ।

ग—झर = समूहो निर्झरो वा । यथा नैषधे-प्रभाझरचक्रभ्रमिम्-२,३२ ।

उ—√उझलना
 उ—√उझालना ।
 उ—√उझिलना ।

}

(< उझरणम्) = अवपातने, उच्चस्थानाद् द्रव
 पदार्थस्य पातने ।

√इयु (इयुङ्) १/९६३ गतौ (आ) मै । द्रष्ट √ज्यु १/९४१ ।
 क्षी-सा-जै काकृ- मै च । √ड्यु १/५५०d गतो
 कात शा हे वो ×, (श) (आ) काकृ ।

√टल् (टल) १/८१८ वैकलव्ये (प) √द्वल् (द्वल) १/ वैकलव्ये
 श × क्षी-मै सा च जै काकृ (प) ।
 कात शा-हे । √टल् (टल) १/२५० x
 विप्लवे—वो । अदने (प) काकृ ।
 'विकलवे' इति भाव्यम् । √टल् १/२५०y अदने (प)
 काकृ ।

ह्रिट्नी 'टलति' इत्युदाहरण प्रस्तोति । मया नाधिगतम् ।

छ—√टरना } (< टलनम्) १ अपसृतौ, (२) अनुपस्थितौ, स्थगने,
 छ—√टलना } (३) अन्यथाभावे, उचितनिश्चयाभावे । इद् कात
 थैम् । विकलव = कातर । द्रष्ट —√क्रन्दू १/७६६ ।

सदनीति ग्रन्थे ८१० 'टल्' भातो 'विलम्बे'-अर्थो विद्यते । स समीचीनो
 भाति ।

छ—ठाल, ठाला = निष्क्रियता, व्यवसायराहित्यम्, (२) अवकाश ।

छ—√टालना
 छ—√टारना } = अपसारणे ।

छ—अटल (< अ+टल) = स्थिर* ।

+√टिक् (टिकृ) १/१०० गत्यर्थ (आ)
 श जै शा × क्षी-मै-सा-च कात ।
 गतौ— काकृ हे ।
 गत्याम्—वो ।

√टीक् (टीकृ) १/ गत्यर्थ*
 (आ) < टीक < टीकम
 < त्रिक्रम < त्रिविक्रम-
 (अभि अनु, १४३ पृ) ।
 टिक < टिकम < त्रिक्रम <
 त्रिविक्रम (अ अ, १४३ पृ)

√टिक् १/७० गतौ (आ)
जै, शा ४०p, हे ६३३ ।
√तिक् (तिक्) १/ गत्यर्थ
(आ) सा ।

छ—अटकना (<अ+टेकनम्) = विस्मरणे, गतिरोधे ।

√टीक् (टीक्) १/१०१ गत्यर्थ (आ) श	स्त्री मे सा च कात् । गतौ—नै काक् शा हे । गत्याम्—यो ।	√तीक् (तीक्) १/ गत्यर्थ (आ) सा । शेष पूर्ववत् ।
---	--	---

ग—टीरुमानै -यशस्तिल च, ३ आ, ३७२ पृ = सञ्चरद्भि ।

उ—√टीकना = तिलकाद्यङ्गने ।

+√टौक् (टौक्) १ ९५ मै-सा श-च-जै-काक् कात् शा-हे वो ×	गत्यर्थ (आ) इति दुर्ग —क्षी । क्षी ।	<√त्रौक् (त्रौक्) गत्यर्थ (आ) । √दौक् (दौक्) १/ गत्यर्थ (आ) ।
--	--	--

ङ—टोक्कण = मद्यमापनपात्रम्—ने ४,४ ।

उ—√टोकना = (१) अवरोधे, (२) कुण्ठौ, (३) मल्लानामाह्वाने ।

+√ड्वल् (ड्वल) १/८१९ श ×	वैक्लव्ये (प) क्षी-मै सा च-जै काक् कात्-शा हे । विलव्ये—वो ।	√टल् (टल) १/ वैक्लव्ये (प) । √टु १/५५२g गतौ (आ) काक् । √टु १ ५५२h गतो (आ) काक् ।
-------------------------------	---	---

ङ—टोलगइ (<ड्वलगति) = गुरुवन्दने दोषविशेष -पव २ ।

उ—(टाल) टूल = व्याज, विक्रव । सहनीतिग्रन्थे ८११ धातोरस्य 'विलम्बे'
इत्यर्थो दृश्यते । स समीचीनो भाति ।

+√डिप् (डिप) ४/११८ श	क्षेपे (प) । क्षी मै सा-च जै काक् कात्-शा-हे । नुदि—वो ।	√तिप् (तिप) १०/ क्षेपे (प) । √डिप् (टिप) १०/ क्षेपे (प) ।
---------------------------	---	--

√स्तिप् (स्तिप) १०/ श्येपे
(प) ।
√डिप् (डिप) ६/९१ श्येपे
(प) ।

ड—डिफिअ=जल्पतितम्, जलक्षितम्— ४,९ ।
+√डिप (डिप) ६/९१ श्येपे (प) ।
श, (चै) । क्षी मै सा-च जै-काकृ पूर्ववत् ।
कात शा हे ।
क्षेपणे—जै ।
नुदि—वो ।

ड—√डिव (सक)=उल्लघने । डिव-प्र १ ।
ड—डेवण=उल्लघनम्-ओघ ।

√डी (डीङ्) १/९५३ श विहायसा गतौ (आ) ।
क्षी (यु मी स), कात शा-हे ।
प्रिहायसा गतौ—मै सा-
जै काकृ ।
गतौ—क्षी च ।
नभोगतौ—वो ।

√डी (डीङ्) ४/२७ श गतौ (आ) । √डी (डीङ्) १/९५३ गतो
क्षी च जै कात शा हे-चो । (आ) ।
प्रिहायसा गतौ—मै सा । दीयते (डीयते)—निघ
२/१४ गतिकर्मा ।

डीनशब्द विहायान्ये शब्दा अप्राया—द्वि ।
ग—अतिडीन०, अभिडीन०—मभार ८,१९०० ।
घ—डेति-दीघ १७१, अगुत्तर २,२०९ । उडुति—मज्जिम १,३६४ ।
ड—डीण=अवतीर्णम्—दे ४,१० ।
छ—√उडना (<उडुयनम्) ।

√दौक् (दौक्) १/९४ श गत्यर्थ (आ) । √त्रौक् (त्रौक्) १/ गत्यर्थ
क्षी मै-सा च कात । (आ) ।
गतौ—जै-काकृ शा हे । √दौक् (दौक्) १/ गत्यर्थ
गत्याम्—वो । (आ) ।

ग—तै क्षणादाशु ढोकितम्—मभार १०,४१८१ । तस्मै पात्रीमढोकयन्-
कथासरि १६,३९ । उपढौकयन्ति—काल्या श्रो ७,२,२=उपहरन्ति । वक्त्र ढोकते-
शाकु ३,३७ श्लोकत परवर्ति गगम्=अन्यत्र चान्यति । अढौकि—नैप १६,१०१
=अर्पिता (प्रका) ।

ङ—√ढुक् (मक्)=उपहागे, (२) उपस्थितौ, (३) प्रवृत्तां, (४) साक्षा-
त्कृतौ । वङ्-ढुक्कत-पिग ।

ड—√ढोअ (सक)=उपहारे, (२) उपस्थितौ, (३) प्रवृत्तां, (४)
साक्षात्कृतौ । ढोएजह-महा ।

ढ—√ढूकना=प्रवेशे ।

ड—√ढूकना=कुञ्जीभावे, आर्जवे ।

+√तस् (तसि) १ ६७३	अलङ्कारे (प) इति	√तस् (तसि) १० अलङ्कारे
मै सा श च जै शा X	दुर्ग—क्षी ।	(प) । दति दुर्ग—क्षी ।
	क्षी काकृ कात-ह ।	√तस (तसि) १०/३८५
	अलङ्कनौ—वो ।	अलङ्कारे (प) ।
	कम्पे—ह्वि ।	

ग—[ततत्र १-ऋ ४,२३,५ । अतसयत्-मा २३,२४, तै ७,४,१९,५] ।

नोत्तस क्षिपति क्षितौ श्रयणत -सा द १३,८ । चूडोत्तसति-भर्तृह ३,१ ।

ङ—उत्तस=कर्णाभरणम्-पाअ, शिरोभूषणम्-गउड ।

ङ—अवतसिय (<अवतसितम्)=विभूषितम्-कुमा ।

ङ—अयस=शिरोभूषणविशेष-कुमा, गा १७३ ।

मन्त्रेयसायणौ चुगादो पठतो न भ्वादौ । क्षीरस्वामी तूभयत्र दुर्गमुद्वरति ।
सस्कृते प्राकृते च सोपसर्गात्तसावतसशन्दौ प्राप्येते ।

√तक् (तक) १/११६	हसने (प) ।	√तक्क् १/३२b हसने (प)
श X	मी मै-सा-च नै काकृ-	काकृ ।
	कात शा ह ।	तकति-निघण्टौ-२/१४ =
	सहने हासे—वो ।	गतिकर्मा ।
	सहने इति दुर्ग—क्षी, ह ।	शकुनि, -शक्नोति तकितु-
	द्रुतगतौ—ह्वि ।	मिति वा-निरु ९,३,२ ।
		तकितुम्=गन्तुम्—
		दुर्गाचा ।

ग—तक्ति-ऋ १,१६ १, तकवानस्य १,१२०,६, तकन्ती—वै १२,७,३ । वेदे लोके चार्थपार्थक्यम् ।

√तक्ष (तक्ष) १ ६४६ श ×	तनूकरणे (प) क्षी मै सा-च-जै-काकृ कात शा हे । काश्ये, तक्षे—वो । प्रिधाने, निर्माणे—ह्वि ।	√तङ्क् (तकि) १/ कृच्छ्र जीवने (प) । √तक् (तक) १/ सहने (प) ।
-----------------------------	---	--

ग—अश्वयूपाय तक्षति-ऋ १,१६२,६ । तक्षति-तै ४,६,८,२, मै ३,१६,१ ।
अपतक्ष्णुवन्ति-शत्रा ३,७,१,८ ।

ङ—√तक्ख (सक) = तनूकरणे । कर्मणि-तक्खिज्जइ-कुप्र १७ । वक्क-
तक्करमाण-अणु ।

ड—√तन्छ (सक) = तनूकरणे । सकृ-तन्छिय-सअ १,४,१ । कवक्क-
तन्छिज्जत-सुर १,२८ ।

+√तक्ष (तक्ष) १/६६७ क्षी श च शा-हे ×	त्वचने (प) मै । मै सा जै काकृ कात । त्वचि प्राहे—वो । त्वचनम् = सवरणम्—मै ।	√तक्ष (तक्ष) १/ तनूकरणे (प) ।
---	--	--------------------------------------

+√तङ्क् (तकि) १/११७ क्षी-श ×	कृच्छ्रजीवने (प) क्षी-मै-सा-च-जै- काकृ कात शा-हे । दौस्थये—वो ।	√तञ्क् (तन्चू) ७/ सङ्को चने (प) इति द्रमिडा —क्षी ।
-----------------------------------	--	---

ग—दृष्ट्वा पथि निरातङ्कम्—याज्ञवल्क्य ३,२४५ । निरातङ्का—रघु १,६३ ।

छ—तगी (फार) = दु खम्, कष्टम् ।

छ—तँगाना = पीडने, कष्टे ।

छ—तँगाना = पीडने (अक) ।

+√तङ्क् (तगि) १/१४८ श जै काकृ-कात शा ×	गत्यर्थ (प) क्षी मै सा च । गतै—हे । गते स्वलने च—वो । तगि—स्वलने रुढ—क्षी ।	√तङ्क् (त्वगि) १/ गत्यर्थ (प) ।
--	---	--

क—स्तेड=प्रेरणे, अपनोदे, प्रापणे, ताडने, स्फुरणे । स्तेड-क्, स्तेड-ग्-
स्तेड्ग्-स्तिग्—किमिक्-सग्=गमने-वा पौकनी ।
ग—किराततङ्गणाकीर्णम्-मभार ३,१४०,२४ ।

+√तञ्च् (तन्चु) १/१८८	गत्यर्थ (प)	√तन् (तनु) ८/	विस्तारे
श कात ×	क्षी मै सा च ।	(उ) ।	
	गतौ—जै काकृ शा हे	√तञ्च् (तन्ज्) ७/मङ्कोचने	
	इतौ—वो ।	(प) ।	
		√तञ्च् (तन्चू) ७/ सङ्को	
		चने (प) इति द्रमिडा ।	
		√त्वञ्च् (त्वन्चु) १/	
		गत्यर्थ (प) ।	

√तञ्च् (तन्च्) ७ २२	सङ्कोचने (प) इति	<√तञ्च् (तन्जू) सङ्कोचने
श	द्रमिडा -क्षी	(प) ।
	क्षी मै सा च-जै काकृ	शेष पूर्ववत् ।
	कात शा हे ।	
	सङ्कुचि—वो ।	

ग—सोमेनातनन्मि-पा स १,४, तै २,५,३,५ । आतनक्ति (दुग्ध दध्ना)-
कात्या श्रो ४,३,२३ ।

+√तञ्च् (तन्जू) ७ २२	सङ्कोचने (प)	>√तञ्च् (तन्चू) सङ्को
मै श च जै काकृ कात	क्षी-सा हे ।	चने (प) ।
शा ×	सङ्कोचे—वो ।	

√तट् (तट) १/३०४	उच्छ्राये (प)	√तड् (तड) १०/ आघाते
श	क्षी मै सा-च-जै-काकृ	(प) ।
	कात शा हे वो ।	
	तटतटाशब्दे—ह्रि ।	

ग—तटति-षत्रा ५,७ । यदास्य पृथिवी तटति (=तटतदेति शब्द करोति)-
अद्भु ब्रा १,४० । ह्रिटनी प्रथममुदाहरण नोपलब्धवान् ।

घ—तड = तटम्-कुमा ।

छ—तड (<तटम्) =समानविभाग, पक्ष, (२) स्थलम् ।

+√तण्ड् (तण्डि) १ २७८ श-कात् ×	ताडने (आ) क्षी मै-सा च-जै शा हे तोडने—काकृ । त्रिषि आहतो च—वो	√तड् (तड) १०/ आघाते (प) । √तण्ड् १/१७९ समूहे (प) काकृ । तन्दते—ऋ १,१३८,१ (= त्यागे, श्रान्तौ, नैर्बल्ये)
-----------------------------------	--	---

ग—तण्डुल कण-अ वे १०,९,२६ । तण्डि = महाभारतवर्णित ऋषि—
शान्ति २४४,१७ ।

ङ—तड = खलीनलग्ना लाला, (२) मस्तकहीन (त्रि) (३) स्वरा-
दधिकम् → ५,१९ ।

√तन् (तनु) ८/१ श	विस्तारे (उ) क्षी मै-सा च नै काकृ कात्-शा-हे । विस्वृत्तो—वो ।	√तन् (तनु) १०/श्रद्धोप करणयो (प) । √ताय् (तायृ) १/ सन्तान पालनयो (आ) ।
-----------------------	---	---

क—तन्—, तद्—, = विस्तारे, ऋषणे । लैति तद्-दो, तन्दि = कनिष्ठ,

पञ्चाद्वर्ती । पु च स्था तन्तो, तान्तो = रञ्जु —जू पौकनी ।

ग—ततनन्-ऋ ७,८८,४, पै १७,२५,५ । तनुते-ऋ १,१०१,७, तै १,६,८,४ ।

छ—√तनना = विस्तारे ।

√तप् (तप) १/९७० श	सतापे (प) क्षी मै सा च-जै काकृ- कात् शा हे । द्वैश्ययो —वो ।	√तप् (तप) ४/ ऐश्वर्ये (आ) । √पत् (पत्) ४/ ऐश्वर्ये (आ) इति द्रविडा*—क्षी । निपत्यते—निघ २/२१= ऐश्वर्यकर्मा ।
------------------------	---	---

वा ग्रहणाद् ऐश्वर्येऽपि भ्वादिरित्येके-क्षी ।

ग—तपति-ऋ २,२४,९, मै १,१०,१४ ।

ङ—√तव = तापे । तवइ-गा २२४ ।

ञ—√तवना*† = तपने ।

छ—√तपना = तपने ।

छ—√तचना† = तपने ।

छ—√तयना*† = तपने ।

√तप् (तप) ४/४८
श

ऐश्वर्ये [वा] (आ)
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात-शा-हे ।
दवैश्ययो —वो ।

√तप् (तप) १/ दवैश्यया
(प) वो ।
√तप् (तप) १०/ दाहे (प) ।

ग—तपस्तप्यामहे—अ वे ७,६१,२ । सोऽतप्यत तपो घोग्म्-वा रा १,५८,१ ।
ङ—√ताप=तपश्चर्यायाम्, (२) आण्ये । तापइ-पिंग, प्रासू ५३ ।

√तम् (तमु) ४/८९
श

काङ्क्षायाम्, (प)
क्षी मै सा च जै-काकृ-
कात शा-हे ।
रोदेच्छयो —वो ।

√दम् (दमु) ४/ उपशमे (प) ।
√तम्बु १/२०६d मर्दने (प)
काकृ ।

ग—ताम्यति-तैत्रा १,४,४,२ ।
ङ—√तम्म (अरु) =रोदे । तम्मइ-गा ४८३ ।

+√तय् (तय) १/४७५
श ×

गतौ (आ)
क्षी मै-सा च काकृ कात ।
'रक्षणे च' इत्येके—सा ।
गतौ रक्षाय च—शा हे ।
गतौ रक्षणे च—शा हे ।
गतिरक्षणयो —यो

√ताय् (ताय्) १/ सन्तान
पालनयो (आ) ।
√त्रै (त्रैड) १/ पालने
(आ) ।
√दे (देड) १/ रक्षणे
(आ) ।
√दय् (दय) १/ दानगति-
रक्षणहिंसादानेषु (आ) ।

उ—तय (अर) = (१) समाप्तम्, (२) निश्चितम् ।

+√तय् (तय) १/४७७
मै-सा-श-च-जै-काकृ-
कात शा हे वो ×

रक्षणे, च=गतौ (आ)
क्षी ।

पूर्वस्मादभिन्न क्षीरेणैव पृथक् सख्यात ।

ङ—ताइ (<तायिन्) =रक्षक, पालक -उत्त ८ ।

√तर्ज् (तर्ज) १/२२०
श जै ×

भर्त्सने (प)
क्षी मै सा च काकृ कात
शा हे ।
वाग्भर्त्सयो —यो ।

√तर्ज् १/६७ व्यथने (प)
काकृ ।
√तर्ज् (तर्ज) १०/ संतर्जने
(प) ।

- √चर्च् (चर्च्) परिभाषण
भर्त्सिनयो (प) सा ।
√जर्च् (जर्च्) परिभाषण-
सतर्जनयो (प) मै ।
√जर्ज् (जर्ज्) ६/ परिभाषण-
भर्त्सिनयो (प) सा ।

ग—तर्जद्विरिव वानरै -वा रा २,१६,२६ । गद्या तर्जमान -मभार ६,३७८^५ ।

ङ—√तज्ज (सक) = भर्त्सने । तज्जइ-भवि ।

ञ—√तर्जना } = भर्त्सने ।
ञ—√तरजना }

+√तर्द् (तर्द्) १/५६ हिसायाम् (प)
श × क्षी मै सा च जै काठ
कात-शा हे ।
हिसे—वो ।

√तृद् (उत्तृदिर्) ७/ हिसाना
दरयो (प) ।

ग—ततर्द्—तैत्रा २,५,४,२ । रूपमिद् र्वादावपि श्म्यते साधयितुम् ।

+√तस् (तसु) ४/९९ उपक्षये (प)
क्षी मै सा कात शा हे
वो ।
उपक्षेपे—च काठ ।
क्षये—जै ।

√दस् (दसु) ४/ उपक्षये
(प) ।

क—तेंस् = विस्तारे—वा पौकनी ।

ख—अवे वितस्ति = विस्तार, वितस्ति—वा पौकनी । 'उपक्षेपे'—
इत्यनेन सङ्गतम् ।

ग—सामानि चक्रुस्तसराण्योतवे—ऋ १०,१३०,२, वा स १९,८३ । तायु-
रिति स्तेननाम । तस्यतेर्वा स्यात्-निरु ४,२४,१ = क्षयार्थस्य । उपक्षीणो ह्यसौ
भवति, अधार्मिकत्वात्—दुर्गाचार्य ।

ङ—टसर = विमोटनम्—दे ४,१ ।

छ—टसरा = वस्त्राद्युपक्षये, दीर्णतायाम् (मसक जाना, दरकना—हि) ।

√ताय् (ताय्) १/४८६
श ×

स तानपालनयो (आ) √तय् (तय) १/ रक्षणे च =
क्षी मै सा-जै काठ कात- गतौ (प) ।
शा-हे । √त्रै (त्रैड्) १/ पालने
सन्ताने—च । (आ) ।

पालनसन्तत्यो --वो । $\sqrt{\text{दय्}}$ (दय) १/ दानगति-
रक्षणहिंसादानेषु (आ) ।
 $\sqrt{\text{दे}}$ (देइ) १/ रक्षणे (आ) ।

ग—शरसि सतान्यमाने—वा स ३९५ ।

ङ— $\sqrt{\text{ताअ}}$ (सक) =रक्षणे । कृ-तायव्व-श्रा १० ।

$+\sqrt{\text{तिक्}}$ (तिकृ) १/१०० गत्यर्थ (आ)	$\sqrt{\text{तीक्}}$ (तीकृ) १/१०४
क्षी श च जै शा × मै सा-कात ।	गत्यर्थ (आ) सा ।
गतो—काकृ ह ।	द्रष्ट $\sqrt{\text{टिक्}}$ १/१०० ।
गत्याम्—वो ।	

$+\sqrt{\text{तिक्}}$ (तिक) ५/०० च=आस्कन्दने (प)	$\sqrt{\text{तिग्}}$ (तिग) ५/०१
श क्षी मै सा हे ।	आस्कन्दने (प) ।
हिंसायाम्—च शा हे ।	$\sqrt{\text{तिक्}}$ (तिकृ) १/ गत्यर्थ
जिघासायाम्—काकृ	(प) ।
कात ।	$\sqrt{\text{स्तिघ्}}$ (ष्टिघ) ५/ आस्क
आस्कन्दे ववे—वो ।	न्दने (प) ।
गतो, च=आस्कन्दने-	
सि को ।	

ङ—थेग=कन्दविशेष-श्रा २८, जी ९ ।

छ— $\sqrt{\text{तेखना}}^{\text{+}} = (< \text{तेकनम्, तीक्ष्णम् इत्यपि स्यात्}) = \text{क्रोधे} । \text{क्रोवोऽपि}$
हिंसा, तत्परिणामेन तथा सत्त्वात् ।

$+\sqrt{\text{तिग्}}$ (तिग) ५/०१ च=आस्कन्दने (प)	$>\sqrt{\text{तिघ्}}$ (तिघ) हिंसायाम्
च ×, श क्षी मै सा हे ।	(प) इत्येके-क्षी ।
हिंसायाम्—जै शा-हे ।	$\sqrt{\text{तिक्ष्}}$ ५/१०d जिघासायाम्
जिघासायाम्—काकृ-कात ।	(प) काकृ ।
हिंसास्कन्दयो --वो ।	$\sqrt{\text{तीक्ष्}}$ ५/१०e जिघासा-
	याम् (प) काकृ ।

ङ—थिगाल=भित्तिद्वारम्-दस ५, १, १५, (०) स्फटितवस्त्रसन्धानम्,-
पण्ण १७, विसे १४३९ टी ।

√तिज (तिज) १/९५६
श (?)

निशाने क्षमाया च (आ) √तिज् (तिज) १०/ निशाने
क्षी मै । (प) ।

निशाने—सा च । √तेज् (तेज) १/ पालने (प) ।

क्षमायाम्—सा ।

क्षमानिश्चानयो —ञै

शा हे ।

निशातने—काक् ।

शातने क्षमाया च—कात् ।

शीते क्षान्तो च—वो ।

शातने क्षमाया च—काक् ।

√तितिम्

ग—तेजते—ऋ १०, १३८, ५ । तेजमान—शत्रा ३, ६, ४, १४ । तितिक्षते—शत्रा
३, १, २, १५ ।

ङ—√तिङ्क्त् (सक) = मर्षणे । तिङ्क्त्-आचा ।

ञ—√टेना (<तेजनम्)—निशाने—“कपट छुरी उर णहन टेई”—तुलसी ।

+√तिप् (तिप्) १/३५७
श ×

क्षरणार्थ (आ)

√स्तिप् (छिप) १/ क्षरणार्थ

क्षी मै सा च कात् ।

(आ) ।

स्युतौ—जै ।

√तेप् (तेप्) १/ क्षरणार्थ

श्च्युतौ—वो ।

(आ) ।

क्षरणे—काक्-शा-हे ।

√स्तेप् (ष्टेप्) १/ क्षरणार्थ

(आ) ।

ङ—√तिप् (अक) = (१) क्षरणे, (२) पश्चात्तापे, (३) रोदने, (४)
[सक] सुचञ्च्युतौ । तिप्पामि—सूअ २, १, २, २, ५५ । तिप्पणया = अश्रुप्रिमोचनम्—
ठा ४, १, औप ।

√तिम् (तिम्) ४/१५
श

आर्द्रीभावे (प)

√तीम् (तीम्) ४/ आर्द्रीभावे

क्षी मै सा ।

(प) ।

आर्द्रभावे—च जै-काक्-

√स्तीम् (स्तीम्) ४/ आर्द्रीभावे

कात् शा-हे ।

(प) ।

क्लेदने—वो ।

√स्तिम् (छिम्) ४/ आर्द्रीभावे

(प) ।

ग—तिमिताश्चाभवन् सर्वे—वा रा ५, १, २६ । वृष्टिर्बभूव, वानरास्तिम्यतोऽव-
लोक्य-हितो ७९, ५ ।

ड—√तिम्म (सक) = (१) आर्द्रभावे, (२) [अक] आर्द्रत्वे । मकृ-
तिम्मैड-पिड ३५० ।

उ—√तिमाना † = आर्द्रभावे ।

+√तिल् (तिल) १/५३४ गतौ (प) इत्यपि दुर्ग <√तिल्ल (तिल्ल) गतौ (प) ।
श च-जै-शा × क्षी मै सा-काकृ-कात
हे वो ।

उ—√ठिलना = प्रवेशे—“ठिले ढीह दल पुहुमि हिलाई”—लाल ।

उ—ठेलना (प्रे) = प्रवेशे ।

ज—टेल = मुष्टिप्रसारणे (कस्यचन वस्तुन आदानाय) ।

+√तिल् (तिल) ६/७५ स्नेहने (प) √तिल् (तिल) १०/ स्नेहने
श क्षी मै-सा-च नै काकृ (प) ।
कात शा हे ।
स्निहि—वो ।

ग—प्रतिलामि-वा स २३, २४ = स्निह्यामि [महीध] । भ्रमात्मकमध्ययनम्-
ह्वि । तिलम्-सात्रा १, ८, १८ । तिला-तात्रा १६, १, १०, शत्रा ९, ११, ३ । तिलस्य-
गात्रा २, १, १७ ।

+√तिल्ल (तिल्ल) १/५३४ गतौ (प) >√तिल्ल (तिल्ल) गतौ (प) ।
मै श च कात × क्षी सा जै काकृ शा-
हे वो ।

ड—थिल्लि = यानविशेष—(१) अश्वद्वयबाह्यम्, (२) अश्वतरादिबाह्यम्-
मूअ २, २, ६२, णाया १, १ टी-पत्र ४३, औप ।

उ—तिल्लर = चटकाविशेष (देश) ।

+√तीम् (तीम) ४/१६ आर्द्रभावे (प) द्रष्ट √तिम् ४/१५ ।
मै श च जै काकृ कात क्षी सा । √तेम् १/२६३ d हजायाम्
शा × आर्द्रभावे—हे । (प) काकृ ।
क्लेदने—वो ।

ड—तीमिअ (<तीमितम्) = आर्द्रम्-कुप्र ३७३ ।

ड—तीमन = कद्वरी (>कढी-हि)-सण, दे २, ३५ ।

+√तीव् (तीव) १/५६५ श×	स्थौल्ये (प) क्षी मै सा च जै-काक् कात शा हे-वो ।	√नीव् (नीव) १/ स्थौल्ये (प) । धीव् १/२६० ० स्थौल्ये (प) काक् । तीव् १/२६३ b रुजायाम् (प) काक् ।
----------------------------	--	---

छ—टीबा = मृत्तिक्राचय , वल्मीकम् , राशि , चय । गुर्जरभा -टीबो ।

+√तीव् (तीवृ) १/८८३ क्षी सा श च जै काक्- कात शा हे वो×	आदानसरणयो (प) इति केचित्—मै ।	<√चीन् (चीवृ) आदान- सरणयो (उ) ।
--	------------------------------------	--

√तु २/२४ क्षी मै श च काक्×	गतिवृद्धिहिसासु (प) ७/३/९५ सौत्र । बोधिन्यासे त्रिष्वपीति- सा । वृत्तिहिसापूरणेपु—जै कात शा हे । वृत्तिहिसापूतिषु—वो ।	√तव् गत्याम्-सौ धा-वो । तविषीति बलनाम तत्रतेर्वा वृद्धिकर्मण -निरु ९,२५,१ । सतरीत्वन्-ऋ ४,४०,४- तनोते पूर्व्या प्रकृत्या निगम —निरु २,२८,१ ।
-------------------------------	--	---

ग—तरीति-ऋ —ह्रिट्नी । मया नोपलन्धम् । तूताव-ऋ १,९४,२, पै १२,१,२ । तत्रतेर्बृद्धिकर्मणो लिटि णलि “तुजादीना दीर्घोऽभ्यासस्य” ६/१/७ ।

+√तुज् (तुज) १/२४० श×	हिसायाम् (प) क्षी मै-सा-च-काक् कात शा हे । हिसने—जै । हिसे—वो ।	√तु २/२४ गतिवृद्धि हिसासु (प) । √तुञ् (तुजि) १/ पालने, च = हिसायाम् (प) । मर्म तुजनीशान —ऋ १,६१,६, तुजसे ४,२३,७ ।
----------------------------	---	---

छ—तुजीह = धनु —(डिग) ।

√तुञ् (तुजि) १/२४१ श×	हिसायाम् (प) क्षी मै-सा च काक् कात शा हे । हिसने पालने च—जै । हिसाया चलने च—काक् ।	√तुञ् (तुजि) १०/ हिसाबलादाननिकेतनेषु (प) । तूतुजि —निघ २/१५= क्षिप्रनाम ।
----------------------------	--	---

हिंसाया वलने च—कात शा । तुञ्जति—निघ ३/२०
हिसे—वो । दानकर्मा ।
उत्तेजने, पीडने—हि ।

ग—एवा त इन्दो रसानि तुञ्जन्ति—ऋ ९,७९,५, तुञ्जते—१,१३१,२ ।

+√तुञ्ज (तुजि) १/२४२ श× पालने, च=हिंसायाम् (प) √तुञ्ज १/४० पूर्वजने क्षी मै । (प) काकृ ।
हिमने पालने च—जै । पूर्ववत् ।
हिंसाया चलने च—काकृ ।
हिंसाया बलने च—कात शा
हिंसाया वलने च—हे ।
प्राणेऽवने—वो ।

पूर्वसूत्रादभिन्न क्षीरेण पृथक् सत्यायते ।

ग—तुञ्जीन = कश्मीरदेशीयानामनेकेषा राज्ञा प्राचीननामानि—राजत २,११, ३,९७=पालने ।

+√तुट् (तुट) ६/९६ ऋहकर्मणि (प) √त्रुट् (त्रुट) ६ उदेने (प) ।
क्षी मै सा-जै काकृ- √तुट् (तुट) १/३४७ तोडने
कात शा हे । (प) ।
कल्हे—च-वो । √त्रुट् (त्रुट) १०/ उदेने (आ) ।

ग—[तोटयति (प्रे)—राजत ६,२४८ (त्रोटयति)] तुटि = तन्त्रशास्त्रे ?

+√तुड् (तुड्) १ ३४७ तोडने (प) इति दुर्ग-क्षी <√तूड् (तूड्) तोडने (प) ।
श जै काकृ× क्षी-मै सा च कात शा हे । √तुण्ड् (तुण्डि) १/ तोडने
वधे—वो । (आ) ।
तोडनम् = द्रावणम्-क्षी । शेष पूर्ववत् ।

ड—√तोड (सक) = तोडने । वकृ-तोडत-भवि । सकृ-तोडित्ता-ती ७ ।

डू—√तोडना
छ—√तोरना† } = तोडने ।

+√तुड् (तुड्) ६ १०४ तेडने (प) पूर्ववत् ।
श× क्षी मै-सा च जै काकृ √तोड् १' अनादरे (प) जो ।
कात-शा-हे । √तोड १/४२० b तोडने (प)
भेदे—वो । शा, २४६ हे ।

√तुङ् १/४४५ b त्रोडने (आ)
काकृ ।
√तुण्ड् १/४४५ a त्रोडने (आ)
काकृ ।

तोडनम् = भेद , पृथक्करण वा-क्षी ।

ग—सरस्वतीतुङगेन-यशस्ति च , ३ आ , ४५२ पृ = महाकविना । (तुङग = सुखम्) ।

+√तुण् (तुण) ६/५२	कोटिल्ये (प)	√तुण् १/४४ गतो (प) काकृ ।
श	क्षी मै-सा च-जै	√दुण् (दुण) ६/ हिंसा
	कात-शा-हे ।	गतिकोटिल्येषु (प) ।
	जैह्व-ये—वो ।	√तुल (तुल) १०/ उन्माने
(काकृ√तूण्)	कौटिल्ये—काकृ ।	(प) ।
		शेष पूर्ववत् ।

ङ—तुणय = वाद्यविशेष -३ ५, १६ ।

+√तुण्ड् (तुडि) १ २७३	तोडने (आ)	शेष पूर्ववत् ।
श	क्षी मै सा-च-जै-	√तुण्ड् (तुडि) १०/१२४
	कात-शा-हे ।	उदेने
	सवरणे—च ।	(प) सा ।
	काकृ ?	आद्येषु व्याख्यानेषु न दृश्यतेऽ-
	ववे—वो ।	ताऽप्रामाणिक पाठोऽस्य—सा ।

वध = निष्पीडनम् इति रमानाथ ।

ग—उत्तुण्डित०—सुश्रु १, १००, १२, १, १०१, ९ ।

ज—√दुण्डु = अन्ते, समाप्तौ ।

√तुद् (तुद) ६/१	व्यथने (ड)	तुन्दाना-शो ६ २२, ३, पै
श	क्षी-मै-सा च-जै काकृ	१९, २२, १२ ।
	कात-शा-हे ।	
	व्यथे—वो ।	

ग—कशया वा तुतोद-ऋ १, १६२, १७, तै ४, ६, ९, ३ । तुदत्-शौ २०, ३०, ४० ।

ङ—√तुअ (सक) = व्यथायाम् । प्रयो सक-तुयाजइत्ता-ठा ३, २ ।

+√तुप् (तुप) १ ४००	हिसार्थ (प)	√तुप् (तुप) ६	हिसा
श×	क्षी मै-सा च-कात ।	याम् (प) ।	
	हिंसायाम्—जै शा हे ।	√तुफ (तुफ) १	हिमार्थ
	भर्त्सनहिसयो—काकृ ।	(प) ।	
	क्लिशि वधे—वो ।	√तुफ् (तुफ) ६'	हिमा
		याम् (प) ।	
		तुफ (तुफ) १'	हिमार्थ
		(प) इति चन्द्र	-क्षी ।

छ—तोप (तुर्क) = शतनी (हिसायाम्) ।

+√तुप् (तुप) ६'३०	हिसायाम् (प)	√तु २ २२	गतिवृद्धिहिसासु
श च नै शा हे×	क्षी मै सा कात ।	(प) ।	
	भर्त्सनहिसयो—काकृ ।	पूर्ववत् ।	
	क्लिशि वधे—वो ।		

क—(स) तौइ-प् = आघाते । लेति -स्तुर्पुम् = दुष्ट । पु उ ज स्तोऽरान्, आइम् स्तौप । म उ ज स्तोउफ् । लेट्टि -स्तौपे । स—प्र-स्तुम्पति—(लक्ष्यहीनम्)—या पौकनी ।

ग—तुपति-काठ १२५ । (तुपेजतु-पे ७,८,९) ।

+√तुफ् (तुफ) ६ ३४	हिमायाम् (प)	पूर्ववत् ।
च जै शा हे वो×, श	क्षी मै सा कात ।	√तुभ् (तुभ) ४
	भर्त्सनहिसयो—काकृ ।	हिसायाम् (प) ।
		√तुह् १'३'६ k
		हिंसायाम्
		(प) काकृ ।

+√तुभ् (तुभ) १'७४४	हिसायाम् (आ)	पूर्ववत्
श जै×	क्षी मै सा च काकृ कात	
	शा हे ।	
	हिसे—वो ।	

क—(स) तौइ-प् (ब्, भ्—विच्छिन्नता) = आघाते—वा पौकनी ।

+√तुभ् (तुभ) ४'१०८	हिसायाम् (प)	पूर्ववत् ।
श	क्षी मै सा च-जै काकृ	
	कात शा हे ।	
	हिसे—वो ।	
	(हिंसने—जै) ।	

+√तुभ् (तुभ) ९/४९ हिंसायाम् (प) पूर्ववत् ।
 क्षी-मै-सा च-जै-काकृ-
 कात-शा-हे ।
 (हिंसने—जै) ।
 हिसे—वो ।

+√तुम्प् (तुन्प्) १/४०३ श × हिंसार्थं (प) । √तु २/२४ गतिवृद्धिहिंसासु
 क्षी-मै-सा च-कात । (प) सा ।
 हिंसायाम्—जै-शा-हे । √तुप् (तुप) १/ हिंसार्थं
 भर्त्सनहिंसयो—काकृ । (प) ।
 छिश्चि वधे—वो । √तुफ् (तुफ) १/ हिंसार्थं
 (प) ।
 √तुभ् (तुभ) १/ हिंसार्थं
 (प) ।
 √त्रुम्प् (त्रुन्प्) १/ हिंसार्थं
 (प) ।
 √त्रुम्फ् (त्रुम्फ) १/ हिंसार्थं
 (प) ।

+√तुम्प् (तुम्प) ६/३३ हिंसायाम् (प) ।
 श च-जै-शा-हे × क्षी-मै-सा कात । पूर्ववत् ।
 भर्त्सनहिंसयो—काकृ ।
 छिश्चि वधे—वो ।

+√तुम्फ् (तुन्फ) १/४०७ श × हिंसार्थं (प) । √तुम्ब् (तुबि) १०/ अर्द्धने
 क्षी-मै-सा-च कात । (प) ।
 हिंसायाम्—जै-शा-हे । पूर्ववत् ।
 भर्त्सनहिंसयो—काकृ ।
 वधे—वो ।

+√तुम्फ् (तुन्फ) ६/३५ च-जै-शा-हे × हिंसायाम् (प) ।
 क्षी-मै-सा कात । पूर्ववत् ।
 भर्त्सनहिंसयो,—काकृ ।
 वधे—वो ।

+√तुम्ब् (तुवि) १/४२८ अर्दने (प) मै ।
क्षी-श-च जै-शा × मै-सा काकृ कात-हे । √तुम्ब् १०/९७ मदने (प)
अर्दे--वो । काकृ ।

ग—तुम्बुरु-वा ग ३,५,१६ (गी प्रे स) ।

√तुर् (तुर) ३ २१ त्वरणे (प) । √तूर् (तूरी) ४' गतित्व-
श जै शा × क्षी-मै सा च काकृ रणहिंसनयो (आ) ।
कात ह । √त्वर् (वित्वरा) १/
वेगे--वो । सम्भ्रमे (आ) ।
√त् १/ 'त्वन्नतरणयो
(प) ।

ग—तुतुर्यात्-ऋ ५,१५,३, मै ३,८,३, (तुर्याम-ऋ ५,९,६) ।

ङ—√तुर (अक) = त्वगयाम् । वऋ-तुरत, तुरेंत, तुरमाण, तुरेमाण-
प्रासू ५८ ।

√तुर्व (तुर्वी) १ ५६८ हिंसार्थ (प) । √तु २/२४ गतिवृद्धिहिंसासु
श × क्षी मै सा-च कात । (प) सा ।
हिसने--नै । √थुर्व (थुर्वी) १/ हिंसार्थ
हिंसायाम्--काकृ शा हे । (प) ।
हिंसे--यो । √दुर्व (दुर्वी) १/ हिंसार्थ
(प) ।
√धुर्व (धुर्वी) १/ हिंसार्थ
(प) ।

ग—तूर्धसि-ऋ ८,९९,६, शो २०,१०५,२ । तूर्धन्-तै ४,६,१,२,
मै २,१०,१ ।

√तुष् (तुष) ४/७१ प्रीतो (प) । √तुष् १/२४० & शब्द (प)-
श क्षी मै सा च शा । च ।
तोषणे--जै । √तूष् (तूष) १/ तुष्टौ (प) ।
पुष्टौ--काकृ । नितोशते-निष २/१९=
तुष्टौ--शा ह वो । वधकर्मा ।
तोशते-ऋ ९,२७,१ ।
तोशमाना(=सतोषे)-मा
१२,६९ ।

ग—तुष्यति—महोपनि ५,७४, योशि ३,१४, रुजा २३, गी ६,२० ।

ङ—√तुस्स (अक) = प्रसादे । तुस्सङ-प्रिसे १३ ।

+√तुस् (तुस) १/७०३ शब्दार्थ (प) ।
 श×, (च√तुष्) शी ।
 (नै√तुस्) शब्दे—मै सा-जै काकृ
 कात शा-हे ।
 ध्याने—वो ।

ज—तोसा = अङ्गुलित्रोटने (तच्छ-दे) ।

+√तुह् (तुहिर्) १/७०९ अर्दने (प) ।
 श× शी मै सा च जै काकृ
 कात शा हे वो ।

ग—तुहुण्ड -मभार १,६५,२५, १,६७,१९ २८ = दानव । नीता तुहिनेन
 पूर्वव-आर्यासप्तश ६३२ = हिमेन ।

ङ—थोह = बल्म्, पराक्रम -ने ५,३० ।

ङ—थोहर (>थूहर—हि) = सीहुण्ड -सुपा २०३ ।

+√तूड् (तूड्) १/२४७ तोडने (प) । >√तुड् (तुड्) तोडने (प)
 मै श च काकृ कात× शी-सा-जै शा हे । इति दुर्ग-क्षी ।
 वये—वो । द्रष्ट√तुड् ६/१०४ ।

+√तूर् (तूरी) ४/४० गतित्वरणहिंसनयो (आ) । √तु २/ गतिवृद्धिहिंसासु
 श शी-सा । (प) सा ।
 त्वरणहिंसयो —म-काकृ √तूर् (तुर) ३/ त्वरणे
 कात । (प) ।
 हिंसागतित्वरणयो — √त्वर् (त्रित्वरा) १/
 जै शा । सम्भ्रमे (आ) ।
 त्वरायाम्—च । √तूर्व (तूर्वी) १/ हिंसार्थ
 स्यदे हिसे—वो । (प) ।

क—तूर्एर्, तूर् तथा—तूर्-वा पौकनी ।

ग—मयेन विहिताभिरदृश्य-तूर्भि-भा पु २,७,३७ । √तूर् इत्यनेनापि
 साध्यम् ।

ङ—√तूर । वकृ-तूरत, तूरेत, तूरमाण, तूरेमाण-सुपा २९१ ।

+√तूल् (तूल) १/५२७ श×	निष्कर्षे (प) । क्षी-मै-सा च जै काकृ कात शा हे वो ।	√तूल् (तूल) १०/ पूरणे (आ) इति चन्द्र —क्षी । √तूल् (तूल) १०/ निष्कर्षे (प) वो ।
----------------------------	---	--

निष्कर्ष = वस्तुनिस्मारणम्—क्षी ।
निष्कर्ष = इह इयत्तापरिच्छेद —दुर्गादाम ।

क—ताँइ-तेड- नू- = वृद्धा । ल-विस्तार —तु-एल् = निस्सारणे, प्रकाशने-
या पौर्णमी ।

ग—कुलिश तूलवत् तदा-दे भा ५,१०,३६ ।

ञ—√तूलना = धुरि तैलदानाय चक्र निस्मार्य स्थूणाद्याश्रित्य तत्स्थापने ।
प्रस्तुतो निस्सारणे, तोलने च तात्पर्यम् । दुर्गादासमतेन—इयत्तापरिच्छेदस्तोलने घटते,
निस्सारण च क्षीरमतेन ।

+√तूष् (तूष) १ ६६७ श×,(काकृ√तूष्- तूषति)	तुष्टो (प) क्षी मै सा च जै काकृ- कात शा हे वो ।	√तुष् (तुप) ४: (प) । प्रीतौ
--	---	---------------------------------------

ग—कृष्ण यास कृष्णतूप दक्षिणा-तै १,८,११, २४,९,१ दामतूष०-पञ्चवि
त्रा १७,१, कात्या श्रौ २२,२,२८, लाट्या श्रौ ८,६,२१ ।

ङ—√तूस (अक) = प्रसाप्ते । तूमइ, तूसए-सक्षि ३६, कृ-तूसियव्व-
पण्ह २,५ ।

ञ—√तूसना १ = मन्तुष्टो वृष्टौ, (२) प्रमादे ।

+√तृह् (तृन्हू) ६/६९ श×	हिसायाम् (प) क्षी-च-काकृ हे । हिसार्थ —मै सा-नै कात शा । हिंसे—वो ।	√तृह् (तृहि) ७/ हिसा याम् (प) । √स्तृह् (स्तृन्हू) ६/ हिसा- याम् (प) । √स्तृह् (स्तृह्) ६/ हिंसा- याम् (प) ।
------------------------------	---	---

ग—तृहन्-ऋ १०,१२,४ । नेवचक्रे यजमानस्य तृहती परिप्लवत-शत्रा
१०,२,२,२ । तृहति-मै ३,३,९ ।

√वृह् (वृहि) ७/१८
मै सा श च जै काक्-
शा हे-वो ×

√वृह् (वृह) ७/१८
क्षी कात ×, श

हिसायाम् (प)
क्षी ।

हिसार्थ —कात ।

हिसायाम् (प) मै ।

मै सा च काक् शा हे ।

हिसने—जै ।

हिसे—वो ।

√वृह् (वृन्हू) ६/ हिसा
याम् (प) ।

ग—वृणेढि—जैत्रा १५१ । वृणेढु—शौ ८, ८, ११ ।

+√वृक्ष् (वृक्ष) १/६५१
श ×

गतौ (प)

क्षी मै सा च जै काक्

कात शा हे ।

ग—वृक्ष् = कश्यपपिं—(छ), वृक्षाक = एक ऋषि—(छ) ।

ङ—तुक्खार = उत्तमजात्यश्च—सुर ११, ४९, भ्रि । (ऋ > उर् > उ । यथा
अमृतम् > अमरुद—इति) ।

+√वृण् (वृणु) ८/५
श

अदने (उ)

क्षी-मै-सा च-जै काक्-

कात शा-हे ।

अदने—हे ।

भक्षे—वो ।

>√चृन् (चृनु) अदने
(उ) इति नन्दी—क्षी ।

√वृन् (वृनु)

अदने (उ)—मै सा ।

अन्येषा तु—अनुस्वारीभूतो णत्वमतिक्रामति—सा ।

ग—अकृणोतना वृणम्—ऋ १, १६१, ११ ।

ङ—निण = घास—सुपा २३३, अभि १७५, स १७९ ।

√वृद् (उत्तृदिर्) ७/९
श

हिसानादरयो (उ)

क्षी मै-सा-जै काक्-कात

शा-हे ।

हिसायाम्—च ।

हिसे नादरे च—वो ।

√तर्द् (तर्द) १/ हिसायाम्
(प) ।

ग—अवृणत्—ऋ २, १५, ३ । वृणञि—अ वे १९, ३२, ४ । परि वृन्दन्ति—शत्रा
३, ८, ५, ८ । (तदार्षते—शौ ६, ५०, ३ ।), तर्द—ऐत्रा ५, १८, ऐआ ६, ५, ३ ।

√तृप् (तृप) ४ ८०
श

प्रीतौ (प)
क्षी हे
प्रीणने—मै सा-च जै-
काकृ कात-शा-वो ।

√तृप् (तृप) ६/ तृप्तौ (प)
इत्येके—क्षी ।

√तृप् (तृप) ५/ प्रीणने
(प)

√तृप् (तृप) ६/ तृप्तौ (प) ।

ग—नात्मना तृप्यति नान्यस्मै ददाति—तै २,५,४,३ ।

ङ—√तिप्प (अक) = तृप्तौ—पिंड ६४७ ।

√तृप् (तृप) ५/२७
श जै शा ×

(क्षी ४/८२ स्थले स्मरति)

प्रीणने (प)—मै ।
क्षी मै सा च-काकृ कात-
हे-वो ।

पूर्ववत् ।

ग—तृप्णुहि—ऋ ३,१६,६, तैत्रा २,४,८,० । तृप्णुत—ऋ १,११०,१ । तृप्नु-
यात्—भा पु ३,५,११ ।

+√तृप् (तृप) ६/३०
श-जै शा ×

तृप्तौ (प) इत्येके—क्षी >√तृप् (तृप) तृप्तौ (प) ।
क्षी-मै-सा-च काकृ पूर्ववत् ।
कात-हे ।
प्रीणने—वो

ग—तृपत्सोम पाहि दद्यादिन्द्र—ऋ २,११,५ । तर्पन्त्यथ जुह्वति—मभार
१४,१०,४० इति भौवादिकोऽपि ।

ङ—√तिप्प (सक) = तृप्तौ । हेकृ—तिप्पेउ-पञ्च ५,५ । कृ—तिप्पियव्व-
पउम ११,७३ ।

+√तृप् (तृप) ६/३०
च-काकृ-कात ×

तृप्तौ (प)
क्षी मै-सा जै शा-हे ।
प्रीणने—वो ।

>√तृप् (तृप) ६/ तृप्तौ (प)
इत्येके—क्षी ।

√तृप् (तृप) ६/ तृप्तौ
(प) इत्येके—क्षी ।

√तृप् (तृप) ६/ तृप्तौ
(प) ।

√तृप् (तृप) ६/३१
मै-सा श-जै शा ×

तृप्तौ (प)
इत्येके—क्षी ।
क्षी च काकृ-कात हे ।
प्रीणने—वो ।

<√तृप् (तृप) ६/तृप्तौ
(प) ।

ग—तृप्सि—ऋ ८,४,१०, खि ३,५,४, जै ४,१८,८, तृम्पन्तु—शात्रा
४,२,१,३३ ।

+√तृम्फ (तृन्फ) ६/३१ तृत्तौ (प) >√तृम्प् (तृन्प) तृत्तौ (प) ।
च काकृ कात × क्षी-मै सा जै शा हे । √तृप् (तृप) ६/ तृप्तौ
प्रीणने—वो । (प) इत्येके—क्षी ।
√तृफ् (तृफ) ६/ तृप्तौ
(प) ।

√तृष् (बितृष) ४/११५ पिपासायाम् (प)
क्षी-मै-सा च-जै काकृ-
कात शा हे ।

√तृष् (बितृषा)—सि कौ तृषि—वो ।
ग—तृद्यन्ति—वै १२,३,१०, तौदादिकोऽपि—तृषन्—शो २,२९,४ ।
छ—√तरसना (<तर्पणम्) = पिपासायाम्, आकुलतायाम् ।

[+]
वो ×, श
ग—ततर्ह—शौ ११,७,७ (११,५,७) । अतृहम्—अ वे २,३१, २ ।

√तृ १/९५४ श प्लवन्तरणयो (प)
क्षी मै सा जै-काकृ-कात-
शा-हे ।
प्लवने—च ।
तारेऽभिभवे प्लुत्याम्—वो ।

ग—तरति—ऋ ६,२,४, तै १,५,९,६ । अप तिर—शो ६,६, ३ ।
ऊ—√तर (अक) = नीरोगतायाम्—तरइ-पिंड ४१७ ।

छ } = प्लवन्तरणयो ।
-√तिरना }
√तरना }
√तैरना }

+√तेप् (तेष्ट) १/३५८ श्रगणार्थ (आ) √तिप् (तिष्ट) १/ क्षरणार्थ
श काकृ × क्षी-मै-सा च कात । (आ) ।
क्षरणे—शा हे । √स्तिप् (ष्टिष्ट) १/ श्रगणार्थ
सुतौ कम्पे च—जै । √स्तेप् (ष्टेष्ट) १/ क्षरणार्थ
श्रुतौ कम्पे च—वो । (आ) ।

ड—√योप = क्षरणे, गलने—थेपइ-पि २०७, सक्षि ३५ ।

+√तेप् (तेष्टृ) १/३६१ कम्पने, च = वरणार्थ (आ) पूर्ववत् ।

क्षी सा ।

क्षरणे कम्पने च—शा ह ।

कम्पे—जै वा ।

पूर्वधातारभिन्नाऽय क्षीरेण पृथक् सरयायते ।

+√ तव (तेवृ) १/४९५ देवने (आ)

√तेव् १/२६३ रुजायाम् (प) ।

श×

क्षी मे सा च जै वाक्

√देव् (देवृ) १ देवने (आ) ।

कात शा हे वो ।

देवनम् = क्रीडा-इति हलायुध ।

नेवनम् = रोदनम्-इति भट्टमल्ल १/२ ८३ ।

ग—तेवनम् = केलिकाननम् क्रीडा । यथा शब्दार्थचिन्तामणिवृत्तरामायण
वचनम्—“तेवनेन वन गत्वा नदीस्तीर्त्वा बहूदका”—श क हु ।

उ—तेवन । = केलिकाननम् ।

√त्यज् (त्यज) १/९७१ हानौ (प)

श×

क्षी मै सा च काक् कात

शा ह वा ।

त्यागे—जै ।

ग—तित्याज-ऋ १२, ७१, ६ । त्यजति-ब्रह्मोपनि १, आया १७, नाप ५, १,
अक्षि २३, कुण्डिको ८, गी ८, ६ ।

ड—√चय (सक) = त्यागे । वक्-चयत-सुपा ३८८ । सक-चइअ-
महा, उवा ।

च—√तेज् (सक) = त्यागे । तेजइ-पिग ।

उ—√तजना } (< त्यजनम्) = त्यागे ।
√त्यागना }

+√त्रख् (त्रख्) १/१३९ गत्यर्थ (प) सम्भताया <√रख् (ररख्) गत्यर्थ (प) ।

क्षी-मै-श च-जै-काक्

तु-सा १३९ ।

कात-शा हे वो×

सा ।

+√त्रङ् (त्रकि) १/९३ गत्यर्थ (आ) √त्रङ् (त्रखि) १/ गत्यर्थ
 श× क्षी मै सा-च कात । (प) ।
 गतौ—जै काकृ शा हे वो । √त्रङ् (त्रगि) १ गत्यर्थ
 (प) इति चन्द्र --क्षी ।

छ—{ √तिरकाना = शिथिलगतौ (लश), (२) रज्जुशैथिल्ये (लश) ।
 तिरेकट = अग्र नौवातपट (लश) ।
 √तिरकना = स्फाटे ।

+√त्रङ् (त्रखि) १/१३९ गत्यर्थ (प) सम्मताया <√रङ् (रखि) गत्यर्थ (प)
 तु-सा । √त्रप् (त्रख) गत्यर्थ (प)
 सा ।

+√त्रङ् (त्रगि) १/१४९ गत्यर्थ (प) इति च <√तङ् (तगि) गत्यर्थ
 सा-श-जै-काकृ- चन्द्र --क्षी । (प) ।
 कात-शा हे× क्षी-मै-च । √त्रङ् (त्रकि) १/
 गते—वो । गत्यर्थ (प) ।
 √त्रख् (त्रख) १/
 गत्यर्थ (प) ।
 √त्रङ् (त्रखि) १/
 गत्यर्थ (प) ।

ग—त्रङ्, तङ्गा=हरिश्चन्द्रपुरम्-व्योथ -रॉथ । (त्रङ्गति = शोभादिक गच्छति) ।
 छ—त्रङ्ग = राजनगरम् (हरिश्चन्द्रस्य) ।

+√त्रन्द् (त्रदि) १/६६ चेष्टायाम् (प) तुन्दाना-शौ ६,२२,३, पै
 श× क्षी-मै-सा-च जै-काकृ- १९,२२,१२ ।
 कात शा-हे ।
 चेष्टे—वो ।

क—तेर् (ए) द्व = उदेने, प्रवेशे । लिथु त्रन्दु-एति, त्रन्दे-वा पॉकनी ।

√त्रप् (त्रपूष) १/३७१ लज्जायाम् (आ)
 श× क्षी मै सा-च-जै-काकृ-
 कात शा-हे ।
 द्वियि—वो ।

‘त्रपि’ भोजसूत्रम्-क्षी
 १/८०३ घटादि ।

मै-श-च जै-काकृ कात-शा (हे) × -

ग—सा व्यपत्रपमाणेव—ऋ २,३७,१८, व्यपत्रपसि—२,५७,२८ ।

√त्रस् (त्रसी) ४/९

नै ×, श

उद्वगे (प)

क्षी-मै-सा-काकृ कात ।

उद्वेजने—शा ।

भये—च-हे-वो ।

√त्रम् (त्रसी) १/ भये

(प) वो ।

√त्रस् (त्रस) वारणे (प)

इति दुर्ग—क्षी ।

√त्रस् (त्रसि) १०/ भासार्थ

(प) ।

ग—त्रसन्ति—ऋ ६,१४,४, मै ४,२,१ । भयात् त्रस्यति—मभार ३,३०८० ।

त्रस्यन्ति—वा ग ५,४५,१८ ।

ङ—√तस (अक) = त्रासे । कृ-तसियव्व-उप ३३९ टी ।

छ—√त्रसना * † (<त्रसनम्) = त्रासे ।

√बुट् (बुट) ६/९५

श ×

छेदने (प)

क्षी मै-सा च-नै काकृ-
कात शा हे ।

छिदि—वो ।

विरुजेयुविरुड्येयु -कात्या श्रौ

२२,३,२७ ।

ग—बुटत्तन्तुक मुक्ताजालम्-भर्तृ १,९५ । दैवादिकोऽपि-बुट्यदृष्टालमेखला -
राजत १,३०१ । यावन्मे दन्ता न बुट्यन्ति-हितोप १५,१८ ।

ङ— { √तुट् (अक) -तुट्ङ-महा ।

{ √डुट् (अक) -डुट्ङ-पिंग ।

{ √तिउट् (अक) -तिउट्ङ-सूअ १,१५,५ ।

छ— { √तूटना } = छेदने ।
{ √दूटना }

+√त्रुप् (त्रुप) १/४०४ हिंसार्थ (प)

श ×

क्षी मै-सा च-कात ।

हिसायाम्—जै-शा-हे ।

बधे—वो ।

भर्त्सनहिसयो —काकृ ।

द्रष्ट √तुप् १/४०२ ।

छ—√तुरपना = वर्तिकाकारेण सीवने ।

+√त्रुफ् (त्रुफ) १/४०४ हिंसार्थ (प) इति
श× चन्द्र —क्षी
क्षी-मै-सा च कात ।
हिसायाम्—जै-शा-हे ।
भर्त्सनहिसयो —जै काकृ ।
बधे—वो ।

<√त्रुप् (त्रुप्) हिंसार्थ (प)
√त्रुप्>√त्रुफ ।

+√त्रुम्प् (त्रुम्प) १/४०५ हिंसार्थ (प)
श× क्षी-मै-सा-च कात ।
हिसायाम्—जै-शा-हे ।
भर्त्सनहिसयो --काकृ ।
बधे—वो ।

√तुप् (तुप्) १/हिंसार्थ (प) ।
√तुफ् (तुफ) १/हिंसार्थ (प) ।
√त्रुफ् (त्रुफ) १/हिंसार्थ (प) ।
√तुम्प् (तुम्प) १/ हिंसार्थ
(प) ।
√त्रुम्प् (त्रुम्प) १/हिंसार्थ
(प) ।

+√त्रुम्फ् (त्रुम्फ १/४०५ हिंसार्थ (प) इति चन्द्र
श× —क्षी ।
क्षी-मै-सा-च-कात ।
हिसायाम्—जै शा ह ।
भर्त्सनहिसयो —काकृ
बधे—वो ।

पूर्वप्रत् ।
तत्क्रमेण च विकाससम्भय ।

√त्रै (त्रैङ्) १/९५०
श× पालने (आ)
क्षी मै सा-च-जै काकृ कात
शा हे वो ।

√त्रा ४', २'
ह्वि ।

‘त्राहि’-त्रैङ् पालने इत्यत्र वैशिचददादौ √त्रा पठ्यत-दुर्गादा ।

ग—त्रायसे-ऋ २,२४,४ । त्राहि-खि २,१,८ । त्रासि—एकाक्षरो १० ।
त्रास्व-कौ २,८०८ । त्राति-गोत्रा १,१,२ ।

+√त्रौक् (त्रौक्) १/९६ गत्यर्थ (आ)
श क्षी-मै-सा च कात ।

√टौक् (टौक्) १/ गत्यर्थ
(आ) इति दुर्ग —क्षी ।
गतो—जै-काकृ शा-हे-वो । √ढौक् (ढौक्) १/गत्यर्थ
(आ) ।

गत्याम्—वो ।

उ—तौक (अग) = आभूषणभेद , (०) (पट्ट) सागसनम् ।

उ—तौचा (देश) = आभूषणभेद । यत् क्वचिद् ग्रामत्रयीभि शिगमि धार्यते ।

+√त्वक्ष् (त्वष्) १/६४७	तन्करणे (प)	त्वष्टा । त्वत्तेर्जास्यात् कगेति-
श ×	क्षी मै सा-च-जै काकृ	कर्मण -निरु ८ ११,१ ।
	कात शा-हे ।	= क्रियासामान्यवाचिन ,
	काश्ये—वो ।	उत्सृष्टतनूकरणस्यार्थस्य—
√त्वष् ०/	निर्माणे, विवाने-ह्वि ।	दुर्गाचा ।

ग—त्वक्षाणो अति विश्वा—ऋ १०,४११ , त्वथसा—१,१००,१५ ।

+√त्वक्ष् (त्वक्ष) १/६५६	त्वचने (प)	√त्वच् (त्वच) ६/ सवरणे
मै सा श-नै काकृ-	क्षी-च शा हे ।	(प) ।
कात ×	त्वचो ग्राहे—वो ।	√तक्ष् (तक्ष) १/६६७
		त्वचने (प) मै ।

त्वचनम् = सवरणम्—क्षी ।

√त्वङ् (त्वगि) १/१५०	गत्यर्थ (प)	√तङ् (तगि) १/ गत्यर्थ
श ×	क्षी-मै सा च ।	(प) ।
	गतौ कम्पने च—जै शा ह ।	
	कम्पे गते—वो ।	
	कम्पने—काकृ कात ।	

ग—त्वङ्गत्तरङ्गसघातखुग्राङ्गनरक्षता—कथासरि १८७ । त्वङ्गदग्र—दशकु १३० ४ ।

√त्वङ् (त्वगि) १/१५३	कम्पने, च = गत्यर्थ
श ×	(प) सा ।
	क्षी-म शा-ह ।
	गत्यर्थ —च ।
	गतौ कम्पने च—जै शा ह ।
	कम्पने—काकृ कात ।
	कम्पे गतौ (गते)—वो ।

सायणेन पूर्वधातो पृथक् सख्यायते । यु मी सस्करणेऽपि ।

ग—पूर्ववत् ।

√त्वच् (त्वच) ६/२२ सवरणे (प)
 श × क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
 कात-शा-हे ।
 वृतौ-वो ।

ग-त्वक्-ऋ ९, ७०, ७ । त्वचस्यम्-अ वे २, ३, ७ ।

छ-√द्वचोचना (<द्वचना <तवचना <त्वचनम्) = समावृत्य पीडने,
 (२) सवरणे ।

√त्वञ्च् (त्वञ्चु) १/१८९ गत्यर्थ (प) √त्वञ्च् (त्वञ्चु) ७/ सङ्कोचे
 श × क्षी-मै-सा-च । (प) इति दुर्गादा ।
 गतौ-जै-काकृ-कात-शा-हे । तु+√अञ्च् (अञ्चु)
 इतौ-वो । १/ गतौ (प) ।

छ-√द्वचकना } = (<तवकना <तवचना <त्वञ्चनम्) = गूहने, सङ्कोच
 ठ-√द्वचकना } गतौ ।

√त्वर (त्वित्वरा) १/७६८ सम्भ्रमे (आ) √तुर् (तुर्) ३/ त्वरणे (प) ।
 श × क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- √तूर् (तूरी) ४/ गतित्वरण
 कात-शा-ह । हिसनयो (आ) ।
 स्यदे-वो ।

सम्भ्रम = अत्राशुकारिता-क्षी ।

ग-त्वरेत-काठ ६, ६, क ४, ५, गोत्रा १, ५, ८ । अभित्वरमाण-मै
 ४, ५, ५ । ममापि त्वरते मन-वा रा ३, ७८, २० ।

छ-√तुअर (अक) = त्वरायाम् । तुअर-गा ६०९ ।

ठ-√तर (अक) = त्वरायाम् । तर-विसे २६०१ ।

+√त्विष् (त्विष्ठा) १/९८५ दीप्तौ (उ)
 जै ×, श (सा√त्विष् क्षी-मै-सा-च-काकृ-
 [त्विष्] कात-शा-हे ।
 भासे-वो ।
 दाननिरसनयो
 (अवोपसर्गे)-
 क्षी-मै-सा-शा-हे ।
 दाने-वो ।

√त्विष् २/, ४/, ६/

ह्वि ।

ग—तित्विषे—ऋ १,१०२,७, मै १,३,३० ।

+√त्सञ् (त्सञ्) १/५५३ गतौ (प) इति कौशिक — <√त्सर् (त्सर) छञ्
मै-सा श च-जै-काकृ क्षी गतौ (प) ।
कात शा वो × क्षी हे । √त्सर् + छञ् =
√त्सञ् इति वागीश ।

√त्सर् (त्सर) १/५५३ छञ्गतौ (प) √सृ १/ गतौ (प) ।
श × क्षी मै-सा च जै काकृ कात त्सरति-निघ २/१४ =
शा हे । गतिकर्मा ।
उञ्जगत्याम्—वो ।

ग—तत्सार-ऋ १,१४५,४ । अवत्सरत्-१,७१,५ । त्सरति-शौ ८,६,८,
शत्रा ११,१,६,१० ।

+√थुङ् (थुङ्) ६/१०६ सवरणे (प) √स्फुङ् (स्फुङ्) ६/ सवरणे
श × क्षी मै-सा च-जै काकृ कात (प) ।
शा-हे । √छुङ् (छुङ्) ६/ सवरणे
सघृतौ—वो । (प) इत्येके-मै ।

१+√थुर्व् (थुर्वी) १/५७० हिंसार्थ (प) इति <√धुर्व् (धुर्वी) हिंसार्थ
श × (काकृ-√घुर्व् चन्द्र —क्षी । (प) ।
[घुर्वी] क्षी-मै-सा च-कात । √तुर्व् (तुर्वी) १/
हिंसने—जै । हिंसार्थ (प) ।
हिंसायाम्—काकृ-शा-हे । √थर्व् १/२०५० हिंसा
वधे—वो । याम् (प) ।
थर्वतिञ्चरतिकर्मा—
निरु ११,१९,१ ।
√दुर्व् (दुर्वी) १/
हिंसार्थ (प) ।

मैत्रायण्या सहिताया 'थूर्वन्त' इत्यत्र स्याल्लैपिकी वृत्ति । तत्संस्करणे 'तूर्वन्त'
इति पाठोऽस्ति—हि ।

उ—√थुरना } (<यूर्वणम्=वधे)=(१) कुट्टने, (२) आघाते, ताडने ।
छ—√थरना }

छ—√थूरना (<थूर्णम्) = (१) दलने, (२) ताडने, (३) बलात्प्रवेशने, (४) बलात्पूरणे ।

√दश् (दन्श) १/९७४ दशने (प)

क्षी मै सा च जै काकृ
कात शा हे ।
दशने—चो ।

√दस् (दसि) १०/ दर्शन-
दशनयो (आ) ।

√दश् (दशि) १०/ भासार्यं
(प) ।

ग—ददशाना -ऋ १८, ९५, ९ । दशन्ति-मे २, ६, ७, शत्रा ७, ४, १, २९ ।

ङ—√दस = दशने । दसद्-नाट -साहि ७३ । दसतु-आचा ।

ड—√डम = दशने । डसइ-पि २०२ ।

छ— $\left. \begin{array}{l} \sqrt{\text{डसना}} \\ \sqrt{\text{डसना}} \end{array} \right\} = \text{दशने} ।$

+√दक्ष (दक्ष) १/६०३ वृद्धो शीघ्रार्थे च (आ)
श× क्षी मै सा कात ।

वृद्धौ—च ।

वृद्धौ शीघ्रये च—जै शा हे । १, ७, १ ।

वृद्धो शीघ्रे च—काकृ ।

स्यदे वृद्धौ—चो ।

दक्षते समर्द्धयतिकर्मण -निरु
१, ७, १ ।

दक्षतेरुत्साहकर्मण, — निरु

ग—दक्षते-ऋ ७, १६, ६, जै ४, २९, ६ ।

ङ—दक्षत् = चतुर -कप्, सुपा २८९, श्रा २८ ।

√दक्ष (दक्ष) १/७६३ गतिहिंसनयो (आ)
श× क्षी ।

गतिहिसयो —मै-शा ।

गतिशासनयो —सा ।

गतौ—च ।

गतिहिसायाम्—जै ।

गतौ । हिसायाम्—कात ।

गतौ हिंसाया च—काकृ ।

हन्यर्थे (=गतौ ववे)

—चो ।

सामर्थ्ये—ह्वि ।

√धक्क् (धक्क) १०/
नाशने (प) ।

ग—दक्षसे-ऋ २,१,११=समर्था भवसि-सायण । वस्तुतो द्वावेव धान् अभिन्नौ ।

√दघ् (दघ) ५/२७
श च-जै-काकृ-कात्-
शा ×

घातने (प)
क्षी-मै-हे-वो ।
घातने पालने च—सा

दघ्न दध्यते स्रगति-
रुर्मण-निरु १,९,१ ।
दध्यति (दघ्नोति)
निघ २/१४=गति-
कर्मा ।

√दघ् पालने । व्यत्ययेन
शप—देवराजयज्वा ।

√दह् (दह) १/ भस्मी-
करणे (प) ।

√दघ् < दग्ध (म्)

ग—दघ्न-ऋ ७,१६,२१ । दघ्न्यान्-काठ ८,१२, क ७,७ । दघ-पै
१९ ३७,८ ।

उ—√दगना (< दघनम्) = भुशुङ्गाश्रलने, (२) दाहे । स्याद् दाहार्थस्य
'दग्धम्' इति शब्देन सम्बन्ध ।

+√दङ्घ् (दधि) १/१५७
सा श ×

पालने च=वर्जने (प)
क्षी ।
पालने—मे-च-जै-
कात् शा हे ।

पूर्ववत् ।

√दघ् > √दङ्घ् ।

(काकृ√दङ्घ् [दधि] पालने—काकृ ।
त्यागनेऽग्ने—वा ।

ड—डग (दे) = भ्रमर → ५,५७ ।

ड—डगा (दे) = यष्टि—सुपा २३८, ३८८, ५४६ ।

छ—धगा (देश) = कास ।

उ—धगर (देश) = वाहीक, गोप ।

छ—धोगड (देश) = वन्यानार्यजातिविशेष, (२) कूपतडागखननव्यापारो
जातिविशेष ।

उ—डग (देश) = अर्धपक्व शुष्कपिण्डसर्जूरुफलम् ।

√दृ (दृ) १/१७ श ×	दाने (आ) क्षी मै-सा च जै काकृ- कात शा-हे । 'धारणे' कौशिकस्तु— क्षी १/८ । धारणे—हे । दाने धृतौ—वो ।	√दा (डुदाब्) ३/ दाने (उ) । √दृङ् १/१६३ धारणे (प) काकृ । दण्डो ददतेर्वारयतिकर्मण “अक्रूरो ददते मणिम्” इत्यभिभाषन्ते—निरु २,२, ११ । दद्धि—निघ ३/३९ =याच्ञाकर्मा ।
------------------------	--	--

ग—ददते-ऋ १,२४,७, शौ १०,८,३६ । वारणे—पुष्करे त्वा ददन्त-ऋ
स ५,३,२४,१ ।

√दध (दध) १/८ श	धारणे (आ) क्षी मै-सा-च-जै काकृ- कात-शा-हे । 'दाने' इति कौशिक.—क्षी । दाने—हे । ददे—वो ।	√धा (डुधाब्) ३/ धारण- पोपणयो (उ) । दध्यति—निघ २,१४— गतिकर्मा ।
---------------------	--	---

ग—दधते-ऋ ६,१,९, तै २,२,१२,४ ।

+√दन्व् (दवि) १/५९२ मै-सा श च-जै-काकृ कात-शा-हे ×	गत्यर्थ (प) क्षी । व्रजे—वो ।	√धन्व् (धवि) १/ गत्यर्थ (प) । √धिन्व् १/१९० f गत्यर्थ (प) कात ।
---	---------------------------------------	--

√दम् (दमु) ४/९० श ×	उपशमे (प) क्षी-मै-सा च-काकृ-कात । उपशमने—जै शा हे । शमे—वो ।	√तम् (तमु) ४/ काङ्क्ष याम् (प) ।
--------------------------	---	---

ग—दाम्यतु-पै १३,१,३ । दाम्यन्-शत्रा १४,८,२,२ ।

ड—√दम=निग्रहे । दमेइ-स २८९ ।

छ—√दवना (<दमनम्)=भारादध पतने । शान्तौ ।

√दम्भ् (दन्भु) ५०४
श

दम्भे (प)
क्षी-मै-च जै काकृ कात-
शा हे ।
त्म्भने—सा ।

√दम्भ् १०/ सघाते (आ)
वो ।

√दम्भ् (दभि) १०/ येपे
(प) इति नन्दी—क्षी ।
दम्भोति-निघ ०/१४=
गतिकर्मा ।

दभिरिति सौत्रो वातु—सा ।

ग—दभन्ति-ऋ ७,३०,१० । आ दम्भुवन्ति-ऋ १,५५,७, शौ ००,५९,३ ।
दम्भनाति-तै ५,७,४,१, मै ३,३,९ । स्तनो वा यो दिप्सति नो वृको वा-
ऋ ०,०८,१० ।

√दय् (दय) १/४७८
श×

दानगतिरक्षणहिमादानेषु
(आ)
क्षी-मै-सा-कात ।
दानगतिहिमादानेषु—
काकृ ।
रक्षणे—च ।
दानगतिहिमादानरक्षणे-
जे-शा-हे ।
ग्रहणे गतौ वने दाने-
वन—वो ।

√दे (देङ्) १/ रक्षणे
(आ)
दयतिरनेककर्मा । उप-
दयाकर्मा । दानकर्मा वा
विभागकर्मा वा । दहत-
कर्मा । हिंसाकर्मा—निरु
४,१७,० ।

ग—दयते-ऋ ८,१०३,६, कौ १,४४, जै १,४,१० ।

ङ—√दय (सक) = रक्षणे, (०) कृपायाम्, (३) काङ्क्षायाम्, (४)
दान । दयइ-आच्वा ।

√दरिद्रा २/६२
श

दुर्गतौ (प)
क्षी-मै-सा-च-जे-काकृ-
कात-शा-हे ।
दुर्गत्याम्—वो ।

√द्रा २/ कुत्सिताया गतौ
(प) ।
कुत्सिता गति = पलायन
निद्रा च—क्षी ।

ग—दरिद्रति वियद्दुमे-विक्रमाङ्कदेव ११,७४ । सर्व एव दरिद्रति-
द्वितोप ०,० ।

ङ—√दलिहा (अक) = दोगत्य । भूका-दलिहाईअ-सक्षि ३० ।

ङ—दरिद्र = (१) निर्धन, (०) दीन-प्रासू ०३, कप्पू

√दल् (ढल) १/५४७
श ×

त्रिशरणे (प)
क्षी-मै-सा-च-चै काकृ-
कात शा-हे ।
भेदे-बो ।

√द ९/ विदारणे (प) ।
√दल् (दल) १८/ विदा-
रणे (प) ।

ग—दलन्ति-सुश्रु १,३८५,८ । दलति-शिशु ९,१५ ।

ङ—√दल = विकसने, (२) दीर्घे । दलइ-गा ४९५ । ञकृ-दलत-से १,५८ ।

उ—√दलना = दीर्घे ।

√दस् (ढसु) ४/१८०
श

च = उपभ्रये (प)
क्षी-मै-सा कात-
शा हे वो ।
उपभ्रये—च-काकृ ।
भ्रये—जै ।

√तस् (तसु) ४/ उपभ्रये
(प) ।
ढस्यतेर्वा स्यात्—निरु
१,९,१ = भ्रयार्थस्य—
दुर्गाचार्य ।
दस्युर्वस्यते क्षयार्थादुपद-
स्यन्त्यस्मिन् रसा —निरु
७,२३,१ ।

ग—अपदस्यन्ति-ऋ १,१३५,८ । नोपदस्यन्ति-ऋ १,६०,१० । पशुभिरुप
दस्यति-अ वे १०,४,० । अदस्यन्-तै १,६,११,३ ।

√दह (दह) १/९७६
श

भस्मीकरणे (प)
क्षी-मै-सा च जै-काकृ-
कात शा-हे ।
दाहे-बो ।

√दघ् (दघ) ५/ घातने
(प) ।

ग—अनु दहन्ति-ऋ १०,२८,८ । दहति-तै १,५,९१, मै १,८,९ ।

ङ—√दह = दाहे । दहइ-महा ।

उ—√दह = दाहे । दहइ-महा ।

+√दा (दाण्) १/९१४
श

दाने (प)
क्षी-मै-सा-च जै-काकृ कात
शा हे-बो ।

√दा (ङुदाञ्) ३/ दाने
(उ) ।

√दद् (दद) १/ दाने
(आ) ।

दाति—निघ ३/२० =
दानकर्मा ।

ग—प्रयच्छति-गी ९,२६ ।

√दा (दाप्) २/२८
श

एउने (प)
क्षी मै सा च-जै काकृ कात-
शा-हे ।
ल्लनौ—वो ।

√तो ४/ अवखण्डने (प) ।
√दान १/ अवखण्डने (प)।
√ती (तीङ्) ४/ स्ये
(आ) ।

ग—दान्ति—ऋ १०, १३१, २, तै १, ८, २१, १ । दाति—ऋ १, ६३ ८ । दात्रम्-
शत्रा ५३, ४, १८ ।

√दा (डुदाञ्) ३/९
श

दाने (उ)
क्षी-मै सा च जै काकृ
कात शा हे वो ।

√दा १/९१२ वत् ।

ग—ददाति—ऋ २, १२, १०, तै १, ५, १, २ । दाति—ऋ ६, २२, मै ४, १०, १
ट्यादादिकोऽप्ययम् ।

ड—√दा (सकृ) = दाने । दाइ देइ-भवि ।

+√दाय् (दाय) १/८६७ दाने (उ) इति कौशिक - <√दाश् (दाशु)
मै-सा श च जै काकृ- क्षी ।
कात शा-हे × क्षी-यो ।
दाने (उ) ।

+√दान (दान) १/९७९ अखण्डने (उ)
श × क्षी मै-च काकृ-कात-
शा ह ।
खण्डने—सा-नै ।
आर्जवे छिति—यो ।

द्र√दा (दाप्) २/४८ ।

√दाश् (दाशु) १/८६७, ८७९ दाने (उ)
श × क्षी मै सा च काकृ
कात शा ह-या ।
(जै-√दास् [दासृञ्] जै ।

>√दाय् (दायृ) दाने(उ)
इति कौशिक -क्षी ।
√दास् (दासृ) १/
दाने (उ) ।
दाशति—निघ ३/२००=
दानकर्मा ।

ग—दाशसि—ऋ ८, २२, २, शौ १८, १, ३८ । दाशनोति—ऋ ८, ४, ६ ।

+√दाश् (दाश) ५/३० श च जै काकृ-कात शा×	हिसायाम् (प) क्षी मै सा । हिसने—वो । हिंसायाम्—हे ।	√दास् ५/१७६ h वधे (प) काकृ-कात । √दास् ५/०६ h वधे (प) हे, वो । दाशनोति—ऋ ८,४,६= दाने ।
--	--	---

√दास् (दास्) १/८७९ श×	दाने (ड) क्षी-मै सा-च-जै काकृ- कात-शा-हे-वो । उपक्षये—हि ।	>√दाश् (दाश्) दाने (ड) इत्येके—क्षी । दासति—निघ ३/००= दानकर्मा ।
----------------------------	---	---

ग—अभिदासति—ऋ १,७९,११, तै १,६,१२,४, शौ १,१९,३ । दासम्—बन
दुर्गोप ४,५९,०, -[ऋ १०,८३,१]

+√दिन्व् (दिवि) १/५८८ श×	प्रीणनार्थ (प) । क्षी मै सा-च कात । प्रीणने—जै-काकृ शा हे । प्रीतौ—वा ।	√इन्व् (इवि) १/ प्रीण- नार्थ (प) । √धिन्व् (धिवि) १/ प्रीण- नार्थ (प) ।
-------------------------------	--	--

+√दिप् (दिष्ट) १/३५८ क्षी मै श-च-जै-काकृ कात शा-हे वो×	क्षरणार्थ (आ) इति च काश्यप —सा । सा ।	<√तिप् (तिष्ट) क्षरणार्थ (आ) । √तेप् (तेष्ट) १/ क्षरणार्थ (आ) । √देप् (देष्ट) १/ क्षरणार्थ (आ) इति च काश्यप — सा ।
--	---	--

√दिच् (दिवु) ४/१	क्रीडाविजिगीषाव्यवहार- द्युतिस्तुतिगतिषु (प) । क्षी-शा । क्रीडाविजिगीषाव्यवहार द्युतिस्तुतिमोदमदस्वान- कान्तिगतिषु—मै सा काकृ । क्रीडायाम्—च ।	√देच् (देवृ) १/ देवने (आ) । √दीप् (दीपी) ४/ दीप्तौ (आ) । √द्युत् (द्युत) १/ दीप्तौ (आ) ।
--------------------	--	--

क्रीडाजयेच्छापणिग्युति-
गतिषु—जै ।

क्रीडाविजिगीषाव्यवहार
द्युतिस्तुतिकान्तिगतिषु—
कात ।

क्रीडाजयेच्छापणिग्युतिस्तुति-
गतिषु—हे ।

जिगीषेच्छापणिद्युतौ क्रीडा-
गत्यो—वो ।

ग—अक्षैर्मा दीव्या -ऋ १०,३४,१३ । दीव्येयु -मै १,६,११ ।

√दिश् (दिश) ६/३
श

अतिसर्जने (उ)
क्षी मै-सा च-जै-काकृ-
कात शा हे ।
ओचे—वो ।
ओचे = दाने, आज्ञापने
वा—दुर्गादास ।

√दा (डुदान्) ३/ दाने
(उ)—दित्सति, दित्सते ।

ग—दिदिष्टन-ऋ १०,९२,९ । दिशन्तु-तैत्रा १,४,८,५ । अव देदिशम् -
ऋ ८,७४,१५ ।

ड—√दिस (सक) = (१) कथने, (२) दाने । दिसइ-भवि ।

√दिह् (दिह) २ ५
श

उपचये (उ) ।
क्षी मै-सा च-काकृ कात ।
लेपे—जै हे ।
उपदेहे—शा ।
लिपि—वो ।

ग—अशनिभिर्दिहाना-ऋ १०,८७,४ । अदिहन्-अ वे ४,६,७ । मृदा दिग्धा-
शत्रा ६,७,१,१५ ।

√दी (दीङ्) ४/२६ [१/९५२] क्षये (आ) ।
श×

क्षी मै-शा च-जै काकृ-
कात शा-हे वो ।
उड्यने—ह्वि ।
व्योथ रौय ।

दीयति-निघ २/१४ =
गतिकर्मा ।

√डी (डीङ्) ४/ गतौ
(आ) ।

ग—विभि इयेनेव दीयतम्—ऋ ५,७४,१ । दीयति—ऋ ९,३,१ । दीयते—ऋ २,६०६, जै ३,४९,४ । दीना—ऋ ४,२४,९ ।

√दीक्ष् (दीक्ष) १/६०४
श ×

मौण्डयेज्योपनयन नियमव्रतादेशेषु (आ) (उ) ।
क्षी मै-सा-जै-काक् क्रात- धीक्षते-शत्रा ३,२,२,३० ।
शा-हे । वीक्षितम्-गोत्रा १,३,१ ।
'मौण्डये' अन्ये-पी । √दक्ष् (दक्ष) १/ वृद्धो
मौण्ड्य—च । शीघ्रार्थे च (आ) ।
मौण्डयेज्या ज्योर्थे(= √ईष् (ईष) १/ गतिर्हि सा
नियमव्रतादेशोपनीतिषु दर्शनेषु (आ) ।
—यो ।

ग—दीक्षते-तै ६,१,१,३, मै ३,६,१, काठ २,३,१, शत्रा ३,६,३, १ ।

√दीधी (दीधीङ्) २/६५
जै शा ×, श

दीप्तिदेवनयो (आ) √ध्वै १/ चिन्तायाम् (प) ।
क्षी-मै सा काक् क्रात दीदयति-निघ १/१७ उजल-
हे यो । तिकर्मा ।
दीप्तौ--च । दीधितय -निघ २/५=अङ्गुलि-
चिन्तने—ह्वि । नाम ।

देवनम्=ऋडा-क्षी ।

ग—दीध्यान -ऋ १०,१०,१ । अवदीवेत्-ऋ १०,१४४,३ । अनु आ दीधी
थाम्-शो २,१२,५ । अनु आदीध्याथाम्-पै २,५,५ । दीधितिम्-ऋ स ३,४,१९,१ =
दीप्तौ । दीधितय -निघ १/५=रश्मिनाम ।

√दीप् (दीपी) ४/२०
श

दीप्तौ (आ) दीदयति-निघ १/१७ =
क्षी मै-सा-च नै-काक्- उजलतिकर्मा, ऋ ५,६,४ ।
क्रात शा हे । दीयति-ऐत्रा १,८ ।
दीपने—बो ।

ग—दीयते-तै ५,६,४,४, काठ १९,१०, शौ १०,७,२ ।

ङ—√दीव् (सक) = (१) नीप्तौ, (२) उवलने, (३) प्रकाशे, (४)
निपेदने । दीवइ-ओष ४३४ ।

ङ—√दीपना* = प्रकाशने ।

+√दृ १/९०९
श

गतौ (प) √दृ १/ गतौ (प) ।
क्षी मै-सा-च ने काकृ
कात-शा हे-वो ।

(काकृ-√दृ) काकृ ।

र-डव् इध्या <स दवन्त्या =धात्रन्त्या -अप्ते, यस्म ९/१८ ।

ड-√दव (सक) =गतौ, (२) त्यागे । ण्वए-विमे २८ ।

√दु (दुदु) ५ १०
श

उपतापे (प) √दू (दृड्) ४/ परितापे
क्षी मे सा च जै कात (आ) ।
शा हे वो । √दिव् (दिवु) १०/ अन्ने (प) ।
परितापे (उ)—काकृ ।
दाहे—ह्वि ।

सा-√दु (दुड) ५/३४ हिसायाम् (आ) केचित्तु—सा ।

ग—विदुनोति सर्वम्-अ वे ५, १८, ४ । नैन दुन्वन्ति (अग्नय)-शो
९, १८ । दुनोति चित्त यदि त न पश्ये—मभार ३, १००६९ । दुनोति माम्-
रयु ८, ५४ ।

ड-√द्वना =दाह । “प्रीषम दवत दवरिया कुज कुटीर”—रहीम० ।

+√दुड् (दुड) ६/१०७
मै-सा-च जै काकृ कात
शा हे X

निमज्जने (प) √दुड् (हुड) ६/ निमज्जने (प) ।
क्षी ।
मज्जने—वो ।

+√दुव् (दुवी) १/५६९
श-जै X

हिसार्थ (प) √तुव् (तुवी) १/ हिसार्थ (प) ।
क्षी-मै-सा च-कात । √थुव् (थुवी) १/ हिसार्थ (प) ।
हिसायाम्—काकृ कात । √धुव् (धुवी) १/ हिसार्थ (प) ।
वरे—वो । छ-√युरना*† = आहतो ।

क-द्वर् (द्वे) उआ = दूर्वा । मुदार्त तरे, तेवे । हॉले तेवे-वा पॉकनी ।

ग—दूर्वाया इव-ऋ १०, १३४, ५, दूर्वा रोहन्तु-१०, १४०, ८ ।

√दुप् (दुष) ४/७०
श

वैकृत्ये (प)
क्षी मै-सा-च काकृ-कात
शा-हे ।
वैकृते—वो ।

(जै√दृष् [दृषौ]) वितत्ये ।—जै ।

ग—दुष्यति—शाङ्खा आ १०,५, छान्दो ८,१०,१। दृपयन्ति—ऋ ७,१०४,९, शो ८,४,९।

+√दुह (दुहिर) १/७०९ श-जै×	अर्दने (प) इति चन्द्रदुर्गो—क्षी क्षी-मै-सा च-काकृ- कात-शा हे वो।	<√तुह (तुहिर) १/ अर्दने (प)। दोधत -कौ २,१००० (उप- तापेऽपि वृत्ति)। √उह (उहिर) १/ अर्दने (प)। √दुह (दुह) २/ प्रपूरणे (प)। दोधति-गिघ २/ १०=ऋ य- तिकर्मा।
------------------------------	--	--

अर्दनम् = पीडनम्।

ग—दोहन्-तैत्रा २,१,१,३ = निष्पीडने। दोहने निष्पीडन भवत्येव।

√दुह् (दुह) २/४ श	प्रपूरणे (उ) क्षी-मै-सा-च-काकृ- कात-शा। क्षरणे—जै-हे। दुहि—वो।	पूर्ववत्।
----------------------	--	-----------

ग—दोहते—ऋ १,१३४,४। दुहन्ति—ऋ १,६४[६,] तै ३,११९,७। दोग्धि-
शत्रा १,७,१,१७। दुह्यति—इतिहासो १८,१०। दुह्यन्ति—भा पु ९,१९,१३ इति भ्वाद्यदा-
दिदिवादिषु विद्यतेऽय धातु।

+√दू (दूङ्) ४/२५ श	परितापे (आ) क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- कात-शा-हे। खेदे—वो। कर्मणि दाहे—हि।
-----------------------	---

ग—दूयामि भरतश्रेष्ठ १-मभार ४,५९१। मा कथ पश्यन् न दूयसे-रघु ७^१।
ङ—√दू (सक) = उपतापे, (२) कर्तने। कर्म -दुञ्जुतु-पण्ह १,२।

√दृह (दृहि) १/७२६ श×	वृद्धौ (प)। क्षी-मै-सा च-जै-काकृ- कात-शा हे वो। दाह्ये—हि।	√दृह् (दृह) १/ वृद्धौ (प)।
-------------------------	---	----------------------------

ग—टहति-मै १,६,३, शत्रा १,१,०,०० ।

√ = १/७९६	भये (प) मित् ।	√ दृ १/८०१ भये (प) मित् ।
श्री मै श नै काकृ हे-यो ×	मा-च कात शा ।	
	विदारणे—ह्वि ।	

ग—टग्यन्त -शो २०,२१,२ ।

+√ ह् १/३३	हिमायाम् (प) ।	√ हृह् ४ ३७ जिपासायाम्
श च जै काकृ कात	श्री म मा ।	(प) काकृ ।
शा हे ×		√ दृ ९ ०० विदारणे (प) ।

√ = (ण्ङ्) ६ १३०	आदरे (आ) ।
श	श्री मे सा च शा-ह्वो ।
	अनादरे—जै कात ।
(काकृ√ द्री)	आदरणे—काकृ ।

ग—द्रियेत-शाद्वा ब्रा २५,१३ । न सयतमाद्रियते-शत्रा २,३,३,८ ।

√ हृप् (ण्प) ४/८३	हर्षमोहनयो (प) ।	√ हृप् (ण्प) १०/ सदीपने
श	क्षी-मै मा ह ।	(प) ।
	हर्षे—च ।	
	मोहने—जै ।	
	प्रहर्षणे विमाचने च—	
	काकृ ।	
	हर्षगर्वयो —वो ।	

ग—न्यति-ऐत्रा २,७ । टग्यसि-जैउ ३,६,१,४ । अन्पन्-शो २०,१३६,५ ।
अद्रासीत्-काठ २८,४, क ४४,४ ।

+√ टप् (ह्प) ६/२२ उत्त्वलेशे (प) वामनस्तु	<√ हृफ् (हृफ) उत्त्वलेशे (प) ।
श्री श-जै-काकृ- मे	√ वृप् (वृप) ६/ उत्त्वलेशे
कात शा हे ×	(प) ।
	√ हृम्फ् (हृन्फ) ६/ उत्त्वलेशे
	(प) ।
	√ हृम्प (हृन्प) ६/ उत्त्वलेशे
	(प) च ।

अदृपत्-शौ २०, १३६, ५ इत्यस्मिन् प्रयोगे व्याकरणदृष्टिं विना विचारेण श्यनोऽ
भावात् तौदादिकता स्पष्टैव । एकस्मिन्नेव लकारे प्रयोगस्योपलम्भादयन्त्रिपानौ पुषा-
दिनियमान्त पाणिनिना विलीनीकृत ।

उ—√तडपना (<तरपना <दरपना <दर्पणम्) = उत्क्लेशे ।

+√न्फ् (न्फ) ६/३६ उत्क्लेशे (प) पूर्ववत् ।
श च × क्षी मै सा जै काक्-कात
शा हे ।
क्लेशे—पो ।

उ—√तडफना } (<तरफना <दरफना <दर्फणम्) = व्याकुलतायाम्,
उ—√तडपना } उत्क्लेशे ।
उ—√डोफना (<डोफ <डिफ <दफ) = उत्क्लेशे [बु ख] ।

√हम् (म्भी) ६/४४ ग्रन्थे (प) √हम् (म्भ) १०/ सन्दर्भे
श क्षी-मै-सा-च-जै काक्-
(प) ।
कात-हे । √हम् (म्भी) १०/ भये (प) ।
ग्रन्थने—शा ।
गुम्फने—वो ।

ग—दृभति-इति द्विट्नीरुदाहृतवान् । मया नाधिगतोऽयं प्रयोग । म्भीकम्-
ऋ २, १४, ३ ।

+√हम्फ् (हम्फ) ६/३७ उत्क्लेशे (प) द्र √हप् ६/३३ ।
श-च × क्षी मै-सा जै काक्-कात-
शा हे ।
क्लेशे—वो ।

द्र √न्फ् ६/३३ ।

√हश् (हशिर) १/९७३ प्रेक्षणे (प) √हप १/२९७ धारणे (प)
श क्षी मै सा च-जै काक्
काक् ।
कात-शा-हे ।
प्रेक्षे—वो ।

ग—पश्यन्ति—ऋ १, २२, २०, तै १, ३, ६० । दृश्यन्ति—मभार ५, १४०,
८ = पश्यन्ति ।

स्वार्थयगतोऽय कण्ठादेराकृतिगणत्वादिति तट्टीकाया नीलकण्ठ । वस्तुतो
लक्ष्यपि√दृश् धातोर्महाभारतकाले प्रयोग आसीदिति स्पष्टम् । ऋयेत्—मभार
५,४३,२८ = पश्येत् ।

ड—√दक्व (सक) = प्रेक्षणे । दक्वामि, दक्स्वामो—अभि ११६,
विक्र २७ ।

ड—√दिक्व (सक) = प्रेक्षणे । दिक्वइ—पि ६६ ।

ड—√देह (सक) = प्रेक्षणे । देहइ, देहए—उत्त १९,६, पि ६६ ।

च—√देख—(सक) = प्रेक्षणे । देखइ—भवि ।

उ—√देखना (सक) = प्रेक्षणे ।

√दृह् (दृह) १/७०५
श-काकृ कात ×

वृद्धौ (प)
क्षी-मै-सा च-जै-शा-
हे-वो ।
दाढ्ये—हि ।

√दृह् ४/३७ जिघासायाम्
(प) काकृ ।
√दृह् १/१८७ धारणे (प) ।
काकृ ।

ग—दृन्द्र द्रष्टव्यस्य पूरसि—ऋ ८,६९,७—दैवादिक । दृळ्हानि-पेन्ना ३,३१ ।
दृढम्—१ योत १५, योशि १,१४, गी ६,३४ ।

√दृ १,८०१
श च-कात-शा ×

भये (प) मित्
क्षी मै-सा-जै-काकृ-हे ।
भियि—वो ।

√दृ १,७९६ भये (प) सा ।
√दृ ९/ [२०] भये (प) ।
√दृ १० २८८ भये (प) काकृ ।

√दृ विदारणे—हि ।

ग—दृयन्नदीदे—ऋ ७,५,३ ।

ड—डर = भयम्-सण ।

+√दृ ४ (१/८०१)
मै-सा-श-च-जै-काकृ
कात-शा ×

विदारणे (प) इति
पञ्जिका-क्षी
क्षी (हे) ।
विदारे—वो ।

√दृ ९/२० विदारणे (प) ।
√दृल् (दल) १/ विदारणे
(प) ।

ग—पर्वता अपि दीर्येयु-वा रा ५,५८,११ । दीर्यतीव बसुन्धरा-मभार
६,६७७, हृदय दीर्यतीव च-१,२०६० ।

√ढ ९/००	विदारणे (प)	इन्द्र इरा दृणातीति वा—निरु
श	क्षी-मै-सा च-काकृ-हे ।	१०,८,० ।
(कात √=)	विदारणे—वो ।	√दल् (दल) १/ विशारणे
	विदारणे—कात ।	(प) ।
	जै शा ?	

अवदृणीयात्—शत्रा ५,०,१,१८ । दर्षि-ऋ १०,६९,३ इत्यादादिकोऽपि ।

+√दे (देङ्) १/९५७	रक्षणे (आ)	√दय् (दय) १/ दानगति
श×	क्षी-मै-सा च-जै शा ।	रक्षणहिसादानेषु (आ) ।
	पालने—कात हे वो ।	
(काकृ—√ऱै)	काकृ ।	

ग—एको देवत्रा दयते मर्तान्-ऋ ७,०३,५ । त्वा मृत्युर्न्यताम्—अ वे ८,१,५ ।
अन्याशीलिङि रूपे दृष्टे √दय १ धातुतो भेद शक्य कर्तुम्, उभयत्र रूपसान्श्रयात् ।

+√देप् (देष्टृ) १/३५९	हरणार्थं (आ) इति च <√तेप् (तेष्टृ)	हरणार्थं
क्षी-मै-श-च-नै-काकृ-	काश्यप —सा ।	(आ) ।
कात शा-ह-वो×	सा ।	

√देव् (देवृ) १/४५६	देवने (आ) ।	√दिव् (दिवु) ४/ क्रीडा-
श	क्षी-मै-सा-च-जै काकृ	विजिगीषा० (प) ।
	कात-शा-हे-यो ।	√दिय (दिवु) १०' अर्दने
	रोदने—हि ।	(प) ।

ग—'देवते' इति छिट्नी । मया नोपालम्भि रूपमिदम् । परिदेवन०—वा ग
०,३९,४१—परिदेवनम्=रोदनम् (तिल) ।

√दै (ऱैप्) १/९०८	शोधने (प) ।	√दा (दाण्) १/ दाने
श	क्षी मै सा-च-जै कात-	(प) ।
	शा-हे-वो ।	√दा (डुदाब्) ३/ दाने
(काकृ√दे [देष्])	काकृ ।	(उ) ।
		√दे (देङ्) १/ रक्षणे (आ) ।
		√दो ४/ अवखण्डने (प) ।

ग—प्रभ्राजमाना व्यवदाता -तैआ १,९,४ । सुधावदात०—वा रा ४,३३,१०,
मभार ५,१,१९४ । दानवर्मे -मभार १०,००,९=शुद्धिधर्मे (नील) ।

ड—अवदाय (<अवदातम्) = (१) पयित्रम-सुपा ४९१, (२) श्येतम्-
पण्ह १,४।

√दो ४/३९ (=३८) अवयण्डने (प)।
श
क्षी-मै-सा-च काकृ-कात शा।
उेदने—हे।
उेदे—नै-वो।

ग—अव द्यति-तै २,३,२,२, मै १,१०,१८। आ द्यति-अ ने १२,५,१५।

+√नृ ०/२९ अभिगमने (प) √नृन् (नृत) १/ दीप्तौ
श × क्षी मै-सा-च-जै-काकृ- (आ)।
कात शा।
अभिगमे—हे।
अभिसर्पणे—वो।

√नृन् (नृत) १/७३० दीप्तौ (आ) √दिव (न्वि) ५/ क्रीडा-
श × क्षी मै-सा च-नै-काकृ- विजिगीषाव्यवहार० (प)
कात शा ह।
द्युत्याम्—नो।

ग—द्योतमाना-ऋ १०,१७७,२ द्योतताम्-शत्रा ८,६,३,२१। द्योतते-
गायत्रीरहस्यो ४५० १९।

+√द्यै १/८९० न्यङ्गविधाने (प)
श × क्षी।
न्यङ्गणे—मै सा च-जै-काकृ-
कात-वो।
न्यङ्गकरणे—शा-हे।

√द्रम् (द्रम) १/४६० गतौ (प) द्रमति-निघ २/१४ = गतिकर्मा।
श-जै × क्षी-मै-सा-च काकृ-कात-
शा-हे-नो।

ग—इन्द्रम्यमाणा-कठोप १,२,५, मैच्यु ७,९।

√द्रा २/४३
श×

कुत्सिताया गतौ (प) √द्रै १/ स्वप्ने (प) ।
क्षी । द्राति-निघ -२, १४-गतिकर्मा ।
कुरुसाया गतौ—मै-सा
जै-काकृ-कात-शा ।
कुत्सितगतौ—हे ।
पलायने—च हे ।
स्वप्ने पलायने—वो ।

कुत्सिता गति = पलायन निद्रा च-क्षी ।

ग—अप द्रान्तु-ऋ १०, ८५, ३२, शौ ६, १०९, १-३ । द्रातु-शो ६, ६६, ८ ।
दद्दु -ऋ १, ६२, ११ ।

+√द्रास् (द्रास्) १/१०४ शोषगालमर्थयो (प) √ध्रास् (ध्रास्) १/ शोषणा
श×

क्षी-मै-सा जै-काकृ-कात-
लमर्थयो (प) ।
शा-हे । √रास् (रास्) १/ शोषणा
शोषणे—च । लमर्थयो (प) ।
ओखार्थे (= शोषाल-
मर्थयो)—वो । √लास् (लास्) १/ शोषगा-
लमर्थयो (प) ।

+√द्राष् (द्राष्) १/१११ सामर्थ्ये (आ) क्षी । द्र उत्तरधातु ।
श×

उत्तरधातोरभिन्नोऽय स्वाभिना पृथक् सरयायते । द्र उत्तरधातु ।

+√द्राष् (द्राष्) १/११३ आयासे, च = सामर्थ्ये (आ) √राष् (राष्) १/१०९
श×

क्षी-च-जै कात-शा-हे । सामर्थ्ये (आ) ।
आयासे, च = सामर्थ्ये— √लाष् (लाष्) १/११०
मै-सा । सामर्थ्ये (आ) ।
आयासे—काकृ । शेष √द्रास् (द्रास्)
कौशिकस्तु—'आयासे'—क्षी । १/१०४ वत् ।
क्षी हे ।
श्रमायामशक्तिषु—वो ।

आयास = कदर्थनम्-क्षी । कौशिकस्तु-आयासे = दैर्घ्यविशिष्टाया
क्रियायामित्यारयन्-क्षी ।

ग—द्राघ्मन् [घमा]—ऋ १०,७०,४, मे २,११,० । द्राघिष्ठाभि—कौ २,१४, जै ३,२,५ । कल्पनिके हि प्रकृतिप्रत्ययविभागे द्राघिमादय कस्मिश्चिद् व्याकरणे धातोरय साधिता । एव नेदिष्ठादयो नेदत्यादे—क्षीरस्वामी ।

+√द्राह् (द्राधि) १/६६१ काङ्गायाम् (प)
क्षी ।

उत्तरधातोरभिन्नोऽय क्षीरेण पृथक् चख्यायते ।

+√द्राह् (द्राधि) १/६६४ घोरवाशिते, च=काङ्गा-√द्राह् (द्राधि) १/ घोर-
श X याम् (प) वाशिते, च = काङ्गायाम्
क्षी मै-च-हे । (प) ।
घोरवासिते, च=काङ्गा-√ध्वाह् (ध्वाधि) १/ घोर-
याम्— वाशिते, च = काङ्गायाम्
सा-जै-काङ् कात । (प) इति दुर्गा—क्षी ।
काङ्घे घोररुते—वो । √जाह् १/२८३ ० काङ्गायाम्
(प) काङ् ।

घोररुतमिह तिरश्चामेव घोरशब्द —दुर्गादा ।

ठ—दल्लोरुना (<दरल्लोरुना<दरल्लोरुना<द्राह् गम्)=वृषभगर्जने-(बु ख) ।

√द्राड् (द्राड्) १ २८५ विशरणे (आ) √द्राड् (द्राड्) १/ विशरणे
श X क्षी मै-सा-च-जै-काङ् कात (आ) ।
शा-हे । √दल् (दल) १ विशरणे (प) ।
शीर्णौ—वो ।

ग—उन्मूलयन् द्रुमान् गण्डशैलान् उद्द्राडयन् बलान्-शत्रुञ्जयमा—४,४४ ।

+√द्राह् (द्राह्) १/६३८ निक्षेपे (आ)
श X क्षी-सा जै-शा-हे ।
निद्राक्षये—मै-सा-च काङ्-
कात ।
निद्राक्षेपे—ह ।
जागरे निक्षेपे—वो ।

ग—द्राहायण = सामगाना कल्पसूत्रकारक ऋषिभेद (छ) ।

√हु १ ९३०
श

गतौ (प) ।
क्षी-मै सा च-जै काकृ-
कात शा-हे ।
सुतौ गतौ—वो ।

√हु १/ गतौ ।
द्रवति-निघ २/१४ =
गतिकर्मा ।

ग—दुद्रवत्-ऋ ७, १६, २, तै ४, ४, ४, ४ । द्रवन्ति-ऋठ २८, १, क ४४, १ ।

+√हु ५/३२
मै-सा-श च-जै-काकृ-
कात-शा ×

हिसायाम् (प) इति
दुर्ग—क्षी ।
क्षी हे ।
उपतापे—वो ।

√हु १/ गतौ (प) ।
√हुह (हुह) ४/ जिघासा
याम् (प) ।
√द्रू (द्रून्) ९/ हिसायाम्
(उ) ।

+√हुण् (हुण) ६/५७
श

हिसागतिकौटिल्येषु (प)
क्षी-मै-सा जै शा-हे ।
हिसायाम्—च ।
गतौ—काकृ ।
हिसाया गतौ—कात ।
जैह्यथे वधे गतौ च—वो ।

द्रुळति-निघ १, १४-
गतिकर्मा ।
√हु १/ गतौ (प) ।
√हु ५/३३ हिसायाम् (प) ।

क—द्वरु (ओं)-वा पौकनी ।

ग—द्रोणमेघ इवोदित-मृच्छकटिक १०, २६ । बृहद्द्रोणीशैलकान्तरम्-
मालतीमा १ ।

√हुह (हुह) ४/८४
श

जिघासायाम् (प) ।
क्षी-मै-सा-जै कात
शा-हे ।
द्रोहे—च ।
जिघासे—वो ।

√हुहि ५/१७ जिघासायाम्
(प) काकृ—द्रुहिणोति ।
द्रवत्-ऋ २, ११, १५ ।
पूर्ववत् ।

(काकृ-√हुह [हुह]) जिघासायाम्—काकृ ।

जिघास = इहानिष्ठाचरणम्-दुर्गादास ।

ग—अभिदुद्रोह-ऋ १, २३, २० । द्रुहति-तैआ १, ६, ३, गोत्रा २, २, २ ।

ड—√द्रोह (सक) = द्रोहे-सबोध ४ ।

ड—√दुह (सक) = द्रोहे । दुहइ-विचार, ६४७ ।

√द्रू (द्रूञ्) ९९ इहायाम् (उ) । द्रूणाति-निघ २ १९ =
 च-कात् × (जै/हृ), श शी-मै-सा-काकृ-शा-ह । वधकर्मा ।
 ५/ ९/ प्रे गतो—वो । √हु ५/३३ हिंसायाम् (प) ।
 ग—द्रूणान्—ऋ ४,४,१ । द्रूणाति-मै ३,७,३ । द्रूत-काठ १६,१५,
 क २५,६ ।

+√द्रेक् (द्रेकृ) १ ७५ शन्दोत्साहे (आ) । √द्राङ् (द्राक्षि) १/ घोर-
 श × शी जै शा-हे । वाशिते (प) ।
 श दात्साहया —मै सा
 काकृ-कात् ।
 वृद्वौ—च ।
 खनोत्साहे—वो ।

ग—द्रेक } = लभ्नृतीयभागेकभाग । यथा ज्योतिस्तत्त्वे-
 ग—द्रकाण } स्वपञ्चनवमाना ये राशीनामधिपा प्रहा ।
 त द्रेकाणाधिपा ज्ञेया द्रेकाणाख्य एव हि ॥ -श क हु ।

√द्रे १/८९१ खाने- (प) । √द्रा २/ कुत्सिताया गतो
 श × क्षी मै-सा-च-नै काकृ- (प) ।
 कात्-शा हे-वा । कुत्सिता गति = पलायन
 √द्रा ४/ हिट्नी । निद्रा च—क्षी ।

ग—नाद्रासीदेष —काठ २८,४ । यदि निद्रायान्-शत्रा ३,९,३,१ । निद्रायते-
 मभार १३,७४१८ । निद्रौ-नैष १,१०१ ।

√द्विष् (द्विष) २/३ अप्रीतो (उ) ।
 श × क्षी-सा च-नै काकृ कात्
 शा-हे ।
 वैरे—वो ।

ग—द्वेष्टि-ऋ ३,५३,२१, खि ४,५,१८ । द्वेषते-तै ४,१,१०,३ । न त्यागोऽस्ति
 द्विषन्त्याश्च-मनु ९,७९ = परिचरन्त्या (मन्वर्थ) ।

√दृ १/९१८ वरणे (प) । √वृ १/९३४ सवरणे (प)
 श × क्षी मै-सा-च-जै काकृ- सि कौ ।
 कात् शा-हे ।
 अनादरे—मै ।
 स्थगने—वो ।

√दृ १ हि ।

क—धुएर्-, धुएर्-, धुऑर्-, धुर्-, धुक्-वा पौरुर्ना ।

ग—स हि द्वरो द्वरिपु वत्र उधनि-ऋ १,५०,३, दुर् (= द्वार्) —दुरो
घृतान्यक्षरन्-१,१८८,५ ।

+√धण् (धण) १/४५३ शब्दे (प) ।
मै सा श च काक्-कात् × क्षी-जै शा हे ।
ध्वाने—वो ।

>√वन् (धन) शब्दे (प)
इति कौशिक —क्षी ।
√धण् (धण) १/ शब्दे
(प) ।
√ध्रण् (ध्रण) १/ शब्दे
(प) ।

+√धन् (धन) १/४५३ शब्दे (प) इति
मै-सा-श च-जै कात् कौशिक —क्षी ।
शा-हे × स्त्री-काक् ।
रवे—वो ।

ध्वनय पूर्ववत् ।

√धन् (धन) ३/२३ धान्ये (प) ।
श-जै-शा × क्षी-मै-सा च काक्
कात् हे-वो ।
दुतगत्याम्—हि ।

√धन् (ध्रि) १/ गत्यर्थं
(प) ।
पूर्ववत् ।

ग—दधन्वु-ऋ ४,३,१० । दधनत्-तैत्रा २,८,३,५ । दधन्वान्-कौ २,६७४,
जै ३,५६,२ ।

√धन्व (ध्रि) १/५५३ गत्यर्थं (प)
श-काक्-कात् × क्षी-मै सा-च ।
गतौ—जै शा ह ।
व्रजे—वो ।

धन्वति-निघ २/१४= गतिकर्मा ।
√दन्व् (दधि) १/ गत्यर्थं
(प) ।
√धव् १, २५६ f गतौ (प)
काक् ।
√धाव (धावु) १/ गतिशु
द्वयो (उ) ।

ग—धन्वन्ति-ऋ १,१७,२० । वाजाय धन्याय धन्वसि-ऋ १,८६,३४ ।

√ धम् (वम) १/९११ शब्दाग्निसयोगयो (प) धमति-निघ २/१८=गतिक्मा ।
 मे सा श च-जै काकृ प्रकृत्यन्तरमित्येके—क्षी । वमति-निघ २/१९=वधक्मा ।
 कात शा-हे क्षी । वमति-निघ २/१८=अचति-
 ध्वाने—सौ धा—वो । कर्मा ।

ग—इयमस्य धम्यते नाली—ऋ १०,१३५,७ । ते बाहुभ्या धमितमग्निम्
 जहु—२,२४,७ । शरीर विधमित्यन्ति गङ्गाकूलमिवोर्मय—वा रा—,६२,७ । त्रादुना
 वम्यमानोऽत्र—सभार ३,१६८२५ ।

छ—वमना = सधुन्वणे, (व्यजनवायौ, मुरवायौ च) ।

√ धा (डुधाच्) ३/१० दानधारणयो (उ) √ दव् (दव) १/ दाने (आ) ।
 दाने धारणे च—जै √ धन (धन) ३/ धान्ये (प) ।
 शा हे । √ धी (धीङ) १/ आधारे
 धारणपोषणयो—मै-सा- (आ) ।
 काकृ कात । होतार रत्नधातमम्—निर
 धारणे—च । ७,१५,१=धनाना दावृतमम् ।
 धारणे पश्रौ ढाने—वो ।

ग—इस जीवेभ्य परिधि त्धामि-ऋ १०,१८५, धत्ते—३,१०,३, दधाति—
 ६, १०,३ ।

√ धाव (धावु) १/५९७ शुद्धौ (उ) √ सतेर्वेगिताया गतो धावाते-
 श-जै× क्षी । शमिच्छन्ति—काशिका
 वेगिताया गतौ— ७/३/७८ ।
 इत्याहु—क्षी । √ वव १ २५६ गतौ (ङ) काकृ ।
 गतिशुद्धयो—मै-सा च- √ धन्व् (धवि) १/ गत्यर्थ
 काकृ कात शा हे । (प) ।
 जवे मृजि—वो ।

ग—धावति-ऋ ९,३,७, धावते—६,४८,६ । शुद्धौ—धावते—तै २,५,१,७ ।

ङ—√ धोअ (सक) = प्रक्षालने, शुद्धौ । धोएजा-आचा ।

ड—√ धुव (सक) = प्रक्षालने, शुद्धौ । धुवइ, धुवति-गा ४३३ ।

ढ—√ धावना * † (< धावनम् = गतौ) = द्रुतगमने ।

ड—√ धोना (< धावनम् = शुद्धौ) = प्रक्षालने, शुद्धौ ।

+√धि ६/१०५ श धारणे (प) क्षी-मै सा-च जै-काकृ-कात शा-हे । धृतौ—वो ।
 √धा (डुधाञ्) ३/ दान धारणयो (उ) ।
 √धा >√धि इति क्रम-सङ्केत ।

ग—अनु धिषीय-तै ३,५,६,३, काठ ३,९, क २,१६ ।

+√धिश्च (धिश्च) १/५९९ श× सन्दीपनम्लेशनजीवनेषु (आ) ।
 क्षी-मै-सा काकृ कात शा हे । सदीपनजीवनक्लेशेषु—जै । सदीपने—च । सदीपे क्लेशे जीवे—वो ।
 √दहृ (दह) १/ भस्मीकरणे (प) ।
 √धुक्ष (धुक्ष) १/ सदीपनक्लेशेषु—जै । नक्लेशनजीवनेषु (आ) ।

उ—विक्राना । (<धिक्षणम्) =सदीपने, तपने, अग्न्यौष्ण्येन रक्ताभत्वे ।

छ—धिकाना † (प्रयोज) =सदीपने, तपने, अग्न्यौष्ण्येन रक्ताभत्वे ।

√धिन्व् (धिवि) १/५८९ श-काकृ-कात-शा हे-वो× प्रीणनार्थ (प) क्षी मै-सा-च । प्रीणने -जै ।
 √धिन्व् ५/२१ काकृ-कात ।
 √धिन्व् ५/२२ शा २६, गतो—हे ।
 √धिन्व् ५/ प्रीतौ गतौ—वो ।
 √हिन्व् (हिवि) १/ प्रीणनार्थ (प) इति च चान्द्रा'-क्षी ।

ग—अभिधिनोति-तै ६,६,१०,२ । धिनोति-ऐत्रा ५,३, शत्रा १,६,४,४, कुमारस ७,९४ ।

+√धिष् (धिष्) ३/२२ श जै शा× शब्दे (प) क्षी मै-सा-च काकृ-कात-हे । रवे—वो ।
 √धा (डुधाञ्) ३/ दान धारणे च (उ) ।

ग—मिमाति मायु धिषणाप्रधिश्रिता-ऋ स २,६,१९,३ ।

+√धी (धीङ्) ४ २८ श आधारे (आ) क्षी-हे । आदाने—सा ।
 √धि ६/धारणे (प) ।
 √धा (डुधाञ्) ३/दान-धारणयो (उ) ।

अनादरे—मै-च जै- √ ह ६/अनादरे (आ) ज ।
काकृ कात शा-हे । √ हृ १/अनादरे (प) मै ।
आधारेऽनादरे—वो ।

ग—अभिधीत -मा ८,५४, का ९,७,१ ।

छ—धीजना (<धीय [ते]) =ग्रहणे, स्वीकारे, (२) वैर्याधारे, (३)
अतिप्रसादे, सन्तुष्टौ ।

√ धु (धुञ्) ५/९ कम्पने (उ) इति चन्द्र -क्षी √ व् १/कम्पे (उ) वो ।
च-शा X क्षी मै सा-जै-काकृ कात हे । √ धव् २/२५६१ गतौ (प)
कम्पे—वो । काकृ ।
√ धाव् (धावु) १/ शुद्धौ
(उ)

ग—धुनोति-पारमात्मिकोप २, ८ । धुनोति शमल कृष्ण -भा पु २, ८, ५ ।

√ धुश्च (धुक्ष) १/ ५९८ सदीपनक्लेशनजीवनेषु √ दुह (दुहिर्) १/ अर्द्धन
श X (आ) (प) ।
क्षी-मे-सा-काकृ-कात शा हे । √ धिक्ष (विक्ष) १/सदीपन
सदीपने—च । क्लेशनजीवनेषु (आ) ।
सदीपनजीवनक्लेशेषु—जै ।
सदीपे क्लेशे जीये—वो ।

ग—धुक्षामि-पै ८, १६, ६ [धुक्षसि इति BKA शोधप्रस्ताव] । सधुक्ष-
ध्वम्-मभार १३, ३६७७ ।

√ धूर्व (धूर्वा) १/५७० हिसार्थ (प) धूर्वति-निघ २/१९=वधकर्मा
श X क्षी-मै-सा-च-कात ।
हिसने—जै ।
हिसायाम्—काकृ शा-हे ।
हिसे—वो ।

ग—धूर्वन्तु-ऋ ६,७५,१९, शौ १,१९,४ । धूर्वति-तै १,१,४,१, शत्रा
५,२,४,२० ।

√ध्र् (रूष्) ५/९
श-काकृ ×

कम्पने (उ) ।
क्षी-मै-सा च-जै कात
शा-हे ।
कम्पे—वो ।

√धु (धुष्) ५/९ कम्पने
(उ) ।
अव धवन्ते—ऋ ६,४७,
१४ ।
√ध्र् १/ कम्पने (उ) वो ।

ग—अरुनुतम्—ऋ ३,१२,६, तै १,१,१४,१ । अज रुनुहि—ऋ १०,६६,१४ ।
रुनोति—शौ ९,४,१३ ।

√ध्र् ६/११७
श

विवूनने (प) ।
क्षी-मै सा-च-जै-काकृ- पूर्ववत् ।
कात शा-हे ।
कम्पे—वो ।

ग—धुवते-तैत्रा १,४,६,७ । धुवन्ति—१,४,६,७ । जरचै निवुवामि त्या-
अ वे ३,११,७ ।

√ध्र् (ध्रष्) ९/१५
श

कम्पने (उ) ।
क्षी-मै-सा-च-जै काकृ- पूर्ववत् ।
कात शा-हे ।
कम्पे—वो ।

ग—स्रजमपि शिरस्यन्ध क्षिप्ता धुनोत्यहिशङ्कया-शाकु १८३ । धुनीयाद् वा
करौ—सुश्रु १,१०९,१० ।

+√ध्र्प् (ध्रप्) १/३९४
श

सन्तापे (प) ।
क्षी-मै सा च जै काकृ-
कात शा-हे ।
तापे—वो ।

√ध्र् ६/११७ विधूनने (प) ।
शेष पूर्ववत् ।
√ध्र्प् (ध्रप्) १०/ भासार्थ
(प) ।

ग—ततो वि रूपायत्प्रत्यक्कर्तारम्—अ वे ४,१९,६ । ध्रूपायन्-तैत्रा २,१,१०,१ ।
ङ—√ध्रूव (सक) = सन्तापे । ध्रूवेज्ज-आचा २,१३ ।
छ—√ध्रूप *† = सौगन्ध्ये, ब्रजने, सन्तापे ।

+√ध्रूर् (ध्रूर्) ४,४६
श

हिसागत्यो (आ) ।
क्षी-मै-सा ।
हिसायाम्—च काकृ
कात ।

√तूर् (तूर्) ४/ गतित्वगण-
हिसनयो (आ) ।
√ध्रूर् (ध्रूर्) १/ हिसार्थ
(प) ।

गतिहिसयो —जै-शा ।
हिसाया गतो च—हे ।
गतौ वने—वो ।

√धृ (धृञ्) १/९०४
क्षी श ×

धारणे (उ) मै ।
मे-सा-य-ने काकृ
कात-शा-हे ।
वृत्त्याम्—वो ।

ध्रति-निघ २/१४ =
गतिरुर्मा ।

√वृ (वृङ्) १ ९४५ अज-
ध्वसने (आ) ।

√वृ (वृङ्) ६ १३१ अव-
स्थाने (आ) ।

√वृ प्रीता इति मल्लिनाथ -
रतु १६,८२ ।

ग—वरते-पारमात्मिकोप १,५ । वरन्ति [अवस्थाने गतो वा]-वरा ५,२१ ।
['चरन्ति' इति अड्या] ।

√वृ (वृङ्) १/९४५

अव वसने (आ) ।
क्षी मे-सा-च-काकृ कात ।
अविध्वसने' इति क्षीर-
स्वामी-इति पुरुषकारे
३७ पृ० ।
अविध्वसने—जै शा हे ।
अविध्वसे—वो ।

पूर्ववत् ।

ग —धरते-पारमात्मिकोप १,५ ।

+√धृ (धृङ्) ६ १३१ अवस्थाने (आ) पूर्ववत् ।

श ? (काकृ-√ध्री) क्षी-मै सा-च-काकृ-कात ।
स्थाने—जै-शा-हे ।
स्थितो—वो ।

कर्मणि—

हि ।

ग—ध्रियते-ऋट् ५,३४,७, मै ४,६,५, कात्रा १,२,४,७ । ध्रियेत्-मभार
२,१११,१२ = जीयेत् (नील) । इन्द्राय ध्रियस्व-तैत्रा २,६,३,३ ।

+√धृज् (धृज्) १/२१६ गतौ (प) मै

श-च-कात × मै-सा-जै काकृ-शा हे वो ।
क्षी√धृज् [धृजी]

√वृज् (वृजी) १/ गतो (प) ।

√धृञ् (धृञि) १/२१७
गतौ (प) मै ।

√ढोल् १/२५३ ८ गतिचातुर्ये
(प) काकृ ।
√ढोल् १/२५३ d गतिचातुर्ये
(प) काकृ ।

क—वेउएर—(धुएर—, वॉशर)—= जलावर्त—जू पॉकनी ।

छ—दौडना } (< डोलनम् < व डनम् < वोल्नम् < धोरणम्) = द्रुतगताम् ।
छ—नौरना }

√ष्मा १/०११
श

शब्दाग्निसयोगयो (प)
क्षी मै-मा च नै काकृ-
कात शा-हे ।
अग्नियुतौ ध्वनौ—वो ।

√धम् (धम) १/ शब्दाग्नि
सयागयो (प) ।

ग—धमन्ति—ऋ
१२,५,४,९ ।

९,१८, जै २,२,८ ।

शङ्खस्य ध्मायमानस्य—शत्रा

√ध्यै १/८९३
श

चिन्तायाम् (प)
क्षी मै-सा-च जै काकृ-
कात शा-हे ।
चित्तने—वो ।

√धी (वीड्) ४/ आधारे
(आ) ।
दीध्यान—मा २९, २३,
का ३१,३,२० ।

ग—ध्यायति—ते ५,१,५,८, शत्रा १२,९,१,१३ । धीमहि—तैआ १,११,२ ।

ङ—√धा = चिन्तने । धाअति—सक्षि ७६ ।

ड—√झिया = चिन्तने । झियाइ, झियायइ—उवा, भग, कस, पि ५७९ ।

छ—√धिआना, √ध्याना, √ध्यायना = ध्याने ।

√ध्रज् (व्रज) १, २१६
श-च-जै शा X

गतौ (प)
क्षी मै-सा-काकृ कात-
ह वो ।

√धृज् १ ६४८ गतौ (प) ।
व्रजति—निघ २/१२ = गति-
कर्मा ।
ध्रयति—निघ २ १२ = गति-
कर्मा ।

√धृज् (वृज) १/ २१६ गतौ
(प) मै ।

ग—घातमिध ध्रजन्तम्—ऋ ४,३८,३, ७,३६,३ । ध्रजत—तै १,७,८,३ ।

+√धञ् (धजि) १/२१५ गतौ (प) पूर्ववत् ।
 श जै काकृ-शा × क्षी-मै-सा-च कात √धृञ् (धृजि) १/२१७ गतौ
 हे वो । (प) मै ।

+√धण् (धग) १/४५८ शब्दे (प) √धण् (धण) १/४५३ शब्दे (प) ।
 क्षी-सा-श काकृ कात × मै-च जै शा हे । √ध्वण् (ध्वण) १/४५५
 ध्वाने—वो । शब्दार्थ (प) ।
 √धन् (धन) १/४५८ शब्दे—मै-सा । √ढण् १/२०७hh शब्दे (प) काकृ ।
 √दुण् १/२०७ll शब्दे (प) काकृ ।
 √ध्वन् (ध्वन) १/४५६ शब्दे (प) ।

क—धृ- , धर्- , ध्र- , ध्रन् = शब्दे, कलकलशब्दे, गर्जने । पु सैक्सॉ द्रनॉ =
 मधुमक्षिका, वाद्यविशेषस्य नलिका । पु उ ज -र्नॉ = मधुमक्षिका, वाद्यविशेषस्य
 नलिका—वा पॉकनी ।

+√धस् (उधस्) १/५२ उच्छे (प) √धस् (उधस) १०/
 कात १, श क्षी मै-सा च-जै, कात ? उच्छे (प) ।
 शा हे । √उद्धस् (उद्धस) १०/ उच्छे
 उच्छेपे उच्छे च—वो । (प) ।
 काकृ—√धश् [धश] उच्छे—काकृ ।
 उच्छेपे—काकृ कात हे ।

+√धाख् (धाखृ) १/१२५ शोषणालमर्थयो (प) √द्राख् (द्राखृ) १/ शोष
 श शा × क्षी मै सा जै काकृ णालमर्थयो (प) ।
 कात हे । √राख् (राखृ) १/ शोषणा
 शोषणे—च । लमर्थयो (प) ।
 ओपार्थे (= शोषाल- √लाख् (लाखृ) १/ शोषणा
 मर्थयो)—वो । लमर्थयो (प) ।

+√धाघ् (धाघृ) १/११२ सामर्थ्ये (आ) √द्राघ् (द्राघृ) १/ सामर्थ्ये
 मै श च जै काकृ कात क्षी सा । (आ) ।
 शा हे × शक्तौ—वो । √राघ् (राघृ) १/ सामर्थ्ये
 (आ) ।

√लाघ् (लाघृ) १/ सामर्थ्ये
(आ) ।

√त्राख् (त्राखृ) १/ शोषणा
रुमर्थयो (प) ।

+√त्राह् (त्राक्षि) १ ६६० काह्वायाम् (प)
श × क्षी ।

√ब्राह् (ब्राक्षि) १
घारनिवाशिते च (प) ।

√द्राह् (द्राक्षि) १/
काह्वायाम् (प) ।

उत्तरसूत्रादभिन्न श्नीगस्वामिना पृथक् सरयायते ।

+√ब्राह् (ब्राक्षि) १/६६५ घोरनिवाशिते, च =
श-जै × काह्वायाम् (प)

द्रष्ट √द्राह् १ ६६४ ।

क्षी ।

घोरवाशिते, च =

काह्वायाम्—

मे च-शा-हे ।

घोरवासिते, च =

काह्वायाम्—सा-काक् कात ।

काह् घोरस्ते—वा ।

+√त्राड् (त्राड) १/०८५ त्रिशरणे (आ)
श ×, (जै√धाड्)— क्षी मै-सा-च-जै काक्
सभवतो मुद्रणदोष कात शा-हे ।
दूषित । शीर्णौ—वो ।

√द्राड् (द्राड्) १/ विशरणे
(आ) ।

ड—√धाड (सक) = (१) प्रेरणायाम्, (२) नाशे । धाडेति—सूख १;४,२ ।

छ—√धाडना = मलिभ्लुचानामाक्रमणे ।

+√ध्रु १/९०८
श च काक् कात ×

स्थैर्ये (प)

√ध्रुव् (ध्रुव) १/स्थैर्ये (प) ।

क्षी-मै सा-जै-शा हे-वो ।

ग—उत्तरसूत्र विलोकनीयम् ।

+√ध्रु ६/११९
श च-कात ×

गतिस्थैर्ययो (प)

क्षी-मै सा-जै-काक् शा-हे ।

स्थैर्ये सर्पणे—वो ।

ग—भ्रुयो अस्तु-ऋ ४,२,७। ध्रुवा गाबो मयि गोपतौ-अ वे २,२६,४।
तिङन्तप्रयोगमन्तरा भ्वादेस्तुदातेर्णा निश्चयोऽशक्य कर्तुम्।

+√ध्रुव् (ध्रुव) ६ ११६ गतिस्थैर्ययो (प) इति √ध्रु ६ ११९ गतिस्थैर्ययो
क्षी-मै जै काकृ शा ह स्वाम्याद्य —सा। (प)।
वो ×, श सा च-कात्।

उक्त च 'भ्रुयमभाये' इति सूत्रे हरदत्तेन—“ये 'भ्रुय' गतिस्थैर्ययागिति पठन्ति
तेषामिगुपधलक्षण कप्रत्यय” —सा ११६।

+√ध्रेक् (ध्रेक्) १/७६ शब्दोत्साहे (आ) √द्रेक् (द्रेक्) १/ शब्दा-
श × क्षी-जै शा हे। त्साहे (आ)।
शब्दोत्साहयो —मै- √व्रेक् (व्रेक्) १९१५
सा-काकृ कात्। दर्शने (प) इत्येके—
वृद्धौ—च। मि नौ।
स्वनोत्साहे—वो।

+√व्रै १/८९० वृत्तौ (प) √व्रै १/२७५२ वृत्तौ (प) शा।
श × क्षी मै सा जै काकृ
कात् शा हे वो।
दीप्तौ—च

√ध्वस् (ध्वन्सु) १ ७४६ अवस्रसने (आ)
श क्षी-सा।
उत्तरधातोरभिन्न क्षीरेण पृथक् सखात्।
ग—व्वसताम्-वा रा २,३५,२३।

√ध्वस् (ध्वन्सु) १ ७४८ गतौ, च = अवस्रसने (आ) √ध्वसति-निघ २/१५ =
श × क्षी-मै सा-कात्-शा हे। गतिरुर्मा।
गतौ—च काकृ।
अवस्रसे गतौ च—जै।
गतौ भ्रशे—वो।

ग—यत्र सर्वत्र आप प्रध्वंसेरन्-आश्च गृह्य ४,१।

+√ध्वज् (ध्वज) १/२१७ गतौ (प) इत्येके-क्षी। <√ध्वञ्ज् (ध्वजि) गतौ (प)।
श-च × क्षी मै सा जै-काकृ √धुज् (धुज) १/६४ b गतौ
कात् शा हे वो। (प) काकृ।

क—युएज्=कम्पने १-वा पौकनी ।

ग—येषु ध्रजेषु पतति-ऋ ७,८२,२ ।

छ—धज, धजा (<ध्रज) ।

+√ ध्वञ् (ध्वजि) १ २१७ गतौ (प)

श काकृ कात× क्षी मै सा-च जै
शा-हे वो ।

>√ ध्वज् (व्वज) गतौ (प) ।

√ ध्रुज् (ध्रुज) १/६४ d
गतौ (प) राकृ ।

उ—धौचना = द्रुतगत्याम्, व्याकुलतायाम्, (२) पादाभ्या मर्दनै, (३)
पादाभ्या सम्मर्त्य विरूपणे ।

+√ वण (ध्रग) १ ४२५ शब्दार्थ (प)

मै श च काकृ कात× क्षी सा ।
शब्दे—जै शा ह ।
ध्राने—वो ।

√ धग् (वण १' शब्दे (प) ।

√ व्वन् (वन) १ शब्दे (प) ।

√ वन् (वन) १ शब्दे (प) ।

√ व्वन् (ध्वन) १ ४५६ शब्दे (प)

मै सा-श-जै-शा-हे-वो× क्षी च काकृ कात ।
ग—अध्वनत्—काठ २७,३, क ४२,३ ।

√ द्रष्ट √ ऋन् १ ४५८ ।

√ ध्वन् (ध्वन) १० शब्दे
(प) ।

√ ध्वन् (ध्वन) १ ८०३ शब्दे (प)

श च× क्षी-मै सा-जै काकृ-
कात शा हे ।
रवे—वो ।

पूर्ववत् ।

ग—ध्वनयन्-तैआ ४,२४,१ ।

√ व्वन् (ध्वन) १ ८१० शब्दे (प) घटादि फगादिश्च । पूर्ववत् ।

श-जै शा× क्षी-मे-सा-च काकृ कात-हे ।
रवे—वो ।

ग—उदाहरण पूर्ववत्

+√ ध्वाङ् (ध्राक्षि) १ ६६३ घोरनिवाशिते, च =

काङ्गायाम् (प) इति

दुर्ग-क्षी ।

घारवाशिते, च =

काङ्गायाम्—मे-च शा-हे ।

<√ ध्राङ् (ध्राक्षि) घोर
निवाशिते च (प) ।

√ वाङ् (वाक्षि) १/
काङ्गायाम् (प) ।

घोरवासिते च = काङ्क्षायाम्-
सा-जै-काकृ-कात् ।
काङ्क्षे घोररुते—वो ।

ग—हविर्ध्वाङ्क्षा इवाध्वरात्—ब्राह्मणविला २, १७ ।

√धृ १ ९०३	हृच्छने (प)	√हृ १/ कौटिल्ये (प) ।
श ×	क्षी-मै-सा-च-कात् ।	ध्वरति-निघ २/१९ =
(जै काकृ-√धृ)	कौटिल्ये—शा हे-वो ।	वधकर्मा ।
	हृच्छने—काकृ ।	√धुर्व (धुर्वी) १/ हिसार्थ
	कौटिल्ये—जै ।	(प) ।

ग—ध्वरति-तै २, ५, ८, ६ । अध्वरत-ऋ ५, १२, ५ । ध्वराम-मै १, १, ४ ।

√नक्ष (णक्ष) १/६५३	गतौ (प)	नक्षति-निघ २/१४ = गतिकर्मा ।
श ×	क्षी-मै-सा-च-जै काकृ-	नक्षति-निघ २/१८ = व्याप्तिकर्मा ।
	कात् शा-हे ।	नशे-ऋ १, १०२, ५ ।
	व्रने—वो ।	

ग—अभिनक्षति-ऋ १, ९५, १०, पै ८, १४, १० । नक्षति-शौ २, २७, ३,
मै २, १६, ६ । नक्षते-तैत्रा १, ५, २, ५ ।

उ—√नकना* † = चलने ।

उ—√नाकना† * = वर्धने, प्रस्थाने ।

+√नख् (णख) १ १३४	गत्यर्थ (प)	√नक्ष (णक्ष) १/६५३	गतौ (प) ।
मै श श ×	क्षी सा च कात् ।	√नख (णखि) १/	गत्यर्थ (प) ।
	गतौ—जै काकृ हे वो ।	शेष	पूर्ववत् ।

उ—√नखना = पारगमने ।

छ—√नाकना † * = पारगमने, (२) प्रस्थाने, लङ्घने—“परिमान नखे” केशव ।

छ—√नारयना* † = (१) क्षेपणे, पातने, (२) लङ्घने—“नीरनिधि नाख्यो ई” —केशवदास ।

+√नख् (नख) १/१३४	गत्यर्थ (प)	पूर्ववत् ।
झ-च-जै-काकृ	क्षी-मै-सा-च ।	
कात् ×	गतौ—शा-हे वो ।	
	सर्पणे—वो ।	

छ—√नायना ५५ । = लङ्ङने ।

उ—√नाकना । ५५ = लङ्ङने ।

+√नङ्ङ् (णसि) १/१३५ गत्यर्थ (प)
 मै श-च-जै काकृ-कात क्षी सा । पूर्ववत् ।
 शा-हे-बो ×
 छ—पूर्ववत् ।

+√नज् (ओनजी) ६/१० व्रीडे (आ) इति चन्द्र -क्षी <√रज्ज् (ओरसजी)
 मै-सा-श-च-जै काकृ- क्षी । व्रीडे (आ) ।
 कात शा हे-बो × √नज् (ओनजी) १ द्वियि
 (आ) बो ।
 √नज् १/३१३ b हिसा-
 गत्यो (प) काकृ ।

ग—अभ्यूणीति यन्नगनम्-ऋ ८, ६८, २ ।

√नट् (नट) १/३०६ नृतौ (प) √नट् (नट) १०/अवम्य-
 मै श × क्षी सा च कात शा-हे । न्दने (प) ।
 नृतौ—सा जै काकृ । √नट् (नट) १०/भासार्थ
 नृत्ये हिंसे—बो । (प) ।
 'नतो' इत्यके—क्षी । √नथ् (णथ) १०/१९
 'नृतौ' इत्युचित पाठ अवस्कन्दने (प) काकृ ।
 द्र पुरुषकारे ६६ पृ । शेष उत्तरधातुवत् ।

ग—नट -दे भा १,७,४० । नटति-पञ्चत १,४,३३ । नटते-राजत ३,२१८ ।

उ—नटना = (१) नाट्ये, (२) नर्तने, (३) निषेधे ।

+√नट् (णट) १/३०८ नृतौ (प) मै √नम् (णम्) १ ९६६
 क्षी-च-जै काकृ कात- मै सा हे । प्रहृत्वे (प) ।
 शा ×, श नृत्यहिसयो —बो । √नृत् (नृती) ४/८ गात्र-
 विक्षेपे (प) ।
 शेष पूर्वधातुवत् ।

नृत्यम् = साभिनयनर्तनम्-दुर्गावास ।

ग—पूर्ववत् ।

+√नट् (नट) १/७७४ नतौ (प) मिन् ।

मै सा श हे× क्षी-वो ।

पूर्वद्वयधातुवत् ।

नृतौ—च कात-शा ।

नृत्तो—जै-काकृ ।

ग—√नट (नट) १/३०६ उत् ।

+√ नट् (णट) १ ७८५ नृत्तो (प) मिन्—मे ।

क्षी श-च जै-काकृ मै सा ।

कात शा×

‘गतौ’ इत्येके—मै ।

पूर्ववत् ।

‘नतौ’ इत्यन्ये—मे ।

हे वो ।

√ नट् (णट्) १/५२ अब्यक्ते शन्ते (प)

नदति—निघ ३ १४=

श×

क्षी मै-सा-च जै काकृ कात शा-हे ।

अचतिकर्मा ।

मिलष्टोक्तौ—वो ।

√नट् (टुनदि) १ समृद्धा
(प) ।

ग—नानदति—ऋ १,६४,८ । नदतो नभस्वत-अ वे ४,१५,१ । ननाद-वा

रा २,४१,२०=चक्रद् (तिल) ।

ङ—√णद् = शब्दे । वक्त्र णदत-सम ५० ।

छ—√नदना*१ = शन्ते ।

√नट् (टुनदि) १/६४ समृद्धौ (प)

√नन् ८/२ शङ्कायाम् (ङ)

श×

क्षी मै सा च जै काकृ कात-

काकृ ।

शा हे ।

सवृधि—वो ।

ग—नन्दति—ऋ १०,७१,१०, शो १९,५३,७, पै १२,२,७ । नन्दते—कौलोप

८ ४ । नन्दति—वा रा ३,४५,३ ।

ङ—√णद् = प्रसादे, (२) समृद्धौ । क्वक्त्र-णदिज्जमाण-औप ।

उ—नादना (< नन्दनम्) = प्रफुल्लत्ये ।

√नम् (णम्) १ ७४३

हिसायाम् (आ)

√नभते-निघ २/१९-वधकर्मा ।

श×

क्षी मै सा-च जै-काकृ-

√नम् (णम्) ४/ हिंसायाम्

कात शा हे ।

(आ) ।

हिसने—नै ।

√नम् (णम्) ९/ हिंसायाम्

हिसे—वो ।

(आ) ।

ग—नभन्ताम्-ऋ १०, १३३, १, तै १७, १३, ५, शौ २०, ९५, २-२।

+√नभ् (णभ) ४ १०७ हिंसायाम् (आ) पूर्ववत्।
श शेष पूर्ववत्।

+√नभ् (णभ) ९ १८ हिंसायाम् (आ) पूर्ववत्।
शेष पूर्ववत्

√नम् (णम) १/९६६ प्रह्वत्वे (प)
श X क्षी जै-ह।
प्रह्वत्वे शब्दे च—
क्षी (यु मी म) मै-सा च।
प्रह्वत्वे शब्द—काकृ कात शा।
शब्दन्त्यो—वो।

√नम् (णम) १ ८२३ अनुपमर्गाद्वा (उ)
श जै-शा हे वो X

प्रह्वत्वम् = नप्रत्वम्-क्षी।

ग—नमन्ति-ऋ ८९७, १०, जै ३, २३, १३, शौ २०, ५४, ५।

ङ—√णम = नमने, प्रगामे। णमामि-भग।

+√नम्ब् (णम्ब) १/४०० गतौ (प) रेफस्थाने नकार <√नर्ब् (नर्ब्) गतौ (प)।
मै सा च-जै काकृ- कोशिको मन्त्रने (प) क्षी। √नम्ब् १, २ ६ k मर्त्ने (प)
कात शा (ह) X क्षी वो। काकृ।

+√नय् (णय) १/४७६ गतौ (आ) √नी (णीच्) १, प्रापणे
मै सा-श च काकृ क्षी-जै शा हे वो। (ङ)।
कात X

छ—उत्तरसूत्रवत्।

+√नय् (णय) १/४७९ गतौ (आ) मै। √नाय् १०, ७३ हतो (प)
क्षी श जै शा ह X मै सा-च काकृ कात वो। काकृ।
रक्षणे च—मै-सा।
गतिरक्षयो—वो।

उ—नयना ३ = नप्रत्वे, (०) प्रलम्बने, (३) गतौ।

√नर्द् (नर्द्) १/५४ शब्दे (प) √नर्द् (णर्द्) १/१९१ शब्दे (प)
श काकृ शा X क्षी-मै-सा च जै कात- काकृ, १/३०७ शब्दे—शा,
ह वो। १/३०३ शब्दे—हे वो।

ग—नर्देत्-ऐत्रा ६,३० । दर्दुर प्रतिनर्दति-मभार ८,१८०६ । निनर्दन्निव
गायति—षत्रा २,१, आश्व श्रौ ८, ३

+√नर्ब् (नर्ब्) १/४०० गतौ (प)

मै सा-श-च जै काकृ क्षी हे वो ।

कात शा ×

छ—नवारना = (१) चलने, पादविहारे, (२) यात्रायाम् ।

√नल् (णल्) २/८०० गन्ने (प)

श जै ×

क्षी मै-सा च काकृ कात

शा-हे-वो ।

बन्वे—वो ।

गन्ध = अर्दनम्—क्षी ।

√नड् (नड्) १०/२६०

भापार्थ (प) सा ।

√नल् (नल्) १८०३ भाषार्थ

(प) सि कौ ।

क—नर्द् (ह्) आँ— (अथवा* नर्धा- नृधो ?) ।

ख—' नर्द— न पर्दि नाल् = नलिका, वेत्रम्—वा पौर्कर्णी ।

ग—नल्-द्रौप प्रमा ५,९ ।

छ—√नलाना = बीजाकृतात् क्षेत्रात् लृणान्पनयने ।

√नश् (णश्) ४/८१

श

अदर्शने (प)

क्षी मै सा च-जै काकृ कात ।

नाश—वो ।

(शा-हे)√नश् [नश्] ४/७१ अदर्शने—शा हे ।

√नस् (णस्) १/ कौटिल्ये

(आ) ।

नशते—ऋ ५,४,११ ।

नशत्—निघ २/१८=व्याप्ति-

कर्मा ।

ग—अभिनशन्-ऋ २,२७,१४ । नश्यति—तै २,३,२,५, शत्रा १२,४,१,११ ।

ङ—√णस (अक) = पलायने । णसइ—पिंग ।

ङ—√णस्स (अक) = पलायने । णस्सइ—कुमा ।

छ—√नशना *
√नसना *† } = नाशे ।

√नस् (णस्) १/६००

श काकृ ×

कौटिल्ये (आ)

क्षी-मै सा च जै-

कात शा-हे ।

हृतौ—वो ।

√क्नस् (क्नस्) ४/ ह्वरण-

दीप्त्यो (प) ।

नसते—निघ २/१४=गतिकर्मा ।

नसतिराप्नोतिकर्मा वा, नमति

कर्मा वा—निरु ७,१७,१ ।

ग—नसते-ऋ ९,७१,३।

उ—√नमना †=विकृतो।

√नह् (णह) ४ १५
श

बन्धने (उ)
क्षी मै-सा च जै-काक्
कात शा-हे।
बन्धे—वो।

√नय् (णय) १०/ अत्रस्त्ने
(प) काक्।

√नाध् (नाधृ) १ याञ्चोपता-
पैश्वर्याशी पु (आ)।

ग—अपि नह्यामि-ऋ १०,१६६,३, शो १ १४,२। नह्यते-त्ते ३,१७१।
नह्यति-ऐत्रा १,११।

√नाथ (नाधृ) १ ७
श×

याञ्चोपतापैश्वर्या
शी पु (आ)
त्ती मै सा।
याचने—च।
याञ्चाशीरुपतापैश्वर्येषु-
जै शा।
याचने उपतापाश्वर्या-
शी पु— काक्।
'आश्चर्य' इत्यैश्वर्यस्थाने स्यात्लै-
पिकी त्रुटि।
याचने उपतापैश्वर्याशीषु —कात-ह।
दवाशिपारैश्येऽर्थने—वो।

√नह् (णह) ४, १५ बन्धने
(उ)।

√नस (णस) १/६२-
कौटिल्ये (आ)+क्त =
नस्तम्-नस्तितम्।

√नाध् (नाधृ) १/६ याञ्चो
पतापैश्वर्याशी पु (आ)।

ग—अनाथत-मै ४,५,८, काठ १०,२, क ४०,४। इष्टेवं नाथन्ति के नाम
न लोकनाथम्-नैपध २,२५।

उ—√नाथना=उपतापे, नाथने, नासान्ता रज्जुप्रोतत्वे।

√नाध् (नाधृ) १/६
मै-श काक् शा×

याञ्चोपतापैश्वर्याशी पु (आ)
क्षी सा। जै—पूर्ववत्।
याचने—च। वो—उत्तरवत्।

√नह् (४/५५+क्त =
नद्धम् ()।
शेष पूर्व

√नाध् [णाधृ]
क्षी श च जै कात×

याचने उपतापैश्वर्याशी पु—हे।
याञ्चोपतापैश्वर्याशी पु (आ) मै-सा।
याञ्चाशीरुपतापैश्वर्येषु—शा।
याचने उपतापाश्वर्याशी पु—काक्।
याचने उपतापैश्वर्याशीषु —हे।
नाथे—वो।

ग—नाधमानेव योपा-ऋ ५७८,४ । नावमानस्य कारो ऋ १, १७८, २ ।
नावमान—तैआ ३, १५, ७ ।

+√नास् (णास्) १/६१९ श-ञे (आ)

श काकृ×

क्षी मै सा च-ने-

कात शा हे ।

वाने—यो ।

√नास् १/५२५ शब्दे (आ)

काकृ ।

√नस् (णस्) १ कोटिल्ये

(आ) ।

ग—यो नासे परिसर्पति-अ वे ५, २३, ३ ।

√निस् (णिसि) २/१५ चुम्बने (आ)

श

क्षी-मै सा-च-जै काकृ-

कात शा ह ।

चुम्बे—वा ।

√निष् (णिष्) १/ चुम्बने

(प) ।

ग—निसते-ऋ १, १४४, १ ।

√निष् (णिष्) १/६१९ चुम्बने (प)

श×

क्षी मै सा च जै काकृ-

कात शा ह ।

चुम्बे—वा ।

√निस् (णिसि) २ चुम्बने

(आ) ।

ग—अनुनिक्षन्ति ष्ट्री-शौ ९, ८, १५, पै १६, ७५, ५ । निष् दर्भ
सपत्नान् मे-शौ १९, २९, १ = छेदने ।

√निज (णिजिर्) ३/११ शौचपोषणयो (उ)

श

क्षी मै-सा-जै काकृ

कात शा-हे ।

शुद्धौ—च ।

पोषे शुद्धौ च—वो ।

√निञ् (णिजि) १/ शुद्धौ

(आ) ।

ग—नेनिक्ते-ऋ ९, ७१, ३ । निजमहे-पै १, १११, ३ [पाठ १ नेनिज्महे इति
शोध] । नेनिज्यान्नेजक शनै-मनु ८, ३९६ ।

√निञ् (णिजि) २/१६

(श)

शुद्धौ (आ)

क्षी-मै सा च-जै-काकृ

कात शा वो ।

त्रिशुद्धौ—हे ।

√निज् (णिजिर्) ३/ शौच

पोषणयो (उ) ।

ठ—नादना † (<निङ्क्ते) = अङ्कुरितात् क्षेत्रान् वृणशोधन, तदपनयने ।

√ निङ् (णिट्) १/८१६	कुत्सासन्निकर्षयो (उ)	>√ निव् (णिवृ) कुत्सासन्नि
श×	क्षी मे-सा-नै-शा हे ।	कर्षयो (उ) । इति प्राच्यो
	सन्निकर्षे—च ।	ह्वाक्चिन् —यी ।
	कुत्सासन्निकर्षणयो —	नेदति—निघ २/१४ =
	काक्-कात् ।	गतिरुमा ।
	सन्निकर्षौ कुत्सने च—पो ।	

ग—निद्यमान०—ऋ ६,५२,३ । अत्यनेदन्-मै २,१,२ । अभिनितिससि-सि २,१५,४ ।

√ निन्द् (णिदि) १ ६३	कु सायाम् (प)	√ निन्द् (निन्दि) १ ६६
श×	क्षी-मे सा-च काक् कात्-	कुत्सायाम् (प) । इति
	शा ह् ।	मेत्रयाभरणमम्मताकाग
	कुत्सने—नै-पो ।	—सा ।

ग—निन्दान्—ऋ ५,५२,१०, तै ४,१,१०,२ । निन्दि-तान्ना २,५,१३ ।

+√ निन्व् (निवि) १/५८५	सेचने (प)	√ मिन्व (मिबि) १/ सेचने (प) ।
मे सा श-जै-काक्-कात्-	क्षी च शा हे ।	√ निन्व् (निवि) १/ सेचने
पो×	'सेचने' इत्येके—	(प) पो ।
	क्षी ।	

√ निन्व् (णिबि)	स्रसने—मै ।
१/५९२	सेचने—मा काक् कात् ।

[छ—नियान = जलाशय, (२) पङ्किला जलाप्लुता वा भू । (<निन्वम् ?)]
ठ—√ निवाना (<निन्वनम्) = स्रसने, प्रल्म्न, नमने ।

+√ निल् (णिल) ६ ८१	गहने (प)	निल् १/२५५ । अदने (प)
श-जै×	क्षी मे-सा च काक्-	काक् ।
	कात्-शा ह्-वो ।	
	गहनम् = दुर्बाव —दुर्गादा ।	

छ—√ नीरना † (<नेठनम्) = विकिरणे, विश्लेषे ।
ज—नेल् आद् = प्रमाणवैफल्ये ।

+√निव् (णिवृ) १/८५६ कुत्सासन्निकर्षयो (उ) <√निद् (णिद्) कुत्सा
मै-सा श च-जै-काकृ इति प्राच्यो हेवाकिन — सन्निकर्षयो (उ)।
कात शा-हे-वो × क्षी ।

+√निश् (निश) १ ७१४ समाधो (प) √निस् (णिषु) b१/२९५
श ×, (जै—√निस्) क्षी-मै सा-च-जै-काकृ सेचने (प) काकृ ।
कात-शा हे । √निस् (णिषु) १/२९५
शीले—वो । सेचने (प) कात ।
√निस् (णिषु) १/सेके (प) ।
वो ।

ग—निशा-गी २, ६९ । विनिक्षे-मभाष्ये ६, १, ४५ ३३ ।

√नी (णीञ्) १/८८६ प्रापणे (उ)
श क्षी-मे-सा च-जै-काकृ
कात शा-हे-वो ।

ग—नयति-ऋ ५, ३४, ६, तै २, ५, ११, ७ । नयते-शो ५, १९, १५ ।

ङ—√णी (सक) = प्रापणे, (२) ज्ञाने । णेइ, ण मइ-विसे ९१४ ।

ङ—√णीण (सक) = प्रापणे-उत्त १९, २२ ।

√नील् (णील) १, ५२२ वर्णे (प) √नील् १/२५०८ अदने (प)
श-च जै शा = क्षी मै सा काकृ कात काकृ ।
हे वो √निड १/१८६ निवासे (प)
च नै शा √नील् [नील्] च-जै शा । काकृ ।
√नीन् ८/३ सम्बोधने (उ)
काकृ ।

वर्णे = वर्णोपलक्षिताया क्रियायाम्—क्षी ।

क—नेइ (ल्) = प्रभायाम्, द्युतौ-वा पौरुर्नी ।

ग—बभूव जलद् नील भित्त्वा चन्द्र इवोदय -वा रा ३, ५२, १९ ।

ज—नेद्' = वर्णे ।

+√नीव् (नीव) १/५६४ स्थौल्ये (प) √तीव् (तीव) १/ स्थौल्ये (प) ।
श × क्षी च शा हे । √मीव् (मीव) १' स्थौल्ये (प) ।
√नीव् (णीव) १/५६७- मै-सा-जै काकृ कात-वो ।

√नु (णु) २/२२
श

स्तुतौ (प)
क्षी मै सा-च-जै काकृ
कात शा हे वो ।

√नु १/५५१० शब्दे (आ) काकृ ।
नवन्ते-ऋ ९,८६,२५

√न् (णू) ६/ स्तवने (प) ।
नवते—निघ २/१४=गति-
कर्मा । नौति—निघ ३ १४=
अर्चति-कर्मा ।

ग—नवीनोन्-ऋ ६३,७ । ओमामिति प्रणोति—ऐत्रा ५,२२ । प्रणुयान्-
शाह्वा ब्रा ६३,११ । नोनुम -अशि ४,२० ।

+√नु (णु) ६ ११३ स्तवने (प) सा
क्षी मै-श-च नै सा ।
काकृ शा हे स्तुतौ—कात ।
वो ×

√नू (णू) ६ ११६ स्तरे (प) ।

ह्रस्वान्तोऽयमिति वररुचि -दुर्गादास ।
ग—√नू ६ ११६ वत् ।

√नुद् (णुद) ६/२
जै-काकृ शा ×, श
नुद् (णुद) ६/१४४
श-च कात वो ×

प्रेरणे (उ)
क्षी-मै-सा-च कात हे-वो ।
प्रेरणे (प)
क्षी मै सा काकृ हे ।
क्षोदे—जै ।
शा ?

√नुड् ६ वधे (प) वो ।
√नुणुम्ब १/२०६४४ मर्दने (प)
काकृ ।

ग—नुदस्व-ऋ ९,५३,१ । नुदते-तै ५,४,२,२, शत्रा १,९,३,११ । नुदतु-रि
४,५,३५ ।

+√न् (णू) ६/११६
श, (कात-√नु)

स्तव (प)
क्षी ।
स्तवने—मै-सा जै-
काकृ-कात-शा हे वो ।
स्तुतौ—च ।

√नु (णु) ६/११३ स्तवने
(प) सा ।
नवते—निघ २/१४=
गतिकर्मा ।
नौति—निघ ३/१४=अर्च-
तिकर्मा ।

√नून् ८/४ निश्चये (उ)
काकृ ।

ग—गर्दभ लुबन्तम्—ऋ १०, २९, ५। न्यनुवीत्—मभाष्ये १, १, ३, २ ४६ ।
अदादौ तु 'न्यनावीत्' इति रूप भविष्यति ।

√ नृत् (नृती) ४/८ गात्रविक्षेपे (प) √ नट् (नट) १/नृत्तौ (प) ।
जै X, श क्षी-मै-सा काकृ कात-शा । √ न १/८०२ नये (प) मित् ।
नाट्ये—च ।
नर्तने—हे ।
नर्ते—वो ।

ग—अनर्तिषु—ऋ १०, ९४, ४, काठ ३५, १४, क ४८, १३ । नृतमान—ऋ
५, ३६, ६ तौदादिक । नृत्यन्ति—शौ १२, १, ४१ । नृत्यति—शात्रा २०, ४ ।

ड—√णञ् (अक) = नर्तने । वकृ णञ्चत, णञ्माण—सुर २, ७५, ३, ७७ ।

ठ—√नचना } = नर्तने ।
छ—√नाचना }

√ नृ १/८०२ नये (प) मित् √ नृत् (नृती) ४/गात्रवि
श शा X काकृ—√ नृ [णृ] क्षी-मै-सा च-जै काकृ क्षेपे (प) ।
(कात—√ नृ [नृ]) कात हे ।
नीतौ—वो ।
क्रीडने—ह्रि ।

ग—नृभिर्नृवन्त—ऋ ७, ४१, ३ । आपो नारा इति प्रोक्ता आपो वै नरसूनव -
मनु १, १० ।

√ नृ ९/२४ नये (प) √ नृ १/८०२ नये (प) मित् ।
श (कात—√ नृ) क्षी-मै सा च-जै काकृ कात √ न्वी ९/नये (प) मै ।
शा-हे
नीतौ—वो ।
क्रीडने—ह्रि ।

गणरहित -

√ नेद् (णेह) १/८५७ कुत्सासन्निकर्षयो (उ) √ निद् (णिह) १/कुत्सा
श X क्षी मै सा-जै शा-हे । सन्निकर्षयो (उ) ।
सन्निकर्षे—च । √ निन्द् (णिदि) १/कुत्सा
कुत्सासन्निकर्षयो—काकृ याम् (प) ।
कात । √ नेव् (णेवृ) १/ कुत्सासन्नि
सन्निधौ कुत्सने च—वो √ कर्षयो (उ) ।
प्रवाहे—ह्रि । नेदति—निघ २/१४ =
गतिकर्भा ।

ग—अति नेदन्ति (०नेदन्ते-बृहदारण्य ३,१,८), अधिशेरते-शत्रा १४,६, १,१०, तै १६,८,१ । नेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ-ऋ १,४,१,५ ।

काल्पनिके हि प्रकृतिप्रत्ययविभागे द्राधिमादयः कस्मिंश्चिद् व्याकरणे धातोरेव साधिता, एव नेदिष्ठादयो नेदत्यादे-द्रष्ट $\sqrt{\text{द्राष्}}$ १/११३-क्षी । नेदिष्ठ सन्निकर्षणार्थं चरितार्थ ।

+ $\sqrt{\text{नेष्}}$ (नेष्टृ) १ ६१० गतौ (आ) $\sqrt{\text{एष्}}$ (एष्टृ) १/गतौ (आ) ।
श × क्षी-मै-सा-च जै काकृ कात
शा हे ।
त्रने-जो ।

ग—नेपति-ऋ ५,४६,१, =नयने, प्रापणे । स नो नेषन्नेपतमैरमूर-ऋ १,१४१,१० । नेपणि-ऋ १०,१०६,३ ।

+ $\sqrt{\text{न्वी}}$ १'०५ नये (प) इत्येके-मै $<\sqrt{\text{न्}}$ नये (प) ।
क्षी-सा श-च-जै काकृ मै ।
कात-शा-हे-वो ×

+ $\sqrt{\text{पक्ष्}}$ (पक्ष) १/६५६ परिग्रहे (प) इत्येके-क्षी $\sqrt{\text{पक्ष्}}$ १/५१७ विभागे
श-च-जै काकृ शा हे-क्षी मै-सा कात । (आ) काकृ ।
वो × $\sqrt{\text{पच्}}$ (डुपचष्) १/पाके
(उ) ।

ग—पक्षो वयो यथोपरि-ऋ १,४७,२, दिवि मे अन्य पक्ष-१०,११९,११ ।

+ $\sqrt{\text{पच्}}$ (पच) १/१७१ व्यक्तीकरणे (आ) इति $<\sqrt{\text{पञ्च्}}$ (पचि) व्यक्ती-
मै-श च जै शा × दुर्ग-क्षी ।
क्षी-सा-काकृ कात-हे ।
व्यक्तीकारे-वो ।
करणे (आ) ।

$\sqrt{\text{पच्}}$ (डुपचष्) १/९८ पाके (उ) $\sqrt{\text{पच्}}$ (पच) १/१७१ व्य
जै ×, श क्षी मै सा-च-काकृ कात
शा-हे-वो ।
क्तीकरणे (आ) ।

ग—पचति-ऋ १०,८८,१० । पचते-शौ १०,४,३८, पै १२,५,१ ।

ङ— $\sqrt{\text{पच}}$ =पाके । पचइ, पचए-सक्षि ३०, पि ४२६, ४५५ ।

छ— $\sqrt{\text{पचना}}$, $\sqrt{\text{पचाना}}$, $\sqrt{\text{पकना}}$, $\sqrt{\text{पकाना}}$ ।

+√पञ्च् (पचि) १/१७१	व्यक्तीकरणे (आ)	√पच् (पच) १/ व्यक्तीकरणे
श कात ×	क्षी-मै-सा च-जै-काक्-शा-हे ।	(आ) ।
	व्यक्तीकारे—वो ।	√पञ्च् १/३१३६ गतो (प)
		काक् ।
		√पञ्च् (पचि) १०/विस्तार
		वचने (प) ।

क—पञ्चुर्षे = पञ्च ।

ख—अव पञ्च = पञ्च-वा पौर्णमी ।

ग—ये के च कुरुपञ्चालाना राजान-ऐत्रा ८,१४ । पञ्चालानाचक्षते शत्रा १३,५,४,७ । पङ्के गौरिव सीदति-मनु ४,१९१ । पञ्चिका = न्यास । रागप्राय प्रपञ्च-कादम्ब १५१ ।

छ—√पजना (<पञ्चनम्) = धातुपात्राणा टङ्कनैर्योजने, सन्धाने (अञ्जने) ।

√पट् (पट) १/२९३	गतौ (प)	√पत् (पत्) १/गतौ (प) ।
श	क्षी मै-सा च-जै काक्-कात-शा हे वो ।	√पद् (पद) ४/गतौ (आ) ।
	विदारै—हि ।	

ग—पटु०-तेजोबिन्दूप ४,२४ [धा गतौ वृत्ति] ।

√पठ् (पठ) १/३०८	व्यक्ताया वाचि (प)	√प्रथ् (प्रथ) १/प्रख्याने
श	क्षी मै-सा-जै काक् कात-शा-हे ।	(आ) ।
	उच्चारणे—च ।	√पत् (पत्) १/गतौ (प) ।
	वाचि—वो ।	

ग—पठन्ति-तैआ १०,४८,१, खि ३,१०,१८ ।

ङ—√पठ । पठदि-शौ, नाट-मृच्छ १४० ।

√पण् (पण) १/४३२	व्यवहारे स्तुतौ च (आ)	√पण् १/२०७ I शब्द (प)
श	क्षी मै-सा जै-काक्-कात-शा-ह ।	काक् ।
	व्यवहारे—च ।	√फण् १/२०७ शब्दे (प)
		काक् ।

व्यवहृतौ स्तुतौ—बो ।

पणायति-निघ ३, ११ =

अर्चतिकर्मा ।

पणते-निघ ३ ११ =

अर्चतिकर्मा ।

ग—पणय -ऋ ६, २८, २। पणते-शत्रा ३, ३, ३, १। पणायन्ति-चैउ ३ ३, २, ३।

+√पण्ड (पडि) १/२७९ गतौ (आ)

श

श्री मे मा च नै काकृ कात

शा हे ।

गत्याम्—वा ।

√पण्ड् १/१६८ वारणे (प)

काकृ ।

√पण्ड् १ १६२ मने (प)

काकृ ।

√पण्यु (पयि) १८ गतौ
(प) ।

क्—पण्ड=प्रेरणे-वा पॉकनी ।

ग—पण्डितम्मन्यमान०-मुण्डकोप १, २, ८। पण्डिता -गी ५, १७, उन्दो ६,
१४, २। गति =ज्ञानम् ।

√पत् (पल्ल) १ ८२९ गतौ (आ)

श

क्षी-मै-सा-च-काकृ-कात

शा ह ।

गमने—चै ।

गत्याम्—बो ।

√पद् (पद) ४/गतौ (आ) ।

√पट् (पट) १ गतौ (प) ।

√पथ् (पथे) १/गतौ (प) ।

पण्डको वा—निरु ६, २२,

१ = तृतीया प्रकृति —
दुर्गाचार्य ।

ग—पतति-ऋ ६, ७५, ११, तै ४, ६, ६, ४, शत्रा १४, ७, १, २८ ।

√पत् (पत) ४/३८ ऐश्वर्ये (आ) इति द्रविडा -क्षी । <√पत् (पत) ऐश्वर्ये

श-च जै काकृ कात क्षी मै-सा हे ।

(आ) । पत्यते-निघ

शा× ऐश्वर्ये गत्या च—बो ।

२, २१ = ऐश्वर्येकर्मा ।

ग—अग्निर्देवेषु पत्यते-ऋ ८, ८१, ९, २, ३७, २, १, ८४, ९ ।

√पथ् (पथे) १/८२१ गतौ (प) ज्वलादि

श×

क्षी-मै सा च काकृ कात-शा

ह बो ।

गमने—जै ।

√पत् (पल्ल) १/ गतौ (प) ।

√पद् (पद) ४ गतौ (प) ।

न बास्तविको धातु — गमने—ह्रि ।

क—पेन्न् (थ्) = गमने-वा पॉकर्नी ।

ग—(अग्नि) स एवैन पुनर्यज्ञपथमपि पाथयति-शाङ्खा ब्रा ४,१,
शाङ्खा श्रौ १६,१०,९ ।

+√पद् (पद्) १/४९ स्थैर्ये (प) इति कण्ठ'-क्षी < √बद् (बद्) स्थैर्ये (प) ।
मै सा-च जै काकृ क्षी वो ।
कात शा हे ×

√पद् (पद्) ४/५८ गतौ (आ) √पन् (पत्ल) १/ गतौ (प) ।
श क्षी मै-सा च जै काकृ- √पथ् (पथे) १/ गतौ (प) ।
कात शा हे वो । √फण् (फण) १/ गतौ (प) ।

ग—पपाद्-ऋ १०,३४,२१ । पद्यते-शौ २०,१३६,३, शब्रा ११,१,६,३२ ।

√पन् (पन) १/४३३ च = स्तुतौ (आ) पनायते—निघ ३/१४ =
श क्षी मै-सा च जै कात- अर्चतिकर्मा ।
शा हे । पणायति—निघ ३/१४ =
व्यवहारे स्तुतौ च— अर्चतिकर्मा ।
काकृ । पणते—निघ ३/१४ =
ईडे—वो । अर्चतिकर्मा ।

ग—महिमान पनायत-ऋ ६,७५,६ । पनिष्ट-ऋ ७,४५,२ ।

√पय् (पय) १/४७० गतौ (आ) √पि ६/गतौ (प) ।
श-च × (मै-√यय्) क्षी-मै-सा च जै काकृ कात √वय् (वय) १/ गतौ (प) ।
शा हे वो ।
√पि हि ।

ग—पयते-ऋ १,१६४,२५ । अपयात्-मभार ४,५५,१७ = गत्यभाषादित्यर्थः ।
(नील) ।

√पद् (पद्) १/२८ कुत्सिते शब्दे (आ) ।
श × क्षी मै सा-च जै-काकृ कात-शा हे ।
अपानोत्सर्गे—वो ।

क—पेद् = अपानोत्सर्गे-वा पॉकर्नी ।

ख—अवे पूरुदैति = अपानोत्सर्गे-वा पॉकर्नी ।

छ—√पादना = अपानोत्सर्गे ।

+√पर् (पर्) १ ४१३ गतो (प) मै । √पर्ब (पर्ब) १ गतौ (प)
क्षी श-च-काक् मै-सा जै-शा । वो ।
कात-हे×

क—पेर्-अथवा-गैर्-पो = पर्ब, खञ्जकुक्षियष्टि-वा पौर्कर्त्नी ।

+√पर्ब (पर्ब) १/४१७ गतौ (प) मै √पर् (पर्) १/४१३ गता
क्षी-श-जै-शा× मे सा च काक् कात-हे-वो । (प) ।
√चर्ब (चर्ब) १ गतौ(प) ।
√पर्बर् (पर्बर्) गतो (प) वो ।

उ—√पवारना = प्रेरणे (प्रक्षेपणे) ।

+√पर्ब (पर्ब) १ ५७४ पूरणे (प) √पृ ३, पालनपूरणयो (प) ।
श-जै× क्षी-मै सा-च काक् कात- शेष पूर्ववत् ।
शा हे ।
पूतौ—वो ।

क—पेर्-वा पौर्कर्त्नी ।

ग—पर्वत् निरिम्-ऋ ५, ५६, ४ । पञ्चपर्वी नदी-श्चेताश्चतरोप १, ५ ।

+√पर्ष (पर्ष) १/६०८ स्नेहने (आ) √पृष् (पृष्) १/ सेचने (प) ।
सा-श च-जै शा× क्षी मै-काक्-कात हे । √वृष् (वृष्) १/ सेचने (प) ।
स्नेहे—वो ।

क—पेर्-सं = सेचने-वा पौर्कर्त्नी ।

ग—खले न पर्षान् प्रति हन्मि भूरि-ऋ १०, ४८, ७ । पर्वत्-याज्ञ १, ९, १, ३०१ ।
भूतपर्षद्भि-भा पु ३, १४, २३ ।

+√पल् (पल्) १/८२३ गतौ (प) √पिपल् १/२४८ । चलने (प)
श×(जै-√फल्) क्षी-मै-सा-च-काक्-कात- काक् ।
शा हे वो । √पिप्पल् १ २४८] चलने (प)
गमने—जै । काक् ।
√पल्ल् १/ गतौ (प) वो ।
√पत् (पल्ल्) १/ गतौ (प) ।
परा + √अय् = √पल्
[आय्] ।

ग—दधिमधुपल्लविमृदित -सुश्रु १,१५८,१६। पालि-दी-यशस्तिल च, ३
आ, १९९ पृ = लहरी०।

+√पव् (पव) १/५०८ गतो (आ) इत्यन्ये-मै ।
क्षी सा श च काक् मै-जै शा हे वो ।
कात् ×

}

<√प्लेव् (प्लेवृ) गतौ (आ) ।
<√प्लव् (प्लव) गतौ (आ)
इत्येके ।

√पश् (पश) १,८७० बाधनस्पर्शनयो (व) स्वामि उत्तधातुवत् ।
क्षी-मै श-च-जै काक् काश्यपादय -सा
कात्-शा × सा हे ।
बाधे ग्रन्थे—वो ।

‘पश’ इति सोत्रो धातु -काशिका-७/४/८६ ।
ग—पशून्-ऋ १०,९०,८ ।

+√पप् (पप) १/८७३ बाधनस्पर्शनयो (उ) <√स्पश् (स्पश) बाधनस्पा
मै-श च-जै × इत्येके-क्षी शनयो (उ) ।
क्षी । √पप् १ २९७ a धारणे
बाधनस्पर्शनयो —सा- (प) काक् ।
काक् कात्-शा-हे ।
बाधे ग्रन्थे—वो ।

+√पस् (पस) १/८७२ बाधनस्पर्शनयो (प) सोत्रो पूर्ववत् ।
क्षी-मै-श च-जै- धातु —सा ।
काक् कात् शा × सा-हे ।
बाधे ग्रन्थे—वो ।

√पा १/९०९ पाने (प) √पै १/ शोषणे (प) ।
श क्षी-मै-सा च-जै-काक् √पा २/ रक्षणे (प) ।
कात् शा हे वो ।

ग—पिबन्ति-ऋ १,८४,१०। पिबति-तै २,३,३,३, शौ ५,१८,४ ।

ड—√पा = पाने । भवि-पाहिंसि-कप्प, पि ३१५। कर्मणि-पिज्जइ-उव ।

ळ—√पिब = पाने । पिबामो-पि ४८३ ।

ड—√पिब = पाने । पिबइ-पिग ।

ऊ—√पव = पाने । भग ७,६-पत्र ३०५ ।

उ—√पीना = पाने ।

√ पा २/४५

श

रक्षणे (प)

क्षी मे-सा-च जै काकृ

कात-शा-हे-वो ।

ग—पाति-ऋ ३,५,९, तै २,३,१३,३ ।

ङ—√पा (सरु) = रथणे । पाइ, पाअइ-त्रिसे ३०,२ ।

+√ पि ६ १२३

श

(काकृ कात-√ रिप्

[रिपि])

गतो (प)

क्षी मै सा च जै काकृ

कात शा हे-वो ।

पीयतिर्हिसाकर्मा-निरु

२,२५,५—पियारुम् - ऋ ३,

३०,८ ।

√प्ये (प्येङ्) १ वृद्धो (आ) ।

ग—अभिपित्त्वम्-ऋ ४,१६,१, शो २०,७७,१, अपपित्त्वम्-३,५३,२४ ।

पियान -ऋ १,७९,३ = वृद्धौ ।

+√ पिछ् (पिछ) ६ १८

मै-सा-श च-जै-काकृ

कात-शा ×

उत्क्लेशे (प) इति

द्रमिडा —क्षी

क्षी-हे ।

वाधे—वो ।

<√ मिछ् (मिछ) उत्क्लेशे (प) ।

√पिछ् (पिछ) १० कुट्टने

(प) ।

ग—पिच्छ-काल्या श्रो १३,३,१३ । पिच्छञ्ज-छान्दोग्यो ८,१४, मभार १,२१४७ । मायूर पिच्छमच्छिनन्-अनर्घरा ६,६५ ।

ङ—पिच्छ = लाङ्गूलम्-गउड ।

+√ पिञ्ज् (पिजि) २/१७ अव्यक्ते शब्दे (आ) इति

श च जै-काकृ-कात कौशिक -क्षी

शा ह ×

क्षी ।

वर्णे—मै-ना-हे ।

‘अव्यक्ते शब्दे’ इति

काश्यप —सा ।

‘सम्पर्चने’ इति शाकटायन

—सा ।

वर्णपूजयो सम्पर्के [च]

—वो ।

√पिष् (पिष्) ७/ सम्पूर्णने

(प) ।

क—पाइज-तथा पाइक्=परिचयचिह्नम्, रञ्जितम्, वर्णयुतम् । लैति पिजा, पिन्सि-वा पौकर्नी ।

ग—सिंहकेसरपिञ्जरा -वा रा ४,१,७९, वृत्तपिङ्गलनेत्रा हि-वा रा ६,२७, २८ (गी प्रे स) ।

ङ—√ पिज (सक)=पिचुशोधने (सध्वनि) तद्वनुपा ।

ञ—√ पीजना (सक)=पिचुशोधने ।

उ—पीजन=पिचुशोधनधनु ।

+√ पिञ् (पिजि) २/२० सम्पर्चने (आ) पूर्ववत् ।

मी मे श-च काक् सा-जै शा ह ।

कात यो × अव्यक्तशब्दार्थे—ह ।

पूर्वधातोर्गभिन्नोऽर्थभेदार्थं पार्थक्यं नीतोऽपम ।

+√ पिट (पिट) १ ३८७ शब्दसघातयो (प)

श

क्षी-मै सा-काक् ऋत ।

सघाते—च ।

सघाते शब्दे च—नै-

शा हे ।

सहृत्तौ ध्वनौ—वो ।

√ पिड् (पिड) १/३१२

शब्दे (प) ।

√ पिट् १/१२२ चलने (प)

काक् ।

परित कुट्टनेन पासूनव

टेऽध प्रवेशयति पिट्टय-

तीत्यर्थं —कात्या श्रौ

६,३,११ । √ पिट् वातु

पाणिनीये सम्प्रदाये नास्ति ।

ग—कुहालदात्रपिटकम्—मार्कं पु ५०,८६ ।

ङ—√ पिट् (सक)=ताडने (शब्दे) । पिट्टइ, पिट्टेइ-आचा, पिग, गा १७१, सिरि ६५५ ।

ञ—√ पीटना=आहतौ ।

+√ पिट् (पिट) १ ३१० शब्दे (प)

मै-सा श च-जै-काक्-

कात शा हे वो ×

अर्थभेदाद् द्विपाठ -

क्षी ।

>√ पिड् (पिड) शब्दे (प)

इत्येके-क्षी ।

शेष पूर्ववत् ।

ग—पूर्ववत् ।

+√पिट् (पिट) १/३१३ आक्रोशे (प) नि मरुत्	√विट (विट) १ आक्रोशे
मै-सा श च-जै-काकृ	(प) मे ।
कात शा हे वा ×	क्षी ।
	√विट (विट) १ आक्रोशे
	(प) मे ।
	√विड (विड) १ आक्रोशे
	(प) ।

भट्टमरुत्स्तु नाक्रोशार्थे पठति यातुम्—‘अथ पेटति शब्दमघातया —आ च ३,३,६३—६४ ।

+√पिठ (पिठ) १/३२६ हिंसासक्लेशनयो (प)	√पिठ १ १२३ स्थितो (प)
श × (चे—पिठि)	क्षी मै-जै काकृ कात-
स्यान् वृटि ।	काकृ ।
	शा हे ।
	हिंसासक्लेशनयो —सा ।
	क्लिशि व जे—वा ।

ग—पिठीनस्—ऋ ६,२६,६ । सूर्यतप्तपिठगम्नुपायिन—बृह स २४,३० । गृहीष्व पिठगम्—मभार ३३,७० । पिठर०—आर्यासप्त ५५० = गृह-भेद । पीठ दत्त्या—मभाग ५,१२९५ ।

ङ—पिठर (< पिठर) = भाजनविशेष , स्थाली—आचा , कुमा ।

ड—पीठ = इत्युनिष्पीडनयन्त्रम्—दे ६,२१ ।

+√पिड् (पिड) १/३१० शब्दे (प)	√पिण १/२०७ bb शब्दे
मै-सा-श च-जै-काकृ-	(प) काकृ ।
कात शा-हे वा ×	क्षी ।
	√पीण् १ २०७ ११ शब्दे
	(प) काकृ ।
	√पुण १ २०७ १ शब्दे (प)
	काकृ ।

ग—पिडकिन्—सुश्रु १ ८८,११ ।

+√पिण्ड् (पिडि) १ २७१ सघाते (आ)	√पिट् (पिट) १' शब्दमघा
श	तयो (प) ।
	√पिण्ड् १/१६९ धारणे (प)
	काकृ ।
	√पिण्ड् (पिडि) १०' सघाते
	(प) ।

सहति = राशीकरणम्—दुर्गादास ।

ग—पिण्डानां प्रजुहोम्यग्निम्—ऋ १, १६०, १९ ।

ड—पिंड } (<पिण्डम्)—प्राप्र, कुमा ।
पेड }

छ—पीड (<पिण्डम्) = (१) शरीरम्, पिण्डम्, (२) कस्यचनार्द्रवस्तुनो गोल, (३) खर्जूरफलविशेष ।

√पिन्व् (पिबि) १/५८३ सेचने (प) √पीन् (पीव) १/५६०
श जै × क्षी मै सा च काकृ कात स्थौल्ये (प) ।

शा-हे वो ।

'सेचने'—इत्येके—क्षी ।

स्थौल्ये—ह्वि ।

ग—पिन्वति—ऋ ९, ७४, ५, पिन्वते—१, ५४, ७ । पिन्वन्ति—ऐशा १, २, १ ।

+√पिश् (पिशृ) १/७११ गतौ (प) इति सभ्या - √पिस् (पिस्ट्) गतौ (प) ।

मै-श च-जै-काकृ कात क्षी ।

शा हे-वो × क्षी-सा ।

ग—पेशल स्मर -रघु ११, ४५ ।

√पिश् (पिश) ६/१५४ अवयवे (प) √पिश् (पिशृ) १/७११ गतौ
श क्षी-मै-सा च जै, काकृ (प) ।

(उ), कात शा-हे । √पिष् (पिष्ट्) ७/ सञ्चूर्णने
(प) ।

ग—पिशते—ऋ ८, १९, २० । पिशतु—शत्रा १४, ९, ४, २०, शौ ५, २५, ५ ।

√पिष् (पिष्ट्) ७/१५४ सञ्चूर्णने (प)
श क्षी-मै सा च जै काकृ-कात-
शा हे ।
चूर्णने—वो ।

ग—पिनष्टि—ऋ १०, १३६, ७, शत्रा १, २, १, १९ । पिण्डु—शौ १९, २९, ६ ।

ड—√पीस = सञ्चूर्णने । पीसइ—पि ७६ ।

छ—√पीसना = चूर्णने ।

+√पिस (पिस्) १/७११ गतौ (प) >√पिश् (पिशृ) गतौ (प)
श ? क्षी-मै-सा च-जै काकृ- इति सभ्या—क्षी ।
कात शा हे । पिस्यति-निघ २/१५ =

गत्याम्—वो । गतिकर्मा । पिसुक पिस्यति—
 ५/ निस्तारे ?—ह्वि । शत्रा १,७,२,१८ ।
 पिपिसु—शत्रा ० १,१,१७ ।

ग—पिस्यति—शत्रा १,७ ३ १८—व्यत्ययेन श्यन्, इति निघ ० ११
 टीकाया देवराजयन्त्रा ।

+√पी (पीड्) १ ३३ श पाने (आ)
 क्षी मै सा च जै काकृ
 कात शा हे-वो ।
 √पा १ पाने (प) ।
 पीयति—ऋ १,१५७,० =
 वृद्धौ वृत्ति ? पीयति—ते
 ४,०,३,१ = आक्रोशहिंसानो
 वृत्ति ।

ग—तदाऽपीयत तत्तेजो गजा गरिमयम्—मभाग १,१२६११ ।

ड—√पी (सक) = पाने—रण ११ ।

छ—√पीना = (< पयनम्) पाने ।

+√पील् (पील) १/५०१ श × प्रतिष्टम्भे (प) ।
 क्षी मे सा-जै-काकृ कात-
 शा-हे ।
 प्रतिष्ठायाम्—च ।
 रोपे—वो ।
 √पीड् (पीड) १०/ गहने
 (प) ।

ग—पीलु = फलविशेष, रागविशेष ?

ड—√पील (सक) = पीडने । पीलइ-पि ०४०, क्वकृ-पीलिज्जत-श्रा ६ ।

+√पीव् (पीव) १ ५६० श × स्थौल्ये (प) ।
 क्षी मै-सा-च-नै काकृ
 कात शा हे-वो ।
 √पिन्व् (पिवि) १/ सेचने
 (प) ।
 √प्यै (प्यैड्) १/ वृद्धो
 (आ) ।
 √प्याय् (ओप्यायो) १
 वृद्धौ (आ) ।
 √मीव् (मीव) १/ स्थौल्य
 (प) ।

ग—पीव—ऋ १०,८६,११, खि १५,१०, शौ ००,१३१,१० । पीव—शा
 ९, १०, १८ ।

(ङ—√पीण (सकृ) =पुष्टौ । पीणति-राय १०१) ।

√पुट् (पुट) ६/८७

श

सञ्जलेपणे (प) ।

क्षी-मै सा च जै-काकृ
कात शा हे ।

दिलिषि—जो ।

उन्मानादौ—ह्वि ।

√पुट् (पुट) १०/ ससर्गे

(प) मै ।

‘पुटति’ इति ह्वि । मया नावाप्तम् । आद्यौ परिपुट्येते—सुश्रु १,३०२, ११ ।

करपुट०—सभार १४,१९०८ । प्रतिगृह्य पुटेनैव—मनु ६,२८ ।

ठ—√पोटना =समाहरणे, (२) हस्तगतीकरणे ।

+√पुड् (पुड) १ २००

क्षी मै-श च जै काकृ
कात शा हे वो ×

प्रमर्दने (प) इति

शाकृटायन -सा ।
सा ।

+√पुड् (पुड) ६/१०४

क्षी श च जै काकृ कात-
शा ह-वो

उत्सर्गे (प) मे ।

मै सा ।

√मुड् (मुड) ६/१०० उत्सर्गे

(प) इत्यात्रेय -सा ।

√बुड् ६ १०८ उत्सर्गे (प)
शा ।

√बुड् ६/१२७ उत्सर्गे
(प) हे ।

+√पुण् (पुण) ६/५३

श ×

कर्मणि शुभे च (प) ।

क्षी ।

कर्मणि शुभे—मै सा-जै शा ।

शुभे—च हे ।

शोभे—काकृ कात ।

धर्मे—वो ।

ग—शकुने भद्रमा वद पुण्यमा वद-ऋ २,४३,२ । निपुण शुद्धिमिच्छताम्-
मनु ५,६१ ।

+√पुण्ड् (पुडि) १/२००

मै-श-च-काकृ कात ×
जै-√घुण्ड् [घुडि]

प्रमर्दने (प) इत्येके—

क्षी ।

क्षी-सा जै-शा हे ।

मर्दे—वो ।

<√मुण्ड् (मुडि) प्रमर्दने ।

√मुट् (मुट) १/ प्रमर्दने

इति दुर्ग -क्षी ।

ग—पुण्ड्र०-ऐत्रा ७,१८, मभार १,४००१ ।

+√पुण्ड्र (पुडि) १/३०७ सण्डने (प) चत्यके—√पुण्ड्र (पुडि) १/१८३
 क्षी-श-च जै काकृ कात- मे । हिसागत्यो (प) ।
 शा-हे गो × मे सा । शप पूर्ववत् ।

ग—मागवपुण्ड्रैश्च-हरिवश १५८५१ । पुण्ड्रमु-राजत १,५९९ ।

√पुथ् (पुथ) १/११ हिसायाम् (प) । √पुन्थ् (पुथि) १/ हिसा-
 श-जै × क्षी-म-सा-च काकृ- मक्लेशनयो (प) ।
 कात शा ह ।
 हिसे—गो ।

ग—कीचकस्याह पोथयामि यदा शिग -मभार १,६४३ (स्वार्थप्रयान) ।

+√पुन्थ (पुथि) १/१२ हिसासक्लेशया (प) । √पुथ् (पुथ) १/ हिमा
 श-च × क्षी-जै कात शा-ह । याम् (प) ।
 हिमायाम्—काकृ । √बुन्थ् १/७८ हिसासक्ल
 हिमासक्लेशनयो — शयो (प) काकृ ।
 म-सा । √बुन्थ् १/७८, b हिमायाम्
 कुथे—वो । (प) काकृ ।

[ग—भिक्षोर्नहि नखवृद्ध फग्मपर पुन्दकण्डूते -यशस्ति च, ३ आ, २५० श्लो = नितम्ब ।]

[छ—पोद् (<पुन्दम्) = नितम्ब -बु स । व पौ १ ।]

+√पुर (पुर) ६, ६६ अप्रगमने (प) । √पुल् (पुल) १/ महत्त्वे
 श × क्षी-मै-सा च-जै-काकृ (प) ।
 कात शा ह । √पृ ३/ पालनपूरणयो (प) ।
 अप्रगत्याम्—वो ।

ग—पुरा पुर समिदम्-ऋ १,५३,७ ।

+√पूर्व (पुर्) १/५७६ पूर्तो (प) मै । √पूर्व (पूर्व) १/ पूरणे (प) ।
 स्त्री-श च-जै काकृ कात मै । √पृ ३/ पालनपूरणयो (प) ।
 शा हे वो × पूरणे—सा कात ।

ग—अधिगच्छ दिश पूर्वाम्—वा रा ४,४०,१९ (गी प्रे स) ।

(ङ—√पुव्व=गतौ । पुव्वति-भग १५-पत्र ६७०, टी-पत्र ६७३
[<√प्लु ?])

ङ—पुव्व (<पूर्वम्)—ठा ४,४, जी १ ।

ङ—पुरव (<पूर्वम्)—गण्ड ।

+√पुल् (पुल) १/८०५ महत्त्वे (प) । √पुर् (पुर) ६ अग्रगमने
श× क्षी मै सा च-जै काकृ (प) ।
कात शा हे वो । √पुल् (पुल) १० समुच्चाये
(प) ।

ग—पुलस्त्य पुलहम्-मनु १,३५ । पुलस्त्य०-अ वे प्राति ९१,२ । कोद्रवा
पुलकास्तथा-मभार १३,४३६३ । पुलोमा = दैत्यनिशेष —हरिवश २०,१३४ । पुलिन्द०
बृह स ४,२२, वा पु ४३ अध्याये ।

ङ—√पुल (अक) = उन्नतो-दस १०,१६ ।

ङ—पुलिण = तटम्-पउम [१०,५४,] (अनवरत) द्वाविंशतिवासरान् यावदुप-
वास -सबोध ५८ ।

√पुष् (पुष) १/६९१ पुष्टौ (प) √पुष् (पुष) ४/पुष्टौ (प) ।
श× क्षी मै सा च जै काकृ कात √पुष् (पुष) ९/पुष्टौ (प) ।
शा-हे-वो । √पूष् (पूष) १/वृद्धौ (प) ।

ग—√पोषति प्रजा रसानुप्रदानेन-निरु १०,३४,१ । पोषस्व-खि ४,९,४ ।

छ—√पोषना—,√पोखना,√पोसना ।

√पुष् (पुष) २/६९ पुष्टौ (प)
श क्षी-मै-सा च जै-काकृ कात पूर्ववत्
शा-हे-वो ।

ग—पुष्यति-ऋ १,८३,२, तै २,१,९,४ । अय तौदादिकोऽपि—सहस्रपोष
पुपेयम्-सा ४,२६, का ४,९,२ । पुषन्त -पारमात्मिको ९,५ ।

√पुष् (पुष) ९/५७ पुष्टौ (प) पूर्ववत् ।
श क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-कात-
शा-हे-वो ।

ग—पुणामि—गी १२, १३ । पुणानि—मभार ३ ६२, ३, २५ ६, ३ २२ २ ।

+√पुष्प (पुष्प) १ ११	विकाम (प)	पूर्ववत् ।
श	क्षी ।	√पुष्प १ २९ k गतो (प)
	पिङ्गसने—	काकृ ।
	मै-सा च जै काकृ	√पुष्प १/४१० k गतो (प)
	कात शा-हे ।	काकृ ।
	फुल्लने—वो ।	

ग—कालेन पुण्यन्ति नगा वनेषु—मभार १२, ७२९ । पुण्यन्ति च फलन्ति च—
हरिव १० ७९९ ।

स्यान् कण्ठ्वात्पिगान्तर्गत मत्वा ह्रिट्नीमहाशयेनापेक्षित ।

+√पुम (पुम) ४/१ २	विभागे (प) इत्येके—क्षी	<√प्युस् (प्युस्) १ विभाग
मै सा श च-नै काकृ	क्षी शा हे-वो ।	(प) ।
कात ×		√प्युष् (प्युष्) ४/विभाग
		(प) ।
		√पुष् १ २० विभाग (प)
		काकृ, ५४ कात ।

√पू (पू) १/९५१	पवने (आ)	पवते-निघ २/११=
श काकृ-√पु	क्षी मै सा-च-नै काकृ-	गतिकर्मा ।
	कात शा-हे ।	√पू (पू) ९ पवने (उ) ।
	शोत्रे—वो ।	

ग—पवते-ऋ २ १६५, तै ४, ६ १, ४ ।

+√पू (पू) ४ (९/१०)	पवने (उ)	
मै सा श च जै काकृ-	क्षी ।	पूर्ववत् ।
कात-शा हे ×	शोत्रे (आ)—वो	

ग—पूयते-ऋ ९ ८६, १२ । पूयन्ते सत्यसाक्षिण—मनु ८, २५७ प्रयन्ते—
८, ३११ ।

√पू (पू) ९ १०	पवने (उ)	
श	क्षी-मै सा च-जै काकृ-	पूर्ववत् ।
	कात-शा-हे ।	
	शोत्रे—वो ।	

ग—पुनाति-ऋ १, १६०, ३, मा १, ९, ४। पुनीते-मै १, ५, ६, काठ २३, १।

ङ—√पुण=(१) पावित्र्ये, (२) धान्यस्य तुषराहित्ये (अवहनने)। पुणति-
गाया १, ७।

√पूय् (पूयी) १ ४८१ विशरणे दुर्गन्धे च (आ)।
श X क्षी-मै सा काकृ-कात्।
विशरणे—च।
दुर्गन्धविशरणयो—शा हे।
दुर्गन्धशीर्णयो—वो।
दुर्गन्धविशरणयो—जै।

ग—पूयति-तै ५, ३, १, १, शत्रा ४, १, १, ३। अपूयीत्-जैत्रा १५७। ह्रिटनी-
महाशय इम भ्वादौ स्वीकृतवान्। दिवादौ कुतो नाङ्गीकृतवान् √प्यायादि-
(१४८५)-धातुवत्।

ङ—पूअ (<पूय्)-पण्ह १, १, गाया १, ८।

ङ—पूअ=दधि-दे ६, ५६।

√पूर (पूरी) ४/४१ आप्यायने (आ) √पृ ३/पालनपूरणया (प)।
श क्षी मै सा च-जै काकृ-
कात् शा हे। √पूर् (पूर्ण) १०/सघाते
पूतौ—वो। (प)।

ग—पूर्येथाम्-वा स ५, २८। अभि नः पूर्यता रयि -पार गृ ३, ४। कुम्भस्य
पूर्यत -वा रा २, ६३, २१।

छ—पूजना (<पूर्य[ते])=आप्यायने, पूतौ।

+√पूर् (पूर्व) १, ५७३ पूरणे (प) √पृ ३/पालनपूरणयो (प)।
मै-सा श-जै-कात् X क्षी-च काकृ-शा हे। √पर्व (पर्व) १/पूरणे (प)।
पूतौ—वो। √पुर्व (पुर्व) १/पूरणे (प) मै।
उदाहरण √पुर्व (पुर्व) १/५७६ वत्।

+√पूल् (पूल) १'५२८ सघाते (प) √पुण् (पुण) १०/सघाते
श X क्षी मै सा च जै काकृ-
कात् शा-हे। (प) सा।
सहतौ—वो। √पूण् (पूण) १०/सघाते
(प) जै।
√पूर् (पूर्ण) १०/सघाते
(प)।

ग—पूलक०-का श्रौ २२११ (=वृणसहति)। पूलय०-अ चे १४,२,६२।

ङ—पूल=वृणसहति-उप ३२२ टी, कुप्र २/५।

उ—पूला } =वृगमहति-बु ग।
पूरा }

+√ पूष् (पूष) १/६६८ वृष्टौ (प) द्र√ पुष् १/६९१।
श×(काकृ-√पुष) क्षी मै सा च नै काकृ
कात शा-ह वो।

ग—पूषा-ऋट् ३,६२,९। पूषणस्य-ऋट् १८,५,५। पूषेम-शौ १९,६७,५।

√पृ ३ ४ पालनपूरणयो (प) <√पृ पालनपूरणयो (प)।
श च नै काकृ शा× ह्रस्वान्तोऽयमिति नन्ती-क्षी।
क्षी मै सा कात हे।
पालने पूतौ—वो।

ग—पिपर्वतन-ऋट् १,१५६,३, पूषि-१,२२,९। पिपर्वि-ऐत्रा ३,२५, गोत्रा
२,६,१४।

√पृ ५/१० प्रीतो (प)
श क्षी मै सा च जै, काकृ (उ),-
कात शा हे वो।
व्यापृतो—ह्वि।

ग—यदिन्द्रियप्रीतय आपृणोति-भा पु ५,५,४, व्यापृण्वान यतोऽबुध-
१,११,३७।

+√पृ (पृङ्) ६/१०१ व्यायामे (आ) √पृ ३/ पालनपूरणयो (प)।
श (काकृ-√प्री) क्षी-मै सा च-जै काकृ
(कात-√वृ [वृङ्]) कात-शा हे।
व्यायामके—वो।
५/ ह्वि।

ग—मा व्यापृत परकार्थेषु भूस्त्वम्—सभाग २,२१२६।

ङ—√वावर (अक)=व्यापृतो। वावरङ्-भवि।

ङ—वावड (<व्यापृत)—कस, सुर १,९। वावड—(<व्यापृत)

उपपृ ८७।

ङ—शौरसे-वापिद् (<व्यापृत)—नाट-वेणी ६७।

+√पृच् (पृची) २/१९ श×	सम्पर्के (आ) क्षी मै च काकृ कात-वो । सम्पर्चने—सा जै शा-हे ।	>√पृञ्च् (पृचि) सम्पर्के (आ) इति कौशिक-क्षी । √पृञ्ज (पृजि) २/ सम्पर्चने (आ) शाकटायनोऽपि- सा । √पृज् (प्रजी) २/ सम्पर्चने (आ) इत्यपरे—सा । √पृच् (पृची) ७/ सम्पर्के (प) ।
--------------------------	--	---

ग—य सीमकृण्वन्तमसे विपृचे-(चतुर्थी ?)-ऋ ४ १३,३ ।

√प्रच (प्रची) ७/२५ श	सम्पर्के (प) क्षी-मै सा-च, काकृ (उ), कात शा ह-वो । सम्पर्चने—जै ।	पूर्ववत् पृणक्षि-निघ ३/२०=दानकृमा
-------------------------	--	--------------------------------------

ग—पृञ्चन्ति-ऋ १०,१४,१३ । पृणक्ति-शब्दा ७,३,१,३०, काठ २१,६ ।
काशकृत्स्नमतेनोभयपदित्वात्-सम्पृङ्क्ते-ऋ ७,१०३,४ इत्यपि ।

+√पृज् (पृजी) २/२० क्षी-मै-श-च जै- काकृ कात शा हे वो×	सम्पर्चने (आ) सा । सा ।	द्रष्ट √पृच् २/१९ ।
---	------------------------------	---------------------

+√पृञ्च् (पृचि) २/१९ मै च जै-काकृ कात- शा हे वो×, श	सम्पर्के (आ) इति कौशिक-क्षी क्षी । सम्पर्चने—सा । दुर्गकाश्यपनन्दिधन- पालादय —सा ।	पूर्ववत् ।
---	---	------------

ग—कृतुभिर्न पृङ्क्ते-ऋ १०,९५,१, मध्वा पृञ्चे नद्य —६,१२,३ । रुधादाव-
स्योभयपदित्वेन तत्रैव गतार्थता ।

+√पृञ्ज् (पृजि) २/१९ क्षी श च-जै काकृ कात-शा-हे वो×	वर्णे (आ) इत्येके-मै मै सा ।	√पिञ्ज् (पिजि) २/ वर्णे (आ) मै । √पिञ्ज् (पिजि) २/ अव्यक्ते शब्दे (आ) ।
---	---------------------------------	---

+√पृञ् (पृञि) ०/००	सम्पर्चने (आ)	√पिञ् (पिञि) ० ००
क्षी-मै श-च काकृ-	शाऋटायनाऽपि-सा	सम्पर्चने (आ) सा ।
कात यो X	सा नै शा हे ।	
+√पृड् (पृड) ६/४९	सुखने (प)	√पृण् (पृण) ६ प्रीणने (प) ।
श	क्षी मे-सा च नै काकृ	√मृड् (मृड) ६/ सुखने (प) ।
	कात शा ह ।	
	मुत्ति—वो ।	
√पृण् (पृण) ६/५८	प्रीणने (प)	√पृड् (पृड) ६ सुखने (प) ।
श (काकृ-√तृण्)	क्षी मै मा च नै काकृ-	√प्री (प्रीच्) १ प्रीतो (आ) ।
	कात शा हे ।	√प्री (प्रीञ्) ९ तर्पण
	तृपि—वो ।	कान्ता च (उ) ।
		√पृण् १ ०८ ० अपनयने
		(प) काकृ ।

ग—प्रणति-ऋ ० ०६, ६ । प्रणस्व-सा ५ १९, ते १, ७, १३, २, शो २, १, २ ।

+√पृथ (पृथु) १ ७ ८	विस्तारे (आ)	√प्रथ (प्रथ) १ प्रथ्याने
मे श-जै काकृ कात	क्षी-च ।	(आ) ।
शा हे-वो X	प्रथ्याने—सा ।	√पृत् १ ६६८ ० व्याप्ता (उ)
		काकृ ।
		√पृथ् १, ६६८ १) व्याप्ता (उ)
		काकृ ।

“प्रथिस्रदिभ्रस्ता सम्प्रसारणम् -उणा १ ०८ इति वचनादन्वार्धममु मन्थन्ते-क्षी ।

ग—द्यावा पृथिवी-ऋ ४, ५६, १ ।

√पृष (पृष) १ ६९६	सेचने (प)	√वृष् (वृषु) १/ सेचने ।
श X	क्षी म सा च नै काकृ	√पृष् १/४००० गतौ (प) काकृ ।
	कात-शा ह ।	√मृष् (मृषु) १/ सेचने (प) ।
	हिंसासक्लेशनदानेषु-	√स्पृश (स्पृशा) ६/ मस्पृशे (प) ।
	इति काश्यप -सा ।	

ग-पर्यत-गागृ २, ३, १५ । इपुपषिन्-शत्रा १३, ४, २, ५ । दाता मे पृपती
नाम्-ऋ ८, १८, १० । पृषन्-अ व १, २३, २ । सले न पर्षान् प्रतिहन्मि भूरि-ऋ,
१०, ४८, ७, -निरु ३, १०, १ = सञ्चितयान्-दुर्गाचार्य ।

√पृ ३/४ श-कात् × पालनपूरणयो (प) > √पृ पालनपूरणया (प) इति
क्षी मै सा काठ कात- नन्दी-क्षी ।
शा हे । √प ९ पालनपूरणयो (प) ।
पालने-च । √पार् (पार) १८/ कर्मसमाप्तौ
पालनपूरणे-जै । (प) ।
पालनपोषणयो -काठ । √पूर (पूरी) ४/ आयायने
पालने पूतौ-बो । (आ) ।
√पृ हि ।

ग-पिपति-रि ५, २०, ३, मै १, २, ८, काठ २, ९ ।
च-√पुर (सक) = पूरणे । पुरह-पिंग (प्रयोज) ।

√पृ ९/१७ कात् ×, श पालनपूरणयो (प) पूर्ववत् ।
क्षी-मै-सा शा-हे ।
पालने-च ।
पालनपूरणे-जै ।
पालनपोषणयो -काठ (उ) ।
पालने पूतौ-बो ।

ग-पृणीत -ऋ १०, ११७, ९ । पृणाति-शौ ६, २२, ३ ।

√पेब् (पेष्ट) १/३७२ सेवने (आ) मै ।
क्षी सा-श-जै काठ- मै ।
कात् शा हे बो × गतौ-च ।

+√पेल् (पेल) १/५४० गतौ (प) पेलयति-निघ २/१४ =
क्षी-मै-सा च-जै काठ- गतिकर्मा ।
कात् शा-हे । पिपीलिका पेलतेर्गतिकर्मण -
गतौ चाले च-बो । निरु ७, १३ ।
√फेल् (फेल्) १/गतौ (प) ।
√पेण् १/१५१ गतौ (प) च ।

ग—पुष्पपेलव०-कथास २/९७।

ङ—√उपेल (<उन्+√पेल्)=उच्चे ऋण उन्नता। उपलिअ-कुमा।

ञ—√पेलना (<पेलनम्)=प्रेरणे, प्रवेशे। √पीड्धातोर्व्युत्पादनपेक्षया प्रकृतवातोर्व्युत्पादने लाघयम्।

+√पेव् (पेवृ) १/५२	सेवने (आ)	√प्लेन् (प्लेन्) १/सेवने
श×	क्षी-च-जै शा ह।	(आ)।
	सेचने—मै-सा-	√मेव (मेवृ) १/सेचन
	काक्-कात। सेने—वो।	(आ)।

+√पेश (पेशृ) १/७२	गतौ (प) इति	<√पेस् (पेस्) गतौ (प)।
मै श च जै-काक् कात-	सभ्या -त्वी	√पिस् (पिस्) १/गतौ(प)।
शा-हे वो×	त्वी सा।	√पिश्(पिश्) १/ गता(प)।

ग—एकोन्मीलनपेशल -उत्तरराम ६, ३१।

+√पेस् (पेस्) १/७२	गतो (प)	>√पेश (पेशृ) गतौ (प)।
श×	क्षी मै-सा-च ने-काक्	इति सभ्या —क्षी।
	कात-शा हे।	शेष पूर्ववन्।
	गत्याम्—वो।	

ग—पेसुक -शत्रा १,७,३,१८।

+√पै १/९५	शोषणे (प)	√पा १/पाने (प)।
श×	क्षी-मै-सा च जै काक्-	√वै (ओवै) १/ शोषणे
	कात शा हे।	(प)।
	शोपे—वो।	

ग—क्षरन्नापो न पायनाय राये सहस्राय-ऋ १,११६,९।

+√पैण् (पैण्) १/४५०	गतिप्रेरणश्लेषणेषु (प)	√पैण् १/१५० गतिप्रेरण
श च काक् कात वो×	क्षी-मै सा जै शा-हे।	श्लेषणेषु (प) कात।
		√पैण् १/१५१ गतौ—च।
		√प्रण् १/२१३ a गतिप्रेरण-
		श्लेषणेषु (प) काक्।
		√फ्रेण १/२१३ b गति-
		प्रणश्लेषणेषु (प) काक्।

ड—√पेल्ल (सऋ) = प्ररणे, क्षेपणे । कर्म-पेस्तिळज्जइ-उव ।

उ—√पेडना } (< पैणतम्) = प्ररणे ।
उ—√बेडना }

उ—पैगा, पैडा = मार्ग, (२) सादी, (३) प्रणाली ।

√प्याय् (ओप्यायी) १ ४८१ वृद्धौ (आ)	√प्यै (प्यैड) १/ वृद्धौ
श ×	(आ) ।
	क्षी-मै सा च-जै-काक-
	कात शा हे-वो ।
४	द्विद्विती ।
	√स्फाय् (स्फायी) १/
	वृद्धौ (आ) ।

ग—प्यायताम्-शब्रा ३,४,३,१८ । प्यायताम्-ऋ ६,१०,१२ । प्यायन्ति-
जैब्रा ४८ ।

+√प्युप् (प्युष) ४ १०२ विभागे (प) इति दुर्ग —	<√प्युस (प्युस) विभागे
मै-सा श-जै काक कात- क्षी ।	(प) ।
शा ×	√पुस् (पुस) ४/१०२
	विभागे । (प) इत्येके-
	क्षी ।
	√प्युष (प्युष) १०/१४०
	उत्सर्गे (प) हे ।
	√व्युस (व्युस) ४/
	विभागे (प) सा ।
	√व्युष् (व्युष्) ४/ विभागे
	(प) मै-सा ।
	√बुस (बुस) ४/ विभागे
	(प) सा ।

अपि +√उष (उष) १/ दाहे (प) = अप्युप् । “वष्टिभागुरिरल्लोपम्”
न्त्यकारलोपे सति √प्युष् इति धातुर्निष्पद्यते । वोपदेवमतेन दाहार्थकोऽप्ययमिति
वयम् ।

+√प्युस् (प्युस) ४/६	विभागे (प)
मै सा श च-जै-काक	क्षी ।
कात ×	दाहे—शा-हे ।
	दाहे विभागे च—वो ।
	पूर्ववन् ।

+√प्युस् (प्युस्) ४/१०० विभागे (प) पुषान्ति >√प्युप् (प्युप)विभागे (प) ।
मे-सा श च-जै काकृ क्षी ।
कात शा हे X दाह विभागे - वो ।

√प्यै (प्यैङ्) १/९४९ वृद्धा (आ) √प्याय (ओप्यायी) १/
श X क्षी-मै मा च ने काकृ वृद्धो (आ) ।
कात शा ह वो ।

ग—तत आप्यायसे पुन -ऋ १०,८५,५ । आप्यायन्ते पुन पुन -मभार
१२,९८९ ।

√प्रच्छ् (प्रच्छ) ६/१३० ज्ञीप्सायाम् (प) पृच्छति—निघ २/१८=
श क्षी मै-सा-कात शा-ह । अर्चतिकर्मा ।
प्रश्ने—च ।
ज्ञीप्सने—जै ।
ईप्सायाम् (ज्ञीप्सायाम्)
—काकृ ।
ज्ञीप्से—वो ।

ग—पृच्छते-ऋ ९,८९,३ । पृच्छति-तै ६,३,१०,१, शत्रा १,७,१,१७ ।

ङ—√पुच्छ (सक) = प्रश्ने । भूका -पुच्छे-पि ५१६, कुमा, भग ।

√प्रथ् (प्रथ) १/७५७ प्रख्याने (आ) √पृथ् (पृथ) १/ प्रख्याने
श X क्षी-मे-सा-काकृ-कात-शा-ह । (आ) सा ।
विस्तारे—च ।
प्रख्यातौ—नै ।
प्रक्षेपे ख्यातौ च—वो ।

ग—प्रथते वृषायते-ऋ १०,९४,९ । प्रथते-तैत्रा १,४,१०,९ ।

+√प्रस् (प्रस) १/७५९ विस्तारे (आ) इति √प्रथ् (प्रथ) १ ७५७
श-च X दुर्ग -क्षी । प्रख्याने (आ), विस्तारे—
क्षी मै-सा-जै-काकृ- च ।
कात-शा-हे ।
प्रसवे—क्षी हे ।
सवे ततौ—वो ।

√प्रा २/५०
श

पूरणे (प)
क्षी-मै-सा च जै काकृ-
कात-शा हे ।
पूतौ—वो ।

√पु ३/ पालनपूरणया
(प) ।

ग—प्रासि-ऋ १,४२,९, पप्रतु -८,४१,९, पप्रौ-१,८१,५, १,११५,१ ।

√प्री (प्रीङ्) ४/३५
श X

प्रीतौ (आ)
क्षी मै-सा-च-जै काकृ-
कात शा-हे-वो ।
४' कर्मणिवा
ह्वि ।

√प्री (प्रीव्) ९/ तर्पणे
कान्तौ च (उ) ।

ग—ट्य तु निष्कारणादेव प्रीयसे-वा रा ६,१०,२३, मा प्रीयते कश्चिन्—
२,१७,३२ । प्रीयामो दर्शनेन व -मभार ३,१५०२५ ।

√प्री (प्रीव्) ९ २
श

तर्पणे कान्तौ च (उ)
क्षी-मै-सा काकृ कात-वो ।
वृत्तिदीप्त्यो —जै ।
तर्पणे—च ।
कान्तितर्पणयो —शा ।
वृत्तिकान्त्यो —हे ।

√प्री (प्रीव्) १० तर्पणे
(उ) ।

ग—प्रीणीते-ऋ ७,७,३ । प्रीणाति-तै २,६,६,४ ।

√पु (पुङ्) १/९४२
श

गतौ (आ)
क्षी मै सा-च-जै-काकृ
कात शा हे ।
सर्पणे—वो ।

√प्लु (प्लुङ्) १/ गतौ
(आ) ।
प्रवते-निघ २/१४ ।

ग—अभिप्रवन्त समनेव योषा -ऋ ४,५८,८ । अत्यप्रवत-तै ७,१,१,२ ।

+√पुष् (पुष) १/६९४
श X

दाहे (प)
क्षी-मै-सा-च-जै काकृ-
कात शा-हे ।

प्र+√उष् (उष) १/ दाहे
(प) ।

√प्लुष् (प्लुष) १/ दाहे
(प) ।

ग—प्रोष्ट० १-खि ४,५,२३ [सपा खिसा २९,२३ प्रोथ इति पाभे]

√प्रुष (प्रुष) १/१५
श

स्नेहनसेचनपूरणेषु (प)
क्षी हे ।
स्नेहनमोचनपूरणेषु—मे ।
स्नेहनसेवनपूरणेषु—सा ।
स्नेहसेचनपूरणेषु—काकृ-
कात शा ।
स्नेहने—च ।
स्नेहनसेचनसेवनपूरणेषु—जै ।
स्नेहे सेकपूर्वोश्च—वो ।

ग—'प्रुषणन्' इत्युदाहृतवान् हि । मया नावाप्तम् । प्राणते—मा २२, २६,
ते ७, ५, ११, २ । मोवादिकोऽपि—प्राणुवति—ऋ १, १६८, ८ ।

अ+√प्रेण् (प्रेण) १, २, १३३
पा क्षी-मै-सा श च-जै-
णि कात-शा हे वो ×
नी
य

गतिप्रेषगश्लेषणेषु (प) इ √पैण् (पैण्) १ ४१८ ।
काकृ । √प्रैण् (प्रैण्) १ गति-
प्रेरणश्लेषणेषु (प) सा ।

ग—प्रेणिम् आवतम—ऋ १, ११०, १० ।

+√प्रेष् (प्रष्) १/६११
मै-श-च-जै काकृ-कात
शा-हे-वो ×

गतो (आ)

√एष् (एष्) १/ गतो
(आ) ।

+√प्रैण् (प्रैण्) १ ४१४
क्षी-मै-श-च-जै-काकृ
कात शा-हे-वो ×

गतिप्रेरणश्लेषणेषु (प) द्रष्ट √पैण्—१/४१० ।
इति कचिन् पठ्यत-सा ।
सि को ४१८ ।

+√प्रोथ् (प्रोथ्) १ ८५०
श ×

पर्याप्तौ (उ)
क्षी-मै-सा-च-जै-कात-
शा-हे ।
पर्यापणे—वो ।
काकृ ?

√प्रुथ् १/६६८ व्याप्तौ
(उ) ।

√प्रुथ्

नासाशब्दे—हि ।

ग—प्रोथत्—ऋ ७,३,२, तै ५,४,३,३। प्रोथन्तम्—ऋ १०,११५,३, पोप्रुथत्—
१,३०,१६ = शब्दे । नार्थसवाद् ।

+√प्लक्ष् (प्लक्ष्) १/८७८ भक्षणे (उ) इति √भ्लक्ष् (भ्लक्ष्) १/ भक्षणे
मै-श च-जै-काकृ-कात- दुर्ग-क्षी (उ) ।
शा-हे× क्षी-वो ।
अदने—सा ।

सायणस्तु धातुमिममनार्थमाह—‘प्रक्षरतीति प्लक्ष्’ इति प्रपूर्वात् क्षरते प्लक्ष-
शब्दस्य भाष्यकारेण व्युत्पादितत्वात् (अय धातु) अनार्थ एव—१/८७७ सा ।

इत्थ तु बहवो धातवोऽनार्था सेत्स्यन्ति । तत्र तत्र सायणेन कुतो न विचार
कृत ?

ग—प्लक्ष-तैब्रा ३,८,१९,२ ।

+√प्लव् (प्लव्) १/५०८ गतौ (आ) इत्येके-मै । <√प्लेव् (प्लेव्) गतौ
क्षी श-च-जै-काकृ- मै-सा । (आ) ।
कात-शा-हे वो× √पव् (पव्) १/गतौ (आ)
इत्यन्ये-मै ।
√प्लु (प्लु) १/ गतौ
(आ) ।

ग—प्लवते-ऐब्रा ६,३० । क्ते ‘प्लवित’-रूप दृष्ट्वैव शक्यते स्वीकर्तुम्, ‘प्लवते’
इत्यस्य प्लुद्धातुनापि सिद्धत्वात् ।

√प्लिह् (प्लिह्) १/६३४ गतौ (आ) ।
श×, (च-शा√प्लीह्) क्षी मै-सा-च जै कात-शा-हे ।
चक्रगतौ—काकृ ।
गत्याम्—वो ।

क—(स) प्लेइष = विस्तारे-वा पौकनी ।

ग—प्लिहा (प्लेहते = वृद्धि गच्छतीति) = प्लीह्रोग । यथा याज्ञवल्क्ये
३,९४—“नाभि क्लोम यकृन् प्लिहा” ।

√प्ली १/३४ गतौ (प) मै । √व्ली १/ वरणे (प) ।
क्षी-श-च-जै-काकृ- मै-सा ।
कात शा हे वो×

ग—'विप्लियन्ते' दत्युदाहरति हि ।

√प्लु (प्लुड) १/९२३ श	गतौ (आ) क्षीमे-सा च-नै काकृ कात शा हे । सर्पणे—वो ।	√प्रु (प्रुड्) १/ (आ) ।
--------------------------	--	----------------------------

ग—प्लवते-ऋ १० १५५३, पै ६८,७ ।

√प्लुष (प्लुषु) १/६९५ श×	दाहे (प) क्षीमे-सा च जै काकृ कात शा हे । दहि—वो ।	√प्रुष (प्रुष) १/६९५ नाह (प) ।
-----------------------------	--	-----------------------------------

ग—प्लोपति-इति हि । मया नाधिगतम् । विलुष्ट-वा रा २, १०५, ९ ।
मन्नालोषणम्—मालतीमा १ ।

+√प्लुष (प्लुष) ४७ च जै काकृ-कात शा वो×, श ग—उत्तरधातुवन् ।	दाहे (प) क्षीमै-सा हे ।	पूर्ववत् ।
--	----------------------------	------------

+√प्लुष (प्लुष) ४/१२३ श शा×	दाह (प) पुषादि क्षीमै सा च-जै काकृ कात ह । दहि—वो ।	पूर्ववत् ।
--------------------------------	--	------------

ग—प्लुष्यते (कर्मणि ?)—सुश्रु. १, ३७, १, प्लुष्ट०-बृह स ५, ९४, ३६ ।

+√प्लुष (प्लुष) ९/५६ श	स्नेहसेचनपूरणेषु (प) क्षी हे । स्नेहनमोचनपूरणेषु—मै स्नेहनसेवनपूरणेषु—सा । स्नेहने—च । स्नेहनसेचनसेवन- पूरणेषु—जै ।	√प्रुष (प्रुष) १' स्नेह- सेचनपूरणेषु (प)
---------------------------	---	---

स्नेहनसेचनपूरणेषु—

काकृ कात-शा ।

स्नेहे सेकपूर्त्याश्च—जो ।

ग—प्लुष्टशिल्ष्टायतभुज०-सभार ९,३०० । प्लुष्ट०-कथामणि ४०,६८ ।

+√प्लेव (प्लेवृ) १ २२२
श च-काकृ-कात X

सेयने (आ)
क्षी-जै शा-ह ।
सेचने—मै सा ।
सेवे—वो ।

√पेन् (पेवृ) १ सेयने (आ) ।

√प्सा २/२४
श

भक्षणे (प)
क्षी मै-सा-च-नै काकृ
कात शा-हे वो ।

√भस् (भस) ३/ भर्त्सन
दीप्त्यो (प) ।
भक्षणदीप्त्यो —ऋग्भाष्ये
१,२८,७—सायण ।
प्साति-निघ २/१४ गति
कर्मा ।
यदास इत्यभक्षस्य-निरु
५,१३ ।

ग—सपत्नान् प्साहि मे पूर्वान-शो १०,३,१४ । ग्यायात्-शत्रा ३,५,४,२४ ।

√फक् (फक्) १/११५
श X

नीचैर्गति (प)
क्षी मै-सा-च-जै काकृ कात
शा हे ।
असद्व्यवहारे शनैर्गती—
वो ।

√ष्वक् (ष्वक्) १/
गत्यर्थ (आ) ।

नीचैर्गति = मन्दगमनम् असद्व्यवहारो वा—क्षी ।

ग—भुजगराजफक्त्फणा -प्रतापरुद्रीय ३३,७९ ।

ङ--फक्किया (< फक्किका) = ग्रन्थविषमस्थलम्-सुर १६,२४७ ।

छ—फॉक = (< फक्किका) = खण्डम् ।

√फण् (फण) १/८०४
श X

गतौ (प)
क्षी मै-सा च-जै काकृ
कात शा-हे वो ।

√फण् १/ निस्नेहने
(प) वो ।

√फण् १/२०७ शब्दे (प)
काकृ ।
फणति—निघ २,१४ =
गतिकर्मा ।

ग—ऋट्या इव पम्फणत -सि ५,५,११ । फण (फणति=विस्तृति गच्छति)-
तैत्रा ३,१०,१,४ । अफाणयन्-ऋ ८,५८,१२, एजा २,२ ।

√फल् (विफला) १/२१७ विशरणे (प)
श X क्षी मै सा च-जै-काकृ
कात शा-हे ।
भिन्ति—यो ।

√फुल् (फुल्) १ २२०
विकसने (प) ।

ग—फलेन्मूर्धा स्म ते राजन्-जा रा २,६३ २० (गी प्र स) । शत गऽस्य
फलेन्मूर्धा-मभार ३ १६५६२ ।

√फल् (फल्) १ २३० निष्पत्तो (प)
श क्षी-मै मा च जै-काकृ-
कात-शा-हे वो ।

√फल् १/३८१ गतो (प)
काकृ ।
√पल (पल) १/०२० b
निष्पत्तौ (प) काकृ ।

ग—सर्वकामान् फलन्ति (नगा)-वा ग ४,४४,१२ । द्रुमा फलन्ति-
हरिव १२७९९ । आचार फलने धनम्-मभार ५,३८८७ ।

ङ—√फल (अक) = निष्पत्ता । फलइ-गा १७,८९४ ।
छ—√फलना
ज—√फरना# १ } = फलने ।

+√फुल् (फुल्) १ ५३० विकसने (प)
श X क्षी मै सा-च-जै काकृ
कात शा हे ।
विकसने—यो ।

√फु १/५५० । गतौ (आ)
काकृ ।
√फुल् १/०४४ a विकसने
(प) काकृ ।

ङ—√फुल् (अक) = विकसने । फुल्इ, फुल्ए, फुल्लेइ-रभा , सम्मत १४० ।
च—√ फुल (अक) = विकसने-पिंग ।
ज—√फूलना = विकसने ।

+√फेल् (फेल्) १/५४१ गतो (प)
श X क्षी-मै-सा-च जै-काकृ
कात-शा-हे वो ।

√फेल् (फेल्) १/गतौ (प) ।
√फ्रेण् १/०१३a गतिप्रेषण-
श्लेषणेषु (प) काकृ ।
√फ्रण् १/०१३ b गति
प्रेषणश्लेषणेषु (प)
काकृ ।

√उन्ध् (बन्ध) ९ ३७ श ×	उन्धने (प) क्षी-मै-सा च जै, काकृ (उ), कात शा ह । बन्धे—जो ।	√पद् (पद) १ २५ स्थैर्य (प) । √वद् (वत्) १ ४९ स्थैर्य (प) । √वव् (वव) १ ८८ उन्धने (प) । √बन्द् (उत्) १ २१ स्थैर्ये (प) सा ।
---------------------------	--	---

ग—उध्नाति—ते ६ १ ७, २, पै १, ८, १, १, एआ ५, १, ३ ।

+√बभ्र् (बभ्र) १/२, ६ जै ×, श मै-सा-च-काकृ कात शा√वभ्र	गत्यर्थ (प) क्षी । गतौ—हे । गत्याम्—वो ।	√मभ्र (मभ्र) १ गत्यर्थ (प) ।
---	---	---------------------------------

ग—बभ्रिर्वभ्रम्—ऋ ६, २३, ४ ।

+√बब्व् (बब्व) १ ४१२ मै श-च जै काकृ- कात-शा ×	गतौ (प) इति कोशिक - क्षी । क्षी सा-हे । गत्याम्—वो ।	<√बब्व् (बब्व) गतौ (प) ।
---	---	--------------------------

+√बव्व् (बव्व) १ ४१२ श च ×, (जे)	गतौ (प) क्षी-मै-सा काकृ कात शा-हे । गत्याम्—वो ।	>√बव्व् (बव्व) गतौ (प) । √वव्व् (वव्व) १ ४८८ गतौ (प) । √वव्व् १/१४३ २ गतौ (प) च ।
-------------------------------------	---	--

क—बल् बल—, बर् बर्—वा पॉकनी ।

ग—खदिरबव्वुरौ गौरकाण्डौ-मभाष्ये १, १, ४५ । बव्वरीतीर्थमाहात्म्यम् ।
यथा बव्वरिका जाता-स्क पु १, ३७, १ (मन रा मोर स) ।

ङ—बव्वर (<बव्वर) = अनार्यदेशविशेष—पउम ९८, ६५, बव्वरदेशनिवा-
सी—पण्ह १, १, पउम ९९, ५५ ।

ड—बव्वरी = बव्वरदेशीयमहिला—गाथा १, १, औप, इक ।

ड—प्रचरी=केशरचना—दे ६,९ ।

+√बर्ह् (बर्ह) ६३१ प्राधान्ये (आ)
 मे श काकृ× क्षी सा च जै ।
 (कात शा हे वो √प्रह्) स्तृत्तौ हिंसाया दाने
 वाचि—वो ।

√बल्ह (बल्ह) १/प्राधान्य
 (आ) ।

√बर्ह् (बर्ह) १०/हिंसा
 याम् (प) ।

√वर्ह् (वर्ह) १ परिभाषण
 हिंसाच्छादनेषु (आ)

√बर्ह् १/५४५ प्रयत्ने (आ)
 काकृ ।

ग—बर्हणा कृत -ऋ १,५४,३ बर्हणा परिवर्हणा—निरु ६,१८,२ परिवर्हणा =
 परित्राद्, परिहिमा या-दुर्गाचा । शग्बर्हि—शत्रा १४,९,४,११ ।

ठ—√बहराना } (<बर्हगम्) = विस्मरणे (आच्छादने) ।
 छ—√भुगाना }

छ—√बहलाना (<बर्हगम्) = दुःखप्रसङ्ग विस्मय चित्तस्थान्यतो नयने
 (आच्छादने, वाचि) ।

√बल् (बल) १/८०४ प्राणने धान्यावरोधे च (प) √बल् (बल) १' दाने वये
 श× क्षी मै सा । निरूपणे (आ) वो ।
 प्राणने—च काकृ कात । √बल् ६/८० गतो (प) काकृ ।
 प्राणधान्यावरोधयो —जै ।
 प्राणनधान्यावरोधनयो
 —शा-हे ।
 जीवने धान्यावरोधे च
 —वो ।

ग—बल्वलीति—शत्रा २,३,२,११, जै २१० [१ चक्रपरिवर्तने ('बल्वलि'
 दत्येव शब्दने-सा) २-प्राणन इति विवेक] -वै प को ।

+√बल्ह (बल्ह) १/६३० प्राधान्ये (आ)
 श× क्षी-सा-च जै ।

(मै कात-शा हे-
 √बल्ह) । प्राधान्यपरिभाषणहिंसा
 दानेषु—काकृ ।

स्तृतिहिंसादानवाक्षु—वो ।

√बर्ह् (बर्ह) १/ प्राधान्ये
 (आ) ।

√बिल्ह् १/५४४० प्राधान्य-
 परिभाषणहिंसादानेषु (आ)

काकृ ।

√मल्ह (१/२२२)b प्राधान्य
परिभाषणहिसानानेषु (आ)
काकृ ।

१ वल्ह (वल्ह) १, ६२१
परिभाषणहिसानानेषु (आ)
मै ।

ग—गच्छ बलिहकान् वा परस्तराम्—अ व १, २२, ७ । बन्दिक्—अ ने प्राति
१, ४६, शत्रा १२, ९, ३, ३ । अमर्नि वा स्थयिग वेवसा गीर्बाठहे अश्विना—ऋ १,
१८१, ७ = वाचि, दाह्य, घनत्वे ।

+√वस् (वसु) ४/१०६ स्मभे (प) । <√जस् (वसु) स्मभे (प) ।
स्त्री मै श च जै काकृ अपरे वकारानि
कात शा हे-वा× माह —सा ।

√जस् (वसी) ४, १०८ च=परिणामे (प) । √मस् (मसी) २ परिणाम
मे सा श च-जै काकृ कात इति कण्ठ —स्त्री । (प) ।
शा हे वा×
परिणाम = विकार —क्षी ।

ग—श्वान वस्त -ऋ १, १६१ १३ । ता बस्त्रि नश्यत -ऋ १, १२०, १२ ।

+√वाड (वाड्) १, २८३ आप्लाव्ये (आ) सा । √वाड् (१८९) तीव्रगतौ
श× सा च । (प) काकृ ।
(स्त्री-मै-जै शा-हे काकृ कात- आप्लाव्ये—क्षी मै- √वृध् (वृधु) १/ वृद्धो
वो-√वाड्) । जै-शा हे । (आ) ।
आप्लावे—काकृ-
कात वो ।

आप्लाव = उन्मज्जनम्—दुर्गादास ।

ग—बालमेतमबालिशम्-वा रा २, २१, ९ ।

उ—बाढ=आपूर (आप्लावे) ।

√बाध् (बाध्) १/५ रोटन (आ) । √वाह् (वाह) १' प्रयत्न
श× क्षी शा हे । (आ)
लोडने—मै सा ।
विलोडने—च ।

प्रतीघाते—जै ।

लोटने—काकृ-कात ।

मिहतौ—वो ।

ग—बाधते—ऋ १०, १०७, [(३७, ४)०], शो १, १६, ३, अप बाधते १, ३५, ९ ।

ङ—√बाध (सक) = (१) विरोधे, (२) रोधे, (३) पीडायाम्, (४) विनाशे । बाधङ्—पि ५६३ ।

ङ—√बाह (सक) = (१) विरोधे, (२) रोधे, (३) पीडायाम्, (४) विनाशे । बाहङ्, बाहए-पचा ५, ११, उव ।

+√बाह् (बाह्) १ ६३७ प्रयत्ने (आ) ।

श-शा ×

(मै जै-काकृ कात हे-

वो-√बाह्)

क्—भाघु-स्=कफोणि, मणिवन्व -वा पॉकनी ।

ए—अवे बाजु-स्=बाहु -वा पॉकनी ।

ग—सह ओजो बाह्वोर्वो बल हितम्—ऋ ५, ५७, ६, य बाहुतेव पिप्रति-१, ४१, २ ।

√वेह् (वेह्) १/ प्रयत्ने

(आ) सा ।

+√बिद् (बिट) १/३१५ आक्रोशे (प) मै ।

श-जै कात-शा ×

(क्षी हे वो-√बिद्) ।

√बिद् (बिड) १/३१६

आक्रोशे (प) मै ।

√बिद् (बिड) १/ आक्रोश
(प) मै ।

√बिद् (बिड) १/३१६

सा-श-च ×

(क्षी जै-कात-हे-वो-

√बिद्) ।

आक्रोशे (प) मै ।

मै काकृ शा ।

√बिद् (बिट) १/३१५

आक्रोशे (प) ।

+√बिन्द् (बिदि) १/६०

श ×

(मै-वै कात हे-√बिन्द्)

अवयवे (प) ।

क्षी सा-च-काकृ शा ।

अशे—वो ।

√भिन्द् (भिदि) १/

अवयवे (प) सा ।

अथाप्यादिविपर्ययो भवति-

ज्योतिर्धनो विन्दु -निरु

२, १, १० ।

√वट् १/१०७ अवयवे (प)

काकृ ।

क—वेन्दू = विन्दु । त्रोटो—बन्ने = विन्दु । इरि—युदन्ने = विशाला नदी,
प्रयाह तरङ्ग—वा पॉकर्नी ।

ग—उर्वो विन्दुस्दचरन्—अ वे १८, १८, १९ ।

+√बिम्ब् (बिबि) १/२ ६f मर्त्ने (प) काकृ ।

अपाणिनीय

क—ब्रम्ब्, भ्रम्भ, पम्प्—, फम्प् = उड्डयने, वायुग्रहारे । लिथु वँम्ब =
नाभि—वा पॉकर्नी ।

ग—प्रतिबिम्बन्ति—महो ५, ५५, अन्न २, ७१ ।

ङ—√विब (सक) = प्रतिग्रिम्बन । कर्म—विबिन्ड—सूस्त ५६ ।

+√विल् (विल) ६/८०
श×

(काकृ—√गल्)
(जै—√विल्)

भेदने (प)
क्षी मन्मा कात शा हे
वो ।
भेदे—च-शा ह ।
भेदने—काकृ ।
जै ।

√भिल् (भिल) १८, भेदने(प)
इति काशिक—क्षी ।
ग्रि भर भवति ग्रिभर्ते—
निरु २, १७, १ ।
विल्म भिल्म (=भेदनम्)
भासनमिति वा—निरु १,
२८, २ । विल्व भरणान् वा
भेदनाद् वा—निरु १, १७, २ ।

क—बल् = कर्तने, सनने ।

ग—माज्मि दिधिषामि विल्मे—ऋ २, ३५, १२ = प्रस्तरखण्डै ?

ङ—विल् = सुधिरम्—विपा १ ७, गउड ।

+√विस् (विस) ४/१०४
काकृ×,श
(मे कात-शा-ह—
√विस्)

काकृ—√विश ५/५४

प्ररणे (प)
क्षी-सा च जै
क्षेपे—वो ।

√विस्त् १०/४४जलोत्तरणे
(प) ।
विश्यति—निघ १/१४ =
गतिकर्मा ।
विस विस्वतेर्भेदनकर्मणो
वृद्धिकर्मणो वा—निरु
२, २४, १ ।
√विश ४/५४ प्ररणे (प)
काकृ ।

ग—विसानि स्तेनो अप सो जहार—ऐत्रा ५, ३०, अ वे ४, ३४, ५ ।

नास्य क्षेत्रे पुष्करिणो नाण्डीक जायत त्रिसम्—अ व ५, १७, ६ ।

+ √बुक् (बुक्) १ ११० भाषणे (प) √भप् (भप) १/ भर्त्सने
 श× (चै-√बुक्) क्षी म सा क्कृ कात । (प) ।
 भषणे इत्येके— √फक् (फक्) १ नीचैर्गतो
 स्त्री मे सा च ह । (प) ।
 भाषणे भषणे च—नाक् । √बुक् (बुक्) १० भाषणे
 आभाषणे—शा-हे । (प) ।
 आदिशन्—ष्वा ।

क—बु— ऋण्यसयोगे—बुक्-वा पौर्णर्नी ।

र—अये बुक्त्ति = गर्जने, श्रृगालादिशब्दे ।

ड—√सुक् = भषणे । सुक्ड—गा ६६/ अ ।

छ—√भूकना, √भूकना, √भौकना = भषणे ।

√बुड् (बुड) ६/११७ सवरणे (प) मै √ब्रुड् (ब्रुड) ६ सवरणे
 क्षी सा-श-च-चै× म क्कृ कात । (प) ।
 सवरणे उत्सर्गे च—हे । √बुड् १/१६५ उद्गमने (प)
 सवृतौ । उत्सर्गे—यो । क्कृ ।

ग—बुडिल० बुलिल०—शत्रा ४, ६, १, ९, १०, ६, १, १, ऐत्रा ६, ३०, छा-दो
 ५, ११, १ ।

छ—√वूडना } = निमत्तने । अयमुत्सर्ग ।
 छ—√डूवना }

√बुध् (बुध) १/८४० अवगमने (प) अनिट् √बुव् (बुध) १/ बोधने (उ) ।
 श× क्षी-मै सा च-क्कृ-कात √बुन्ध् (उबुन्धिर्) १/
 शा-हे । निशामने (उ) ।
 ज्ञाने (उ)—जै । √बुध् (बुध) ४ अवगमने
 (आ) ।

ग—बोधति—ऋ २, २५, ० ।

छ—√बोधना † = अवगमने ।

√बुव् (बुध) १/८६० बोधने (उ) सेट् > √बुर् (बुधिर्) बोधने (उ)
 श× क्षी मै सा च जै क्कृ इति नन्दी—क्षी ।
 कात शा-हे । शेष पूर्ववत् ।
 छेदने—बो ।

ग—बोधतु—मन्त्रना १, ५, ३ । वाविपीमहि—म २९, ६ ।

१ पुब् (पुप) २/६० अत्रगमने (आ) पूर्ववत् ।
श क्षी म सा च काकृ कात
शा हे ।
ज्ञाने—जै-शा हे
वेत्न—पो ।

ग—मर्षा हि कृतमनुबुध्यते—शत्रा २, २, २ ७ । तु येत—प्राशि १, ७८ ।
तु यति—गर्भ १ । श्रोत्र बु यने श दम्—मभार १२६६९ ।

ङ—बुञ्ज (मक) = ज्ञाने, (२) जागरे । उञ्जइ—उव ।
ञ—वृञ्जना = ज्ञाने ।

+१/बुन्द् (उबुन्दिर्) ८६१ निशामने (उ) } > १/बुन्व (उबुन्विर्) निशा
श-च काकृ कात × क्षी मा जे शा मने (उ) इति नन्दी-क्षी ।
(मे—१/बुन्द्) हे या । } > १/चुन्द् (उचुन्दिर्) १६००
निशाने (उ) च ।
निशानम् = आलोचनम्—क्षी । १/बुद् १/ निशाने (उ) वो ।
१/बुध् (बुध) १ बोधने (उ) ।

ग—आ पुन्द वृत्रहा दने—ऋ ८४२ ४, ८, ६६, ६, साधुर्वुन्दो हिरण्यय -
८६६ ११, बुन्द इषुर्भवति । बुन्दो वा भिन्दो वा भयन् वा भासमानो द्रवतीति वा-
निर ६, २३, १ । अत्र भासमानार्थो गतार्थो भवति ।

+१/बुन्व (उबुन्विर्) १/८६१ निशामने (उ) < १/बुन्द (उबुन्दिर्) निशामने
मे सा-श च जै-काकृ इत्यन्ये—सी वो । (उ) ।
कात शा ह × शेष पूर्ववत् ।

१/बुन्द् > १/बुन्ध् इति सुस्पष्टो विकास ।

+१/बुस् (बुस) ४ १०६ उत्सर्गे (प) १/बुस् (बुस) २/ विभागे
श ? (काकृ—१/बुस्) क्षी सा च काकृ कात । (प) सा ।
(मे जै-शा हे—१/बुस्) हानो—वो । १/पुष् (प्युष) ४/ उत्सर्गे
(प) हे ।
बुसम्-निघ १ १० = उदक-
नाम ।

क—बु, मु=उन्ङ्गयने, उन्मादने । 'स्'-इत्यस्य विस्तार—बुस्-वा पौंरुर्नी ।
 ग—गूहते बुसम् (बुस्यते=उत्सृष्यते (मेघै)-ऋ १०, २७, २८ ।
 छ—√बुसना=पर्युषितौ, उत्सर्गै ।
 छ—भूसा, मुस (<बुसम्) ।

+√बुस् (बुस) ४/१०७ विभागे (प) । पूर्ववत् ।
 क्षी मै श च जै काकृ- अपरे त्वयकारमिच्छन्ति-
 कात शा-हे वो । सा ।

पूर्वस्माद् धातोरभिन्नोऽयमर्थभेदात् पृथक् सख्यात ।

√बृ ह् (बृहि) १/७२८ वृद्धौ (प) क्षी । √बृह् (बृहि) १/ वृद्धौ (आ) ।
 श × शब्दे, च = वृद्धौ √मह (महि) १/ वृद्धौ (आ) ।
 (मै-सा-च जे-कात हे वो- क्षी शा । √वृध (वृधु) १/ वृद्धौ (आ) ।
 -√वृह) वृद्धौ—काकृ । √ब्रह् १/३००d वृद्धौ (प)
 काकृ ।

ग—विशा क्षत्र परि बृ हति तदिद क्षत्रम्-शत्रा ३, ६, १, २४ । वृहन्ति कुञ्जरा
 मभार ९ १९४६ ।

ड—√बिह (सक)=पोषणे । ठा ६-पत्र ३७५, णाया १, १,-पत्र १० ।
 ड—√बूह (सक)=पोषणे । बूहए-सूअ २, ५, ३२ ।

+√ब्रह् (ब्रह) १/७२७ शब्दे, (प) । पूर्ववत् ।
 मै श-जै शा × क्षी ।
 √बृह (बृहिर) इति दुर्गा —क्षी ।
 (सा-च कात-हे वो- शब्दे—काकृ ।
 √वृह) ६/ वृद्धौ—हि ।

ग—यज्ञ स ब्रह्म-शत्रा १, ७, ३४ । स ब्रह्म-अ पे ९, ३, ३ । बृहहाणस्याद्रे
 (=वर्धमानस्य-इति सायण) ऋ ५, ४१, १२ हर्यश्वाय बर्हया-(=उत्साहय-सायण)
 समापीन्-७, ३१, १२ । बर्हय-कौ १, २९८, जै १, ३१, ६ । [धा वृद्धौ वृत्ति] ।

√बृह (बृहु) ६/६७ उग्रमे (प) अतिबृहति रेत (=उद्य
 (मै-सा-श-च जै-कात क्षी काकृ । च्छति-दुर्गाचार्य) निरु
 हे वो-√वृह) उग्रमने—शा । ९, २२, १ ।
 वर मूल बृहतीति वा
 (=उद्यच्छति-दुर्गाचार्य)
 निरु, ५, ४, १ ।

ग—बृहति-पै २०, ४३, ८ ।

+√बेद् (उवेदिर्) १ ८९१ निशामने (उ)
मै-सा श च जै-काकृ इत्यन्ये—क्षी ।
कात-शा हे वो ×

<√बुन्द (उबुन्दिर्) निशा
मने (उ) ।

+√वेह् (वेह्) १, ६३५ प्रयत्ने (आ)
क्षी-मै श च-जै इत्येके—सा ।
काकृ कात शा-हे-
वो ×

<√वेह् (वह्) प्रयत्ने (आ) ।

+√व्युस् (व्युस्) ५ १०७ विभागे (प) ।
क्षी-मै-श च-जै काकृ- केचिदिच्छन्ति—
कात शा-वो × सा-हे ।

<√व्युष् (व्युष्) विभागे
(प) ।

√प्युष् (प्युष्) ५
विभागे (प) ।

√प्युस् (प्युस्) ५/
विभागे (प) ।

+√व्रण् (व्रण) १/४४७ शब्दार्थ (प) सा
क्षी-मै-श च-जै वशादि कचित् पठ्यत
काकृ कात शा-हे × —सा ।
शब्दे—वो ।

<√व्रण् (व्रण) शब्दार्थ (प) ।
√भ्रण् (भ्रण) १/ शब्दार्थ
(प) ।

√वण् (वण) १/ शब्दार्थ
(प) ।

+√ब्रुड् (ब्रुड) ६ ११२ सघात (प) इत्येके—मे ।
श × मै-शा हे ।
(क्षी सा-च-जै वो- सवरणे—कात ।
√ब्रुड्) उत्सर्गसहत्यो —वो ।
(काकृ-√ब्रूड्) सवरणे—काकृ ।

√बुड् (बुड) ६ सवरणे (प) ।

√बुडू १ १६५ उद्गमने (प)
काकृ ।

√ब्रू (ब्रून्) २/३३ व्यक्ताया वाचि (उ)
श क्षी मै सा-जै-काकृ-
कात शा-हे ।
वचने—च ।
उक्तौ—वो ।

ग—व्रतीति-ऋ १०, ६१, १० । ब्रुवते-८, ६, ३, जै ३, ५४, ११ । ब्रूते-म-त्रा
१, २, २ ।

ड—√बू=वचने । बूम, बूहि-उत्त २५, २९ ।

च—√बुव=वचने । बुवइ, बुवदि-कुमा ।

√भक्ष् (भक्ष) १ ८९७ भक्षणे (उ) मै क्षी-श जै-काक् गोX, मै-च शा हे । (कात) अदने—सा ।	} > √भ्रक्ष् (भ्रक्ष) भक्षणे (उ) इत्येके-मै । > √भ्लक्ष् (भ्लक्ष) भक्षणे (उ) इत्येके-मै ।
	√भृक्ष् १/५७०b भक्षणे (उ) शा ।
	√भज् (भज) १' सेना याम् (उ) ।

ग—भक्षति-पै २०, ११, ९ । भक्षन्ति शत्रुमासानि-पञ्चपु ६, १३९, १७ ।

भक्षना*
छ—भच्छना* } (< भक्षणम्) = भक्षणे ।
भषना

√भज् (भज) १ ९८२ झ	सेवायाम् (उ) क्षी मै सा च-जै काक् कात शा ह । भोगसेत्रयो —वो ।	√भज् (भज) १०/ विश्राणने (प) ।
------------------------	--	--------------------------------------

ग—भजन्ते-ऋ १, १२५, ६ । भजध्वम्-शौ १२, ३, ४ ।

ड—√भय=सेवायाम्, (२) विभागे, (३) ग्रहणे । भयइ, भअइ-सम्म
१२४, कुमा ।

√भञ्ज् (भञ्जो) ७/१६ आमर्दने (प) श	क्षी मै सा-च जै काक्- कात-शा हे । मोटने—वो ।	√भञ्ज् १/३१३ c हिसागत्यो (प) काक् ।
--	--	--

ग—वभञ्ज-ऋ ८, ४, ५ । वभञ्जि-शौ १०, ३, १३ ।

√भट् (भट) १/२०३	भृतो (प)	<भृत ।
श	क्षी मै-सा च-जै कात	√भट् (भट) १/७७३ परि
	शा-ह ।	भाषणे (प) ।
	उन्त्राये—काकृ ।	√उट् (उट) १ परिभाषण
	भृतो—वो ।	(प) ।
		√भण्ड (भण्डि) १/ परि-
		भाषणे (प) ।

भृति = वेतनम्-सी ।

ग—हरिभिर्भटा -भा पु ८,१८,९ = योद्धार । भट -नैप १,१०० = गीर ।
यो भाटयित्वा शकट नीत्वा- वृद्धमनु -त्रिादके ११० ।

घ—भट = भृत्य -मिलिन्दपञ्च २२८ ।

+√भट् (भट) १, ७७३	परिभाषणे (प) पित्	√भट् (भट) १ भृतो (प) ।
श×	क्षी मै-सा-च जै काकृ	√भट् १/९३० १ (प) काकृ ।
	कात शा-ह ।	
	भाषणे—वो ।	

ग—बलनाम्नोऽसुरस्य भट्टै -ऋ १६५ । यम पाशभृतश्च तद्भटान्-भा पु
६,१,१९ । वैश्याया शूद्रवीर्येण पुमानेको उभूव ह । स भट्टो वावट्कश्च सर्वथा स्तुतिपा
ठक ॥ त्र वै पु ब्रह्मरण्डे, १० अध्या ।

ठ—भाट (<भट्ट) = चारण, स्तुतिपाठक ।

√भण् (भग) १/५५२	शब्दार्थ (प)	भनति-निघ ३/१२ = अर्चति
श×	क्षी मै सा च ।	कर्मा ऋ ६,११,३
	शब्दे—जै-काकृ कात	√पण् १/२०७ शब्दे १ (प) काकृ ।
	शा हे वो ।	√फण् १/२०७५ शब्दे (प) काकृ ।
		√भ्रण् (भ्रण) १/ शब्दार्थ (प) ।
		√वण् (वण) १/ शब्दार्थ (प) ।

ग—बभाण-बृहज्जाबालो १,१ । भण्यते-तेजोबिन्दूप ५,९२, महोप ६,५८ ।
वराहो २,५९ ।

घ—भणति-पुगलपञ्जति २३,५६ । भणे-मिलिन्दपञ्च २१ ।

ङ—√भण (सरु) = भाषणे । भणइ, भणेइ-कुमा ।

छ—√भणना* † } (<भणनम्) = भाषणे ।
√भनना*

+√भण्ड् (भडि) १ ७० श ×	परिभाषणे (आ) क्षी-मै-सा-च-काकृ- कात-शा-हे । परिभाषायाम्—जै । वाचि—वो । 'परिहासे' इति देव -सा ।	√भण् (भण) १ ४५२ शब्दार्थ (प) । √भण्ड् (भडि) १/१७१ कुत्सायाम् (प) काकृ । √भाण्ड् १/९५, १७२ परि भाषणे (प) काकृ ।
---------------------------	---	---

ग—भण्डान -पै १७, १४, ५ [धा भेदने वृत्ति] ।

घ—भण्डति—विनय १, ४६ ।

ङ—√भड (सक) = भर्त्सने, आक्रोशे । भडइ-सण ।

छ—√भँडना * = मुधा भ्रमणे, (०) भर्त्सने, परिनिन्दने, (३) नाशे,
विकृतौ ।

छ—√भँडना = नि-दने, (०) अव्यवस्थायाम्, (३) त्रोटने ।

√भन्द् (भदि) १/१२ श	कल्याणे सुरे च (आ) क्षी मै सा । कल्याणे—च शा हे । प्रियसुखयो —जै । कल्याणे सौख्ये च— काकृ कात । शुभे मुत्प्रीत्योश्च—वो । भासने—ह्वि । सुखम् = आत्मगुणोदय —क्षी ।	भन्दते-निघ ३/१४=अर्चति कर्मा । भन्दते-निघ १, १६=ञ्जलति कर्मा ।
--------------------------	---	---

ग—भन्दते—ऋ ३, ३, ४ । भन्दना—ऋ ८, ०४, १५, भद्र भद्रमिति ब्रूयात्-
मनु ४, १३९=प्रथम भद्रपदमभद्रपदपरम् (मन्वर्थ) ।

ङ—√भद (सक) = (१) सौख्ये, (०) कल्याणे—विसे ३४३९ ।

+√भर्ब् (भर्ब) १/४०१ गतौ (प) मै-सा श च-जै काकृ- कात-शा हे-वो ×	क्षी ।	√बर्ब् (बर्ब) १/गतौ (प) । √वर्फ् (वर्फ १/ गतौ (प) । √बभ्र् (बभ्र) १/ गत्यर्थ (प) ।
--	--------	--

√भर्ब् (भर्ब) १/५७७ श-जै-काकृ-कात ×	हिसायाम् (प) क्षी मै-सा-च-शा हे । हिसे—वो ।	भर्बति-निघ ०/८=अत्ति- कर्मा । निरु ९, २३ । √भर्ब् १/७५९ हिंसने (प) जै ।
--	---	--

√भर्म १/१३५b हिसार्थ (प)
कात् ।

ग—भर्वति—ऋ १,१४३,५ । भर्वन्—ते १,३,१४,४ । अग्निर्जम्भैस्तिगितेरत्ति
भर्वति—ऋ १,१४३,५ ।

√भल् (भल) १/२९१ श×	परिभाषणहिसादानेषु (आ) । क्षीमैसाकाक्कात् हे । परिभाषणे—च । दानहिसापरिभाषणेषु— जै । हिसादानपरिभाषणेषु— शा । बादिवन् (=दाने- वप्रे नीरूपणे)—वो । ज्ञाने (विचारे, इन्द्रिगोचरे)—ह्वि ।	√बल् १/८१० परिभाषण- हिसादानेषु (आ) हे । √वल्ह् (वल्ह) १/६४१ परिभाषणहिसादानेषु (आ) मै । √भल्ल् १ ४९० परिभाषण हिसादानेषु (आ) । √भल (भल) १० आभण्डने (आ) । √भण्ड् (भण्डि) १, परिभा- षणे (आ) ।
-----------------------	--	---

ग—भद्र भल् त्यस्या—ऋ १०,८६,२३ । भलाय स्वाहा—गोगु ४,६,११ ।
कान्यकुब्जे नृपश्रेष्ठो भलन्दन उरुक्रम—ब्रह्मवै श्रीकृष्णजन्मरूपण्डे १७ अध्या ।

उ—भलटीं = दात्रविशेष (देश) — (हिसायाम) ।

+√भल्ल् (भल्ल) १/२९० श×	परिभाषणहिसादानेषु (आ) । क्षीमैसाकाक्कात् ह । परिभाषणे—च । दानहिसापरिभाषणेषु— जै । हिसादानपरिभाषणेषु —शा । दाने वप्रे नीरूपणे—वो ।	√भल्ल् १/२४७a गतौ (प) काक्कात् । √मल्ह् १/५४४b परिभाषण हिसादानेषु (आ) काक्कात् ।
----------------------------	---	---

क—भरौ-स्, भेरौ-स्, भरु-स्, भेरु-स् = ईषत्कपिशम् । पु उ ज बरो,
पुंग्लो-सैक्सौ बर = भल्ल, ऋक्ष -वा पौकनी ।

ग—धुरनागचभल्लानाम्—मभार १,१४०,६ = शस्त्रभेद (हिसायाम्)
 (भल्लते = हन्तीति) । द्वीपिन रङ्गभल्लका —मभार १०,११६,६ = ऋथा । भल्ला
 पलाल—बृहत्स १४,३८—भल्ल = नेशत्रिशप ।

√भष् (भप) १ ६८६ भर्त्सने (प) । √बुष्क् (बुष्क) १/ भापणे
 श × क्षी म सा च ज काकृ (प) ।
 कात शा हे ।
 बुष्के पिशुनोत्तो—यो ।

ग—भपम्—मा ३०,१९, का ३४,२,१ । भषेयु सहिता सर्वे—मभार २,१४०२,
 आ भषन्—१,५०४९, भषन्ते २,१४०४, तपस्विन सम्पर्णवित् भषन्ति—मभार
 ३,१५६४१ ।

घ—भसति—जातक ४,१८० ।

घ—भुसति, भुस्सति—दीघ (4) १,३१७ ।

√भस् (भम) ३/१९ भर्त्सनदीप्त्यो (प) √भ्मा ० भक्षणे (प) ।
 श-जै-शा × क्षी मै-सा च काकृ- √भप् (भप) १ भर्त्सने (प) ।
 कात हे । वभस्ति—निघ २/८ =
 भक्षणदीप्त्यो—ऋग्भाष्ये अतिकर्मा । भमथ—निघ
 सा १०,८,७ । ० ८ = अतिकर्मा ।
 भक्षणदीप्त्यो—द उणा
 वृ ८/८७ ।
 भर्त्सने—च ।
 भर्त्सने द्युतौ च—वो ।

ग—भसन्—ऋ ६,३,४, वासति—८,४३,३ । वभस्ति—शौ १,२,२, ।

√भा २/४० दीप्तौ (प) √भास् (भास्) १/ दीप्तौ
 श क्षी-मै-सा च जै काकृ- (आ) ।
 कात शा हे वो ।

ग—भाति—ऋ ७,९,३, शत्रा ८,४,१,१० ।

घ—भाति—दीघ २,२०५, विमग्नवत्थु ३५ ।

ङ—√भा (अक) = दीप्तौ । भाइ—कापू ।

ड—√भाअ (अक) = दीप्तौ । भाअदि—शौ ।

छ—√भाना *१ (< भानम् = ज्ञानम्) = (१) प्रतीतौ (२) रुचौ
 (३) शोभने ।

√भाम् (भाम) १/४३१ क्रोत्रे (आ) भामते-निघ २/१० = कुध्यति
 श× क्षी मे सा च नै-काकृ कर्मा ।
 कात शा हे-त्रो । √भा २/१० दीप्तो (प) ।

ग—वीरान् मा रुद्रा भामितो पथी -ऋ १, ११२, ८ । भामित-श्रुताश्रुतरो
 १, २२, मना २, १३ । भाम-व १६ १, [ऋ १०, ८५, २] । मनेचितस्य प्ररजन्ति
 भामा-ऋ ५, २, १०-भामा = क्रोवा दीप्तो वा-इति सायण । गुरु मित्र तय,
 भाम पुत्र च भगिनी तथा-त्रे भा ६, १६, २९-भाम = भगिनीपति ।

√भाष् (भाष) १, ६०७ व्यक्ताया वाचि (आ) √भा २/१० दीप्ता (प) ।
 श× क्षी मै-सा नै काकृ कात √भास् (भास्) १/ दीप्तो
 शा हे । (आ) ।
 वचने-च ।
 वाचि-त्रो ।

ग—भाषत-ऐआ ३, १, ६, गात्रा ११२१ ।

व—भासते-मुत्तनिपात १५२ । भासति-धम्मपद १, २, १६ मुत्तनिपात १५८ ।

ड—√भाम (सरु) = वचने । भामड, भामति-भग, उय ।

√भापना * † }
 छ—√भापना † } (<भाषणम्) = भाषणे ।
 √भामना † }

√भास् (भास्) १ ६१७ दीप्ता (आ) √भा २/४० दीप्तो (प) ।
 श क्षी मै सा च-जै काकृ √भाष् (भाष) १/६०७
 कात शा-हे वो । व्यक्ताया वाचि (आ) ।

ग—भासते-कौलोप २, १, योशि ६, ७७ ।

ड—√भास (अरु) = (१) शोभने, (२) प्रतीतौ । भामए, भासति-मोह
 २९, भत्त ११०, सुग ७, १६२ ।

छ—√भासना = (१) दीप्तौ, (२) प्रतीतौ, (३) दृग्गोचरत्वे,
 (४) सम्पर्चन, लिप्तौ ।

√भिक्षु (भिक्ष) १/६ २ याच्ञायामलाभे लाभे च √भज (भज) १/ सेवायाम्
 (आ) (उ) ।
 क्षी हे ।
 भिक्षायामलाभे लाभे
 च—सा ।

याञ्च्वाया लाभेऽलाभे

च—मै ।

याञ्च्वायाम्—च-चै-

काकृ-कात-शा ।

लाभा^७ र्यालाभोक्ति-

क्लिञ्जि—वो ।

क्लेशे च व्यक्ताया वाचि

—क्षी ।

तत्तद्देशप्रसिद्धार्थाना

पृथङ्निर्देश —क्षी ।

ग—भित्ते-ऋ ७,३०,१७, शत्रा ११,३,३,५ ।

घ—भित्ति-स्युत् १,१७६, चरियापिटक १,१^४ ।

ङ—√भित् (सक)=भिक्षणे । भित्ति-सबोध ३८ ।

√भिद् (भिदिर्) ७/० विदारणे (ङ)

श

क्षी-मै-सा-च-जै काकृ-

कात शा हे ।

भिदि—वो ।

ग—अण्डानि भेदति-ऋ ८,४०,१० (भौवादिक) । अप भिन्धि-ऋ ८,४५,४० । भिनत्ति-तै २,१,५,७, पै ७,७,० ।

घ—भिन्दति-दीघ २,१०७ ।

ङ—√भिद् । भिद्-महा ।

+√भिन्द्(भिदि)१/६४ अवयवे (प)

क्षी मै श-च-जै- सम्मतायाम्—सा

काकृ कात शा- सा ।

हे-वो ×

<√बिन्द् (बिदि) अवयवे (प) ।

√भिण्ड १/१८५ हिंसायाम्

(प) काकृ ।

√भिद् (भिदिर्) ७/०

विदारणे (ङ) ।

ग—भिन्दु -साम्रा १,४,१४ ।

ङ—√भिद् (सक)=(१) भेदने, (२) विभागे (अवयवे) । भिद्-महा ।

ङ—√भिद् (सक)=(१) भेदने, (२) विभागे (अवयवे) । भिदति—आचा २,१,६,९ ।

√भी (बिभी) ३० भय (प) √भ्यस्(भ्यस) १/ भय(आ)।
 श क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- √भी (बिभी) ९/२६ भय
 काकृ (उ)-कात शा ह । (प) च ।
 भीत्याम्-वो ।

क-भाइ- भूइ- भी-जू पॉरुनी ।

ख-अपे बयेन्ने, व्यन्ते-या पॉरुनी ।

ग-भयत-ऋट् १,५८,१, तेत्रा २,८,३,१ । निभति-एत्रा ४,१, शत्रा
 ५,२,१,१९ ।

घ-भायसि-येरीगाया २,२४८ ।

ङ-√भा } (अकृ)=भय । भाइ, भाअइ-महा, स्वान ८ ।
 ङ-√भाअ }

+√मुङ्ग(मुगि) १/१५७ भर्त्तने (प) <√ वुङ्ग(वुगि) वर्जत (प) ।
 मै-सा-श-च-जै-काकृ- क्षी ।
 कात शा-हे वो X

√मुज् (मुजो) ६ १२६ कोटिल्ये (प) √मुङ्ग (भुगि) < भर्त्तने
 श क्षी मै सा च-जै-काकृ- (प) ।
 कात शा हे । √मुज् (मुज) ७ पालना-
 वक्रणे-वो । भ्यवहारयो (प) ।

ग-परिभुजद्रोदसी-ऋट् १,१००,१४ । निर्भुजति-याङ्ग २,१४, सुश्रु २,२३१,
 १९ । व्याभुग्न इव घर्मान्ते-हरिवश ४३१३ ।

√मुज् (मुज) ७/१७ पालनाभ्यवहारयो (प) भोजते-निघ २/१० =
 श क्षी मै-सा, काकृ (उ),- क्रुध्यतिकर्मा ।
 कात-शा हे ।
 रक्षाशनयो —जै ।
 पालने—च ।
 त्राणे भक्षे—वो ।

ग-उभये भुङ्क्षते विश-ऋट् २,२४,१८, क मानुषी भोजत विट्-ऋट् १,७२,
 ८ । मुङ्क्षते-शाआ ६,२०-(मुजोऽनवने १,३,६६ इति तङ्) मै ४,२,१ । मुनक्ति-ते
 २,६,२,४ ।

घ-भुङ्क्षति-सुत्तनिनात १८२ ।

ड—√भुज (सक) = अभ्यवहारे, (२) पालने, (३) उपभोगे, (५) अनुभवे । भुजइ-कस, उवा ।

+√मुण्ड् (मुडि) १/[२७४] वरणे (आ) । √हुण्ड् (हुडि) १ सघात
मै सा ×, श [क्षी] शा-ह । (आ) ।
भरणे—च काकृ-कात ।
भृतौ वृतौ—वो ।

√हुण्ड (हुडि) १/२७७ वरणे—क्षी-सा ।
श च-जै काकृ-कात शा- हरणे—मै-सा ।
हे-यो ×

√भू १ १ सत्तायाम् (प) । √भु १/५५२ ॥ गतो (आ)
श क्षी-मै सा च जै काकृ काकृ ।
कात शा हे यो ।

क—भौइ, भौईए-(मुआ- मुण्-,) भोउ- भू-
रय—अवे वपैति = भवति-जू पॉकनी ।

ग—भवति-ऋ १, २८, १, खि ४, १०, १, मा ३२, ८, का ३२, १, ५ ।

घ—भवसि-मञ्जिम ३, १४० ।

घ—होमि-जातक ३, २६० ।

ङ—भोमि-पि ४७६ ।

ङ—मुवइ-पि ४७५ ।

ड—हुअइ, हुएइ, हुति-पि ४७६ ।

ड—हवइ-कप्प ।

ड—होइ, होअइ-कप्प, उव, महा ।

छ—√होना = सत्तायाम्, उद्भवे ।

√भूष् (भूप) १/६७३ अलङ्कारे (प) । √भू १/१ सत्तायाम् (प) ।
श क्षी-मै-सा च जै काकृ
कात शा हे ।
भूषणे—वो ।

ग—भूषसि-ऋ ८, ९२, २६, भूषेम-शौ १९, ६७, ७ ।

ङ—√भूस (सक) = (१) अलङ्कृतौ, (२) शोभने । भूसेमि-कुमा ।

ञ—√भूषना *† } (< भूषणम्) = अलङ्कारे ।
छ—√भूषना

√भृ (भृञ्) १/८८
श ×

भरणे (उ) ।
क्षी-मै शा-च-जै-काङ्-
शा-हे ।
भृतौ-वो ।

√भृ (डुभृञ्) ० वाग्ण-
पोषणयो (उ) ।
मुगन्तु-ऋ ५, ६, ७ ।

(कात-√वृ [वृञ्]) वरणे-ऋत ।

क-भर् = भृतौ ।

ख-अवे ऋति = भरति-जू पॉकनी ।

ग-अव भरते-ऋ १, १०, २ । भरत-तै २, २, १२, ३ । भरति-शा ८, ३, १५ ।

ङ-√भर (सक) = भरणे । भरङ्-भवि, पिंग ।

√भृ (डुभृञ्) ३ ५
श

धारणपापणयो (उ)
क्षी-मे-सा ने काङ्
कात-शा ।

√भृ (भृञ्) / भरणे
(उ) ।

धारणे-च ।
धारणे पोपणे च-ह ।

भृतिपुण्ड्रयो -वा ।

√भृ (डुभृञ्) ३/५
श च-जै काङ्-कात ×

'वाग्णपोपणयो' इति
द्रमिडा -क्षी ।

क्षी म-मा शा-ह ।

भृतिपुण्ड्रयो -वा ।

ग-विभमि-ऋ १, १०, १ । विभति-मा १९, ९४, का २१, ६, १५, ते
२, ३, ११, ५, मै १, ६, ३ ।

+√भृज् (भृजी) १/१७५ भर्जने (आ) ।
श ×
क्षी-मे-सा-च-जै काङ्-
कात-शा हे-वो ।

√भ्रज् (भ्रज्) ६/पाके
(उ) ।

भर्जनम् = पाकविशप -क्षी ।

क-भर्ज् = भर्जने ।

ख-म पर्सि वस्तन्-वा पॉकनी ।

ग-भर्जति-मैत्रायण्युप ५, ७ । भर्जितम्-शि ६, २३ । माघाणा भर्जयेद्
वाटी-सुश्रु १, २३०, १७ ।

(भृज्येयु-मै १, १०, ११, काठ ३६, ६,) भर्ज-शौ ९, १, ४, पै ६, १९, १
(= दीप्तौ), भृज-मै २, ८, ७ (तैक्षणे) ।

- +√भृड (भृड) ६/११९ निमज्जने (प) इत्ययके-मै >√भृड् (भृड) ६/ निमज्जने
(क्षी) श-च-काकृ- 'निमज्जने' इत्येके-आत्रेय (प) इत्यपरे-मे ।
कात, शा ? -सा । √हृड् (हृड) ६/ निमज्जने
हे-वो× सघाते-शा । (प) ।
√क्रुड् (क्रुड) ६/ निमज्जने
(प) ।
√भृड् (भृड) ६/ निमज्जने
(प) ।
- +√भृश (भृशु) ४/१११ अध पतने (प) √भ्रश् (भ्रश्नु) ६/ अध-
श क्षी मै-सा च काकृ शा हे । पतने (प) ।
अध पते-वो ।
(जै कात-√भ्रश् अध पतने-जै कात ।
[भ्रश्]
ग-भृशनिखना -वा रा २,४०,३१ । भृशम्-मनु ७,३२ ।
ड-√मुल्ल (अकृ) = (१) च्युतौ (२) अव पाते, (३) विस्मृतौ-आत्म १९ ।
- +√भृप् (भृपु) १/७०० हिसासघातयो (प) √वृप् १/५११० हिसाया
मै सा-श-च काकृ- क्षी । सघाते च (प) शा हे ।
कात शा-हे-वो× हिसाया सघाते च-जै ।
- +√भृ ९/२० भरणे (प) √वृ ९/१८ भरणे (प) शा,
श (शा) क्षी हे । २६-हे ।
भर्त्सने-मै-सा च जै- √वृ ९/१७b वरणे-काकृ, हे ।
काकृ-कात हे । √वृ ९/ वरणे (प) ।
भृतौ भृजि भर्त्से-वो ।
(कात-√भृ) भरणे-कात ।
- +√भृ ९/०१ भर्जने, च=भरणे (प) पूर्ववत् ।
क्षी हे ।
भर्जने-शा ।
भृतौ भृजि भर्त्से-वो ।
- पूर्वधातोरभिन्नोऽय क्षीरस्वामिना पृथक् सख्यायते ।
- +√भेषू (भेषू) १/८६९ भये (उ) √भ्यस् (भ्यस) १/ भये (आ) ।
श× क्षी मै सा च, जै ? √भी (विभी) ३/ भये (प) ।

काकृ-कात शा हे वो । $\sqrt{\text{भीष्}}$ (हेतुभये पु० ७, २ ४८) ।
 $\sqrt{\text{भ्रष्}}$ (भ्रेषृ) ? १७८ भये (उ) ।

$\sqrt{\text{भ्यस्}}$ (भ्यम) १ ६०१ भये (आ)
 श × शी मै सा च जै-काकृ
 कात-शा-ह वो । $>\sqrt{\text{भेष}}$ (स) भ्रष् (सु) भये
 इति चन्द्र-क्षी ।
 शेष पूर्ववत् ।
 भ्यसते भयवेपनयो-निर
 ३०१ ६ ।

ग—अभ्यमेताम्-ऋ २, १०, १, तै १ ७, ११, २, शौ २८, ३१, १ । भ्यसान्-
 नै १, ३९, २ ।

$\sqrt{\text{भ्रश्}}$ (भ्रन्शु) ? ७४७ अयम्रसने (आ)
 श (जै $\sqrt{\text{भ्रम्}}$) । शी मै मा-च कात शा ह । $\sqrt{\text{भृश}}$ (भृशु) ? अयपतने
 (प) ।
 (काकृ-सा— $\sqrt{\text{भ्रश्}}$) अवम्रसने—मा काकृ । $\sqrt{\text{भ्रम्}}$ (भ्रन्सु) ? अवम्रसने
 (आ) सा ।
 $\sqrt{\text{भ्रश्}}$ (भ्रन्शु) ? अध-
 पतने (प) ।
 $\sqrt{\text{भ्रश्}}$ (भ्रश्) ? अवम्रसने
 (आ) सा ।

ग—भ्रशने-ते १, ६, ११ १, गेत्रा ७, १ ।

$\sqrt{\text{भ्रश्}}$ (भ्रन्शु) ? ११० अध पतने (प)
 श शी-मै सा च-जै काकृ
 कात शा हे । $\sqrt{\text{भ्रश्}}$ ४ ४९ अध पतने
 (प) जै, कात ।
 अव पते—वो । शेष पूर्ववत् ।

ग—भ्रश्यतु क्षिप्रमद्यैव-वा रा २, ७५, ३४ ।
 घ—भ्रसति-जातक ४, २०३, ४, ५३० । ।

$+\sqrt{\text{भ्रस्}}$ (भ्रन्सु) ? ७४३ अवम्रसने (आ) सा
 शी-मै श-च-काकृ- सा । $>\sqrt{\text{भ्रश्}}$ (भ्रश्) अवम्रसने
 कात शा-हे वो × अयम्रसे—जै । (आ) सा ।
 शेष पूर्ववत् ।

$+\sqrt{\text{भ्रक्ष}}$ (भ्रक्ष) ? ८९७ भक्षणे (उ) मै
 शी-श-च जै-काकृ मै । $\sqrt{\text{भ्रक्ष}}$ (भ्रक्ष) ? भ्रक्षणे
 (उ) मै ।

कान-शा-हे-ना× अदने—सा ।

√भ्लक्ष् (भ्लक्ष) १/ भ्रमणे
(उ) ।

+√भ्रण् (भ्रण) १/४४४ शत्र्यार्थं (प)

श नाकृ नात× क्षी मै सा-च ।

√भण् (भण) १/ शब्दार्थं
(प) ।

शन्दे—जै शा हे-यो ।

√व्रण् (व्रण) १/ शब्दार्थं
(प) ।

√भ्रम (भ्रमु) १/८३४

श-नै×

चलने (प)

क्षी मै सा च काकृ

कात शा-हे ।

चाले—वो ।

भ्रमति-निघ ०/१२= गति-रुर्मा ।

ग—भ्रमात्-ऋ ७,१,२० । [वा भ्रान्तौ वृत्ति] । भ्रमति-व्या ५०, योचु १४, गी १,३८ ।

घ—भ्रमति-जातक १,४१४ ।

ङ—√भ्रुम = भ्रमणे । भ्रुमइ-सण ।

ञ—√भ्रमना
√भ्रमना* } = चलने ।

छ—√भौना
√भैवना
√भयना* † } (< भ्रमणम्) = चलने ।

√भ्रम् (भ्रमु) ४/९०

श

अनवस्थाने (प) पुषादि

क्षी मै-सा च काकृ-कात शा हे ।

चलने—जै ।

चाले—वो ।

ग—भ्राम्यति-पार गृह्य ३,७, मभार १३,५३१६, कथासरि ९,९। भ्राम्यते-इवेताश्वतरो १,६ ।

√भ्रश् (भ्रश्) १/७४३

अवहसने (आ) सा ।

कचिन् पठ्यते—सा काकृ ।

√भ्रस् (भ्रन्सु) अवहसने
(आ) ।

द्र√भ्रश् १/७४७

ग—भ्रशन्-ऋ १०,१७३,१, शौ ६,८७,१, शत्रा ६,७,३,७ ।

√भ्रस्ज् (भ्रस्ज) ६/४

श

पाके (उ)

क्षी-मै-सा-च-जै, काकृ (प),

कात-शा-हे-वो ।

√भ्रज् (भ्रजी) १/भर्जने
(आ) ।

√भ्रष् (भ्रषु) १/हिंसा-सघातयो (प) ।

ग—भृज्जाति-ऋ १, २४, ७ । यवमुष्टि भ्रज्जति-गोगु ३, ७, २ ।

घ—भज्जति-विनय २, २६४ ।

ङ—√भज्ज (सक) = पाके । भजति, भजति-सूअनि ८१, विपा १, ३ ।

ञ—√भुजना
ञ—√भुजना† } (< भृज्जन्म्) = भर्त्तने ।

√भ्रान् (भ्राज) १/१७८ दीप्तौ (आ)

श-नै शा-हे-वो × क्षी मै सा च काकृ-रात ।

√गज (गजृ) १ दीप्तौ
(उ) ।

भ्राजत-निघ १/१६ =

ज्वलतिकर्मा ।

भ्राशते-निघ १/१६ =

ज्वलतिकर्मा ।

ग-अग्नेर्भ्राजन्ते अर्चय -ऋ १, २२, १२, भ्राजत-१, ५६ २ ।

ङ—√भाज (अक) = दीप्तौ । विसे २२७ ।

√भ्राज् (भ्राजू) १ ८०६ दीप्तौ (आ)

क्षी-च-काकृ ।

√भ्राज् (दुभ्राजू)

दीप्तौ इत्येके-क्षी । पूर्ववत् ।

क्षी-मै-सा-जै-कात-शा-हे ।

भासि—वो ।

ग—भ्राजसे-तैत्रा ३, १, ६, ४ । भ्राजन्ते-मा १०, १०६ ।

+√भ्राश् (दुभ्राश्) १ ८०७ दीप्तौ (आ)

श × (काकृ कात हे- क्षी-म-सा-च-जै-काकृ-

√भ्रास्) कात शा ।

भासि—हे वो ।

पूर्ववत् ।

भ्राशते-निघ १/१६ = ज्वलति-
कर्मा ।

भ्राश्यति-निघ १/१६ =
ज्वलतिकर्मा ।

भ्राशत्यति-निघ १, १६ =
पाठान्तरम्-देवगाजयज्वा ।

क—भर्त्तश्च = दीप्तौ-वा पौकर्नी ।

ग—नि तिग्मानि भ्राशयन् भ्राशयानि-ऋ स ८, ६ २०, ५, वा भ्राशम्लाश
३, १/७० इति पक्षे ड्यन । उभयपदित्व वक्तुं शक्यम्, अस्य वातोऽत्मनेपदित्वाद्
वैदिकप्रयोगस्य परस्मैपत्त्वित्वाच्च ।

√भी ९/३४

श

(च-√भी)

भरणे (प)

क्षी-मै-सा-काकृ-कात-हे ।

भये—सा-जै-शा-हे ।

√भी (बिभी) ३/भये

(प) ।

भीणात्ति-निघ. २/१२ =
क्रुध्यतिकर्मा ।

√भृ ९/२० भरणे (प) ।

ग—भीणन्ति-ऋ. २,२८,७; मै. ४,१४,९ ।

+√भ्रुड् (भ्रुड्) ६/११० संवरणे (प)

सा-श-जै-काकृ-

कात×

क्षी-च ।

'संघाते' इत्येके-मै ।

शा-हे ?

संवृतिसंहत्योः-वो ।

√ब्रुड् (ब्रुड्) ६/संवरणे

(प) ।

√भृड् (भृड्) ६/निमज्जने

(प) ।

√भृड् (भृड्) ६/संवरणे

(प) मैत्रेयस्तु-सा ।

+√भ्रेज् (भ्रेज्) १/११७

श×

दीप्तौ (आ)

क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-

कात-शा-हे ।

भासि—वो ।

२+√एज्/रेज् (रेज्) १/

दीप्तौ (आ) इति

चन्द्रः-क्षी ।

म्+√रेज्=√भ्रेज् ।

√एज् (एज्) १/ दीप्तौ

(आ) ।

√भ्राज् (भ्राज्) १/१७८

दीप्तौ (आ) ।

√भ्रेष् (भ्रेष्) १/८७०

श-च-जै×

भये (उ)

क्षी ।

√भ्रंश् (भ्रंश्) १/१७४

अवस्रंसने (आ) ।

भ्रेषति-निघ. २/१२ =

क्रुध्यतिकर्मा ।

उत्तरधातोरभिन्नः क्षीरेण पृथक् संख्यातः ।

ग—भ्रेषते जनो न रेषन्मनः-ऋ. ७,२०,६ । भ्रंशेऽपि—रथो वर्तमानो
भ्रेषन्नेति-ऐत्रा. ५,३३ । भ्रेषम्-तै. ७,३,१,१; काठ. ७,११; क. ३१,१० ।

√भ्रेष् (भ्रेष्) १/८७१

श-च-जै×

चलने, च=भये (उ)

क्षी-शा-हे ।

गतौ—सा ।

चलने—काकृ कात ।

पूर्वेगन् ।

चले भये—वो ।

क—भेर्-स्— नॉर्व (प्रादे) त्रीस=क्राये, उद्रेगे, प्रकाशभेषे-या पॉर्नी ।

ग—रथो वर्तमानो भेषन्नेति-ऐत्रा २०३ (भ्रशे) ।

+√भ्लश् (भ्लक्ष) १/८७८	भक्षणे (उ)	>√प्लश् (प्लक्ष) भयण
श च-जै-शा × (कात्-	क्षी मै-कात्-हे या ।	(उ) इति दुर्गा-क्षी ।
√ल्लप्) स्यान् वृटि ।	अदने—मा ।	√भश् (भय) १/८९७
	काकृ ?	भक्षणे (उ) मे ।
		√भ्रश् (भ्रक्ष) १/८९७ भयणे
		(उ) मै ।

+√भ्लाश (दुभ्लाश) १/८८८	दीप्तो (आ)	√भ्राश (दुभ्राशु) १ दीप्तौ
श ×, (काकृ कात ह	क्षी-मे सा च-नै काकृ	(आ) ।
√भ्लास्)	कात् शा ह ।	भ्लाश्रयति-निघ १/१६ =
	भासि—वो ।	ज्वलतिकर्मा-पाठान्तरम्-
		देवराजयज्या ।

√भ्लेष् (भ्लेष) १/८८९	चलने (उ) मै ।	√भ्रष् (भ्रष्ट) १/चलन
क्षी श-च जै काकृ-कात्	मै ।	च=भये (उ) ।
शा-हे-वो ×	गतौ—सा ।	

√मह (महि) १/६२७	वृटो (आ)	√मह् (मह) १०/ पूजायाम
श ×	क्षी म सा-च जै-काकृ-	(प) ।
	कात्-शा-हे वो ।	मघमिति वननामवेय महते
		दानकर्मग-निर १,७,१ ।
		मघम्-निघ २/ १० =
		वननाम ।

ग—शूरो मघा महत-ऋ १, ११, ३, शौ २०, ५१, ३ । अमहन्-शत्रा १३, ५, ४, ४ ।

+√मक्ष् (मक्ष) १ ६५४	रोप (प)	√मक्ष् १, ५२० दशने (आ)
श च काकृ-कात् ×	क्षी हे ।	काकृ ।
	सघाते—मै-सा-जै-	√म्रक्ष् (म्रक्ष) १/ सघाते (प) ।
	शा-ह ।	√वक्ष् (वक्ष) १ रोपे (प) ।
	सघाते रोपे च—वो ।	√मट् १ ९० b सघाते (प)
		काकृ ।

क—मर्कौ-अथवा-मर्कू-ऑ (लॉ-,कॉ)=अश्व, मक्षिका । मशू, आर्या-
णाम्-मर्कू=मड्डु, शीघ्रम् । लेति -मर्कस्=क्षिप्रम् । म किञ्चिक्-मर्कू=मड्डु,
द्रुतम् । पु डरिश्- मास्=मड्डु, त्वरितम् ।

ख—अये मर्क्षि=मक्षिका । अवे-मर्गू=मड्डु, आशु-वा पॉकर्नी ।

ग—मध्वो न मस्-ऋ ४, ४२, ९, मधुस-मन्विकारपत्-१ ११९, ९ । यूक्-
मन्विकरमत्कुणम्-मनु १, ४० । मलु (मड्डु)-निघ २/ १२=क्षिप्रनाम (सघाते) ।
मङ्गयुभि-ऋ ७, ७४ ४ ।

छ—मॉखना † (<मखणम्)=क्रोत्रे ।

ज—माखना † (<मखणम्)=क्रोत्रे- 'अय जनि कोउ मारइ भट
मानी'-तुलसी ।

ञ—मॉखी † (<मखिका) ।

+√मङ्क् (मकि) १ ८६
श×

मण्डने (आ)
क्षी मै सा च जै काक्
कात-शा-ह ।
भूपे-वो ।

√मङ्क् (मकि) १/३३३ ० गत्यर्थ
(आ) कात ।

√मङ्क् (मगि) १/ गत्यर्थ
(प) ।

√मङ्क् (मगि) मण्डने (प)
इति जयमङ्गल-भट्टि
१४, १० ।

√मङ्क् १/ गता (आ) वो ।

क—मेक्=गोधने (चूर्णादे), परिवेष्टने (निष्पीडने, चूर्णने) । स्वा-
मेक्-रु=मृदु । लेति मकुस्=इस्त । पु उ ज मर्गौ=न्यूनत्वे, कार्यादे साहा-
यप्रमन्तरा करणे । लिथु मेक्स्=दुष्ट, क्षुद्र, लघु-वा पॉकर्नी ।

ग—सोमातिपूतो मङ्गुरिव चचार-शत्रा ५, ५, ४, ११ (=गतौ-, प्रस्पन्दने) ।
मङ्गणक०-सभार ३, ६०८६ । कथासरि ३२, १००=ऋषिविशेष ।

घ—मकु=आपन्न०- विनय २, ११८ ।

ङ—मकिअ (<मङ्कितम्)=कूर्हत्वा गमनम्-दे ८ १५ ।

ड—मकाइ (<मङ्काति)=अन्तऋन्महर्षिरेक-अत १८ ।

छ—√मनकना=प्रस्पन्दने, चलने ।

+√मख् (मख) १/१३०
श×

गत्यर्थ (प)

पूर्ववत् ।

क्षी मै-सा-च कात ।
गतौ-जै-काक्
शा हे ।

√मच्छ १/३५५] गतौ (प)
काक् ।
√मयूख् १/३८ ० गतौ (प)काक् ।

सर्पणे—यो । $\sqrt{\text{मृग्}} १/२६०$ (च०ने (जा) काकृ ।
 $\sqrt{\text{मुख}} १/२८७$ गता (प) काकृ ।

र—मग्-ऑ-स् —(स्) लो- = प्रमन्नम् ?-वालेदे पॉकर्नी ।
 ग—मरस्य त (इन्द्रस्य)-ऋ २, ३३, २ । मरस-निघ २ १७ = यजनाम
 मग्-य-निरु ३ २१, ६ = मग्-य-दुर्गाचार्य (गता) ।

+ $\sqrt{\text{मङ्ग}} (मग्)$ १/१०३ गत्यर्थ (प) द्र $\sqrt{\text{मङ्ग}} १/८६$ ।
 म श च काकृ ऋत क्षी सा । $\sqrt{\text{मङ्ग}} (मग्)$ १/१२७ गत्यर्थ
 शा × गता—ह । (प) ।
 सर्पणे—या ।

ग—मङ्ग० = मगवणेश-राजत १, ९७, मङ्गक १-१, ३१ ७, मङ्गना-
 ७, १८१ ।

ड—मग् = वृषणा-ऋ ६, ११० ।

ड—मग् = चित्रपटेन जीवनस्य निर्वाहयित्री भिक्षुकजाति-गाया १, १ टी
 ओप, पण्ह २, ४, पिंड ३९९ ।

+ $\sqrt{\text{मङ्ग}} (मग्)$ १/१२७ गत्यर्थ (प) द्रष्ट $\sqrt{\text{मङ्ग}} १/८६$ मण्डने
 शा × क्षी-मै सा-च कात । (आ) ।
 गतो—चै काकृ-शा हे । $\sqrt{\text{मग्}} १/४१०$ k आदाने
 सर्पणे—वो । (आ)काकृ ।
 (भट्टि १४१० मण्डने— अङ्गलम् (पुतन्मरा रोपजनेन
 जयमङ्गल मङ्गलम्-दुर्गाचा) अङ्गवन्
 -निरु ९, २, १ ।

क—मग्-अथवा-मेग् = मण्डने भूषे । ऑस्सेतन-मग् = छलम्, वञ्चना-
 वा पॉकर्नी ।

ग—मङ्गलापेसा-शान्ना १३, ८, १ १६ । मङ्गलार्थम्-मनु ५, १५२ ।

ड— $\sqrt{\text{मग्}} (सक) = (१) गमने (२) साधने (३) ज्ञाने । कर्म-मग्ज्जए-$
 बिसे २० ।

+ $\sqrt{\text{मङ्ग}} (मग्)$ १/१०७ गत्यापे (आ) $\sqrt{\text{मङ्ग}} (मग्)$ १/२०३ ०
 शा × क्षी । गत्यर्थ (आ) कात ।
 $\sqrt{\text{मख}} (मग्)$ १/ गत्यर्थ (प) ।

√मङ्ग (मरि) १/गत्यर्थ (प)।

√मङ्ग (मरि) १/गत्यर्थ (प)।

गत्याक्षेप = वेगगति, गमनारम्भो वा—स्वी ।

उत्तरधातोरभिन्न क्षीरेण पृथक् सख्यात ।

+√मङ्ग (मधि) १/१०८ नैतवे, च = गत्याक्षेपे पूर्ववन् ।
 श × (आ) √मघ् १/४१४ b गत्याक्षेपे कैतय
 क्षी मै सा-च-जै-काक् च (आ) काक् ।
 कात-शा हे ।
 अद्यर्थे (= गते निन्दाग
 म्भजवेषु)—वो ।

+√मङ्ग (मधि) १/१५८ मण्डने (प) √मङ्ग (मरि) १/ मण्डने (प)
 क्षी-श-च-जै काक् मै-सा-हे । इति जयमङ्गल -भट्टि १४,१० ।
 कात शा × भूपे—वो । √महू (मह) १/७०० पूजायाम्
 (प) ।

ग—मघवा (न्)—मभार ३,४५,१०—(मङ्गते = पूज्यते । उणा २/१५८) ।
 ण्व सत्यपि √मघ इति दर्शनादिहोस्त्वोर कृतो मया ।

+√मच् (मच) १/१६८ कल्कने (आ) । >√मुच् (मुच) कल्कने
 श-कात × क्षी मै-सा च जै काक् (प) इति चन्द्र -क्षी ।
 शा-हे । √मञ्च् (मचि) १/१७१
 कल्कने दम्भे शाठ्ये—वो । कल्कने (आ) सा ।

क—मेक् = गोधने (चूर्णादे), परिवेष्टने, (निष्पीडने, चूर्णने) । लिथु -
 मेङ्कस् = दुष्ट, क्षुद्र, लघु -वा पाँकनी ।

+√मज् (मज) १/२४७ शब्दार्थ (प) । } >√मुज् (मुज) शब्दार्थ
 मै-सा-श-च-जै-काक्- क्षी । (प) इत्यप्याहु -पुरुष
 कात-शा वो × शब्दे—हे । } >√मृज् (मृज) शब्दार्थ
 (प) इत्यप्याहु -क्षी ।
 कार (५७ पृ) ।

छ—√मचना = कोलाहलप्रधाने कार्यारम्भे, (०) विस्तारे (देन तुलनीय) ।

+√मञ्च (मचि) १/१७० श काकृ X	धारणोच्चत्रायपूजनेपु- (आ) । श्री-भै-सा कात । वारणे—च । कल्कने वारणोच्चत्राय- पूजासु च—जै । कल्कने धारणोच्चत्रायपूज- नेपु च—शा-हे । उच्चत्रायवृत्त्यर्चाभासु कल्कने लम्भे शाठ्य— वो ।	√मञ्च १/१५० गतौ (आ) च । √मञ्च १/२१२३ हिमागत्यो (प) काकृ । √मुच् १/४००१ वारणो- च्चत्रायपूजनेपु (आ) काकृ । √मुच् १/२००१ धारणोच्चत्र- यपूजनेपु (आ) काकृ । √मुञ्च १/२००२ वारणा च्चत्रायपूजनेपु (आ) काकृ । √मञ्छ १/३०५५ गतौ (प) काकृ ।
----------------------------------	--	--

√मञ्च (मञ्चु) १/१७१ धारणोच्चत्रायपूजनेपु—
मा ।
पवित्रीकरणे ?—ह्वि ।

क—द्रष्ट √मच् १/१६८ ।

ग—मञ्चाश्च काग्यामासु -मभार १,५३०३ (= उच्चत्राये) ।

छ—√मौचना (< मञ्चनम्) = प्रारम्भे ।

उ—√मौलना (< मञ्चनम्) = प्रवेशे-(लश्क)-तुल √मञ्छ १/३५५१
गतौ (प) काकृ ।

+√मञ्च (मचि) १/१७१ कल्कने (आ) सा ।
क्षी मै श च-कात X सा जै काकृ शा हे वो । पूर्ववत् ।
पूर्वस्मादभिन्नोऽयम् ।

+√मट् (मठ) १/३०८ मदनिवासयो (प) । √मट् १/६००२ सघाते (प)
श क्षी-भै-सा-जै-शा हे । काकृ ।
निवासे—च-काकृ-कात । √मट् १/ साणे (प) सो
वासमदयो —वो । धा -वो ।
१/३०९ 'गतौ' इति क्वचित् √मण्ट् १/९८ दाहे (प)
पठ्यते—सा । काकृ ।
मण्टयेदिव-तैत्रा
०३,९,९ ।

ग—मठ—मत्रेख्युप ० १५, निर्वाणोप ०९८, १, मठाभ्नाथोप ४९, १४, मठम् -
१ योत ३०, १ सन्या ०, ७०। ०माठरीपुत्र०—शब्दा १४, ९४, ३१। माठरस्य उनम्-
मभार ३, ८३३५, कुटीमठम्—मभार १०, ५३४८। (मठची—छान्दो १, १८, १)।

उ—√मठोरना † = तभ्रणेन काष्ठचिकणादित्वे ।

उ—√मठ(क)ना = साङ्गकम्प गतौ, (०) अपस्रतां, (३) त्रिचलने । तुल
√मठ् १ ३०९ गतौ (प) सा ।

√मण् (मण) १/४४०
श ×

शन्दार्थ (प) ।

क्षी मै-सा-च ।

शन्दे—जै-काकृ कात

शा-हे ।

कूजे—वो ।

√मन १/०५७ शब्दार्थ
(प) ।

ग—मणिना—ऋ १, ३३, ३ । मणितम्—शिशु १०, ७५ ।

+√मण्ठ् (मठि) १/०६० शोके (आ) ।
श

क्षी-मै-सा च जै काकृ

कात-शा हे ।

आध्याने—यो ।

शोक = आध्यानम्—क्षी ।

आध्यानम् = उत्कण्ठापूर्वकस्मरणम् ।

छ—मॉडा (<मण्ठ) = वटकविशेष । “मण्ठस्तु ब्रह्मणो वृष्य ”—इति
राजनिर्घण्ट ।

छ—मठ (<मण्ठ) = वटकविशेष ।

छ—मॉठी* = फुल्लधातोर्विलाप्य (द्रवीकृत्य) सहिता (घटिता) कङ्कणा ।

+√मण्ड् (मडि) १/०६९ विभाजने (आ) ।
श ×

क्षी-सा ।

वेष्टने—मै सा-च जै-

काकृ कात शा-हे ।

विभागे वेष्टे च—यो ।

√ण्ड् (वडि) १/ वेष्टने
(आ) ।

√मण्ड् (मडि) १/ भूषा
याम् (आ) ।

मण्डूका मञ्जूका मञ्ज-
नान् मन्दतेर्वा मोदति-
कर्मण, मन्दतेर्वा वृष्टि
कर्मण । मण्डयतेरिति
वैयाकरणा, मण्ड एषा

माक इति वा । मण्डो
मन्वेर्वा मुन्वेर्वा-निरु
(१,१०) ।

क—मेला१ = प्रकाशने-या पौकनी ।
ग—रुगलक्षणमण्डलम्-रघु १०,१८ ।
ङ—√मड (सक) = (१) अग्र करणे, (२) प्राग्भे-भवि । मॉडनु-
गुर्जरभाषा ।

उ—√मडना
छ—√मडजाना (प्रया) } (< मण्डनम्) = यष्टन ।
छ—√मॉडना = परिवेष्टने (चूणात्) ।

√मण्ड (मडि) १ १८ भूषायाम् (प) √मण्ड (मटि) १ २६९
श × क्षी मे-मा च जे माकृ वेण्टने (आ) ।
कात-शा ह । √मट् १ १६ भूषायाम्
भूषे-वा । (प) काकृ ।
शेष पूर्ववत्त्वगन्तव्य ।

ग—मण्डक - ऋट् ७,१०० । मानक्षम मण्डनमालहाने -रघु १५,१६ । मण्ड-
नान्मण्डनम्-कुमारस ७,५ ।

घ—√मड (सक) = भूषायाम् , मटति-पि ५५७ ।
ङ—√मडना * = भूषायाम् , (२) प्रतिपादने पुष्टीकरणे ।

√मथ् (मथे) १ ८२० विलोडने (प)
श × क्षी-मै सा च-जै कात
शा-ह ।
कुन्थे गाह च-वो ।

(काकृ-√गथ (गथे) विलोडने-काकृ ।

ग—मथ मथ-त्रिपुरातापिन्यु ३,३१ व ५३ ११ । ममथु -कथासि
४६,२०० । नैवादिकोऽययम्—न गर्गरो मथ यति-मभार १०,१०००४, समुद्रस्येव
मथयत -१,८००३ ।

छ—√महना१ } (< मथनम्) = विलाडने ।
छ—√मथना

√मद् (मन्ती) १ २०३० हर्षलपनयो (प) मित् √मुद् (मुन्) १/ हर्षे
श × क्षी जै-शा ह । (आ) ।

हर्षग्लेपनयो —मै सा-
काकृ-कात ।
हर्षे गर्णे ग्लपने—वो ।

ग—मदति-ऋ १,८७,१० । मद्यन्ति-पै १६,७२,९ ।

√मद् (मदी) ४/९५ श क्षी
हर्षे (प) क्षी मै-सा-च-जै-काकृ
कात शा-हे-वो ।

ग—माद्यति-नारदपरिव्राजका ६,३१ । प्रमाद्यति-शत्रा ११,२,१,७ ।

ङ—√मज्ज (अक) = अभिमाने । मज्जइ, मज्जई-उय, सूअ १,२,२,१,
धर्मम ७८ ।

√मन् (मन) ४ ६२ श ज्ञाने (आ)
क्षी-मै सा च जै काकृ-
कात-शा हे ।
बोधे—वो ।

ग—यन्न जरा इति मन्यसे-ऋ ८,८२,५, मन्यते-१०,१४६,४, मनामहे-
१,२६,४ ।

√मन् (मनु) ८/८ श अवबोधने (आ)
क्षी-सा-कात ।
बोधने—मै च-जै,
काकृ (उ), शा हे ।
बोवे—वो ।

ग—मनवते (उ-शप्-विकरणौ ङ)-ऋ १०,१२,६, मनुते-तै ५,५,६,१, शत्रा
४,५,६,४ ।

घ—मनुते-धम्मसगणि १२३ ।

√मन्थ् (मन्थ) १ ४१ श विलोडने (प) मै ।
क्षी श-जै-शा-हे× मै सा-च-काकृ (कात) ।
कुन्थे गाहे—वो ।

१/४४ सक्लेशार्थेनैवाय गतार्थ इति प्रागीश । उदाहरण च तत एव बोध-
नीयम् ।

√मन्थ् (मन्थ) १/१२ मै श-च काकृ कात × हिमामक्लेशयो (प) > √मान्थ् (माथि) हिमा क्षी जै-शा-हे । सक्लेशयो (प) इ-यपि हिंसासक्लेशनयो —सा दुर्ग —क्षी । (स्मरात) ।

√मन्थ् (मथि) हिंसामक्लेशया (प) इत्यपि दौर्गा —क्षी । क्षी काकृ । हिंसासक्लेशनया —म सा कुन्थे गाह च—वो ।

ग—मन्थन्ति-ऋ ६, १५, १७ । मन्थति-त ६, २, १, ७, दात्रा १, ५, २, २ ।

√मन्थ् (मन्थ) ९/१० श × विलोडने (प) क्षी म-सा च जै काकृ कात शा-हे । गाहे—वो ।

ग—मथन्त-ऋ १, १७, ७ । मथन्ति-शौ २, ३, १, पे २, १७ ।
ड—√महुण (मक) = (१) विलोडने, (२) पिनाशे—महा ।

√मद् (मदि १/१३ श × स्तुतिमोदमदस्वान्गतिषु (आ) । मन्दते निघ ३ १२=अर्च तिकर्मा । क्षी सा जै शा हे । मन्दते निघ १/१६= उलतिकर्मा । स्तुतिमोदमदस्वान्-कान्तिगतिषु— √वद् (वदि) १ अभि वादनस्तुत्यो (आ) । (काकृ/मिन्द्[मिदि]) मे काकृ कात । √मद् (मदी) १ हप (प) । स्यान् वृटि । जाटथे—च । स्वाने जाड्ये मटे मोदे स्तुतौ गतौ—वो ।

ग—मन्दसे-ऋ १, ५१, १२, मन्दमान-९, ६५, ५ । मन्दाभि-तै ४, २, ६, १ ।

+√मभ्र् (मभ्र) १/२१७ श गत्यर्थ (प) √वभ्र् (वभ्र) १ गत्यर्थ (प) । क्षी म-सा च कात । गतौ—जै-काकृ-कात-शा हे । √अभ्र् (अभ्र) १ गत्यर्थ (प) । गत्याम्—वो ।

+√मय् (मय) १ ४७३ गतौ (आ) श कात् ×	क्षी-मै-सा-च-जै काकृ- शा-हे-वो ।	√मे (मेङ्) १/९४६ प्रणि- दाने (आ) ।
		√पय् (पय) १/ गतौ (आ) ।
		√मयूर्य् १/३८ गतौ (प) काकृ ।

क—मॉइ=गतौ, भ्रमणे,-वा पॉकनी ।

ग—सगस्वती न सुभगा मयस्करत्-ऋ १,८९,२ । मय =दानवविशेष, स तु दैत्याना शिल्पी । मय इयाप-ऋ १,१७५,६, यो न ते मय-१,१७६,८, श च म मयञ्च मे-१,१८,८ ।

+√मर्ब (मर्ब) १/४१९ गतौ (प) मै । क्षी श-च-जै शा- हे ×	मै-सा-काकृ-कात् । गत्याम्—यो ।	अपमृप-पै १,६४,६ ।
		√मर्ब (मर्ब) १/ गता (प) यो ।
		√मम्ब (मम्ब) १/ गत्याम् (प) वो ।
		√मर्क सर्पे-सौ धा—यो ।
		√अब (अर्ब) १/ गतौ (प) ।
+√मर्ब (मर्ब) १ ५७२ पूरणे (प) श-जै ×	क्षी मै-सा-च-काकृ कात्- शा हे-वो । पूतौ—वो ।	√पर्ब (पर्ब) १/ पूरणे (प) । √पूर्ब (पूर्ब) १/ पूरणे (प) ।
+√मल् (मल) १/४८९ धारणे (आ) श ×	क्षी मै-सा च-जै काकृ- कात्-शा-हे । धृतौ—वो ।	√मल्ल (मल्ल) १/ धारणे (आ) ।

क—मैल्=मलम्=वा पॉकनी ।

ग—स्विञ्ज स्नातो मलादिव-अ वे ६,११५,३ । माला-आञ्च गृह्य ३,८,१७ ।
गोगृ ३,५,१० ।

ङ—√मल (सक) =धारणे-भग ९,३३ टी-पत्र ४८० ।

ट—√मलना (<मलनम्) =मुहुर्मुहु स्पर्शे, मर्दने, (२) वेष्टने (धारणे) ।

छ—√मलमलाना (<मलनम्) =मुहुर्मुहु स्पर्शे, (२) असकृन्निमीलनो-
न्मीलनयो, असकृदालिङ्गने ।

+√मल्ल (मल्ल) १ २०८ वारणे (आ)	√मल (मल) १, २८ वारणे (आ) ।
श× क्षी-मे सा-च-नै काकृ	√मुल्ल १ २०८ वारणे (आ) काकृ ।
शात शा हे ।	√मुल्ल १ २०८ d वारणे (आ) काकृ ।
प्रतो—रा ।	√मल्ल १ २०८ हिमायाम (आ) काकृ ।

क—मैला = प्रकाशने-वा पौकनी ।

ग—मल्ल-मभार २, १०७७ । माक पु ५७ २४ भा पु १८, २३, १७ (मल्लते = वरति बलम् इति) = ब्राह्मयोधी ।

प—मल्ल = ब्राह्मयोधी-विनय २, १८७ ।

घ—मल्लरु = पात्रम् १-विनय २, १८६ ।

ङ—√मल्ल (सक) = धारणे-भग ९ ३३ टी -पत्र ४८८ ।

उ—माल (< मल्ल) = ब्राह्मयोधी ।

+√मव (मव) १ ५५१ बन्धने (प)	√मु १ ५५८ १ बन्धने (आ)
श× क्षी-म सा च कात शा-ह ।	काकृ ।
बन्धने पालने च—काकृ ।	√मव्य (मव्य) १, बन्धने (आ) ।
नह—वो ।	√मू (मूड) १/ बन्धने (आ) ।
(नै-√मट्) बन्धने—नै ।	

क—मैउ—(आर्याणाम्-मौडए-, मिण्डूणै)-वा पौकनी ।

+√मव्य (मव्य) १ ५८९ बन्धने (प)	√मव् (मव) १/ बन्धने (प) ।
श× क्षी-मे-सा च-जै-कात-शा-ह ।	√मु १ ५८८ १ बन्धने (आ) काकृ ।
बन्धने पालने च—काकृ ।	
बन्धने—वो ।	

निवादिबिकरणको भ्वाद्यौ प्रयुक्त ।

+√मश् (मश) १/७१६ शब्द रोपकृत च (प)	√मष् (मष) १/ हिसार्थ (प) ।
श× क्षी-मै-सा-जै ।	√मक्ष (मक्ष) १ राप (प) ।
शब्दे—च ।	√मिश् (मिश) १ शब्द
शब्दे रोपे च—काकृ कात-ह ।	

शब्दे रोषकृतौ च—शा । रोषकृते च (प) ।
ध्वनौ कोपे—वो ।

क—मशा-अथवा-मॉशाओ (-लॉ,-कॉ-)=अश्व, मशिका (मशक)-
वा पॉकर्नी ।

ग—मशकस्यारस विषम्-अ वे ७,५६,३ ।

छ—मसेरी, मसहरी मसारी (<मशहरी । -ह्रतेरनुयमने ३/०/९ अच् ।
स्त्रिया डीष्) ।

+√मप् (मप) १ ६८० हिंसार्थ (प) √मुप् (मुप) १ हिंसार्थ
श× क्षी-मै सा-कात । (प) ।
हिंसायाम्—च-जै काकृ शा हे ।
वत्रे—वो ।

क—मैर्=सञ्चूर्णने । मैर्-स्—या पॉकर्नी ।

ग—एकविशत्या माषै -तै ५,१,८,१ । ममपाकर दृषदा सत्त्वो इव-अ वे ५,
०८,८ (=आघाते, सञ्चूर्णने) । रोमाणि मष कारयित्वा-शाङ्गा गृ १,०४ । मष्णार०
ऐत्रा ८,०३, भा पु ९,००,०८ ।

+√मस् (मसी) ४/१०८ परिणामे (प) >√बस् (बसी) च=परि
श क्षी हे । णामे (प) इति कण्ठ —
परिमाणे—मै-सा-च-जै क्षी ।
काकृ कात हे । √पस् ४ ६० १ परिणामे (प)
परिभाषणे—शा । च ।
परीणामे—वो । मासा मानात्-निरु
४,०७,१ ।
√मस्त् १०/४० धारणे (प)
काकृ ।

परिणाम* = विकार —क्षी ।

क—मैञ्घो, मैश्घो=सार, तत्त्वम्—वा पॉकर्नी ।

क—मैर्नस्-(मैन्स्-#मैस्)

ख—अवे -मॉ, (षष्ठी) मॉहो । न पर्सि माहू=मास ।

ग—मस्तिष्काज्जिह्वाया -ऋ १०,१६३,१ । मस्तक०-मनु ११,४३, मभार
५,२०४६ । भारपीडाव्यथितमस्तक -मा पु १४,७८ । मसारगल्बर्क०-वा रा ३,४८,
१०, ५,९,१८, मभार १०,१५८५ (=इन्द्रनीलमणि.) । मसारताराक्षि-नैषध
९, १०४ । यशो मसीमथम्-नैषध ९,६३ (मसी=काली) ।

छ—माथा (<मस्तक) ।

छ—ममा (<मसक-भावप्रकाश (श क ङ) -“मापवत्कृष्णमुत्सन्न मलिन मसक दिशेन्') ।

+√मस्क (मस्क) १ ९९	गत्यर् (आ)	√मस् (ममी) > परिणामे
श-काट्ट कात ×	क्षी-म-सा च ।	(प) ।
	गतौ—ने शा ह-वो ।	√उस्कृ (उस्क) < गत्यर्थ
		(प) ।
		√मस्न् १०, २० वारणे (प)
		काट्ट ।

१ उ—√महकृना (<मस्वनम्) = (गति)-गन्वया ।

√मस्न (दुमस्नो) ६ १३	शुद्धौ (प)	√मृन् (मृज्प) ० ११
श	क्षी म सा-च-जै-काट्ट	शुद्धो (प) ।
	कात-शा ह ।	√अस् (अश्व) १, ६६/५ मघात
	स्नाने ब्रुडने-वो ।	(प) म ।

ग—मन्न्ति-ऋ ९, ६४, २१ । मज्जति-पत्रा १, ७ ।

घ—निमुज्जति-अगुत्तर २, ० ।

ङ—√मज्ज (अक) = स्नाने (०) ब्रुडने । मज्जामो-महा १, ७, ७ ।

उ—√मज्जना* = स्नाने (०) ब्रुडने ।

उ—√मौनना (<मज्जनम्) = परिमार्जनै ।

√महृ (मह) १ ७००	पूजायाम् (प)
श नै-शा ×	क्षी मे-सा-च काट्ट-कात हे ।
	पूजे—वो ।

क—मैज् (ह) = दीर्घम् , विशालम् ।

ख—अवे-मजन् = दीर्घता, विशालता-वा पौकनी ।

ग—स महेम-ऋ १, ९५, ९५, ७, २, ३ । गति सत्पति महे-वा स ००, १३ ।

घ—महति-विमानवत्यु १७ ।

√मा ० ५१	माने (प)
श	क्षी-म-सा-च-जै काट्ट-
	कात शा ह वो ।
	मानम् = वर्तनम्—क्षी ।

ग—क्षेत्रमिव वि ममु -ऋ १,११०,५। तनो ममुस्तत्र-शिशु १,२३। गिर
निर्मान्ति वाग्मिन -मनु ५,६४। माति-भा पु २७, ०, कथासरि २० १३१।

√मा (माङ) ३/६ शाने शब्दे च (आ)
श क्षी-मै-सा-काकृ कात ।
माने—च-जै शा ।
मानशब्दयो—हे ।
शब्दे माने च—यो ।

ग—मिमीते-ऋ ३ १,५, शत्रा ३,३,२,९। गावो निर्मान्ति प्रेनय -ऋ ९,२३,४।

(+)√मा (माङ्) ४/३३ माने (आ) इति दुर्ग -क्षी । मायते निष ३/१९ =
च शा×,श स्वी मै-सा जै-काकृ कात यान्वाकर्मा ।
हे वो ।

+√माङ् (माथि) १ ६६० काङ्क्षायाम् (प)
श क्षी मै-सा च जै-काकृ कात शा हे ।
स्पृहे—वो ।

न'-मध्यपाठेनैवेष्टसिद्धे, इदनुबन्धो वेदेषुस्वारणभेदार्थ -दुर्गादास ।
ङ—√मह (सक) = काङ्क्षायाम् । महद्-कुमा , सण ।

+√मान् (मान) १/९५७ पूजायाम् (आ) √मन् (मन) ४/ ज्ञाने (आ) ।
श× क्षी मै-सा-च-जै काकृ-
कात-शा-हे ।
विचारे, अर्चे च—वो ।

√मन् +सन्- द्वि ।

ग—मीमासन्ते-त्त ६, २, ६, ४, शत्रा २, ९, नृसिहपूर्वतापिन्यु ३, ३,
बर्गपूर्वतापिन्यु २, २ ।

ङ—√मीमस (सक) = विचारे-स ७३० ।

ङ—√वीमस- (सक) = विचारे पर्यालोचनै-सम्मत ५६ ।

+√मान्थ् (माथि) १/४४ हिसासक्लेशयो (प) } <√मन्थ् (मन्थ) हिसासक्ले
मै,सा (चौ स इत्यपीति दौर्गा.- शयो (प) ।
×), च-जै काकृ- क्षी-ह । } <√मन्थ् (मथि) हिसासक्ले-
कात शा× कुन्थे—वो । शयो (प) इत्यपीति
दौर्गा -क्षी ।

कुन्थ = वधक्लेशौ-दुर्गादास ।

√मिध् (मिधृ) १ ८५३ मेधा-
हिंसनयो (उ) सा ।

√मृव् (मृधु) १/८५९ उन्ने
(उ) ।

√मथ् (मथे) १/ विलोडने
(प) ।

ग—मिथती (तेदादिक ?)—ऋ ७, ९३, ५, मेथते—१, ११३, ३ । मिथुनम्-
वा रा १, २, १५ । मिथित्वा—भा पु ४, २९, ५३ = मिथुनीभूय ।

√मिद् (बिमिदा) १ ७३४ स्नेहने (आ) पूर्वत् ।
श × क्षी-मै सा च-काकृ-

कात शा-हे ।

स्निहि—वो ।

स्नेहे—जै ।

√मेद् ६/ —हि ।

ग—मेदताम्—ऋ १०, ९३, ११ । मेदुरम्—गी गोवि १, १ ।

+√मिद् (मिद्) १/८५३ मेधाहिंसनयो (उ) इति द्रष्टु √मिथ् (मिथृ) १/
श जै शा × दुर्ग—क्षी मेधाहिंसनयो (उ) ।

क्षी सा ।

मेधाहिसयो —मै-च-

कात हे ।

गतिहिसयो —काकृ ।

वधमेधयो —वो ।

√मिद् (बिमिदा) ४ १३० स्नेहने (प)

श

क्षी मै-सा-च काकृ

कात-शा हे ।

स्नेहे—जै ।

स्निहि—वो ।

√मिद् (बिमिदा) १ स्नेहने
(प) ।

√मिन्द् (मिदि) १०/ स्नेहने
(प) ।

ग—मेघन्तु—ऋ १०, ९३, ११ । मेघति—तै ५, १, ५, ५ ।

घ—मेघन्ति—घम्मसगणि १९० ।

+√मिन् (मिन्) १/२८२ श-जै× मेचने (प) श्री-मै-सा-च काट्ट-कात शा हे । सेके—वा ।

√मिन्व् (मिन्व्) १/ मेचने (प) ।

श-जे ×

√पिन्व् (पिन्व्) १/ सचने (प) ।

√मिल् (मिल्) ६ ८३ (श्री) श-च जै×

इलेपणे (प) म श्री-मै-मा काट्ट-

√मील् (मील्) १/ निमपणे (प) ।

(लोकिकान्-६ ८०-श्री)

कात शा ह ।

शिलपि—वो (उ) ।

ग—अभिमममिन्-मै १, २, १० । मिलित्वा—योगकुण्डल्यु १ ६२, वगदोत्तर-तापिन्यु १, २६ । मिलन्ति—कथासरि १५ ५३ ।

ङ—√मील् (अक) = इलेपणे—वि ११ ।

√मिल् (मिल्) ६ १५२ सङ्गमे (उ) मै ।

श्री श-जै-काट्ट-

मै च ।

कात शा-हे ×

सङ्गमने—मा ।

शिलपि—वो ।

ग—(मेलके बलाबलमुक्तम्-मनुटीकाया कुल्लूकभट्ट -० १३६) । मिलिता दबदानवा -दे भा १, ११, ८० । तता विद्याधरेन्द्रेण मिलिष्याम सुमेरुणा-कथासरि ४२, ७ ।

ङ—√मिल् (अक) = मेलने-रभा, महा, वरु-मिलत-से १०१६ ।

ङ—√मिलना = सङ्गमे, साक्षात्कारे, शिलपि ।

+√मिश् (मिश्) १/७१५ शब्दे रोषकृते च (प) श × श्री-मै सा-जै कात ।

√मश् (मश्) १/ शब्दे रोष-कृते च (प) ।

श-जे रोषकृतौ च—शा ।

शब्दे—च ।

शब्दे रोषे च—काट्ट-

कात हे ।

ध्वनौ कोषे—वो ।

ङ—√मिस (सक) = शब्दे-तदु ४४ ।

+√मिष् (मिष्) १/६९० श × सेचने (प) श्री-मै-मा-च-जै-

√मृष् (मृष्) १ ६९८ सेचने (प) ।

काकृ कात-शा
हे वो ।

√मिह् (मिह) १/९७७
सेचने (प) ।

ग—मेषन्-मै ४,१४,१६ ['नेषत्' इति शोध (तु सपा १०,१७,१, Bc)] ।
मिष्ट = मधुररस । यथा- 'मिष्ट कदुश्च'-भाजप्र (श क द्रु) ।

+ √मिप (मिषु) ६ ७३ स्पर्धायाम् (प)

श ×

क्षी-मै-सा च-जै शा-हे ।

स्पर्धायाम् वाचि—काकृ ।

कात ?

स्पर्धे—वो ।

निमीलोन्मीलनयो—ह्वि ।

मेषो मिपते (= दर्शना-

र्थस्य—दुर्गाचा)—निरु

२,६,७ ।

क—मेडस् = निमीलान्मीलनयो -वा पॉकनी ।

ग—गौरमीमेदनु वत्स मिपन्तम्-ऋ १,१६४,२८, शो ९,१५,६, -मिषन्तम् =
अनिमिषन्तम् (= अव्यवहितदर्शनम्-दुर्गाचा)—निरु ११,४२, १ । पीवान मेषम-
पचत वीरा -ऋ १०,२७,१७ (मिषति = अन्योन्य स्पर्द्धते इति) । सुग्र मेषाय मेः—
वा स ३,५९ । मिपम्-नैषध १,११८ = उलम् । मिष कृत्वा-कथासरि ६२,१२५ =
स्पर्द्धनम् । मिषताम्-मभार ८,४१,३० = पश्यताम् (नील) ।

घ—निमिसति दीघ २,२०

√मिह् (मिह) १/९७७

श

सेचने (प)

क्षी मै सा च-जै-काकृ-

कात-शा हे ।

सिचि—वो ।

मिक्षति-निघ २/१४ =

गतिकर्मा ।

मेक्षामि-शौ ७,१०७,१ ।

मेघयन्ती-तै ४,४,५, १ ।

क—मेः घु = जलोत्सर्गे, मूत्रोत्सर्गे । अमें र्मज् । लैति, मेइऑ । पु आइस्
मीग । लिथु मिस्ति = मूत्रणे । (लिथु मेडित) स्ला मूजुति ।

ख—अवे मएजैति = मेहति-जू पॉकनी ।

ग—अवमेहन्ति-ऋ ९,७४४ । मेहति-तै ७,१,१९,३, शमा १०, ६, ४,१ ।
मेहतु-वा रा २,७५,२२ = अभिमुख मूत्रादिक करोतु (तिल) ।

√मी (मीङ्) ४/२९

श

हिसायाम् (आ)

क्षी-मै-सा च-जै-काकृ-

कात-शा-हे ।

ववे—वो ।

ग—मीयत-गोत्रा ००, २। तस्ये द्वै अक्षरे अमीयेताम्-तै ६, १, ६, ०। मीयत ?
अमीयत-कोषीतकिन्नाह्वणो ३१। प्रमीयताम्-वा ग ०, ७, १, ३ = म्रियताम् (तिल)।
जालाश्च न प्रमीयन्ते-मनु ९, ०, २७ = म्रियन्ते (मन्वर्थ)।

√मी (माच्) ९/२ श हिंसायाम् (उ) √मिनोति मिनान्ति-निघ
श स्त्री मे-सा च नै-काकृ- ० १२ = वधःक्रमा।
कात शा-ह।
वः-वा।

ग—मिनान्ति-तत्रा ०, ६, ४, ३। मेति (आनादिक ?) तथा ११, २८, १।
[१ गतो, ० हिंसायामिति विवक] प्रमीणाति, प्रमीणीते-सभाष्ये-
८, २, १५ --=।

घ—मिनान्ति-विभग १८८ = सापने (ऋ १, ७१, १८)।

+√मीम् (मीम्) १/४ ० गतौ (प)।
श नै×(काकृ-√मि, क्षी-मै सा च काकृ
√म्, इति द्वो धातू)। कात शा।
गतौ शब्दे-या।
गतौ शब्दे च-हे।

√मीम (मीम्) १/२६३ शब्दे, च = गतौ (प)। मिमाति-३/ गर्जने, ह्वि-
श्री। √मा। गावो मिमन्ति
वेनव -ऋ ९, ३३ २।

पूर्वधातोरभिन्नमिम क्षीरस्वामी पार्थक्येन सख्याति।

ग—मीमति-ऋ १, ३८, ८ (= शब्दे), १, ६९, ४, गौरमीमेत्-१ १६४, ०८
मीमयत्-००, ०७ ००।

√मील् (मील) १/५१८ निमेषणे (प)। √मिल् (मिल) ६ सगमे
श क्षी मै सा च-जै-काकृ- (प)।
कात-शा-हे। √मिष् (मिष) ६/ स्वर्धा-
निमेषे-वो। याम् (प)।

क—द्रष्ट √मिष् ६ ७३।

ग—उन्मीलन्ति निमीलन्ति-पत्रा ६, १० (इदि स्तु १, ४१, १०)। तदा
सर्वं निमीलति-मनु १, ५०। मीलित-ऐआ ०, १ ४।

घ—निमीलति—जातक १,२७९ ।

उ—मीडना (<मीलनम्) नेत्रमर्दने—बु ख ।

√मीव् (मीव) १/५६३

शा×

स्थौल्ये (प) ।

क्षीमै-सा च जै काकृ-

कात शा हे ।

पीवे—वो ।

प्रेरणे, अपसारणादौ—

ह्वि ।

क—मेड्-, मेड्ँ- (आर्याणाम्-मिण्डेड्- मीड्-)=प्रेरणे । लिथु मोति=परिवर्तने ।

ख—अवे मीयामहि=पार्थक्ये, अपसारणे—जू पॉकनी ।

ग—त स्तोत्राय प्रमीयति—शत्रा ५,२,२,१९, ५,४,४,२५=प्रेरणादौ ।

ग—[मीवग =दीर्घ, महान्, पर्वत-महाव्युत्पत्ति १७९,] (बौद्ध माहित्ये प्रयुक्तप्राय) ।

+√मुद्घ् (मुखि) १/१३९ गत्यर्थ (प) चन्द्र

क्षीमै-शा-च जै-काकृ-

कात शा-हे वो×

पपाठ—सा ।

सा ।

√मद्घ् (मग्नि) १/ गत्यर्थ

(प) ।

√मुस् १/३८ g गतौ (प)

काकृ ।

१ ग—मुद्घ०-राजत ७,५९०, मुद्घट०-८,१०९२ ।

+√मुच् (मुच) १/१६८

मै शा च-जै काकृ-शा×

कल्कने (आ) इति <√मच् (मच) कल्कने

चन्द्र—क्षी ।

क्षी-सा कात-हे ।

कल्कने दम्भे शाठ्ये—

वो ।

(आ) ।

√मुच् १/४०० a धारणो-

च्छायपूजनेषु (आ)

काकृ ।

√मुच् (मुचल्ल) ६/१४७

जै×,श

मोक्षणे (उ) ।

क्षी-मै-सा-च-काकृ-

कात-शा हे ।

मोक्षे—वो ।

द्रष्ट √मञ्च् १/१७० ।

क—मॉइग्-, मॉइक्-स्- =सर्पणे, स्त्रलने । लिथु -मुक्ति=मोचने, पलायने, रक्षणे—जू पॉकनी ।

ग—मुभोक्तु—ऋ ८६७, १४, मुभोचात—८ १८ [१०, ६७ १८] । मुञ्चति-
ने ० १०० ।

घ—मुञ्चति—नातर १ २७ ।

ङ—√ मुच (सक) = त्यागे । मुचइ—कुमा ।

ड—√ मुअ = त्याग । मुअति—गा २१६ ।

च—√ मुय = त्याग । मुयइ—भयि ।

च—√ मुक् (सक) = त्यागे । मूक्तु—गुर्नभापा ।

छ—मोकना + = त्यागे, (०) प्रत्येपणे ।

+√ मुञ्च (मुचि) १ १६६ कलकन (आ) । √ मुच (मुचल) ६ मोत्यणे
श-जै-काक शा × स्त्री-म सा च-कात हे । (३) ।

कलकने ढम्भे शाठ्य— √ मुञ्च १ २१ गता (प)
वा । ने ।

कलकनम् = ढम्भ कयन च—स्त्री । द्र √ मञ्च् १ १७८ ।

कलकनम् = ढम्भ शाठ्य च—मे ।

मच् १/१६८ > √ मञ्च १/१७८ > √ मुच् १ १६८ > √ मुञ्च इति
व्युत्पत्ति ।

+√ मुज् (मुज) १ ०२७ शब्दार्थ (प) इत्य- √ मन् (मज) शब्दार्थ
श-जै-कात-यो × प्याहु—स्त्री । (प) ।

क्षी मे-सा-च । √ मुन् १८/ मृजाध्वन्यो
शब्दे—काक-शा हे । (प) वा ।

क—द्रष्ट उत्तरधातु ।

+√ मुञ्ज (मुजि) १/०४८ शब्दार्थ (प) > √ मृञ्ज (मृजि) शब्दार्थ-
श-जै-यो × क्षी-मे-सा-च-कात । (प) इत्यप्याहु—क्षी ।

शब्दे—काक शा ह । √ मृज् १ ७९। शब्दे (प)
काक ।

√ मृञ्ज १/७९। शब्दे (प)
काक ।

क—मु-मू-कण्ठधर्णविस्तार -ग् (ज्) = ध्वनौ । लति मोगिओ-ईरे=
गर्जने, ध्वनौ-वा पौकनी ।

√ मुच् ६/१२७ > √ मुञ्च १/१६९ > √ मुञ्च इति विक्राम । निरुक्ते
९८, १ तु मुञ्जशब्द √ मुच् ६/१२७ धातुना माध्यते । तद्यथा—“सोमस्येव मौज-

वतस्य भक्ष मौजवतो । मूजवति जात । मूजवान् पर्वतो मुञ्जवान् । मुञ्जो विमुच्यते इषीकया ।” अत्र विकासक्रम स्पष्ट ।

ग—स मुञ्ज प्राविशन् तस्मात् स सुपिर् -शत्रा ६,३,१,२६, आसन्दी मुञ्ज-निवायना-१०,८,३,१६ । मुञ्ज -शौ १,२,४ ।

उ—मूञ्ज (<मुञ्ज) ।

√मुट् (मुट) १/३०० प्रमर्दने (प) इति श-च-नै-काकृ शा × दुर्ग—क्षी । क्षी-मै सा कात हे वो ।	<√मुण्ड् (मुडि) प्रमर्दने (प) । √मुट् (मुट) ६/ आक्षप- प्रमर्दनयो (प) । √मुट् १/११८ प्रमर्दने (प) काकृ । √मुट् १०/२६ b सञ्चूर्णने (प) काकृ ।
--	---

क—मर्-^१, मर्^२च^३=वेष्टनम्, क्वर्गी, अन्तर्गुम्फितम् । लिथु मल्लुम्-कण्टकमयम्, निशितम्-वा पौकनी ।

ग—तरुलतामुन्मोटते-इदिशे स्प्रुशे ५६६, मोटन^४-का श्रौ ७,३,२१, २६,३,३ ।

+√मुट् (मुट) ६ ९४ श	आक्षेपप्रमर्दनयो (प) पूर्ववत् क्षी-मै सा नै काकृ- कात-शा-हे । प्रमर्दने—च । प्रमर्दने, आक्षेपे च—वो ।
------------------------	---

छ—√मोडना (<मोटनम्) =मर्दने । परिवर्तनार्थका 'मुडना, मोडना' प्रभृतयोऽस्माद् भिन्ना ।

+√मुड (मुड) १/३०० प्रमर्दने (प) क्षी-मै-श-च-नै-काकृ कात शा हे-वो ×	<√मुट् (मुट) प्रमर्दने (प) सा । √मुट् १/१६० सेचने (प) काकृ । शेष पूर्ववत् ।
--	---

छ—√मोडना (<मोडनम्) =मर्दने ।

√मुट् >√मुड् इति सुस्पष्टो विकास ।

+√मुड् (मुड) ६/१००	उत्सर्गे (प)	<√पुड (पुड) उत्सर्ग (प)।
क्षी मै श-च-जै काकृ-	इत्त्राप्रेथ —सा।	√गुड् ६ ११८ उत्सर्गे (प)
कात शा-हे-रो×		शा।
		√वुड् ६ १३७ उत्सर्गे (प)
		ह।
+√मुण (मुण) ६/१००	प्रतिज्ञान (प)	√मन (मन) १०७ ज्ञान
श×	क्षी म-सा च-नै काकृ	(आ)।
	कात शा-ह बो।	√मुण १०७,७० शा- (प)
		काकृ।
		√पुण (पुण) ६/१०० कमणि
		शुभे च (प)।
		√मुर (मुर) ६ सवष्टने
		(प)।

ग—मुण-तु-तआ १०७,६।

घ—मुनाति-धम्मपत् ३३६६।

ङ—√मुण (सकृ) = ज्ञाने। मुणइ मुणति-कुम ।

छ—√मुनना = स्त्रीकारे—बु ग ।

+√मुण्ट् (मुटि) १, ३००	रण्डने (प) इति	<√मुण्ड् (मुडि) रण्डने
	काशिरुदुगौ—क्षी।	(प)।
	प्रमर्दने—च।	√मुट् (मुट) १०२० प्रम-
	मर्दे—वो।	र्दने (प)।
		√मिण्ट् १/१०३ प्रहरणे
		(प) काकृ।

+√मुण्ठ (मुठि) १०६०	पलायने (आ)
श	क्षी च जै काकृ-कात-
	शा-हे।
	पालने—मे-सा।
	पलाये—वो।

अत्र पलायनार्थे ऋहुमतम् । मै-सा पालनार्थे पेठतु । स्यादत्र देशभेदसङ्केत उत वा 'पलायने' इत्यत्र भ्रान्त्या लेपिक्रया वृत्त्या वा यकारलापे लकारोत्तरवर्त्याकारस्य पूर्वभावत्वे सति 'पालने' इति भवत्येव । पुलिन्दरण्ड-(बुण्डेखरण्ड)-भाषाया

‘मौठ’-शब्द पोटलिकार्थे प्रयुज्यते । सा च पोटलिका महिष्ठा भवतीति रक्षणार्थत्वं तत्र युस्तमेव ।

उ—मौठ (<मुण्ठ) पोटलिका—बु र ।

+√मुण्ड् (मुडि) १/२७० मज्जने (आ) द्रष्ट √मुट् १/३०० ।
श स्त्री काकृ कात । द्रष्ट √मुड् १/३०० ।

(जै—√मण्ड [मडिड्]) शुद्धौ—जै ।
मार्जने—मै-सा च-शा हे
मग्ने—वो ।

मज्जनम्=शुद्धिर्न्यग्भावश्च—क्षी ।

ड—√मुड (सक)=मुण्डने, परिचापणे, (२) दीक्षायाम्, सन्यास दाने । मुडइ—भवि ।

+√मुण्ड (मुडि) १ ३०० प्रमर्दने (प) >√मुट् (मुट) प्रमर्दने (प)
मै-श-च जै-काकृ-कात क्षी-सा हे । इति दुर्ग —क्षी ।
शा× छिदि मर्दे—वो । √मुड् (मुड) १/ प्रमर्दने
(प) इति धनपाल -सा ।
√मुण्ड् (मुडि) १/
खण्डने (प)
शेष पूर्ववत् ।

ड—पूर्ववदुदाहरण ज्ञानीयम् ।

+√मुण्ड् (मुडि) १/३०० खण्डने (प) √मुण्ड् (मुडि) १/ प्रमर्दने
शा× क्षी-मे-सा च जै काकृ- (प) ।
कात शा । शेष पूर्ववत् ।
प्रमर्दने खण्डने च—ह ।
छिदि मर्दे—वो ।
‘खण्डप्रमर्दनयो’ इति
कण्ठ.—क्षी ।

क—मैल्=प्रमर्दने, सकुट्टने, सञ्चूर्णने । * मैल्—ड् —वा पौकनी ।

ग—क्षत्रधर्मो न मुण्डनम्—मभार १२,२३,४६=केशच्छेदनम् ।

घ—मुण्डेति (प्रयोज)=परिचापणे—महाबोधिवस १०३ ।

ङ—√मुड (सक)=मुण्डने, परिचापणे, (२) दीक्षायाम्, । मुडइ—भवि ।

उ— $\sqrt{\text{मूडना}} = \text{प्रवञ्चन (२) मुण्टने परित्रापणे ।}$

$\sqrt{\text{मुद् (मुद) } \langle १६$	हर्ष (आ)	$\sqrt{\text{मद् (मदी) } \rangle \rangle$ हप(प) ।
श	क्षीमे सा-च ने काकृ	\langle मुद् (मुद्) $\rangle \rangle$ मग्ग
	कात शा-ह या ।	(प) ।

क—मौइद्-मुद्-गौ = मुडित (म)-जू पौकनी ।

ग—मोदने-ऊ २५६, शत्रा १२१७ । अमान्-वा ग २२८,२-मान्
= आन्तरा हर्ष (तिल) ।

ड— $\sqrt{\text{मुअ (सक) = माटे-से ७०७ ।}$

उ— $\sqrt{\text{मोन्ना}} = \text{माटे, (२) गन्ने ।}$

\pm मुर् (सुर) ६/६	मृष्टने (प)	$\sqrt{\text{मुट् (मुट) } \langle १ \rangle$ आ-वप-
	क्षीमे सा-च ज-कात-	प्रमर्दनया (प) ।
	शा-ह ।	$\sqrt{\text{मुड (मुड) } \langle १ \rangle$
	सृष्टने—काकृ ।	प्रमर्त्तने (प) सा ।
	वेष्टने—वा ।	$\sqrt{\text{मुच्छ् (मुच्छा) } \langle १/२ \rangle$
		मोहममुच्छायया (प) ।

ग—मुरा (मुरति = सोरभण वेष्टयति) - ग पु १९० = स्वनामरजातगन्ध-
द्रव्यम् । मुग्गल (मुरम् = वष्टन लातीति) उत्त ग च ३,१ = नर्मत्त नन्ती ।
मुरली—राधातन्त्रे । मुर ऋलेश च सन्तापे कर्मभाग च कर्मिणाम् । दैत्यभेदऽर्थाग्-
स्तेषा मुरारिस्तन कीर्तित -त्र वे श्रीकृष्णजन्मसृष्ट १११ अध्या । मुग्गलामारुतद्-
धृतम्-रघु ४,५५ ।

उ— $\sqrt{\text{मुडना}} \left. \begin{array}{l} \sqrt{\text{मुरना}} \end{array} \right\} = \text{मृष्टने । परिता भ्रमण ।}$

उ— $\sqrt{\text{मोगना}} > \sqrt{\text{मोडना}} = \text{वेष्टने । परिता भ्रामण ।}$

$\sqrt{\text{मुच्छ् (मुच्छा) } \langle १/२ \rangle$	मोहसमुच्छायया (प)
श ×	क्षीमे-सा जै काकृ कात-
	शा-ह ।
	मोहे—च ।
	मोह उच्छये—वा ।

क—मरे = घनत्वे, आतञ्चने-वा पौकनी ।

ग—मूर्च्छति-मै २,६,६, काठ १५,५। रोषमूर्च्छिता-वा रा २,१२,२८ =
क्रोधव्याप्ता (तिल)। शिलोच्चये मूर्च्छति मारुतस्य-रघु २,३४ = प्रसरति (सञ्जी)।

घ—मुच्छति-धम्मपद २,६७, दीघ ३,४३।

ङ—√मुन्छ (अक) = मूर्च्छाभावे, (२) आसक्तौ, (३) वृद्धौ। मुन्छइ,
मुन्छए-कस, सूअ १,१,४,२।

छ—√मुरछना } (< मूर्च्छनम्) = सज्ञानाभावात् ।
ज—√मुरुजना }

+√मुर्व् (मुर्वी) १ ५७२ बन्धने (प)

श-जै×

क्षी-मै सा च-काकृ कात-
शा-हे।
नहे-वो।

√मु १/५५८ a बन्धने (आ)

काकृ।

√मू (मूङ्) १/ बन्धने
(आ)।

√मव (मव) १/ बन्धने
(प)।

क—मैल्ल = सकुट्टने, सचूर्णने। लोत मल्व = बन्धगुल्मप्रिशेष-वा पौकनां।

ग—मूर्वा-सुश्रु १,१३७,९ = वृणम्, वृ स ५४,८७।

√मुष् (मुष) १/६८३

मै श-च-जै-काकृ कात-

शा-हे×

हिसार्थ (प) कषादि

क्षी सा।

वधे-वो।

चौर्ये-ह्वि।

√मष् (मष) १/ हिसार्थ

(प)।

√मुश ४/५७ खण्डने (प)

काकृ।

√मुष् (मुष) ४/ खण्डने

(प) इत्येके-मै।

√मुष्क् १/४१२ p गतौ

(आ) काकृ।

ग—मोषथा वृक्ष कषन्नेव-ऋ ५,५४,६।

+√मुष् (मुष) ४/११४

क्षी-जै-काकृ

कात शा×,श

खण्डने (प) इत्येके-मै <√मुस् (मुस) खण्डने (प)।

मै सा च हे।

ठिदि-वा।

पूर्वपत्।

ग—मुषल -मभार १३,४,५२ = विश्वामित्रसुत।

√मुष् (मुष) ९/५८

श

स्तेये (प)

क्षी मै-सा च जै काकृ कात-

शा-हे।

लुण्टने-वो।

व—मौ [उ] लौ- मूलौ = मूलम्, क्षुप -या पौकनी ।

ग—महाद्गुमा उन्मूलन्ति-पत्रा (इन्द्रिशे स्तूदियन् १४१), बद्धमूलस्य मूल
हि-शिशु २,२८ ।

+√मूष् (मृष) १/६६९ स्तये (प)

श × (काकृ √ मूष् क्षी मै-सा-च नै काकृ कात

[मुप]

शा हे ।

लुण्टने—बो ।

√मुप् (मुप) ९/स्तेये

(प) ।

√मुप् (मुप) १/हिसार्थ

(प) ।

√मूप -निघ ४,१

(= मूपिका-द्वगजय) ।

ग—मूपो न शिशना व्यदन्ति-ऋ १,१५,८ । मूपकै परिधावद्धि -वा रा
२,३३,१९ । मूपासित्त यथा ताम्रम्-पञ्चद ४,२-मूपा = तैजसावर्तिनी ।

घ—मुसति-दीघ २,१८३ = व्याकुलत्ये ।

ङ—√मूखना

ड—√मूमना

} (< मूपणम्) = चोरणे ।

√मृ १/२८

क्षी-मै-श च नै काकृ-

कात शा हे-बो ×

मरणे (प) इत्याभरणे पठ्यते-

तद् भाष्यविरोधादुपेक्ष्यम्-सा ।

क—द्रष्ट उत्तरधातु ।

ग—सो चिन्तु न मराति न वय मराम-ऋ १,१९१,१०, जीवालु न मरामहे-
१,९१,६, जरसा मरते पति -१०,८६,११ ।

घ—मरति-महावस ५,२७ ।

ङ—√मर (अक) = मरणे । मरइ-भग ।

√मृ (मृड) ६/१२२

श (काकृ-√म्री)

प्राणत्यागे (आ)

क्षी-मै सा-च जै-काकृ-कात शा हे ।

मृतौ—वा ।

क—मर, मरू = प्राणत्यागे । लिथु, -मर्देति, मरिन्ति, मिरति = मरणे । सेर्ब -
मौ रिति । हिताइ -मर्इ-त (मर्त्) = मरणे ।

ख—अवे —म्रियेइते (= मृइयेइते)—वा पौकनी । अवे -म्रियेइते-पी टी
एस पालि-इंग्लिशकोशे ।

ग—अियसे-ऋ १ १६० २१ । अियत-शत्रा २, १, ३ ५, कात्रा १, १, ३, ३ तात्रा
अियेन्-अमृतनात्पो ३५ ।

घ—मि-यति-सुत्तनिपात ८ ४, नेत्तिपरुण २२ ।

ङ—१ मिच (अक) = मरणे । मि-यति-सृअ १ ५, ५ ।

१ मृभ्र (मृभ्र) १ ६ ३ मघाते (प)
श्री मै श-च जै-काकृ सा ।
कात शा हे वो ×

१ म्रभ्र (म्रभ्र) १ ६ ३
मघान (प) म ।
१ मभ्र (मभ्र) १, मघान
(प) ।
१ मभ्र (मभ्र) १, राप (प) ।
√ मृभ्र (मृभ्र) २/शुद्धा
(प) ।
√ मुभ्र १ २५५ मघाते (प)
माह ।

क—मैल्ज प्रोउठने, माजने वाहन- म्-

ग—मृभ्रा-ऋ ८, ७ १३ । मृभ्र-ऋ ८ ६६ ७ [विप ([शूर] इन्द्र-)
वा वृषकर्मणि वृत्ति (वैत वे सा) १ मृभ्र इत्यनन शाधनमवृत्तितति PW प्रभ्र
नाप (अउग्रहमार्चनापरुण-) ?] मृभ्रिणीपु-ऋ १० ९८ ६ [नाप (गहिनी-[धारा ,
नदी-]) वा प्रवृत्ते वृत्ति (तु [अशत] PW (OR) प्रभ्र वैत वे सा ? (RV =
[विहीणा-] स्थली-उति, (+W यरुआयात इति च)] नलीङ्गञ्जायातादिपु मघाताऽपि
सुस्पष्ट ।

ङ—√मग् (सक) = म्रथणे । मग्इ-गच ।

+√मृग् (मृग्) १/१३९ अन्वेषणे ? (प) म (आ) सा ।
श्री-श च-जै काकृ (म सा) ।
कात शा ह वो ×

ग—मृग्यम्-ऋ प्राति ४, ४१ । मृग्यन्त पदर्वीतयाप्यकरणा व्याधान मुञ्चन्ति
माम्-(अत्रिका पुरातत्त्वसभापत्रिका ७ ११, ४० श्लो)-इति त्वकारान्तस्यव भाव
विधपि, अकारलोपे मृग क्रोतीति कण्ठादित्यान् म्य साध्यम् इति दुर्गादास ।

+√मृज् (मृज) १/२४७ शब्दार्थ (प) सा < १/मज् (मज) शब्दार्थ
क्षी म-श-च-काकृ सा । (प) ।
कात-शा वो × शब्दे - वै ह ।
द्र √मुज् १, २४७ ।
√मुञ्ज् १, २४८ ।

क—इ $\sqrt{\text{मृक्ष}} १/६५२ ।$

$\sqrt{\text{मृज}} (\text{मृजूष}) २/५५$
श

शुद्धौ (प)
क्षी मै सा च जै काकृ कात
शा-हे वो ।

$<\sqrt{\text{मृज}} (\text{मृज}) १/श-दार्थ$
(प) ।

$\sqrt{\text{माष्टि-निघ}} २/१४ = गति-$
कर्मा ।

$\sqrt{\text{मार्ज}} १८/९०$ शुद्धौ (प)
काकृ ।

क—मैल्ज् (अथवा—मैल्ज् ?) = प्रोच्छने, मार्जनै । मॉल्जो = प्रपूर्णे । लिथु
मिल्जति = प्रपूर्णे, (द्विरुक्तौ)—मल्ज्यति । रसन्, च स्लावो म्लेस्ति = प्रपूर्णे—जू
पॉर्कनी ।

ख—मूरुजैति, मूरुजैति = त्रगुत्पाटने, नग्नत्वे, स्पर्शे (प्रोच्छने)—वा
पॉर्कनी ।

ग—मृजन्ति—ऋ ३, ४६, ५, मै २, १, ९ । मृष्टे—शत्रा १, २, ३, ३ । मार्ष्टि—शाआ
१२, २ ।

$+\sqrt{\text{मृञ्ज}} (\text{मृजि}) १/२४८$ शब्दार्थ (प) इत्यप्याहु—क्षी । $<\sqrt{\text{मुञ्ज}} (\text{मुजि})$ शब्दार्थ
मै-श-च काकृ क्षी-सा कात । (प) ।
शा-वो× शब्दे—जै हे ।

ग—मृञ्जत (ब व)—ऋ ९, २४, १, ९, ५६, २६ । निमृञ्ज्यात्—शत्रा
१४, ९, ४, ५ ।

$\sqrt{\text{मृड}} (\text{मृड}) ६/४८$
श×

सुखने (प)
क्षी मै सा च जै काकृ
कात शा-हे ।
सुखसहने—शा ।
मोदे—वो ।

मृळतिर्दानकर्मा पूजाकर्मा
वा—निरु १०, १५, १ ।

$\sqrt{\text{मुद्}} (\text{मुद}) १/$ हर्षे (आ) ।

क—मैल्ज् = प्रोच्छने, मार्जनै, दोहने ।—ड् = क्षमायाम्, सहने ।

ख—मूरुज्झा = सहने, क्षमायाम्—वा पॉर्कनी ।

ग—ममृड्यु—ऋ ४, १८, ८ । मृळ-ऐत्रा ५, १९ । मृडसे—काठ ३७, १३ ।

$+\sqrt{\text{मृड}} (\text{मृड}) ९/४४$
काकृ×,श

सुखने (प)
क्षी च जै कात शा हे ।

$\sqrt{\text{मृड}} ६/$ प्राणत्यागे (आ) ।
 $\sqrt{\text{मृद्}} (\text{मृद}) ९/$ क्षोदे (प) ।

शोने—मै सा ।
 'सुखे च' इति केचिन्—सा ।
 सुग्रने इत्यपरे—सा ।
 सुखसहने—शा ।
 माने—वा ।

√मृण (मृग) ६/५१
 श

हिसायाम् (प)
 क्षी-मै सा च-जै काठ-
 कात शा-ह ।
 हिसे--वो ।

√मृ (मृड) ६/० प्राणत्याग
 (आ) ।
 √मृ (मृड) ६/० प्राणत्याग
 (आ) ।
 √मृ (मृड) ६/० प्राणत्याग
 (आ) ।
 √मृण्ड (मृडि) १०/ उन्न
 (प) सा ।

क-मल्, मल्ल- म्ल- मल-द्- म्ले-द्- मल्ल-व्- म्ल-आट- म्लि, म्ली-,
 म्लु-क- म्ला-क-, म्लेउ- म्लु, म्लू=आघाते, सञ्चूर्णने, लिथु-मल्लिगति (=म्रियति
 सकृ)=नाशे । लिथु मल्लि । सेर्ग-त्राटि म्लेनेति=सञ्चूर्णन । पु च म्लायो
 म्लेत । रसन् मॉलॉत-जू पॉकनी ।

√मृद् (मृद) ९/२३
 श×

क्षादे (प)
 क्षी मै सा-च जै काठ
 कात शा ह ।
 भुदि--वो ।

√मृत् १/५१६। मर्त्न (आ)
 च ।
 √मृद् (मृद) १/ मर्त्ने (आ)।
 मर्दति-निघ २/१४=गति
 कर्मा ।
 मर्त्ति-निघ २ १९=वध
 कर्मा ।
 मृध्नन्ति-का श्रा २०, ३, २९
 <मृदनन्ति ।

क-मल्ल-द्-, (मृ ए) ल्ल-द्=मृदु । पु उ च-मिलिज । ँग्लो-सेक्सॉ
 मिलते । पु आडस् मिलित=लीहा, रोष ।

ख-अव-मर्दते-जू पॉकनी ।

ग-परिमृद्नन्तौ-या रा २, ७७, २६=मार्जयन्तौ (तिल), मृद्नन्ती
 कुशकण्टकान्-२, २७, ७ ।

घ-मदति-जातक ३, २४५, ३७०, सुत्तनिपात ७७० ।

ङ-√मद (सक)=चूर्णने, (०) अ+यङ्गे, मर्दने । मद्दाहि-काप ।

च-√मल (सक)=मर्दने । मलद्, मलेद्-भवि ।

छ— $\sqrt{\text{मर्दना}} \left. \begin{array}{l} \text{मर्दना} \\ \text{मरदना} \\ \text{मलना} \end{array} \right\} (< \text{मर्दनम्}) = \text{मर्दने ।}$

$\sqrt{\text{मृध्}} (\text{मृधु}) १/८५९$
श×

उ-उ (उ)
वी मै च-कात शा हे ।
उन्दने—मै सा ।
रुन्दे—काठ ।
स्याल्लैपिकी वृटि ।
त्रिलिदि—वो ।
उपेक्षायाम्—हि ।

क—मैल्-व (मैल्-व्-ओ)-जू पॉकनी ।

ग—मर्धति-क ७, ५९, ८, मृजाति-६, २९ ३ (तादादिकोऽपि ?), मर्वत -
का २, २ ३ ।

$\sqrt{\text{मृश्}} (\text{मृश}) ६/१४८$
श

आमर्शने (प)
क्षी मै-सा काठ कात
शा हे ।
आमर्शो—च जै ।
मृशि—वो ।

$\sqrt{\text{मृष्}} (\text{मृषु}) ८/$ सहने, च=
सेचने (प) ।

आमर्शनम् = रश -क्षी ।

क—मर्श = ग्रहणे, रपर्शो, बोवने । मर्कु- (शु) । मेक्स् = वस्तु । मेर्सेम्, -

एदिस् = मूल्यम्, पुरस्कार -वा पॉकनी ।

ग—तमद्विरभिमृशति-शत्रा १, २, २, ११ । त्रिश्य मृशन्तीम्-शौ ८, ९, ९ ।
मृशते- पै १, १०९, ४ (पाठभेत्) । सर्वा विमृशते जन्तु -सभार ९, १८७५ ।

+ $\sqrt{\text{मृष्}} (\text{मृषु}) १/६९८$ सेचने (प)
श× क्षी ।

$\sqrt{\text{मृज्}} (\text{मृजूष})$ शुद्रौ (प) ।
मृष्टम्-बृहत्सहि ८५, ९ ।

उत्तरधातोरभिन्नोऽय श्रीरेण पृथक् सरयात् ।

+ $\sqrt{\text{मृष्}} (\text{मृषु}) १ ६९९$ सहन, च = सेचन (प)
श× क्षी मै-सा जै कात शा (प) ।
हे ।
सेचने—च ।
 $\sqrt{\text{मृष्}} (\text{मृश}) ६/$ आमर्शने
 $\sqrt{\text{मृष्}} (\text{मृषु}) ४/$ तितिभ्रायाम्
(प) ।

सेचने हसने च—काकृ ।
मेचने क्षान्तौ च—वो
(उ) ।

√ मृप् (मृष) १ १२ तित्तिशायाम् (उ) √ मृप् (मृपु) १ सहन च-
श क्षी-मै-सा नै-काकृ मेचने (प) ।
कात शा ह । √ मृश् (मृश) ६/आमशने(प)।
क्षान्तौ—च प्रा ।
शसायाम्—काकृ कात ।

क—मर्- मर्-स्=त्रि ने कापे-जू पॉकर्नी ।

ग—न त प्रषापि मृयते-ऋ ६ २२, २। मृयन्ति ये चापपत्तिम्-मनु
१ २१७ ।

ड—√ मरिस (मरु) = तित्तिशायाम् । मरिमइ-महा , स ६७० ।

च—√ मरुस (सरु) = तित्तिशायाम् । मरुसिज्ज-भवि ।

ड—√ मरुह (सरु) = तित्तिशायाम्-गाया १, ८-पत्र १३५ ।

√ मृ ९/१८ हिसायाम् (प) √ मृ १/ सरणे (प) ।
मै च-काकृ कात × श ? क्षी-सा नै शा हे । √ मृ (मृड्) ६ १२२ प्राणत्यागे
ववे—वा । (आ) ।
म ९/२९ हिसायामित्येके-मै । √ मृण् (मृण) ६/५१ हिसा-
क्षी-श-जै-काकृ कात शा मै-सा-च । याम् (प) ।
हे नो × √ क ९/२९ हिसायाम् (प)
मे ।

मृ ९ हि ।

ग—मृणीहि-हि । मया नोपलब्धम् ।

घ—मणाति-वस्मसगणि २१८, खुदकपाठ २४ ।

√ मे (मेड्) १/९४६ प्रणिदाने (आ) √ मा (माड्) ३/ माने शन्दे
श × क्षी-मै सा । च (आ) ।
प्रतिदाने—च-जै-
काकृ कात-शा हे ।
प्रतीदाने—वो ।

प्रतीदानम् = परीवर्त-दुर्गात्स ।

क—माइ = विनिमये । लेट्टिश्-मिजु, मीजु, मीत = विनिमये-या पॉकर्नी ।

ग—अपमयेत—मै ४, २, ७ । निमयेन् पक्कमासेन—मभार १२, २९२३ । प्रणिम
यते—मभाष्ये १, १, २०, ३६ ।

+√मेट् (मेट्) १/२८९ उन्मादे (प) इति <√म्रेट् (म्रेट्) उन्मादे (प) ।
सा-श जै काकृ- दौर्गा—क्षी √मेड् (मेड्) १/५६१ उन्मादे
कात शा-हे× क्षी वो । (प) जै ।
उन्मादने—मै-च । √म्रेड् (म्रेड्) १/ उन्मादे (प) ।
√म्लेट् (म्लेट्) १/ उन्मादे
(प) ।

विकास स्पष्ट -√मेट् > √मेड् > √म्रेट् > √म्रेड् > √म्लेट् ।

ग—मेलि मदन्तम्—ऋ ३, २६, ९ । मेडव -कथासरि ४०, ५ ।

+√मेथ् (मेथ्) १ ८५४ मेधाहिसनयो (उ) द्रष्ट √मिथ् १/८५३
मे श-च-जै कात शा× क्षी-सा ।
गतिहिमयो —काकृ ।
मेधाहिसयो सङ्गमे च—ह ।
वये मेधाया सङ्गे च—वो ।

ग—मेथिष्ठा पिन्वाना—तै २, ७, १६, ३ । इह मेथिमभिसविशध्वम्—अ वे
८, ५, २० । विष्णवे त्वेति मेथीम्—शत्रा ३, ५, २२१—मेथी=स्तम्भ* (मेथन्ते=सङ्गच्छन्ते
पशवोऽत्रेति) । √मिथ् १/८५३ धातुनास्य न शक्यते कर्तुं सिद्धि, तस्य सङ्गार्थ-
त्याभावात् ।

घ—मेधि (<मेथी)—दिव्यावदान २४४ ।

छ—मेढी, मेढी=स्तम्भ—बु ख ।

+√मेट् (मेट्) १/८५४ मेधाहिसनयो (उ) इति <√मेथ् (मेथ्) मेधा-
श-जै शा× दुर्ग—क्षी । हिसयो (उ) ।
क्षी-सा । शेष पूर्ववत् ।
मेधाहिसयो—मै-च- √मिड् (विमिडा) १/
कात हे । स्नेहने (आ) ।
गतिहिमयो —काकृ ।
वधमेधयो —वो ।

+√मेथ् (मेथ्) १/८५४ सङ्गमे, च=मेधाहिसनयो √मिथ् (मिथ्) १/८५३
(उ) क्षी-सा । मेधाहिसनयो (आ)
सङ्गमे, च=मेधाहिसयो— सा ।

मं-जै-कात् शा ङ ।	शेष पूर्ववत् ।
सङ्गमे—च ।	मेधा-निघ २/१८ =
गतिर्हिसयो सङ्गमे च—	धननाम ।
कावृ ।	(सङ्गच्छतेऽनेन सर्वम्)
मेथवन् (= वप्रे मेऽया	
सङ्ग च)—वा ।	

ग—सति मेवामयासिषम्-ऋ १,१८,६, मेव श्रुतपाठ पचन्तु-१,१८,११ ।
 मेध्या-मभार २,२०१,२० = नदी, त्रीन मेधानाहरिष्यति-मभार १,१०३,३९-
 मेधान् = यज्ञान् । न मेऽया न ग्रहना श्रुतेन-मुण्डकोप २,२,२ । मविर-ऋ
 १,२२,२८-मधिर = मेवावी । मेवयुम्-ऋ १,२८,३ ।

+√मेप् (मेवृ) १/३६७ गतौ (आ)
 म-श-कावृ-कात् × क्षी सा च जै-शा-ह ।
 (च—√मेव् [मेवृ]) गत्याम्—वो ।

+√मेव् (मेवृ) १/५०६ सेवने (आ)
 श × क्षी च नै शा हे-वो ।
 मेचने—मै-सा-कावृ-कात् ।

ग—मेवाडे च तथा प्रोक्त-ऋ पु १,३९,५० (मन ग सा सस्करणम्) ।
 छ—मेवा = सेवनीय फलम् ।
 छ—मेव = मरुस्थानाभिजना जाति ।
 छ—मेवडी = 'सँभालू' इति भाषाप्रसिद्धम् ।
 उ—मेवाड = मरुस्थानप्रान्त -(<मेवाड-ऋ पु १,३९,५०) ।

√मना १/९१३	अभ्यासे (प)	√मन् (मन) ४ ज्ञाने
श	क्षी-मै-सा-च-जै-कावृ-	(आ) ।
	कात्-शा-हे-वा ।	समाम्नाय समाम्नात-
		निरु १,१ ।

क—मेन् = चिन्तने, विचारणे-वा पौकनी ।
 ग—मम्नाते इन्द्र रोदमी-ऋ ७,३१,७ । एके समामनन्ति-आश्व गृ
 ८,१३,३० ।

+√म्रक्ष् (म्रक्ष) १ ६६५ सङ्घाते (प) मै
क्षी-सा-श-जै शा मै-च-कात-यो ।
(हे ?) ×

√मक्ष् (मक्ष) १/ सघाते
(प) मै ।

म्यक्षति-निघ २/१४ =
गतिकर्मा ।

मिम्यथ-ऋ ६,५०,५,
शौ २०,९४,२ ।

ग—पाशुना च म्रक्षन्ति-ललित ३२५,१४ (कालिकातासकरणम्) =
म्रक्षणे ।

ङ—√मख् = म्रक्षणे । मखइ-राज ।

छ—मकरण, माखन (< म्रक्षणम्) = न्वनीतम् ।

√म्रद् (म्रद) १/७६०
श × (जै√मद्
[मदैप् मदे])
प्रतीयते प्रमाद ।

मर्दाने (आ)
श्री-मै-सा-च जै काठ
कात-शा-हे ।
क्षोदे—वो ।

√मृद् (मृद) ९/ क्षोदे (प) ।
√म्रित्—गर्भ अपास्यन्
म्रित्येत्-शत्रा ३,२,१,२१

ग—पणेश्चेद् वि म्रदा मन-ऋ ६,५३,३ । नेत्पशून् प्रमदे करवामहे-शत्रा
४,४,३,११ । यज्ञमेव त म्रदयति (मृदु-नामधा)-तै ६,१,४,४ ।

√म्रुच् (म्रुचु) १/१९०
श काठ ×

गत्यर्थ (प)
क्षी-मै-सा-च ।
गतौ—जै कात शा-हे ।
गत्याम्—वो ।

√म्लुच् (म्लुचु) १'
गत्यर्थ (प) ।

ग—आदित्य निम्रोचन्-अ वे २,३२,१ । आदित्य पुर उदेति पश्चाभि-
म्रोचति-काठ २३,८ । सूर्योऽभिनिम्रोचति-तै ६,४,२,१ ।

+√म्रुञ्च् (म्रुञ्चु) १/१९० गत्यर्थ (प)
श-कात × क्षी-मै-सा-च ।
गतौ—जै-काठ-शा-हे ।
गत्याम्—वो ।

√म्रुच् (म्रुचु) १
गत्यर्थ (प) ।

√म्लुच् (म्लुचु) १/
गत्यर्थ (प) ।

√म्लुञ्च् (म्लुञ्चु) १
गत्यर्थ (प) ।

+√मेट् (मेट्) १/२८९ उन्मादे (प)
श-च-जै-काठ- क्षी-वो ।

√मेट् (मेट्) १/
उन्मादे (प) ।

कात शा-हे ×

उन्मादने—म ।
सा (मैसू मस्करणे) ।

√मेड (मेड) १ १६१
उन्मादे (प) नै ।

√म्रड (म्रड) १/२८५
उन्मादे (प) ।

√म्लेट (म्लेट) १ २९८
उन्मादे (प) ।

√म्रड् (म्रड) १ २८९
मै-श च कात ×

उन्मादे (प) इति
पठन्ति—सी
क्षी सा नै-शा ह वा ।
उन्मादने—काट् ।
प्रसानीकरणे, कृतार्थी-
करणे (१)—ह्वि ।

< म्रेट् (म्रेट) उन्मादे (प) ।
म्रेट (म्रेट्) १/८०२
अनादरे (प) कात ।
शेष पूर्ववत् ।

ग—गच्छेयुरूप च निप्रडग्न-छान्दोग्यो ३,१९१ । वाक्यमाप्नेडयति नेवराट-
मभार ३,१०३८३ ।

√म्लुच् (म्लुचु) १/१९३
श काट् ×

गत्यर्थ (प)
क्षी मै सा च ।
गतौ—नै-कात-शा हे ।
गत्याम्—वो ।

द्रष्ट √म्लुञ्च् १/१९० ।

ग—अ (उ)पम्लुक्तम्-ञ्च १८,५०४ । म्लोचन्ति-शाम्ना १४४,३,३३,
बृहदारण्यको १,५,२० ।

√म्लुञ्च् (म्लुञ्चु) १/१९१
श कात-शा-हे ×

गत्यर्थ (प)
क्षी मै सा-च ।
गतौ—जै काट् ।
गत्याम्—वो ।

पूर्ववत् ।

√म्लुच् > √म्लुञ्च् इति क्रम ।

√म्लेञ्च् (म्लेञ्च) १ २००
श ×

अव्यक्ताया वाचि (प)
क्षी मै-सा जै-काट् शा ह ।
अव्यक्ते वचने—च ।
व्यक्ताया वाचि (१)—

(म्लिष्टम् = अविस्पष्टोक्तो) ।

काकृ-कात ।
देशयोक्तो—वो ।

ग—न ब्राह्मणो म्लेच्छेन्-शब्रा ३,२,१,२२ । नार्या म्लेच्छन्ति भाषाभि-
मभार २,२०,३८ । ब्राह्मणेन न म्लेच्छित्तत्रै-मभाष्ये १११ ।

+√म्लेट् (म्लेटृ १/२९) उन्मादे (प) √म्लेङ् १'८० b) अनादरे
श जै काकृ कात क्षी हे वो । (प) कात ।
शा हे X, (सा) उ-मादने—मै-च । शेष √म्लेङ् १/२८९ यन् ।
वातुवृत्तौ नास्ति ।
या ग प पठति ।

+√म्लेव् (म्लेवृ) १/५८७ सेवने (आ) √मेव् (मेवृ) १/ सेवने
श X क्षी च जै शा-हे यो । (आ) ।
सेचने—मै सा √प्लेव् (प्लेवृ) १/ सेवने
काकृ कात । (आ) ।

√म्लै १/८८९ गात्रविनामे (प)
क्षी मै-च जै काकृ कात-शा हे ।
हर्षक्षये—सा ।
'गात्रविनामे' इति क्वचित्
पठ्यते—सा ।
कान्तिसक्षये—वो ।
विनाम = कान्तिसक्षय -क्षी ।

- क—मेल् = सञ्चूर्णने, प्रमर्दनै ।
- ख—अवे घ्रात = म्लानम्-वा पौर्णिकी ।
- ग—म्लान्ताति-ऋ ८,५५,२ । म्लान्यति-शब्रा ८,१,४,१ ।
- घ—मिलान्यति-सयुक्त १,१२६, इतिवृत्तक ७६ = मृदूभावे ।
- ङ—√कुम्हलाना (<कु+म्लानम्) ।

√यज् (यज) १/९८६ देवपूजासङ्गतिकरणदानेषु √यक्ष् (यक्ष) १०/१६१
श (उ) । पूजायाम् (आ) ।
क्षी मै सा काकृ कात-शा हे । यक्षते-तान्ना ९,१०,१ ।
देवपूजायाम्—च । इयक्षति-निघ २/१४ =
दानदेवपूजासगत गतिकर्मा ।

करणेषु—जे ।

इयति-ऋ ८०१

न्वाञ्चान्गान्मगकृता—जा ।

[१५-१८] ।

यन्मास—वा ग ७११० ।

क—इअजु=धामिनी पूजा ।

ए—अवे यनेते=यजते—जा पौकनी ।

ग—अय यनति-ऋ १,३१,१२ त १,२९० । यनत-एत्रा ११ तत्रा १,३०,०१ ।

घ—यनति-न्नीघ १,१०९ अगुत्तर ११६८ ।

ङ—√जय (अक) [यकारस्य जकारा जकारस्य च यकारा णप्रिपर्यया वा] = (१) पूजायाम्, (२) याग । नयङ-न्त ०२१ ।

√यन् (यती) १/०९
श

प्रग्ल (आ)
क्षी म सा च-नै-
काकृ-कात शा ह ।
यत्ने—बो ।

यत्ने-निघ ० ११ = गतिरमा ।

क—इअन्=यत्ने ।

ए—अवे यतेइति, यतयेइति—जा पौकनी ।

ग—यतते-ऋ १,९५,७, [सपा पै १२,१०,५, 'यत्त' इति पाभे] ते १,५,११,३, शत्रा १०,०,३,१ । यतति-ऋ ७,३६ [(३,५९१) ०], येतिरे- १,८५,८ ।

√यम् (यभ) १/९६५
श-कात ×

विपरीतमथुने (आ)
क्षी सा ।
विपरीते मेथुन—म ।
मेथुने—सा च-जै
काकृ-कात शा हे बो ।

>√जम् (जभ) १/ प्रिप
रीत मेथुने (आ) म ।
√जम् (जभि) १' च=
विपरीतमथुने (आ) ।

क—इअम्—दम्=स्पर्शे रतौ । पु च स्लावा नेवृ नेति तथा जेबति = मेथुने—वा पौकनी ।

ग—न मा यभति कश्चन-तै ७,४,१९,० । यभ माम्—अ ये ००,१३६,११ । थियसत इव मे मन—शाङ्खा श्री १६,५,६ । सुता यभितुमुयतम—भा पु १८५,१७ । यभस्व नित्यम्—सुभाषि ।

√यम् (यम) १ ९६९	उपरमे (प)	√यज् (यज) १ देवपूजा-
श च जै-काङ्क कात वो ×	क्षी-मै सा शा-हे ।	सङ्गतिकरणदानेषु (उ) ।
√यम् (यमु) १ ९९२	मै-सा च काङ्क कात हे ।	√यत् (यती) १/ प्रयत्ने
क्षी-नै शा ×	यिगतौ—वो ।	(आ) ।
√यम् (यम) ८०३८८	अपरिवेषणे (प) मित्	
श-जै-शा हे ×	परिवेष्टने—काङ्क ।	

क—इर्णम् = धारणे, ग्रहणे—या पौर्णमी ।

ग—यच्छति—ऋ ५, ८०, २, तै १, ६, ८, ४, शौ १९, ३२, २ । ? यमति—ऋ १, १००, ९ । (अपरिवेषणे तथा परित्रेषणे)—यमयति—शत्रा १४, १, ३, ४ ।

घ—यमति—जातक ३, ४८८ ।

ङ—√जञ्ठ (सक) = (१) उपरमे, यिरामे, (२) दाने । जञ्ठइ—कुमा ।

छ—√जमना (< यमनम्) = आतञ्जने, पूर्वस्या स्थितविरामे, स्थिरीभावे ।

+√यय् (यय) १/४७५	गतौ (आ) मै ।	√येल् १/२४७७	गतौ (प)
क्षी सा-श-च-जै-काङ्क	मै ।	काङ्क ।	
कात-शा-हे वो ×			
ग—ययेयु —मै ३, ६, ९ ।			

√यस् (यसु) ४/९७	प्रयत्ने (प)	√येष् (येषु) १/ प्रयत्ने
श	क्षी मै-सा च-जै काङ्क	(आ) ।
	कात-शा-हे ।	यहु -ऋ ८, ६०, १३, यहो-
	यत्ने—वो ।	ऋ १, २६, १० ।

रु—इर्णम् = प्रकम्पने, फेन, उत्फगनम्, उत्कवथनम् ।

ख—अवे यप्स् येइति = उत्कवथने, उत्फणने—वा पौर्णमी ।

ग—तपुय्यस्तु—ऋ ७, १०४, २ । रामाभिषेकार्थमिहायस्यसि—वा रा २, १२, ६२ । आत्मार्थमायस्य—मा पु ३४, १२ ।

√या २/३८	प्रापणे (प)	याति—निघ २१/४=गति क्रमा ।
श	क्षी मै-सा-च-जै-	√इ (इण्) २/ गतौ ।

काङ्-कात-शा-ह ।
गतौ—जो ।

यामि-निघ १४ = याञ्चा
कर्मा ।

क—एङ् = गतौ । *इआ (सस्कृते) । लेति -जानुम् ।

ग—याइति = गतौ—वा पौर्नर्नी ।

ग—याति-ऋ १५ ९ तै ४,६,७,३, शो १७,८,१८ ।

घ—यासि-जातक १,२९१ । यामि-पेतवत्थु २८ ।

ङ—√या (सक) = (१) गतौ, (२) प्रापणे, (३) ज्ञाने । प्रति-विम
२०१ कुमा ८,८ ।

ड—√जा (सक) = (१) गतौ, (२) प्रापणे, (३) ज्ञाने । चाड-
मुपा २०१ ।

ड—जाना । महाराष्ट्रि -जाणे ।

√याच् (डुयाच्) १/८२८ याञ्चायाम् (३)
श-च जे-काङ् कात X क्षी मै सा-शा ।

यामि—निघ ३ १८ —
याञ्चाकर्मा । ऋ ८
२३,११ ।

√याच् (टुयाच्) इति
दुर्ग-क्षी क्षी-मै-सा च काङ्-
कात-शा-ह ।
याचने—जै-वो ।

यानम् = यानम् -अप्रम्ना
यस्न ९,१९ ।

अयामिपम्-ऋ १/८,
६ = याचने ।
√यास् ।

क—इएङ् = भाषणे, वचने-वा पौर्नर्नी ।

ख—यासङ्गह = याचम्ब-अवेस्ता, यस्न ९,२ ।

ग—याचति-तै ८,९,९,६, मै १,२,१२, शौ ९,६,४ । याचत-शत्रा २,३,१,३३ ।

घ—याचति-जातक ३,४९ ।

ङ—√जाय (सक) = प्रार्थने, याचने । ऋ-जायत-पण्ह १,३ ।

ड—√याचना
ड—√यौचना * } (< याचनम्) = याञ्चायाम् ।

ड—√जौचना = सत्यासत्याद्यनुमन्धाने, (२) याचने ।

√यु २/२०

श

मिश्रणे (५)

क्षी मै-सा-च-जै-काङ्-

कात-शा-हे ।

'अमिश्रणे' इत्येके-क्षी ।

यौति-निघ ३१ ४ =

अर्चतिवर्मा ।

√यु १०/ जुगुप्सायाम्

(आ) ।

क्षी-सा ।

मिश्रणेऽमिश्रणे—वो ।

क—इहेउ = मिश्रणे, लेट्टिश्-जौत् = मिश्रणे-वा पॉकनी ।

क—इहेउ = बन्धे, योगे ।

र—अवे-यव् = व्यस्ततायाम् । (उर्तमानकाले-यवयेइति)—वा पॉकनी ।

ग—युप्रस्व-ऋ ६, ६, ७, युयोतु-५, ५०, ३ । यामि-शौ २, २, १, पै १, ७, १ ।

[+]√यु (युव्) ९/७ बन्धने (उ) √यु २ २२ मिश्रणे (प) ।
 जै×,श क्षी-मै सा च-काकृ कात
 शा हे-वो ।

+√युङ्ग (युगि) १/१५५ वर्जने (प) √जुङ्ग (जुगि) १ वर्जने
 श×(जै-√पुङ्ग क्षी-मे-सा-च-जै-काकृ-
 [पुगि]) कात-शा-हे-यो । (प) ।
 मुद्रणदोष ।

छ—जुग = वृद्धदारको वृक्ष ।

√युच्छ (युछ) १/२११ प्रमादे (प) √यु २/२२ मिश्रणे (प)
 श×, (काकृ- क्षी मे सा-च-जै काकृ-
 √युच्छ [युछि]) कात-शा-हे वो । 'अमिश्रणे' इत्येके—क्षी ।
 पार्थक्ये—हि ।

ग—युच्छति-ऋ ५, ५४, १३ । युच्छन्ति-पै ५, २२, ६ ।

+√युज् (युज) ४/६४ समाधो (आ)
 श क्षी-मै सा-च जै काकृ कात-
 शा हे-वो ।

कर्मणि—हि ।

ग—युज्यते-ऋ ५, १, ३, तै ३, १, १०, २, शौ १०, २, ३ । युज्यस्व-गी २, ३८ ।

√युज् (युजि) ७/७ योगे (उ) √यु २/२२ मिश्रणे (प) ।
 श क्षी-मै-सा च-जै-काकृ- √यु (युव्) ९/७ बन्धने
 कात-शा हे । (उ) ।
 युतौ—वो ।

क—इएउ=बन्ने योगे ।

ख—यओज्- युज्=बन्ने, याजने-या पॉकनी ।

ग—युङ्क्ते-ऋ १,८२ १६, तै २ ११ ३ । योजते-ऋ ७,१६ २ । युनक्ति-शाब्दा ३ ३ । युनजते-ऋ ७,२७,१, तै १६,१० १ [उनमशपौ विकरणौ द्रष्टव्यौ] ।

घ—युञ्जति-वम्पपद ३८० ।

+√युन् (युत्) १/३२	भामने (आ)	√जुन् (जुत्) १, भामने
श×(ह-मुद्रणतोप-	ली म-सा शा ह ।	(आ) ।
त्पितो लीविश	दीप्ता—ने-या ।	√ज्युन् (ज्युत्) १, भामने
स)	भाषणे—च काङ्क फात ।	(आ) ।
		√द्युन् (द्युत्) १, दीप्तो
		(आ) ।

√युध (युव) २/६१	प्रहरणे (आ)	युध्यति निघ ० १२ =
श	ली-म सा च च-काकृ-फात	गतिकर्मा ।
	शा-हे ।	
	युद्धे—वो ।	

क—इएउध्=प्रहरणे, युद्ध ।

ख—अय यृइद्येइन्ति=प्रहरणे, युद्धे-वा पॉकनी ।

ख—अये यओस्ति-पी टी एम पालि-इंग्लिशकोशे ।

ग—योत्सि-ऋ १,१३२,४ । युध्यति-मै २,२,१, शाब्दा ३ २,५,२२, युध्यन्ते तैआ ६,३,२ । युध्यस्व-गी २,१८ ।

घ—युञ्जति-वम्पपद २,१५२ ।

ङ—√जुञ्ज (अक)=युद्ध । वरु-जुञ्जत-सुर २,५१, ९,२०० ।

ड—√जूञ्ज (अक)=युद्ध-सिगि १,२०२ ।

ढ—√झूञ्ज (अक)=युद्धे । झूञ्जति-सबोध १८ ।

च—√जोह (अक)=युद्धे । जोहइ—भवि ।

छ—√जूझना*६=युद्धे ।

√युप् (युप) १/१००	विमोहने (प)
श	क्षी मै-सा-च-नै-काकृ कात शा-हे ।
	विमोहे—वो ।

ग—युयोप नाभिरुपरस्यायो -ऋ १,१५४,४, मृत्यो पद चोपयन्त -१०,१८,२ ।

युपितम्-शौ ४,२५,२ । युष्यतीति दिवादे परिचायको भ्रयोगो नोपलभ्यत ।

+√यूष् (यूप) १/६७१	हिंसायाम् (प)	√जूष् (जूप) १/ च=हसा
श शा×	क्षी मै सा-च काकृ कात	याम् (प) ।
	हे ।	√युष् भजने-सौ धा-वो ।
	हिंसाया सघाते च—जै ।	√युष् १ २९३ । हिंसायाम्
	वधे—वो ।	(प) काकृ ।

ग—पात्राणि यूष्ण आसेचनानि-ऋ १,१६२,१३ । यूप-श्राद्धां ४,१८,१३, गोगृ ४,१,७ ।

√येष् (येपृ) १ ६१०	प्रयत्ने (आ)
श×(सा-जै/एष्	क्षी मे सा च जै काकृ
[एष्])	कात शा ह ।
	यत्ने—वा ।
	ओष्ण्ये—ह्वि ।

क—इएस्=क्वथने, उत्फणने ।

र-अव यएस्येइति = उत्फणने, उत्क्वथने-वा पॉकनी ।

ग—उखा येषन्ती-ऋ ३,५३,२२ [वा उत्क्वथने वृत्ति (वैतु वें सा स्रवणे इति, सा [शौ]=√जेष् [प्रयत्ने] इति च), शौ ४,७,४ । नियपति तै २,५,१,४ ।

+√याट् (यौट्) १/२८८	सम्बन्धे (प)	√यौड् (योड्) १/३७१
श काकृ शा ह×	क्षी-मै-च-कात वो ।	सम्बन्धे (प) शा, २३४-ह ।
	बन्धे—सा-जै ।	√यौण्ड् १/८१ सम्बन्धे(प)
		काकृ ।
		युक्त० > युट् > √यौट्
		इति स्यात् ।

√रह् (रहि) १/७०४	गतौ (प)	रहति-निघ २/१४ = गतिकर्मा ।
श×	क्षी मै-सा च-जै काकृ	√रह् (रह) १/७०३ त्यागे (प) ।
	कात-शा हे ।	
	गत्याम्—वो ।	

क—लेगृह-नासिक्यम्-लेगृह्-वा पॉकनी ।

ग—स रहते उरगाय-ऋ ९,९७,९। रहति-ब्रह्मसू २,१,१। हस्मति सुगष्टेषु, रहति प्राच्यमध्यमेषु गमिमेय त्वार्या प्रयुञ्जत—महाभाष्य परस्पशाहिकम्।

√ रक्ष् (रक्ष) १/६२९ पालन (प)
श क्षी-मे सा च जै काट्-
कात-शा-हे-वो।

क—अलकृ=अपमारणे, रथणे-जू पॉकनीं।

ग—य सुगोपा रक्षसि-ऋ २,२३,५। रक्षते-शाआ ७,२०। रक्षति-तै ४,२, ११,१। रथमाणा-ऋ १०,६८,१ [जगवद् उत्पतन वृत्ति]। रक्षी-शौ ५,७,१ [वा हिमाया वृत्ति]।

घ—रक्षति-सुत्तनिपात २२०, जातक ४,२५५।

ङ—√ रक्ख (सक) = रक्षणे, पालन। रक्खइ-उव, महा।

ञ—√ राखना^श
ञ—√ रखना
छ—√ रक्खना
ड—√ रक्षना ३ } (<रक्षणम्) = रक्षणे।

+√ रप् (रख) १ १२६ गत्यर्थ (प) √ रच्छ १/२५५७ गता (प)
श× क्षी-मे-सा-च कात। काक।
गता—जै-काक शा-ह्। √ रद्ध (रखि) १ गत्यर्थ
सर्पणे—वो। (प)।
√ लप् (लख) १ गत्यर्थ
(प)।
√ लद्ध (लखि) १ गत्यर्थ
(प)।
√ रघ् १/४१०] गतौ (आ)
काक।

+√ रग् (रगे) २/७७९ शङ्कायाम् (प) √ लग (लग) १/ सङ्गे (प)।
श× क्षी-मे शा च काक- √ रग् (रख) १/१२६ गत्यर्थ
कात-शा-हे। (प)।
शङ्कने—जै।
शङ्के—वो।

ग—अनुरञ्जति—वा रा ७, ९९, ११। रामे रञ्जतु मे मन—रुथामरि ४३, १६१।
रजत—शत्रा १०, ८, ३, ११ तान्ना १७, १, १४। रजतम्—ऐत्रा ७, १०।

घ—रञ्जति—सुत्तनिपात ५०१।

ङ—√रञ्च (अक) = रागे। रञ्चट—कुमा, वज्जा ११०।

ञ—√रज्ज (अक) = रागे, (२) वर्णे। रज्जइ—आचा, उव ।

ड—√रय (अक) = रागे (२) वर्णे—आचा ।

ढ—√रजना ३ = (१) प्रमाने, (२) भवने, (३) वर्णे।

ण—√रजना ३ } = वर्णे, (२) अनुरागे, (३) सयुस्तो ।
√रयना ३।

छ—√रौचना ३† (अक) } = रागे ।
छ—√रौजना† (सक) }

√रञ्ज (रञ्ज) ५/५६ रागे (उ)
श क्षी मे-सा च जे काकृ
कात शा हे-वो ।

राग = वर्णान्तगोत्पादनमामाक्तिकश्च-दुर्गादास ।

क—रङ्ग = वर्णे, सोवर्णे रङ्गे—वा पौर्णर्नी ।

ग—अरज्यत—अ रे १५, ८, १। स्त्रियो वा केषु रज्यन्ते—मभार १३, २०३१।
न कामेऽपि वेदया रज्यति—कथासरि ३८, ३९। नेत्रे स्वय रज्यत—उत्तररा १००, १८
(१३८, २)। अरज्यत्—शिशु ९, ७। √युज् ५/ धातुवदिम द्विट्नीमहाशय कर्म-
वाच्य कुतो नाश्रुतवान् ?

√रट् (रट) १ २९५ परिभाषणे (प) √रठ् (रठ) १ परिभाषणे(प) ।
श क्षी-मै-सा-च जै काकृ √रण् (रण) १/ शब्दार्थ (प) ।
कात शा हे ।
वाचि—वो ।

ग—क्रौञ्ची भयार्तामिव रारटन्तीम्—वा रा २, ७७, २०। रटन्त करटा
कटु—काशीख ६८, ५३। रटन्ति—वृ स १९, ७, कथासरि १८, १०९।

च—√रड (अक) = (१) रोदने, (२) क्रन्दने, उच्चै शब्दे। रडइ-
भवि । रडते = रोदिति—महाराष्ट्रि ।

उ—√रटना ।

उ—रार < रारि (< गटि) = कलह ।

+√रठ् (रठ) १ ३३३
च X, श

परिभाषणे (प)
क्षी-मै-सा-जै-काकृ
कात-शा हे ।
भाषणे—वो

√रट् (रट) १ परिभाषणे (प) ।
√रण् (रण) १/ शब्दार्थ (प) ।
√रिण् १/२०७० शब्दे (प)
काकृ ।

छ—√रठना* = रटने । “उनरे बनरा जै राम रठै”—तुलसी ।

छ—√ररना* = रटने । [रठा* = शुष्क (म्)] ।

√रण (रण) १ ४३८
श X

शब्दार्थ (प)
क्षी-मै-सा-च ।
शब्दे—जै काकृ
कात-शा-हे ।
रुति—वो ।

√रट (रट) १/ परिभाषणे
(प) ।
√रण् (रण) १/गतौ (प) मित् ।
व्+√रण् = √व्रण् (व्रण)
१/ शब्दार्थ (प) ।

क—एर् (र्) रे = उत्तेजने, प्रोत्साहने-वा पौर्न्नी ।

ग—रणन्ति-ऋ ८, ९०, २०, कौ २, ७३, शौ २०, ११०, २ ।

घ—रण = प्रमोद, युद्धम् ।

छ—√रनना (<रणनम्) = शब्दे, झङ्कारे ।

उ—√लरना } (<रणनम्) = युद्धे ।
छ—√लडना }

छ—[√रौडना* = रोदने, विलापे (<रणडा ?)] ।

+√रण् (रण) १/७८९ गतौ (प) मित् ।
श X क्षी-मै-सा-च-जै काकृ
कात शा हे-वो ।

√रल् १/२४७ hh गतौ
(प) काकृ ।
√रल् १/२४७ ll गतौ
(प) काकृ ।
√रिण्व् (रवि) १ गत्यर्थं,
(प) ।
√रम् (रमु) १/क्रीडायाम्
(प) ।

क—अँग्ल -√रन् = गतौ, धावने—वागीश ।

ग—रणयन्तु-शौ ४, २१, १, तैत्रा २, ८, १, १ । रणय-मभार ५, १५, २७ = इष्ट
काम गमय = प्रापय (नील) -टीकायामेव ।

√रण्व (रवि) १/५९० गत्यर्थ (प) √रण (रण) १ ७८९ गता
 श काकृ-कात × क्षी मै-सा-च । (प) ।
 (हे-√रम्ब् [रबु]) गतौ-जै-शा हे । √रण्व् (रवि) १/ गत्यर्थ
 व्रने-वो । (प) ।
 √रव् १ २५६ e गतो (प)
 काकृ ।

ग-रण्व -ऋ १,१४२,७। बृहस्पतिस्त्वा सुम्न रण्वति-तै १,२ १=रमयतु ।
 उ-√गामना † (<रम्जनम्-हे <रण्वनम्) = भ्रमणे, विचरणे ।

√रद् (रद) १/२१ विलेखने (प)
 श × क्षी मै-सा च जै-काकृ
 कात-शा-हे ।
 उत्पाटे-वो ।

क-रेद्-गँद्-रूद् = विलेखने । लैति रौदो = दन्तैर्दशने, विलेखने, भक्षण
 रादा = दन्तै स्खण्डने, विलेखने-वा पौकनी ।

ग-रदन्ति-ऋ ७,६०,४, मै ४,१२,२ । रदति-तात्रा १६,६,६, जैत्रा १४५ ।

उ-रँदना (<रदनम्) = यन्त्रविशेषेण विलेखनान्मसृणीकरणे ।

√रध् (रध) ४/८० हिसासराद्वयो (प) रध्यतिर्विशगमनेऽपि दृश्यत
 श क्षी मै-सा-शा-हे । -निर १०,४०,२ ।
 हिंसायाम्-च-काकृ ।
 सराध्ये हिंसने च-जै ।
 सराद्वौ हिसाया च-कात ।
 हिंसने पाके-वो ।

क-लेम्-,लेन्ध् = भेदने, त्रोटने, पु प्रशि लन्दन् = रन्धम् (द्वितीया)-वा
 पौकनी ।

ग-रध्यतु-ऋ १,५०,१३, शो १७,१,६ । रध्यति-शत्रा ३,४,२,३, (ऋ ६,
 २७,९-हिमायाम्) ।

घ-रन्धि = पाके-मिलिन्दपञ्च १०७ ।

छ-√रँधना (<रन्धनम्) = पाके ।

√रप् (रप) १/३९९ व्यक्ताया वाचि (प) √लप् (लप) १/ व्यक्ताया
 श × क्षी-मै-सा-जै-काकृ वाचि (प) ।
 कात शा । वि रप्सते-ऋ ४,४५,१ =
 वचने-च । पूर्णतायाम् ।

व्यक्ते वचने—हे ।
वदे—वो ।

क—लेप्=शब्दे । पामीर् लौवम्, लेवम्=शब्दा, शब्दे, वचने, परम्परा—वा पौकनी ।

ग—रपति-ऋ १०, ६१, १८, रपामि-१०, १०, ११, शौ १८, १, १० । रारपीति-ऋ ६, ३, ६ ।

√रफ् (रफ) १/४०९ श×	गतो (प) क्षी-मै सा-च जै काकृ कात-शा-हे । वत्रे गत्याम्—वो ।	√रम्फ् (रफि) १ गतो (प) । √ऋफ् (ऋफ) ६/हिमा- याम् (प) । √रिफ (रिफ) ६ कत्थन युद्धहिसादानेषु (प) मै ।
-------------------------	--	--

क—रेप्=सञ्चूर्णने, मर्दने, अपसारणे । लैति -रपिऑ, एरे=अपसारणे, मर्दने—वा पौकनी ।

ग—रफिताय-ऋ १०, ११७, २ [धा रिक्तभावे वृत्ति ? वैतु सा GW प्रभृ
हिसाया रोगे इति, वे शब्दे इति] ।

उ—√रपटना (<रफणनम्=सर्पणम् । तु (फार) रफतन्)=स्वलने ।

छ—√रबडना (<रफगम्=सर्पणम्)=भ्रामणे, चालने ।

छ—√रपाती=कृपाण [हिंसायाम्]-(डिङ्ग) ।

√रभ् (रभ) १/९५९ जै-शा ×, श	राभस्ये (आ) क्षी-मै सा-जै-काकृ कात- शा-हे-वो । आरभ्भे—च	√लभ् (डुलभष्) १/प्राप्तौ (आ) ।
---------------------------------	--	---------------------------------------

गभस्यम्=कार्योपक्रम-क्षी ।

क—रम् (अथवा रेमा x)=विश्रान्तौ, एकत्रीकरणे, विश्वासे, स्थापने ।
लिथु रम्बुस्=मन्द (म्), निष्क्रिय । लिथु रम्बेति—वा पौकनी ।

क—रब्=तीव्रम्, कलहकारिन् (री)—वा पौकनी ।

ग—ये त्वारभ्य-ऋ १, ५७, ४ । रभस्व-शौ ११, १, १४ । रभे-पै १९, ३१, २ ।

ड—√रभ=गमने । रंभति-कुमा ।

√रम् (रम) १/८३८	क्रीडायाम् (आ)	रम्णाति-निघ ० १९ =
श-च-नै काकृ कात वो ×	क्षी-मै-सा-शा ह ।	वधकर्मा ।
√रम् (रमु) १/८५६	मे सा-च-नै काकृ	√रम् १०/७१ b परिवेष्टने
क्षी श श ×	कात-हे ।	(प) काकृ ।
	क्रीडे-वो ।	रामय-ऋ १, १०१, १३
		[धा दीपने वृत्ति] ।

क-रेम् = विश्रान्तौ, शयने, निमज्जने, वगेन क्षेपणे, उच्छालने ।

ख-रम्यात् = विश्रान्तौ, शयने-वा पौर्ण्वी ।

ग-रमत-ऋ ०, ३८, २, शौ १०, ७ ३७, पै ५, ०१, ७ ।

घ-रमति-सयुक्त १, १७९ ।

ङ-√रम (अक) = (१) क्रीडायाम् (०) सभोगे । रमइ, रमए-कुमा ।

उ-√रमना } (<रमणम्) = क्रीडायाम् ।

उ-√रामना*† = भ्रमणे, विचरणे ।

√रम्प् (रफि) १/४१८	गतो (प)
श ×	क्षी-मै-सा-च-जै काकृ
	कात-शा-हे ।
	व-त्रे-गत्याम्-वो ।

ङ-√रभ (सक) = गतौ । रभति-कुमा ।

ङ-रफ = वल्मीकम्-दे ७, १, गुर्जरभाषायाम्-राफडो ।

छ-रौपी = पादूकृतामुपकरणम् ।

√रम्ब् (रवि) १/३७३	शब्दे (आ)	√लम्ब् (लवि) १/ शब्दे
श-जै-काकृ-शा ×	क्षी-मै-सा-कात-	(आ) ।
	ह, -वो (प) ।	√अम्ब् (अवि) १/ शब्दे
	अवल्लसने-च ।	(आ) ।
		√रम्ब् (रवि) १/ गत्याम्
		(प) वो ।
		√रम्भ् १/ ३६० & धारणे (प)
		काकृ ।

क-रेम्ब् = विरूपणे, वेष्टने । लिथु रेम्बति = वृद्धौ, प्रापणे, रम्बुम् = मन्दम् ।
इरि-रेम्भद् = विरूपणम्, वेष्टनम्-वा पौर्ण्वी ।

ग—रम्बते—ऋ १०,८६ (१६, १७), शौ २०,१०६,१६, अवरम्बमाण—ऋ ८,१,३८।

√रम्भ् (रभि) १/३८० मै-शा च ×	शब्दे (आ) इति दुर्ग—क्षी। क्षी सा जै काङ्क कात शा-ह वा।	<√रेम् (रेभृ) शब्दे (आ)। √अम्भ् (अभि) १/ शब्दे (आ)। शेष पूर्ववन्। √रम (रम) १/ क्रीडायाम् (आ)।
-----------------------------------	--	--

ग—रम्भमाण०—भा पु १०,३६,२।

छ— $\left. \begin{array}{l} \sqrt{\text{रंभाना}} \\ \sqrt{\text{रम्हाना}} \\ \sqrt{\text{रौभना}} \end{array} \right\} (< \text{रम्भणम्}) = \text{हम्बारवे}।$

+√रय् (रय) १ ४७९ श ×	गतो (आ) क्षी-मै-सा-च जै काङ्क कात शा हे। गत्याम्—वो।	√री ९/ गतिरेषणयो (प)। रयीयान् ऋ ३,६२,२।
---------------------------	---	--

ग—रय —वा रा २,६४,६९। वृक्षस्येव नदीरया—मभार २,१७,६।

छ—रई (< रय = स्पन्दने) = रज , मन्थनदण्ड ।

√रस् (रस) १/७०६ श ×	शब्दार्थ (प) क्षी। शब्दे—मै-सा-च-जै- काङ्क-कात-शा-हे-वो।	√रास् (रास्त) १/ शब्दे (आ)। रसति—निघ ३/१४= अर्चतिकर्मा। रथो रहतेर्गतिकर्मण। रसतेर्वा—निरु ९,११,३। रसा नदी रसते शब्दक- र्मण—निरु ११,२५,१।
--------------------------	---	---

क—रास्=शब्दे। गोथि रज्ज्। पु ड ज रस्त=भाषणम्-वा पौकनी।

ग—अरसत्—श्रा ६,१,१,११। रसति—गोपालपूर्वतापिन्यु ५। रास राक्षस—
वा रा ७,७,२८।

घ—रसति—जातक २,४०७।

ङ—रस=क्रन्दने, उच्चै शब्दे। रसङ्-गा ४३६।

√रह् (रह) १ ७०२
श ×

त्यागे (प)
क्षी-मै-सा-जै-काकृ-
कात् शा-हे ।
परित्यागे—च ।
त्यनि—बो ।

√रह (रह) १०/ त्यागे (प) ।

र-रघु = त्यागे ।

र-अये रजहू = रह (निर्नता) । न पमि-राजू = ऋणदाने-वा
पॉकनी ।

ग-नोत्सह त्वा विगहितु शून्ये-वा ग २,५१,१७ । रहित-सभाग ६,
५८०४ । रहति-यशस्ति च, ३ आ, ४०९ पृ = मुञ्चति ।

ड-√रह (सक) = त्यागे—कापू, पिंग ।

√ग २/४६
श

दान (प)
क्षी-मै-सा-जै-शा-हे ।
आदाने—च-काकृ
कात् ।
दाने ग्रहणे—बो

√ला २/आदाने (प) ।

√रै १/८९४ शब्दे (प) ।

राति-निघ ३/२० = दान
कर्मा ।

क-रा (इ) = दाने-वा पॉकनी ।

ग-रासि-ऋ. १,१४०,१० । राते-तै ३,४,९,१, तैत्रा १,७,२,१ । राति-
रापू १,१ ।

+√राख् (राख) १/१००
श ×

शोषणालमर्थयो (प)
क्षी-मै-सा-जै-काकृ-
कात् शा हे ।
शोषणे—च ।
ओखृवत् (= शोषालम-
र्थयो)—बो ।

√लाख् (लाख्) १/ शोषणा-
लमर्थयो (प) ।

√द्राख् (द्राख्) १/ शोषणा-
लमर्थयो (प) ।

√ध्राख् (ध्राख्) १ शोषणा-
लमर्थयो (प) ।

√लाघ् (लाघ्) १ सामर्थ्ये
(प) ।

+√राष् (राष्) १/१०९
श ×

सामर्थ्ये (आ)
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात् शा-हे ।
शक्तौ—वा ।

पूर्ववत् ।

√राज् (राज्) १/८०५ श दीप्तौ (उ) क्षी-मै-सा च, जै (आ), काकृ-कात शा-हे वो ।
 √रा २/ दाने (प) ।
 √रास् (रास्) १/०५० दीप्तौ (आ) जै , १/५५—शा ।

क—रज् = पदम्, विस्तारे, निर्देशनम्, उद्देश्यम् ।

ख—अवे रस्त् = राष्ट्रम्—वा पॉकर्नी ।

ग—राजति-ऋ ४, ५३, ५, राष्ट्रि-१, १०४, ४ । राजते-ध्यानविन्दूप १०१, योक्षि १, ३८ ।

घ—राजति-विमानवत्यु १३४ ।

छ√राजना * (< राजनम्) = (१) उपस्थितौ, (२) शोभने ।

√राध् (राध) ४/६७ राधोऽकर्माद् वृद्धावेव (प) √रध् (रध) ४/ हिसासरा
 क्षी-मै-सा-हे । द्वयो (प) ।
 ससिद्धौ—च-जै-काकृ-
 कात शा ।
 सिद्धौ—वो ।

क—रे-ध्-, रॉ-ध्-, रू-ध् —जू पॉकर्नी ।

ग—नरकाय राध्यति-आपस्त १०५, राध्यते विद्युति मानवद्भवति-
 तैत्तिरीयो ३, १०, ६ । तन्मे राध्यताम्—वा स १, ५ । दैव तत्रापराध्यति—वा रा
 ६, १०१, ९ ।

√राध् (राध) ५/१६ श ससिद्धौ (प) ।
 क्षी-मै-सा-च-जै काकृ
 कात शा-हे ।
 सिद्धौ—वो ।
 सराध्ये—जै ।

क—पूर्ववन् ।

ग—राधति-ऋ ११, ६३, ६ । राध्नोति-शत्रा १, ३, ५, १०^३, जैउ १, १६, ३, १० ।

छ—√रावना = (१) आरावने, पूजायाम्, (२) सिद्धौ, पूर्तौ, (३) साधने ।

√रास् (रास्) १/६१८ श-जै × शब्दे (आ) । रासति-निघ ३/०००
 क्षी-मै-सा च काकृ-कात दानकर्मा ।
 शा हे वो । √राश् १/ शब्दे (आ) वो

क—रास्=शन्ने, क्रन्दने-वा पॉर्कनी ।

ग—रासते-ऋ १,९६,८, शत्रा ३,९,४,४ । रासमाना-पै १७,२ १०, [घा दाने वृत्ति] ।

छ—√राहना=यन्त्रकुट्टने (टङ्कने)-[कुट्टनेन शन्ने जायते, तत्रैवाकृतम्] ।

√रि ५/२९	हिसायाम् (प) ।	रिणाति-निघ २/११=
श-च जै काकृ कात	(क्षी यु मी स ×)	गतिकर्मा ।
शा-हे-पो ×	क्षी म-सा ।	रिणाति-ऋ १,१६६,६ ।
	प्रजाहे, शनै सर्पणे	√रि ६/ गता (प) ।
	—ह्वि ।	√चिरि ५/ हिसायाम् (प) ।

अरिण्वन्-मे स इति ह्वि । मया नावाप्तम् ।

+√रि ६/१०३	गता (प) ।	√रि ५/ हिसायाम् (प) ।
श (काकृ-कात √रिप्	क्षी-मै-सा च-जै-काकृ	
[रिपि] सभूय पठित	कात-शा ह-वो ।	
धातुद्वयम्) ।		

ड—√रिअ (सक)=गतौ । रियद्- सूअ २,२,२०, सुपा ४४५ ।

√रिप् (रिख) १/१३९	गत्यर्थ (प) द्रमिडा	<√रिङ् (रिखि) गत्यर्थ (प) ।
क्षी-मै-श-च-जै कात-शा-	पठन्ति—सा ।	√रेखा (कण्ठा ३५)
हे वो ×	सा ।	शलाघासादनयो (प)
	गतौ—काकृ ।	सा ।
६/	ह्वि ।	√लेखा (कङ्का ३०) स्पलने
		च (प) सा ।
		√लिख् (लिखि) ६/ अक्षर
		विन्यासे (प) ।

ग—आ रिख किकिरा कृणु पणीना हृदया कवे-ऋ ६,५३,७ । रेखा-कालाग्नि रुद्रो ४, त्रिपुरो १०, रुद्रजाबालो १,१४, जाबाल्यु २० ।

ड—√रेखना (<रेखणम्, लेखनम् ?)=रेखाकर्षणे, (२) विलेखने ।

√रिङ् (रिखि) १/१५३	गत्यर्थ (प) इति	<√रिङ् (रिगि) गत्यर्थ
मै-सा-श-च जै काकृ-कात-	द्रमिडानाम्—क्षी ।	(प) ।

शा ×

क्षी ।
गतौ—हे ।
सर्पणे—बो ।

√ लिङ् (लिङि) १/ गत्यर्थ
(प) ।

क—*(स) रेइष् (अथवा (स) रेइस्-१) = रोहणे, रिङ्गणे (ढढम्)-
वा पौकनी ।

ग—गिङ्गता-भा पु २,७,२७ । अथाहमहमिकया सगिङ्गणम्-हालास्यच ४,७ ।

ङ—√ रिक्त् = चलने । रिक्त्वा-कुप्र ६७ ।

√ रिङ् (रिङि) १/१५३
शा ×

गत्यर्थ (प) ।

क्षी-मै सा च कात ।

गतौ—जै काक्-शा-हे
बो ।

>√ रिङ् (रिङि) गत्यर्थ
(प) ।

√ रिङ् (रिङि) १/४१२ ॥
गतौ (आ) काक् ।

क—पूर्ववत् ।

ग—जानुभ्या सह पाणि+या रिङ्गमाणौ विजह्वतु-भा पु १८,८,२१ ।

ङ—√ रिङ् (अक) = रिङ्गणे, (२) प्रवेशे । रिङ्ग-पिग, टि ।

छ—√ रिङ्गना (< रिङ्गणम्) = शनैर्गमने—बु स ।

छ—√ रेंगना (< रिङ्गणम्) = कीटसरीस्तृपाणा गमने ।

√ रिच् (रिचि) ७/४
शा

विरेचने (उ) ।

क्षी-मै-सा च-जै काक्

कात शा-हे ।

विरेके—बो ।

√ ऋज् (ऋज) १/ गति-
स्थानार्जनोपार्जनेषु (आ) ।

√ रिज् (रिज) १/ गतिस्थाना
र्जनोपार्जनेषु (आ) ।

√ रिच् (रिच) १०/ विचो
जनसम्पर्चनयो (प) ।

क—लेइकु = निवृत्तौ, रोमे, शेषाशस्य त्यागे ।

ख—अवे-रएक्सनहू = रेक्णस् (= साधु, शोभनम्) । इरिनक्सति = रिणक्ति
-वा पौ ।

ग—रिणक्-ऋ २,१५,८ । रिणक्ति-ऐब्रा ३,७^३, गोब्रा २,३,३^१, काठ २८,१,
क ४४,१ ।

छ—√ रेचना* (< रेचनम्) = मलनिर्गमे, विरेचने ।

छ—√ रीतना (< रिक्तम्) = रिक्तीभावे ।

+√रिञ् (रिज) १/१७३ गतिस्थानार्जनोर्जनेषु <√ऋञ् (ऋन) गतिस्थाना
 मै सा श च जै-काक् (आ) । र्जनोर्जनेषु (आ) ।
 कात-शा हे× अन्ये तु—क्षी ।
 ऋज्यर्थे (=भृनि)—बो ।

+√रिण्व् (रिवि) १/१९१ गत्यर्थ (प) । √रिम्ब् १/गत्याम् (प) वा ।
 श-काक्× क्षी मै सा च कात । √रण् (रणि) १/ गत्यर्थ
 (हे-रिम्ब् [रिबु]) गतौ—जै शा हे । (प) ।
 √रण् (रण) १ गतौ (प) ।

उ—√रेलना (<रेणना<ग्णिना<रिण्वनम्)=प्रेरणे, (२) अतिभोजने ।

अ√रिप् (रिपि) ६/१५ गतौ (प) √लिप (लिप) ६ उपनेह
 पा काक्-कात । (उ) ।
 णि लेपे—ह्वि ।
 नी
 य

क—लाइप् =लेपे-वा पॉकनी ।

ग—रिरिपु -ऋ ५,८५,८, तै ३,४,११,६ । रिप्-ऋ १,१६०,९ ।

√रिफ् (रिफ) ६/२६ कथनयुद्धहिसादानेषु <√ऋफ् (ऋफ) हिसायाम्
 क्षी×, श (प) मै । (प) ।
 मै-हे । √रिह् (गिह्) ६/ कथन
 कथनयुद्धनिन्दाहिसा- युद्धहिंसानेषु (प) ।
 (च काक्/ऋफ्) दानेषु—सा-जै-काक्- √ऋह् (ऋह) ६/ कथन
 कान । युद्धहिसादानेषु (प) ।
 कथने । हिसायाम्—च ।
 कथनयुद्धनिन्दनहिसा-
 दानेषु—शा ।
 अर्फे (=दानऋघानिन्दा-
 हिंसाजो)—बो ।
 भर्त्सनहिसयो—काक् ।

ग—रिफती-शौ ३,२८,१ । विरिफित विरिफितस्य-ऐत्रा ५,४ । रिफयने-आ
 श्रो १,५,१० । अबरिफन्तो-काठ २७,८ । आरेफन्त -शात्रा १७,९ (भौवादिक ?) ।

√रिश् (रिश) ६/१३९
श ×

हिसायाम् (प)
क्षी-मै-सा च-काकृ-कात-
शा-हे ।
हिसने—जै ।
हिसे—वो ।
दारणे—ह्वि ।

√रिष् (रिष) १' हिसार्थ
(प) ।
√रि ५/ हिसायाम् (प) ।
वा लिशते—शत्रा ४,५,
३,१३ ।
√लिश् (लिश) ६/ गतो
(प)

क—राइ=दारणे । *राइश्-सस्कृते—वा पौकर्नी ।

ग—रिशन्ती —ऋ ६,२८,७ [रुशन्ती -इति पाभे] । रिशाम्-शौ ११,११,
१५ । धीरा रिशन्ताम्-ऋ १०,१६९,१ ।

√रिष् (रिष) १/६८५
श ×

हिसार्थ (प)
क्षी-मै-सा कात ।
हिसायाम्—सा-च-जै-
काकृ-शा-ह ।
वत्रे—वो ।

रिषण्यति-ऋ २,२३,१० ।

क—राइ-दारणे । राइस्—

स्-अवे रणस्-, इरिस्=दारणे । (वर्तमानकाले-रणस्येइति, इरिस्स्येइति)-

या पौकर्नी ।

ग—भ्रेषते जनो न रेषत्-ऋ ७,२०,६, मा रिषाम वय तव-१,९४,१
(तौदादिक) ।

√रिष् (रिष) ४/१००
क्षी-मै श-च-जै काकृ-
कात-शा-हे-वो ×

हिसाया, च=रोषे (प)
सा ।

√रिष् (रिष) १/६८५
हिसार्थ (प) ।

क—, ख—पूर्ववत् ।

ग—रिष्यति-शौ १४,१,३०, तैआ १,११,७, जैआ ५८, छान्दो ४,१६,३^१ ।

घ—रिस्सति-मञ्जिम १,८५ ।

छ—√रिसना †
रीसना* } =रोषे ।

√रिह् (रिह) ६/२७
मै-श-च-जै-काकृ-कात

कथनयुद्धहिसादानेषु (प)
इति द्रमिडा—क्षी

<√ऋह् (ऋह) कथनयुद्ध-
हिसादानेषु (प) ।

शा-हे-चो ×

आस्वादे—ह्नि ।

√लिह् (लिह) २/ आस्वा-
दने (उ) ।

√रिफ् (रिफ) ६/ कथन-
युद्धहिसादानेषु (प) म ।

√रिह् १/ वधे (प) वो ।
रिहति—निघ ३/१४=
अर्चतिकर्मा ।

ग—रिहते—ऋ ८,२०,२१ । रेढि—मै १,६,५ । रिहन्ति—शत्रा ४,२,१,१८,
रेहि—ऐआ ३,१,६ ।

√री (रीङ्) ४/३०
श

स्वणे (आ)

क्षी-च-शा-हे ।

श्रवणे—मै-सा-च-जै

काकृ-कात ।

श्रणे—वो ।

√री (रीङ्) ९/ गति-
रेषणयो (प) ।

रीयते—निघ २ १४=

गतिकर्मा ।

क—एरे=उत्तेजने, प्रवाहे । एरेइ— —वा पॉकनी ।

ग—रीयते घृतम्—ऋ १,१३५,७, रीयते १०,५३,८, शौ १२,२,२६ ।

ङ—√री { (अक)=चलने, गतौ । रीयइ, रीइजा-आचा, सूअ १,२,
ङ—√रीअ } २,५, उक्त २४,७ ।

√री ९/३०
श

गतिरेषणयो (प) प्वादि
क्षी-मै-सा-हे ।

गतौ रेषणे च—शा ।

श्रवणे—जै-काकृ-कात ।

वधे गतौ—वो ।

प्रवाहे—ह्नि ।

√री (रीङ्) ४/ स्वणे
(आ) ।

√व्ली ९/ गतौ (प) वो ।

रिणाति—निघ २/१४=

गतिकर्मा ।

क—पूर्ववत् ।

ग—रिणाति पश्च सुधितेव बर्हणा—ऋ १,१६६,६=पृथक्करोति-दुर्गाचा ।

√रु (रुङ्) १/९४४
अ-काकृ ×

गतिरेषणयो (आ)

क्षी-मै-सा ।

गतौ—च ।

गतौ रोधे च—जै ।

√रु २/२३ शब्दे (प) ।

गतौ रोपणे च—कात शा ।
 गतौ रेषणे च—हे ।
 वधे गत्याम्—वो ।
 दारणे—ह्वि ।

ग—अरवन्त—तात्रा ७,५,११ । रयन्—तैत्रा ३,६,६,४ ।

ङ— $\sqrt{\text{रव}}$ } (सक) = वचने, (२) वये, (२) गतो, (४) [अक] रोदने,
 ङ— $\sqrt{\text{रय}}$ } (५) शब्दे । रवङ्—सक्षि ३३ ।

$\sqrt{\text{र}} ०/०३$
 श

शब्दे (प)
 क्षी-मै सा च जै काकृ
 कात शा हे-वो ।

रौति-निघ ३/१४ = अर्चति
 कर्मा ।

क—रॉइ-, रेड-, र-, रु = गर्जने, शब्दे—वा पॉकर्नी ।

ग—शून्ये रोमि-मभार १,३००० । रोति नृत्यति-भा पु ७,७,३४ । रोरवीति
 -शौ १८,३,६५ । अस्मरोष्ट्रे च र्वति-मनु ४,११५ ।

ङ—पूर्वयत् ।

+ $\sqrt{\text{रुङ्}}$ (रुगि) १/१५४ वर्जने (प) मै <> $\sqrt{\text{वुङ्}}$ (वुगि) १/ वर्जने (प) ।
 क्षी श-च जै काकृ- मै ।
 कात-शा-हे वो X

वकाररकारयोर्लिपौ भृश सादृश्यम् । वकारोदर मनाक् सङ्कोचं नीयेत् चेत् तर्हि
 वकारो रकारोपम प्रतीयेत । इयमेव घटनेह घटिता । अश्वरचुञ्चूनामेषा पाठभेदकृपा ।

$\sqrt{\text{रुच्}}$ (रुच) १/७३६
 श

दीप्तावभिप्रीत्या च (आ)
 क्षी मै शा हे ।
 दीप्तावभिप्रीतौ च-
 सा-जै (क्षी यु मी सं) ।
 दीप्तौ—च-काकृ-कात ।
 प्रीतिप्रकाशयो—जो ।

$\sqrt{\text{रोचते}}$ -निघ १/१६ ज्व-
 लतिकर्मा ।

अभिप्रीति = अभिलाष —क्षी ।

क—लॉइच् = दीप्तौ, दर्शने ।

ख—रओचन्त = रुचिमान्, रोचमान०, दीप्तियुत (ता, तम्) । प्रयोज-
 रओचयेइति = रोचयति—वा पॉकर्नी ।

ग—रोचते-ऋ १,५८,०, तै १,३,१४,८, शौ १०,८,२४, शत्रा ६,५,१,७ ।

घ—रोचति-येरगाया २,४१५। रुचति-सुत्तनिपात ५८५।

ङ—√रोअ (सक)=निर्णये। राअण—रम ५,१,७७।

ड—√लोअ (अक)=रचो-कम।

उ—√रुचना^१ } =रुचा।
√रुचना

√रज् (रजो) ६ १२५ भङ्गे (प)
श ली मे सा च जे काट्ट-
नात शा हे णो।

√रज् (रज) १८/ हिमा
याम् (प)।

क्—लोट् (ज्) भङ्गे। लिथु लुजित्=भङ्गे।

ग—अवे-उरुक्स्ति=भङ्गे-वा पॉर्नी।

ग—रजति-ऋ १८,८९,६, मे २,६,२। रुजामि-ते १,२,१४,४।

+√रट् (रट) १/७०८ दीप्तौ (आ)
मै-सा श-च जै काकृ क्षी-हे।
कात-शा× दीप्तिप्रतिहृत्यो—वो।

>√रट् (रट) १/ प्रति
घाते (आ) इत्यके।
√रच (रुच) १/७२६
दीप्तावभिप्रीत्याम् (आ)।

+√रट् (रट) १/७३४ प्रतीघाते (आ) इत्यके, बावृ
श-कात× रोटने इति लिङ्गान्-क्षी
मै सा च हे।
प्रतिघाते—जै काकृ-शा।
दाप्तौ—ह।
दीप्तिप्रतीहृत्यो—वो।

<√रट् (रट) दीप्तौ (आ)
√रठ (रठ) १/ प्रतीघात
(आ)।
√लुठ् (लुठ) १ प्रतीघाते
(आ)।
√रठ १/८८ विशरणगत्य-
वसादनेषु (प)

√रठ् (रठ) १/३०५ उपघातं (प) इत्यपि
श जै× दौर्गा—क्षी
क्षी मै सा च-काकृ कात
शा-हे वा।

काकनालोड्यमाना ताम्-
वा रा २,१८५,३६।
काकनारोध्यमाना ताम्-
वा रा २,९६,४०।

ग—रोठमानस्य वैदेही मासार्थे वायसस्य वा रा ५,६६,३८।

$\sqrt{\text{रुठ् (रुठ) १/७३९}}$ प्रतीघाते (आ) $> \sqrt{\text{रुट (रुट) प्रतीघाते}}$
 मै सा-श-च जै-शा × क्षी कात हे-वो । (आ) इत्येके-क्षी ।
 प्रतिघाते-काक् । $\sqrt{\text{लुठ् (लुठ) १ प्रतीघाते}}$
 प्रतिघाते द्युतादौ— (आ)
 रोठते-सा १०/२४८

ग—पूर्ववत् ।

ङ— $\sqrt{\text{रुल (अक) = सवेक्षने, विश्रान्तौ-धर्मवि ८०।}}$

$+ \sqrt{\text{रुण्ट् (रुटि) १/३०४}}$ स्तेये (प) $> \sqrt{\text{रुण्ट् (रुटि) स्तेये}}$
 श शा × क्षी मै-सा च जै काक् कात (प) इत्येके-क्षी ।
 हे-वो । $\sqrt{\text{लुण्ट् (लुटि) १/स्तेये}}$
 (आ) ।
 $\sqrt{\text{रुण्ट्—स्तेये-सौ धा वो ।}}$
 $\sqrt{\text{रुण्ड् (रुडि) १/स्तेये}}$
 (प) सा ।

$+ \text{रुण्ट् (रुटि) १/३०४}$ स्तेये (प) इत्येके-क्षी $< \sqrt{\text{रुण्ट् (रुटि) स्तेये (प) ।}}$
 मै-श च-जै-काक्-कात क्षी-वो । $\sqrt{\text{लुण्ट् (लुटि) १/स्तेये}}$
 शा-हे × (प) ।
 शेष पूर्ववत् ।

$+ \sqrt{\text{रुण्ट् (रुटि) १/३४०}}$ आलस्ये गतिप्रतिघाते पूर्ववत् ।
 मै-सा-श-च-जै काक् च (प)
 कात शा-हे × क्षी ।
 गत्यालस्यस्तेयखोटे—वो ।

$+ \sqrt{\text{रुण्ट् (रुटि) १/३४०}}$ गतौ (प)
 श × क्षी-मै-सा च-जै काक्- पूर्ववत् ।
 कात शा-हे-वो ।

$\sqrt{\text{रुण्ड् (रुडि) १ २०३}}$ स्तेये (प) शाकटायन -सा ।
 क्षी-मै-श-च-जै-काक् कात सा-शा ।
 हे वो ×

ग—तद्धार्या रुण्डेन रेमे-कथासरि १५,४१, षष्ठ स रुण्ड पुरुषोऽन्यधात्-
 ६५,११ । अवरुण्डनम्-यश्चि च , ३ आश्वा, ३९८ पृ = आरुण्डनम् ।

√रुद् (रुदिर्) २ ५६ अश्रुविमोचने (प) √रुध् (रुधिर्) ७, आ-
श क्षी-मै-सा-चै काङ् कात-रणे (उ) ।
शा-हे ।
अश्रुविमोक्षणे—च ।
रोदे—वो ।

क—रौइ-, रोइ-, रु-, रू = शब्दे, रोदने । रौइद्—

ख—अवे रओद् = रोदने, क्र दने-वा पौकर्णी ।

ग—रुदन्ति-ऋ १०, ४०, १८, तै १, ५, १, २, शौ १४, १, ४६ । रोदिति-छान्दो
३, १५, २ । रुदति-पत्रा ५, ७, वउ ३, ५८ । रोदन्ति-जैउ १, १०, २, ४ (भौवादिक),
रोदमानाया -भा पु ४, ३०, १४ ।

घ—रुदन्तो-दीघ १, ११५, सुत्तनिपात ६७५, ६९१ ।

ङ—√रुव (अक) = रोदने । रुवद्-सक्षि ३६, भवि, महा । रुवामि-कुप्र ।

ञ—√रुव् (अक) = रोदने । रुव्वद्-सक्षि ३६ ।

ड—√रुअ (अक) = रोदने । रुअद्-सक्षि ३६ ।

ढ—√रोअ (अक) = रोदने । रोअद्-सक्षि ३६ ।

ड—√रोना = रोदन ।

+√[अनु] रुध् (अनो रुध) ४/६२ कामे (आ) √रुद् (रुदिर्) २/अश्रुवि-
श क्षी-मै-सा-च-चै मोचने (प) ।
काङ्-कात-शा- √रुध् (रुधिर्) ७ आवरणे
हे-वो । (उ) ।

ग—अनुरुध्यसे-ऋ ८, ४३, ९, तै ४, २, ३, ३ ।

√रुध (रुधिर्) ७/१ आवरणे (उ) √रुद् (रुदिर्) २/ अश्रु
श क्षी-मै-सा-च-चै काङ्- विमोचने (प) ।
कात-शा-हे ।
आवृत्तौ—वो ।
आवरणे व्याप्तौ—
क्रि र स ।

क—उर्हर् = आच्छादने, आश्रये, रक्षणे । रुध्—

ख—अवे रओदैति = आवरणे-वा पौकर्णी ।

ग—रुगद्धि-ऋ १०, ४२, ९, शौ ११, ५, ५, मै ४, २, २ ।

घ—रुन्धति-चरियापिटक ३,१०, मिलिन्दपञ्च ३१३, रुम्भति-जातक ६,३९१।

घ—रुहति-विनय २,५५।

ङ—√रोह=रोधे-काल, बृह २।

उ—√रोधना * (<रोधनम्)=रोधे।

उ— $\left. \begin{array}{l} \sqrt{\text{रूधना}} \\ \sqrt{\text{रुधना}} \\ \sqrt{\text{रुधना}} \end{array} \right\} = \text{रोधे।}$

रुप (रूप) ४/१२३
श

विमोहने (प)
क्षी-मै-सा-च-जै-काठ
कात-शा-हे।
विमोहे-वो।

√ लुप् (लुप) ४/ विमोहने
(प)।
√ लुम् (लुभ) ४/ विमोहने
(प)।

क—रौइ=सञ्चर्णने, खनने, छेदे। रौइप्=छेदने, भङ्गे-वा पॉर्कनी।

ग—रुप्यन्ती-तैत्रा २,१,१,२। अरुप्यन्-काठ २४,५, क ३९,१। रोप-पै ३,३७,१ [धा छेदने वृत्ति]।

घ—रुपति-सुत्तनिपा ७६७।

√ रुश् (रुश) ६/१३८
श

हिसायाम् (प)
क्षी-मै-सा-च-काठ
कात-शा-हे।
हिंसने-जै।
हिसे-वो।

√ रुष् (रुष) १/ हिंसार्थ
(प)।
रुशदिति वर्णनाम रोचते-
ज्वलतिकर्मण—
निरु २,२०,१, ६,१३,२।
√ रुज् (रुज) १०' हिसा-
याम् (प)।

ग—रुशन्तम्-ऋ १,९२,२, शो १४,१,३८, रुशन्ती-तैत्रा २,८,८,१२, शौ ४,२१,७।

रुष् (रुष) १/६८४
श ×

हिसार्थ (प)
क्षी-मै-सा-कात।
हिसायाम्-च-जै-काठ
शा-हे।
वये-वो।

√ रुष् (रुष) ४/ रोषे (प)।
√ रुट् (रुट) १०/ रोषे (प)
रुश् (रुश) ६/ हिसायाम्
(प)।

क—एर्=उत्तेजने ।-विस्तार—रॉइ-स्- लिथु रुस्तु, रुक्ति=रुष्ट (म्)-
वा पॉकर्नी ।

ग—रोषति—ऋ ८,४,८, शौ २०,५८,२, जै ३,५५,११, कौ २,६७० ।
रुषता—पै ५,३१,१ (तौदा), [भाप । धा बन्धने वृत्ति] ।

√रुष् (रुष) ४/११७ रोषे (प)
क्षी-मै-सा-च-जै-
काकृ-कात शा-हे ।
क्रुधि—वो ।

क—रॉइ-स्— लिथु रुस्तस्=रुष्ट, अप्रसन्न-वा पॉकर्नी ।

ग—रणे यस्य च रुष्यामि-वा रा ३,३५,२७, इन्द्रेण रुष्यता-४,४३,२०,
रुष्यन्ती-५,३६,३९ ।

क—√रुस (अक)=रोषे । रुसइ, रुसए-उव, कुमा ।

छ—√रुसना
√रुखना } =रोषे ।

√रुह् (रुह) १/८४३ बीजजन्मनि (प) √रुध् (रुधिर्) ७/१ आ-
श× क्षी-सा-शा । वरणे (उ) ।
जन्मनि प्रादुर्भावे— रोधति—ऋ ८,४३,६=
मै-कात । वृद्धौ ।
बीजजन्मनि प्रादुर्भावे च—
सा ।
प्रादुर्भावे—च ।
जनने—जै ।
जन्मनि—काकृ हे ।
जन्याम्—वो ।

क—लॉइध्=वृद्धौ, प्रादुर्भावे ।

ख—अवे रओदैति=वृद्धौ, प्रादुर्भावे-वा पॉकर्नी ।

ग—रोहति—ऋ ८, ४१, ८, तै ५, ३, ६, ३, शत्रा ५, १, ५, १ ।

घ—रुहति—इतिवृत्तक ६७ ।

ङ—√रुह (अक)=उत्पत्तौ, (२) व्रणपूर्तौ । रुहइ-नाट, कर्मणि-स ४१३ ।

ञ—√रोह (अक)=उत्पत्तौ । रोहति-गण्ड ।

ट—√रुप्प (सक)=रोपणे, वपने । रुप्पसि-धर्मवि ६७ ।

छ—√रुहना* (<रोहणम्) = आरोहणे, वृद्धौ ।

छ—√रोहना* (<रोहणम्) = आरोहणे, (२) सादित्वे (अश्वारोहणे) ।

√रूष् (रूष) १ ६६५ भूषायाम् (प) ।

क्षी मै-श-च जै काक्- इति सुधाकर -सा ।

कात शा-हे वो ×

ग—शेते पासुषु रूषित -मभार ९,३, पासुषु रूषितगात्र०-वा रा २,६७,२४ ।
'रूषति' इति नावाप्यते प्रयोग ।

+√रेक् (रेकृ) १/७७

शङ्कायाम् (आ) ।

√रग् (रगे) १/ शङ्कायाम्

श × (काक्-√एक्

क्षी-मै सा-च-जै-काक्-

(प) ।

[एक्]) लैपिकी वृत्ति । कात-शा-हे वो ।

अरेकलस्यत्-काठ ७,१०,

क ५,९ ।

[छ—√रेंकना (अनु ?) = गर्हभरासने]

√रेज् (रेजू) १/१७८

मै श-जै काक् कात-
शा-हे ×

दीप्तौ (आ) इति च

चन्द्र —क्षी ।

क्षी सा च-वो ।

कम्पने—ह्नि ।

√भ्रेज् (भ्रेजू) १/ दीप्तौ

(आ) ।

रेजते-निघ २/१४=गति

कर्मा ।

√एज् (एजू) १/ कम्पने

(आ) ।

क—लाइज् (ग्)-, लॉइज् = कूर्हने, कम्पने ।

ख—न पर्सि आलेक्ससतन् = कूर्हने, ताडने-वा पॉर्कनी ।

ग—रेजते—ऋट् १,८०,१४, भिया यामेषु रेजते-१,३७,८, रेजति-१,१६८,५ ।

ङ—√रेरिज्ज (अक) = अतिशयशोभने-णाया १,२,-पत्र ७८ ।

√रेट् (रेट्) १/८४९

श ×, (काक्/रेट् [रेट्]) क्षी ।

परिभाषणे याचने च (उ)

√रट् (रट) १/ परिभाषणे

(प) ।

परिभाषणे—मै सा-च-

√रठ् (रठ) १/ परिभाषणे

जै काक् कात ।

(प) ।

याचने परिभाषणे च—

रेळते-निघ २/१२=

शा ।

क्रुध्यतिकर्मा ।

परिभाषणयाचनयो —हे ।

याचे वाचि च—प्रो ।

√रेड् वञ्चने—हि ।

ग—अरेडता (= अनादरमकुर्वता) मनसा तच्छकेयम्—तै १,६,३,२,
काठ ३२,२ ।

+√रेप् (रेष्ट) १/३६८
मै-श-च-काकृ-कात ×

गतौ (आ) ।
क्षी-सा-जै शा-हे ।
शब्दे गमने च—प्रो ।

√लेप् (लेष्ट) १/ गतौ
(आ) ।
√ग्लेप् (ग्लेष्ट) १' कम्पने
गतौ च (आ) ।
√रेब् (रेष्ट) १/ गतौ
(आ) मै ।
√रेव् (रेष्ट) १/ गतौ
(आ) मै ।

ग—न ध्वस्मानस्तन्वी ३ रेप आधु -ऋ ४,६,६ ।

+√रेप् (रेष्ट) १/३७०
मै श-च-काकृ कात ×

शब्दे च = गतौ (आ) ।
क्षी-हे ।
शब्दे गमने च—वो । पूर्ववत् ।
गतौ—सा जै शा ।

पूर्वधातोरभिन्नोऽय धातु क्षीरेण पृथक् सख्यायते ।

+√रेव् (रेष्ट) १/३७४
क्षी-सा-श-जै काकृ-
कात-शा हे ×

गतौ (आ) ।
मै-च । पूर्ववत् ।

छ— √रेवना†
√रेना† } = कस्मिश्चिद् वस्तुनि प्रवेश्य सधार्थं वाऽवलम्बने (देश) ।

√रेम् (रेष्ट) १/३८०
श ×

शब्दे (आ) ।
क्षी मै-सा च जै-कात-
शा-हे वो ।
भर्त्सने—काकृ ।

√रम्म् (रभि) शब्दे (आ)
क्वचित् पठ्यते—क्षी ।
√रेप् (रेष्ट) १/ शब्दे, च =
गतौ (आ) ।
√रै १/८९४ शब्दे (प) ।
रेमति-निघ ३/१४ =
अर्चतिकर्मा ।

क—राइम् = शब्दे ? लेट्टिश्-रिबेत = तर्जने-वा पॉकर्नी ।

ग—रेभते-मै १,८,२ । रेभमाणा -मभार. ४,१,५३,२५ = हम्बारव कुर्वाणा (नील) । रिभ्यते-ऋ ७,७६,७ इति रिम् धातुरपि । रेभति-ऋ १,१०५,९ । रेभन्ति-तै ७,१,१,३ ।

+√रेव् (रेवृ) १/५०८ श×	प्लुतगतौ (आ) । क्षी-हे । गतौ—मै-जै शा हे । प्लवगतौ—सा च-काकृ- कात । प्लुतौ व्रजे च—वो ।	√रेप् (रेष्टृ) १/ गतौ (प) । √रेव् (रेवृ) १/ गतौ (प) मै । √प्लेव् (प्लेवृ) १/ गतौ (प) ।
-----------------------------	--	--

ग—न रेवता पाणिना-ऋ ४,२५,७ । रेवा = नर्मदा ।

+√रेष (रेष्टृ) १/६१५ श×	अव्यक्ते शब्दे (आ) < √ह्लेष् (ह्लेषृ) अव्यक्ते इत्यपि चन्द्र—क्षी । शब्दे (प) । क्षी-मै सा च-जै-काकृ- कात-शा-हे । ह्लेषायाम्—वो ।
------------------------------	---

√रै १/८९४ श	शब्दे (प) । क्षी मै-सा च-जै काकृ- कात-शा-हे-वो ।	√रा २/ दाने (प) ।
----------------	--	---------------------

क—रे (इ)- , राइ = उच्चैरारावे, क्रन्दने, भषणे । लिथु -रिर्षजु, रिर्षति = तर्जने-वा पॉकर्नी ।

ग—रायसि-ऋ ७,५५, [३,४], राय-७,५५,३ ।

+√रौड् (रौडृ) १/३५१ अनादरे (प) श-काकृ-कात×	क्षी मै-सा च-जै शा-हे । टान्तवत् (= अनादरे) —वो ।	√रौट् (रौटृ) १/ अनादरे (प) वो । √रूट् (रूट) १/ प्रतीघाते (आ) । शेष* पूर्ववन् ।
---	---	--

छ—रौरा (< रौड) = कलह* ।

+√लख् (लख) १/१३८ गत्यर्थ (प)
श काकृ×
क्षी-मै-सा-च कात ।
गतौ—जै-शा हे ।
सृपि—वो ।

√रख् (रख) १/ गत्यर्थ
(प) ।
√रङ्ग (रखि) १/ गत्यर्थ
(प) ।
√लङ्ग (लखि) १/ गत्यर्थ
(प) ।

√लग् (लगे) १/७८० सङ्गे (प) घटादि ।
श×
क्षी-मै-सा च-जै काकृ-
कात शा-हे-वो ।

√लग् (लग) १०/ आस्वा-
दने (प) ।
लग्यतेर्वा स्यादाश्लेष
कर्मण -निरु ४,९,१ ।

क—(स) लेग्— (स) लृग्-तथा—(स) लेग्=मृदु, शिथिलम्, मन्दम्-
वा पौकर्नी ।

ग—लगति-नादबिन्दू ३८, यो १,२७ । विवादोऽत्रालगत् तयो -
कथासरि ७७,१२ । खलु लगन्ति गिर -शिशु ९,६९ ।

घ—लगति-विनय १,२०२ ।

छ—√ लगना = सङ्गे ।

+√लङ्ग (लखि) १/१३९ गत्यर्थ (प)
श×
क्षी-मै-सा-च-कात ।
गतौ—जै-काकृ-शा-हे ।
सृपि—वो ।

√रङ्ग (रखि) १/ गत्यर्थ
(प) ।
√रङ्ग (रगि) १/ गत्यर्थ
(प) ।
√लङ्ग (लगि) १/ गत्यर्थ
(प) ।

ङ—लख (<लङ्ग) = लम्बतरवेणोरुपरि नटनशीला नटजाति ।

+√लङ्ग (लगि) १/१४४ गत्यर्थ (प)
श×
क्षी-मै-सा-च कात ।
गतौ—जै काकृ-शा हे ।
खञ्जने—हे ।
गतौ खञ्जे—वो ।

√लाङ्गल लङ्गतेर्लाङ्गूलवद्
वा । लाङ्गूलु लगतेर्लङ्गते-
र्वा-निरु ६,२५,१ ।
√लग् (लगे) १/ सङ्गे (प) ।
शेष पूर्ववत् ।

क—(स) लेग्— (स) लृग्-तथा—(स) लेग्=शिथिलम्, मृदु, मन्दम्-
वा पौकर्नी ।

क—लेंग=इतस्ततो दोलने, स्पन्दने-वा पॉकर्नी ।

ग—लङ्ग०-कात्या श्रौ २२,३,१९ । कपीना किल लाङ्गूलम्-वा रा ५,५३,३ (गी प्रे स), तस्य लाङ्गलहस्तस्य-वा रा २,११८,२८ (गी प्रे स) ।

ङ—लगिम=यौवनम्, (२) प्रत्यग्रता-कप्पू ।

छ—ल्लगडा (फा-लग)=पङ्गु ।

छ—लाग (<लाङ्गूलम्)=कच्छ धौतवस्त्रस्य ।

√लङ् (लघि) १/१०३
श×

गत्यर्थ (आ)
क्षी मै सा च कात ।
गतौ—जै-काकृ शा-हे ।
भोजननिवृत्तौ चेति
स्वाम्यादय—सा ।
'शोषणे' इत्यग्रे—सा ।
अभुगगत्यो—वो ।

√रह् (रहि) १/ गतौ (प) ।
√रङ् (रगि) १/ गत्यर्थ
(प) ।
√लङ् (लगि) १/ गत्यर्थ
(प) ।
√लघ् १/४१२] गतौ (आ)
काकृ ।

ग—इतस्ततो विलङ्गङ्गि-भा पु १०,४६,१० । साक भेकैर्विलङ्गन्त-
१०,१२,१० ।

घ—लङ्गति-जातक-३,२७२ ।

ङ—√लघ (सक)=(१) अतिक्रमणे, (२) भोजननिवृत्तौ । लघइ, लघेइ-
महा, भवि ।

छ—√ल्लघना
छ—√लघना* } (<लङ्गनम्)=अतिक्रमणे ।

√लङ् (लघि) १/१०४ भोजननिवृत्तौ, च=गत्यर्थ. (आ)
क्षी ।

पूर्वस्माद् धातोरभिन्नमिम क्षीर एव पृथक् सख्याति ।

+√लङ् (लघि) १/१५६ शोषणे (प) मै ।

क्षी-(सा)-शा शा× मै-च-जै कात शा-हे ।
शोषणे उत्पवने च—काकृ ।
शोषे—वो ।
सा (१/१०६) गत्यर्थके
स्मरति, नात्र पठति ।

+√लञ् (लञ्) १/२०३ लक्षणे (प)
श×, (काक्— क्षी-मै सा च जै काक्
√लञ् [लञ्]) कात-शा हे-वो ।

√लक्ष् (लक्ष्) १०/ दर्शनाङ्क
नयो. (उ) ।
√लाञ्छ् (लाञ्छि) १/ लक्षणे
(प) ।

+√लज् (लज्) १/२३४ भर्त्सने (प)
श× क्षी च-जै काक् कात
शा हे वो ।
भर्त्सने भर्त्सने च—मै-
सा ।
भर्त्सने—जै ।

√लाज् (लाज्) १/ भर्त्सने
च (प) ।
√लज् (लज्) १०/ प्रकाशने
(प) सा ।
लजति—निघ २/१४=
गतिकर्मा ।

ग—आचारल्लजैरिव पौरकन्या -रघु २,१० ।

+√लज् (ओलजी) ६/१० व्रीडे (आ)
वो×,श क्षी मै-सा-च-जै-
कात शा-हे ।
व्रीडायाम्—काक् ।

√लज् १/ व्रीडे (आ) वो ।

+√लञ्ज् (लजि) १/२३५ भर्त्सने (प)
श× क्षी च काक् कात-
शा हे-वो ।
भर्त्सने भर्त्सने च—मै-
सा ।

√लज् १/२३४ भर्त्सने (प) ।
√लाज् (लाज्) १/ भर्त्सने
(प) ।
√लाञ्ज् (लाजि) १/ भर्त्सने
(प) ।

छ—लज = पाद् , कञ्छम्, पुञ्छ , लपटता, स्रोत ।

छ—लजिका (< लञ्जिका) = वेद्या ।

+√लट् (लट्) १/५९५ बाल्ये (प)
क्षी-मै सा-च ।
परिभाषणे बाल्ये च—
जै काक्-कात शा-हे ।
बाल्योक्त्यो—वो ।

√रट् (रट्) १/ परिभाषणे
(प) ।
√लत् घाते-सौ धा—वो ।
√रण् (रण्) १/ शब्दार्थ
(प) ।

बाल्यम् = बालक्रिया—क्षी ।

ग—लट्भल्लनाभोगसुलभ-वैराग्यशतके द्वात्रिंश श्लोक, लट्भ० = सला
वण्य० । शोभते लट्भमुव-विक्रमाङ्कदेव ८,६ ।

छ—लट (< लट्) = चूर्णकुन्तल ।

छ—√ लटकना (< लटनम्) = प्रेङ्गणे, दोलने, कालक्षेपे ।

छ—लटक = हाव, मनोहराङ्गभङ्गि, (२) कुञ्चनीयता, नम्यता ।

ञ—लटका = सविलास भाषणम् ।

छ—√ लटना (< लटनम्) = प्रेङ्गणे, दोलने, श्रान्तिहेतुके स्खलने (बाल क्रियेयम्) ।

+√ लट् (लट) १/३५४

श

विलासे (प)

क्षी मै सा च-जै-काकृ

कात-शा हे-वो ।

√ लट् (लट) १/ बाल्ये (प) ।

√ लल् (लल) १/ ईप्सायाम्

(प) सा ।

लट् (लटि) १/८०३

श X

जिह्वोन्मथनयो (प)

मित् ।

क्षी, सा ।

जिह्वोन्मथने—मै-सा जै ।

उन्माथने—सा ।

जिह्वोन्मथने—च काकृ-

कात-शा हे-वो ।

उन्मनजिह्वयो - वो ।

ग—सावित्रे लड्डुकान् दद्यात्-मत्स्यपु २५५,२० । लड्डुकानि तिलाना च-
ब्रह्मवै पु ३,८,५३ । लड्डुकैः फेनिकाभिश्च-काशीख ४,१५ ।

घ—लळति-जातक २,१२१ ।

(ड—√ लल (अक) = विलासे, (२) प्रेङ्गणे । ललइ, ललेइ-सण) ।

छ—लडका, लडकी, लाड, लाडला (ली) ।

√ लप् (लप) १/४००

श X

व्यक्ताया वाचि (प)

क्षी-मै-सा-जै काकृ

कात शा ।

वचने—च ।

व्यक्ते वचने—हे ।

भाषे—वो ।

√ रप् (रप) १/ व्यक्तायाः

वाचि (प) ।

क—लैप् = वचने । पामीर्-लोवम्, लैवम् = वचने । रसन्-लैपेतत =
प्रलापे ।

अवस्रसने—च-काकृ $\sqrt{\text{रेभ् (रेभ्) १/ शब्दे (आ) ।}$
 कात-शा । $\sqrt{\text{रम्ब १/४०३a अवस्रसने}}$
 अवससे—जै । (आ) च ।
 शब्दे स्रसने च—वो
 लम्बने—हि ।

क—लब्, लेब्, लॉब, लोब, लाब, लूब् = शैथिल्ये, लम्बने । नासिन्म्यम्—
 लेम्बु— वा पौकनी ।

ग—तिष्ठेल्लम्बेत वा-शत्रा ११,१,६,३० । लम्बति-तैआ १०,१४,२, महो
 १,१ । लम्बते-मभार १२,३६८० ।

घ—लम्बति-महावस ३०,७० ।

ङ— $\sqrt{\text{लब (सक) = (१) आश्रयणे, आलम्बने, (२) अक -लम्बने ।}}$
 लंबेइ-महा ।

+ $\sqrt{\text{लर्ब् (लर्ब्) १ ४१४}}$ गतौ (प) सा $\sqrt{\text{लर्ब् = भारन्यासे-मॉने}}$
 क्षी-मै-श-च-जै-काकृ- सा । पिलि ।
 कात-शा हे-वो × स्पृहि—वो ।

$\sqrt{\text{लल् (लल) १/३५५}}$ ईसायाम् (प) सा $\sqrt{\text{लल् (लल) १/ विलासे}}$
 क्षी-मै-श-च-जै-काकृ- सा । (प) ।
 कात-शा हे-वो ×

$\sqrt{\text{लल् विलासे १/३५५}}$ अनन्तरे “लल् ईसायाम्” इति क्वचित् पठ्यते ।
 तन् क्षीरस्वामिपुरुषकारादयो नानुमन्यन्ते, यद् रलयोर्दलयोश्चैकत्वस्मरणाल्लयति
 ललनेत्याहु -सा १/३५५ ।

ग—वत्स इव मा ललन्-वा रा २,४२,१५, ललस्व, ललन्तु-५,२०,२४ ।
 ललन्तु-मभार १३,३०२९ ।

ङ— $\sqrt{\text{लल = (१) विलासे, (२) लम्बने ।}}$ ललइ, ललेइ-सण, महा,
 सुपा ४०३ ।

छ—रलना*† (<ललनम् = ईसायाम्) = एकत्र सङ्गतौ, मिश्रणे ।

उ—ललाना (<ललनम् । <लाला ?) = ईसायाम् ।

$\sqrt{\text{लष् (लष) १/८७४}}$
 श-जै ×

कान्तौ (उ)
 क्षी-मै-सा-च-काकृ
 कात-शा हे ।
 स्पृहि—वो ।

$\sqrt{\text{लस् (लस) १/ श्लेषण}}$
 क्रीडनयो (प) ।

$\sqrt{\text{लष् (लप) ४'१४६,}}$
 १५४—श ।

√ लष् (लष) ४ स्पृहि (ड)
वो ।

क—लस् = इच्छुक्म् (), इच्छायाम्, उपद्रवि (न्)—वा पॉकनी ।

ग—अभिलषन्ते—मभार १३,५३९०, मा पु ६३,५७ । लषतो बुभुक्षितौ—भा
पु १८,२३,७ ।

√ लस् (लम) १/७०७
श ×

श्लेषक्रीडनयो (प)
क्षी मै-सा काकृ कात
शा-हे ।
क्रीडायाम्—च ।
श्लेषक्रीडनयो—जै ।
दिलपि क्रीडे—वो ।

√ लश् (लक्ष) १८/ शिल्पो
पयोगे (प) ।

√ लष् (लष) १८/ शिल्पो-
पयोगे (प)
शेष पूर्ववत् ।

क—पूर्ववत् ।

ग—लसन्त्—मभार ३,१५५३३, कथासरि ११६,३३ (=द्युतौ), लसद्गर्भ
देत्री—२३,५३, लसन्मदविलामा—५०,३८६ । मुक्ताहारेण लसता—का प्रका १० ।
सरसलसन्—गीतगो १८ ।

ङ—लस (अक) = (१) श्लेषणे, (२) द्युतौ, (३) क्रीडायाम् । वङ्-
लमत-सण ।

ङ—√ लास (सक) = गात्रविशेषे । लासति—राय १०१ (प्रयोज)

छ—√ लसना (< लसनम्) = श्लेषणे ।

छ—√ लसना (< लसनम्) (अक) = द्युतो, शोभने, (२) सत्तायाम् ।

√ लस्ज् (ओलज्जी) ६/११
वो ×, श

ब्रीडे (आ)
क्षी-मै-सा-च-जै-कात
शा-हे ।
ब्रीडायाम्—काकृ ।

√ लज् (ओलजी) ६/ ब्रीडे
(आ) ।

√ लस्न् १/ ब्रीडे (आ) वो ।

निष्ठाया स्कोरिति सूत्रण सलोपे सति 'लन्मम् इत्यस्य साधुत्वार्थ' √ लस्ज् धातु ।
वस्तुतोऽपरेण √ लज् (ओलजी) ब्रीडे इत्यनेनापि तत्सिद्धे, एतत्प्रयोगानुपलम्भात्
सर्वत्र लकारादिषु 'लज्' इत्यस्यैव वर्तमानाच्च 'लज्' इत्यस्य धातोरुपन्यासौचित्य-
मिति वागीश ।

क—[लेस्—] लूस् = मृदु, शिथिलम्—वा पॉकनी ।

ग—स्तुषा श्वसुराङ्गजमाना—ऐत्रा ३,०० । लज्जसे—वा रा २,१२,५०, मभार
३,१५६४० । लज्जते स्म कचैविना—कथासरि ६१,१८० ।

उ—√लजाना } = व्रीडायाम् ।
उ—√लजाना*† }

√ला २/४७

श

आदाने (प)

क्षी-मै-सा च-जै काकृ

कात शा हे ।

ग्रहे—वो ।

√रा २/ दाने (प) ।

ग—लातव्य -तात्रा ८,६,८, गोत्रा १,१,२५ । लाति-सा द ११,१० ।

ङ—√लय (सक) = ग्रहणे । लएइ, लयति-उव ।

ङ—√ले (सक) = ग्रहणे । लेइ-कुमा ।

उ—√लेना = ग्रहणे ।

+√लास् (लाख्) १/१२३

श×

शोषणालमर्थयो (प)

क्षी-मै-सा जै काकृ

कात शा हे ।

शोषणे—च ।

ओख्वत् (=शोपा-

लमर्थयो)—वो ।

√द्रास् (द्राख्) १/ शोषणा

लमर्थयो (प) ।

√घ्रास् (घ्राख्) १/ शोषणा

लमर्थयो (प) ।

√राख् (राख्) १/ शोषणा

लमर्थयो (प) ।

√राष् (राघृ) १/ सामर्थ्ये

(आ) ।

+√लाष् (लाघृ) १/११०

श×

सामर्थ्ये (आ)

क्षी मै-सा च-जै काकृ-

कात शा हे ।

शक्तौ—वो ।

पूर्ववत् ।

+√लाज् (लाज) १/२३६

श जै×

भर्जने, च = भर्त्सने (प)

क्षी शा हे ।

भर्त्सने, च = भर्जने—

मै सा ।

भर्त्सने—च काकृ कात ।

भर्त्सने भर्गे—वो ।

√लज् (लज) १/ भर्त्सने

(प) ।

√लज्ज् (लजि) १/ भर्त्सने

(प) ।

√लाज्ज् (लाजि) १/ भर्जने

च = भर्त्सने (प) ।

√राज् (राजृ) १/ दीप्तौ

(प) ।

ग—आचारलजै -रघु* २,१० । क्षीरस्वामिभानुजिदीक्षितौ-√लज् भर्जने
इत्यस्माद् व्युत्पादयत । उभयथैतच्छक्यम् ।

√लाञ्छ् (लाञ्छि)
श ×

लक्षणे (प)
क्षी-मै-सा च जै-काञ्च
कात् शा हे वो ।

√लक्ष् (लक्ष्) १०/ दर्शना
ङ्कनयो (उ) ।
लक्ष्मा लाञ्छनाद्वा-
निरु ४,९,१ ।

ग—लाञ्छनै—गोउ ५३ । लाञ्छन—कात्या श्रौ २०,१,३३ ।

घ—लञ्छति—वम्मपद (A) १,३५ ।

ङ—√लछ (सक)=छेदने, (२) कलङ्कितत्वे—दसनि ८,१४ ।

+√लाञ् (लाञ्जि) १/२३७ भर्जने, च=भर्त्सने (प) । द्रष्ट√लाञ् १/२३६ ।
श × शी शा हे ।

भर्त्सने, च=भर्जने—मै सा ।

भर्त्सने—च काञ्च कात् ।

भर्जने—जै ।

भर्त्सने भर्गे—वो ।

√लिख् (लिखि) ६/८५
श

अक्षरविन्यासे (प)
क्षी-मै सा जै शा-हे ।
लेपने—च कात् वो ।

√रिख् (रिखि) १' गत्यर्थ
(प) सा ।
√लिख् १/३८] गतो (प)
काञ्च ।

(काञ्च—√रल् [रल]) काञ्च ?
श्रुटितो धातु ।

क—राइ=विलेखने, छेदने । प्रिस्तार— राइक् (ह्) । लैति—रिक्स=
कल्ह, सख्यम् । पु उ ज रीग । म उ ज रीहे=रेखा (लेखा)—वा पॉकनी ।

ग—अनुपरिलिखति—मै ३,७,७ । लिखति—शत्रा २,६,१,१२ ।

घ—लिखति—मञ्जिम १,१२७ ।

ङ—√लिह (सक)=(१) अक्षरविन्यासे, (२) रेखायाम् । प्रयो—लिहावेइ
लिहावति—कुप्र ३४८, सिरि १२७८ । कर्मणि—लिक्पइ—उव ।

ड—√लिखाप (सक)—प्रयो—पि ।

छ—महाराष्ट्रि—√लिहणे=लेपने ।

+√लिङ् (लिङ्ग) १/१५४ गत्यर्थ (प)
श × क्षी-मै सा च कात् ।

गतौ जै-काञ्च शा-
हे वो ।

√इङ् (इङि) १/ गत्यर्थ
(प) ।

√रिङ् (रिङि) १' गत्यर्थ
(प) ।

√लिङ् १ ४१० kk गतौ
(आ) काञ्च ।

क—(लाइग्-), लीग्=आकृति, प्रकार । सदृशम् ।

ख—अत्रे हप्तो इरिङ्ग=कृत्तिकानक्षत्रम् । चारुणा सप्तहस्तूना निरुग-त्रा पौर्कनी ।

ग—लिङ्गम्-शत्रा १४, ७, २, ८, गोत्रा १, १, २४ । आलिङ्गम्-मभार १२, ६०८९ ।

ङ—√लिङ्ग (सक)=(१) ज्ञाने, (२) गतौ, (३) आलिङ्गने । कर्मणि-लिङ्गिञ्जइ-सबोध ५१ ।

√लिप् (लिप) ६/१५० जै X, श	उपदेहे (उ) क्षी मै-सा च काकृ कात शा हे । लेपे—वो ।	√रिप् (रिपि) ६/ गतौ (प) काकृ कात । √लेप (लेप) १/ गतौ (आ) ।
--------------------------------	---	--

क—लाइप्=लेपे-वा पौर्कनी ।

ग—नि लिम्पामि-अ वे ११, १०, १३ । अलिम्पन्-तैत्रा २, १, १, १ । लिम्पन्ति-गी ४, १४ ।

घ—लिम्पति-थेरगाथा २, ३८८ ।

छ—√लीपना } (<लेपनम्)=लेपे ।
√लेपना }

+√लिश् (लिश) ४/६६ श	अल्पीभावे (आ) क्षी-मै-सा च-काकृ- कात शा ।	√रिश् (रिश) ६/ हिसायाम् (प) । √लिट् (लिट) कण्ठा - अल्पार्थे कुत्साया च (प) ।
--------------------------	---	---

ग—लेशेन वचनम्-ऋ प्रातिशा १४, ५ । सर्वे स्पर्शा लेशेन वक्तव्या -
छान्दो २, २२, ५ । एतद् वै लेशमात्रेण कथित ते —मभार १३, ५५२९ ।

√लिश् (लिश) ६/१४० श X	गतौ (प) क्षी मै सा च जै काकृ कात-शा हे । गत्याम्—वो । दारणे—हि ।	√लिख् (लिख) ६/ अक्षर- विन्यासे (प) ।
----------------------------	--	---

क—राइ-बिलेखने, छेदने ।-राइश्-(सस्कृते)-वा पौर्कनी ।

ग—अलिङ्गन्त-भे १,८,४, काठ ६,५, क ४,४।

√लिह् (लिह) २ ६ श	आस्वादेने (उ) क्षी मै सा च-जै काकृ कात शा ह । स्वादे—यो ।	√रिह् (रिह) २/ कृत्यनुद्ध हिंसादानेषु (प) ।
------------------------	--	--

क—लाड्यु =आस्वादे लेहने-या पॉर्कनी ।

श—अजलेट्-भे ३,१०,६। लेहे-पै १३,९,७। लिहाना -जग्दात्तरतापियु
३,२७, जिह्वया लिहती मुग्गम्-या रा २,६६,२८। नो भेऽनिमिपो लेढि-भा पु
३,२५,३८।

घ—लेहति-जातक २,४४।

ङ—√लिह (सक)=अवलेहने । लिहइ-कुमा । वक्तृ-लिहत् भक्त ४४० ।

√ली (लीङ्) ४/०१ श	इलेषणे (आ) क्षी मै सा-च-जै-काकृ कात-शा हे । श्लिषि—वो ।
------------------------	--

क—आइ=मसृणमृत्पूर्णम् (), स्निग्धम् (), मसृणम् ()-वा पॉर्कनी ।

ग—रात्रयागमे प्रलीयन्ते-गी ८,१८=तिरोभवन्ति (म व्या), प्रलय
यान्ति (श्री व्या)। काल सूक्ष्मामपि कला न लीयते-सुश्रु १८,२० ?

+√ली ९ ३१ श	इलेषणे (प) क्षी-मै सा-च-जै काकृ- कात शा हे । श्लिषि—वो ।	√ल्पी ९ २७ इलेषणे (प) कात । √ल्पी ९,२१ इलेषणे (प) हे । √ल्पी ९/श्लिषि-वो ।
----------------	---	---

√लुञ्च् (लुञ्च) १/१८४ च×,श	अपनयने (प) क्षी मै-सा-जै काकृ कात-शा हे वो ।
---------------------------------	--

√लुञ्च् (लुञ्चु) १/१८५ क्षी-मै-श-जै काकृ-कात शा-हे-वो × अपनयने =	नेचित् । तदनार्थम्—सा । अपनयने—च । अनुपयुक्तापासने—क्षी ।
---	---

क—रौइ=अपनयने, वर्षणे । विस्तार—रौइक्—वा पौकनी ।

ग—लुलुञ्चु—वा रा ६,३७,५०, मभार ९,१६३५ । इमश्रूणि भृगोर्लुलुञ्चु-
भा पु ४,५,१९ ।

घ—लुञ्चति—जातक १,०४४ ।

च—√लुच (सक) = केशोत्पादने, (०) अपनयने । लुचइ—भवि ।

छ—√लोचना=केशोत्पादने—बु स ।

+√लुट् (लुट) १/३१०	विलोटने (प)	√लुट् (लुट) ४/विलोडने
श ×	क्षी-च कात शा-हे ।	(प) ।
	'विलोडने'इति दुर्ग—क्षी	√लुट् (लुट) ६/विलोडने
	क्षी-मै सा-जै काकृ ।	(प) ।
	विलोटविलोडयो—वो ।	√रुट् (रुट) १/प्रतीघात
		(प) ।
		√रुट् (रुट) १/प्रतीघाते
		(प) ।
		√लुल् (लुल) १/विलोडने
		(प) सा ।
		√लुड् (लुड) १ ३१०
		विलोडने (प) ।

ड—√लोट्ट (अक) = सवेशने, (२) प्रवृत्तौ । लोट्टइ—सूअ १,१५,१४ ।

छ—√लोटना ।

+√लुट् (लुट) १/७३८	प्रतीघाते (आ) इत्येके—क्षी ।	
श कात ×	क्षी-मै सा च-हे	पूर्ववत् ।
	प्रतिघाते—नै काकृ शा ।	लोटते—निघ ०/१४=गति
	दीप्तिप्रीतहयो—वो ।	कर्मा ।
+√लुट् (लुट) ४/१०९	विलोटने (प)	√लुड् (लुड) ४/मन्थे (प)
श	क्षी च कात शा हे	वो ।
	विलोडने—मै-मा जै काकृ ।	शेष पूर्ववत् ।
	विलोटविलोडयो—वो ।	
+√लुट् (लुट) ६/८७ ^१	त्रिलोडने (प) इति दुर्ग—क्षी	
मै-श-जै काकृ शा	क्षी ।	पूर्ववत् ।
हे-वो ×	सदलेषणे—सा-च-कात ।	

ग—सर्वत्रैव लुट्सु रत्ननिचये—अमे ओ सो जर्न (तत्र हस्तलेगे) ७७,
२० ग्लो ।

घ—लुटति—मिल्दिपह २५९ (कर्मणि ?) = विलोडने ।

छ—√लुटना (कर्मणि) ।

+√लुट् (लुठ) १ ३२५	उपघाते (प) इत्यपि	√लुट् (लुठ) १	उपघात
श × जै ?	दौर्गा—क्षी	(प) ।	
	श्री-मै-सा च-काकृ कात	√लुट् (लुट) <	प्रतीघात
	शा हे ।	(आ) ।	
	विलोडने—जै ?	√लुट् (लुठ) १ ७४०	
	रादिवन् (= उपघात) - जा ।	प्रतीघाते (आ) ।	
		लोठते—निघ	२/१५ =
		गतिकर्मा ।	

+√लुट् (लुठ) १/७४० प्रतीघात (आ) गृतादि ।

श च ×

क्षी-मै सा-कात हे-वो ।

प्रतीघाते—जै काकृ-शा । पूर्ववन् ।

रादिवन् (= प्रतीघाते) -वो ।

लुठतीति लक्ष्यदर्शनान् तुदादौ पाठ्य —क्षी ।

√लुट् (लुठ) ६/८७a	सश्लेषणे (प) इत्येके-क्षी	√द्रष्ट	√लुट् १/३१० ।
सा श च-जै-कात शा ×	क्षी-मै काकृ हे ।	√लुट् १/३३५ ।	
	लोठे—वो ।		

ग—लुठतु—महो ३,२८, कुण्डिको २४, मा विषाणाग्रेण लुठति—(= सघट्ट-
यति) -भा पु ५,८,१८ । लुठन्—कथासरि ७१,५५ ।

ङ—√लुठ (अक) = लुठने, श्लेषणे, सवेशने । वकृ-लुठमाण-स २५४ ।

ड—√लुल (अक) = लुलने, श्लेषणे, सवेशने । लुलइ-पिग ।

ढ—√रुल (अक) = लुलने, श्लेषणे, सवेशने । वकृ-रुलत—पण्ह १,३-
पत्र ४५, धर्मवि ८० ।

छ—√लुठना* = भूमिश्लेषणे ।

छ—√लुठना * † = स्वलने, भूपाते ।

√लुड् (लुड) १ ३१०	विलोडने (प) इति	<√लुट् (लुट)	विलोडने
मै श-च-जै काकृ कात	द्रमिडाः-क्षी ।	(प) ।	
शा-हे ×	क्षी ।	√लुल् (लुल) १/३११	

विलोडने—सा ।
मन्ये—वो ।

विलोडने (प) सा ।
द्रष्ट $\sqrt{\text{लुठ् ६/८७ d}}$ ।

ग—मृगयूथलोडिता (सरित्)-वा रा २,९५,१८, काकेनालोडिता ताम्-
२,१ ५,३९, लोडयामास दुष्यन्त -मभार १,२८३३, बलठया लोडयन्ति-शिशु ११,८ ।

छ— $\sqrt{\text{लोरना}} = \text{विलोडने-वु स ।}$

+ $\sqrt{\text{लुड् (लुड) ६ १०१}}$	सञ्जेषणे (प) इत्येके-मै	< $\sqrt{\text{लुठ् (लुठ) सञ्जेषण}}$
क्षी, श ? जै-काकृ	मै सा शा हे ।	(प) ।
कात ×	विलसने—च ।	
	सवृत्तौ ङ्लेषे—वो ।	द्रष्ट $\sqrt{\text{लुठ् ६/८७ ११}}$

छ— $\sqrt{\text{लुडकना}} = \text{भूपाते, सगलने । द्रष्ट } \sqrt{\text{लुठ ६ ८७ ११}}$ ।

+ $\sqrt{\text{लुण्ट (लुटि) १ ३२५}}$	स्तेये (प)	$\sqrt{\text{रुण्ट् (रुटि) १ स्तय}}$
श शा ×	क्षी-मै-सा च-जै काकृ	(प) ।
	कात ह ।	$\sqrt{\text{रुण्ट् (रुटि) १ स्तये}}$
	हृतौ—वो ।	(प) ।

ग—तिलान् विलुण्ट्य-पञ्चत १२३, १३, लुण्टाक-—पा अ ३/२/११५ ।

ङ— $\sqrt{\text{लुट (सक) = स्तेये । लुटति-सुपा ३५२ ।}$

ड— $\sqrt{\text{लूड (सक) = स्तये । लूडइ, लूडेइ-धर्मवि ८०, सवेग २६ ।}$

छ— $\sqrt{\text{लूटना}} = \text{बलादपहरणे ।}$

$\sqrt{\text{लुण्ट् (लुठि) १/३२५}}$	स्तेये (प) इत्येके-क्षी	< $\sqrt{\text{लुण्ट् (लुठि) स्तये (प) ।}$
मै-श-च जै काकृ-कात	क्षी सा ।	$\sqrt{\text{रुण्ट् (रुटि) १/ स्तये}}$
शा हे ×	चौर्ये—वो ।	(प) ।
		$\sqrt{\text{रुण्ट् (रुठि) १/ स्तये}}$
		(प) ।

क—उत्तरधातुवत् ।

ग—द्विषा लुण्ठयता यश -राजत ४,१२० । लुण्ठयामासतु कृत्स्न पुरम्-
कथासरि ११४, ११९ (स्वार्थे णिच) । विलोडनार्थकोऽप्ययम्—लुण्ठिता क्रीडता तेन
नर्मदा-हरिवश १८७० । पीडिता पुनरन्योन्यं लुण्ठन्तो रणमूर्धनि-मभार ६,१८८२ ।
लुण्ठाक-कलाविलासे १,३=चौर । लुण्ठतीति द्वि । मयैतन्नोपलब्धम् ।

+√लुण्ठ् (लुठि) १/३२३ गतौ (प) √रुण्ठ् (रुठि) १/ गतौ (प) ।
 श × क्षी मे सा च जे √रुण्ठ् (रुठि) १/ स्तये (प) ।
 काकृ-कात शा-हे-वा । लोठते-निघ २/१८=गतिकमा ।
 रु—उर्एल्=दारणे, विलेग्ने, घासभ्रणे, स्पर्शे-वा पौकनी ।

+√लुण्ठ् (लुठि) १ ३२५ आलस्ये । गतिप्रतिघातेऽपि √रुण्ठ् (रुठि) १/ जालस्य
 क्षी-श काकृ × वृत्तिरस्य—मै । गतिप्रतिघाते च (प) ।
 आलस्ये प्रतिघाते च—सा ।
 आलस्ये—च जै शा ।
 गतिप्रतिघाते आलस्ये च—
 कात ह ।
 गत्यालस्यस्तेयराटे—वो ।

वस्तुतो √लुण्ठ् (लुठि) धातुरेकोऽर्थभेदात् त्रैविध्य प्रापित ।

+√लुण्ठ् (लुठि) १/३२७ स्नेये (प) शाकृटायन < √लुण्ठ् (लुठि) स्नेये
 क्षी मै श च नै-काकृ पपाठ—सा- (प) ।
 कात-हे वो × मा शा । √लुण्ठ् (लुठि) १० चार्ये
 (प) वो ।

ग—कक्षातल्लुण्ठीकृत पटमाकृष्य-मृच्छक ३५, ११ । मेपलोमलुण्डिकाया
 वृष्टा—मैषज्यगत्नाव —लुण्डिका = एकत्रवे छितमेपलोमाणि ।

+√लुण्थ (लुथि) १/२३ हिंसासक्लेशयो (प)
 श × क्षी-जै काकृ-कात शा हे ।
 हिंसासक्लेशनयो —मै-सा ।
 हिंसायाम्—च ।
 कुण्थे (= वने क्लेशे च)—वा ।

+√लुप (लुप) ४/१२४ विमोहने (प) √लुभ (लुभ) ४/१२५
 श क्ष-मै सा च-जै काकृ गाद्वर्थे (प) ।
 कात-शा हे । √रुप् (रूप) २/विमोहने
 युपि (= विमोह)—वो (प) ।
 ग—(लुपमान०—मेत्र्युप ३, २ [६, ३०]) ।

√लुप (लुप) ६/१४८ उदने (उ) √लु (लु) ९/११
 जै ×, क्ष क्षी मै-सा-च काकृ कात- उदने (उ) ।
 शा हे ।
 उदे—वो ।

क—रौड्प्=भङ्गे, छेदे-वा पॉकनी ।

ग—अवलुम्पन्ति-तै ३,२,२,१ । ह्रस्व लुम्पन्ति-ऋ प्राति १४,१३ । लुम्पति-
भा पु ७,३,२७, शार्ङ्ग स १,४,२१ ।

ङ—√लुप (सक)=(१) लोपे, (२) उत्पीडने । लुपइ लुपहा-सूअ
१,३,४,७ ।

छ—√लुपना * =निलयने ।

उ—√लोपना * (अक)=(१)नाशे, (२) निलयने ।

√लुभ (लुभ) ४/१२५

श

गाद्वर्थे (प) ।

क्षी मै सा च-जै-काकृ
कात शा हे-वो ।

√लुह् १/ गाद्वर्थे (प)

वो ।

√लुम् (लुभ) ६/२६
विमोहने (प) ।

क—लौड्भ=इच्छायाम्, याचने-वा पॉकनी ।

ग—लुभ्यति-ऐत्रा २,३७, मभार १३,३०२४ ।

घ—लुम्भति—इतिवृत्तक ८४ ।

ङ— $\left. \begin{array}{l} \sqrt{\text{लुभ}} \\ \sqrt{\text{लुम्भ}} \end{array} \right\} = (१) \text{ लोभे, } (२) \text{ आसक्तौ । लुम्भइ-कुमा ।}$

छ—√लुहना * =लोभने, गाद्वर्थे ।

+√लुम् (लुभ) ६/२६

श

विमोहने (प) ।

क्षी-मै-सा च-जै-काकृ-
कात शा-हे वो ।

प्रतिलोभयन्ती-निह ९,३३ ।

ग—[कथमिह परिलोभसे धनेन-मृच्छकटि -भौवादिक] । आकृतिर्लोभ
नीया-रघु ६,५८=आकर्षणीया—(सञ्जी) ।

छ—√लोभना*† =मोहने ।

+√लुम्ब (लुबि) १/४२७ अर्दने (प) मै ।

क्षी-श-च जै शा× मै-सा काकृ कात-हे-वो ।
मर्दने—काकृ ।

ग—लुम्बिनी-ललित (कालिकातासस्क०) ८९,१३, ९०,७, लुम्बिनीय०-
९२,१३ ।

छ—√लुम्बना =लम्बने, दोलने, प्रेङ्गणे (<लम्बनम् इति व्युत्पत्तिर्यद्यप्यर्थ-
साम्यं धत्ते तथापि नावहति ध्वनिसादृश्यम् इति मयोपेक्षिता । अर्दने नाम पीडनम्
त्य गो ङ ङा. र्थं शक्यते वक्तुम् ।

√लुल (लुल) १ ३११	विलोडन (प)	<√लुड् (लुड) विगेडने
क्षी मै-श च-जै-काकृ-कात	लान्तोऽपि नश्यते—	(प) ।
शा हे वो ×	सा ।	√लुल् विमर्त्तने-सौ वा-
		नो ।
		√लुट् (लुट) १/ विलोडने
		(प) ।
		√लुठ (लुठ) १/ विलोडने
		(प) ।

ग—लुलित्वाङ्गुल—वा रा ७,२६ २२, शोकाश्रुल्लितानना-२,६५,१८, लोल-
द्वज—शिशु ३,७२ ।

ङ—√लोल (मक) = विलोडने । लोलइ-पिड २०२, पिग, वकृ—लोलत-
कप ।

उ—√लोलना * (< लोलनम्) = दोलने ।

√लू (लू) १/११	छेदने (उ) ।
जै ×, श	क्षी मै सा-च काकृ कात
	शा हे ।
	छिदि—वो ।

र—लेउ = छेदने-वा पौकनी ।

ग—लुनन्त-शत्रा १,६,१,३, जैत्रा १२० । लुनोति-तैत्रा ३,२,२६ ।

घ—लुनाति-मिलिन्दपञ्च ३३ ।

ङ—√लुण (मक) = छेदने । लुणेपि-पि ५८८ ।

उ—√लुनना } = छेदने ।
√लूनना *†

छ—√लुनवौ = लवने-बु र ।

+√लूष् (लूष्) १/६६९	स्तेये (प) इति दुर्ग —	√लू (लू) १/११ छेदने
मै-श च-काकृ-कात ×	क्षी ।	(उ) ।
	क्षी-जै-शा हे वो ।	√लूष् (लूष्) १२/ हिसा-
	भूषायामिति सुवाकर	याम् (प) ।
	—सा ।	√रूष् (रूष्) १/ भूषायाम्
	वधे स्तेये च—वा ।	(प) सा ।

ङ—√लूस (सक) = (१) वधे, (२) पीडने, (३) दूषणे, (४) स्तेये, (५) मिनाशे, (६) अनादरे, (७) भङ्गे । लूपति—सूअ १,३,१,१४ ।

+√लेण् (लेण) १/२५४ गतिप्रेरणश्लेषणेषु (प) । √पैण् (पैण्) १/ गति
इति क्वचित् पठ्यते—सा । प्रेरणश्लेषणेषु (प) ।

ग—√उत्ससर्ज बृहल्लेण्डम्—त्र वै पु श्रीकृष्णनन्मग्वण्डे धेनुकासुग्वने २०
अध्याय । लेण्डम् = गृथम् ।

+√लेप् (लेपु) १/३६९ गतौ (आ) √रेप् (रेपु) १/ गतौ (आ) ।
मे श च जै काट्ट कात क्षी-सा हे । √ग्लेप् (ग्लेपु) च = कम्पने,
शा × गमने—वो । गतौ (आ) ।

√लोक् (लोक) १/७३ दर्शने (आ) रोचतेर्ज्वलतिकर्मण -निर २,
श क्षी मै-सा-च-काट्ट- २०,१ ।
कात-शा हे । रोचते-निघ १/१६ = ज्वल-
लोचने—जै । तिकर्मा ।
ईक्षे—वो । अति रोचसे (= दृश्यसे-
दुर्गाचा) निर ३,११,२ ।
अति रोचसे = सन्दृश्यस
इति-निर ३,११,२ ।

क—लौङ्क् = दीप्तौ, दर्शने-वा पौर्कर्णी ।

ग—लोकेते-ऐत्रा ४,१५ ।

ङ—√लोअ (सक) = दर्शने । वक्—लोअअत-नाट कवक्—लुक्कमाण-
उप १४० टी ।

छ—√लौकना } (< लोकनम्)-(अक) = दर्शने, (०) दीप्तौ ।
छ—√लौकना*†

√लोच् (लोच) १/१६० दर्शने (आ) √लोक् (लोक) १/७३
श क्षी मै सा-च-जै काट्ट दर्शने (आ) ।
कात शा हे । शेष पूर्ववज्जेय ।
ईक्षे—वा । √लोच (लोच) १०/
भासार्थ (प) ।

ग—आलोचयते-मभार १०,७४१६ ।

उ—√लोचना †=(१) प्रकाशने, (२) रुचौ ।

+√लोड (लोड) १/०२८	उन्मादने (प) म ।	√लड् (लड) १, उन्मन्थने (प) ।
क्षी श च कात ×	उन्मादे—सा जै काकृ शा-हे वो ।	√रोड् (रोड) १, उन्मादने (प) मे ।
		√लोट (लोट) १/१२
		उन्मादन (प) फात ।
		√लोड (लोड) १/ उन्मादे (प) ।
		√लुड (लुड) १/३१० विला टने (प) ।

+√लाष्ट् (लाष्ट) १, २, २६	सघाते (आ) श ×	क्षी मै-सा-च च काकृ कात शा ह । सहतां—वो ।	√श्राण् (श्राण) १/ सघात (आ) । श्राण् वर्णविपर्ययण—लोडण् इति (णकारस्य टकारे) √लाष्ट् इति वागीश ।
-----------------------------	-----------------	---	---

ग—लोष्टो विध्वसते-शत्रा १४, ४, १, ८ ।

+√लोड् (लौड) १/३५२	उन्मादे (प) मै-सा-श-जै काकृ कात शा ×	क्षी च-हे वो ।	√रोड (रोड) १/ उन्मादे (प) मे ।
			√लोड् (लोड) १/ उन्मादने (प) मे ।
			√लोट १/१५४ उन्मादने (प) कात ।

+√ल्पी १/३२	गतौ (प) मै सा-श-च-जै काकृ-कात ×	क्षी शा-ह । गत्याम्—वो ।	√ल्पी १/२७ श्लेषणे (प) कात ।
			√ल्पी १/२१ श्लेषणे (प) हे ।
			√ल्पी १ श्लेषि—वा ।

+√वह् (वहि) १/०२७	वृद्धौ (आ) जे श × (क्षी मै-सा च	जै-काकृ-कात-वा ।	√वह् (वहि) १/ तिप्रि (प) वो ।
---------------------	------------------------------------	------------------	-----------------------------------

शा-हे-√बहू[बहि]

अपाणिनीयो धातु ।

ग-वहयन्ते-तात्रा २३,१६,५ ।

√उक्ष (वक्ष) १/६५५
श×

सघाते (प)

क्षी-सा हे ।

रोषे-मै-सा च जै-

काकृ कात शा हे ।

रोषसहस्यो -वो ।

वृद्धौ-ह्वि ।

√वक्ष १/५१९ पालने (आ)
काकृ ।√मक्ष (मक्ष) १/ रोषे
(प), सघाते रोषे च-वा ।

√उक्ष (उक्ष) १/सेचने (प) ।

वङ्क्षणेषु-सुशु

३३८,१९ ।

ग-यन्तु वक्षणी -ऋ १०,६४,९, वक्षगानि यङ्गे -ऋ ६,२३,६, वक्षयम्-
१०,४९,८ ।+√वस (वस) १/१३ गत्यर्थ (प)
श×

क्षी मै सा-च कात ।

गतौ-जै काकृ शा हे ।

सृपि-वो ।

√वह्व (वरि) १/ गत्यर्थ
(प) ।

√भज् (भज) १/ सेवा

याम् (उ) ।

छ-√बगना* (<वखनम्) = भ्रमणे-“खोरिन बगे रहै”-देव ।

छ-√बागना † (<वखनम्) = चलने, भ्रमणे-“देश देश हम बागिया’

—कबीरदास ।

√वङ्क् (वकि) १/८५
श×

कौटिल्ये (आ)

क्षी मै-सा-च जै काकृ

कात-शा-हे वो

कुटिलाया गतौ-ह्वि ।

√वञ्च् (वन्चु) १/१८६
गत्यर्थ (प) ।

√वेङ्क् १/४१२६ गतौ (आ)

काकृ ।

√वञ्च्

ग-वङ्कू, वङ्कु-ऋ १,५१,११, यया वणिग्वङ्कुरापा पुरीपम्-५,४५,६ ।

ङ-वकण (<वङ्कनम्) = कौटिल्ये-ठा २,१-पत्र ४० ।

ङ-वक = अरालम्, जिह्वाम्-कुमा, सुपा १७०, पि ७४ ।

छ-√बॉकना† = कौटिल्ये । बगा (<वङ्क) = कुटिल (म्), मूर्ख ,

उद्गण्ड ।

√वङ्क् वकि १/९४
क्षी-श च-जै काकृ शा×

गत्यर्थ (आ)

मै सा कात ।

गतौ-हे-पो ।

√विङ्क् १/४१२ c dd गतौ
(आ) काकृ ।

शेष पूर्ववत् ।

√उञ्च्

कुटिलाया गतौ-ह्वि ।

ग—पूर्वस्यैव प्रपञ्च ।

+√वङ्क् (वखि) १/१३१ गत्यर्थ (प)
श च जै कात शा ×
क्षी मै-सा ।
गतौ—काक् ।
हे ?
सृपि—त्रो ।

√वख् (वख) १/१३०
गत्यर्थ (प) ।
√वङ्क् (वकि) १/९४
गत्यर्थ (प) ।
√विङ्क् १/४१२ c dd गतौ
(आ) काक् ।
√वेङ्क् १/४१० g गतौ (आ)
काक् ।

छ—बीख ङ = दीर्घविक्रम, दीर्घपादन्यास (—डग-हि) —तु √विङ्क्
गतौ—काक् ।

+√वङ्क् (वगि) १/१४६ गत्यर्थ (प)
श ×
क्षी-मै सा च कात ।
गतौ—जै काक्-शा हे ।
खञ्जे—वो ।

√त्वङ्क् (त्वगि) १/
गत्यर्थ (प) ।
√मङ्क् (मगि) १/ गत्यर्थ
(प) ।
√वङ्क् (वकि) १/ गत्यर्थ
(प) ।

क—उअ-न्-ग् = न्युब्जम्, वेष्टितम्, प्रत्यावर्तितम् । अल्बेनियन्-वक्, वगु =
नेमि (चक्रवलयम्)—वा पाँकनी ।

ग—वङ्ग०-वा रा ४,४०,२५ । वङ्ग०—मभार १,१०४,४७-५१ = दीर्घतमस
औरसो बले क्षेत्रजश्च ।

घ—वगति-जातक २,३३५ ।

छ—बॅगरी (< वङ्गुरि) = आभूषणभेद -बु ख ।

छ—बॉगा = अपृथक्कृतबीज पिचु (दे) ।

छ—बॉगर = उपरि वरूथबद्धो वेणुदण्ड ।

छ—बैगन् (< वङ्गन -शब्दरत्नावल्याम्) = भाण्टाकी ।

+√वङ्क् (वधि) १/१०६ गत्याक्षेपे (आ)
श ×
क्षी मै-सा-च-जै काक्
कात शा हे ।

√वङ्क् (वकि) १/ गत्यर्थ
(आ)
√वङ्क् १/ (वखि) गत्यर्थ
(प) ।

अध्यर्थके (= गते निन्दा-

रम्भजवेषु) —वो । $\sqrt{\text{वख्}} (\text{वख}) १/ \text{ गत्यर्थ}$
 (प) ।
 $\sqrt{\text{वङ्ग}} (\text{वगि}) १/ \text{ गत्यर्थ}$
 (प) ।

गत्याक्षेप* = वेगगति , गमनारम्भो वा—क्षी ।

ग—वङ्ग०—अथर्व कौशि सू ७ = वृक्ष०, दण्ड०—इत्यादि ।

$\sqrt{\text{वच्}} (\text{वच}) ०/५२$ भाषणे (प) $\sqrt{\text{ब्रू}} (\text{ब्रूच्}) २/ \text{ व्यक्ताया}$
 श क्षी-मै-च-शा हे । वाचि (उ) ।
 परिभाषणे—सा-जै काकृ- $\sqrt{\text{वल्क्}} (\text{वल्क}) १०/$
 कात । परिभाषणे (प) ।
 वाचि—वो । वोचे (=आह्वयामि—
 दुर्गाचा)—निरु ५,७,१ ।

पारायणिकैर्नाधीतोऽयम्—क्षी ।

क—उर्एकु = वचने-वा पौकनी ।

ग—वक्ति-नाप ३,६३, शि ७,४ । वक्ति-त्रिता २,४८, कर ४२,
 गणपत्यु ३, वरा १,९ ।

ङ— $\sqrt{\text{वाच}} (\text{सक}) = (१) \text{ वचने, } (२) \text{ वाचने—नाट-मालवि ६१ ।}$

ढ— $\sqrt{\text{वाप}} (\text{सक}) = (१) \text{ वचने, } (२) \text{ वाचने । वापइ-भग, कप्प ।}$

छ— $\sqrt{\text{वचना}} \left. \begin{array}{l} \sqrt{\text{वचना}} \\ \sqrt{\text{वचना}} \end{array} \right\} (< \text{वचनम्}) = \text{वचने, पठने ।}$

छ— $\sqrt{\text{वकना}} \# \{ (< \text{वचनम्}) = \text{प्रलापे ।}$

$\sqrt{\text{वज्}} (\text{वज}) १/२५०$ गतौ (प) $\sqrt{\text{व्रज्}} (\text{व्रज}) १/२५१$ गतौ (प) ।
 श क्षी-मै सा-च-जै काकृ $\sqrt{\text{वज्}} (\text{वज}) १०/ \text{ मार्गसस्कार-}$
 कात-शा हे-वो । गत्यो (प) ।
 दाढ्ये—ह्नि ।

ग—वाजमन्वर्त्सु-ऋ ५,८५,२ = वलम् । वाजेभि'-ऋ ४,२२,३ = अन्नै
 (साय) । वाचस्पतिर्वाजम्-वा स ९,१ । विचित्रवाजैर्निशितै शिलीमुखै-भा पु
 १०,५९,१६ = शरपक्षै* ।

$\sqrt{\text{वञ्च्}} (\text{वञ्चु}) १/१८६$ गत्यर्थ (प) वञ्चति-निघ २/१४ = गतिकर्मा ।
 श ? क्षी-मै-सा-च ।

गतौ—जै काकृ कात शा-हे ।

गत्याम्—वो ।

कुटिलाया गतौ—ह्वि ।

क—उअ-न्-ग् = वेष्टितम्, कुटिलम्, नतम्, प्रत्यावर्तितम्-वा पॉकनी ।

क—उआइक्-कौटिल्ये-वा पॉकनी ।

ग—वञ्चति-वा स २३, २० । वञ्चति, वञ्चन्ति-शत्रा १३, २, ९, ६ ।

घ—वञ्चति-जातक १, २१४ = गतौ ।

ङ—√वच (सक) = प्रतारणे । वचइ-महा ।

+√वट् (वट) १/२९७

श

वेष्टने (प)

क्षी मै-सा-च-जै काकृ

कात शा-हे ।

वेष्टने—वो ।

√वट् (वट) १०/ ग्रन्थे

(प) ।

√वेष्ट् (वेष्ट) १/ वेष्टने

(आ) ।

√वट् (वट) १/१०७ अव-

यवे (प) काकृ ।

ग—वट-वा रा २, ५२, ९६, हरिव ३११४ (वटति = वेष्टयति मूलेन) ।
वटारका०-मभार १०, ३२९, ३९ = रञ्जु । यज्ञवाट गता-वा रा १, १३, ४१ ।

छ—√वटना (< वटनम्) = वेष्टने, रञ्जुनिर्मितौ ।

+√वट् (वट) १/७७०

श × (शा√वट्
[वट])

परिभाषणे (प) मित् ।

क्षी मै-सा-च-जै-काकृ-

कात शा-हे ।

उक्तौ—वो ।

√भट् (भट) १/ परिभाषणे

(प) ।

√भल (भल) १०/

आभण्डने (आ) ।

√भल (भल) १/ परि-

भाषणहिंसादानेषु (आ) ।

√वण् (वण) १/४३९

शब्दार्थ (प) ।

+√वठ् (वठ) १/३२९

श ×

स्थौल्ये (प)

क्षी मै-सा-च-जै-काकृ-

कात शा-हे-वो ।

√वह् आरोहणे—सौ

धा—वो ।

+√वण् (वण) १/४३९

श ×

शब्दार्थ (प)

क्षी मै-सा च ।

√भण् (भण) १/ शब्दार्थ

(प) ।

शब्दे—जै-काकृ-कात- √वण् (वण) १/ शब्दार्थ
शा-हे । (प) ।
रुति—वो ।

ग—वाणी-मा पु ४१,४, =वचनम् । वाणिनीनाम् -रघु ६,७५ ।

छ—वेडिनी (<वाणिनी) =नर्तकी गायिका च-बु ख ।

√वण्ट् (वटि) १/३६८, ३२३ विभाजने (प) √वण्ड् (वडि) १०/ विभा-
सा श वो × क्षी-मै च काकृ जने (प) ।
कात-हे ।
(जै शा-√वण्ड् विभाजने—जै शा ।
[वडि])

ग—ज्ञातिभिर्वण्टयते नैव विद्यारत्न महाधनम्-इन्द्रिशे स्पृशे ९८५ ।

छ—√वॅटना =विभागे ।

छ—√वॅटना (कर्मणि) =विभागे ।

+√वण्ट् (वटि) १/२५९ एकचर्यायाम् (आ)
श क्षी-मै-सा च-जै काकृ-
कात-शा-हे ।
एकचरे—वो ।

एकचर्यायाम् = एकस्य चर्या = सहायत्वेनागमनम्-क्षी ।

ग—वण्ठरण्डाकल्प -मभाष्ये ३,३,२०-वण्ठ =मृतभार्य-नागोशमट्ट ।

√वण्ड् (वडि) १/२६८ विभाजने (आ) > √वण्ट् (वटि) विभाजने
श क्षी सा । (प) इत्येके—क्षी ।
'वेष्टने' इति नन्दी-क्षी । √मण्ड् (मडि) १/ च =
क्षी मै सा-च-जै काकृ- विभाजने (आ) ।
कात शा-हे । √वण्ड् (वडि) १०/ विभा
विभागे वेष्टे—वो । जने (प)

विभाजनम् = भागीकरणम्, चर्माभावश्च-क्षी । चर्माभावो नाम
क्षिपिविष्टता (द्विनग्नता)-वागीश ।

छ—बॉडा (<वण्ड) =पुच्छादिहीन ।

छ—बडा (<वण्ड) =धान्यरक्षणार्थं कृत पृथिव्या विभाग-बु ख ।

+√वद् (वद) १/९९३ श	व्यक्ताया वाचि (प) क्षी मै सा-जै-काक् (उ), कात-शा-हे । वचने—च । वाचि—बो ।	√वद् (वद) १०/ सदेशने (प) । अपि वतेम-ऋ [७, ३,१०] गतिसभक्त्यात्मक- स्यार्थद्वयस्यापि वाचक - वै प को ।
-------------------------	---	--

क—अउ-, अऑइद् = वचने-जू पॉकर्नी ।

क—उर्एद् = वचने-वा पॉकर्नी ।

ग—अनुवदति-ऋ २,१३,३, वदामि-ऋ १,१०५,७ । वदति-शत्रा १,१,१,१,
कात्रा १,२,२,१४, तैआ १,२३,१ ।

घ—वदति-अद्भुत्तर ४,७९ ।

ङ—√वद् (सक) = कथने । वदसि-उवा , भग्ग , कप्प ।

ङ—[√वय (सक) = कथने । वयसि-कस , कप्प] (< √वच् ?) ।

ञ—√वज्ज (अक) = वादने । वज्जइ-सुपा ३३४ ।

छ—वदना (< वदनम्) = (१) कथने, वर्णने, (२) स्वीकरणे, (३) निश्चये ।

छ—बजना (< वदनम्) = (१) शब्दे, (२) आहतौ, (३) शस्त्रचलने, (४)
हठे, (५) ख्यातौ ।

√वध् (वध) १/
क्षी-मै-सा-श-च-जै-
काक् कात-शा हे ×

हतौ (प) वो ।

√वध् (वध) १/
(आ) ।
बन्धने

अपाणिनीयो धातु ।

क—उर्एथ् = आहतौ, छेदने ।

ख—अवे वद = छेदने, वने-वा पॉकर्नी ।

ग—वधेत्-शत्रा ५,३,५,२८ । वध्यात्-तैत्रा १,७,३,७ । वध्यते-गोत्रा
२,३,९, इ १० १५ । कैकेयी च वधिष्यामि-वा रा २,९६,२६, वध्यमानौ-२,७४,२०
= ताड्यमानौ (तिल) ।

घ—वधेथ-विसुद्धिमग्ग ३१४ । वधिस्तति-महावस २५,६२ ।

ङ—√वह (सक) = वधे । वहेइ, वहति-उत्त १८,३,५, स ७२८, सबो
४१ । [तुल-यो वाहयति सौनिक-मनु ४,८६ (= व्यापादयति-कुल्लुक)] इह
सस्कृते प्राकृतसक्रान्ति ।

छ—वधना = मारणे ।

√वन् (वन) १/४५१
श ×

शब्दे (प)
क्षी मै-सा च-जै काकृ
कात-शा-हे ।
सभक्तिशब्दयो —वो ।
साफल्येन प्राप्तौ—ह्वि

√स्वन् (स्वन) १/ शब्दे (प) ।

क—, ए—द्रष्ट √वन् १/४५७ ।

ग—द्यौर्वना गिरयो वृक्षकेशा-ऋ ५,४१,११, नि वो वना जिहते-
५,५७,३ । तेनास्मभ्य वनसे रत्नमा त्वम्-ऋ १,१४०,११ । वनाम-जैउ २,२,१,२ ।
वने -ऐत्रा १,३,८ ।

√वन् (वन) १/४५७
श च ×

भक्तौ (प)
क्षी ।
सभक्तौ—
मै सा-जै-काकृ
कात शा-हे ।
सभक्तिशब्दयो —वो ।
साफल्येन प्राप्तौ—ह्वि ।
भक्ति = भजनम्—क्षी ।

√वेन् १/२२० सभक्तौ (प)
काकृ ।
शेष √वन् १/७९६ वत् ।
वनुष्यति-निघ २/१२ =
कुभ्यतिकर्मा ।

क—उएन् = इच्छायाम्, प्रीतौ ।

ख—अवे वनैति = जये, साफल्येन प्राप्तौ-वा पौकर्नी ।

ग—वनाम-जैउ २,२,१,२, वने -ऐत्रा १,२५ । वनते-तैत्रा ३,५,१०,५ ।

घ—वनति-सुत्तनिपात २४, धम्मसगणि ३६४ ।

√वन् (वनु) १/७९६
श-च-जै-शा हे ×

च नोच्यते (प) मित्
क्षी-मै-सा कात ।
नोपलभ्यते (चो
स)—सा ।
स्मरणे—काकृ ।
व्यापृतौ—वो ।

√वन् (वनु) ८/७ याचने
(आ) ।

√वन् (वन) १/४५१ शब्दे
(प) ।

ग्लास्नावनुवमाञ्च १/८०३
श-जै-शा-हे-वो ×

अनुपसर्गान्मिस्व वा—
क्षी ।

तथानुकर्षणार्थश्चकार । यद्वा न केवल कगे, यावद् वनु च नोच्यते, क्रिया
सामान्यवाचित्वात्—क्षी १/७९६ ।

ग—वनयति—अ वे प्रातिशा ४,९३ ।

घ—वनयति—खुदकपाठ ३ ।

√ वन् (वनु) ८/७

श

याचने (आ)

क्षी-मै-सा च जै, काकृ
(उ), कात शा-हे ।

याचे—बो ।

साफल्येन प्राप्तौ,

जये—हि ।

पूर्ववत् ।

वन वनोते (सम्भजनार्थस्य
-दुर्गाचा) निरु ८,३,१ ।

वनोति—निघ २/६=कान्ति-
कर्मा ।

क—उर्एन्=इच्छायाम्, प्रीतौ ।

ख—अवे—वनओइति=जये, साफल्येन प्राप्तौ—वा पौकनी ।

ग—वनोति—ऋ १,१३३,७, वनुते ७,१०७,७ ।

घ—वनोति, वनुते—धम्मसगणि (A) ३६४ ।

ङ—√ वण (सक)=याचने । वणेइ-पिंड ४४३ ।

√ वन्द् (वदि) १/११

श

अभिवादनस्तुत्यो (आ)

क्षी मै सा काकृ-कात ।

अभिवादने—च ।

स्तुत्यभिवादनयो—

जै-शा हे ।

नुत्यभिवादयो—बो ।

√ वद् (वद) १/ व्यक्ताया

वाचि (प) ।

√ मन्द् (मदि) १/ स्तुति

(आ) ।

क—उर्एद्=वचने । नासिक्व्य सस्कृते—वा पौकनी ।

ग—वन्दे—ऋ १,१४७,२, अग्ने वन्दे तव श्रियम्—५,२८,४ । वन्दते—ऐत्रा
८,२६ । वन्देत्—शि ७,९२ ।

घ—वन्दति—सुत्तनिपात ३६६ ।

ङ—√ वद् (सक)=(१) प्रणामे, (२) स्तवने । वदइ-उव, महा, कप्प ।

छ—√ वदना (सक)=प्रणामे ।

√ वप् (डुवप) १/९८७

श

बीजसन्ताने (उ)

क्षी-मै-सा-जै-शा-हे ।

गर्भाधाने—सा ।

बीजनिक्षेपे—च ।

बीजतन्तुसताने—

√ उभ् (उभ) १/ पूरणे

(प) ।

काकृ कात ।
छेदने—सा ।
मुण्डबीजोप्यो—वो ।

क—उर्एप्=क्षेपे, विकीर्णौ ।

ख—अवे वि-वापत्=भ्रशे, विनाशे-वा पॉकर्णी ।

ग—वपन्ति-ऋट् ८,७,४, क्षा वपन्ति-६,६,४, सवत्सरे वपत् (=नापितकार्यं करोति) एक एषाम्-१,१६४,४४ । यत्क्षुरेण वप्ता वपसि केशश्मश्रु-अ वे ७,२,१७, शत्रा ३,१,२,७ ।

घ—वपति-जातक १,१५० ।

ङ—√वव = बीजसन्ताने । ववनि-सत्त ७२ ।

ड—√वव = दाने । ववइ-वव १, कर्म उप्पइ-कुप्र ४१ ।

छ—√बोना, √बोयना, √बवना *, √बयना *, √बपना * (<वप-नम्) = बीजसन्ताने ।

+√वभ्र् (वभ्र) १/५५८ गत्यर्थं (प) मै । √अभ्र् (अभ्र) १/ गत्यर्थं
(क्षी-श हे-वो-√वभ्र् (क्षी)-मै सा-च कात । (प) ।

[वभ्र] । गतौ-(जै) काकृ-
(जै-√व्यभ्र् शा (हे) ।
[व्यभ्र्]— गत्याम्—(वो) ।

√वम् (दुवम) १/८३३ उद्गिरणे (प)
श जै काकृ-कात शा-
वो × क्षी मै सा च-हे ।

√वम् (दुवमु) १/८३३ इत्येके—क्षी ।
मै-श च × क्षी सा काकृ कात-
शा-हे ।
उद्गिरणे—जै ।
उद्गिरे—वो ।

ग्लास्तावनुवमा च १/८०३ मित्—क्षी ।
श-जै शा हे-वो ×

ग—वमन्ति-ऋ १०,१०८,८ । वमति-शत्रा ५,५,४,९ । वमन्त-वा रा १,४५,१९ ।

घ—वमति-सुत्तनिपात १९८=जातक १,१४६ ।

ङ—√वम (सक)=वान्तौ-गडड, विपा १,७ ।

छ—√वमना*† (<वमनम्)=उद्गिरणे ।

+	√(वय् (वय) १/४७१	गतौ (आ)	√पय् (पय) १/४७० गतौ
श×		क्षी मै-सा च जै काकृ-	(आ) ।
		कात शा-हे ।	√वे (वेच्) १/ तन्तुसन्ताने
		गत्याम्—वो ।	(उ) ।
			√ब्रजू (ब्रज) १/२५१ गतौ
			(प) ।
			√वजू (वज) १/२५० गतौ
			(प) ।

ग—वयस-अ वे ३,२१,२ । वायसास्तर्कयन्ति-मृच्छकटि १०,३ ।

ङ—√वय (सक)=गतौ । वयइ-सुर १,२४८ (<√ब्रजू ?) ।

+	√वर्च् (वर्च) १/१६०	दीप्तौ (आ)
श×	(काकृ-कात—	क्षी मै-सा च जै काकृ-
	√वर्च् [वर्च])	कात-शा हे वो ।

ग—स माग्ने वर्चसा सृज-ऋ १,२३,२४, वर्चो धा यज्ञवाहसे-ऋ ३,८,३, वर्च सुवीर्यम्-ऋ ९,६६,०१-वर्च=तेज । वर्चस्क०—मभार १३,२५,१९=दीप्ति० ।

+	√वर्फ् (वर्फ) १/४०८	गतौ (प)	√वर्फ् १/२०४ a	गतौ (प)
	मै-सा-जै-काकृ-शा×	क्षी च कात हे ।	काकृ ।	
	(च-√वर्फ्)	'हिसार्थ'-इति	√वर्ब १/६५३	गतौ (प)
		कण्ठ—क्षी ।	जै ।	
		वधे गत्याम्—वो ।	√वर्ह (वर्ह) १/ परिभा-	
			षणहिसादानेषु (आ) ।	
			वर्पस्-निघ ३/७=रूपनाम ।	

√वर्ष (वर्ष) १/६१३	स्नेहने (आ)	√पर्ष (पर्ष) १/ स्नेहने (आ) ।
क्षी-श च-काकृ कात-	मै-सा-शा ।	√वस् (वस) १०/ स्नेहच्छे-
हे वो×	स्नेहे—जै ।	दापहरणेषु (प) ।
		√वृष् (वृषु) १/ सेचने (प) ।

ग—पुनरेवाभ्यवर्षत—वा रा ३,५८,३०, पर्यवर्षत—६,७५,४७ । वर्षमाणा घना इव—मभार १,५४६४ । वर्षते देव—भा पु ३,२९,४० ।

घ—वस्सति—विनय १,३२ ।

+√वह् (वह) १ ६३३	परिभाषणहिंसादानेषु (आ)	√वल्ह् (वल्ह) १/६४१
श-च काक् (शा-हे-	क्षी मै-सा ।	परिभाषणहिंसादानेषु
वो-√वह्)	परिभाषणाच्छादन-	(आ) मै ।
	हिंसासु—जै ।	√वह् (वह) १०/११७
	प्राधान्यपरिभाषणहिंसा-	वधे (प) जै ।
	दानेषु—कात ।	

√वल् (वल) १/४८८	सवरणे (आ)	√बल् (बल) १/ प्राणने
श×	क्षी मै-च-काक्-शा हे ।	(प) ङगलादौ ।
	सवरणे सचरणे च—सा ।	√वल् १/३७८ प्राणधान्याव
	सवृतौ—जै ।	रोधयो (प) जै ।
	चलने सवरणे च—कात ।	√वल् १/२४२३ निष्पत्तौ (प)
	स्तौ—वो ।	काक् ।
दलिवलि०—भोजसूत्रम्	मित्—क्षी ।	शतवलशो नाम वट०—
—क्षी १/८०३		भा पु ५,१६,१५ ।
मै-श च-जै काक्-कात-		वलश०—ऋ ३,८,११,
शा-वो×		वा स ५,४३ ।

क—उर्एल् = एकतो दिशि परितो भ्रमणे, वेष्टने—वा पॉकनी ।

ग—वलन्ति—महो ५,७८ ['वलगन्ति' इति अड्या] । तस्मिन्नेव पुनर्वलते—गीतगो ७,४०, ववलिरे (=परिवृत्ता—मल्लि)—शिथु ६,११, ६,३८ । विवलति—काव्यप्र १५४,१० ।

च—√वाल (प्रयोज) = (१) परिवर्तने, (२) प्रतिवर्तने । वालह्, वालेह्—भवि ४,३३० ।

√बल् (बल) १/१४२	गत्यर्थं (प)	√वल् (वल) १/ सवरणे
श-काक्×	क्षी-मै-सा-च-कात ।	(आ) ।
	गतौ—जै-शा हे ।	√वल् (वल) १/ सवरणे
	ब्रजे—वो ।	सचरणे च (आ) सा ।
	प्लुतगतौ—भट्टमल्ल ।	√वल्क (वल्क) १०/ परि-

भाषणे (प) । वल्गू-
यति-ऋ ४,५०,७ ।
वल्गूयति-निघ ३/१५=
अर्चतिकर्मा ।

क—कण्ठ्यवर्णविस्तार —* उअल्गू=उल्गवने-वा पौकनी ।

ग—अभिवल्गन्ति-अ त्रे १२,३,२९ । वल्गन्ति-मुक्तिको २,२,४८ [वल्न्ति
इति JU] । वल्गते स्वाहा-वा स २२,७, तै ७,१,१३,१ । वल्गते-मभार
१३,७४८ । वल्गन्-भा पु १०,४४,११ । वल्गु-वा रा २,२६,१०=सुदरम् (तिल) ।

घ—वग्गति-विमानवत्यु (A) २७८,६४=प्लुतगतौ ।

ङ—√वग्ग=गतौ, (२) कूर्द्धने, (३) बहुभाषणे, (४) अभिमान-
व्यञ्जके शब्दे । वग्गइ-भवि, सण, पि २९६ ।

+√वल्भ (वल्भ) १/३८८ भोजने (आ) √वृ (वृङ्) ९/ समक्तौ
श×(काक्-√वल् क्षी मै सा च-जै-काक्- (आ) । समक्ति =सेवनम्-
[वल्भ]) कात शा हे । दुर्गादास ।
स्यासलैपिकी वृटि । मुक्तौ-वो ।

+√वल्भ (वल्भ) १ ४८८ सवरणे (आ) इति <√वल् (वल्) सवरणे (आ) ।
श-च× दुर्गा—क्षी । √वल्भ १/४७५f गतौ(प)शा ।
क्षी-मे-काक्-शा हे । √वल्भ १/२४२e निष्पत्तौ
सवरणे सञ्चरणे च—सा । (प) काक् ।
सवृत्तौ—जै ।
चलने सवरणे च—कात ।
स्वृत्तौ—वो ।

ग—प्रायेण हि नरश्रेष्ठ । ज्येष्ठा पितृषु वल्भभा -वा रा १,६१,१८ । वल्भद्विधा-
धर०-कथासरि ११०,८७ । वल्भि०-मभार १२,१८४,१३=लता० । वल्भ्य -मनु १,४८ ।

ङ—√वल्भ (अक)=सञ्चरणे, स्पन्दने—कुप्र ८४ ।

√वल्हू (वल्हू) १/६३९ प्राधान्ये (आ) मै √वल्हू (वल्हू) १/ परिभाषण-
श×(क्षी-सा-जै-काक्- (क्षी)-मै (सा-च-जै- हिसादानेषु (आ) ।
√वल्हू) काक्)-कात शा-हे । वल्श०-ऋ ३,८,११, वा सं
श्रैष्ठ्ये—वो । ५,४,३ शत-रल्शो नामवट०-
आह्वाने—हि । भा पु ५,१६,१५ ।

वल्हति, ते-ह्वि । मया नोपलब्धम् ।

√वल्ह् (वल्ह) १/६४१ क्षी श-च×(काकृ शा- हे-वो-√वल्ह्)	परिभाषणहिसादानेषु (आ) मै-सा । परिभाषणाच्छादनहि- सासु—जै । प्राधान्यपरिभाषणहिसा दानेषु—काकृ कात । परिभाषणहिसाच्छाद नेषु—शा हे । श्रैष्ठ्ये—वो । आह्वाने—ह्वि ।	√वर्ह् (वर्ह) १/ परिभाषण- हिसादानेषु (प) । √कल्ह् १/५४४ d प्राधान्य परिभाषणहिसादानेषु (आ) काकृ । √बिल्ह् १/५४४ c प्राधान्य परिभाषणहिसादानेषु (आ) काकृ । √मल्ह् १/५४४ b प्राधान्य- परिभाषणहिसादानेषु (आ) काकृ ।
--	--	--

ग—(बाह्विक०-मभार १,२२२,४९=तद्देशजाते । व्युत्पत्ति ?) लहयो
स्याद् वर्णविपर्यय । पह्ल>पहल (पहलवीत्यादि)>वहल>वह् >√वल्ह् इति
स्यात् क्रम । बल्ख् इत्यारव्यभाषायाम् ।

√वश् (वश) २/६८ श	कान्तौ (प) क्षी मै सा च जै काकृ- कात शा-हे । स्पृहि—वो । कान्ति = इच्छा-क्षी ।	√वश् (वश) १/२४८ गतौ (प) च । वष्टि-निघ २/६=कान्ति कर्मा ।
-----------------------	--	---

क—उर्षश्=इच्छायाम् ।

ख—अन्-उसन्त्-, उप्तैते=इच्छायाम्-जू पौकनी ।

ग—वष्टि-ऋ १,३३,३, २,२२,१, ऐत्रा ६,१८ । उशन्ति—शत्रा ४,१,३,१९ ।

छ—√विसाना (< वशनम्)=वशे, बले, अधिकारे ।

+√वष् (वष) १/६८१ श×	हिसार्थ (प) क्षी मै-सा-कात । हिसायाम्—च जै काकृ-शा-हे । वधे—वो ।	√वष्क् (वष्क) १/१६७ गतौ (आ) जै । √वष्क् (वष्क) १०/३६९ दर्शने (प) सा ।
--------------------------	--	--

ग—वषड्ढुतेभ्य -अ वे ७,९७,७ । वषट्-ऋ १०,११५,९ (√वह + ङषट् ?) ।

√वस् (वस) १/९८९ निवासे (प) √वस् (वस) २/ आच्छादने
श क्षी-मै सा-च जै, काकृ (आ) ।
- (उ), कात शा- √वास (वास) १०/ उपसेवा
हे वो । याम् (प) ।

क—उर्षस्=स्थितौ, निवासे ।

ख—अये वड् हैति=वसति-वा पॉकर्ना । [वरू हैति=वसति-पी टी
एस पालि-ईंग्लि कोश]

ग—वसति-शब्दा १,६,४,३, तैत्रा १,८,५,४, तात्रा ५,९,२ । वसन्ते-षब्दा
४,६ ।

ङ—√वस (अक)=निवासे, (२) सक वन्धने । वसइ-कप्प, महा ।

छ—√वसना=निवासे ।

√वस् (वस) २/१३ आच्छादने (आ) √वस् (वस) १/ निवासे (प) ।
श क्षी मै-सा-च-जै काकृ- विवासति-शब्दा १,४,१,२७^३,
कात शा-हे । तैत्रा ३,५,२,२ ।
स्त्रुतौ—वो ।

क—उर्षस्=आच्छादने ।

ख—अये वस्ते, वड् हैति-वा पॉकर्ना ।

ग—उताधि वस्ते सुभगा-ऋ १०,७१,८ । अवस्त-वा रा २,३७,७=धृत
वान् (ति) ।

+√वस् (वसु) ४/१०१ स्तम्भे (प) √वस् (वस) १/ निवासे (प) ।
श क्षी-मै सा-च-जै- √वस् (वस) २/ आच्छादने
काकृ-कात शा हे वा । (आ) ।

ग—वस्यति-मभार ५,७०,३=स्तम्भाति (नील)-टीकायामेव ।

छ—वस=(अलम्), स्तम्भे ।

√वस्क् (वस्क) १/९८ गत्यर्थ (आ) √वष्क् (वष्क) १/ गतौ (आ) ।
श-जै काकृ कात × क्षी मै-सा च । √वश् (वश) १/२४८ गतौ (प)
गतौ—शा हे वो । च ।

[ग—वष्कयणी-पा अ २/१/६१=चिरप्रसूता गौ] ।

√वह् (वह) १/९८८ प्रापणे (उ) स वाह्यते राजपथ -रघु
श क्षी-मै-सा च-जै-काकृ- १६,१२=गम्यते । वहेर-
कात शा हे-वो । न्यो वहिधातु (सञ्जी) ।

√वध् (वध) १/ हतौ
(प) वो ।
शेष पूर्ववत् ।
वहते-निघ २/१४=गति
कर्मा ।

क्—उर्ध्व् = प्रेरणे, प्रापणे । [लैति-वहो = प्रेरणे-पी टी एस् पालि-
इग्लि कोश]

ख—अवे वजैति = वहति-वा पौकनी ।

ग—रथ सूर्या वहति-ऋ ४,४४,१, तैत्रा २,२,७,४ ।

ङ—√वह
√वब्भ
√वुब्भ } (सक) = प्रापणे । वहइ-कुमा, उव, महा । रुर्म -
वब्भइ, वुब्भइ-कुमा ।

ड—√वह (सक) = व्यापादने । वहइ, वहति-उत्त १८,३,५, स ७२८,
सबो ४१ । द्रष्ट √वध् १/ हतौ (प) ।

छ—√वहना (<वहनम्) ।

√वा २/३९
श

गतिगन्धनयो (प) √वै (ओवै) १/ शोषणे
क्षी मै सा-जै काकृ कात्- (प) ।
शा-हे । √वात् (वात्) १०/ गति-
गतौ—च । सुखसेवनयो (प) ।
गमनहिंसयो—वो । √वह् (वह) १/ प्रापणे
(उ) ।

ग—अपवाति-ऋ १,१६२,१०, मा २५,३३, तै ४,६,८,४ । वाति-शत्रा
६,१,३,१३ ।

ङ—√वा (सक) = गतौ, चलने । वाइ-से ६,५२ ।

ड—√वाय (सक) = गतौ, चलने । वायति-भग ५,२ ।

+√वाङ्क् (वाक्षि) १/६५९
श

काङ्कायाम् (प) √ध्वाङ्क् (ध्वाक्षि) १/ काङ्का
क्षी-मै सा-च-जै-काकृ
कात् शा हे । याम् (प) ।
काङ्क्—वो । √वाञ्छ् (वाञ्छि) १/२०५
इच्छायाम् (प) ।

√वाञ्छ् (वाञ्छि) १, २०५ श (काकृ-√वाञ्छ् [वाचि]) लैपिकी त्रुटि ।	इच्छायाम् (प) क्षी-मै-सा-च जै-काकृ- कात-शा-हे । कामे-वो ।	√वन् (वनु) ८/ याचने (आ) । वनोति-निघ २/६= कान्तिकर्मा । वाञ्छति-निघ २/६= गतिकर्मा ।
---	--	---

क-उर्एन्=प्रयत्ने, वाञ्छायाम् । स्क्-इत्यपि-वा पॉकर्नी ।

ग-सर्वा वाञ्छन्तु-ऋ १०, १७३, १ । वाञ्छन्ति-शत्रा ६, ७, ३, ७ । वाञ्छति-
महो २, ४७ ।

छ-√बठना (<वाञ्छनम्)=अभिलाषे ।

+√वाड् (वाडू) १/२८४ श×(सा च-√वाड् [वाडू])	आप्लाव्ये (आ) क्षी-मै सा च-जै-शा-हे । आप्लावे-काकृ कात वो ।	√वृ (वृब्) ५/ वरणे (ड) ।
--	--	------------------------------

ग-वाडेयीपुत्र०-शत्रा १४, ९, ४, ३० । वाड्.=अश्व १ । बाल
(बाल)-वा रा १, २०, ७ (गी प्रे स) ।

छ-वाड (<वाड =वेष्टनम्-इति शब्दमाला)=वेष्टनम् ।

[छ-वाड (<वर्द्ध- ?)=आपूर] ।

+√वावृत् (वावृतु) ४/४९ (च×लीबि स) जै-काकृ-कात×, शा १-श	वरणे (आ) क्षी-मै-सा-हे । वर्तने-च । सभक्तौ वरणे-वो ।	√वृत् (वृतु) १/ वर्तने (आ) । वावत्तेति (वि+आ+ √वृत्)-मञ्जिम १, १२ ।
--	---	---

अन्ये भ्वादेरेव 'वृतो' वरणे दिवादित्व वा मन्यन्ते । तेन वरणे शुतादि
कार्यं न भवति-क्षी ।

√वाश् (वाशू) ४/५२ श, (काकृ-कात-√वास्)	शब्दे (आ) क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- कात-शा-हे-वो ।
--	--

क-उअग्-, उअक् (श)=शब्दे, क्रन्दने-वा पॉकर्नी ।

ग-वाश्यते-ऐत्रा ५, २७ । वाश्यन्ते-जैउ ३, ३, ३, २ । काका वाश्यन्ति-वा रा
७, ६, ५८ । वाशन्ति-ऋ ५, ५४, २ इति भौवादिकोऽपि । चीची कूचीति वाशन्ति
सारिका-मभार १६, ३८ ।

च—√वास = तिरश्चामारावे, (२) अङ्हाने-वासइ-पउम ५५,३१ ।

√वाह् (वाह्) १/६४५	प्रयत्ने (आ)	√वेह् (वेह्) १/ प्रयत्ने
श शा ×, (क्षी-सा च-	(क्षी)-मै (सा च-)	(आ) सा ।
√बाह्)	जै काकृ कात हे ।	√वेह् (वेह्) १/ प्रयत्ने
	य.ने-वो ।	(आ) ।

ग—प्रवाहस्व-सुश्रु १,३६८,१३, प्रवाहेथा शनै शनै -१,३६८,१४, प्रवाह माण०-२,४७,४ ।

√विच् (विचिर्) ३/१२	पृथग्भावे (उ) इति	<√विज् (विजिर्) पृथग्भावे
मै-श च जै काकृ कात-	सभ्या —क्षी ।	(उ) ।
(शा) ×	क्षी सा हे ।	
	पृथक्त्वे—वो ।	

क—अउआइक् = विभागे ।

ख—अवे अव-वएक् = विभागे-वा पॉकर्नी ।

ग—अप वेवेक्ति-अ कौ सू ६१ । अध्यप वेवेक्ति-श्रा १,१,४,२२ ।
धर्माधर्मौ व्यवेचयत्-मनु १,२६ = पृथक्त्वेनाभ्यधात् (मन्वर्थ) ।

√विच् (विचिर्) ७/५	पृथग्भावे (प)
(श)	क्षी मै-सा-च-जै काकृ-
	कात-शा-हे ।
	पृथक्त्वे—वो ।

ग—वि विञ्चन्ति वनस्पतीन्-ऋ १,३९,५ । विनक्तु-वा स १,१६, श्रा १,१,४,२२ ।

+√विच्छ (विच्छ) ६/१४२	गतौ (प)
श ×	क्षी मै शा-च-जै-काकृ-
	कात शा-हे वो ।

√विज् (विज) १/२१४	गतौ (प) इत्येके-क्षी	<√वृज् (वृज) गतौ (प) ।
मै-सा श च-जै-काकृ-कात-	क्षी ।	
शा-हे वो ×		

+√विज् (विजिर्) ३/१२	पृथग्भावे (प)	>√विच् (विचिर्) पृथग्भावे
श (शा)	क्षी मै सा-च-जै-काकृ-	(प) ।

कात (शा)-हे-वो ।
वेके—वो (उ) ।

√विज् (ओविजी) ६/९
श

भयचलनयो (आ)
क्षी-मै-सा जै-काकृ-
कात-शा हे ।
उद्वेगे—च ।
भीकम्पे—वो ।

√विज् (विज) १/ गतौ
(प) ।
√विज् (विजिर्) ३/
पृथग्भावे (प) ।

क—उआइक्, उआइग = नतौ, न्युब्जे, परिवर्तने ।

ख—अवे वएग्—(वएजो) = इतस्ततश्चलने, दोलने, स्पन्दने—वा पॉकर्नी ।

ग—ऊर्ध्व समुद्रो विजते—शत्रा ७,१,१,१४ । त्रिजन्ते—ऐत्रा ३,४, शत्रा ३,१ ।

अपविजमाना—शौ १२,१,३७ । विग्ना—रघु १४,६८ = भीता (सजी) ।

+√विज् (ओविजी) ७/२३
च X, श

भयचलनयो (प)
क्षी-मै-सा जै, काकृ (उ),
कात शा-हे ।
भीकम्पे—वो ।

+√विट् (विट) १/३१२

शब्दे (प) इति
मल्ल—क्षी
क्षी-मै-सा च काकृ-
कात—हे ।
आक्रोशे खने—वो ।

√पिट् (पिट) १/ शब्दे (प) ।
√पिड् (पिड) १/ शब्दे (प) ।
√विड् (विड) १/ आक्रोशे
(प) ।

ग—वेट्कार०—शत्रा ९,२,१,७, ९,३,३,१४ । विट्.—नाटयशा १८,४६ ।
स्त्रिया विटानामिव साधु वार्ता—भा पु १०,१३,२ ।

+√विट् (विट) १/३१३
श जै-कात-शा X,
(मै-सा-च-काकृ-
√विट्)
ग—पूर्ववत् ।

आक्रोशे (प)
क्षी हे—(मै-सा च-काकृ) । पूर्ववत् ।
आक्रोशे खने—वो ।

+√विड् (विड) १/३१३
सा-श च X, (मै काकृ-
नन्दी—क्षी ।

<√विट् (विट) आक्रोशे
(प) ।

शा-हे√विड्)

क्षी (मै) जै- (काकृ)

√पिट् (पिट) १/ शब्द-
सघातयो (प) ।

कात (शा, हे ?) ।

आकृशि—वो ।

√पिड् (पिड) १/ शब्दे
(प) ।

शब्दे इति मल्ल —क्षी ।

(आ चन्द्रिकाया

नास्ति—वागीश) ।

ग—विडाल -हितोपदेशे ६५ पृ ।

छ—वेडा (< वेडा = नौका-हेमचन्द्र) = नौका ।

छ—विडरना (< √विड् = आक्रोशे) = तीर्णवितीर्णतायाम्, (२) पलायने ।

+√विथ् (विथृ) १/ ३०
श × (काकृ-√वीथ्
[वीथृ])

याचने (आ) ।

√व्यथ् (व्यथ) १/ भय
चलनयो (आ) ।

क्षी मै सा च जै-काकृ

कात-शा-हे ।

कौशिकस्तु—'यातने'

इत्याह—क्षी ।

क्षी हे ।

याचे—वो ।

ग—विथुरेव रेजते भूमि -ऋ १,८७,३ = भर्तृवियुक्ता नारी । यद्यपि “व्यथे सम्प्रसारण किञ्च” (उणा १/३९) इत्यनेन विथुरसिद्धिर्जायते तथापि तत्र √विथ् इति दर्शनान्मयेहोत्प्लेख. कृत । कौशिकहेमचन्द्रमतेन यातनार्थकोऽप्ययम् ।

√विड् (विद) २/५३

ज्ञाने (प)

श

क्षी-मै-सा च जै-काकृ-

कात शा-हे ।

मतौ—वो ।

क—उआइद् = ग्रहणे, ज्ञाने ।

ख—अचे विस्त = वित्तम् (ऋ १,१०,५,१) = ज्ञातम्-वा पौकनी ।

ग—स वेद् देव आनम देवान्-ऋ ४,८,३ । वेत्ति-इवेताश्वतरो ३,१९, गी

१०,३ ।

ङ—√विअ (सक) = ज्ञाने । वियसि-विसे १६०० ।

+√विड् (विद) ४/५९

सत्तायाम् (आ)

√विड् (विद) ७/विचारणे
(आ) ।

श

क्षी मै सा-च जै-काकृ

कात शा-हे । विद् (विद) १०/ चेतना-
भावे—वो । ख्यानविवादेशु (आ) ।
√विद् (विद्ल) ६/ लाभे
(उ) ।

ग—विद्यते—शत्रा ११,७,१,२, [विन्दते कर्मणीत्यर्वाञ्च], तैआ १,५,१,
छान्दो ८,१,२ । दुर्मतेत्रिद्यते फलम्—मनु ११,३० = भयति (मन्वर्थ) ।

ङ—√विज्ज (अक) = भाये । विज्जइ, विज्जए—भग, महा, कस ।

√विद् (विद्ल) ६/१४९ लाभे (उ) विन्धते—ऋ ८,९,६ ।
जै×, श क्षी मै सा च काकृ पूर्ववत् ।
कात शा हे वो ।

क—उआइद् = ग्रहणे ।

ख—अवे विदैति, वीदैति, विनस्ति, वीनस्ति—वा पॉकर्नी ।

ग—ऋते स विन्दते युध -ऋ ८,२७,१७, शत्रा ३,३,३,१५, तैत्रा २,१,५,८ ।

+√विद् (विद) ७/१३ विचारणे (आ) पूर्ववत् ।
श क्षी मै-सा काकृ कात-
शा हे ।
विचारे—च-जै ।
मीसासे—वो ।

ग—तौदादिक - नैव विदामो भगवन्-भा पु ४,९,८१ ।

+√विध् (विधृ) १,३३ याचने (आ) इति √विथ् (विथृ) १/ याचने
क्षी मै श-च जै-काकृ- कौशिक -सा (आ) ।
कात शा-हे-वो× सा । अय हि विन्धते—ऋ
८,९,६ ।

√विध् (विध) ६/४६ विधाने (प) विधेम—निघ ३/५ = परि-
श क्षी मै-सा-च-जै काकृ- चरणकर्मा ।
कात-शा-हे । √व्यध् (व्यध) ४/ ताडने
विधौ—वो । (प) ।
पूजायाम्—हि ।

अनेकार्थत्वाच्छिद्रकरणेऽप्ययम्—दुर्गादास । निमित्तवेधी—सभार ५,९६,३० =
वेवकर्ता—वागीश ।

ग—यस्तेऽविधत्-ऋट् २,१,७। विधते-ऋट् ४,२,१३। वेध्यम्-मार्क पु ४२,७।

छ— $\sqrt{\text{वेधना}}$ } (\langle वेधनम् \rangle) = छेदनम् ।
 $\sqrt{\text{बीधना}}$

छ—विधना = प्रापणे, साहचर्ये ।

+ $\sqrt{\text{विल्}}$ (विल) ६/७८ सवरणे (प) $\sqrt{\text{विल्}}$ (विल) ६/ भेदने (प)
 श-च-काकृ-कात् ×, क्षी-मै सा-जै ।
 (जै- $\sqrt{\text{षिल्}}$) वरणे—शा हे ।
 मुद्रणदोष । स्तृतौ—वो ।

ग—अन्तर्विक्षोभितजलाविल०-मभार १,१२१६। आविलाम्-वा रा
 ५,१८,३।

$\sqrt{\text{विश्}}$ (विश) ६/१४३ प्रवेशने (प) $\sqrt{\text{विच्छ}}$ (विछ) ६/ गतौ
 श क्षी-मै-सा-च काकृ- (प) ।
 कात्-शा हे । $\sqrt{\text{विश्}}$ ४/५४ प्रवेशने ? (प)
 प्रवेशे—जै-वो । काकृ ।

क— $\sqrt{\text{उएकु}}$ (श)-, उइश्-, उओइशौ = निवास, गृहम्, व्यवस्थायाम् ।

ख—वीसैति = विशति-वा पॉकनी ।

ग—विशति-त्रिवि ३,७, शाण्डिल्यो १,७,९, महो २,६३। विशते-मुण्डकोप
 ३,२,४।

ङ— $\sqrt{\text{विस}}$ (सक) = प्रवेशे । विसइ, विसति-वज्जा २६, सण, गउड ।

ड— $\sqrt{\text{विस्स}}$ (सक) = प्रवेशे । विस्सामि-सुर २,१२७।

ड— $\sqrt{\text{वेस}}$ = उपवेशे-ओघ ५७१ ।

च— $\sqrt{\text{वइस}}$ } = उपवेशे- [वेसवुँ-गुर्जरभा] वइसइ, वईसइ-भवि ।
 $\sqrt{\text{वईस}}$

छ— $\sqrt{\text{वैसना}}$ * † (\langle वेशनम् \rangle) = उपवेशने ।

छ— $\sqrt{\text{वैठना}}$ (\langle वेशनम्, विष्ट० ? \rangle) = उपवेशने ।

$\sqrt{\text{विष्}}$ (विष्) १/६८९ सेचने (प) । $\sqrt{\text{विश्}}$ (विश) ६/ प्रवेशने
 श × क्षी-मै सा च जै-काकृ- (प) ।
 कात्-शा हे वो । $\sqrt{\text{विष्}}$ (विष्) ९/ विप्र-
 चापस्ये, उद्योगे—हि । योगे (प) ।

क— $\sqrt{\text{उआइस्}}$ = इतस्तत क्षेपणे, विकीणौ, क्षरणे, द्रवीभावे-वा पॉकनी ।

ग—वेषति-ऋट् १,१८१, ६ ।

√विष् (विष्ल) ३/१३ श	व्याप्तौ (उ) क्षी मै-सा च जै काक् कात शा हे वो । चापल्ये, उद्योगे—ह्वि ।	वेवेष्टि-निघ्न २,८=अत्ति- कर्मा ।
---------------------------	---	--------------------------------------

ग—वेविषत्-ऋट् १०,९१,७ । वेवेष्टि यज्ञम्-शत्रा १,१,२,१, कात्रा
२,१,२,३ ।

√विष् (विष) ९/५४ श	विप्रयोगे (प) क्षी-मै-सा च-जै काक् कात शा हे-वो ।	√विश् (विश) ६/ प्रवेशने (प) । √विष् (विष्ल) ३/ व्याप्तौ (उ) । √विष् (विष्) १/ सेचने (प) ।
-------------------------	---	---

ग—विषम्-शत्रा २९,१, शत्रा ९,१,१,१०, सान्ना २,३,११ ।

'विष्णाति' इति प्रयोगे समुपलब्धे सत्येव निर्णयो धातोरस्य शक्यः कर्तुम् ।

+√विस् (विस्) १/७०६ क्षी मै शा च-जै-काक्- कात-शा-हे X	गतौ (प) इत्यपि पठ्यते-सा । सा । इतौ—वो ।	√पिस् (पिस्) गतौ (प) । √पेस् (पेस्) १/ गतौ (प) । √वेस् (वेस्) १/ गतौ (प) ।
---	---	--

+√विस् (विस) ४/१११ (क्षी-सा श च-जै वो- √विस् [विस]) (काक्-√विश् [विश])	प्रेरणे (प) मै । मै (क्षी-सा च-जै काक्) कात-शा हे । इतौ—वो ।
--	---

ग—नवविसकिसल्य०-कलाविलासे ६,१-विसम्=मृणालम् ।

√वी २/३७	गतिप्रजनकान्त्यसन- खादनेषु (प) क्षी-मै-सा । गतौ—च ।	वेति-निघ्न २/६=कान्ति- कर्मा । √ई २/ गतिप्रजनकान्त्य- सनखादनेषु (प) सा ।
----------	--	---

गतिप्रजनकान्त्यशनेषु—जै ।
 गतौ प्रजनकान्त्यासन
 खादनेषु च—काक् ।
 गतो प्रजनकान्त्यसन
 खादनेषु च—कात् हे ।
 गतिप्रजनकान्त्यशन-
 खादनेषु—शा ।
 कान्तिगतिव्याप्तिक्षेप
 प्रजनखादने—वो ।

क—उआइ-, उआइआx = कान्तौ = इच्छायाम् ।

ग—अति वेति-ऋ ५,४४,७, अपवेति-५,६१,१८, शौ २०,१७,२ ।
 वेति-शाआ ५,१ । वीते-छागलेयो २५ ९ [गतौ, लटि, प्रपु १] ।

+√बुङ् (बुगि) १/१५७ वर्जने (प) < भङ्ग ।
 मै श × (काक् कात् क्षी सा-च जै काक्-
 शा—√बुङ्) कात् शा-हे ।
 त्यागे—वो ।

छ—बोग=श्रुटिते दन्ते सत्यवकाश, त्याग -बु र ।

+√बुन्द् (उबुन्दिर्) १/८८० निशामने (उ) मै √बुन्ध् (उबुन्धिर्) १/ निशा-
 श च-काक् कात् × (क्षी- (क्षी-सा जै शा हे-
 सा जै-शा हे वो— गो) । मने (उ) ।
 √बुन्द्) √चुन्द् (उचुन्दिर्) १/६७४
 निशामने (उ) काक् ।
 ५८३ निशामने (उ) कात् ।

+√बुस् (वुस) ४/११३ उत्सर्गे (प) √प्युष् ४/७३ उत्सर्गे (प) हे ।
 (क्षी-सा-श-च कात् वो मै-जै-शा-हे (क्षी सा-
 -√बुस्) । (काक्- च कात्-)-काक् ।
 √बुश्)

छ—√बुसना } =पर्युषिते, त्याज्ये ।
 छ—√भुसना }

√वृह् (वृहि) १/७३९ वृद्धौ (प) √वृह् (वृह) १/ वृद्धौ (प) ।
 श, (क्षी-काक्-शा— (क्षी)-मै-सा च-जै- √वृध् (वृधु) १/ वृद्धौ (आ) ।

√वृ ह् [वृहि]) (काकृ) कात (शा)-ह् । √वृह् (वृह) ६/ वृद्धौ (प)मै ।
शब्दे च—मे सा जै हे ।

१, ७२३ शब्दने—सा ।
वृद्धौ, च = शब्दे—(क्षी शा) ।
ध्वने च्छ्रौ—वो ।

ग—वृहतीति हि । मया नाप्तम् । वर्हि—ऋ ७, ७५, ८ = यज्ञम्—साय ।
वृहितम् ?

√वृ (वृञ्) ५/८ वरणे (उ) √वर् (वर) १/ ईप्सायाम्
श क्षी मे सा च जै—काकृ- (प) ।
कात शा हे । √वृ (वृञ्) १०/ आवरणे
वृतौ—वो । (उ) ।

क—उर्षल् = वेष्टने, वाञ्छायाम् ।

र—अवे वृष्टनवैति = आच्छादने—वा पॉकनी ।

ग—वृणोति—श्वेताश्वतरो ५, १२ । वृणुते—गोत्रा १, २, २४४, तैत्रा ३, १, ३, २ ।
वृणन्—रघु १८, ३८ = गच्छन् (सजी) ।

ङ—√वर (सक) = आच्छादने, (२) याचने, (३) सेवायाम् । वरइ—
सुञ्ज १९ ।

छ—√बरना (< वरणम्) = वरत्वेन वधूत्वेन वाङ्गीकरणे, विवाहे ।

√वृ(वृङ्) ९/३८ सभक्तौ (आ)
काकृ X, श क्षी मै सा च जै कात-
शा हे वो ।
वरणे—हि ।

सभक्ति = सेवनम्—दुर्गादास ।

ग—वृणीते—कठो १, १, २९, कौषीतकिब्राह्मणो ३, १ ।

+√वृक् (वृक) १/८९ आदाने (आ) √वग् १/४१०१ आदाने (आ)
श X क्षी मै सा च काकृ काकृ ।
कात-शा-हे-वो । √वृक् १/४१०० आदाने (आ)
जै ? काकृ ।
वृकश्चन्द्रमा भवति विवृत

ज्योतिष्को वा विक्रान्तज्यो-
तिष्को वा-निरु ५,२०,१।
वृक-निघ २/२०=प्रञ्ज
नाम।

ग-वृक०-मनु ८,२३५-वृकै =शृगालप्रभृतिभि-मेधातिथि । वर्कर-का
श्रौ ९७६, ६। वृक-निघ ३/२४=स्तेननाम। वृको लाङ्गल भवति विकर्तनात्-
निरु ६, २६, १।

+√वृक्ष (वृक्ष) १/६०० श×	वरणे (आ) क्षी-मै-सा-च काकृ कात शा-हे । वृत्तौ-जै वो । (जै-‘वृत्तौ’-इति मुद्रण- दोष)।	√व्रश्च् (ओव्रश्च्) ६/ छेदने (प) । √वृच् (वृच्) ७/२४ वरणे (प) इति दौर्गा-क्षी ।
-------------------------------	--	--

ग-वृश्चामि त कुलिशेनेव वृक्षम्-अ वे २,१२, ३। वि वृक्षान् हन्ति-ऋ
२, ८३, २। वैयाकरणाश्छेदनार्थकाद्√व्रश्च् धातो ‘वृक्ष’ शब्द व्युत्पादयन्ति (उणा
२/६६)। यास्कस्तु व्युत्पत्तिद्वय प्रस्तौति-‘वृक्षो व्रश्चानात्। वृत्वा क्षा तिष्ठतीति वा’
-निरु २, ६, १। यास्कमतेन वरणार्थकत्वमस्य सिद्धयति। वस्तुत एकस्य नाम्नो
भवन्त्यनेके व्यापारा। तान् व्यापारानुद्दिश्यैव नामानि प्रख्यायन्ते। यथाऽग्नेर्गत्य
र्थकत्व-दाहार्थकत्व द्युत्यर्थकत्वाद्यनेके सन्ति व्यापारा।

+√वृच् (वृच्) ७/२४ मै-शा च-जै कात×	वरणे (प) इति दौर्गा- क्षी-सा-शा हे । हिंसायाम्-काकृ (उ) । वृत्तौ-वो ।	<√वृज् (वृजि) वर्जने (प) ।
---	--	------------------------------

ग-वर्क. १ (वर्कर-का श्रौ ९७६,६)।

+√वृज् (वृजि) १/२१४ मै सा श-च-जै काकृ- कात-शा हे वो×	गतौ (प) क्षी ।	><√धृज् (धृजि) १/२१६ गतौ (प) मै । √व्रज् (व्रजि) १/२१५ गतौ (प) तरङ्गिणीकाश्यपसम्म- तास्तु-सा ।
--	---------------------	--

मैत्रेयस्य-“ध्रज ध्रजि धृज धृजि ध्वज ध्वजि गतौ” इति दण्डक. “वृज ध्रजि ध्रज
ध्वजि गतौ” इति क्षीरस्वामिनो दण्डकाद् युक्ततरो भाति। धकारक्रमके दण्डके क्षीर

स्वामिनो वकारक्रमको वृज् धातु कमपि लिपिभ्रश सकेतयति । √धृज् धातुगतस्य 'धृ' इत्यस्याधस्तनभागेऽस्पष्टता गते सति √धृज् इत्यस्य 'वृज्' इति पठ्यमानता नैसर्गिकी । √व्रज् १/२५१ गतौ (प) इति धातोर्देशभेदाद् √वृज् इत्यपि शक्यते भवितुम् । प्रयोगालाभाद् वयं किमपि निश्चेतुमनर्हा ।

+√वृज् (वृजी) २/१८ वर्जने (आ) इति √वृञ्ज् (वृजि) २/१९
श-जै शा × दौर्गा -क्षी । वर्जने (आ) सा ।
क्षी-मै सा च-काकृ
कात हे ।
त्यागे वृत्तौ च—वो ।

अपिवृक्तम्—ऋ ६,६२, १० । तन्मे रेत पिता वृक्ताम्-मनु ९,२० = शोधयतु-
(कुल्लू) । अत्रार्थो विचारणीय । सगपूर्णं श्लोक इत्थम्—

यन्मे माता प्रलुलुभे विचरन्त्यपतिव्रता ।
तन्मे रेत पिता वृक्तामित्यस्यैतन्निदर्शनम् ॥

√वृज् (वृजी) ७/२४ वर्जने (प)
शा ×, श क्षी-मै-सा च जै, -काकृ-(उ), -कात हे ।
त्यागे वृत्तौ च—वो ।
वेष्टने—ह्वि ।

क—ऑइर् = वेष्टने, परिवर्तने । ऑइर्ग्-वा पॉकनीं ।

ख—अवे वीवर्रजदवतो = विवृक्तवत (अधर्मिण)—अवेस्ता, यस्मि ९,३० ।

ग—वृणाक्ति—ऋ ४,७,१० । वृञ्जन्ति-ऐआ १,३,४ ।

घ—वज्जति—मिलिन्दपञ्च २२७ ।

छ— $\left. \begin{array}{l} \sqrt{\text{वरजना}} \\ \sqrt{\text{वरकना}} \end{array} \right\} (< \text{वर्जनम्}) = \text{रोधे, निवारणे ।}$

+√वृञ्ज् (वृजि) २/१९ वर्जने (आ)
क्षी-मै-श च जै-काकृ- इत्यात्रेयादयो दौर्गाश्च—सा ।
कात-शा हे × त्यागे—वो ।

ग—इन्द्राग्नी वृङ्क्ते-ऐआ ६,६, शत्रा १,५,३,९-१३, तैत्रा १,५,६,५, तात्रा ६,५,१५ । शाबरभाष्ये—'प्रवृञ्जनम्' इति प्रयुज्यते—सा । गुणान्न वृङ्क्ते-भा पु ५,१,१६ ।

'वृङ्क्ते' इत्यादीनि रूपाणि रौधादिकाद् √वृज् (वृजी) वर्जने इति धातो साधयितु नार्हाणि, तस्य परस्मैपदित्वात् । काशकृत्स्नस्य मतेन रौधादिकस्य धातोरुभयपदित्वाद्स्य

धातोरदादो पाठो न सधीचीन । आर्धधातुके खल्वेतस्य रूपाणि भवन्ति सनुस्कानि रौधादिकस्य $\sqrt{\text{वृज्}}$ वातोश्च विनुस्कानि । अयमेवोभयोर्भेद । एव सत्यप्यस्माभि रेतस्य धातोर्गर्धधातुरूपाणि (सनुस्कानि) नासाग्रन्ते । शाबरभाष्ये 'प्रवृञ्जनम्' इति प्रयोगोऽवश्यमुपलभ्यते । सायणीगोऽय निर्देश । नास्माभिरक्षिसाक्षीकृत* ।

+ $\sqrt{\text{वृण्}}$ (वृण) ६/४९ प्रीणने (प) < $\sqrt{\text{पृण्}}$ (पृण) प्रीणने (प) ।
क्षी-मै श च जै काकृ- इत्यप्यत्र पठि-
कात् शा हे-वो × तव्य —सा ।

“धात्वन्तरे पृणिवृगी” इति भाष्यम् । “वात्वन्तरे इति तौदादिकावित्यर्थ” इति कैयटे-सा ।

ग—वृणसे-तैआ ६,४,२ । वृणे-ऐआ ६,७, जैड १,१६,२,६ । वृणताम्-अ वे ३,४,२, । अनेन धातुनात्मनेपदिनापि भान्यम् । उभयपदित्वमस्येति स्पष्टोऽर्थ ।

$\sqrt{\text{वृत्}}$ (वृत्) १/७५० वर्तने (आ)
श क्षी मै सा च काकृ कात् शा हे वो ।
वृत्तौ—जै ।
वर्तनम् = स्थिति —क्षी ।

ग—वर्तते यन्नभि क्षाम्-ऋ १,१८३,२, शमा ८,४,१,९ ।

घ—वर्तति-सुत्तनिपात ६,५४, पेतमत्थु २,९ । वट्टति-सयुत्त १,१५ ।

ङ— $\sqrt{\text{वट्ट}}$ = वर्तने, (२) आचरणे । वट्टइ, वट्टए, वट्टति-सुर ३,३९, उव ,
कप ।

छ—वर्तना
वरतना } (< वर्तनम्) = व्यवहारे, वर्तने

+ $\sqrt{\text{वृत्}}$ (वृत्) ४/४९ वरणे (आ) अन्ये-क्षी $\sqrt{\text{वृत्}}$ ६/३५ ग्रन्थे हिसा
श च × क्षी-मै सा जै-काकृ कात्- या च (प) काकृ ।
शा-हे । $\sqrt{\text{वृत्}}$ ६/१ हिसायाम्-कात् ।
सभक्तौ वरणे—वो ।

अन्ये भ्वादेशेव (१/७५०) वरणे दिवादित्वा वा मन्यन्ते । तेन वरणे द्युतादि-
कार्यं न भवति-क्षी ।

$\sqrt{\text{वृध्}}$ (वृधु) १/७५१ वृद्धौ (आ) $\sqrt{\text{ऋध्}}$ (ऋधु) ४/१३२
श × क्षी-मै सा-च-जै-काकृ- वृद्धौ (प) ।

कात-शा-हे वो ।

√ऋध् (ऋधु) ५/२५
वृद्धौ (प) ।

√वृध् (वृधु) १०/९६
वधने (प) काकृ ।

क—उर्ध्, उर्धु = वृद्धौ ।

ख—अवे वरुद् = ऊर्ध्वम्, उच्चम्-वा पौर्णमी ।

ख—वुरूदैति = वर्धते (पी टी एस पालि-इंग्लिशकाशान्) ।

ग—वर्धते-ऋ २, २५, २, शत्रा १, ६, ३, ११, वर्धन्ति-१, ८, १, २८ ।

घ—वृद्धति- [सयुत्त १, १५,] सुत्तनिपात ३२९ ।

ङ—√वुद्ध (अक) = वृद्धौ—सक्षि ३४ । वुद्धन्ति-भग ५, ८ ।

ड—√वद्ध (अक) = वृद्धौ । वद्धइ-महा, काल ।

छ—√बढना (<वर्द्धनम्) ।

+√वृश् (वृश) ४/११३
काकृ×, श

वरणे (प)
क्षी-मै सा च जै-
कात-शा हे ।
वृत्याम्—वो ।

√वृ (वृञ्) ५/ वरणे (उ) ।
√वृच् (वृची) ७/ वरणे
(प) ।
√वृक्ष (वृक्ष) १/ वरणे
(आ) ।

√वृष् (वृषु) १ ६९७

सेचने (प)
क्षी-मै-सा च जै काकृ-
कात शा हे-वो ।
हिसासक्लेशनयोश्च—सा ।
हिसायाम्—शा हे ।

√विष् (विषु) १/ सेचने
(प) ।

ग—वर्षन्ति वृष्टय -ऋ ५, ८४, ३ । अववृष्टेन-काठ ३५, १९, कठो ४८, १७ ।
जठर आ वृषस्व-ऋ १, १०४, ९ (तौदादिक) । वृषण-तैत्रा ३, ६, ९, १ ।

ङ—√वास = वर्षणे । वासति-भग ।

छ—√बरसना
छ—√बरखना
छ—√बरषना*† } (<वर्षणम्) = वर्षणे ।

+√वृह् (वृहिर्) १/७२३
मै-श-जै-शा×(क्षी-
काकृ-√वृह्)

शब्दने (प) इति
चन्द्र-गुप्तौ—मा ।
सा ।

शब्दे—च कात हे ।
 शब्दे, च = वृद्धौ—इति
 दुर्ग —क्षी ।
 वृद्धौ—काकृ ।
 ध्वने ऋद्धौ—वो ।

+√वृह् (वृह) १/७३८	वृद्धौ (प) मै ।	√वृह् (वृहि) १/ वृद्धौ (प) ।
श कात × (क्षी काकृ- शा-√वृह्)	क्षी मै-सा च-जै काकृ शा हे वो । (सा-मैसू स) ।	√वृध् (वृधु) १/ वृद्धौ (आ) । √वृद् १/१८८ पालने (प) काकृ ।

ग—केतकवर्हमन्य -रघु ६,१७ इति शब्दकल्पद्रुम* । वस्तुतस्तूभयथा पाठो
 वकारविशिष्टो वकारविशिष्टश्च । वर्हम् = पत्रम् ।

√वृह् (वृह) ६/६६	उद्यमे (प) मै ।
श (क्षी काकृ शा-√वृह्)	क्षी-मै सा-च-जै-काकृ- कात-शा हे वो । उद्यमने—सा जै शा ।

ग—वावृहाणम्-आर्षेयो ९ १९ । (वि) वृहति-शत्रा १२,९,२,७ । (वि)
 वृहेत्-जैत्रा १४०^३ ।

√वृ (वृञ्) ९/१४	वरणे (उ)	√वृ (वृङ्) ९/ सम्भक्तौ
जै कात ×, श	क्षी-मै सा च काकृ-हे । वृत्याम्—वो ।	(आ) । √त्री ९/ वरणे (प) ।
√वृ (वृञ्)	'वरणे' इति नन्दी—क्षी ।	√वृ (वृञ्) ५/वरणे (उ) ।
मै-सा-श-च-काकृ-शा ×	क्षी जै कात हे । वृत्तौ—वो ।	

ग—वृणीमहे-वनदुर्गो ४३९ १४ । वृणीते-तैत्रा १,६,९,१ । वृणीष्व-मैत्र्यु
 १,२ ।

√वृ ९/१९	भरणे (प) क्षी-शा हे ।	√भृ ९/ भरणे (प) ।
श-च × (काकृ-शा हे-वो- √वृ) (कात-√वृ)	वरणे—मै सा जै काकृ- कात-हे ।	√त्री ९/ वरणे (प) ।

वृत्त्या भृत्याम् —वो ।
पूर्वस्यैव प्रपञ्च ।

√वे (वेव्) १/९९० तन्तुसन्ताने (उ) ।
श क्षी-मै सा च-जै-काकृ-
कात् शा-हे ।
स्यूतौ—वो ।

√वा,√वि,√उ ४/ हि ।

क—उआइ = वेष्टने, नतौ-वा पॉकनी ।

ग—ने य वयन्ति-ऋ ६,९,२ । वयति-शत्रा ३,१,२,१९, तैत्रा २,६,४,१ ।

घ—विद्यति (कर्मणि)-विनय ३,२५९ ।

ङ—√वा (सक) = तन्तुसन्ताने-दसनि २ । कृ—वाइम ।

छ—√बुनना
√बिनना } = वयने ।

+√वेण् (वेण्) १/८६२
श×

गतिज्ञानचिन्तानिशासन √वी २/ गतिव्याप्ति
वादित्रग्रहणेषु (उ) (प) ।

क्षी-मै सा-शा-हे ।

√वेण् १/२१३ e गति-
गतौ—च । प्रेषणश्लेषणेषु (प) काकृ ।

गतिचिन्ताज्ञानवादित्र
ग्रहणेषु—जै ।

√वेन् १/२२० e सम्भक्तौ
(प) काकृ ।

(काकृ-√वीण्)—

गतौ ज्ञानचिन्तानिशा
मनेषु—काकृ ।

वेनति-निघ २/६=
कान्तिकर्मा ।

√वेन् (वेन्)

भाष्यकारास्तवर्गपञ्चमा-
न्तममु पेठु—सा ।

वेनति-निघ २/१४=गति-
कर्मा ।

अत्यभिलाषे—हि ।

वेनति-निघ ३/१४=
अर्चतिकर्मा ।

क—उआइ-, उआइआः=अत्यभिलाषे-वा पॉकनी ।

ग—वेणु०-शत्रा १,१,४,१९ । वेणाना भाण्डवाद्नात्-मनु १०,४९, ४,२१५
(वादित्रार्थे), वेणो विनष्टोऽविनयात्-७,४१ । 'वेन' पुस्तकेषूपलभ्यमानेष्वस्ति ।
वेणो सुषिरम्-तै ५,१,१,४ (वादित्रार्थे) । अभिवेनन्त-ऋ १०,१२३,६ । वेनन्ति-
पेत्रा १,२० ।

+√वेथ् (वेथृ) १/३३
श×

याचने (आ) ।
क्षी मै सा च-जै-काकृ-
कात शा-हे ।
यातने—(क्षी) हे ।
याचे—वो ।

√विथ् (विथृ) १/३२
याचने (आ) ।
√व्यथ् (व्यथ) १/ भय
सचलनयो (आ) ।

कौशिकस्तु विथुरसिद्धये यातन इत्याह, तन्न, व्यथे सप्रसारण किञ्च (उणा
१/४०) इति सिद्धे—क्षी ।

√वेप् (टुवेपृ) १/३६३
श×

कम्पने (आ) ।
क्षी-मै सा च-काकृ ।
चलने—जै कात शा हे ।
चले—वो ।

वेप-निघ २/१ = कर्मनाम ।

क—उआइप्-उआइव्=वेष्टने, उत्तेजने-वा पॉकर्नी ।

ग—वेपते भियसा मही-ऋ १,८०,११ । वेपन्तीम्-वा रा १,६३,१३ = वेप-
मानाम् (तिल) ।

ङ—√वेव (अक) = कम्पने । वेवइ-कुमा ।

ड—√वेअ (अक) = कम्पने-गा ३१२ अ ।

+√वेल् (वेल्) १/५३५
क्षी-श×

चलने (प) मै
मै सा च-जै शा-हे-वो ।
गतौ—काकृ कात ।

√वल (वल) १/४१७ a चलने
(आ) कात ।

√वल्ल (वल्ल) १/४९७b चलने
(आ) कात ।

√क्ष्वेल् (क्ष्वेल्) १/ चलने
(प) ।

√वेल् (वेल्) १/५३५
चलने (आ) ।

ग—उद्वेलन्त्०—मालतीमा १४०,३, (दोषपूर्ण पाठ । उद्वेलन्त्० इति
स्यात् !) ।

√वेल् (वेल्) १/५३५ चलने (प)
श-च-काकृ-कात-शा× क्षी मै-सा जै वो ।
(मै-√वेल् [वेल्]) गतौ—हे ।

√वेह् १/४३७ गतौ (प) हे ।
शेष पूर्ववत् ।

क—उआइ=वेष्टने, उत्तेजने । उआइ-ल्—वा पॉकर्नी ।

ग—उल्लङ्घीचिर्महानवी-कथासरि ३९, १४४। वेहति नवपरिणया च ३-काव्यप्र
१५०, १०।

घ—सवेल्लेति-विसुद्विमगा ३०७=सघाते।

ङ—√वेल्ल (अक)=कम्पने, (२) सवेक्षणे, (३) प्रेरणे। वेहइ-पि
१८७। वेल्लति-गडड।

ड—√विल्ल (अक)=चलने, दोलने। विल्लति-रभा।

√वेवी (ववीङ्) ० ६६ वेतिना तुल्ये (आ) √वी ०/ गतिव्याप्ति (प)।
नै शा×,श क्षी मै सा काकृ कात।

गतौ—च।

वीसमानार्थे—हे।

कान्तिगतिव्याप्तिक्षेप-

प्रजनखादने—वो।

√वी-

हि।

छान्दसोऽयमिति भाष्यम् १/१/६।

क—उआइ-, उआइआऽ=अत्यभिलाषे-वा पॉकनीं।

ग—वेवेति श्रेणिभी रथानाम्-ऋ ४, ३८, ६, न वेवेति पलितो दूत आसु-
३, ५५, ९।

√वेष्ट (वेष्ट) १/२५३

वेष्टने (आ)

√वी २/ गतिव्याप्तिप्रजन

श-काकृ×

क्षी मै-सा-च जै कात-

(प)।

शा-हे।

√विष् (विष्ल) ३/ व्याप्तौ

वेष्टे—वो।

(उ)।

√विश् (विश) ६/ प्रवेशने

(प)।

वेष्टनम्=ग्रन्थनम्, लोटनम्, परिहाणिश्च (परिणाहश्च-पाठा)
—क्षी।

क—उआइस्=वेष्टने। लिथु व्युस्तस्=कञ्चुकम्, रोधे-पॉकनीं।

ग—मयि ते वेष्टता मन'-अ वे ६, १०२, २।

घ—वेठेति (प्रयोज)-जातक १, ५, मिलिन्दपञ्च २८२।

ङ—√विट (सक)=वेष्टने [विटवु-गुर्जरभा], विटइ-सुपा ५७३।

ड—√वेढ (सक)=वेष्टने। वेढइ, वेढेइ-उवा।

छ—√वेडना } =रोवे, वेष्टने ।
छ—√वेडना }

+√वेस् (वेस्) १/७१० गतौ (प) इति
मै-श च जै-काकृ- सभ्या—क्षी ।
कात शा-बो× क्षी सा हे ।

<√पेस् (पेस्) गतौ (प) ।
√पेश् (पेश्) गतौ (प)
इति सभ्या—क्षी ।
वेसति—निघ ०/६=
कातिकर्मा ।

√विस् (विस) ४/१११
प्रेरणे (प) मै ।

ग—प्रणोदित वेसरयुग्यमध्वनि-शिशु १२,१९=सङ्कराश्वो वेसर (सर्वङ्कषा) ।
[मुद्रादिवेसवाराणाम्—सुश्रु १,४६-श क ह्रु] ।

छ—(नक) वेसर = नासाभूषणम् ।

+√वेह् (वेह्) १/६३५ प्रयत्ने (आ)
श× क्षी मै सा-च जै काकृ-
कात-शा हे ।
यत्ने—बो ।

√बाह् (बाह्) १/ प्रयत्ने
(आ) ।
√एष् (एष्) १/ प्रयत्ने
(आ) सा ।

√वेह् (वेह्) १/६३४ 'प्रयत्ने' इत्येके—सा ।

क—उआइक्-, उआइग्=न्युब्जीभावे, वेष्टने । लिथु-विजगोति=कम्पने,
चलने-वा पॉर्कनी ।

छ—√बेहरना=दीर्णे, द्विधाभावे, ईषदीर्णे (देश-बेहर) ।

√वै (ओवै) १/९०६ शोषणे (प)
श× क्षी मै-सा-च जै काकृ-
कात-शा हे ।
शोषे—बो ।

√वा २/गतिगन्धनयो (प) ।
√वै १/ शोषणे (प) ।

√वा/४ समीरणे, वाते—ह्रि ।

क—उए-, उई=निर्बलम्, शिथिलम् । इच्छा-वा पॉर्कनी ।

ग—न वायन्ति-ऋ ७,६७,८ । वायति-ऐआ ३,२,४ ।

ङ—√वा (अक)=शोषणे । वाइ-से ६,५२ ।

ङ—√वाअ (अक)= शोषणे । वाअइ-सक्षि ३६ ।

√व्यच् (व्यच) ६/१३ श ×	सभवे (प) वि+√अच् (अचु) १/ क्षी । गत्तौ (प) ।
व्याजीकरणे— मै-सा-च-जै काकृ कात शा हे । व्याजे सम्भवे—वो ।	√विच् (विचिर्) ७/ पृथ- ग्भावे (प) । √विज् (ओविजी) ६/ भयचलनयो (आ) । √व्यज् (व्यज) ६/ व्याजी- करणे (प) ।

ग—विव्याच पृथिवी—ऋ ३,३६,५, ऐजा ४,१२, ऐआ १,२,२ ।

√व्यज् (व्यज) ६/१४ मै सा-च-जै-काकृ कात- शा हे-वो ×, श	व्याजीकरणे (प) वि+√अज् (अज) १/ क्षी । गतिक्षेपणयो (प) । व्यजने—ह्वि ।
---	--

ग—(चमैव समविद्यक्तमासि-ऋ ७,६३,१) । विव्यजुर्व्यजनै -मभार १,४८ ।

√व्यथ् (व्यथ) १/७५६ श ×	भयचलनयो (आ) वि+√विथ् (विथृ) १/३२ क्षी मै-सा शा हे । याचने (आ) । भयसञ्चलनयो — सा । 'दु सचलनयो'—इति दुर्गं—क्षी, सा । दु खे—च । चलभीत्यो—जै । दु खभयचलनयो — काकृ । दु खे चाले भये—वो ।
----------------------------	---

क—उइएथ्-, उइथ् =कम्पने-वा पौकनी ।

ग—व्यथते-शजा २, २, २, २, तैआ १, ११, ७ । व्यथन्ति-गी २, १५,
१४, २ ।

ङ—(√वह=पीडायाम्, प्रहारे-पणह २,१-पत्र १००) ।

√व्यध् (व्यध) ४/६८ श	ताडने (प) क्षी मै-सा-च-जै काकृ
-------------------------	-----------------------------------

कात शा हे ।

ताडे—वो ।

√व्यध्, √विध्

छेदने—हि ।

क—उआइध्-, उइध् = विभागे—वा पॉकनी ।

ग—अति विध्यति—ऋ ४,८,८ । अवविध्यति—तै २,५,५,६ । विध्यति—
शात्रा ३,५,२,८ । आविद्धम्—वा रा २,५७,२७ = दु खाभिहतम् (तिल) ।

घ—व्यधति—विनय २, २०० (पद्ये प्रयुज्यते) ।

ङ—√विद्ध (सक) = वेधने, छेदने । विद्धइ—नाट—रत्ना ७ ।

ड—√विंध (सक) = वेधने, छेदने । विंधइ, विंधेज्जा—पि ४८९, भग ।

ढ—√विह (सक) = ताडने—उत्त २७,३, सुख २७,३ ।

ढ—√वेह (सक) = वेधने । वेहइ—पि ४८९ ।

$\left. \begin{array}{l} \sqrt{\text{बीधना}} \\ \sqrt{\text{बीधना}} \\ \sqrt{\text{बेधना}} \end{array} \right\} = \text{वेधने, पाशने ।}$

√व्यय् (व्यय) १/८६६
श जै×

गतौ (उ)

क्षी मै-सा-च-काकृ-

कात शा-हे ।

गतौ—वो ।

√वय् (वय) १/गतौ (आ) ।

वि+√अय् (अय) १/

गतौ (आ) ।

वि+√इ (इण्) २/गतौ
(प)वि+√अय् (अय) १/
गतौ (प)ग—व्ययति—हि । मया न प्रस्तुतम्, लिटि, लडि, लुडि, लुडि च वस्तुत
एतज्ज्ञानात् । एतेषु लकारेषु च न रूपाप्ति । सुबहवो व्ययम्—मभार १२, १३८८ ।

+√व्युष् (व्युष) ४/८

क्षी श-च जै काकृ

कात-शा हे-वो×

दाहे (प)

मै-सा ।

वि+√उष् (उप) १/दाहे

(प)

√व्युष् (व्युष) ४/ दाहे

(प) वो ।

ग—व्योषम्—सुश्रु १/४४ = त्रिकटु ।

+√व्युष् (व्युष) ४/१०९ विभागे (प)

क्षी श-च जै-काकृ कात मै-सा ।

शा-हे-वो×

√व्युस् (व्युस) ४/१०७

विभागे (प) केचित्

—सा ।

√बुस् (बुस) ४/१०७
विभागे (प) अपरे तु
—सा ।

√प्युष् (प्युष) ४/ विभागे
(प) ।

ग—(उषसो व्युष्टिषु-ऋ २,३५,१० <√ उच्छ विवासे इत्यतो व्युत्पत्तिरिति क्षीरस्वामिभानुजिदीक्षितौ-नामलिङ्गानुशा ३, ३, ३८) ।

√व्ये (व्येष्) १/९९१ श सवरणे (उ) क्षी-मै-सा-च काङ्-कात शा हे ।
√वी २/ गतिव्याप्तिप्रजन-कान्त्यस (प) ।
जै—भ्रष्टोऽर्थ ।
वृत्तौ—वो ।

√व्या, √वी/४ ? हि ।

ग—अभि व्ययस्व-ऋ ३,५३,१९, अप व्ययति-ऋ ७,८१,१ । अव्ययन्-तैआ २,७,१५,२, अव्ययम्-२,४,३,१ ।

√ब्रज् (ब्रज) १/२५१ जै X, श गतौ (प) ।
क्षी मै सा च काङ्-कात-शा-हे-वो ।

√ब्रज् (ब्रज) १/२१५ गतौ—तरङ्गिणीकाश्यप <√ ध्रज् (ध्रज) गतौ (प) ।
समतास्तु—सा ।

क—उर्ग (ज्)-(तथा उर्ग-?)=प्रेरणे—वा पौकनी ।

ग—अभिव्रज्ङि-ऋ १,१४४,५ । ब्रजति-षत्रा १,४ । वब्राज-शत्रा ११,५,१,४ । ब्रजन्-तैआ २,१२,१ ।

घ—वजति-सुत्तनिपात १२१ ।

ङ—√वज्ज (सक)=गतौ । वज्जइ-नाट-मृच्छ १९३ ।

च—√वच्च (सक)=गतौ । वच्चइ-महा ।

च—√वुच (सक)=गतौ । वुचइ-कुमा ।

छ—√भजना } (<ब्रजनम्)=पलायने, द्रुतगतौ ।
√भगना }

छ—√ब्रजना* (<ब्रजनम्)=गतौ ।

√ ब्रञ्ज् (ब्रजि) १/०१६	गतौ (प) तरङ्गिणी-	<√ ध्रञ्ज् (ध्रजि) गतौ
क्षी-मै-श च-जै काकृ-कात	काश्यपसमतास्तु—सा ।	(प) ।
शा-हे वो ×	सा ।	√ धृञ्ज् (धृजि) १/ गतौ
		(प) सा ।
		√ ब्रज् (ब्रज) १/ गतौ
		(प) ।

क्षीरतरङ्गिण्या तु √ ध्रञ्ज् (ध्रजि) धातुरेव न तु √ ब्रञ्ज् (ब्रजि) इति । समुपलभ्यमानाया तात्कालिकया पुस्तकलिपां ध्रजिगताधोभागस्य घृष्टत्वान्मृष्टत्वाद् वा सायणेन ध्रजि 'ब्रजि' इत्यवबुद्धं स्यात् । यद्यय कस्मिंश्चित् प्रदेशविशेषे व्यवहृतपूर्वं स्यात् तर्हि नूनं √ ब्रज् १/२५१ धातौ स्वयम्भुनुस्वारद्योतक ।

√ ब्रण् (ब्रण) १/४४३	शब्दार्थ (प) । > < √ ब्रण् (ब्रण) १/ शब्दार्थ
श-काकृ कात ×	क्षी-मै सा-च । (प) क्वचित्—सा ।
	शब्दे—जै शा-हे । √ वण् (वण) १/ शब्दार्थ
	रुति—वो । (प) ।
	शब्दे ?—ह्वि । √ कण् (कण) १/ शब्दार्थ
	(प) ।
	√ ध्वण् (ध्वण) १/ शब्दार्थ
	(प) ।
	√ भण् (भण) १/ शब्दार्थ
	(प) ।
	√ भ्रण् (भ्रण) १/ शब्दार्थ.
	(प) ।
	√ रण् (रण) १/ शब्दार्थ.
	(प), वृ + √ रण् = √ व्रण् ।

ग—ब्रणतीति ब्रण्—सुश्रु २,०,१ ।

√ ब्रश्च् (ओब्रश्च्) ६/१२	छेदने (प) ।
श	क्षी मै-सा-च-जै काकृ-
	कात-शा हे ।
	छेदे—वो ।

क—उर्ण् = छेदने । विस्तार—उर्ण्क (श)—उर्ण्-क्— वा पौकनी ।
उर्ण्क्—, (* उर्ण्क्-क्), उर्ण्क्— रसन् ब्रक्—जू पौकनी ।

ग—भव वृश्च-ऋ १,५१,७ । अपिवृश्च-ऋ ८,४०,६ । वृश्चति-शात्रा ३,६,
४,६, वृद्धि-शाआ ४,७ ।

+√ब्री (ब्रीड्) ४/३२
श

वृणोत्यर्थे (आ) ।
क्षी मै सा-जै शा ।
वरणे—च काकृ कात हे ।

√वृ (वृञ्) ५ ८ वरणे (उ) ।

वृत्याम्—वो ।
वृणोत्यर्थ = वरणम्—क्षी ।

सैन्धव इव व्लीयन्ते-
मैत्र्युप ६,३५ ।

+√ब्री ९/३३
श×

वरणे (प) ।
क्षी मै सा च-जै-काकृ
कात शा हे ।
वृत्याम्—वो ।

√व्ली ९/ वरणे (प) ।

√ब्री (ब्रीड्) ४/ वृणोत्यर्थे
(आ) ।

√वृ (वृञ्) ५, ८ वरणे (उ) ।
व्लीनाति-तैत्रा २,२,५,१ ।

√व्ली > √ब्री इति क्रम ।

√ब्रीड् (ब्रीड) ४/१९
श

चोदने (प) ।
क्षी-मै-सा च-काकृ ।
चोदने लज्जाया च—
कात ।
लज्जायाम्—जै शा हे ।

√विल् (विल) १०/७१ क्षेपे
(प) सा ।

√वी २/ गति कान्त्य-
सन (प) ।

[४/] १/

लज्जायाम्—जै शा हे ।
हि ।

वीळ्यतिश्च ब्रीळ्यतिश्च
सस्तम्भकर्माणो पूर्वेण
प्रयुज्येते-निरु ५,१६,१ ।

चोदनम् = लज्जा—क्षी ।

क—उराइ- -वा पौकनी ।

ग—ब्रीडमाना-मभार ४,११८५, नातिब्रीडे-भा पु ८,२०,७ ।

ङ—√विल (अक) = लज्जायाम्-स ३७५ ॥

√ब्रुड् (ब्रुड) ६/१०९
श-काकृ×(मै-कात-शा-
हे-√ब्रुड्)

सवरणे (प) ।
क्षी सा-च-कात ।
उत्सर्गे—जै ।

√बुल् (बुल) १०/६६
निमज्जने (प) ।

सघाते—मै शा हे ।
भ्रुड्यर्थं (=सवृतिसहत्यो)
-मज्जयो —वो ।
मज्जने—हि ।

ग—ब्रुडित०-हि । मया नोपलब्धम् ।

छ—√बूडना, (वर्णविपर्य०)—√डूबना=मज्जने । महाराष्ट्रि-बूळणे ।

अ √व्लङ् १/३८१ व्लगि गत्यर्थ (प) √वल्ग (वल्ग) १/ गत्यर्थ
 पा क्षी-मै-सा-श-जै काकृ- च । (प) । वर्णवि० √व्लग् ।
 णि कात शा हे-वो × अनुसरणे—ह्वि ।
 नी ग—अभिव्लङ्गै-ऋ १, १३३, ४, अभिव्लग्या-१, १३३, १ ।
 य √व्लङ् (व्लङ्) इति भाव्यम्, √व्लङ् (व्लगि) इत्यसमञ्जसम्, 'अभिव्लग्या' इति वैदिकप्रयोगे (निपातनात्) क्यपि नुम्लोपाभावप्रसङ्गात् । √व्लग् इति धातूलेखस्य काप्यसत्त्वात् 'व्लङ्ग्यात्' इति प्रयोगानुपलम्भाच्च ।

√व्ली ९/२९ वरणे (प) । √व्री ९/३३ वरणे (प) ।
 श × (काकृ-कात- क्षी-मै-सा-जै-काकृ- √व्री ९/२३b गतौ (प) च ।
 √व्ली) कात-शा हे ।
 गतौ—च-हे ।
 वृत्त्या गत्या च—वो ।

ग—नैन दक्षिणा व्लीनाति-तैत्रा २, २, ५, १ । विलनाति-शत्रा १, ६, ३, ३१ ।
 प्र व्लीन-अ वे ११, ९, १९ ।

+√शस् (आड शसि) १/६२२ इच्छायाम् (आ)
 च जै श × क्षी मै सा काकृ-कात शा-हे ।
 आशिषि—वो ।

√शस् (आड शन्सु) ६२० इच्छायाम्-सा च जै ।
 क्षी-मै-श-काकृ-कात
 शा-हे-वो ×

ग—आशसेत भूत्याम्-अ वे १२, ४, ४४ । आह वा शसन्ते-शत्रा १, ६, ४, १७ ।
 चिर जीवितुमाशसे रुदन्ती चापि मैथिलीम्-वा रा २, १२, ७० (=इच्छायाम्,
 आशिषि) । इत्याशसे करणैरबाह्यै-रघु १४, ५० (=आशिषि) ।

√शस् (शन्सु) १/७२१ स्तुतौ (प) शसति-निघ ३/१४=
 श × क्षी-मै-सा-च-जै काकृ- अर्चतिकर्मा ।
 कात-शा ह ।
 स्तुतौ, च=हिंसायाम्
 इति दुर्ग—क्षी ।
 कथने—मै ।

हिंसायाम्—हे
हिंसास्तुत्यो—वो ।

क—शेंस् = कथने-वा पॉकनी ।

ख—अवे सहैति=घोषणायाम्, प्रकाशने-पी टी एस् पालि-इंग्लिश्-कोशात् ।

ग—इवाय शस्ति शस-ऋ ४,३,३ । शसति-शत्रा ५,५,५,१६ । शोसाम (शसाम) शत्रा १४,३ ।

घ—ससति-जातक ५,७७ ।

ङ—√सस (सक)=(१) कथने, (२) प्रशसायाम् । ससइ-चेइय ७३७, भवि ।

+√शक् (शक) ४/७४ विभाषितो मर्षणे (उ) ।
श क्षी-मै सा-जै शा-हे ।
क्षान्तौ—च ।
क्षमायाम्—काकृ कात ।
शक्तौ—वो ।

शक्ति = दिवादिपक्षे क्षमा, स्वादिपक्षे सामर्थ्यम्-दुर्गादा ।

ग—मर्तुं न शक्यामि-मभार १,६७५४ । न शक्याम प्रवेष्टु विवर भुव'-वा रा २,५९,२०, मभार. १,८३९५ । शक्यसे-गी ११,८ ।

घ—सक्कति-नेत्तिपकरण २३ ।

√शक् (शकल) ५/१५ शक्तौ (प) √सष् ४/१७ a शक्तौ (प)
श क्षी-मै-सा च-जै, काकृ काकृ ।
(उ),-कात शा हे-वो ।

क—शक्-(शक् ?) = सामर्थ्ये-वा पॉकनी ।

ग—यदि शक्नवाम-ऋ १,२७,१३, ५,४०,९ । शक्नोति-कात्रा १,१,४,२४ ।
शग्धि-[ऋ ८,६१,१३] तैत्रा ३,७,११,४ । भौवादिक्कोऽपि—शकेम-मन्त्रा २,४,४ ।

घ—सक्कोति-दीघ १,२४६, विनय १,३१ ।

ङ—√सक् (अक) = सामर्थ्ये । सक्कइ, सक्कए-महा ।

छ—√सकना = शक्तौ ।

√शङ्क् (शक्) १/८३

शङ्कायाम् (आ)

क्षी-मै-सा च-जै काकृ-कात-शा हे ।

त्रासशङ्कयो —वो ।

क—केग्, केग्, तथा—केक्, केक्=(वि) लम्बने, अधीनतायाम् । तालव्य-वर्णेन—शक्, शङ्क् । लैति शक्तोर=सशय, विलम्ब, दीर्घसूत्रता-वा पौर्कर्णी ।

ग—शङ्केत-शत्रा ३ ८, ३, ३६ । क्षेत्रज्ञो नाभिशङ्कते-मनु ८, ९६=शङ्केत (मन्वर्थ) ।

घ—सके-जातक ३, २५३ ।

ङ—√सक (अक)=(१) सशये, (२) भये । सकइ, सकए-सक्षि ३० ।

छ—√सुकना *† } =सदेहे, (२) भये ।
√सकाना *† }

छ—√सनकना (<शङ्कनम्)=भ्रान्तमतौ, उन्मादे ।

+√शच् (शच) १/१६३

व्यक्ताया वाचि (आ)

शची-निघ १/११=

श-च×

क्षी मै-सा-जै काकृ कात-

वाङ्नाम ।

शा-हे ।

शचीर्मदन्त (=शच्या

वाचि—वो ।

वाचा स्तुतिभि-दुर्गा-

चार्य)-निरु १,११,१ ।

ग—शचीपती शचीभि-ऋ ७, ६७, ५, कया शचीना भवथ शचिष्ठा-
४, ४३, ३ ।

+√शट् (शट) १/०९६

रुजाविशरणगत्यवसादनेषु(प)

√शद् (शद्ल) १/८४०

श

क्षी मै-सा-जै-कात-शा-हे ।

शातने (प) ।

विशरणे—च ।

√सद् (षद्ल) १/ विशरण

काकृ—भ्रष्ट पाठ ।

गत्यवसादनेषु (प) ।

सादे शीर्षौ गतौ रुजि

√शट् (शट) १/१८७निवासे

—वो ।

(प) काकृ ।

ग—शटी-भावप्रकाश (श क ङु)=कर्चूर । शाटक०-कथासरि ५३, १८
=पट० । शाठ्यायन=मुनिविशेष

ङ—√सड (अक)=(१) विशरणे, (०) खेदे, (३) रुजायाम्, (४)-(सक)
गतौ । सडइ-विपा १,१-पत्र १६ ।

ङ—√शोड (सक)=वृक्षादे पत्राद्यादिपातने (विशरणे) । शोडइ-पि ३२६ ।

छ—√सलसलाना=शनै कण्ड्याम् (रुजायाम्), २-कीटसर्पणादौ ।

+√शठ् (शठ) १/३३७	कैतवे (प)	√शठ् (शठ) १०/असस्कार-
श×	क्षी-जै-शा ।	गत्यो (प) ।
	कैतये, च=हिंसासक्लेश-	
	यो —मै काकृ-कात हे ।	
	कैतवे, च=हिंसासक्लेश	
	नयो —सा ।	
	हिसाया कैतवे च—च ।	
	वधक्लेशकैतवे—वो ।	

ग—वैडालव्रतिकाञ्छठान्-मनु ४, ३० ।

+√शण् (शण) १/७९१	दाने (प) इत्यपि	<√अण् (अण) दाने (प) ।
श च-जै×	दुर्ग —क्षी ।	√शण् १/२०७ q शब्दे (प)
	क्षी-मै काकृ कात-शा हे-	काकृ ।
	वो ।	√सन् (षण्) ८/ दाने (ङ) ।
	'गतौ' इत्येके—मै ।	√सट् १०/३२ a दाने (प)
	दाने, च=गतौ—सा ।	काकृ ।
		√चण् (चण) १/ दाने (प) ।

ग—शण०-अ वे २,४,५, शत्रा ३,२,१,११ । माषैश्चतुर्भि श्णाण स्यात्-
भावप्रकाशे (श क ङ्) । शण तैल घृतञ्चैव-मभार १, १४५, ११ । वखाणा
प्रवरा शाणी-मभार ३, १२०२७=शणसूत्रमयी पट्टिका । शाणीप्रायाणि वखाणि-
वि पु ६ अशे प्र अध्याय ।

+√शण्ड् (शण्डि) १/२७७	रुजाया सङ्घाते च (आ)	√शट् (शट) १/ रुजाविश
श	क्षी मै-सा ।	(प) ।
	रुजायाम्—च-काकृ	√सट् १/९२ ० सघाते (प)
	कात ।	काकृ ।
	सघाते रुजाया च—जै-	√शण्ड् १/१८३ k हिंसागत्यो
	शा-हे ।	(प) काकृ ।
	सङ्घरुजो —वो ।	√शट् (शट) १/ सघाते (प) ।
		√जट् (जट) १/ सघाते (प)
		√श्लोण् (श्लोण्) १/ सघाते
		(प) ।

ग—इन्द्रो हन्ति वृषभ शण्डिकानाम्—ऋ २,३०,८ । शण्ड०—शत्रा ४,२, १,४, तैत्रा १,१,१,५ । शाण्डिल०—शत्रा ९, १, १, ४३ ।

√शद् (शद्ल) १/८४० शातने (प) √सद् शातने १/ गतिविशरण
श क्षी-मै-सा च योश्च (प) जै ।
काकृ कात शा हे ।
अवशातने—जै ।
शाते—वो ।
पतने—हि ।

शातनम् = तनूकरणम्—क्षी ।

ग—शीयते—तैत्रा ३, १२, ७, २ । अवशीयताम्—शौ १८, ३, ६० [पात्रा० ७/३/७८ इति शीयादेश, शदे शित १/३/६० इति तडानौ] । शशाद ? शत्स्यति ?

ङ—√झड (<√शद्)=(१) विशरणे, गलने, (२) हीनभावे । वकृ-शडत-कुमा । कवकृ-झडिज्जता-आव ? ।

+√शद् (शद्ल) ६/१४५ शातने (प)
श जै शा वो × क्षी-मै सा-च काकृ-
कात हे ।

√शप् (शप) १/९८४ आक्रोशे (उ)
श × क्षी-मै-सा च जै-काकृ-
कात शा हे ।
क्रोशे—वो ।

क—कृप्-वा पौर्कर्नी ।

ग—(यद्वा शेष उतानृतम्—ऋ १, २३, २२) शपति—शत्रा १४, ९, ४, ११, शपामहे, ३, ८, ५, १० । शपे-वा रा २, ११, १३ = शपथपूर्वक कथयामि (तिल) ।

घ—सपति—जातक ५, १०४ ।

ङ—√सप (सक)=(१) आक्रोशे, (२) आह्वाने । सपइ-विसे २२२७ ।

ड—√सव (सक)=(१) आक्रोशे, (२) आह्वाने । सवइ-गा ३२४, ४०० ।

ड—√सापना * † = शपने, आक्रोशे ।

[+]√शप् (शप) ४/५७ आक्रोशे (उ)
श क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात-शा-हे ।
क्रोशे—वो ।

√शम् (शम्) ४/८८
श

उपशमे (प)
क्षी मै-सा च काकृ-
कात ।
उपशमने—जै शा हे ।
शमे—वो ।

√शम् १/८०३००
श जै शा-हे-वो ×

अदर्शने (प) मित् ।

क—कृम् (आx) = श्रान्तौ-वा पॉर्कनी ।

ग—कस्ते गात्राणि श्मयति-वा स २३, २९ । श्मयति-शत्रा १, २, ५, २६ ।
शमयति-शत्रा ३, ३ । शमयते-शत्रा १, ७, ४, १७ । प्रशामयति-मनु ४, १८६ = त्रिनश्यति
(मन्वर्थ) ।

ड—√सम (अक) = (१) शान्तौ, (२) नाशे, (३) आसक्तौ । समइ,
समति-कुमा ।

ड—√सम (सक) = उपशमे, नाशे-धर्मा ३ ।

+√शम्बु (शम्बु) १/४१७ गतौ (प) <√शर्बु (शर्बु) गतौ (प) ।
मै-श च-जै-काकृ- (क्षी हे) वो ।
कात शा ×

अर्बेत्यादौ रेफस्थाने नकार कोशिको मन्यते—क्षी ।

+√शर्बु (शर्बु) १/४१७ गतौ (प) √शब् (शब्) १/ गतौ (प) ।
श × (काकृ-√शर्बु) क्षी मै-सा-च जै काकृ √शब् १/३०८b गतौ (ड)
शा-हे । काकृ ।
गतौ हिंसाया च— √चर्बु (चर्बु) १/ गतौ (प) ।
कात । √सर्बु (सर्बु) १/ गतौ (प) ।
गतौ हिंसे च—वो ।

+√शर्बु (शर्बु) १/५८१ हिंसायाम् (प) √शृ ९ १६ हिंसायाम् (प) ।
श × (काकृ-कात- क्षी-मै सा च-काकृ-
√शर्बु) कात शा हे ।
हिंसने—जै ।
हिंसे—वो ।

ग—शर्व०—अ वे ६,९३,१, तैआ १०,१६, रघु ११,९३। यद्यपि (उणा १/११५ इति) √शृ धातुत शर्वशब्दो व्युत्पाद्यते तथापि पाणिनेर्मूर्धन्यत्वादयमुदाहरणत्वेन प्रस्तूयते। अति ष्कन्दति शर्वरी—ऋ ५,५२,३। अय शब्दोऽपि कृशृ० २/१२१ इत्युणादिसूत्रेण सिद्धयति, इहापि पूर्वोक्तो हेतु प्रस्तुतौ। पाणिनिर्ज्यायानुणादिकारात्।

+√शल (शल) १/४८७ चलनसवरणयो (आ) √शल (शल) १/५४८ आशु
श-जै× क्षी-जै सा। गमने (प)।
चलने—च काकृ। √शल (शल) १/८२७
चलने सवरणे च— गतौ (प)।
कात-शा-हे। √शलङ्क् १/४९४ ० चलने
सृत्तौ चलने च—वो। (आ) काकृ।

ग—अभक्ष्या ब्राह्मणैर्मत्स्या शल्कैर्ये वै विवर्जिता—मभार १२,२६,२३
(=सवरणे)।

छ—√सलना = पङ्कान्तर्गतौ-बु ख।

+√शल (शल) १/५४८ आशुगमने (प)
मै-सा-श-जै-काकृ- क्षी च।
शा× आशुगतौ—कात हे।
वेगे—वो।

ग—शल०—मभार १,५७,५=वासुकिवशीयसर्पविशेष०। शला दोषणी
कृणुतात्-तैत्रा ३,६,६,३ (शलर्यो अशनिभिर्दिहान-ऋ १०,८७,४)।

√शल (शल) १ ८२७ गतो (प) √क्षल् (क्षल) १/ सञ्चये,
श क्षी मै सा-च-जै-काकृ- च=सञ्चलने (प)।
कात-शा-हे वो।
गमने—जै।
उच्छलने—हि।

ग—स्वच्छोच्छलदुद्या०—कथासरि २५,९, उच्छलद्भि -५०,७। चलद्वारि-
वीचिच्छटोच्छलच्छ०—शिशु ३,३७।

+√शलम् (शलम्) १/३८७ कथने (आ) √शल १/ कथने (आ) वो।
श× (काकृ-√शल) क्षी मै सा-च-जै काकृ-
कात-शा हे वो।
कथने—जै-काकृ कात। वृटि ?
'कथने' इति भाव्यम्।

ग--यच्छसने न गाव -ऋ १०,८९,१४ = शसने = विशसनस्थाने-सायण ।
वि शसन्ति-शत्रा ३,८,१,१४ । विशशास-वा रा १,१३,३५ ।

+√शाख् (शाखृ) १/१२६	व्याप्तौ (प)	√श्लघ् (श्लघृ) १/१२७
श×	क्षी-मै सा-च-जै काकृ-	व्याप्तौ (प) ।
	कात-शा हे वो ।	√श्राख् १/३७ b व्याप्तौ
		(प) काकृ ।
		शाखा खशया शक्नोतेर्वा
		—निरु १,४,१९ ।

ग--शाखा-ऋ १,८,८,७,४३,१, १०,९४,३, अवे ३,६,८ (शाखति=गगन
व्याप्नोतीति) । साङ्गा. सशाखा-मनु ९,७६ । कतमा शाखामधीषे-कथासरि
४९,१५६ ।

+√शाड् (शाडृ) १/२८६	श्लघायाम् (आ)	√शल्ल (शल्ल) १०/ श्ल
श×(जै-च-	क्षी मै सा च-जै काकृ-	घायाम् (आ) ।
√श्लड्) (कात-	कात-शा-हे ।	√शट् (शट) १०/ श्ल-
√शाट्)	श्लघे—वो ।	घायाम् (आ) ।
		√शट् (शट) १०/ श्ल-
		घायाम् (आ) ।

ग--शालते-मल्लि (किरा ५,४४) । शालय -वा रा ३,२२, १७ । मनु
९,३९ । निसर्गशालीन स्त्रीजन—मालतीमा ४ । (लडयोश्चैकत्वात्) ।

+√शान् (शान) १/९८०	तेजने (उ)
श×	क्षी-मै-सा-च-जै-शा-हे ।
	अवतेजने—काकृ कात ।
	तेजे—वो ।

ग--शीशासति-अ वे प्राति १,८७-टीका ।

ङ--√साण (सक)=तेजने । साणिज्जदि-शौ , नाट ।

+√शास् (आड शासु) १/६२२	इच्छायाम् (आ) दुर्ग	<√शस् (आड शसि)
मै-सा श-च-जै काकृ-	इत्याह—क्षी ।	इच्छायाम् (आ) ।
शा हे×	क्षी-कात ।	
	आशिषि—वो ।	

√शास् (आङ् शासु) २ १० इच्छायाम् (आ)
श-कात् × क्षी-मै सा च जै-
काकृ शा हे ।
आशिधि—गो ।

√शास् (आङ् शास) इच्छायाम् (आ)
मै श च-जै काकृ शा वो × इति दौर्गा -क्षी ।
क्षी सा कात्-हे ।

क—वयमाशास्महे-ऋ १,३०,११ । आशास्ते-तैत्रा १,१,८,४ । आशास्य-
वा रा २,६,३=प्राथर्य । सङ्कल्पेत्यर्थ (तिल), देवाना कच्चिदाशास्ते प्रसादम्-
५,३३,३० । योऽस्माक नित्यमाशास्ते महत्त्वम्-मभार ३,१२४३० । आशास्यमन्यत्पुन-
रुक्तभूतम्-रघु ५,३४=आशी साध्यम् आशसनीय वा-(सजी) ।

√शास् (शासु) २/६४ अनुशिष्टौ (प)
श क्षी मै सा-च-जै काकृ-
कात् शा-हे ।
शासने—वो ।

क—शास्-, शूस्=आज्ञायाम्, अनुशासने ।

ख—अवे सरन=प्रतिमा, आदर्श । शासनम्, आदेश-वा पौकनी ।

ग—शास्ति-शत्रा १३,१,६,१, मनु ७,१८=आज्ञा करोति (मन्वर्थ) ।
शाधि-वा रा २,१०५,१०=शिक्षयसि (तिल), १,२८,१३=आज्ञापय-(तिल) ।

ङ—√सास (सक)=दण्डने, (२) शिक्षायाम्, (३) आज्ञायाम् । कर्म
सासिज्जइ, सासइ-नाट-मृच्छ २००, कुप्र ३९९ ।

ञ—√साह (सक)=कथने । साहइ, साहेइ-उव, काल, महा ।

ट—√सौसना* † (<शासनम्)=शासने, (२) तर्जने, (३) दु खने ।

+√शि (शिन्) ५/३ निशाने (उ) √शो ४/३६ तनूकरणे (प) ।
श (जै-√श्रि [श्रिन्]) क्षी-मै-सा-च-जै-
काकृ-कात् शा-हे वो ।
निशातने—हे ।
हि ।

३/

निशानम् = तनूकरणम्-क्षी ।

ग—(निशित०-कठो ३,१४, मभार ३,२३८९-√शो ४/३६ घातुतो
व्युत्पाद्यते-शाच्छो. ७/४/४१) ।

√शिक्ष् (शिक्ष) १/६०१ श×	विद्योपादाने (आ) क्षी-मै सा च-जै काकृ कात शा हे । शिक्षणे—वो ।	√शक् (शक्ल) ५/ शक्तौ (प) √शक्+सन् = शिक्षते-ऐजा १, १३ ।
-------------------------------	---	---

ग—यत्र नार्थुपचयव शिक्षते-ऋट् १, २८, ३ । अशिक्षितास्त्र पितुरेव मन्त्र-
वित्-रघु ३, ३१ = अभ्यस्तवान् (सजी) ।

ङ—√सिक्ख (सक) = शिक्षणे, अभ्यासे । सिक्खइ-गा ४७७, ५२४ ।

छ—√सीखना (< शिक्षणम्) ।

+√शिङ्क् (शिचि) १/१३९ गत्यर्थ (प) सम्मताया क्षी-मै श च-जै काकृ कात शा-हे वो ×	तु—सा ।	√शीक् (शीकृ) १/७८ गत्यर्थ (आ) । √सिङ्क् १/३८w गतौ (प) काकृ । √शेक् १/४१२x गतौ (आ) काकृ । √शिखण्ड् १/१९२ निर्बीजे (प) काकृ ।
---	---------	--

ग—शिङ्क्प०—N pr eines Mannes Tāran 87 fg शेखर०—कुमारस
७, ३२ । वशिष्ठदनु शिङ्गीनि कोरयाभ्याम्—वा स ३९, ८ । √शिङ्क् > शिङ्क् ?

√शिङ्क् (शिचि) १/१५९ श×	आघ्राणे (प) क्षी-मै-सा च-जै काकृ- कात शा हे वो ।
------------------------------	--

ग—शिङ्गाणिक - आपस्त १, १६, १४ ।

छ—√सूचना = आघ्राणे ।

√शिञ् (शिचि) २/१७ श (काकृ—√सिञ् [सिचि])	अव्यक्ते शब्दे (आ) क्षी मै-सा-जै काकृ- कात शा-हे । शब्दे—च । अस्फुटध्वनौ—वो ।	√शिञ् १०/ अस्फुटध्वनौ (आ) वो । √पिञ् (पिचि) २/ अव्यक्ते शब्दे (आ) । शिङ्क्ते-निरु २, ९, १, ९, १८, १ ।
---	---	--

ग—अय स शिङ्क्ते—ऋ १,१६४,२९, योषेव शिङ्क्ते वितताधिघन्व ज्या-
६,७५,३। ह्यशिञ्जितनिर्घोष०—वा रा २,४०,१९ (पञ्चिन्य) भ्रमरै परि-
शिञ्जिता -४,४८,१०। भूषणाना तु शिञ्जितम् (१,५,१६) इत्यमरसिंहो न्यक्कृत।

ङ—√सिञ्ज (अक) = अस्फुटशब्दे—सुपा ५०, सण।

+√शिट् (शिट) १/२९९ श	अनादरे (प) क्षी-मै सा-च, जै (आ), काकृ कात शा-हे-वो।	√सिट् (षिट) १/ अनादरे (प)। √शिण्ड् १/१८३। हिंसाग- त्यो (प) काकृ।
---------------------------	---	--

+√शिल् (शिल) ६/८३ श	उञ्छे (प) क्षी मै सा-च-जै-काकृ- कात शा हे-वो।	√सिल् (षिल) ६/ उञ्छे (प)। √शिल्ल् १/१७७ गतौ (प) च। शिला=शिरा-महानारायणो (इन्दिशे स्तू २,९३)।
--------------------------	---	--

उञ्छ = उद्धृतशस्यशेषाहरणम्—दुर्गा

ग—शिला० = पाषाण०—मनु २,२०४। परिगणितोञ्छशिलाशन०—मभार १२,
१३९४३। प्रतिग्रहाच्छिल श्रेयास्ततोऽप्युञ्छ प्रशस्यते—मनु १०,११०, शिलानप्यु-
ञ्छत -३,१००।

+√शिष् (शिष) १/६७७ श×	हिंसार्थ (प) क्षी मै सा-कात। हिंसायाम्—च-जै काकृ- शा-हे। वधे—वो।
----------------------------	--

√शिष् (शिष्ल) ७/१४ श	विशेषणे (प) क्षी-मै-सा च-जै काकृ- कात-शा-हे। विशेषे—वो।	√शास् (शासु) २/ अनु- शिष्टौ (प)। √शिस्त् १०/४८ मर्यादा- याम् (प) काकृ।
---------------------------	--	--

विशेष = उपरञ्जनम्—दुर्गादास।

ग—शिनष्टि—हि। मया नावाप्तम्। शिष्यते—गोत्रा १,२,४। तल्लोक शिषति-
तैत्रा ३,३८,२ (तौदादिक ?)। शिष्यति—पै ३,४, यो ३,३५ (दैवादिक ?)।

√शी (शीङ्) २/०१
श

स्वप्ने (आ)
क्षी मै सा-च जै ऋकृ-
कात् शा हे वो ।

क—शाङ् = शयने ।

ख—अवे सएते = शेते-वा पॉकर्नी ।

ग—उप शेषे-ऋ १०, १८, ८, अशयत्-१, ३०, ७ (भौवादिक ?) । शेते-शत्रा १, १, १, ११ । शयते-तैत्रा २, ५, ४, ३ (भौवादिक) ।

ङ—√सय (अक) = शयने । सयङ्, सए, सएज्जा-क्प्प, आचा १, ७, ८, १३ ।

+√शीक् (शीकृ) १/७२
श (काकृ कात्-
√सीक् [सीकृ])

सेचने (आ)
क्षी मै सा-च-जै काकृ
कात् शा हे ।
सर्पे सेके च—वो ।

क—शिक्-, शीक् = विन्दुशो वर्षणे, सेके-वा पॉकर्नी ।

ग—पक्षै सजलशीकरै -वा रा ४, ५१, ३८ ।

+√शीक् (शीकृ) १/७८
मै-श-च-जै काकृ
कात्-शा ×

गत्यर्थ (आ)
क्षी-सा ।
गतौ—हे ।
सर्पे सेके च—वो ।

>√सेक् (सेकृ) गत्यर्थ
(आ) अन्ये-क्षी ।
√सेक् (सेकृ) १/ गत्यर्थ
(आ) ।
√सेक् (सेकृ) १/ गत्यर्थ
(आ) ।

शीकेरर्थभेदात् पुन पाठ । अत एव चन्द्रो नैनमध्यैष्ट-क्षी । पूर्णधातोरभिन्नोऽयमर्थभेदार्थं पार्थक्य नीत ।

+√शीभ् (शीभृ) १/३८०
श ×

कथने (आ)
क्षी मै-सा-च काकृ-
कात् शा हे वो ।
कथने—जै ।

√चीभ् (चीभृ) १/ कथने
(आ) ।
शीपालमिब-ऋ १०,
६८, ५ ।

‘कथने’ इति ऋटि, √शल्भ् (शल्भ) १/ कथने
‘कथने’ इति भाव्यम् । (आ) ।

ग—शीभ्याय च नम ऊर्माय-वा स १६, ३१ । “शीभो जलप्रवाहो वा शीभ क्षिप्रो वा” इति तट्टीकाया महीधरः । प्र यात् शीभमाशुभि -ऋ १, ३७, १४, ३, ३३, १२, १०, ४४, २ ।

+√शील् (शील) १'५२३ समाधो (प) । √शील् (शील) १० उप-
श क्षी मै-सा च जै काट्ट धारणे (प) ।
कात शा-हे-वो । तत्पस्च्छेपस्य शीलम्-
निरु १०,४२,२ ।

समाधि = सेवानुभावन प्रवृत्तिर्वा—दुर्गादास ।

ग—स्वप्नशीलज्ञा -वा ग २,६५,१४ = स्वप्नभाषज्ञा (तिल) । शीलति-
नैष ८,६४ = करोति (प्रका) ।

+√शु १/९२४ गतौ (प) । 'शुवादीना दीर्घश्च' इति
मै काट्ट कात वो× क्षी सा च जै-शा हे । शवते क्रनि शूरश-दो
व्यु-पाद्यते-१/९२० सा ।
√श्वि (दुष्श्वि) १' गति-
वृद्धयो (प) ।
√श्व् (शव) १/ गतौ
(प) ।

ग—यदश्वत् तन्मेध्यमभूत्-शत्रा १०,६,५,७ ।

+√शुक् (शुक्) १/११८ गतौ (प) । पूर्ववत् ।
सा श जै शा× क्षी-मै-च काट्ट कात-हे ।
सर्पे—वो ।

ग—शुकेषु मे हरिमाण रोपणकासु दध्मसि-ऋ १,५०,१२, वा स २४,३३ ।

√शुच् (ईशुचिर्) ४ ५४ पूतिभावे (उ) । √शुच्य् (शुच्यी) १/ अभि-
श क्षी-च-जै-कात-शा-हे । षवे (प) ।
पूतिभावे—मे-सा काट्ट । √शुच् १/०३१ a अभिषवे
शौचे विशरणे क्लेदे—वो । (प) काट्ट ।
पूतीभाव = क्लेद —क्षी ।

क—उत्तरधातुवत् ।

ग—यदुपनद्धस्य सशुच्यति-शत्रा ६,४,४,२० ।

छ—√सौचना (< शोचनम्) = शौचे, (२) हस्तपादादिप्रक्षालने ।

√शुच् (शुच) १/१८०
श ×

शोके (प) ।

क्षी-मै सा च काकृ

कात-शा-हे वो ।

पाके—जै ।

‘पाके’ इति पाठो मुद्रण-

दूषित ?

प्रकाशे—ह्रि ।

शोचति-निघ १/१७=ज्व-
लतिकर्मा ।

क—शॉइक् (च्) = द्यतौ ।

ख—अवे उप-सुक्स्त । न पर्सि सोक्सतन = प्रकाशने-वा पॉकर्नी ।

ग—शोचति-शत्रा १,४,१,२६, गी १२,१७ ।

ङ—√सोच (सक) = नाट-मृच्छ १८१, पाया १,१-पत्र ४७ ।

ड—√सोअ (सक) = (१) शोके, (२) शुद्धौ । सोअइ, सोपइ, सोयति-
से १,३८, आचा ।

+√शुच्य् (शुच्यी) १/५१४ अभिषवे (प) ।

मै-सा-श-जै × (काकृ-

√शच् । शुच्यतीति

व्याख्यात)

√शुच्य् (शुच्य) १/५१४

क्षी श च-जै काकृ-कात-

शा-हे-वो ।

<√चुच्य् (चुच्यी) अभि

क्षी च काकृ कात-शा-हे-वो । षवे (प) इति दुर्ग -क्षी ।

√शूच् (शूच) १/२३१ b

अभिषवे (प) काकृ ।

√शुच्य् (शुच्य) १/५१४ अभिषवे—मै ।

क्षी श च-जै काकृ-कात-

शा-हे-वो ।

√सु (सु) ५/१ अभिषवे

(प) ।

+√शुठ् (शुठ) १/३३८

च ×, श

गतिप्रतिघाते (प) इति

दुर्ग —क्षी ।

क्षी-मै सा जै-काकृ

शा हे ।

गतिप्रतीघाते—कात ।

खोटने—वो ।

<√शुण्ठ् (शुठि) गति-

प्रतिघाते (प) ।

√शुण्ठ् (शुठि) १/

शोषणे (प) ।

√शुण्ठ् (शुठि) १/३३२

खण्डप्रमर्दनयो (प) ।

इति कचिद् धातु-

कोशे पठ्यते—सा ।

शुण्ठ०—मभार

७, १५, ७३ ।

√शुण् (शुठि) १/३३८ गतिप्रतिघाते (प) । <√शुण् (शुठि) गति-
 मै श च-जै काकृ- क्षी सा-हे । प्रतिघाते (प) ।
 कात शा× खोटने—वो । √शुण् १'१८३ m गतौ
 (प) काकृ ।

+√शुण् (शुठि) १/३४१ शोषणे (प) । √गुण् १/१२१ ० शोषणे
 श× क्षी-मै सा-च-जै काकृ (प) च ।
 कात-शा-हे वो । √हिण् १/१०१ शोषणे
 (प) काकृ ।

ग—शुण्ठी-का श्रौ २५, १३, २० । शुण्ठ०-तै १, ८, १७, १, ५, ६, १६, १, काठ
 १३, ५, का श्रौ २०, ११, २९ । तस्मिन् गताद्भावे वीतरसे शुण्ठिशकल इय पुरुषे-
 आर्यासप्तश २७१ ।

√शुध् (शुध) ४/७८ शौचे (प) । √शुन्ध् (शुन्ध) १/ शुद्धौ
 जै×, श क्षी मै-सा च काकृ- (प) ।
 कात-शा-हे वो । √शुन्ध् (शुन्ध) १०/
 शौचकरणे (प) ।

क—शौइ=प्रकाशे, सुतौ, स्पष्टम् । शु-ध्—
 ख—अवे सुदु=शुद्धम्, पवित्रीकरणम्-वा पौर्कर्णी ।
 ग—शुध्यति-तान्ना १४, ११, २८, जाबालदर्शनो ४, ५४ । (पापम्)
 वेदाभ्यासेन शुध्यति—मनु ११, ४६=नश्यति (मन्वर्थ) ।
 ड—√सुञ्ज (अक)=शौचे । सुञ्जइ-महा ।
 ङ—√सोह (प्रयोज)=(१) शौचे, (२) गवेषणे, (३) शोधने ।
 सोहेइ-उव ।
 छ—√शोधना (<शोधनम्)=(१) शौचे, (२) व्यवस्थितौ, (३)
 अन्वेषणे ।

+√शुन् (शुन) ६/५६ गतौ (प) । √शु १/ गतौ (प) ।
 श क्षी मै-सा-च-जै काकृ शुनम्-निघ ३/६=
 कात शा-हे । सुखनाम ।
 गत्याम्—वो । शुण्ठ० = करिकर०-
 मभार ७, ३५, ३५ ।

ग—शुन वाहा शुन नर शुन कृषतु लाङ्गलम्-ऋ ४, ५७, ४, शुन हुवेम मघ-
 वानमिन्द्रम्—३, ३०, २० । कुम्कुट शुनक तथा-मभार १३, १२७, १६ । इन्द्राय
 शुनासीराय पुरोडाशम्-तै १, ८, ७, १ ।

√शुन्ध् (शुन्ध) १/७१ श ×	शुद्धो (प) क्षी-म-सा च-जै-काकृ कात शा-हे-, वो (उ)।	√शुध् (शुध) ४/शौचे (प)। √शुन्ध् (शुन्ध) १०/ शौचकरणे (प)।
-----------------------------	--	--

क—, ख—द्रष्ट √शुध् ४/७८।

ग—सूर्याया रूपाणि ब्रह्मा शुन्धति-ऋ १०, ८५, ३५। शुन्धति-तैत्रा ३, २, ३, १।
शुन्धन्ते-कात्रा २ १, ३, ७।

+√शुभ् (शुभ) १/४३२ क्षी श-च जै-कात। शा-हे वो ×	भाषणे हिसाया च (प) मै भाषणे—सा काकृ। हिसायाम् इति—रेवमैत्रे यादय—सा।	√शुभ् (शुभ) १/ दीप्तौ (आ)।
--	--	-------------------------------

उत्तरधातो प्रपञ्च। अत्र 'भाषणे' इत्यस्य स्थाने 'भासने' इति भाव्यम्।

√शुभ् (शुभ) १/७४१ श	दीप्तौ (आ) क्षी-मै-सा-च-जै काकृ कात-शा हे। दीप्तौ हिंसने च—वो।	√शुभ् (शुभ) १/ भाषणे हिंसाया च (प)।
------------------------	---	--

ग-बभ्रू यामेषु शोभेते-ऋ ४, ३०, २३, स देवै शोभते वृषा-९, २५, ३, ऐत्रा
३, १०।

ङ—√सोभ (अक) = द्युतौ। सोभत-सुज्ज १९।

छ—√सोभना * † (<शाभनम्) = शोभने।

छ—√सोहना } (<शोभनम्) = शोभने, सज्जने।
छ—√सोहाना }

+√शुभ् (शुभ) ६/४० श	शोभार्थे (प) क्षी-मै-सा च-जै काकृ-कात-शा हे। दीप्तौ (हिंसने च)—वो।
------------------------	--

ग—(शुभयति-तैत्रा ३, ३, १, ५)।

ङ—√सुह (अक) = द्युतौ। सुहइ-वज्जा १४, पिंग।

छ—√शुभाना }
छ—√सुहाना } = शोभने।
छ—√स्वहाना *

<p>+√शुम्भ् (शुम्भ) १/४०६ भाषणे हिसाया श × च (प) । क्षी मै सा-जै कात-शा हे । भाषणे—च-काक् । हिसार्थ --कात । दीप्तौ हिंसने च—वो । 'भासने' इति दुर्ग -क्षी । क्षी सा ।</p>	<p>>√सुम्भ् (पुम्भ) भाषणे हिसाया च (प) इति गुप् -क्षी । √सुम्ब् १/२०६ I मर्दने (प) काक् ।</p>
--	--

ग—निशुम्भ -मालतीमा ५,२० = हिंसायाम्, महावीरच २,३३ = कुब्जी भावे । शुम्भ प्रतापवान्-मार्क पु ८८,२ ।

<p>√शुम्भ् (शुम्भ) ६/५३ श शोभार्थे (प) क्षी-मे सा च जै काक् कात शा हे । दीप्तौ हिंसने च—वो ।</p>	<p>√शुम् (शुभ) १/ दीप्तौ (आ) । √शुम् (शुभ) ६/ शोभार्थे (प) । निशुम्भा निश्रध्यहारिण - निरु ६,४,१ (= शीघ्र हारिण -दुर्गाचार्य) ।</p>
--	--

ग—शुम्भत स्वा -ऋ १०,९५,९। परि शुम्भति (अग्निम्) -अ वे १३,१,५१ ।

<p>√शुष् (शुष) ४/७० श शोषणे (प) क्षी-मै सा-च-जै काक्- कात शा हे । शोषे—वो ।</p>	<p>√श्वस् (श्वस) २/५८ प्राणने (प) । √श्वि (दुओश्वि) १/ गतिवृद्धयो (प) । √उष् (उष) १/ दाहे (प) । √व्युष् (व्युष) ४/८ दाहे (प) मै ।</p>
---	---

क—सौस्-,सुस्=शोषणे । लिथु सुसु, सुस्ति=रक्षभावे । लेट्टिश् सुस्त=शोषणे ।

ख—अवे हुस्क=शुष्कम्, शोषणे । न पर्सि उस्क=शुष्कम्, शोषणे-वा पॉकनी ।

ग—प्रति शुष्यतु यशो अस्य-ऋट् ७,१०४,११ । शुष्यति प्राण ऋतेऽन्नात्-शान्ना
१४,८,१३,१ ।

ढ—√सूस (अक) = शोषणे । सूसइ, सूसति-कुमा ३७४ ।
ढ—√सुक्ख (अक) = शोषणे—गा ४१४, वज्रा १४६ ।
ढ—√सुक्क (अक) = शोषणे । सुक्कइ-विसे ३०३०, पव १७ ।
छ—√सूकना } = शोषे ।
छ—√सूखना }

+√शूर (शूरी) ४/४६ श हिंसास्तम्भनयो (आ) । √शू ९/ हिंसायाम् (प) ।
क्षी-मै-सा । √सूर ४/ स्तम्भे हिंसे
हिंसास्तम्भयो —जै शा । (आ) वो ।
हिंसायाम् —च ।
हिंसाया स्तम्भे च—काकृ
कात हे ।
स्तम्भे हिंसे—वो ।

ग—शूरण = मूलविशेष (अर्शोधन) ।
छ—सूरन (<शूरण) ।

+√शूल (शूल) १/५२६ श× रुजायाम् (प) √शूर (शूरी) ४/ हिंसा
क्षी च-जै-काकृ कात- स्तम्भनयो (आ) ।
शा-हे वो । √शू ९/हिंसायाम् (प) ।
रुजाया सघाते च—मै-सा ।

ग—शूल०-ऋट् १,१६०,११, शान्ना ६,७,१४ । ततस्ते शूल आरोग्य-सभार १,
१०७,१२ । शूल' = रोगविशेषश्च ।

छ—सूर (<शूल') = उदररोग -बु ख ।
छ—√सूलना (<शूलनम्) = पीडने, कुन्तने छेदने ।

+√शूष् (शूष) १'६७० मै श च-काकृ कात- शा× प्रसवे (प) इति चरक -क्षी । क्षी सा-जै-हे वो । <√सूष् (शूष) प्रसवे (प) ।
√शूष् ४/७० शोषणे (प) ।
√सु (षु) १/प्रसवैश्वर्ययो (प) ।
√शूय् १/ प्रसवे—वो ।

√श्वस् (श्वस) २/ प्राणने (प)।
शूषम्-निघ २/९ = बलनाम,
३/६ = सुखनाम ।

ग—इन्द्राय शूषमर्चति—ऋ १, ९, १०, = (बलम्), प्रमन्महे शूषम्-१, ६०, १ ।
इन्द्राय शूषमिन्द्रे वयोऽदधत्-वा स २८, ४१ । (शूषा = शाकम्-क्षी) ।

√शृध् (शृधु) १/७५०	शब्दकुत्सायाम् (आ)	√शृध् (शृधु) १/८५८	उन्दे
श	क्षी मै-सा-च-जै काक्	(आ) ।	
	कात-शा हे ।	√कर्द् १/३९४b	कुत्सिते शब्दे
	पर्दे—वो ।	(आ) काक् ।	
	औद्वत्ये, साहसे—हि ।	√गर्द् १/३९४c	कुत्सिते शब्दे
		(आ) काक् ।	
		√शर्द् १/३९४d	कुत्सिते शब्दे
		(आ) काक् ।	
		शर्द्स्-निघ	२/९ =
			बलनाम ।

क—शर्ध् (ऑ) = समूह, आदेश । गाँथि हैर्द, पु आइस् हूजोर्द,
एंग्लो-सै हरोर्द, पु उ ज हेर्त् = मिथ, परस्परम् ।

क—(शोर्द्)-, शृद्-, श्रद् = बलम्, साहसम् ।

ख—अवे सरूद् = पतिर्वा पत्नी वा । पु पर्सि सर्द् = पतिर्वा पत्नी वा-
वा पॉकर्नी ।

ग—शर्धो-ऋ ४, १, १२, ५, ८७, १ = उद्वत०, धृष्ट० । शर्धांसि स्तुकावि-
नाम्-ऋ ८, ६३, १३ = बलानि । शर्धति, ते-हि । मया नाप्तम् । शर्धाय गृणान -
ऋ १०, १४७, ५ (= मरुते ?) । अवशर्धयतो गुदम्-मनु ८, २८२-शर्धनम् =
कुत्सितो गुदशब्दस्तेनावमानयत (मन्व) ।

√शृध् (शृधु) १/८५८	उन्दे (उ)	पूर्ववत् ।
श × (जै-काक्-√सृध्)	क्षी च-जै-काक्-शा-हे ।	
	उन्दने—मै-सा कात ।	
	रन्धे—काक् । (लैपिकी त्रुटि	
	'उन्दे' इति भाव्यम्)	
	क्लेदने—वो ।	

पूर्वस्यैव प्रपञ्च । अर्थभेदाद् विभक्त ।

√शृ ९/१६ श	हिंसायाम् (प) क्षी मै-सा च-जै काकृ- कात शा हे । हिसने—वो ।	√सृ ९/१५b हिंसायाम् (प) काकृ । √चिरि ५/ हिंसायाम् (प) ।
---------------	---	---

क—शर् (शर्)-तथा-# शरा = शीर्णौ-वा पॉकनी ।

ग—शृणाति-ऐत्रा ४,१३ । शृणीयात्-शत्रा १,७,३,१९ । दैवादिकोऽप्ययम्-
विशीर्यन्ती नावमिव-मभार ३, १५७१३, शीर्येत्-३, ५९१ । विशीर्यति-मनु २,७४ ।

छ—√झडना (< शरणम् ? क्षरणम् ?) ।

+√श्ल (श्ल) १/५४२ गतौ (प) श काकृ×	क्षी-मै सा-जै कात शा-हे । चलने—च । केल्वत् (= चालगत्यो)- -वो ।	√शल (शल) १/ गतौ (प) ।
--	--	---------------------------

ग—शेलु०-सुश्रु ४, ३८ = बहुवारकवृक्ष' (श क हु) । शेलु गव्य च-मनु
५, ६ = बहुवारकवृक्षफलम् ।

+√शेव् (शेवृ) १/४९८ श-कात शा हे-वो×	सेवने (आ) क्षी च जै । सेचने—मै-सा काकृ ।	√सेव् (षेवृ) १/ सेवने (आ) । √खेव् (खेवृ) १/ सेवने (आ) । शेवम्-निघ ३/६=सुखनाम । शेवधि (=सुखनिधानम्)- निघ २, ४, १ ।
--	--	---

ग—शेवारे वार्या पुरु-ऋ ८,१,२२, शेवल शुने-अ वे १, ११,४ । शेवधिम-
ऋ २, १३, ६, मित्र न शेव दिव्याय जन्मने-ऋ १, ५८, ६ ।

उणादौ (१/१५०) शेवशब्द शीङ्धातोर्निष्पाद्यते, निरुक्ते (१०,१७,१) तु
√शिष् धातो । तद्यथा—“शेव इति सुखनाम शिष्यतेर्षकारो नामकरणोऽन्तस्थान्तरो-
पलिङ्गी” इति ज्ञायते यद् व्युत्पत्तिरव्यवस्थिता कल्पिता च भवति । शेवादौ शेव-
दर्शनात् सेवनार्थक √शेव्धातुर्निश्च्येय' । शेव्यते इति शेवम् = सुखम् ।

+√शै १/१०२ क्षी-मै-श च जै-काकृ कात शा हे वो×	पाके (प) सा ।	√श्रै १/ पाके (प) । √श्रै १/ पाके (प) ।
--	--------------------	--

√शो ४/३६
श
तनूकरणे (प)
क्षी मै सा-च जै-काकृ
कात शा ।
तक्षणे—हे ।
निशाने—वो ।
६/ १ हि ।

क—शोइ (शाइ-) तथा शो (शू-) = निशाने-वा पॉकर्नी ।
ग—इयति-शत्रा ४,३,२,३ ।

+√शोण् (शोणृ) १/४४७ वर्णगत्यो (प)
श ×
क्षी-मै-सा-जै काकृ
कात-शा हे ।
वर्णे—च ।
गते वर्णे—वो ।

ग—शोण०-ऋ १, ६, २, १, १२६, ४, १, ३, ३५, वा रा ५, १२, ३५ ।
शोणितम्—मनु ११, २०८=रुधिरम् । भागीरथीं शोण इवोत्तरङ्ग-रघु ७, ३६=गतौ ।

+√शौट् (शौटृ) १/२८७ गर्वे (प)
श-काकृ शा हे ×
क्षी मै-सा च जै कात
वो ।
√शौण्ड् १/८० गर्वे (प)
काकृ ।
√शौड् १/३७० गर्वे (प)
शा । २३३—हे, वो ।

ग—शौटीर्यम्—वा रा २, ७३, २३=गर्व (तिल), शौटीर, -मभार ५,
१२६, ३१, १२, ८३, ४३=गर्वान्विते ।

√श्रुत् (श्रुतिर्) १/४० श-च-जै-काकृ-कात ×
क्षरणे (प) कोशिकस्तु- <√श्च्युत् (श्च्युतिर्)
क्षी । क्षरणे (प) ।
क्षी मै-सा-शा हे । श्रोतति-निघ २/१४=
क्षरे—वो । गतिकर्मा ।
√चुत् (चुतिर्) १/ क्षरणे
(प) द्रमिडा —क्षी ।
√च्युत् (च्युतिर्) १/३९
आसेचने (प) ।

क्षरणम् = स्रवणम्-क्षी ।

ग—श्रोतन्ति-ऋ ३, १, ८, ३, २१, २, तैत्रा ३, ६, ७, १। श्रोतति-शत्रा
४, ५, २, ६।

+√श्च्युत् (श्च्युतिर्) १/४० क्षरणे (प)	>√श्चुत् (श्चुतिर्) क्षरणे
श×	(प)।
क्षी मै सा च जै-काक्-	पूर्ववत्।
कात् शा हे।	
क्षरे—वो।	

ग—भल्लतकनिश्च्युतित स्नेह -सुश्रु २, ५१, १७। लोचनेनामृतश्च्युता-कथा
सरि १०१, ३०४, गिरा प्रेममधुश्च्युता-१०३, ६४। निश्च्योतन्ते सुतनु कवरीविन्दवो
यावदेते-मालतीमाध ८, २ (इति मालत्या गणकृतानित्यत्वम् इति दुर्गादास)।
एतास्ता मधुनो धाराश्च्योतन्ति सविषास्त्वधि-उत्तरराम ३, ३४। श्च्योतद्भि
समधिकम्-शिशु ८, ६३।

√श्नथ् (श्नथ) १/५३६ a	हिसायाम् (प)	><√श्रथ् (श्रथ) १/७९२
क्षी मै-सा श-जै×	च-काक् कात् हे	हिंसार्थं (प) मित्।
(कात्-हे-√श्नथ्)	हिंसार्थं —शा।	
(सा-√श्नथ्-मैसू	वधे—वो।	
सम्करणे)		

अपाणिनीय ?

क—शन्त् = छेदने, प्रवेशने।

ख—अवे सन्त् (थ्) = ताडने, सन्त् (थ्) न्ति-वा पॉकर्नी।

ग—अभिश्नथ -ऋ १०, १३८, ५। श्नथत्—तैत्रा २, ८, ५, १।

+√श्मील् (श्मील) १/५१९ निमेषणे (प)	√मील् (मील) १/ निमेषणे
च-जै-×, श	(प)।
क्षी मै-सा काक् कात्	√क्ष्मील् (क्ष्मील) १/
शा हे वो।	निमेषणे (प)।
	√स्मील् (स्मील) १/
	निमेषणे (प)।

निमेषणम् = सङ्कोच —क्षी।

स्पष्टो विकासो वर्णोपजनत्वात्।

√श्यै (श्यैङ्) १/९४८	गतौ (आ)	श्याम श्यायते.—निरु ४, ३,
श×	क्षी-मै सा च-जै काक्	२।
	कात्-शा-हे-वो।	

ग—बलिष्ठ श्यायति—शत्रा ४, ३, १, १९ । यावन्नाश्यायते वेदि—रघु १७, ३७=शुष्यति (सजी) । हिमो यच्च शीयते—तैत्रा ३, १०, ७, २ (कर्मवा) ।

+√श्रङ्क् (श्रकि) १/८१ गत्यर्थ (आ) √श्रक् १/३३८ ० गत्यर्थ
श-च× क्षी-मै सा-कात् । (आ) च ।
गतौ—जै काकृ शा-हे । √श्लङ्क् (श्लकि) १/
सर्पे—वो । गत्यर्थ (आ) ।
√श्रङ्क् (श्रगि) १/
गत्यर्थ (प) ।

+√श्रङ्क् (श्रगि) १/१५० गत्यर्थ (प) √श्लङ्क् (श्लगि) १/
श जै काकृ कात् शा× क्षी-मै-सा च । गत्यर्थ (प) ।
गतौ—हे । √सिङ्क् १/३८ w गतौ (प)
व्रजे—वा । काकृ ।

+√श्रण् (श्रण) १/७९१ दाने (प)
श-च× क्षी-मै-च-जै-काकृ कात्-
शा हे वो ।
'गतौ' इत्येके—मै ।
दाने, च = गतौ—सा ।

ग—विश्राणनात्—रघु २, ५४=दानात्—सजी ।

+√श्रथ् (श्रथ) १/७९२ हिसार्थ (प) मित् श्रथति-निघ २/१९=वध
श च जै काकृ कात्- क्षी-मै-सा । कर्मा ।
शा-हे-वो× √श्रथ् (श्रथ) १/ हिसा
(सा-√श्रथ्-मैसूर- याम् (प) च ।
सस्क) √श्रथ् (श्रथ) १०/ दौर्बल्ये
(प) ।

ग—अनु श्रथिता -ऋ १०, ९४, ११ [√श्रथ् > < श्रथ्] ।

+√श्रन्थ् (श्रथि) १/३४ शैथिल्ये (आ) √श्रथ (श्रथ) १०/३१७
श×(काकृ√श्रन्थ्) क्षी-मै-सा च-जै काकृ दौर्बल्ये (प) ।
कात् शा-हे वो । √श्रथ् (श्रथ) १०/
दौर्बल्ये (प) ।

ग—श्रन्थति ? पाशान्-अ वे १४, १, ५७ ।

√श्रन्थ् (श्रन्थ) ९/३९
च×,झ

विमोचनहर्षयो (प)
क्षी ।

√अथ (अथ) १०/ दौर्बल्ये
(प) ।

विमोचनहर्षणयो —
मै ।

√श्रन्थ् (अथि) १/ शैथिल्ये
(आ) ।

विमोचनप्रतिहर्षयो—सा ।

प्रतिहर्षविमोचनयो

—जै ।

विमोचनप्रतिहर्षणयो

—काकृ (ड), -हे ।

मोचनप्रतिहर्षणयो

—कात-शा ।

मोक्षे प्रतिहृषि—वो ।

ग—अश्रधन्-ऋ २, २४, ३, श्रधनीते-९, ६९, ३ ।

√श्रन्थ् (श्रन्थ) ९/४२
क्षी-श-जै-काकृ कात-
शा-हे-वो×

सन्दर्भे (प) मै
मै-सा-च ।

पूर्ववत् ।

पूर्ववत् । अर्थभेदात् पृथगुपन्यस्त ।

√श्रम् (श्रमु) ४/९१
श

तपसि खेदे च (प)
क्षी-मै-सा-काकृ-

√कलम् (कलमु) ग्लानौ (प) ।

√ग्लै १/ हर्षक्षये (प) ।

कात शा ।

√श्राम् (श्राम) १०/ मन्त्रे

खेदे—च ।

(प) वो ।

क्लेशने—जै ।

खेदतपसो —हे ।

तप खेदयो—वो ।

क—कलम्-, कलेम्-, कलुम्=श्रान्तौ, शैथिल्ये-वा पाँकर्नी ।

ग—सिन्धवो न श्राम्यन्ति-ऋ २, २८, ४, ९, २२, ४ । श्राम्यति-शब्दा
१४, ४, ३, ३१^३ ।

ङ—√सम्म (अक) = (१) खेदे, (२) श्लथे । सम्मङ्-उत्त १, ३७ ।

√श्रम् (श्रम्भु) १/३९०
मै-श-जै-काकृ-कात-
शा-हे-वो×

प्रमादे (आ)

क्षी-सा च ।

विश्वासे—ह्रि ।

√स्रम् (स्रम्भु) १/ प्रमादे
(आ) ।

क—श्रम् = विश्वासे-वा पॉकनी ।

ग—कामेषु विश्रम्भेत-भा पु ३,३,२३, विश्रम्भ्य-१,१९,२४ ।

√श्रा १/८०३ पाके (प) मित्त्वार्थ
श × पाठ ।
क्षी मै-सा च-जै-काकृ
कात्-शा-हे-वो ।
स्वेदे—वो ।
प्रयोज हि ।

ग—श्रपयति-वा स १,२२, श्रा ३,८,३,२० । श्रपयामास-वा रा
१,१४,३६ ।

+√श्रा २/४० पाके (प) √श्रै १/ पाके (प) ।
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात्-शा-हे-वो ।

ग—यदि श्रातो जुहोतन-ऋ १०,१७९,१ । श्रातम्-श्रा १४,३,१,३० ।

√श्रि (श्रिब्) १/८८२ सेवायाम् (ङ) ।
श (काकृ √श्री) क्षी मै-सा-च-जै-काकृ-
कात् शा हे ।
सेवने—वो ।

क—इलाइ = नतौ, आश्रये ।

ख—अवे स्त्रित (स्र्य्) = (आ) श्रितम्-वा पॉकनी ।

ग—शिश्राय मघजा कामम्-ऋ १०,४२,६ । श्रयते-ऐत्रा २,२, श्रा १,६,४,७ ।
श्रयति-अस्यु ११ ।

ङ—√सय (सक) = सेनायाम् । सयति-भग १३,६-पत्र ६१७ ।

+√श्रिम् (श्रिमु) १/४३० हिंसार्थ (प) <√स्रम् (ष्रुमु) हिंसार्थ
इत्यन्ये—मै । (प) ।

वा ग पल्लुले-महाशयो विस्मृतवान् ।

√श्रिम् (श्रिभि) १/४३१ हिंसार्थ (प) <√स्रम् (ष्रुम्) हिंसार्थ
इत्यन्ये—मै । (प) ।

वा ग पल्लुले महाशयो विस्मृतवान् ।

√श्रिष् (श्रिषु) १/६९७
शा ×

दाहे (प) ।
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात-शा-हे-वो ।
वेष्टने, आलिङ्गने—हि ।

√श्लिष् (श्लिषु) १/
दाहे (प) ।

ग—कस्येमा हृदि श्रेषाम सुष्टुतिम्-ऋ ४,४३,१, अभिश्रिष-८,१,१७,
कौ १,२४४ ।

छ—√सैंकना (<सैंखना <सेखना <श्रेषणम्) = भर्जने (दाहे) ।

√श्री (श्रीब्) ९/३
शा

पाके (उ) ।
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात-शा-हे ।
पचे—वो ।

√श्रा २/ पाके (प) ।

क—शेरा×, शेरा×इ = मिश्रणे-वा पॉकनी ।

ग—अभिशीणन्ति-ऋ ९,९३,३, कौ २,७७० । श्रीणाति-श्रा ४,१,४,८,
तात्रा ८,२,११ । श्रित-वा रा २,५६,२८ = पक् (तिल) । (श्रुतम्-तै ६,५,९,१) ।

√श्रु १/९२५
श-च-जै-शा-हे-वो ×

गतौ (प) ।
क्षी ।
श्रवणे—मै-सा-काकृ-कात ।

√श्रु ५/१६

क्षी-मै-सा-काकृ-कात ×, श

श्रवणे—च-जै-शा-हे ।
गतौ—जै-हे ।
गतौ श्रुतौ—वो ।

क—श्लॉइ = श्रवणे-श्लेडूए-, श्ल-वा पॉकनी ।

ख—अवे-सुरुनओइति = श्रृणोति ।

ग—रेवन्त हि त्वा श्रृणोमि-ऋ ८,२,११, १,१०९ ५ । श्रृणोति-श्रा १,४,३,४ ।
श्रृणुते-तैत्रा ३,१,५,७ ।

ड—√सुण (सक) = श्रवणे । सुणइ, सुणेइ-महा ।

छ—√सुनना = श्रवणे ।

+ √श्रेक् (श्रेकृ) १/८१
क्षी-श-कात-हे-वो ×
(च-√श्रक्)
(जै-√शेक्)

गत्यर्थ (आ) मै ।
मै-सा-च ।
गतौ—जै-काकृ-शा ।

√सेक् (सेकृ) १/ गत्यर्थ
(आ) ।
√सेक् (सेकृ) १/ गत्यर्थ
(आ) ।

√श्रै १/९०४
श×

क्षी मै-सा-च जै-काकृ
शा-हे ।
पचने—वो ।
स्वेदे—वो ।

√श्लेक् (श्लेक्) १/ ३३३०
गतौ (आ) जै ।
√स्रै १/ पाके (प) ।
√श्रा १/ पाके (प) मित्त्वार्थं
पाठ ।

क—शरारः, शररःइ = मिश्रणे-वा पॉकनी ।

ग—श्राय-तैआ ४, २, ६ ।

+√श्रोण् (श्रोणृ) १/४४८ सघाते (प)
श×

क्षी-मै-सा-च जै-काकृ
कात-शा-हे-वो ।

√श्लोण् (श्लोणृ) १/ च =
सघाते (प) ।

ग—प्रतिश्रोण स्यात्-ऋ २, १५, ७ । यद्श्लोणत् तच्छ्रोणा-तैत्रा १, ५, २, ९, ३, १, २, ५ । श्रोणि-बृहत्सहि ५६, ७ = कटि । उज्ज्वलदन्त श्रोणशब्दसिद्धयर्थ-मुणादि (३/६)-टीकाया √श्रु श्रवणे बाहुलकात् 'न' इत्युक्तवान्, तन्न सङ्गतम् "यद्श्लोणत् तच्छ्रोणा" इति तैत्तिरीयब्राह्मणात् । उणादौ श्रोणिशब्दोऽपि √श्रुधातो "वहिश्रुष्विति" उणा ४/५१-साध्यते तदपि न मनोरमम्, "श्रोणि श्रोणतेर्गतिचला-कर्मण । श्रोणिश्चलतीव गच्छत"-इति ४, ३, २, निरुक्तवचनसत्त्वात् ।

+√शलङ्क् (शलकि) १/८२
श-च×

गत्यर्थ (प)
क्षी-मै-सा-कात ।
गतौ—जै काकृ शा-हे ।
सर्पे—वो ।

√सलङ्क् (सकि) १/
गत्यर्थ (आ) मै ।
√सलङ्क् १/४१२०० गतौ
(आ) काकृ ।

+√शलङ्क् (शलगि) १/१५१
श-जै-काकृ-कात-शा×

गत्यर्थ (प)
क्षी-मै सा-च ।
गतौ—हे ।
व्रजे—वो ।

√श्रङ्क् (श्रगि) १/१५०
गत्यर्थ (प) ।

√शलथ् (शलथ) १/८०४
क्षी सा-श-च जै-काकृ
कात-शा हे-वो×

हिसार्थ (प) मित्
मै ।
शैथिल्ये—ह्नि ।

√शलथ (शलथ) १०/
दौर्बल्ये (प) ।

ग—श्रथद्दुकूल सनह्यती-भा पु ८, १२, २१, श्रथद्वसन०-१०, १६, ३१, १०, ३३, ११ । दृढ आशलथेत-भा पु ५, ५, ९ । शलथ०-शिशु ७, ६२ = शिशिल० ।

+√श्राख् (श्राखृ) १/१२७ श×	व्याप्तौ (प) क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- कात-शा-हे-वो ।	√श्राख् १/३७७ व्याप्तौ (प) काकृ । √शाख् (शाखृ) १/ व्याप्तौ (प) ।
-------------------------------	---	---

सुस्पष्टो विकास -√शाख् > √श्राख् > √श्लाख् इति ।

√श्राघ् (श्राघृ १/११४ श	कथने (प) क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ कात-शा-हे-वो ।	√शाल् १/ कथने (आ) वो ।
कथनम् = उत्कर्षाख्यानम्-क्षी ।		

ग—भूयिष्ठ श्राघेत-शत्रा ११,३,३,७ । श्राघते ज्ञातिमध्ये स्म-मभार
५,२६९५, स्वय श्लाघति कथितेन-३, १३३०६ ।

ङ—√सलाह (सक) = प्रशसने । वकृ-सलाहमाण-गा ३४६, सम्म १५९ ।

ड—√सलह (सक) = प्रशसने । कर्म -सलहिज्जइ-पि १३२ ।

छ—√सराहना (<सलाहणा <श्लाघनम्) = प्रशसायाम् ।

√श्लिष् (श्लिष) ४/७३ श	आलिङ्गने (प) क्षी-मै सा च जै-काकृ- कात-शा-हे । श्लेषे-वो ।	√श्लिष् (श्लिषु) १/ (प) । √श्लिष् (श्लिषु) १/ दाहे (प) ।
-----------------------------	---	---

ग—श्लिष्यन्तु-मन्त्रा १,८,३ । श्लिष्यति कामपि-गीतगो १,४४, ६,७ ।

ङ—√लिस् (सक) = आलिङ्गने-सूअ २,७,१० ।

ड—√लिस्स (सक) = आलिङ्गने । लिस्सति-सूअ १,४,१ (२) ।

+√श्लिष्(श्लिषु) १/६९३ श×	दाहे (प) क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- कात-शा-हे-वो ।	√श्लिष् (श्लिषु) १/६९२ दाहे (प) ।
------------------------------	---	--

सुस्पष्टो विकास -√श्लिष् > √श्लिष् । हिन्द्या √सेकना (<श्रेषणम्)
इति प्रयोग उपलभ्यत एव ।

+√श्लोक (श्लोकृ) १/७४ श×	सघाते (आ) क्षी-मै सा-च-जै-काकृ कात-शा-हे । सघाते वर्जने सर्जने-वो । ग्रन्थ -सा १/७७	श्लोक -निघ १/११ = वाङ्नाम । श्लोकः शृणोते-निरु ९,९, १ ।
सघात =		

ग—हसा इव कृणुथ श्लोकमद्रिभि -ऋ ३, ५३, १८ । श्लोकाय-शत्रा
८, २, ३, ३ ।

+√श्लोण् (श्लोणृ) १/४४९ सघाते (प)	√शूल (शूल) १ ५०६
श-च×	रुजाया सघाते च (प)
क्षी मै सा-जै काकृ-कात-	मै ।
शा हे-वो ।	√श्रोण् (श्रोणृ) १ ४४८
	सघाते (प) ।

ग—यदश्लोणत् तच्छ्रोणा-तैत्रा १, ५, २, ८, ।

+√श्वङ्क् (श्वकि) १/९० गत्यर्थ (आ)	√स्वङ्क् १/४१२dगतौ (आ)
श× (काकृ कात-	काकृ ।
√स्वङ्क्	गतौ—जै काकृ शा हे ।
	√ष्वक् (ष्वक्) १/ गत्यर्थ
	सर्पे—वो ।
	(आ) ।

+√श्वङ्क् (श्वगि) १/१४६ गत्यर्थ (प)	√श्वङ्क् (श्वकि) १/९२
क्षी सा श च-जै काकृ	गत्यर्थ (आ) ।
कात-हे वो×	√स्वङ्क् १/४१२dगतौ (आ)
	काकृ ।
	√स्वङ्क् १, ४५९ गतौ(प)जै ।
	३८p गतौ (प)कात, वो ।

+√श्वच् (श्वच) १/१६४ गतौ (आ)	√शु १/ गतौ (प) ।
श च×(कात-√स्वच्)	√शुक् (शुक्) १/ गतौ (प)
क्षी-मै-सा-जै काकृ	√श्वञ्च् (श्वचि) १/ गतौ
कात शा-हे ।	(आ) ।
गत्याम्—वो ।	

ग—मर्यायेष कन्या शश्वचै ते-ऋ ३, ३३, १० ।

√श्वञ्च् (श्वचि) १/१६५ गतौ (आ)	√श्वङ्क् (श्वकि) १/९०
श×(कात-√स्वञ्च्)	गत्यर्थ (आ) ।
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ	√श्वच् (श्वच) १/१६४
कात-शा हे ।	गतौ (आ) ।
गत्याम्—वो ।	

क—शुर्षक्-(नासिक्यम्-शुर्षक्-) शुक् =जृम्भणे, प्रसारणे-वा पौर्कर्णी ।

ग—उच्छ्वस्व पृथिवि-ऋ १०, १८, ११ ।

+√श्वल् (श्वल) १/५५०	आशुगमने (प)	√शल्ल (शल) १/ चलन
क्षी श च-कात् ×	मै सा-जै शा ।	सवरणयो (आ)
(काक्-√स्वल्)	आशुगतौ--काक् हे ।	√शल्ल (शल) १/ आशुगमने
	वेगे-वो ।	(प) ।

ग—श्वल्-सुश्रु १, ९६, ७ ।

+√श्वल् (श्वल्ल) १/५४९	आशुगमने (प)	√शल्ल (शल) १/ आशुगमने
श × (काक्-√स्वल्ल)	क्षी-मै-सा च-जै शा ।	(प) ।
	आशुगतौ-काक् कात्-हे ।	√श्वल् (श्वल) १/ आशुगमने (प) ।
	वेगे-वो ।	

√श्वस् (श्वस) २/५८	प्राणने (प)	श्वसिति-निघ २/१९=
श	क्षी मै-सा-च जै काक्-कात्-शा-हे ।	वधकर्मा ।
	प्राणे-वो ।	√सस् (सस) २/ स्वप्ने (प) ।

क—शुर्षस् = श्वसने-वा पॉकनी ।

ग—श्वसित्यप्सु हसो न सीदन्-ऋ १, ६५, ९ । श्वसति-छागलेयो २५०१३ ।

ङ—√सस (अक) = श्वसने । ससइ-रयण ६ ।

छ—√सुसाना * † = सगद्गद रोदने ।

छ—√सुसाना = निद्रागतस्य श्वसने, श्वसनशब्दे-बु ख ।

√श्वि (दुओश्वि) १/९९४	गतिवृद्धयो (प)
श	क्षी मै-सा-जै, काक् (उ)
	कात्-शा-हे वो ।
	गतिवृद्धौ-च ।

क—शौइ = उच्छ्वयने, वर्द्धने-वा पॉकनी ।

ग—विश्वयन्त्-ऋ ७, ५०, १ । अश्वयत्-शत्रा ४, २, १, ११ ।

छ—√सूजना (< श्वयनम्)-शोधरूपवृद्धौ ।

√श्चित् (श्चिता) १/७३३
श×

वर्णे (आ)
क्षी-मै-सा च-जै काकृ
कात शा हे ।
शौकस्ये—वो ।

√श्चिन्द (श्चिदि) १/
श्रैत्ये (आ) ।

क—शुआइत् = द्युतौ । लिथु -स्वित्रुओति = श्वेतम्, स्वच्छम् ।

ख—अवे स्पएत् (सुएत्) = द्युतौ—वा पॉकर्नी ।

ग—स (अग्नि) श्चितानस्तन्यतू रोचनस्था -ऋ ६,६,२, अशिश्चितत्-
८,५,१, नास्त्रिभिव्यश्चितन्-१०,७८,७ ।

+√श्चिन्द (श्चिदि) १/१०
श×(काकृ-
√स्चिन्द)
(कात-√स्चिन्द ?
-√स्चिद्)

श्रैत्ये (आ)
क्षी मै सा-च
काकृ शा-हे ।
श्रैत्ये—जै-कात ।
शौकस्ये—वो ।

√श्चित् (श्चिता) १/७३३
वर्णे (आ) ।

क—शुआइत् = द्युतौ, -द्—वा पॉकर्नी

+√ष्ट्यै १/८९५
श×

शब्दसघातयो (प)
क्षी-मै सा-काकृ-कात ।
शब्दे सघाते च—च शा-हे ।
जै ?
सहतौ ध्वनौ—वो ।

स्त्रियं स्याद्यतेरपत्रपणकर्मण -
निरु ३,२१,२ ।

“ष्ट्यै स्त्र्यै” उभयोरुपदेशे उपादानाद् “घात्वादे ष स ” (६१/६४) नास्ति
इति स्वामी । सायणस्तु मतमिदं स्मृत्वा निरास्थत्—१/८९५ । पुरुषकारोऽप्येवमेव
कृतवान् (१६ पृ) ।

ग—निष्ट्यायताम्—वा स ६,१५,३८,१८ । उत स निष्ट्याय सह वसति—तै
६,२४,१ ।

√ष्टिव् (ष्टिवु) १/५५९
श (काकृ-हिं √ष्टिव्)

निरसने (प)
क्षी-मै-सा च जै काकृ-
कात-शा-हे ।
निरासे—वो ।
भृत्कृतौ—भट्टमल्ल ।

√क्षीव् (क्षीवु) १/ निरसने
(प) ।

√क्षेव् (क्षेवु) १/ निरसने
(प) ।

√ष्टीव् १/ निरासे (प)

√स्त्रिव् (ष्त्रिवु)

‘निरसने’ इत्येके—क्षी । वो ।

श च-जै काक् कात शा × (हे) क्षी मै सा (द्र काशि ६/१/५४) ।

ष्टिवेरभ्यास्य तो वेति तन्त्रान्तरीयम्-मै १/५६१ । अस्य द्वितीयस्थकारष्ठकारो वेति वृत्ति -सा १/५५३ । आचार्येण शिष्येभ्य उभयथा प्रतिपादनादुभयमपि प्रमाणमिति व्याख्यातार —सा १/५५३ ।

क-स्प् (ह्) इण्- स्प्ऊ- स्प्ऊ= (निरसने) थूत्कतौ, वान्तौ—वा पौकर्नी ।

ग-घ्रीवति-जैत्रा १५७ । अवनिष्ठीवतो दर्पात्-मनु ८, २८२=इलेष्मणाऽपमानयत (मन्वर्थ) । घ्रीवन्त्यस्य च मूर्धनि-भा पु ११, २३, ३५ । तेन यत्राहमघ्रीवमभूत् तत्र तत् काञ्चनम्-कथासरि १०८, ७८ ।

+√ष्टिव् (ष्टिवु) ४/४ निरसने (प) मै ।
क्षी-जै शा (काक्- मै-सा च काक् कात हे ।
√ष्टिव् [ष्टिवु] निरासे—वो ।
तुल्य ष्टिवेरभ्यासस्य तो
वेति तन्त्रान्तरीयम्—
मै १/५६१ ।

+√ष्वक् (ष्वक्) १/९७ गत्यर्थ (आ) ष्व कति-निघ २/१४=
सा-श-च-जै काक् कात क्षी मै । गतिकर्मा ।
हे-वो × (शा- शा ? √ष्वक् (ष्वक्) १/ गत्यर्थ
√स्वक् (आ) सा ।
√ष्वक् १/३४६ गत्यर्थ
(आ) च, १/६६ गतौ
(आ) जै ।
महाभाष्येऽपि—“ष्वक्-
तीना प्रति०” (६/१/६४)
इति पठयते ।

घ—ओ सक्कति (< अवष्वक्कते) चरियापिटक-१ ३ ।

ङ—√सक्क (सक) =गतौ । सक्कइ-पि ३०२ ।

+√ष्वक् (ष्वक्) १/१०० गत्यर्थ (आ) पूर्ववत् ।
क्षी-मै-श च-जै × सा-कात ।
गतौ—काक्-शा-हे ।
सर्पणे—वो ।

परिष्वस्विकत० }
ग—परिस्वस्विकत० }—हालसात० परिशिष्टे ५१,५९।
परिष्विकत० }

+√सस्त् (षस्ति) ०/७० स्वप्ने (प) मै । सम्+√स्था=सस्थ>√सस्त्
क्षी श च काकृ-कात्× मै-सा-जै शा हे-वो । इति वागीश ।
√सस्त् (सस्ति) २/६७ ससने (प) इति √सस्त् (षस) २/ स्वप्ने
मै सा श च-जै काकृ-कात् चैके-क्षी । (प) ।
शा हे-वो× क्षी ।

+√सग् (षगे) १/७८३ सवरणे (प) इति <√स्थग् (षगे) सवरणे
श× दुर्ग—क्षी । (प) ।
क्षी मै-सा-च जै काकृ-
कात् शा हे ।
सवृत्तौ—वो ।

√सघ् (षघ) ५/२० हिंसायाम् (प) >√चषघ् (चषघ) हिंसा-
श क्षी-मै-सा-च जै-शा हे । याम् (प) इत्येके-क्षी ।
(काकृ/सिघ्) (कात् √सह् १/२०४) गतौ (प)
√सग्) काकृ ।
हिंसे—वो । √सह् (षह) १/ मर्षणे
साहचये—हि । (आ) ।

क—सघ्-, सङ्गह्-नासिक्यम्-सङ्गह्=पराजये, जये ।

ख—अवे अजात=अजेयम् ()-वा पौर्णमी ।

ग—असध्नोत्-जैब्रा १७९^१, सध्नयात्-जैब्रा १७९ । सध्यासम्-तैआ
४,३,३ । असध्नोर्भारम्-ऋ १,३१,३, गिर सघत्-ऋ १,५७,४ ।

√सच् (षच) १/१६१ सेचने (आ) । सिषक्तु सचत इति सेवमा
श× क्षी मै-सा-च काकृ नस्य—निरु ३,०१,५ ।
कात्-हे । साक्षतिराप्नोतिकर्मा-निर
सेवने—शा-वो । ११,२१,२
सेवायाम्—जै ।
साहचर्ये—हि ।

क—सकु=अनुसरणे, सघटने । लिथु-सोक्ति, लैति सकुऑर्-ई=साहचर्ये ।

ख—अवे हचैते=सचते—वा पॉकनी ।

ग—ताभि सचते गोपिति सह-ऋ ६,२८,३, पुष्यन् रयि सचते-४,१२,२ ।

✓सच् (सच) १/३९८
मै-श-काकृ कात-शा ×

समवाये (प) इति
चन्द्र —क्षी ।

<✓सप् (षप) समवाये
(प) ।

क्षी सा च जै हे ।

सम्बन्धे—वो ।

साहचर्ये—ह्वि ।

समवाये—मै ।

(क्षी) मै सा ।

सचति-निघ २/१४=
गतिकर्मा ।

✓सच् (षच) १/१००५
(क्षी १६१) श च जै-
काकृ कात शा हे-वो ×

क—, ख-पूर्ववत् ।

ग—सचते-शत्रा २,३,२,९, कात्रा २,१,३,१७ । सिषक्ति-शात्रा २४,७ ।

सिषक्तु-शत्रा २,३,४,३५ ।

✓सञ्ज् (षन्ज्) १/९७२
श

सङ्गे (प)
क्षी मै-सा च जै-काकृ-
कात शा-हे-वो ।

✓सज् १/६४f गतौ (प)
काकृ ।

✓सञ्ज् १/३१३१ हिंसाग्यो
(प) काकृ ।

क—सैज् (ग्)-नासिक्यम्-सैग् (ज्)=बन्धने-वा पॉकनी । लिथु-
सगित=बन्धने--जू पॉकनी ।

ग—सजन्ति-तैत्रा १,६,१०,५ ।

ड—✓सज् (अक)=आसक्तौ, (सक) आलिङ्गने । सज्जइ-उत्त २५,२० ।
सज्जह-गाया १,८-पत्र १४८ ।

+✓सट् (षट्) १/३०९
श (काकृ-✓वट्)
लैपिकी त्रुटि ।

अवयवे (प)
क्षी-मै-सा च जै काकृ-
कात शा-हे ।
अशके—वो ।

✓सट् १/९२० (प) काकृ ।

ग—सदास्तस्य पञ्च चक्रे-मभार ३,१५७८५ ।

√सद् (षद्ल) १/८३९
वो×, श

विशरणगत्यवसादनेषु (प)
क्षी-मै-सा काकृ-
कात शा-हे ।
विशरणे—च ।
शातने गतिविशरणयोश्च—जै ।
उपवेशने—ह्वि ।

√शट् (शट) १/ रुजावि-
शरणगत्यव (प) ।
√शद् (शद्ल) १/ शातने
(प) ।

क—सद् = उपवेशने-वा पॉकर्नी ।

ख—अवे हिदैति = (नि) सीदति, उपवेशने-जू पॉकर्नी ।

ग—अभि सीदति-ऋ ९,७,५ । सीदति-शत्रा ६,२,१,५ ।

ङ—√सीअ (अक) = (१) विषादे, (२) श्रान्तौ, (३) पीडायाम्, (४) फल्ने ।

सीअइ-पि ४८२ ।

+√सद् (षद्ल) ६/१४६
श×

विशरणगत्यवसादनेषु (प)
क्षी मै सा काकृ कात-
शा-हे ।
अवसादे—च ।
शातने गतिविशरणयोश्च—जै ।
विषादे शरणे गतौ—वो ।

शरणम् = हिंसा-दुर्गादास ।

√सन् (षण) १/४३८
श×

भक्तौ (प) क्षी ।
सभक्तौ—
मै-सा-च-जै-काकृ-
कात-शा-हे वो ।

√सन् (षण) ८/२ दाने (उ) ।

ग—सनेम सनन्त -ऋ ७,५२,१ । सनेम्-तैत्रा १,२,१,१५, मना २,५० ।

√सन् (षणु) ८/२
श

दाने (उ)
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात शा-हे वो ।

क—सन् = प्रापणे, दाने-वा पॉकर्नी ।

ग—अग्निं सनोति वीर्याणि-ऋ ३,२५,२ । सनोति-ऐत्रा १,१३, शत्रा
६,४,३,१० ।

√सप् (षप) १/३९८
श × (च-जै—√सच्)

समवाये (प)
क्षी मै-सा च-जै-काकृ-
कात शा-हे ।
सम्बन्धे—वो ।

√सच् (सच)

समवाये इति चन्द्र —क्षी ।

वस्तुतश्चान्द्रे धातुपाठे √सच् (षच) १/१४० समवाये (प) इति षोपदेश
पाठो विद्यते ।

क—सप् = प्रेरणे ।

ख—अवे हप् (हप्सि, हप्ती) = ग्रहणे, धारणे, आश्रये—जू पॉकनी ।

ग—अभि सपन्ते—ऋ ७, ३८, ५, सपेम-६, १५, १०, शत्रा १४, १, ४, १६ ।

+√सम् (षम) १, ८१३
श-जै ×

अवैकल्ये (प)
क्षी ।

√सम् (षम) १/ अवैकल्ये
(प) ।

वैकल्ये—मै-सा-च-
काकृ कात शा-हे-वो ।

√सम १०/ वैकल्ये (प) वो ।
√क्षम् १०/३५० क्षान्तौ
(प) काकृ ।

वैकल्यम् = विह्वलीभाव -दुर्गादा ।

+√सय् (षय) १/४७६
क्षी-मै श-च-जै-काकृ-
कात-शा-हे वो ×
ग—सय० (विशेषण)—ऋप्रा १४, १५ ।

गतौ (आ) इति कचित् <√नय् (णय) गतौ (आ) ।
—सा ।

सा ।

ग—सय० (विशेषण)—ऋप्रा १४, १५ ।

√सर्ज् (सर्ज) १/२२०
मै-सा-श काकृ ×

अर्जने (प)
क्षी-च-कात-शा-हे वो ।
सर्जने—जै ।

√सर्ज् १/४२५f गतौ (आ)
काकृ ।

कर्कशशब्दे, क्रन्दने—हि ।

√सर्ज् (षर्ज) १/१२२
क्षी-श-च-जै-कात शा हे ×

अर्जने—मै ।
मै सा काकृ ।

ग—शकटीरिच सर्जति—ऋ १०, १४६, ३ । प्रारब्ध न सर्जन्ति (?)—पञ्चत
२००, २१ ।

+√सर्व् (सर्व) १/४१८ गतौ (प)
 श×(काकृ-√सर्व्
 [सर्व]) क्षी मै-सा-च-जै-काकृ
 कात-शा-हे।
 सर्पणे—वो।
 √सर्व् (सर्व) १/४१९ गतौ (प)।

+√सर्व् (सर्व) १/५८६ हिंसायाम् (प) गतौ (प)
 क्षी श च जै काकृ- मै-सा। √शर्त् (शर्व) १/ हिंसायाम्
 कात-शा-हे-वो× (प)।

+√सल् (सल) १/५४६ गतौ (प) गतौ (प)।
 श जै काकृ कात× क्षी-मै-सा-च शा-हे वो। √शल् (शल) १/ गतौ (प)।
 (च-√पल्) √सृ १/ गतौ (प)।
 √षल् इति भाष्यम्।
 छ—सलना (बु ख) =पङ्के मजनम्।

√सश्च (षश्च) १/१९९ गतौ (प) इति <√सस्ज् (षस्ज) गतौ (प)।
 मै-श-च-जै-काकृ-कात शिव—क्षी √सश्च १/५२३ गतौ (प)
 शा× क्षी-सा-हे वो। जै।
 साहचर्य—हि। √सच् (षच) १/ समवाये
 (उ) मै।

क—सेचु=अनुसरणे।

ख—अवे हचुते, हछैति=सश्चति वा पौकर्णी।

ग—सश्चत्-ऋ २,२२,१। सश्चसि-शत्रा २,३,४,३८। अप सश्चिरे-
 ऋ ५,२०,२।

√सस् (षस) २/६७ स्वप्ने सस्ति-निघ ३/२२=स्वपिति-
 श क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ कर्मा।
 कात शा-हे।
 स्वापे—वो।

ग—अचित्रे अन्त पणय* ससन्तु-ऋ ४, ५१, ३। सस्ति-ऋ १,२९,३,
 ४, १, १०३

+√सस्ज् (षस्ज) १/१९९ गतौ (प)	>√सश्च् (षश्च) गतौ (प)
श-जै-काकृ शा ×	क्षी मै-सा-च कात-हे । सर्पणे—वो ।
१/२००	भाष्यप्रयोगादयमात्मने- पद्यपि—सा ।

ग—सज्जति-तैआ १, ११, ८, नाप. ३, ६३ । सज्जते-१ सन्यासो २, ९०, पिण्डब्रह्माण्डो ३, ६३ ।

ङ—√सज्ज (अक) = तत्परतायाम्, (२)-सक -सज्जने । सज्जेद्, सज्जेति-कुमा ।

छ— $\left. \begin{array}{l} \sqrt{\text{सजना}} \\ \sqrt{\text{साजना} \# \dagger} \\ \sqrt{\text{सजोना}} \end{array} \right\} = \text{सज्जने ।}$

छ—√छजना = सज्जने, शोभने (२) उपयुक्तत्वे ।

√सह् (षह) १/८३७	मर्षणे (आ)	√सह् (षह) ४/ सम्भक्तौ
श ×	क्षी-मै-सा च जै-काकृ- कात-शा हे । शक्तौ—वो ।	(प) ।

क—सह् = मर्षणे, धारणे-वा पौकनी ।

ग—सह्ध्वै-ऋ ६, १, १, ७, ३१, १० । सहते-शाआ १२, ४, शत्रा ७, ४, २, ३३ ।

ङ—√सह् = मर्षणे । सहद्, सहति = उव, महा, कुमा ।

छ—√सहना = मर्षणे ।

√सह् (षह) ४/२१	संभक्तौ (प)	<√सुह (षुह) शक्यर्थे
श-च-जै-शा ×	इति दुर्ग —क्षी शक्यार्थे—मै । 'चक्यर्थे' आत्रेयमैत्रेयदुर्गा- —सा । शक्तौ—काकृ कात हे वो ।	(प) ।

सहेरिह पाठो न्यासकारहरदत्तरामदेवादीनामप्यनभिमत, यत् तत्र तत्र भौवा-दिकमेवाहु —सा ४/२१ ।

ग—सह्यामि-मै-इति हि । मया नोपलब्धम् । साह्याम-वनदुर्गो ४५९ २२
[ऋ १०, ८३, १] ।

[+] \sqrt साध् (षाध) ५/१७ ससिद्धौ (प)

श-मै× क्षी-मै-सा च-जै-काकृ
कात-शा-हे ।
सिद्धौ—वो ।

\sqrt साध् (साध) 'ससिद्धौ' इत्येके—क्षी ।
श-च-जै-काकृ-
कात-शा×

क—से (इ)ध्- सीध्-तथा सेध्=निमीलने, ग्रन्धने ।

ख—अवे हाद्=आदेशे, परिवर्तने-जू पॉकर्नी ।

ग—भौवादिक —साधति-ऋ ६, ७०, ३, साधन्-६, ६६, ७ ।

ङ— \sqrt साह (सक)=(१) सिद्धौ, (२) वशीकरणे । साहइ, साहेइ-भग,
कप्प, उव, प्रासू २७, महा ।

छ— \sqrt साधना=सिद्धौ, (२) सधाने (लक्ष्ये), (३) मापने, (४)
अभ्यासे, (५) शोधे, (६) सत्यप्रमायाम्, (७) निर्धारणे ।

\sqrt सि (षिन्) ५/२ बन्धने (उ)
श क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ
कात-शा-हे ।
बन्धे—वो ।

ग—असिनोत्-जैब्रा -हि । पाठस्तु-असिनात्-जैब्रा १६० इत्युपलभ्यते ।

\sqrt सि (षिन्) ९/५ बन्धने (उ)
श क्षी मै-सा-च जै-काकृ कात-
शा-हे ।
बन्धे—वो ।

क—साइ-, सूइ-, सि-, सी = बन्धने ।

ख—अवे हा (य्)=बन्धने (वर्तमा -हयेर्इति, हित=सितम्), हित्=
युगनद्धौ द्वौ ततोऽधिका वाश्वा -वा पॉकर्नी ।

ग—उत्सिनाति-ऋ १, १२५, २ । सिनीत् -कठो २, १ । सिनीथ -ऋ
७, ८४, २ ।

✓सिच् (षिच) ६/१५१ क्षरणे (उ) ✓सिक् सेचने-सौ धा-वो।
 जै×,श क्षी-मै-सा-च-जै-काङ्-
 कात-शा हे वो ।

क—साङ्क्=क्षरणे-वा पॉकनीं । लैति सिअत्, पु उ ज, म उ ज-
 साङ्क्=मूत्रम्-जू पॉकनीं ।

ख—हृएक्-,हिञ्चुँति (हिचैति)=सिञ्चति, सेचने, क्षरणे-वा पॉकनीं ।

ग—सिञ्चति-ऐआ २,५,१, शत्रा ६,३,१,७, कात्रा १,३,४,१२ । सेचते-तैत्रा
 २,४,३,१० ।

ङ—✓सिच (सक)=सेचने, विक्रिणे । सिचइ-महा ।

छ—✓सीचना (<सिञ्चनम्)=सेचने, (२) क्लेदने ।

+✓सिट् (षिट) १/३०० अनादरे (प)

श क्षी मै सा-च-जै काङ् कात शा-हे वो ।

ग—षिङ्गैरगद्यत ससम्भ्रममेव काचित्-शिशु ५,३४=वितै (सर्वङ्कषा) ।

उ—✓सिट (पिटाना)=नम्रीभावे, सङ्कोचे, सम्पिण्डे ।

छ—✓सीटना=विकल्पने, मुधा प्रशसने ।

✓सिध् (षिधु) १/४५

गत्याम् (प)

सेधति-निघ २/१४=

श

क्षी-मै-सा-च-काङ् कात-

गतिकर्मा ।

शा-हे वो ।

गतौ—जै ।

✓सिध् (षिध)

गत्याम् (प) निर-

श च-जै-काङ् कात शा×

नुबन्धपाठे तु-क्षी ।

क्षी मै-सा हे-वो ।

ग—अपसेध-ऋट् ६,४७,२९ । सेधति-तैत्रा २,४,१६, ते सेधन्ति पथो वृकम्-
 ऋट् १, १०५, ११ ।

छ—✓सेधना (<सेधनम्)=दूरीभावे, अपसारणे ।

छ—✓सिधाना * =गमने, प्रस्थाने ।

+✓सिध् (षिधू) १/४६

शास्त्रे माङ्गल्ये च (प)

श×

क्षी-मै सा काङ्-कात ।

शिष्टौ—च ।

शास्त्रमाङ्गल्ययो —जै-शा हे ।

शिवे शास्त्रे—वो ।

शास्त्रम् = शास्त्रविषय शासनम् ।
माङ्गल्यम् = मङ्गलविषया क्रिया—क्षी ।

पूर्वस्यैव धातोर्थान्तरे प्रपञ्च ।

ङ—द्रष्ट √सिध् ४/७९ ।

√सिध् (षिधु) ४/७९	सराद्धौ (प)
श	क्षी मै-सा-च काकृ कात शा हे ।
केचिद्बुद्धित पठन्ति	सिद्धौ—वो ।
तदसत्-सा ४/८४	

क—सा २(इ)ध्-, सिध्-, सीध् तथा सूध् = निमीलने, साफल्ये-वा पौकनी ।

ग—यस्मादृते न सिध्यति यद्वा -ऋ १,१८,७ । सिध्यति-सात्रा ३,४,७ ।

ङ—√सिञ्ज (अक) = (१) निष्पत्तौ, (२) पाके, (३) मुक्तौ, (४) माङ्गल्ये, (५) गतौ, (६) शासने । सिञ्जइ-भग , महा ।

छ—√सीञ्जना } = पाके ।
छ—√सिञ्जाना }

+ √सिन्व (षिवि) १/५८२ सेचने (प) अन्ये-सा < √निन्व् (णिवि) सेचने
क्षी-मै-श च-जै-काकृ- सा । (प) ।
कात शा हे-वो ×

√सिभ् (षिभु) १/४३०	हिसार्थ (प) इत्येके	< √सृभ् (षृभु)	हिसार्थ
क्षी श-च काकृ कात-	—मै, सा ।	(प) ।	
शा हे वो ×	हिसायाम्—जै ।	√श्रिभ् (श्रिभु) १/	हिसार्थ (प) इत्यन्ये—
			मै ।

+ √सिम्भ् (षिम्भु) १/४३१	हिसार्थ (प) इत्येके-मै	< √सृम्भ् (षृम्भु)	हिसार्थ (प) ।
क्षी श-च काकृ कात ×	मैसा ।		
	हिसायाम्—जै-शा-हे ।	√श्रिम्भ् (श्रिम्भु) १/	हिसार्थ (प) इत्यन्ये—
	हिसने—वो ।		मै ।

ग—सिम्भुक०-पञ्चत १९१,२४ ।

+√सिल् (षिल) ६/८४
श

उच्छे (प)
क्षी मै सा-च-जै काकृ
कात शा हे-वो ।

√शिल् (शिल) ६/ उच्छे
(प) ।

ग—सिलाची-अ वे ५,५,१,८ । सिलक०-इन्दिशे स्तू १,१९३, २५५ ।

√सिव (षिवु) ४/२

तन्तुसन्ताने (प) ।
क्षी-मै सा च-जै काकृ-
कात शा हे ।
तन्तुततौ—वो ।
ऊतौ—हे (उतौ—किस्ते-सस्क) ।

√सीव्, √स्यू

हि ।

क-सुऊ, सीऊ=सीवने-वा पॉकनी ।

क—सीऊ, सिऊ=सीवने । (लिथु सिउतस्=स्यूतम्)—जू पॉकनी ।

ग—सीव्यत्वप सूच्या-ऋ २,३२,४ । सीव्यति-ऐब्रा ३,७, तैब्रा ३,१०,११,७

ड—√सिक्व (सक)=सीवने । सिक्वइ-विसे १३६८ ।

ड—सीव (सक)=सीवने-आचा ।

छ—√सीवना } =युतौ, सीवने ।
छ—√सीना }

+√सीक् (सीकृ) १/७५
क्षी मै-श च जै शा-हे×

सेचने (आ) इति
धनपालकाश्यपौ—सा ।

<√शीक् (शीकृ) सेचने
(आ) ।

सा काकृ-कात ।

सेके गत्याम्—वो ।

स चाय पक्ष 'शीकर' इति प्रयोगाननुगुणं—सा ।

ग—स नर्मदारोधसि सीकराद्रेँ —रघु ५,४२ ।

√सु (सु) १/९२६
श×(जै-√सु)
मुद्रणदोष स्यात्

प्रसवैश्वर्ययो (प)
क्षी-मै-सा-जै शा-हे ।
प्रसवे—च काकृ कात ।
ऐश्वर्यप्रसवयो —जै शा-वो ।

क—सॉइ-, सु-, सू=प्रसवे-वा पॉकनी ।

ग—सवति-हि । मया नाधिगतम् । सोष्यति-छान्दो ३,१७,५ । सोष्यन्ती-
शब्रा १४,९,४,२२ ।

+√सु (षु) १/९४४ गतौ (प) √सु १/ गतौ (प) ।
 क्षी श-च-जै शा हे× मै-सा-काकृ-कात-
 (काकृ-√सू) वो (उ) ।
 पूर्वस्यैव प्रपञ्चो धातो ।

√सु (षु) २/३० प्रसवैश्वर्ययो (प) √सु (षु) १/ प्रसवैश्वर्यो
 च×, श क्षी-मै सा-जै शा हे । (प) ।
 ऐश्वर्यप्रसवयो —
 (जै-शा) —वो ।
 प्रसवे—काकृ कात ।

ग—सुसाव-ऋ ४,१८,१०, १०,८७,२३, सुवे-१०,१२५,१० ।

√सु (षुञ्) ५/१ अभिषवे (उ) √सु (षु) १/ प्रसवैश्वर्ययो
 श क्षी मै-सा-च-जै-काकृ- (प) ।
 कात-शा-हे । √सु (षु) २/ प्रसवैश्वर्ययो
 सन्धाक्लेदपीड- (प) ।
 मन्थे—वो ।

क—सॉइ-, सैउए- सू = क्षरणे, इच्योते, द्रुतगतौ, प्रवाहे ।

ख—अवे हुनओइति = सुनोति-जू पॉकर्नी ।

ग—सुनु सोमम्-ऋ १,२८,६ । सुनोति-शत्रा १२,८,२,१२, ताम्रा १२,९,१२

+√सुम्भ् (षुन्भ) १/४२६ भाषणे हिसायाञ्च (प) <√शुम्भ् (शुन्भ) भाषणे
 मै श च जै काकृ- इति गुप्त —क्षी । हिसायाञ्च (प) ।
 कात शा× क्षी सा-हे ।
 दीप्तौ हिसने च—वो ।
 'सुम्भनाद्यर्थे' इत्येके-
 क्षी ६/४३ ।
 ९/ श्वासावरोधे—ह्रि ।

ग—सावष्टम्भनिषुम्भसम्भ्रम०—मालतीमाध ५,२० । कुषुम्भम् ?

छ—सुम्ह (<सुम्भ*) = जातिविशेषनामधेयम् ।

छ—सुभी = अयश्छेदनोपकरणमश्रिविहीनम् ।

+√सुर् (सुर) ६/६० ऐश्वर्यदीप्त्यो (प) √सु (षुञ्) ५/१ अभिषवे
 मै सा-श-च-जै- क्षी-हे । (उ) ।
 काकृ कात× दीप्तैश्वर्ययो —शा । सुरा सुनोते -निरु १,११,२

√सुर् (पुर) श-शा×	भैश्ययो —वो ।
	ऐश्वर्यदीप्त्यो (प)
	इति दुर्ग —क्षी ।
	क्षी-मै-सा-जै-काकृ-
	कात हे ।
	ऐश्वर्ये—च ।
	दीप्तैश्वर्ययो —जै ।
भैश्ययो —वो ।	

ग—सुरा इत्यभिविश्रुता -वा रा १,४५,४८ । (दुर्मदासो न सुरायाम्-ऋ स ५,७,१९,१) ।

+√सुह् (बुह) ४/०१ श	शक्यर्थे (प)
	क्षी-सा ।
	'सभक्तौ' इति दुर्ग —क्षी ।
	शक्यार्थे—मै ।
	चक्यर्थे—सा ।
	शक्तौ—च काकृ कात हे ।
	शकने—जै ।
शक्तौ वृषि च—वो ।	

शक्यर्थ = वृषि —क्षी ।

चक्यर्थ = वृषि इति स्वामिधनपालशाकटायना*—क्षी ।

ग—अहेरिव गणाद् भीत सौहित्यान्नरकादिव ।

कुणपादिव च स्त्रीभ्यस्त देवा ब्राह्मण विदु ॥ मभार १२,२४४, १३ ।

छ—सुह्-गौडदेशात् पश्चिमस्या प्राचीन प्रदेश, (०) यवनाना जातिविशेष ।

√सू (षूङ्) २/०० श	प्राणिगर्भविमोचने (आ)	√सु (बु) २/३० प्रसवै- श्वर्ययो (प) ।
	क्षी मै सा-जै-काकृ-	
	कात शा हे ।	
	प्रसवे—च ।	
	सूतौ—वो ।	

क—सौङ्-, (सुङ्-), सु-, सू=जनने-वा पौकनी ।

ग—असूत पूर्वे वृषभ-ऋ ३,३८,५ । सूते-तैत्रा १,८,६,४, त्रिपुरातापिन्यु १,२०^३ । आयुष्मन्त सुत सूते-मनु ३,२६३ ।

√सू (षूड्) ४/०४
श

प्राणिप्रसवे (आ)
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ
कात-शा-हे ।
सूतौ-वो ।

√सू (षूड्) २/ प्राणिगर्भं
विमोचने (आ) ।
पूर्ववत् ।

क—सॉइ-, (सेउए-) सु-, सू=जनने-जू पॉकनी ।
ग—सूयते-मन्त्रिको ४, गी ९, १८ । सूयन्ते-मैत्र्यु ६, १६ ।

√सू (षू) ६/१२७
श

प्रेरणे (प)
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-कात-शा-हे ।
क्षेपे-वो ।

क—सॉइ-, सु-, सेउए=प्रेरणे । हिन्ती शुउआइ=प्रेरणे, उक्त्वथने ।
ख—अवे हव=सव—जू पॉकनी ।

ग—सविता सुवाति-ऋ ७, ४०, १, (सुष्यन्ती-५, ७८, ५) । सुवत्-तैआ
३, ११ । अभिषुवति-काठ १३, २ । सुवति-शत्रा ५, ३, ३, ४ ।

√सूड् (षूड्) १/२४
श X

क्षरणे (आ)
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात-शा-हे ।
निरासे-वो ।
हिंसायामपि वर्तते—
सा ।
आदेशे-हि ।

क—सूआड्=मधुरम् । लिथु सूड्ति (गॉथि सूट्स्)—वा पॉकनी ।
इंग्लि सूट् (=मुशुण्ड्यादिप्रयोगेण मारणे)—वागीश । तुल सायणीयेनार्थेन ।

ग—असुषूदन्त-तैत्रा १, ७, ४, ४ । सूड्-शत्रा ८, ७, ३, २१ ।

ङ—√सूड् (सक)=छेदने, विनाशे, । कर्म-सूडिज्जतु-पण्ह १, २-पत्र २९ ।

छ—√सूट्बौ (बु ख)=ताडने ।

√सूक्ष् (सूक्ष्) १/६५७
मै-श-कात-शा X

अनादरे (प) इति
चन्द्र—क्षी
क्षी-च-जै-काकृ-हे ।
आदरे—सा ।
'अनादरे' इति कचित् पठ्यते
तदसत्—सा ।
नादरे—वो ।
ध्याने अवधाने—हि ।

<√सूक्ष् (सूक्ष्) अनादरे
(प) ।

√सूर्क्ष् (सूर्क्ष) १/६६९ अनादरे (प) मै ।
क्षी सा-श च-जै काकृ- नादरे—वो ।
कात शा-हे×

क—सूर्क्ष् = व्याकुलम्, उद्विग्नम्, चिन्तितम् । दु खे । गौथि सूर्क्ष् =
दु खम् । पु आइत्, ँग्लो-सैक्साँ साँर्ग, पु सैक्साँ, पु उ ज साँर्ग =
दु खम्—वा पौकनी ।

ग—सूर्क्षति-गोत्रा २, ३, ९, सूर्क्षत-२, २, १० । सूर्क्षेत्-आपस्त २, २८, ९ ।

+√सूर्क्ष्य् (सूर्क्ष्य) १/५१० ईर्ष्यार्थ (प) √सूर्क्ष् (सूर्क्ष) १/ अनादरे
मै-सा श-च× क्षी-जै-कात-शा हे । (प) ।
ईर्ष्यायाम्—काकृ । √सूर्क्ष्य् (सूर्क्ष्य) १/ अना
ईर्ष्ये—वो । दरे (प) ।
√सूर्क्ष्य् (सूर्क्ष्य) १/५१० ईर्ष्यार्थ—मै ।
क्षी-श जै-काकृ-कात शा× मै सा च-हे ।
(च-√सूर्क्ष्) ईर्ष्ये—वो ।

ग—असूर्क्ष्येत्-काठ १०, ६, मा सूर्क्ष्येत्-३४, १७ । नर्तून् सूर्क्ष्येत्-न्याय
मालाव २४८ ।

+√सूर्क्ष्य् (सूर्क्ष्य) १/६५७ अनादरे (प) >√सूर्क्ष् (सूर्क्ष) अनादरे
मै-सा-श-च-जै-काकृ× क्षी कात शा हे । (प) इति चन्द्र -क्षी ।
(हे) अनादरे ईर्ष्ये—वो ।
पूर्वस्यैव धातो. प्रपञ्च ।

+√सूर्ष् (सूर्ष्) १/६७० प्रसवे (प) √शूर्ष् (शूर्ष्) प्रसवे (प)
श-जै-शा× क्षी मै-सा च-काकृ- इति चरक -क्षी ।
कात-हे वो । (सूर्यन्ती-ऋ ५, ७८, ५)
√सूर्ष् (सूर्ष्) १/६६६ 'प्रसवे' केचित्, तदनार्षम्,
क्षी-मै-श-च-जै-काकृ- षोपदेशलक्षणविरोधात्—
कात× सा, शा ।
प्रसवे—वो ।

ग—सूर्षणा-अ वे १, ११, ३, सूर्षा-१, ११, ३ ।

√सृ १/९१९
श

गतौ (प)
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात-शा हे-वो ।

√सृप् (सृप्ल) १/ गतौ (प) ।

क—सृ=प्रवाहे, द्रुतगतौ ।

ख—(अवे सरैति)—जू पॉकनी ।

ग—सरन्नाप०—ऋ ४,१७,३, ससार-४,३०,११ । असरत्-तैआ १,३०,१ ।

ङ—√सर (सक)=(१) सर्पणे, (२) अवलम्बने, (३) अनुसरणे ।

कृ-सरणीअ-चउ २७ ।

छ—√सरना (<सरणम्)=चलने, (२) भ्रमणे, (३) निर्वाहे ।

√सृ ३/१७
श जै×(शा)

गतौ (प)
क्षी मै सा च जै-काकृ कात
शा-हे वो ।

क—पूर्ववत् ।

+√सृज् (सृज) ४/६५
श

विसर्गे (आ)
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ कात-
शा हे-वो ।

ग—ससृज्यन्ते परस्परम्—मभार १०,९३६० । (वायु) ससृज्यते सरसिजैर-
रुणाशुभिन्नै—रघु ५,६९=सगच्छते (सजी) ।

√सृज् (सृज) ६/१३३
श

विसर्गे (प)
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
कात-शा-हे वो ।

क—सृज् (गु)=क्षेपणे, विसर्गे ।

ख—अवे ह्रूजैति, ह्रूजैति=सृजति—जू पॉकनी ।

ग—अवसृजन्ति—ऋ ५,३०,१३ । सृजति—ब्रह्मो १, नृपू २,८, त्रिता
४,९ । सृजते—मुण्डको १,१,७, शत्रा २,५,१,११ ।

छ—√सृजना* } =रचनायाम् ।
छ—√सिरजना* }

√सृप् (सृप्ल) १/९६८
श (जै√सृ) भ्रष्ट पाठ ।

गतौ (प)
क्षी मै-सा च जै
काकृ कात-शा हे ।
गत्याम्—वो ।

सर्पति निघ २/१४=गतिकर्मा ।

क—सर्प^१ = रिङ्गणे, सर्पणे । (लैनि सर्पो)—जू पॉकर्नी ।

ग—उप सर्प मातर भूमिमेताम्—ऋ १०, १८, १० । सर्पति—शब्दा ७, ४, १, २७ ।

ङ—√सप् (सक) = गतो, (२) आक्रमणे । सप्ति—सुर २, २४३ ।

- +√सृम् (सृभु) १/४२४ हिंसार्थ (प) √सृम् (सृन्भु) १/
 मै-श जै-काकृ शा × क्षी-सा च कात । हिंसार्थ (प) ।
 (कात √शृम्) हिसायाम्—हे ।
 हिसे—वो ।
- √सृम् (षृभु) १/४३० हिंसार्थ —मै-सा ।
 क्षी-श-च-जै कात शा-हे- भर्त्सनहिसयो —काकृ ।
 वो ×

सृवर्जम्—६/१/६४ इति भाष्येणाषोपदेशस्यापि ग्रहणात्—क्षी ।

- +√सृम् (सृन्भु) १/४२५ हिंसार्थ. (प)
 मै श-जै काकृ-शा × क्षी सा-च कात ।
 हिंसायाम्—हे ।
 हिसे—वो ।
- √सृम् (षृन्भु) १/४३१ हिंसार्थ —मै-सा ।
 क्षी-श-च-जै-कात शा-हे- भर्त्सनहिसयो —काकृ ।
 वो ×
- +√सेक् (सेकृ) १/७८ गत्यर्थ (आ) इत्यन्ये- <√शीक् (शीकृ) गत्यर्थ
 मै श-च जै-काकृ-कात क्षी । (आ) ।
 शा × क्षी सा । √सीक् १/४२ गतौ (आ) ।
 गतौ—हे । काकृ ।
 गत्याम्—वो । अत्र क्वचित् √सीक्
 गत्यर्थ —क्षी मै-सा-च- (सीकृ) दन्त्यादिरपरो धातु
 कात । पठ्यते, तदनार्षम्—१/८१
 गतौ—जै-शा-हे । सा ।
 गत्याम्—वो । √सेक् (सेकृ) १/ गत्यर्थ
 (आ) ।
 √शेष् १/४१२ x गतौ
 (आ) काकृ ।

(ग—गोर्न सेके—ऋ १, १८१, ८—√सिच् ?) ।

√सेल् (षेल्) १/५४२ मै श काकृ-कात् × (क्षी यु मी स ×)	गतौ (प) क्षी-सा च जै शा-हे । केस्वत् (= चालगत्यो) वो ।	√शेल् (शेल्) १/ गतौ (प) ।
+√सेल् (सेल्) १/५४२ मै श च जै-शा ×	गतौ—क्षी सा-काकृ- कात् हे-वो ।	

सेलतेस्तु दन्त्यादे पाठ षोपदेशपर्युदासवाक्येऽनुपादानादनार्थ । मूर्द्धन्यादिस्तु
सेल् श्लेषमान्तक इत्यादिदर्शनाद् ग्राह्य १-सा १/५३५ ।

ग—सेलु०-सुश्रु १,२३७,२१ (सेलग०-ऐत्रा ७,१,८,११, शत्रा १३,४,३,१०,
आश्र श्रौ १०,७,६) ।

√सेव् (षेवृ) १/४९९ श ×	सेवने (आ) क्षी च जै शा हे-वो । सेवने—मै-सा काकृ- कात् । सेवे—वो ।	√खेव् (खेवृ) १/ सेवने (आ) । √केव् (केवृ) १/ सेवने (आ) ।
√सेव् (सेवृ) १/५०० श-च-जै काकृ ×	सेवने—क्षी शा-हे,वो (ङ) । सेचने—मै-सा-कात् । सेवे—वो ।	√शेव् (शेवृ) १/ सेवने (आ) ।

ग—अश्व इपेत स्थाणौ सेवते-शत्रा ३,६,२,४, गी १४,२६ ।

ङ—√सेव (सक) = (१) आराधनायाम् , (२) आश्रये , (३) उपभोगे ।
सेवइ, सेवए-आचा , उव , महा ।

+√सै १/९०० मै-श च-जै काकृ- कात् × √सै (षै) १/९१९	क्षये (प) क्षी सा-शा-हे-वो । क्षियाम्—वो । क्षये—मै सा-च-जै- काकृ कात्-वो ।	√क्षै १/ क्षये (प) √सो (षो) ४/ अन्तकर्मणि (प) ।
---	---	---

√सो (षो) ४/३८ श	अन्तकर्मणि (प) । क्षी-मै सा-जै काकृ कात्-
----------------------	--

शा-हे ।
 अवसाने—च ।
 नाशे—वो ।
 बन्धने—हि ।

√सा ६/ १

क—साइ-, सूइ-सि-, सी = बन्धने-वा पॉकर्नी । लिथु सिर्षति, लेट्टिश्-
 सिर्षत् = बन्धने-जू पॉकर्नी ।

ग—अवस्यति-ऋ १०, ६१, २०, तै २, ५, ६, १, मै ४, ६, ५ ।

√स्कन्द् (स्कन्दिर्) १/९६४ शोषणे (प) क्षी । श ×	गतिशोषणयो — मै सा-जै काकृ-कात- शा हे । गतौ—च । शोषणे गत्याम्—वो । कूर्दने—हि ।	√कन्द् (कदि) १/६७ आह्वाने रोदने च (प) । √स्कृन्द् (स्कृदि) १/ आप्रवणे (आ) । √स्कन्ध (स्कन्ध) १०/ समाहारे (प) ।
--	---	---

क—स्कन्द् = बन्धने, वेष्टने, पाशने । लैति स्कन्दो, -एरे = आरोहणे—वा पॉकर्नी ।

ग—अतिस्कन्दति-ऋ ५, ५२, २ । स्कन्दति-शब्रा ४, १, १, २६ ।

+√स्कम्भ् (स्कम्भि) १/३८४ प्रतिबन्धे (आ) श ×	क्षी-मै-सा-च काकृ-कात । स्तम्भे—जै शा हे-वो ।	√स्कम्भ १/३१९ b स्तम्भने (प) काकृ । √कम्भ् १/३५९ स्तम्भने (प) काकृ ।
---	--	---

ग—स्कम्भथु स्कम्भनेन-ऋ ६, ७, २, २ ।

छ—√खटाना (< प्रा खडु ? < स्कब्धम्) = स्तम्भे, निर्वाहे ।

√स्कम्भ् (स्कम्भु) ५/४ सौ धा स्तम्भार्थं (प) सा ।
९/

क्षी-मै श च-जै काकृ-कात- सा ।
शा-हे ×

क—स्कम्भ्-, स्कम्भ् = आश्रये, स्थितौ । लैति स्कम्भुम् (#स्कम्भोम्)—जू पॉकर्नी ।

ग—स्कभ्नुवन्त'-शत्रा ५,१,५,१७ । स्कभ्नाति-ह्रि । मया नावाप्तम् ।

ङ—√खभ (सक) = (१) क्षोभणे, विचलने । खभेज्जा, खभाएज्जा-ठा ५,१-पत्र २९२ ।

√स्कु (स्कुब्) ५/६ सौ धा आप्रवणे (उ) चोष्कूयते-निघ ४/३ =
९/ क्षी मै-श-च-जै- दानार्थ, व्युदसनार्थश्च-
कात-शा हे । देवराजयज्वा । निरु
श, (काकृ-√स्कु) आच्छादने-काकृ । ६,२२ ।
उद्वृत्तौ-वो ।
दारणे-ह्रि ।

क—स्केउ-(त्-) = छेदने-जू पॉकर्नी ।

ग—यो गो कर्णावास्कुनोति-अ रे १२, ४, ६ । स्कुनाति-इत्यपि ह्रि । मया नोपलब्धम् ।

+√स्कृन्द् (स्कृदि) १/९ आप्रवणे (आ) √स्कृन्द् (स्कृन्दिर्) १/
श × क्षी मै-सा-च-जै-काकृ गतिशोषणयो (प) ।
कात शा हे ।
आप्लाव उद्वृत्तौ उत्प्लुत्य-
गत्याम्-वो ।

क—(स) कौइद् = प्रक्षेपणे, उत्प्लुतौ । लिथु स्कुद्गुस् = तीव्रम्, चपलम् ।
पु बुल्गा इस्-क्यदति = प्रक्षेपणे, उद्वरणे-वा पॉकर्नी ।

छ—√कूदना (<स्कृन्दनम्) = उत्प्लवने ।

छ—√खूदना (<स्कृन्दनम्) = उत्प्लवने, (२) पदाघातैर्मर्दने ।

+√स्कृम्भ् (स्कृम्भु) ५/५ सौ धा धारणार्थं (प) सा ।
९/ रोधने-वो ।

क्षी मै-श च जै काकृ-
कात शा-हे ×

ग—स्कृब्वा (स्कृद्वा, स्कृप्वा)-आपस्त १,३१,२४ ।

छ—√खुभना = प्रवेशने ।

छ—√खोपना (प्रयोज) = प्रवेशने ।

छ—√गोपना = कण्टकादिनिश्चितोपकरणप्रवेशने-बु ख ।

+√स्वद् (स्वद) १/७६१ स्वदने (आ) √खद् (खद) १/ स्थैर्ये (प) ।
श× क्षी शा हे ।

स्वदने—मै-सा च-
काकृ-कात ।
जै ?
विदारे—वो ।

√स्वद् (स्वद्विर्) १/८०३०० अपपरिभ्या च मित्—क्षी ।
श-जै-शा-हे ।

अवेति भोज ।
न मित्—सा १०५ ।

खदनम् = विदारणम्-क्षी । विद्रावणमिति स्वामी-सा ७५६ ।

क—(स्)क्(ह्)एद-, (स्)क्(ह्)ए-न्-द् = विदारणे । लिथु
स्कंदेर्व् = तनीयस्या पट्टिकाया दारणे । कंदेति, कंदन्ति = दारणे । पु च
स्ला स्कान्द ।

ख—अवे स्कन्दयेइति = विनाशे-जू पॉकनी ।

√स्वल् (स्वल) १/५४३ चलने (प) √खल् (खल) १/ सञ्चलने
श× क्षी च-जै काव शा हे । (प) मै ।
सञ्चलने—मै-सा । √क्षर् (क्षर) १/ सञ्चलने
चलने चञ्चले च—काकृ । (प) ।
चये चले—वो । √क्षल् (क्षल) १/ सञ्चलने (प) ।
सञ्चये—कात । √स्वल् १/२४७ b चलने
√स्वल् (स्वलि) १/८०३ मित्-इति भोजसूत्रम्- चञ्चले च (प) काकृ ।
मै-श च-जै-काकृ कात- क्षी ।
शा×

क—स्वद् = स्वलने । अर्मे स्वल्म्, स्वलिम् = स्वलने- जू पॉकनी ।

ग—स्वल्ति-आर्षेयो ७ १८ । स्वलते-पेज्रा ७,५ ।

ङ—√खल (अक) = स्वलने, (२) रोधे । वकृ-खलत, खलमाण-से
२,२७, गा ५४६ ।

ङ—√खस (अक) = स्वलने । खसइ-पिंग ।

झ—√खसना = स्वलने । “खसी माल मूरति मुसकानी”—तुलसीदास ।

छ—√खिसलना } =स्खलने-बु ख ।
छ—√खसलना }

छ—√सकिलना (<स्खलनम्) =स्खलने, (२) सङ्कोचे, (३) पूर्णे ।

+√स्तक् (ष्टक्) १/७७६ प्रतिघाते (प) √स्तक् (स्तक्) १/७७७ प्रति-
श शा×,(काकृ- क्षी सा काकृ । घाते (प) ।

√कष्ट् वर्णविपर्यय- प्रतीघाते—मै च कात
तया हे वो ।
लोटने—जै ।

क—स्ताक्=स्थितौ, व्यवस्थापने-वा पॉकर्नी ।

+√स्तक् (स्तक्) १/७७७ प्रतिघाते (प) √स्तक् (ष्टक्) १/७७६ प्रति-
मै-श-च जै काकृ- क्षी सा-शा । घाते (प) ।

कात× प्रतिघाते—हे वो । √स्थग्(ष्ठगे) १/ सवरणे (प) ।
√स्था (ष्ठा) १/ गतिनिवृत्तौ
(प) ।

पूर्वस्माद् धातोरभिन्न ।

√स्तन् (स्तन) १/४५५ शब्दे (प) √स्तूण् १/२०७mmशब्दे
श× क्षी । (प) काकृ ।

√स्तन् [ष्टन] मै-सा-च-जै काकृ- √स्त्वन् १/२०७००शब्दे (प)
कात शा-हे-वो । काकृ ।

अज्दन्यपरा साद्य षोपदेशा (६/१ ६४) इति भाष्यात् षोपदेश एवायम् ।

क—उत्तरधातुवत् ।

ग—अस्तानीत्-ऋ १०, १२, ८ । निष्टनन्ति च मातङ्गा -मभार ५,४८४४ ।
सदा निष्टनसे उद्वन्-भा पु १०, ९०, १७ ।

ङ—√थण (सक) =गर्जने, (२) आक्रन्दे, (३) आक्रोशे । वकृ-थणत्-
गा २६० ।

√स्तन् (स्तन) १/८११ शब्दे (प) मित्
मै श-च-जै-काकृ- क्षी सा हे ।
कात-शा-वो×

√स्तन् (ष्टन) १/८११ शब्दे इति चन्द्र —क्षी ।
मै-श च जै-काकृ- क्षी-सा-हे ।
कात शा वो×

क—स्तेन्-, तेन्=मेघशब्दे, गर्जने । लिथु स्तेनु=स्तनति-वा पॉकनी ।
लैति तॉनो, ँग्लो-सैक्सॉ स्तेनन्, म नि ज स्तेनेन्, रसन्-स्तॉन्=आर्तस्वरे-
जू पॉकनी ।

ग—स्तनयति-शत्रा २,२,३,८ ।

+√स्तम् (ष्टम) १/८१४
श जै×

अवैक्लव्ये (प)
क्षी ।

वैक्लव्ये—मै-सा च
काक् कात शा-हे वो ।

√सम् (षम) १/ अवैक्लव्ये
(प) ।

√स्तम्ब १/२०६w मर्दने
(प) काक् ।

√स्तम्भ् (ष्टभि) १/ प्रति-
बन्धे (आ) ।

√सम् > √स्तम् ।

√स्तम्भ् (ष्टभि) १/३८३
श×

प्रतिबन्धे (आ)

क्षी मै सा-च-काक्-
कात ।

स्तम्भने—काक् ।

स्तम्भे—जै शा-हे वो ।

√स्तब् १/२०६x मर्दने (प)
काक् ।

स्तम्ब् १/२०६w मर्दने
(प) काक् ।

√स्तुम्भ् ५/, ९/ रोधने
(प)—सौ धा-वो ।

प्रतिबन्ध = क्रियानिरोध—क्षी ।

क—उत्तरधातुवत् ।

ग—आपस्तस्तम्भरे यत-मभार १२,६८०७ । स्तम्भमानम्-ऐआ १,४,१ ।
बाहुप्रतिष्टम्भ०-रघु २,३२—प्रतिष्टम्भेन=प्रतिबन्धेन (सजी) ।

√स्तम्भ् (स्तम्भु) ५/२, ९/ स्तम्भार्थं (प)
सौ धा सा ।

क्षी मै-श-च-जै-काक्- गोधने—वो ।

कात शा-हे×

पूर्वधातुद्वयवत् ।

क—स्तेब्- तथा स्तेब्- स्तूब्-, नासिक्यम्-स्तेम्ब-, स्तेभ-तथा स्तेभ्-
स्तूम्-, नासिक्यम्-स्तेम्भ्—वा पॉकनी । लिथु -स्तेम्बूति-जू पॉकनी ।

ख—अवे स्तुम्बन्=स्थितौ, स्तम्भे । न पर्लि सितम्ब् (=स्तम्भ) =क्रूर
(म्), तीव्र (म्)—वा पॉकनी ।

ग—स्तभ्नुवन्ति-शात्रा ६,५,२,१५ । अस्तभ्नुवन्-तात्रा ७,४,७ । अस्तभ्नात्-
ऐत्रा १,३०, शात्रा ९,६ ।

ङ—√थब्भ (अक) = अहकारे । थब्भङ्-सूअ १,१३,१० ।

च—√थभ (अक) = १-रोधे, स्थितौ । २-(सक) क्रियानिरोधे । थभङ्-भवि ।

छ—√थभना } (<स्तम्भनम्) = स्थितौ, (२), निरोधे, (३) धैर्ये ।
छ—√थमना }

√स्तिघ् (ष्टिघ) ५/१९
श (काकृ-√सिघ्
[षिघ])
लैपिकी स्यात् त्रुटि

आस्कन्दने (आ)
क्षी-मै सा-जै-कात-
शा हे
स्कन्दने—च ।
आस्कन्दने—काकृ ।
स्कदि—वो ।

√तिक् (तिक) ५/ आस्क-
न्दने (प) ।
√तिक् (तिकृ) १/ गत्यर्थ
(आ) ।
√तिग् (तिग) ५/ आस्कन्दने
(प) ।
√स्तिक् ५/१९० हिसायाम्
(प) च ।

क—स्ताङ्घ् = लङ्घने, रोहणे । अल्बे रुतेक्, स्तेग्-उ—वा पॉकर्नी ।

ग—स्तिघ्नोति-हस्तलेखे (द्रष्ट जी डी एम जी ३३,१९५ स्तिघ्नोति)-ह्वि ।

+√स्तिप् (ष्टिप) १/३५९
श-च-जै-काकृ-कात ×

क्षरणार्थ (आ)
क्षी-मै-सा ।
क्षरणे—शा-हे ।
श्च्युति—वो ।

स्तिपा स्तियापालन उपस्थि-
तान् पालयति इति वा-निरु
६,१७,८ ।
स्तिया आपो भवन्ति स्त्याय-
नात्-निरु ६,१७,७ ।
स्तिपा = कूप इत्युपपद्यते-
दुर्गाचार्य ।
स्तिपा'-निघ ४/३ =
अग्निरुच्यते-देवराजयज्वा ।
द्रष्ट √स्तेप् १/३६० ।

√तिप् १/३५७ > √स्तिप् ।

√स्तिम् (ष्टिम) ४/१७
श

आर्द्रीभावे (प)
क्षी-मै-सा ।
आर्द्रीभावे—च-जै-काकृ
कात-शा-हे ।

√तिम् (तिम) ४/ आर्द्रीभावे
(प) ।
√तीम् (तीम) ४/ आर्द्रीभावे
(प) ।

क्लेदे—वो ।

निश्चलीभावे—ह्रि ।

√स्तीम् (ष्टीम) ४/ आर्द्रीं

भावे (प) ।

√स्त्यै (ष्ट्यै) १/ शब्दसघा

तयो (प) ।

ग—स्तिमितम्—आर्षेयो ८ १३ । स्तिमिता हृष्टरोमाण आसन् सर्वे सभासद् -
मभार ५,३४४८ ।

ङ—√थिम (सक) = आर्द्रीकरणे । हेकृ-थिमिङ-राज ।

√स्तीम् (ष्टीम) ४/१८

श

आर्द्रीभावे (प)

पूर्ववत् ।

क्षी मै-सा ।

आर्द्रीभावे—च-जै

काकृ कात शा-हे ।

क्लेदे—वो ।

निश्चलीभावे—ह्रि ।

ग—अप्सु स्तीमासु-अ वे ११,८,३४ ।

च—√तिम्म (अक) = आर्द्रीभावे । वकृ-तिम्ममाण-पठम ३५,२० ।

√स्तु (ष्टुन्) २/३२

श (काकृ-√स्तू)

स्तुतौ (उ)

क्षी-मै सा-च-जै काकृ-

कात शा-हे वो ।

√स्तूण् १/२०७mm शब्दे

(प) काकृ ।

स्तोति-निघ ३/१४ =

अर्चतिकर्मा ।

क—स्तोइ = स्तुतो ।

ख—अवे स्तओइति = स्तुतौ-वा पॉकर्नी ।

ग—अभिष्टुहि-ऋ १,५४,२ । स्तौति-तैब्रा १,३,५,४, तैआ ५,४,१९ ।

सौवादिकोप्ययम्—स्तुन्वन्ति-प्रश्नो २,४ । य ब्रह्मा * स्तुन्वन्ति दिव्यै स्तवै -
भा पु १२,१३,१ । स्तुते-शब्रा ८,४,१,२६ ।

ङ—√थुव् (सक) = स्तुतौ । कवकृ-थुव्वत, थुव्वमाण-सुपा ८८, सु ४,६६, स ७०१ ।

च—√थुण (सक) = स्तुतौ । वकृ-थुणत-भवि ।

+√स्तुच् (ष्टुच) १/१७२

शX

प्रसादे (आ)

क्षी मै सा-च-जै काकृ-

√स्तु (ष्टुन्) २/३२

स्तुतौ (उ) ।

कात-शा हे वो ।

अथाप्याद्यन्तविपर्ययो
भवति स्तोका रञ्जु -
निरु २,१,१३ ।

√श्चुत् (श्चुतिर्) १/
क्षरणे-दुर्गादास ।

ग—स्तोको मेदसो घृतस्य-ऋ ३,२१,१ । ये पुरस्तादपा स्तोका (=त्रिन्दव)
-मा पु ४९,५९ । स्तोक ह्यपि न पश्यामि-मभार १,१,२१८=अल्पम् । स्तोकक -
मनु १२,६७=चातक पक्षी ।

+√स्तुप् (स्तुप) ४/११९ समुच्छ्राये (प) इति
मै सा श च-जै-काकृ-
कात-शा-हे वो ×
दुर्ग -क्षी ।

√स्तूप (स्तूप) समुच्छ्राये
(प) ।
√स्तु (ष्टुब्) २/ स्तुतौ
(उ) ।

√स्तुभ् (ष्टुभु) १/३९२ स्तम्भे (आ)
श × क्षी मै-सा च-जै काकृ
कात शा हे-वो ।
स्तुतौ—ह्वि ।

√स्तम्भ् (ष्टम्भि) १/ प्रति-
बन्धे (आ) ।
√स्तु (ष्टुब्) २/ स्तुतौ
(उ) ।
स्तोभति-निघ ३/१४=
अर्चतिकर्मा ।
व्यत्ययेन परस्मैपदमिति
देवराजयज्वा ।

क—स्तौइ=स्तुतौ-वा पॉकर्नी ।

ग—सुत परिष्टोभन्ति नो गिर-ऋ ८,८१,१९ । स्तोभ-छान्दो १,१३,३=
सामावयवविशेष । स तु गीतालापपूरणाक्षर । स च त्रयोदशविध । यथा-
“एव वावलोको हा उकार” प्रभृति । क्षीरस्वामी तु-स्तोभ = “श्रौतोऽनर्थक श्रुति-
पूरण.”-इति ।

छ—√तुभना (<√स्तुभ्=स्तम्भे)=स्तम्भे ।

√स्तूप (स्तूप) ४/११९ समुच्छ्राये (प)
मै सा-श जै-शा × (काकृ-
√स्तूप) क्षी-च-काकृ-कात-हे ।
उच्छ्राये—वो ।

>√स्तूप (स्तूप) समुच्छ्राये
(प) ।
स्तूप स्त्यायते, सङ्घात -
निरु, १०,३३,१ ।

स्तूप - स्तूप्यते—“स्तुवो दीर्घश्च” (उणा ३/२५) ।

√सूप् १०/२८ समुच्च्राये (प) काकृ ।

ग—उप स्पृश दिव्य सानु स्तूपैः—ऋ ७,२,१, स्तूप ददते—१,२४,७ । स्तूप - तैत्रा ३,३,६,५ ।

ङ—थूम (< स्तूप) = स्मृतिस्तम्भ, मृल्लोष्ठादिचय -विसे ६९८, सुपा २०९ ।

ङ—थूव } (< स्तूप) = स्मृतिस्तम्भ; मृल्लोष्ठादिचय -सुर १,५८ ।
ङ—थूह }

छ—√थुपरना = स्थूलकगु- (वटक) -मञ्जरी राशीकृत्य तासा सभार-माच्छादने ।

√स्त् (स्त्ब्) ५/६
श

आच्छादने (उ)
क्षी मै-सा-जै-काकृ-
कात-शा हे ।
छादने—च ।
स्त्तौ—वो ।

√स्त् ५/ ग्रीतिरक्षापालने
(प) वो ।
स्त्णाति—निघ २/१९=
वधकर्मा ।

क—द्रष्ट √स्त् ९/२१ ।

ग—(स्त्णीत बहिरासदे—ऋ ५,२६,८) । प्रत्यगेनमभिचार स्त्णुते—तैत्रा १,७,७,५ । यत्र वेदी पुण्डरीकै स्त्णोति—मभार १३,४८९६ ।

+√स्त्ह (स्त्न्हू) ६/७१
मै श-च-जै काकृ शा-हे ×
(कात-√स्त्ह)

√स्त्ह (ष्ट्हू)

हिसार्थ (प)
क्षी सा कात ।
वधे—वो ।
हिसायाम् (प) इति
दुर्ग—क्षी ।

√त्ह (त्ह) ६/ हिंसा
याम् (प) ।
√त्ह (त्हू) ६/ हिंसा
याम् (प) ।
√स्त्ह (स्त्हू) ६/ हिंसा-
याम् (प) ।

“क्षीरस्वामी तु ष्ट्हू हिसार्थ”-पुरुषकारे १२१ ष्ट ।

+√स्त्क्ष (स्त्क्ष) १/६५२
मै-सा-श × (काकृ
(√स्त्क्ष)

गतौ (प)
क्षी च जै काकृ-कात-
शा हे ।
गत्याम्—वो ।

√त्क्ष (त्क्ष) १/ गतौ
(प) ।
√स्त्क्ख् १/४६० b चलने
(आ) काकृ ।

√स्त्वक्ष (ष्टृक्ष) श च-जै काकृ कात- शा-वो×	'गतौ' न्याय्य —क्षी । क्षी-मै-सा-हे ।
√स्त्वहृ (स्त्वहृ) ६/७० श च-जै काकृ कात-शा×	हिसायाम् (प) क्षी,-हे । हिसार्थ — मै-सा कात । वधे—वो ।
√स्त्वहृ (ष्टृहृ) सा×, श-(कात- √स्त्वहृ)	हिसार्थ (प) । क्षी मै-जै कात शा । हिसायाम्—च-काकृ हे । वधे—वो ।

ग—स्त्वहन्ती गा नाचक्षीत्—आपस्त १,३१,९ ।

√स्त्व (स्त्वब्) ९/१२ श	छादने (उ) क्षी-च-वो । आच्छादने— मै-सा-जै कात शा-हे । आप्रवणे—काकृ ।	स्त्वणाति-निघ २/१९=वध- कर्मा ।
------------------------------	--	-----------------------------------

क—स्त्वर्=विस्तारे, विकीर्णौ-वा पाकर्णी । लैति स्तेर्नो, पु उ ज-स्तिर्न,
एङ्लो-सैक्सौ स्तेर्ऑनेदे=कूरम्—जू पाकर्णी ।

ख—अवे स्त्वर् (वर्तमा०-स्तरैति, स्तूरूनओइति, स्तूरुनाइति)-वा पाकर्णी ।

ग—स्त्वणाति-शात्रा ३,९, शत्रा १,३,३,८ । स्त्वणीहि-गोत्रा २,२,१६ ।

+√स्तेप् (ष्टेष्टृ) १/३६० श×	क्षरणार्थ (आ) क्षी-मै-सा-च कात । क्षरणे—काकृ शा-हे । जै ? श्च्युति—वो ।	√तिप् (तिष्टृ) १/ क्षर- णार्थ (आ) । √तेप् (तेष्टृ) १/ क्षरणार्थ (आ) । √स्तिप् (छिष्टृ) १/ क्षर- णार्थ (आ) । √शिप् १/४५७० क्षरणे (आ) काकृ ।
-----------------------------------	---	---

✓क्षेफ् १/४५७ a क्षरणे
(आ) काक् ।
✓स्तिप् (स्तिप) १०/
क्षेपे (प) ।

✓स्तै (छै) १ ९२६
क्षी-श शा-हे ×

वेष्टने (प) मै
मै सा च जै-काक् कात ।
वेष्टे—वो ।

✓स्नै (ष्नै) १/ वेष्टने
(प) ।

नो गणनिर्देश गुप्तत्वे, अप्राकाश्ये—ह्रि ।

ग—स्तायन्त्-अ वे ४,१६,१, ७,१०८,१ (=चोरितम्, गुप्तम्, अप्रकाशितम्) ।

✓स्त्वै १ ८९६
श ×

शब्दसघातयो (प)
क्षी-मै-सा काक्-कात ।
शब्दे सघाते च—च शा-हे ।
सघाते—जै ।
सहृत्तौ ध्वनौ—वो ।

✓ष्ट्यै १/ शब्दसघातयो
(प)
स्त्रिय स्त्यायतेरपत्रप-
णरुर्मण-निरु ०,२१,२

क—स्ताङ्, स्ति-, स्ती-, स्ति-आ = सघाते, घनीभाये ।

ख—अवे स्ता (य्) = राशि, सहति -वा पॉकर्नी ।

ग—स्त्यायते ऽगन्ध -उत्तरराम ३४,१ (४५,३) ।

ङ—ठीण (< स्त्यान०) = घनीभूतम्, पिण्डीभूतम्—कुमा ।

✓स्यग् (ष्ये) १/७८३
श काक्-कात शा ×

सवरणे (प)
क्षी-मै-सा च-जै हे ।
सवृत्तौ—वो ।

> ✓सग् (षगे) सवरणे
(प) इति दुर्ग -क्षी ।

✓स्यग् (स्ये) १/७८४
मै-श च जै ×

सवरणे—क्षी-सा काक्
कात-शा हे ।
सवृत्तौ—वो ।

क—(स्) तर्ग = आच्छादने-वा पॉकर्नी । लैटि -तर्गो-एरे = आच्छादने ।
लिथु स्तिर्गिति = छादनेन सहोपस्थितौ—जू पॉकर्नी ।

ग—स्यगयसि पुनरोष्ठम्-मालतीमा ७,८,१४९,१५ । स्यगयति दिश तम-
रत्नाव ६०,६ । स्यगयसि-बृहत्स ५,६ । शुद्धो भ्वादिप्रयोगो नोपलभ्यते ।

ङ—√थय (सक)=छादने । थएइ-पि ३०९, गा ६०५ ।

ङ—√ठय (सक)=छादने । ठएति-स १५९ ।

ङ—√ठग (सक)=छादने । ठगेइ, ठएइ-सट्टि २३ टी, सुख २,७ ।

+√स्थल् (स्थल) १/८२० स्थाने (प) √स्था (ष्टा) १/ गतिनि
मै-सा श-च-जै-काकृ कात × क्षी-शा हे वो । वृत्तो (प) ।

√स्थल् (ष्टल) 'स्थाने' इति चन्द्र —क्षी ।
श-शा × क्षी मे सा-च जै काकृ-
कात-हे वो ।

क—स्तल्=स्थितौ, व्यवस्थितौ । म नि ज स्तले, स्तल्=पदम् । पु आइस्
स्ताल्=वृणबुसादिचय । पु सेक्सौ स्तौलो=स्तम्भाधार, मूलम्, तल्म् । पु उ ज
स्तौलो, म उ ज स्तौल्ले, आइस् स्ताल्मि, नौर्वे स्तल्मे-जू पौकर्नी ।

ग—स्थलयोदक परिगृह्णाति-तै १,६,१०,५ । स्थली-मनु ७,१९२ । स्थल्म्-
रघु ५,५२ । स्थालै सह-याज्ञवल्क्य ३,८५=अस्थिविशेषै । स्थालानि="दन्तमूल-
प्रदेशस्थान्यस्थीनि" इति तत्र मिताक्षरा ।

ङ—थल् (<स्थल्म्)=भूमि -कुमा, उप ९८६ टी ।

√स्था (ष्टा) १/९१२ गतिनिवृत्तौ (प) √स्थल् (स्थल) १/
श क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ- स्थाने (प) ।
कात शा हे ।
स्थाने—वो ।

क—स्ता=स्थितौ (आर्याणाम्-स्था-)-वा पौकर्नी । लैति स्तौ (स्तारे,
स्तेती), गौथि स्तौप-जू पौकर्नी ।

ए—अवे हिस्, तैति=स्थितो-वा पौकर्नी ।

ग—आपो अर्वागतिष्ठन्-ऋ ५,४५,१० । तिष्ठति-ऐत्रा १,१४ । तिष्ठते-शत्रा
१२,२३,९ ।

ङ—√ठा (अक)=स्थितौ, उपवेशे । वकृ-ठायमाण-उप १३० टी, सकृ-
ठाइऊण-पि ३०९ ।

ङ—√चिट्ट (अक)=उपवेशे । वकृ-चिट्टत, चिट्टेमाण-कुमा, भग ।

+√स्थुड् (स्थुड) ६/१०५ सवरणे (प) √थुड् (थुड) सवरणे
सा श-च × क्षी मै जै काकृ कात- (प) ।

शा-हे ।

√ तुङ् ६/८७ a सवरणे

वृत्याम्—वो ।

(प) च ।

ग—मुकुलीकृतै स्थुलै-शिशु १२,४ = दीर्घैः पटमण्डपै (सर्वङ्कषा) ।

ङ—थुलम् = पटकुटी, वस्त्रगृहम्-दे ५,२८ ।

+√ स्नस् (ष्णसु) ४/४ निरसने (प) >√ स्नुस् (ष्णुस) अदर्शने
 श-च-जै काक् × क्षी-मै सा कात शा हे । (प) इति द्रमिडा -क्षी ।
 (मै-√ स्नुस् [ष्णुस]) मिदित्येके-क्षी √ स्नुस् (ष्णुसु) ४/५
 निरासे—वो । अदने (प) ।
 √ स्नस (ष्णसु) १/८०५ c निरसने-मित्-सा

छ—√ छिनकना (< छिनखना < सिनसना < स्नसनम्) = निरसने, नासा-
 मलनिस्सारणे, नासात कफनिस्सारणे ।

√ स्ना (ष्णा) २/४१
 श

शौचे (प)

√ स्नै (ष्णै) १/ वेष्टने

क्षी-मै-सा-च-जै-काक्

(प) ।

कात शा हे ।

शोधने—वो ।

ग्लास्नावनुवमा च १/८०३ w मिस्त्व वा ।

श-जै शा-हे-वो ×

क—स्ना-, सू-(त्), स्नौ-, स्नौइ = प्रग्राहे, द्रुतगतौ, द्रवे, आर्द्रता ।

ख—अवे स्नयेइति = प्रक्षालने-जू पौकर्नी ।

ग—स्नाति-शत्रा ३, १, २, १०^३, तैत्रा ३, ८, अव्यक्तो ७ ।

ङ—√ सिणा (अक) = स्नाने । सिणाइ-सूअ १, ७, २१ ।

ङ—√ ण्हाण (अक) = स्नाने । ण्हाणेइ-पि ३१३ ।

छ—√ न्हाणा*

छ—√ नहाना

छ—(√ हनाना-बु ख) } = स्नाने ।

√ स्निह् (ष्निह) ४/८७

प्रीतौ (प)

√ स्निह् १/३१६f हिंसागत्यो

श

क्षी-मै-सा-च-जै काक्

(प) काक् ।

कात शा-हे-वो ।

√ स्निह् (स्निह) १०/ स्नेहने

(प) ।

√ स्निट् (स्निट) १०/ स्नेहने

(प) ।

√स्मिद् (स्मिट) १०/ स्नेहने
(प)।

स्नेहयति-निघ २/१९=
वधकर्मा । तुल काकृ ।

क—स्नाइग् = रिङ्गणे, साष्टाङ्गप्रणामे, चाटुत्वे । स्नाइग् उह्-, स्नाइग्हुोस् =
प्रालेयम्, हिमम्-वा पॉकर्नी ।

ग—अपण्णिहाम्-पै १०,२,९ । स्निह्यते -दैत्रा २,४, नर स्निह्यति-चरक
१,१३ । औरस इव पुत्रे स्निह्यति मे मन -शाकु १०२,६ । यत् स्निह्यते भवान्-मभार
७,४४५ ।

ङ—√सिणिञ्ज (अक)=प्रीतौ । कवकृ-सिप्पत-कुमा ७,९० ।

√स्तु (ष्णु) २/१७	प्रस्रवणे (प)	√स्ना (ष्णा) ०/ शौचे (प) ।
श×(च-मुद्रणदोष)	क्षी-मै-सा-च काकृ-	
(जै/सु)	कात-शा ।	
√स्तु इति भाव्यम् ।	क्षरणे—जै ।	
	प्रस्रवने—हे ।	
	प्रस्तुत्याम्—वो ।	

क—स्ना-स्नाउ-तथा स्नाइ-जू पॉकर्नी ।

ग—तस्या प्रस्नौति स्म नासिका-कथासरि १३,१२६ । मातरौ स्तुवन्त्यौ—भा
पु १०,८,२३ ।

+√स्तुस् (ष्णुस) ४/४ अदर्शन(प)इति द्रमिडा. √ स्तुस् (ष्णुसु)निरसने (प) ।
श च-जै शा× -क्षी

√स्तुस् (ष्णुसु) ४/५ अदने-मै-सा-काकृ कात-
हे ।

आदाने इत्येके-सा ।

भक्षे-वो ।

√स्तुस् (ष्णुस) ४/६ 'निरसने' इत्येके—मै ।
मिच्च ।

+√स्तुह् (ष्णुह्) ४/८६
श

उद्गिरणे (प)
क्षी-मै-सा-च-जै काकृ-

√स्तुह् १/३१६J हिसागत्यो
(प) काकृ ।

कात शा-हे ।
उद्गारे—वो ।

√स्नु (ष्णु) २/२७ प्रस्त्रवणे
(प) ।

√स्नुस् (ष्णुस) ४/६ निरसने
(प) ।

ग—स्नुही-सुश्रु १,३२,१६ ।

√स्नै (ष्णै) १/९०७

वेष्टने (प)

√स्ना (ष्णा) १/ शौचे (प) ।

श-च जै काकृ कात वो × क्षी मै सा-शा हे ।

√स्ना ४'

स्नाने (आ)-ह्वि ।

क—(स्)न-तथा (स्)नाइ । लेट्टिश्-स्नते, स्नने, स्नात्(ऎ)ने-जू
पॉकर्नी ।

ग—स्नायन्-गोत्रा १,२,५ [स्नाति स्नायत्यो सन्देह] । पाञ्चाल्या पद्म-
पत्राक्ष्या स्नायत्या जघन घनम्-मभार इति त्रैस्तारगाद् ।

√स्पन्द् (स्पदि) १/१४

किञ्चिच्चलने (आ)

श

क्षी-मै-सा च जै-काकृ-

कात शा-हे ।

ईषत्कम्पे—वो ।

क—स्प (ह्) ऎ (न्) द् = स्पन्द तथा स्पेन्ध् = दीप्तौ । ऎग्लो-सैक्सॉ फिन्त,
स्पेन् = कर्षणे । लैति पेन्डेओ, स्पेन = कर्षणे-वा पॉकर्नी ।

ग—स्पन्दते-षत्रा ३,७ । स्पन्दते मे दृढ बाहु'-वा रा ३,७४,११ ।

ङ—√फद् (अक) = स्फुरणे । फदइ, फदति-उत्त १४,४५ ।

छ—√फादना (< स्पन्दनम्) = कूर्द्धने, लङ्घने ।

ज—फरफद् (< प्रस्पन्द) = चाञ्चल्यम्, छलम्-बु ख ।

√स्पर्ध् (स्पर्ध) १/३

सघर्षे (आ)

स्पर्धसे-ऋट् ४, ६४, ४ ।

श

क्षी मै-सा च-जै काकृ-

स्पर्धन्-ऐत्रा ५, १६ ।

कात शा-हे-वो ।

संहर्षे—वो (श क वृ) ।

सघर्ष = पराभिभवेच्छा-क्षी ।

क—स्प (ह्) ऎर्द् (ह्)-नासिक्यम्—स्प (ह्) र्न्द (ह्)-द् (ह्)-
विस्तार. स्प (ह्) इ इत्यस्य = विस्तारे, उच्छालने, क्षेपणे, कूर्द्धने, गौ धि -स्पर्दस् =

अश्वधावनस्पर्धावर्तुलपथ , पद्या, एकपदी । ऎग्लो-सैक्सो स्य ङ् = अश्वधावनवर्तुलपथ ,
अश्वधावनस्पर्धा । पु उ ज -स्फुर्त् = अश्वधावनवर्तुलपथ , म उ ज -स्पोर्त्-अन्त ,
पुच्छभाग -वा पौकर्नी ।

ख—अवे स्फूरुङ्-जू पौकर्नी । ao स्फूरुङ् = लालसा-वा पौकर्नी ।

ग—स्पर्धते-शत्रा २, २, २, १४, स्पर्धन्ते-ऐत्रा २, २० । स्पर्धते-बृहदारण्यको
१, ५, २१ । स्पर्द्धा-मभार १, २१, १७ = सहर्ष स्पर्धत्येष महाक्रतु -३, १५२९२ ।

ङ—फद्धा (<स्पर्द्धा)-कुमा ३, १८ ।

√स्पर्श (स्पर्श) १, ८७३
श-जै काकृ कात शा ×

बाधनस्पाशनयो (उ) > √पष् (पष्) बाधनस्पा-
क्षी ।

बाधनस्पर्शनयो

—मै सा हे ।

बाधने—च ।

ग्रन्थबाधयो —वा ।

दर्शने—ह्नि ।

शनयो (उ) इत्येके
—क्षी ।

√पशु (पश) १०/ बन्धने
(प) ।

√स्पर्श (स्पर्श) १०/ ग्रह-
णसञ्चलक्षणयो. (आ) ।

स्पाशनम् = प्रथनम्-क्षी ।

स्पर्शनम् = प्रथनम् इति स्वामी-सा ८७२ ।

क—स्पर्शु = परीक्षणे, अन्वेषणे ।

ख—अवे स्पर्स्त = (लैति स्पर्क्तुस् =) स्पष्ट ।

ग—प्रतिस्पशो विसृज-ऋ ४, ४, ३ । पस्पशे-शत्रा ३, ७, १, १७ । स्पशम् = तैत्रा
२, ४, ६, ७ । सैषोभयत स्वाशारज्जुर्भवति-मभाष्य -६, १, ६८ = पाश । स्पश =
चर -मभार १, १४७, २५ ।

छ—√फँसना = बाधने ।

छ—√फौंसना = बाधने ।

√स्पृ ५/१३
श काकृ कात ×

प्रीतिबलनयो (प)

इत्येके-क्षी ।

क्षी ।

प्रीतिपालनयो —मै-सा ।

प्रीतौ—च ।

प्रीतिचलनयो —इत्येके

—मै सा ।

> √स्मृ प्रीतिबलनयो (प) ।

√ष्ट ३/ पालनपूरणयो

(प) ।

प्रीतौ चलने च—जै ।
 प्रीतौ बलने च—शा ।
 प्रीतौ पालने च—हे ।
 प्रीतिरक्षाप्राणने—वो ।
 जये—ह्वि ।

क—स्पृ = श्रैथिल्ये । लैति स्पर्शो, पु आइस्, स्वार पु उ ज—स्पोरो, स्पॉर्न ।
 लिथु स्पर्ति = प्रेरणे—जू पाँकर्नी ।

ग—स्पृणवाम—ऋ ५, ४४, १०, स्पृणुहि—१०, ८७, ७ । स्पृणोति—तात्रा २, १४, २ ।
 क्रैयादिकोऽपि—स्पृणाति—जै उ ४७, १, ९ । स्पृणुते—शत्रा १, ३, ५, १३ ।

√स्पृश (स्पृश) ६/१४१
 श

सस्पर्शे (प)

√छुप् (छुप) ६/१३७ सस्पर्शे

क्षी मै च काक् कात हे । (प) ।

सस्पर्शने—सा ।

स्पर्शे—जै ।

स्पर्शने—शा ।

स्पृशि—वो ।

ग—उशतीरुशन्त स्पृशति—ऋ १, ६०, ११ । स्पृशते—प्रश्नो ४, २, वरा २, ५८ ।

घ—छुपति—विनय १, १९१ ।

ङ—√फरिस (सक) = स्पर्शे । कवक्-फरिभिज्जत-धर्मवि १३६ ।

ङ—√फास (सक) = स्पर्शे, (०) पालने । फासइ-भग ।

ङ—√फस (सक) = स्पर्शे । कर्म फसिज्जइ-कुमा ।

ङ—√फुस (सक) = स्पर्शे । फुसइ-भग ।

ङ—√फोस (सक) = स्पर्शे । फोसति—जीवस १९९ ।

ङ—√छिव (सक) = स्पर्शे । वक्-छिवत-गा २६९ । कवक्-छिप्पत,

छिविज्जमाण-कुमा, गा ४४३ ।

छ—√छूना = स्पर्शे ।

छ—√छीना = स्पर्शे—बु ख ।

√स्फट् (स्फट) १/३२६
 मै-श-जै काक्-कात शा ×

विशरणे (प) इति

नन्दिस्वामी—क्षी ।

क्षी-सा-च हे ।

क्षीणौ—वो ।

<√स्फण्ट् (स्फटि) विश
 रणे (प) ।

√फल (बिफला) १/
 विशरणे (प) ।

क—(स्) प् (ह्) ष्ल् = दारणे-वा पॉर्कर्नी ।

ग—स्फटिक०—श्वेताश्वतरो २, ११ । स्फाटिकम्—मभार २, ५५, १७ ।

ङ—√फड (सक) = खनने, शोधने—सुपा ६१३ ।

च—√फट्ट (अक) = स्फटने, विशरणे । फट्टइ—भवि ।

छ—√फटना = विशरणे, मनाग्दीर्णे ।

+√स्फण्ट् (स्फटि) १/३०६ विशरणे (प)
मै-सा-श च-जै-काकृ-
कात शा×

>√स्फट् (स्फट) विशरणे
(प) ।

क्षी-हे ।
शीर्णौ—वो ।

√स्फर् (स्फर) ६/१११
श-च काकृ कात×

चलने (प)
क्षी हे ।

√स्फल् (स्फल) ६/ चलने(प) ।
√स्फुर् (स्फुर) ६/ चलने
स्फुरणे—सा जै शा-हे । (प) ।

स्फुरणे सञ्चलने दीप्तौ
—वो । √स्फुल् (स्फुल) ६/ चलने
(प) ।

ग—अपस्फरी—ऋ ६, ६१, १४, मै ४, ११, २, काठ १७, १८, क ४६, ६ ।
कार्मुक स्फारयामास-वा रा ५, ४४, ४ । त्रिस्फारयति—मभार १, ६४४२ ।

छ—√फनना = कार्यारम्भे ।

छ—√फरकना } (<स्फरणम्) = चलने, स्फुरणे ।
छ—√फडकना }

√स्फल् (स्फल) ६/११३
मै-सा-श-च काकृ-कात×

चलने (प)
क्षी जै-शा हे ।

√स्फर् (स्फर) ६/ स्फुरणे
सञ्चलने दीप्तौ च (प)
मै ।

स्फूर्तौ चाले च—वो ।
ताडने—हि ।

ग—गजेन गजमास्फाल्य-हरिवश ६००३ । आस्फालित यत् प्रसदाकराग्रै—रघु
१६, १३ = ताडितम् (सजी) ।

छ—√फिसलना (<सिफलना <स्फलनम्) = चलने, स्वलने । प्रसरणादस्य
व्युत्पत्तिश्चिन्त्या ।

√स्फाय् (स्फायी) १/४८४
श×

वृद्धौ (आ)
क्षी-मै-सा च-जै
काकृ कात शा-हे ।
सवृद्धौ—वो ।

√प्याय् (ओप्यायी) १/ वृद्धौ(आ)
√प्यै (प्यैङ्) १/ वृद्धौ (आ) ।

क—स्प् (ह्) ए (इ)—, स्पी—तथा स्फे— स्फु=वृद्धौ । पु उ ज—स्पाति,
स्पातो, स्पत्, ऐंग्लो-सैक्सो स्पावन्=वृद्धौ, लिथु स्पति=अधिकारे, लेट्टि-
स्प्रिते=अवज्ञा, आह्वानम् (युद्धाय), अविनय, पु च स्ला स्पति=साफल्ये,
स्पर=स्फिरम्—जू पॉकनी ।

ग—स्फात्थै—तैत्रा ३,२,४,७ । स्फीयन्ते—साम्रा ३,३,१ । अपस्फानस्य—पै
१,५८,१ । स्फावयिता—ऐत्रा १,१३ ।

+√स्फुट् (स्फुट) १ २५७ विकसने (आ)
क्षी ×, श मै सा च जै काक्-कात
शा हे ।
विशरणे—वो ।

उत्तरधातोरैवाय भेद । आत्मनेपदनिमित्त पार्थक्यम् ।

√स्फुट् (स्फुटिर्) १/३२७ विशरणे (प) √स्फट् (स्फट) १/ विशरणे
शा × क्षी मै सा-च-जै-कात- (प) ।
शा हे वो ।
विशरणे विकासे च—
काक् ।

क—द्रष्ट √स्फट् १/३२६ ।

ग—स्फोटत—शत्रा ८,१,४,९ ।

ङ—√फोड (सक)=विदारणे, (२) राजिकादिना शाकादेर्व्याधारणे ।
फोडेज्-कुप्र ६७ ।

छ—√फोडना (< स्फोटनम्) ।

√स्फुट् (स्फुट) ६/९३ विकसने (प) कुटादि* √स्फट् (स्फट) १/ विशरणे
श क्षी मै सा-जै काक् कात (प) ।
शा हे । √स्फुट् (स्फुटिर्) १/
भेदे—च । विशरणे (प) ।
विकाशे—वो । √फुल् (फुल) १/२४४ a
विकसने (प) काक् ।
√फुल् (फुल) १/
विकसने (प) ।

क—द्रष्ट √स्फट् १/३२५ ।

ग—स्फुटति-षत्रा ५,७ । हृदय प्रस्फुटिष्यति-ना ग ६,७२,५५ । यन्ति पुरोडाश स्फुटेत्-आश्च श्रौ ३,१४,१३ ।

ङ—√फुट,√फुट् (अक) = विकसने, (२) प्रकाशने, (३) विशरणे, (४) नाशे । फुटइ, फुट्इ—सक्षि ३६ ।

छ—√फूटना ।

+√स्फुड् (स्फुड) ६/११६ सवरणे (प) म पूर्ववत् ।
क्षी-श-जै-काक्-कात शा मै सा-च ।
हे× वृत्याम्—वो ।

ङ—√फुड = विकसने, सवरणादौ । फुडति-उप ७२८ टी, वरु-फुडमाण-सुर ३,२४३ ।

+√स्फुण्ड् (स्फुण्डि) १/२७५ विकसने (आ) पूर्वद्वयवत् ।
मै श जै काक् कात क्षी च हे ।
शा× इति केचित् पठन्ति—सा ।
फुण्डे—वो ।

√स्फुर् (स्फुर) ६/११२	चलने (प)	√स्फुल् (स्फुल) ६/११३
श	क्षी सा च-हे ।	चलने (प) ।
	स्फुरणे सचलने दीप्तौ	शेष √स्फुट् ६/१३ वत् ।
	च—मै ।	स्फुरति-निघ २ १९ =
	स्फुरणे—जै काक् कात	वधकर्मा ।
	शा हे ।	
	स्फूर्तौ चले—वो ।	

क—स्फ् (ह्) ष्रु-; स्फ् (ह्) ष्रू = कर्षणे, उद्योगे, कूर्हने, उड्डयने—जू पॉर्कर्नी ।

ग—क्षन्पमिव स्फुरत्-ऋ १,८४,८, उपरि स्फुरन्ति-१०,३४,९ । स्फुरति-योक्षि ४,१७ । स्फुरते नयन सव्यम्-हरिवश ९२९८, कस्य स्फुरते जिह्वा स्तुतौ-१४९०२ ।

ङ—√फुर = चलने, (२) विकसने, (३) प्रकाशने । फुरइ-से १५,७६, पिग ।
ड—√हुर = (१) चलने, स्फुरणे, (२) विकसने, (३) प्रकाशने-कुप्र ४२० ।
च—√फुल । फुला-पिग ।
छ—√फुरना * = विकसने, निर्गमे ।

+√स्फुच्छ् (स्फुच्छा) १/२१० विस्मृतो (प) इति <√स्मुच्छ् (स्मुच्छा)
 श × दुर्ग —क्षी विस्मृतौ (प) ।
 क्षी च-काक् कात
 शा हे वो ।
 विस्मृतौ—मै सा जै ।

√स्फुल् (स्फुल) ६/११४ चलने (प) √स्फुर (स्फुर) ६/११२ ।
 श × क्षी सा । शेष √स्फुट् ६/९३ वत् ।
 सञ्चये च = चलने—
 (क्षी यु मी स)
 च जै शा हे ।
 सञ्चलने—मै-सा ।
 स्फुरणे सञ्चये च—
 काक् कात हे ।
 स्फूतौ चले—वो ।
 चये चले—वो ।

ग—स्फुलिङ्गिनी-मुण्डको १,२,४ = अग्निसप्तजिह्वान्तर्गतजिह्वाविशेष ।
 स्फुलिङ्ग०-वा रा ३,३४,६ । कर्णाभ्यर्णस्फुलित०-बालरा ८७,१५ ।

√स्फूर्ज् (द्रुओस्फूर्जा) १/२३१ वञ्जनिष्पेषे (प) पूर्ववत् ।
 श क्षी-च ।
 वञ्जनिर्घोषे—मै सा-जै
 काक् कात शा हे वो ।

क—* (स्) प् (ह्) एरैज्-, (स्) प् (ह्) एरूज्-, (स्) प् (ह्) रेज्-
 (नासिक्यम्-स्प्रेज्) स्प (ह्) एर् इत्यत्र- ज् इत्यस्य विस्तार = कर्षणे, वञ्जनिर्घोषे,
 उच्छलने । लिथु (स्पञ्ज्-एति = (वञ्जनिर्घोषे) विस्फोटे, स्वरपरिवर्तनेन स्प्रो गति =
 विशीर्योद्भूयने, सशब्द विशरणे) लैति स्पर्गो = सशब्द विशरणे- जू पौर्कर्णी ।

ग—वाश्रयमानाभिस्फूर्जति-अ वे १०, ५, २० । अर्चिषा स्फूर्जयन्-ऋ
 १०, ८७, ११ । अवास्फूर्जत्-पै २, ७०, ४ । अवस्फूर्जते-मा २२, २६, का २४, १२, १ ।

√स्मि (स्मिड्) १/९३३ ईषद्वसने (आ) √स्मिट् (स्मिट) १०/अनादरे
 (यु मी स—स्मिड्) क्षी-मै-सा शा-हे । (प) ।
 च-जै-काक् कात ×, श स्मितौ—वो ।
 √स्मि (स्मिड्) ईषद्वसने—जै-काक्-कात ।
 १/२६८ विहसने—च ।

क—(स) माइ-, स्माइ=ईषद्वसने, आश्चर्ये । लेट्टि मेरजु, स्मिरेत्=हासे
अलेम रि मपु=आश्चर्ये, mengl स्मीलिन्, ईगिल स्माइल, पु च रला स्मिज-
ति सृ=हासे-जू पॉकर्नी ।

ग—श्रिये स्मयते विभाती (उषा)-ऋ १, ९२, ६ । स्मयसे, सिष्मिये-
जैत्रा १५१ ।

+√स्मील (स्मील) १/५००	निमेषणे (प)	√इमील (इमील) १/निमेषणे
श काकृ-कात × (क्षी	क्षी मै-सा च-जै-	(प) मै ।
यु मी स ×)	शा हे-वो ।	√इमील (इमील) १/ निमेषणे
		(प) ।
		√मील (मील) १/ निमेषणे
		(प) ।

निमेषणम् =सकोच —क्षी ।

√मील > √स्मील इति ।

+√स्मुच्छ् (स्मुच्छा) १/२१०	विस्मृतौ (प)	> √स्फुच्छ् (स्फुच्छा) विस्मृतौ
मे-सा-श-च जै काकृ	क्षी हे वो ।	(प) इति दुर्ग-क्षी ।
कात-शा ×		√मुच्छ् (मुच्छा) १/
		मोहसमुच्छ्राययो (प) ।

√स्मृ १/८००	आध्याने (प) ज्वलादि
श ×	क्षी-मै-सा-जै-काकृ-कात
	शा हे ।
	अध्ययने—च ।
	औत्क्ये—वो ।

ग—नान्यद् दृष्ट स्मरयत्यन्य -सर्वदर्शनस ८४, १५ ।

√स्मृ १/९१७	चिन्तायाम् (प)
श	क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ-
	कात शा हे ।
	स्मृतौ—वो ।

क—(स) मेर=स्मरणे, ध्यानाकर्षणे । पु लिथु मेरति=चिन्तायाम्,
सेर्बि मरिति=चिन्तायाम् ।

ख—अने मरैति, हिस् मरैति=स्मरति, ध्याने, विचारणे-जू पॉकर्नी ।

ग—स्मरति-गर्भो ३, सुबा ११, गी ८, १४ । स्मरन्ते-शाआ ४, ४ ।

ड—√समर (सक)=स्मरणे-चउ १७, नाट-शाकु ६।

ड—√सर (सक)=स्मरणे। सरइ-गुरु १२।

छ— $\left. \begin{array}{l} \sqrt{\text{सौरना*}} \\ \sqrt{\text{सुमरना*}} \\ \sqrt{\text{स्मरना}} \end{array} \right\} (\text{<स्मरणम्}) = \text{स्मरणे, चिन्तने, ध्याने।}$

छ— $\left. \begin{array}{l} \sqrt{\text{सिमरना}} \\ \sqrt{\text{सुमिरना*}} \end{array} \right\} (\text{<स्मरणम्}) = \text{स्मरणे, चिन्तने, ध्याने।}$

+√स्मृ ५/१३
च-जै शा ×, श

प्रीतिबलनयो (प)
क्षी।

>√स्पृ प्रीतिबलनयो (प)
इत्येके-क्षी।

प्रीतिचलनयो—मै-सा।

प्रीतौ पालने च—काकृ

(उ),-कात हे।

जीवने—हे।

प्रीतिरक्षाप्राणने—वो।

√स्यन्द (स्यन्दू) १/७५३
श ×

स्रवणे (प)

स्यन्दते-निघ २/१४=गतिकर्मा।

क्षी-मै-च काकृ-

कात-शा-हे।

प्रस्रवणे—सा।

स्रवे—जै।

स्रुतौ—वो।

ग—स्यन्दते-ऋ १,८०,२, स्यन्दन्ता कुल्या -५,८२,८। स्यन्दन्ति-गोब्रा १,२,१४।

घ—सन्दति-दीघ २,१२८, जातक १,१८।

ड—√सद (अक)=क्षरणे, श्च्योतने। सदति-सूअ १,१२,७।

+√स्यम् (स्यमु) १/८०९
श-वो ×

शब्दे (प) मित्

क्षी मै सा च जै काकृ-

कात शा हे।

√स्यम् ६/ ध्वनने (प) वो।

स्यमति-निघ २/१४=

गतिकर्मा।

सीमिका स्यमनात्-निरु

३,२०,७

सीमिका=पिपीलिका-

दुर्गाचार्ये।

+√स्रस् (स्रन्सु) १/३९१ प्रमादे (आ) इत्येके-क्षी <√स्रम्भ् (स्रन्भु) प्रमादे
श च × (जै काकृ- क्षी-मै सा-जै काकृ-
√श्रस्) कात शा हे वो । (आ) ।

अवस्रसनार्थकस्य√स्रस् १/७४५ इत्यस्य धातो स्यादर्थभेद ।

√स्रस् (स्रन्सु) १/७४५ अवस्रसने (आ) स्रसति-निघ २/१४ = गतिकर्मा ।
श (काकृ-√श्रस्) क्षी मै-सा-च-काकृ
कात शा-हे ।
अवस्रसे-जै ।
अशे-वो ।

क-स्रन्स्-अथवा स्रन्स् = स्रसने-जू पॉकनी ।

ग-(अतिस्रसेम वृजिनम्-ऋ ६, ११, ६ ।) स्रसते-शत्रा ४, ५, ७, ६, गी १, ३० ।
स्रस्यमाने वसने-वा रा ५, ३६, ३७ इत्यत्र स्रसिधातु ।

ङ-√लहस (अक) = स्रसने, स्रलने । वकृ-लहसत-वज्जा ९० ।

+√स्रह् (स्रन्हु) १/७४९ विश्वासे (आ) इति <√स्रम्भ् (स्रन्भु) विश्वासे
मै-सा श-च जै काकृ कौशिक -क्षी । (आ) ।
कात शा × क्षी-हे वो ।
स्पष्टो विकास ।

+√स्रङ्क् (स्रकि) १/८० गत्यर्थ (आ) मै । √श्रङ्क् (श्रकि) १/ गत्यर्थ
क्षी श-च-जै मै सा । (प) ।
कात हे × गतौ-काकृ शा । √श्रङ्क् (श्रकि) १/ गत्यर्थ
गत्याम्-वो । (प) ।
√स्रेक् (सेकृ) १/ गत्यर्थ. (प) ।

क-स्रेङ्क्-, स्रेङ्क् = वेष्टने-वा पॉकनी ।

ग-स्रङ्का चेमानेकरूपा गृहाण-कठोप १, १, १६ । स्रङ्काम् = मालाम् ।

+√स्रम्भ् (स्रन्भु) १/३९० प्रमादे (आ) >√स्रस् (स्रन्सु) प्रमादे (आ)
मै-श च जै-काकृ कात क्षी सा हे वो । इत्येके-क्षी ।
शा × √श्रम्भ् (श्रम्भु) १/ प्रमादे
(आ) क्षी (यु मी स) ।

प्रमाद. = अवलेपः-क्षी ।

+√स्रम् (स्रन्मु) १/७४९ विश्वासे (आ) >√स्रह् (स्रन्हु) विश्वासे (आ)
 (श काकृ-√श्रम्) क्षी-मै सा च जै काकृ इति कौशिक -क्षी ।
 कात शा-हे वो ।

√स्रिव् (स्रिवु) ४/३ गतिशोषणयो (प) √श्रिव् (श्रिवु) ४/३a गतौ (प)
 श च जै कात शा हे× क्षी-मै-सा काकृ । च ।

√स्रीव्

शोषे गतौ—वो ।

√श्रिव् ४/३ गतिशोषणयो

(प) कात शा ।

√श्रिव् ४/२२ गतिशोषणयो
 (प) हे ।

क—लैउऑ=१ पु उ ज -स्लेऑ, ँग्लो सैक्सॉ स्लाव , पु आइस् स्लजॉर्,
 स्लाइ, पु सैक्सॉ स्लेउ=निर्वल , मन्द , मूर्ख -वा पॉकर्नी ।

ग—स्रीव्यन्ति वै तानि-ऐत्रा ४,२० ।

√स्र १/९२७
 श-जै×(काकृ-√स्रू)

गतौ (प)
 क्षी मै-सा च-जै काकृ
 कात-शा हे
 द्रुवत् (=स्रुतौ गतौ)
 —वो

√स्रु (सु) गतौ (प) मै ।
 √स्र १/ गतौ (प) ।
 स्रवति-निघ २/१४=
 गतिकर्मा ।
 √श्रु १/ गतौ (प) ।

क—स्रॉइ=प्रवहणे, द्रवे, द्रुतगतौ-जू पॉकर्नी । पु च स्ला स्रोवो=स्रव ।
 लिथु स्रुत=स्रुतम् (), लेट्रिथ-स्रौत्स=स्रुतम् ()-वा पॉकर्नी ।

ग—सम्यक् स्रवन्ति सरितो न धेना -ऋ ४,५८,६ । स्रवति-श्राना ९,५,१,५७ ।
 स्रवते-हसो १९ ।

ड—√सव (अक)=स्रवणे । सवइ-विसे १३६८ ।

ड—√सय (अक)=स्रवणे । सयइ-सूअ २,२,५६ ।

छ—√स्रवना# =प्रवहणे, स्रवणे, निश्च्योतने (स्रसने) ।

छ—√स्रवना#१ =प्रवहणे ।

+√सेक् (सेकृ) १/८०
 श कात×

गत्यर्थ (आ)
 क्षी मै-सा-च ।
 गतौ—जै काकृ शा हे ।
 गत्याम्—वो ।

√सेक् (सेकृ) १/ गत्यर्थ
 (आ) ।
 √शीक् (शीकृ) १/ गत्यर्थ
 (आ) ।

ग—लोकपर्णाष्टीवन्ता कृणुतात्-तैत्रा ३,६,६,३ ।

छ—सरगना = विकथने, मिथ्याप्रशसने (देश ?) ।

+√स्रै १/९०३

सा श×

पाके (प)

क्षी-मै-च जै काकृ

कात शा-हे ।

पचि—वो ।

√श्रा २/४० पाके (प) ।

√श्रै १/९०४ पाके (प) ।

ग—अभ्यवसातेन-पै ९,२०,१८ ।

+√स्वङ्क् (स्वकि) १/९६

क्षी मै श च जै शा-

हे वो×

गत्यर्थ (आ) सम्म

तायाम्-सा ।

सा-कात ।

<√श्वङ्क् (श्वकि) गत्यर्थ
(आ) ।

सु+√अङ्क्=√स्वङ्क्-
इति वागीश ।

√श्वङ्क् (श्वगि) १/

गत्यर्थ (आ) मै ।

√म्बञ्ज् (वृन्ज) १/९६१

जै-शा हे×,श

परिष्वङ्गे (आ)

क्षी-मै सा च काकृ

कात ।

आलिङ्गे—वो ।

√स्वञ्ज् ६/१४४ सङ्गे (आ)

जै ।

√स्वञ्ज् ६/१२३सङ्गे(आ)शा ।

√स्वञ्ज् ६/१५७सङ्गे(आ) हे ।

क—सुर्णङ्क्-, सुर्णङ्क्-, सुर्णङ्क्-, सुर्णङ्क्- सौङ्क् = नमने, इतस्ततो दोलने-
वा पौर्णमी । नार्वे स्वेक्क=स्वक्तम्, म उ ज-स्वङ्केन=स्वक्तम्-जू पौर्णमी ।

ए—पइरिस्क्स्वक्स्त=परिष्वक्तम्—वा पौर्णमी ।

ग—परिष्वजे-ऋ १०,४०,१० । पितेव पुत्रानभि स स्वजस्व-अ वे १०,३,१२ ।

स्त्री पुमान् सपरिष्वक्तौ-शत्रा १४,४,२,४ ।

√स्वद् (वृद) १/१८

श×

आस्वादेने (आ)

क्षी मै-सा च काकृ-

कात शा हे ।

‘सवर्णे’ इति थीरस्वामी-

सा ।

आस्वादे—जै ।

प्रीतिलिहो—वो ।

सु+√अद् २/१ भक्षणे

(प) =√स्वद्-इति

वागीश ।

क—सुआद् = मधुरम्, प्रियम्, रमणीयम्—वा पॉकनी ।

ख—अवे स्खास्तो—जू पॉकनी । अफगा स्खद्—वा पॉकनी ।

ग—सखदे घर्मम्—ऋ १,११९,२, ३ १४,७, सोम खदन्ति गाव—९,९२,५ ।
खदते—शत्रा २,४,४,१६, कात्रा १,३,४,९ ।

√स्वन् (स्वन) १/८१० श×	शब्दे (प) क्षी मै सा च जै काकृ कात-शा हे-प्रो ।	सु+√अन् प्राणन= √स्वन्—इति वागीश ।
+√स्वन् (स्वन) १/८०३ श-च काकृ कात×	अवतसने—मित्- दुर्ग—क्षी । क्षी मै-सा-जै शा-हे । तसने—वो ।	सु+√अण् शब्दार्थ = √स्वन्—इति वागीश । √शण् १/२०७ q शब्दे (प) काकृ । √श्चन् १/२०७ II शब्दे (प) काकृ । √स्वन् १/२०७ 00 शब्द (प) काकृ । √हण् १ २०७ ७ शब्दे (प) काकृ ।

ग—अव अखनीन्—ऋ ४,२७,३ । खनन्तम्—पारमात्मिको ६,१० । मही
खनति गम्भीरम्—वा रा २,१०६,७ । अख शुष्मास खनयन्—ऋ १०,३,६—मित् ।

√स्वप् (खिष्वप्) २/१७ श	शये (प) क्षी मै सा च-जै काकृ कात शा हे वो ।	सु+√आप् (आण्ड) व्याप्ता (प)=√स्वप् इति वागीश ।
----------------------------	---	---

क—सुर्षप्—, सुप् = शयने । लैति सॉपिओ,—ईरे = शयने, ँग्लो-सैक्सॉ
स्वफन् = स्वप्ने ।

ख—क्स्वप् = निद्रायाम्, शयने—वा पॉकनी ।

ग—स्वपिति—ऐआ ३,१,६, शत्रा १,६,३,४१ । यदा स्वपिति शान्तात्मा—मनु
१,५२ = निवृत्तेऽथो भवति (मन्वर्थ)

ङ—√सुव (अक) = शयने । सुवई, सुवति—महा, रभा ।

ड—√सुअ (अक) = शयने । सुअइ-पि ४९७, उय सुयामि—निमा १ ।

ड—√सोव (अक) = शयने । सोवइ, सोवति—उय, भप्रि ।

$\left. \begin{array}{l} \text{उ—}\sqrt{\text{सोवना}} \#^{\dagger} \\ \text{छ—}\sqrt{\text{सोअना}} \# \\ \text{ड—}\sqrt{\text{सोना}} \end{array} \right\} = \text{शये ।}$

‘सोना’ इत्यस्य ‘शयनम्’ इत्यतो व्युत्पत्तिरसमञ्जसा ।

+ $\sqrt{\text{स्वर्द्}} (\text{स्वर्द्}) १/१९$
श×

आस्वादने (आ)
क्षी मै सा च काक्
कात-शा-हे ।
आस्वादे—नै ।
प्रीतिलिहो —वो ।

$\sqrt{\text{स्वद्}} (\text{ष्वद्}) १/१८$
आस्वादने (आ)
रकारोपजनेन $\sqrt{\text{स्वर्द्}}$ —
इति वागीश, सु+
 $\sqrt{\text{अर्द्}}$ गतौ याचने च
(प) = $\sqrt{\text{स्वर्द्}}$ इति वा ।

$\sqrt{\text{स्वाद्}} (\text{स्वाद}) १/२७$
श×

आस्वादने (आ)
क्षी-मै-सा-च काक्
कात शा-ह
आस्वादे—जै ।
प्रीतिलिहो —वो ।

$\sqrt{\text{स्वद्}} (\text{ष्वद्}) १/१८$
आस्वादने (आ) ।
 $\sqrt{\text{स्वर्द्}} (\text{स्वर्द्}) १/१९$
आस्वादने (आ) ।
 $\sqrt{\text{स्वद्}} (\text{स्वद्}) १०/२६५$
आस्वादने (प) सा ।
 $\sqrt{\text{स्वाद्}} (\text{स्वाद}) १०/२६५$
आस्वादने (प) इत्येके—
सा ।

ग—स्वाद*—ऋ १,१८७,२ । अन्त्राणि च यथा स्वादेयम्—वा रा २,२५,४६ ।
स्वादेता तौ च ते फले—हरियश ११३५ ।

$\sqrt{\text{स्विद्}} (\text{बिष्विदा}) २/७३५$
श×

स्नेहमोहनयो (आ)
इति नन्दी—क्षी ।
क्षी ।
स्नेहमोचनया —मं ।
गात्रप्रस्रपणे—सा ।
पाके—च ।
स्नेहे मोक्षे च—जै ।
स्नेहने, मोचने च—
काक्-कात-शा-हे ।
मोहस्नेहमोक्षे—वो ।

< $\sqrt{\text{क्षिद्}} (\text{बिक्षिदा})$ स्नेह-
मोहनयो (आ) ।
 $\sqrt{\text{क्षिद्}} (\text{बिक्षिदा})$ स्नेह-
मोहनयो (आ) इत्या-
हंत—क्षी ।
सु+ $\sqrt{\text{इद्}}$ बन्धने =
 $\sqrt{\text{स्विद्}}$ इति वागीश ।

क—सुआइद् = स्नेदे (स्नेहे), गात्रप्रखरणे-वा पौकनी । लैति सुदोर,
 षंग्लो-सैक्सौ स्वात्, पु सैक्सौ स्यत्, पु उ ज स्वाइज, पु आइस् स्वाइति,
 पु उ ज स्विज्जेन = स्विद्यति । लेट्टिश्-स्विद्यत्रि-जू पौकनी ।

ख—क्खएद् = स्वेद (शर्मण्यभा + स्वैत)-वा पौकनी ।

ग—स्वेदते-ऐआ १,३,५, छा-दोग्यो ६,२,३ ।

छ—सेद (< स्नेद)

✓स्विद् (ष्विदा) ४/७५ गात्रप्रखरणे (प) पूर्ववत् ।
 मै श-काकृ कात-वो× क्षी सा जै शा हे ।
 पाके—च ।

✓स्विद् (ष्विष्विदा) ४/८२ गात्रप्रखरणे—मै ।
 मै-सा काकृ कात ।
 स्विदि—वो ।

क—,ख—पूर्ववत् ।

ग—स्विद्यति-ह्वि । मया नोपलन्धम् । स्विद्यते-याञ्ज २,१३ । स्विद्यमान०
 सुश्रु २,१८४,५ ।

✓स्वृ १/९१६ शब्दोपतापयो (प) सु+✓ऋ गतिप्रापणयो, =
 क्षी मै सा जै काकृ ✓स्वृ इति वागीश ।
 कात शा-हे वो । स्वरति-निघ २/१५=
 शब्दे—च । गतिरुर्मा ।

क—सुएल् = दीप्तौ । शनैर्ज्वलने-वा पौकनी । षंग्लो-सैक्सौ स्वैलन् = दीप्तौ,
 लिथु स्विलित = मनागदाहे (उपतापे), प्रयोजके तु स्विलिन्ति-जू पौकनी ।

ख—अवे क्खरून-वा पौकनी ।

क—सुएर् = भङ्कृतौ, भणभणशब्दे, सीकृतौ, अव्यक्तशब्दे । लैति सुसु
 र्दस् = शनै सभाषणे-वा पौकनी ।

ग—स्वरन्ति घोष विततम्-ऋ ५,५४,१० । स्वरति-ताब्रा १३,१२,१३ ।

ङ—✓सर (सक) = शब्दे-सरइ, सरति-विसे ४६० ।

+✓स्वृ ९/१८ हिसायाम् (प) मै । ✓स्वृ १/९१६ शब्दोपताप
 क्षी सा श च-जै काकृ-
 कात शा हे वो× यो (प) ।

+√हट् (हट) १/३०८ श दीप्तो (प)
क्षी मै सा-च जै-काकृ काकृ ।
कात शा हे ।
त्विषि—वो ।

√हट् १/१०१ निशसे (प)
काकृ ।
√रट् (रट) १ काङ्क्षा-
याम् (प) ।

ग—महाहाटकतोरणम्-वा रा ५,४,०४ (गी प्रे स)-अय दीप्यर्थक ।
त जित्वा हाटक नाम देश गुह्यकरक्षितम्-मभार ०,०८,३ ।

ङ—हट्ट=क्रयविक्रयस्थानम्-गा ७९४, भवि, (०) विपणि, निषया-सुपा ११, १८६ ।

ङ—हट्टिगा } = लघुपण्यशाला-मोह ९०, सुपा १८६ ।
हट्टी }

+√हठ् (हठ) १/३३४ श × प्लुतिशङ्कुबन्धनयो (प)
क्षी मै ।

प्लुतिशठत्वयो —सा ।
स्तुतिशठत्वयो —जै ।
'स्तुति-' स्यान्मुद्रणदोष ,
'प्लुति-' इत्युचितम् ।
प्लुतिशङ्कुत्वयो —शा ।
'बलात्कारे' इति तु चान्द्रा —क्षी ।
क्षी सा-च-काकृ कात-हे ।
बलात्कृतौ—वो ।

ग—हठेन मधुरेण च-वा रा ५,६१,१७ । हठे नैवास्ति पौरुषम्-मभार ३,
६५९७ ।

ङ—हड (<हठ) = बलात्कार -पणह १,३-पत्र ४४ ।

छ—√हठना = दुराग्रहे (शाठ्ये) ।

√हद् (हद) १/९६० श पुरीषोत्सर्गे (प)
क्षी-मै सा च जै काकृ कात शा हे ।
ग्वर्थे (= विषोत्सर्गे)—वो ।

क—घेद् = हदने, विष्ठात्यागे ।

र—अवे जदह (<हद) = नितम्बः-वा पौकनी ।

ग—हदति-भा पु ५,५,३० । हदते-यज्ञस्तिलकच, ३ आश्या, ३३८ श्लो =
पुरीषोत्सर्गं करोति ।

घ—हनति (सम्भवतो निष्ठाप्रत्ययान्तहन्नशब्दसम्बद्ध)—पेतवस्थु ८५ ।

उ—√हगना = मलोत्सर्गे ।

√हन् (हन) २/०
श

हिसागत्यो (प)
क्षी-मै सा नै काकृ कात
शा-हे ।
हिसायाम्—च ।
गतौ वधे—बो

√हण्ड् १/१८३ २
हिसागत्यो (प) काकृ ।
√हण् १ २०७ t शब्दे (प)
काकृ ।
वधि प्रकृत्यन्तरम्—द्र
काशिका ७/३/२५ ।
√घन् इत्यपीति वागीश,
ध्नन्ति, जघानेति
दर्शनात् ।
हनति—निघ २/१४ =
गतिकर्मा ।

क्—गुहन् = ताडने-वा पॉकनी ।

ख—अवे जैति = हन्ति—पी टी एस पालि-इंग्लिशकोशात् । (जृत् = हत
(म्)—वा पॉकनी ।

ग—सानौ जघान-ऋ १,३२,७ । हन्ति-ऐब्रा १,४ । हनामि-तैब्रा ३,१४,२ ।
आसीनं चाहनञ्छलै-भा पु ७,६, ४० । हतस्य-वा रा २,७३,२ = प्रापितस्य
(तिल) । ब्राह्मणो हन्तुमर्हति-मभार ५,४२,३५ = गन्तुम् (नील) । हत'-मभार
८,१,५६ = गत (नील) । हन्यमानस्य-मभार ५,१३३,४० = अनुद्रुतस्य । अत्र
हन्तिर्गत्यर्थ (नील) ।

घ—हन्ति-सुत्तनिपात १०५ । हनति-जातक ४,१०० ।

ङ—√हण (सक) = वधे, (२) गतौ । हण्ड, हणिया-कुमा, आचा ।

ञ—√हम्म (सक) = वधे । कुमा, सक्षि ३४ ।

छ—√हनना^१ (< हननम्) = वधे, (२) आघाते ।

+√हम् (हम्म) १/४६१ गतौ (प)

श-जै X, (च-√हस्य) क्षी मै-सा च जै काकृ

(शा-√हर्म) कात-शा हे-बो ।

√हम् १ २०५ (गतौ (प)
काकृ ।

√हय् १/५१३ गतिकान्त्यो.
(प) ।

√हम्ब् १/२०६ fi मर्दने
(प) काकृ ।

ग—हम्मति सुराष्ट्रेषु, गमिमेव त्वार्या प्रयुञ्जते—महाभाष्ये पस्पशाह्निकम्—
५२ पृ । हम्मीर०—(शाकाम्भरीसम्बद्ध०)—राजतर ७,५३ ।

+√ह्य् (ह्य) १/५१३ श× गतिकान्त्यो (प) √हि ५/११ गतौ वृद्धौ च क्षी शा । (प) ।
गतौ—मै-सा-च ऋकृ-कात् । √हर्य् (हर्य) १/ गतिकान्त्यो (प) ।
भक्तिशब्दयोरपीति केचित्—सा ।
गतिक्लान्त्यो —जे ।
गतौ क्लान्तौ च—हे ।
क्लमे गतौ—गो ।

ग—ह्य०—ऋ ५,४६,१, ऐत्रा ८,२०, शत्रा १०,६,४,१ । √हि गतौ (प) इत्यतोऽपि व्युत्पत्ति ।

√हर्य् (हर्य) १/५१५ श× गतिकान्त्यो (प) हर्यति-निघ २/१४ = क्षी मै सा शा । गतिकर्मा ।
गतौ—च । हर्यति-निघ २/६ = गतौ क्लान्तौ च— कान्तिकर्मा ।
काकृ-कात्-हे । √ह्य् (ह्य) १/५१३ गतिकान्त्यो (प) ।
गतिक्लान्त्यो —जै । क्लमे गतौ—वो ।
ह्रि ।

√हर ४/

क—घर् = इच्छायाम्-वा पॉकर्नी ।

ग—अभिहर्यन्ति देवा—ऋ १०,१६२,६ । हर्यतम्—शात्रा २५,७, तात्रा १५,५,४ ।

+√हल् (हल) १/८०१ श× विलेखने (प) क्षी मै सा च-जै ऋकृ-कात् शा हे ।
विलेखे—वो ।

क—घुल् = छेदने, (विलेखने) ? । अर्मे ळम् = सीता (लाङ्गलपद्धति), जलोद्गमस्थलम्, चर्मरेखा ग्लीरेखा, प्रणाली (कुल्या)—या पॉकर्नी ।

ग—हल हल-वनदुर्गो ४३ ११ । हलम्-मभार ३,८०९ ।

ङ—हल=लाङ्गलम्-उवा, औप ।

√हस् (हसे) १/७१३
श

हसने (प)
क्षी-मै सा च-जै काकृ-
कात शा हे ।
हासे-वो ।

√घस् (घस्ल) अदने (प) ।
√जक्ष् (जक्ष) २/
भक्षहसनयो (प) ।
√हस्त् १०/४७ आदाने (प)
काकृ ।
हासमाने हासति स्पर्द्धाया
हर्षमाणे वा-निरु ९,३९, १।

ग—हसति-छान्दोग्यो ३,१७,३, योशि ६,६७ । ह्मन्ति-पत्रा ५,१० ।

घ—हसति-बुद्धवस १, २८, महावस ३५,५९ ।

ङ—√हस=(१) हासे, (२) सक-उपहासे । हसमाण-औप, दस ७,५४ ।

छ— $\left. \begin{array}{l} \sqrt{\text{हसना}} \\ \sqrt{\text{हसना}*} \end{array} \right\} = \text{हसने ।}$

√हा (ओहाङ्) ३/७
श

गतौ (आ)
क्षी मै सा-च-जै-काकृ
कात शा हे वो ।

√हा (ओहाक्) ३/८ त्यागे
(प) ।
√जह् १/३१६m हिसागत्यो
(प) काकृ ।

क—उत्तरधातुवञ्ज्यम् ।

ग—द्यौजिहीत-ऋ ८,२०,६, अनु जिहते-६,१८,१५ । अतीव जिहीते-पञ्च
ब्रा १७,४,३ ।

ङ—द्रष्ट-उत्तरधातो* प्रथमो ङ ।

√हा (ओहाक्) ३/८
श

त्यागे (प)
क्षी मै-सा च-जै काकृ-
कात शा हे वो ।

√हा (ओहाङ्) ३/७ गतो
(आ) ।

क—घा (इ)=स्खलतौ, (२) पार्थक्ये, दूरगमने ।

ग—यथा न पूर्वमपरो जहाति-ऋ १०,१८,५ । जहाति-पेत्रा ८,२५,
छान्दोग्यो ६,११,२ ।

घ—जहाति-सुत्तनिपात १,५०६ ।

ड—√हा (सक) = त्यागे, (२) गतौ, नैयून्ये । कर्म हायइ, हायति-भग, उव ।

ड—√जह (सक) = त्यागे । जहइ-पि ६७ ।

√हि ५/११
श

गतौ वृद्धौ च (प)
क्षी मै-सा, काकृ (उ),-कात ।
गतौ—च ।
गतिवृद्धयो—जै शा हे ।
वर्धने गतौ—वो ।

क—घाइ = प्रेरणे, उत्तेजने, कम्पने ।

ख—अवे जएनि = शीघ्रगामी, इच्छुक -वा पॉकर्नी ।

ग—वृजिन हिनोति-ऋ ७,१०४,१३, हिनुहि-१,१४३,४ । हिनोति-ऐआ ५,२,२ ।

घ—पहिणति-विनय ३,१४० ।

√हिंस (हिसि) ७/१९
श

हिसायाम् (प)
क्षी-मै-सा-च जै काकृ
कात शा हे ।
हिसने—जै ।
हिसे—वो ।

√हन् (हन) २/ हिसा
गत्यो (प) ।

√सिद् १/३१६ h हिसा
याम्, गतौ (प) काकृ ।

क—घाइस् = (हिसायाम्) पीढायाम्, आघाते-वा पॉकर्नी ।

ग—हिसन्ति धीतय -ऋ ६,३४,३ । हिनस्ति-ऐब्रा १,१३, ऐआ २,५,१ ।

घ—हिसति-दीघ २,२४३, सुत्तनिपात ५१५ ।

ड—√हिंस (सक) = (१) वधे, (२) पीढायाम् । हिंसइ-आचा, पव १२१ ।

(छ—√हू सना = शपने ।)

√हिक् (हिक्) १/८४६

श जै X (काकृ-√हिक्) क्षी मै-सा-कात शा हे ।

स्यास्त्रैपिकी त्रुटि ।

शब्दे—च ।

गतौ—काकृ ।

कूजे—वो ।

ग—हिक्रुते-चरक ८,१५। हिक्रुत्-सुश्रु २,४९५,११। हिक्रुते—
बृहत्स -५१,३०। हिक्रिका प्रोच्यते उपर -मभार १२,१२०६३।

ङ—हिक्रा = रोगविशेष -सुपा ४८६।

छ—√हीचना*† = हिक्रने, अनिच्छया सङ्कोचेन वा क्वापि
कार्याप्रवृत्तौ।

छ—√हिक्रना } = हिक्रने, अनिच्छया सङ्कोचेन वा क्वापि कार्या-
छ—√हिलकना† } प्रवृत्तौ।

+√हिठ् (हिठ) १ ३१४ आक्रोशे (प) केचित् <√विट् (विट) आक्रोशे
पठति—सा। (प)।

√हिण्ट् १/१०१ शोषणे (प)
काकृ।

√हिट्ट् १/१२३ बन्धने
(प) काकृ।

√हिण्ड् (हिडि) १/२६५
श

गत्यनादरयो (आ)
क्षी-मै-सा जै शा।

अनादरे गतौ च—
काकृ कात।

गतौ—च।

गतौ अनादरे च—

हे णो।

रिक्तीभावे—ह्वि।

√हण्ड् (१/१८३ १
हिसागत्यो (प) काकृ।

√हेड् (हेड) १/ अनादरे
(आ)।

ग—पर्यहिण्डन्त शुष्ना काकमण्डल्य -दशकु १५१,६। हिण्डसे-यशस्ति
च, २ आ, ३५० पृ = पर्यटसि।

घ—आहिण्डते-दिव्यावदान १६५। आहिण्डति-विनय १,२०३।

ङ—√हिंड (सक) = (१) भ्रमणे, (२) गतौ, चलने। हिडइ-सुपा
२८४, महा।

छ—[√हंडना (<अभ्यटनम् ?) = भ्रमणे, (२) वृथा भ्रमणे, (३)
अन्वेषणे।

√हिन्व् (हिवि) १/५८९
श ×

प्रीणनार्थ (प) इति
च चान्द्रा -क्षी ।
क्षी मै सा-च कात ।
प्रीणने—जै-काक् श-हे ।
प्रीतौ—वो ।

√धिन्व् (धिवि) प्रीण-
नार्थ (प) ।

हि १/ प्रवृत्तौ, प्रोत्साहने—हि ।

ग—हिन्वति-शत्रा ३,५,१,३५, हिन्वन्ति-१२,८,१,१ ।

+√हिल् (हिल) ६/८२
श ×

हावकरणे (प)
क्षी-मै काक् फात शा हे ।
भावकरणे—सा-जै ।
हावे—च ।
हावकृतौ—वो ।

>√मिल् (मिल) श्लेषणे
(प) इति दुर्ग—क्षी ।
√हिल्लोल १०/ दोलने
(प) वो ।

ग—कथ हिलसि भो । छात्र ।

छ—√हिलना } =दोलने, हावे ।
छ—√हीलना }

छ—√हेलना = (१) क्रीडायाम्, केलौ, (२) विनोदे ।

(छ—√हीला (आरब्ध -हील) =व्याज, मिष ।)

√हु ३/१
श (काक्-√ह)

दानादनयो (प)
क्षी सा जै शा हे ।
दाने । आदानेऽप्येके—
मै ।
'दानादानयो' इत्यन्ये—
सा-काक् ।
होमेऽदने—वो ।
हवने—च ।
दाने—कात ।

√हुन्—हुनेत्-वृजा ३,१६,
रार २,३४, वपू २५ ।
सन्ध्याकर्म समाप्यान्तेऽ-
प्यग्निहोत्र स्वय हुनेत्-दे
भा ११,१७,३४ ।

ड-√हुण (सक) =होमे ।

हुणइ-भग ११,९-

पत्र ५१६, कुमा ।

छ-√हुनना =हवने ।

दानम् = हवि'प्रयोग' । अदनम् = भक्षणम् ।

ग—अव पथिषु जुह्वति-ऋ ५,७,५ । जुहोति—ऐत्रा १,२, तैत्रा
१,१,६,९ ।

ड—√जुहु (सरु) = (१) दाने, (२) हवने । जुहुणामि-ठा ७-पत्र
३८१, पि ५०१ ।

+√हुड् (हुड्) १/३४९	गतौ (प)	√हुल् (हुल्) १/ गतौ
मै-श-च काकृ×	क्षी सा जै कात शा	(प)
	हे-वो ।	√हुण् १/२१० a गतौ
		(प) काकृ ।
		√हुण्ड् १/१८३ b हिंसा-
		गत्यो (प) काकृ ।
		√हूड् (हूड्) १/ गतौ (प) ।

ग—जम्बुको हुड्युद्धेन वय चाषाढभूतिना-पञ्चत मित्र, १७३ श्लो
[खेमराजश्रीकृष्ण १९२३ स्त्रीस्तान्दे] ।

ड—हुड=मेष-दे ८,७०, कुक्कुर*-मृच्छ २५३ ।

ड—हुडुअ=प्रवाह-दे ८,७० ।

ड—हुडुम=पताका-दे ८,७० ।

+√हुड् (हुड) ६/१०२	सहने (प)	पूर्ववत् ।
क्षी-सा श-च-जै-काकृ-	मै ।	
कात-शा-हे-वो×		

ग—पूर्ववत् ।

ड—हुडुकक=वाद्यविशेष*-औप, कप्पू, सण, विक्र ८७ ।

छ—√हुडकना=येनातिसङ्गतो बालकस्तदर्थं रोदित्वा व्याकुलताप्रकाशने ।

+√हुड् (हुड) ६/१०८	निमज्जने (प) ।	√हुड (हुड) ६/ निमज्जने
श ? सा×	(जै√हुड्) क्षी शा हे ।	(प) ।
	सघाते-मै-च-जै काकृ-	
	कात-हे ।	
	मग्ने सधे च—वो ।	

क—ईग्लि हुड=रथच्छदि, शिरश्छादनम्

ग—सहुडोपला योधा -मभार ३,१६३२६ ।

पुरी सम-ताद् विहिता सपताका सतोरणा ।

सचक्रा सहुडा चैव सयन्त्रखनका तथा ॥

मभार वनपर्वणि सौभववे १५ अध्याय-हुड = सैन्याश्रयस्थानम् । अन्ये तु विष्णुत्रोत्सर्जनशृङ्गाणि हुडा इत्याहुः; उदाहरन्ति च—

कल्पान्ते हुडशृङ्गाणि रथस्योपरि सूरिभिः ।

विष्णुत्रस्पर्शशुद्धयर्थकरादिस्पर्श उच्यते ॥ श क हु ।

+√हुण्ड् (हुडि) १/२६६ सङ्घाते (आ) √हुञ् १/३१३ h हिसा-
श क्षी-मै सा च-जै काकृ गत्यो (प) काकृ ।
कात शा-हे ।
मग्ने सये च—वो ।

ग—हुण्ड० (= राक्षस०) —मभार ६,००८१ । हुण्डन०—चरक ८,०६ ।

ड—हुड = शरीरस्य विलक्षण (विस्थितिक) अवयव -ठा ६-पत्र ३५७,
सम ४४,१४९, विलक्षणावयवको मनुष्य —विपा १,१-पत्र ५ ।

छ—हुडार = वृक ।

छ—√हुदना †* (<हुण्डनम्) = स्तब्धीभाये, रोधने ।

+√हुण्ड् (हुडि) १/२७४ वरणे (आ) ><√भुण्ड् (भुडि) १/३८३a
श-च-जै काकृ कात क्षी सा । भरणे (आ) च ।
शा-हे-वो× हरणे—मै सा । √भुण्ड् (भुडि) १/११८
भृतौ (आ) जै ।
√भुण्ड् (भुडि) १/४४६
भरणे (आ) काकृ ।
√भुण्ड् (भुडि) १/३६८
भरणे (आ) कात ।

वरणम् = स्वीकार-क्षी ।

ग—हुण्डिका = मुद्रा—क्षीरस्वामी ।

छ—हुडी = धनार्पणादेशपत्रम् ।

√हुच्छ् (हुर्छा) १/२०८ कौटिल्ये (प) √हू १/९१५ कौटिल्ये
श×(काकृ-√हूर्छ्) क्षी मै सा च-जै काकृ-
कात-शा हे-वो । (प) ।

क—घुएल् = नमने, कौटिल्ये-वा पॉकनी ।

ग—यज्ञो हूर्छति-काठ ३२,६, विहूर्छति य एव वेद-०७,१ । अनुहूर्छन्ति-
मै १,१०,७, काठ ३६,१ ।

√हुल् (हुल) १/८२८
श

गतौ (प)
क्षी मै सा च काकृ
कात शा हे

√हुड् (हुड्) १/ गतौ
(प) ।

√हुड् (हुड्) १/ गतौ(प) ।

हिसावरणयो*, च=
गतौ—क्षी, मै-सा काकृ
कात शा-हे ।
गमने हिसावरणयोश्च—जै ।
हतौ छदि—वो ।

ग—चक्रयुक्ता हुला गुडा -मभार ३,१७१८ ।

ङ—√हुल (सक)=प्रक्षेपणे । हुलण-कुमा =क्षेपणम् ।

छ—√हुलना=प्रेरणे ।

+√हुड् (हुड्) १/३४८
श जै कात ×

गतौ (प)
क्षी-मै-सा-च काकृ कात
शा-हे,-वो (आ) ।

द्रष्ट √हुड् १/३४९ ।

छ—√हुलना=प्रेरणे ।

छ—√हुटना *† (<हुडनम्)=अपसृतौ, स्थगने, (२) परिवृत्य गतो ।

√ह (ह्व्) १/८८३
श

हरणे (उ)
क्षी मै सा च,-जै (प),-
काकृ कात शा हे ।
ह्याम्—वो ।

√भृ (भृव्) १/ भरणे (उ) ।

क—घर्=प्रहणे, हरणे ।

ख—अवे जर् =हर, आजर्=आहर, निर्दयता, उ-पीडनम्—वा पौकर्णी ।

ग—तमाहगमि-ऋ १०,१६१,२ । हरति-ऐब्रा ५,३४, शाब्रा १७,१ ।

घ—हरति-जातक २,१७६ ।

ङ—√हर (सक)=हरणे, (२) प्रसादे । हरइ-उव, महा ।

छ—√हरना (<हरणम्) ।

√ह ३/१५
श च-जै शा ×

प्रसह्यकरणे (प)
क्षी मै सा-काकृ कात-हे ।
प्रमह्यह्याम्—वो

√ह (ह्व्) १/ हरणे (उ) ।

ग—जिहर्ति—हि । मया नावाप्तम् ।

√हृप् (हृषु) १/७०२
श ×

अलीके (प)
क्षी मै सा च जै-काकृ-
कात शा हे-वो ।

क—र्षस् = निर्निमेष दर्शने ।

ख—अवे जसुयम्न-वा पाँकनी ।

ग—सोमपीथाय हर्षते-ऋ १,५१,७ । हर्षते अस्य सेना-ऋ ९,६१,१ ।

घ—घसति-जातक ४,५६ । हसति-विनय ३,८, मञ्जिम १,७९ ।

ङ—√हरसना, √हरसाना, √हरखना, √हरखाना, √हरषना,
√हरषाना, √हर्षना, √हर्षाना (<हर्षणम्) = मोदे ।

√हृष् (हृष) ४/८१६
श

तुष्टौ (प)
क्षी मै सा-च-जै कात
शा-हे-वो ।
पुष्टौ—काकृ ।

क—पूर्ववत् ।

ग—हृष्यति-नारदपरिव्राजको ३,३८, महो २,४,३, गी १२,१७ । हृष्यसे-
मार्क पु ११०,११ । जहृषिरे मुदा-वा रा ५,१,८ ।

घ—हृस्सति-सुत्तनिपात ८२३, ८२९ ।

+√हेठ् (हेठ) १/०६३
श ×

विबाधायाम् (आ)
क्षी-मै सा च-जै काकृ
कात-शा हे ।
बाधे—वो ।

√एठ् (एठ) १/ विबाधायाम्
(आ) ।

√हेट् १/५८६ विबाधायाम्
(प) जै ।

हृठ् (हेठ) १/३१४
मै-सा-श जै-काकृ
कात हे × (क्षी यु
मी स √हेड्)

विबाधायाम् —
क्षी च ।
बाधे—वो ।

√हेट् १/३९१ विबाधायाम्
(प) शा ।

√हेट् १/३९३ विबाधायाम्
(प) हे, बाधे—वो

√हेड् १/१९३ विबाधायाम्
(प) हे ।

ग—हेठस्व-यशस्ति च, ३ आश्या, ५५६ पृ ।

घ—हेठक-जातक ४,४४६, पेतवत्यु ३,५ ।

ङ—हेठी = मानहानि, अपमान ।

+√हेठ् (हेठ) ९/६०
मै-श च जै काकृ कात
शा ×

च = भूतप्रादुर्भावे (प)
क्षी सा हे
खचे (=भूतिपूत्यो-
रुत्पत्तौ)—यो ।

√हेड् (हेडू) १/२८३
श च ×

अनादरे (आ)
क्षी-मै सा जै-काकृ
कात शा-हे वो ।

हेळते—निघ २/१२ =
क्रुध्यतिकर्मा ।

√हिण्ड् (हिडि) १/ गत्य-
नादरयो (आ) ।

√हेड् १/२१५ d गतौ (प)
काकृ ।

जिह्वीडिरे-शब्रा १,२,५,
५, काब्रा २,२,३,५ ।

क—घाइ- घी = जृम्भाया गात्रविनामे वा । गाइल्—,घाइस्-तथा-घाइजू-
द् = क्रोचे, उद्वेगे-वा पॉकनी ।

ग—मा हेळे भूम वरुणाय-ऋ ७,६२,४ । अहेडमाना -वा रा २,६८,२२ =
उपेक्षारहिता (तिल) । हेल्नम्—भा पु ६,२,१४ । (लडयोरैकत्वस्मरणत्)

घ—(हीळ्तेति-सयुक्त १,३०८) ।

ङ—√हील (सक) = न्यक्कृतौ, (२) निन्दायाम्, (३) पीडने । हीलइ-
उव, सुख २,१९ ।

ञ—√हेलना* = तिरस्कारे, (२) अनवधाने ।

+√हेड् (हेड) १'७७१
श ×

वेष्टने (प)
क्षी मै सा च जै-काकृ-
कात शा हे ।
वेष्टे—वो ।

ग—(अहेडत् -गोब्रा १,२,२१,) कुनद्यामिव हेल्माना'-मभार १०,५६५ ।

ङ—हेडा = घटा, समूह'-सुपा ३८६, ५३०, अक्षवाटः-धम्म १२ टी ।

ञ—√हेलना† = (१) प्रवेशे (विशेषतो जले), (२) जलसतरणे ।

ड—√हेलान = क्षेपण्या नौस्थापने (वेष्टने)—लङ्क ।

+√हेप् (हेष्ट) १/३७० गतौ (आ) क्वचित् <√रेप् (रेष्ट) गतौ
पठ्यते—सा । (आ) ।

√धेप् (धेष्ट) १/गतौ(आ)
क्वचित् पठ्यते—सा ।

√हेष् (हेष्ट) १/६१९
श जै ×

अव्यक्ते शब्दे (आ)
क्षी-मै-सा काक् क्रात
शा हे ।
शब्दे—च ।
स्वनेऽश्वानाम्—वा ।

√हेष् (हेष्ट) १/ अव्यक्ते
शब्दे (आ) सा ।

√रेष् (रेष्ट) १/ अव्यक्ते
शब्दे (आ) इत्यपि
चन्द्र-क्षी ।

ग—न हेषन्त पेस्मस्यसि-ऋ ५,८४,२ । तन्मथाभिहेषते पिपासते-ऐत्रा ६,८ ।
हयाना हेपताम्-मभार १५,१००९ । जिहेषिरे-शिशु १७,३१ ।

घ—हेसति-जातक १,५१,६२ ।

ङ—हिसा (<हेषा)=अश्वशब्द । हयहिस च-सुपा १९४ ।

ड—हेसा (<हेषा)=अश्वशब्द —सुपा २८८, श्रा २७ ।

छ—√हीसना (<हेषणम्)=अश्वशब्दे ।

+√होड् (होड्) १/२८०
क्षी श-जै ×

अनादरे (आ)
मै सा च काक् क्रात
शा हे वो ।
गतौ अनादरे च—वो ।

द्रष्ट √हुड् १/३४९ ।

छ—होड=प्रतिस्पर्द्धा ।

+√होड् (होड्) १/३५५
क्षी श च जै शा हे ×

गतौ (प) ।
मे-सा काक् क्रात ।
गतौ अनादरे च
—वो (आ) ।

द्रष्ट √हुड् १/३४९ ।

+√हौड् (होड्) १/३५०
मै सा-श-जै-क्रात
शा ×

गतौ (प)
क्षी-च-काक् हे-वो
(आ) ।

हौड (हौड्) गतौ (आ) वो ।

ग—

न होडेन पिना चौर घातयेद् धार्मिको नृप ।

सहोड सोपकरण घातयेद्विचारयन् ॥ मनु ९,२७० ।

इह प्राकृतप्रभाजो लक्ष्यते ।

[ङ—होढ = मोषजस्तु—(पा स म)]

छ—पूर्वधातुवत् ।

छ—होढ = मोषितम् ।

√हु (हुङ्) २ ७१

श (काकृ—√हु)

स्याल्लैपिकी श्रुति

अपनयने (आ)

क्षी मै सा च जै काकृ-

कात शा हे ।

चौर्ये—वो ।

ग—न ते सरयमप हुवे—ऋ १,१३८,४, देवानामपि हुत—८,३१,७ ।
हुवते—तैत्रा ३,९,६,१ । निर्दिश्यापहुते च य—मनु ८,५३ = अपनयति (मन्वर्थ) ।

+√हल (हल) १/७९९

श×

चलने (प)

क्षी मै सा च जै काकृ-

कात शा-हे ।

चाले—वो ।

√हल (हल) १/७९८

चलने (प) ।

√हल (हल) १/८०३४

श जै शा हे वो×

अनुपसर्गाद्वा मित् ।

√हल (हल) १/८०९

गतौ (प) सा ।

<√हुल् (हुल्) गतौ (प) ।

ग—अप हल्यति—अ वे प्राति १,५८ टीकायाम् ।

+√हग् (हगे) १/७८१

श×

सवरणे (प)

क्षी मै-सा च जै काकृ-

कात शा हे वो ।

√हग् (हगे) १/ सवरणे

(प) ।

√हस् (हस) १/७०४

श×(च-√हष्)

शब्दार्थ (प) णी ।

शब्दे—मै सा च जै

काकृ कात शा हे ।

रवे—वो ।

सक्षेपे—ह्रि ।

√हस् (हस) १/ शब्दे

(प) ।

√रस् (रस) १/ शब्दे (प) ।

क—घृस्—(घृरे-?) = सक्षिप्तम् । धातुजिस्तार -घृरस्, घ्रेस्, घेस्—

रय—अवे जरहेहिस् = शैथिल्ये, नैर्बल्ये—जा पॉकनी ।

ग—आयुर्हसति पादश—मनु १,८३ । दैर्घ्य एव हसन्तीमे—दे भा ८,५,१० ।

धर्मो न हसते—मभार १,२४७८ ।

यथालभ्य लक्ष्येऽत्रय शब्दार्थको न प्राप्यते । स्याद्√रस् धातोर्विकासो हकारप्रसारेण ।

ड—√हस (अक) = (१) न्यूनतायाम्, क्षीणतायाम् । हसइ-पच ५,५३ ।

ड—√हस्स (अक) = (१) न्यूनतायाम्, क्षीणतायाम् । वक्त्र-हस्समाण-गदि ८२ टी ।

√ह्राद् (ह्राद) १/२५ श × अव्यक्ते शब्दे (आ) ह्रदो ह्रादते शब्दकर्मण - क्षी मै सा काकृ कात । निरु १,९,१ शब्दे—च-जै शा हे । स्वने—वो ।

क—एलाद् = शब्दे ।

र—अवे आद = रक्षाकुक्कुर । न पर्से जिरिद् = तनुत्राणम्, कवच—वा पौकनी ।

ग—यदि प्राणण. सहादेरन्-आश्व श्रो ५,१२,२१ । सहादमानाभरण०-हरिवश २६७८ ।

ड—√हर (सक) = शब्दे । ०हरइ-से ५,१७ ।

√ही ३/३ श लज्जायाम् (प) क्षी-मै-सा-च जै-काकृ कात शा हे । लज्जे—वो । √हीच्छ (हीछ) १/ लज्जा-याम् (प) ।

ग—जिह्वेति-कथासरि ४५,२६५ । जिह्वीयात्—वाग्भ १,१२,७४ ।

घ—हिरियति-पुगलपञ्चत्ति-२०,२४ ।

ड—√हिरि (अक) = लज्जायाम् । हिरिआमि-अभि २५५ ।

+√हीच्छ (हीछ) १/२०७ श × लज्जायाम् (प) क्षी-मै-सा-च जै-काकृ कात-शा हे । लज्जे—वो । √ही ३/ लज्जायाम् (प) । गच्छ-यच्छवदत्रापि ही-धातुतडकारो बोधनीयः ।

√गम्धातोरिव 'छ' इति जातमत्र ज्ञेयम् ।

√हेप् (हेष्ट) १/३६९
मै-सा-श-च जै काकृ कात
शा हे×

गतौ (आ) इति च
कौशिक —क्षी ।
क्षी ।
गत्याम्—वो ।

<√रेप् (रेष्ट) गतौ (आ) ।
√लेप् (लेष्ट) १/ गतौ
(आ) ।
√हेप् (हेष्ट) १/गतौ (प)
कचित् पठ्यते—सा ।

√हेष् (हेष्ट) १/६१३
क्षी-मै श-च जै काकृ
कात शा हे×

अव्यक्ते शब्दे (आ)
सा ।
स्वनेऽश्रानाम्—वो ।

√रेष् (रेष्ट) १/ अव्यक्ते
शब्दे (आ) ।
√हेप् (हेष्ट) १/ अव्यक्ते
शब्दे (आ) ।

ग—हृषमाण०—मभार ४,२०००, हेषन्ति-मभार ४,१४९७ ।

+√हेष् (हेष्ट) १/६१४
सा-श×

गतौ (आ)
क्षी-मै सा-च जै
काकृ कात-शा-हे ।
सर्पणे—वो ।

पूर्ववत् ।

ङ—हरेस (अक) = गतौ—नाट-वेणी ६७ ।

+√हृग् (हृगे) १/७८२
श×

सवरणे (प)
क्षी-मै-सा च-जै काकृ-
कात शा हे वो ।

√हृग् (हृगे) १/ सवरणे
(प) ।
√लृग् (लृगे) १/ सङ्गे
(प) ।

+√हृस् (हृस) १/७०५
श×(च-√हृष्)

शब्दार्थ (प) क्षी ।
शब्दे—मै सा च जै
काकृ कात शा हे ।
रवे—वो ।

√हृस् (हृसे) १/ शब्दे
(प) ।
√रस् (रस) १/ शब्दे
(प) ।

√ह्राद् (ह्रादी) १/२६

सुखे, च=अव्यक्ते
शब्दे (आ)
क्षी-मै सा
शब्दे सुखे च—
च-जै शा-हे ।

ह्रादतेर्वा स्याच्छीतीभाव-
कर्मण -निरु १,९,१ ।
√ह्राद् (ह्राद) १/२५
अव्यक्ते शब्दे (आ) ।

सौख्ये, च = अव्यक्ते

शब्दे—काकृ-कात ।

रने मोदने च—वो ।

क—घृलृद् = प्रालेयम्—ग पॉर्कनी । तुल निरु १,९,१ ।

ग—प्रह्लादते मन-किराता ११,८ । ह्लादयते-तैआ १,३,४ ।

✓ ह्रल (ह्रृ) १/७९८

श ×

चलने (प)

क्षी-मै सा-च जै ऋकृ

कात शा-हे ।

चाले—वो ।

गतौ—सा शा ।

✓ ह्रल (ह्रल) १/ चलने

(प) ।

✓ ह्रल १/२४७ m गतो (प)

काकृ ।

< ✓ ह्रल (ह्रल) १/ गतौ (प) ।

ज्वलह्रलह्रल १/८०३: मित् ।

श-जै शा-हे-वो ×

क—घृ-उर्एल् = नमने, कौटिल्ये—वा पॉर्कनी ।

ग—ह्रलति-शब्दा ५,१,३,६, ११,५,३,६ । विह्रलतीय मे मन-मभार १,२१६

ड—✓ ह्रल (अक) = चलने, दोलने । ह्रलति-सङ्घि ६८ ।

✓ ह्र १/९१५

श ×

कौटिल्ये (प)

क्षी-मै-सा-च जै काकृ

कात शा हे वो ।

ह्रति-निघ २/८ =

अत्तिकर्मा ।

हुगाति तत्-ऋ १,१६६,

१२ ।

✓ ह्र १/३४८ वरणे (प)

काकृ, कात ।

क—घृ-उर्एल् = नमने, कौटिल्ये—वा पॉर्कनी ।

ग—उप ह्रते-ऋ १,१४१,१ । ह्यर्षीत्-शब्दा १,१,२,१२, तैआ ३,२,३,२ ।

✓ ह्ये (ह्येन्) १/९९२

जै ×, श

स्पर्धाया शब्दे च (उ)

क्षी-मै सा ।

स्पर्धायाम्—च ।

स्पर्धाया वाचि—काकृ

कात ।

स्पर्धाशब्दयो—शा हे ।

स्पर्धे शब्दे—वो ।

ह्यते-निघ ३/१४ = अर्चति

कर्मा ।

क—घुडआ-, घुड = शब्दे ।

ख—अवे जवैति = ह्वयति, शब्दे, विलापे, शोके-वा पॉर्नर्नी ।

ग—अव ह्वये-ऋ ५,५६,१, ह्वयते-शत्रा ३,२,१,२१ । ह्वयति-तैत्रा ३,२,५,८ ।
ह्वामहे-बृहदारण्यको ६,४,२२ [ऋ १०,१८४,३] । ह्वमहे-वनदुर्गो ४४२८ [ऋ
१,८९,५]

धातुपाठसमीक्षेय भवादे क्रत्यादिगणान्तगा ।
भागीरयप्रसादेन श्रीक्षेत्रेशप्रसादत ॥
विहिता मानसी पूर्व वृन्दारण्यनिवासिना ।
विद्यामभ्यस्यता सीतारामशर्मसकाशत ॥
काश्या पुष्टिमिता सा श्रीरघुनाथस्य शर्मण ।
शब्दशास्त्रप्रकाण्डस्य कृपालोरनुकम्पया ॥

अथ चुरादिगणधातवः.

चुरादिगणपठिता धातवो नवगणपठितधातुभ्य पृथक्कृत्योपन्यस्यन्ते । अमी प्रायशो नामधातव इति । तद्यथा श्वीरस्वामी—“अन्ये तु प्रातिपदिकाद् धात्वर्थे बहुल-मिष्टवच्च” (१० २९६ यु मी स) इत्येव सिद्धे सूत्रे छिद्रान्ध-दण्डादय उदाहरणार्थं निदर्शिता इति व्याख्यान —१८/३२५ (यु मी स) ।

तत्रैव पृष्ठे स्वामी “भ्रादिनवगणोक्ता स्वार्थे णिजन्ता अपि भवन्ति, चुरादिगणस्तु निदर्शनार्थं इत्येके । (तेनापठितेभ्योऽपि क्वचित् स्वार्थे णिच-सि कौ धा स १९४४)-गमो गज्यमकारयत्-वा रा ६, १०८, १०५” । “चुरान्णिचौ बहुल निदर्शनं प्रेत्यपरे । तेन पक्षे ‘चोरति’ ‘चिन्तति’ इत्यादि सिद्धम् ।”

विलियम् ड्वाइट् हिटनीमहाशयश्चुरादिगण नाङ्गीकरोति । स इह नामधातूना प्रयोजकधातूना च सक्रान्तिमभिव्यनक्ति “सस्कृत ग्रामर” इत्याख्यस्य स्वपुस्तकस्य ६०७ तमेऽध्याये । तद्यथा—

“हिन्दुवैयाकरणा दशमगणम् उत वा चुरगणम् ‘अय’ विकरणा-न्जित सख्यान्ति । अन्यादृशधातुभ्य इव तिबादयोऽपि तत सञ्जायन्ते । इह यौगिकक्रियापदता प्रयोजकता च । सुतमाम् एष पूर्णतो यौगिकक्रियापदत्वेन व्यवहरिष्यते ।”

“पूर्व (६०७ तमेऽध्याये) सूचितमासीद् यद् हिन्दुवैयाकरणा अनुतडु-दाहरण च भूयिष्ठा पाश्चात्या अपि (नवगणत) अन्यं यौगिकधातुगण प्रमाण-यन्ति वर्णितपूर्व- (भ्राद्यादिक्रथाद्यन्त) तुल्यक्रमम् । यत्रप्येतद्गणधातुरूपाणि सामा-न्यतो मूलधातुसम्पृक्तम् ‘अय’-त्रिकरण दर्शयन्ति तथाप्यथ शुद्धो गणो नास्ति प्रत्युत सहकारी यौगिकक्रियापदात्मको वा । (अस्य क्रियापदानि सन्त्यशत, प्रयोजक-रूपाणि, परिवर्तितयतिना सहाशतो नामधातुरूपाणि च) ।

—“सस्कृत ग्रामर” इत्यस्य ७७५ तमेऽध्याये ।

वय तु ब्रूम—सर्वे धातव पूर्व नामान्येवासन्, व्यापाराणा नामस्वेव सत्त्वेन तेषा स्वातन्त्र्येणोपस्थानासम्भवात् । कस्यापि नाम्नो बहवो व्यापारा भवन्ति । अत एव कारणाद् धातूना बहवोऽर्था लभ्यन्ते, कचन मिथो विरुद्धा अपि । तद्यथा—
√चक् (चक) वृत्तौ प्रतिघाते च, √पुस्त् √बुस्त् आक्षरानादयोः । भूशब्द पृथिवीनाचको नाम । तस्मिन् स्थिति वृद्धि सक्रान्ति द्रव जय-पूज्यता-पालन-शोधन-जीवनावर्तन-क्षरणोत्पत्तिप्रभृतयो व्यापारा विद्यन्ते, इति हेतो क्रियारूपता गतेऽपि तस्मिन्स्थात्व साम्प्रतम् । स्थितिद्रवादिविरुद्धार्थोदाहरणानि—भूत्यै-मनु

५,३९=विष्वङ्चर्थे (मन्त्रर्थे), भूत्यर्थम्-रघु १,१८=वृद्धचर्थम् (सजी), अभजत्-रघु ४,१०=सक्रान्त (सजी), देवान् भावयतानेन-गी ३,११=तर्पयत(नी व्या), भावेषु-रघु ३,४१=वस्तुषु (सजी), भजन्-नैष २,३२=प्रपद्यमान (प्रकाश), भजन्ति-नैष २,३२ (प्रकाशटीकायामेव)=भ्रमन्ति, भाविता=तक्रिता, द्राविता (प्रकाश), भविष्यन्ति-मभार ५,१२८,४३=जेष्यन्ति (नील), (प्रणय) भावयन्ती-मभार ४,३७,७=दर्शयन्ती (नील), भावितस्य-मभार ५,२६,१४=पूजितस्य (नील), भावित-मभार ५,८७,१=हृष्ट (नील), बुभूषति-मभार १२,१३९,९७=पालयितुमिच्छति (नील), भजन्ति-मभार १२,२९१,३४=उत्पद्यन्ते (नील), भावितै-मभार १२,३२६,२६=शोधितै, भविष्यामि-मभार २,११३,२४=जीविष्यामि (नील), भवन्ति-हरिवशे १,८,४०=आवर्तन्ते (नील), भाजयेत्-हरिवशे १,६,१०=क्षरेत् (नील) ।

भूवादयो धातव १/३/१ इति सूत्र नाम्नामेव क्रियावाचकाना धातुसङ्गा विदधाति न तु धातूनाम् इति द्विद्विनीमहाशयेन चुरादिभेद नामधातु वदता नाचिन्ति । अपरम्, चौटादिकाना धातूना प्रयोजकता नास्ति, स्वार्थे णिच्त्वात् । यथा-चोरयति, चिन्तयति, कथयति, गणयति प्रभृतीनि शुद्धधातुरूपवदेव प्रयुज्यन्ते । गणयति=गणना करोति, न तु कारयति—“गणयति न दुःखं न च सुखम्” । आम्, केचन धातव सति ये प्रयोजकसारतामप्यादधते ।

यदीय* प्रथम क्रम कापि नास्ति तादृशा केचन धातव —√अश १०/३६२, √कथ (कथ) १०/२९७, √क्षम्प् (क्षपि) १०/८३, √गण १०/२९९, √चम्प् (चपि) १०/८२, √चिक् (चिक्) १०/६०, चिन्त् (चिति) १०/२, √चुण्ट् (चुटि) १०/१९९, √चुम्भ् (चुभि) १०/९४, √चुर् (चुर) १०/१, √पर्यूल् १०/३२८, √बुल् (बुल) १०/६६ प्रभृतय सन्ति । मन्ये नवगणप्रयुक्ता बहवोऽत्र धातव सक्रान्ता । अत एव हेतोर्न ते प्रयोजकत्वेन निर्धारणीया, स्वार्थणिजन्तत्वेन भ्राद्यादिवन् तदर्थकत्वात् ।

+√अश (अश) १०/३६२
मै-सा-श च-जै शा ×

समाघाते (प)
क्षी ऋत हे
सघाते—काक् ।
विभाजने—बो ।

<√अम (अस) समाघाते
(प) इति चन्द्र-क्षी ।
√अक्ष् (अक्षू) १/ व्याप्तौ
सघाते च (प) ।
अशु शमष्टमात्रो भवति ।
अननाय शम्भजतीति वा
—निरु २,५,५ ।

√अश (अशू) ५/
व्याप्तौ (आ)

समाघात' = विभाजनम् —क्षी ।

क—एनेक्-, नेक्-, ऐक्-, अक् = प्रापणे, दाने, उपस्थितौ (उपहारे), कर्षणे ।

ख—अवे अस = अश -वा पॉकनी ।

क—लैति उर्मरुस्, गॉथि अम्स, अमें उस्-पी टी ऐस पालि-ईंग्लिश-कोशात् ।

ग—अशु०-ऋ १,४६,१०, अशुक० (ऋषि०)-ऋ ८,५,२६, त्वमशो विदथे देव भाजयु (अग्नि०)-ऋ २,१,४, वा स १०, ५, अ वे ६,२,५ ।

+√अस (अस) १०/३६२ समाघाते (प) इति <√अश (अश) समाघाते श-च काकृ कात× चन्द्र -क्षी । (प) ।
क्षी-मै सा जै शा हे । √अह् (अहि) १०/
विभाजने—वो । भासार्थ (प) ।

क—ऑम् (ऐ) सॉ-स् = स्कन्ध -वा पॉकनी ।

ग—व्यसयामास तस्य प्रहारम्-मभार ३,११७८, शक्ति व्यसिता माधवेन-मभार १,१९७ ।

घ—अस = स्कन्ध -जातक १,९ ।

+√अह् (अहि) १०/२३७ भासार्थ (प) √अह् (अहि) १/ गतौ मै श-च जै-काकृ-कात- क्षी हे । (आ) ।
शा× भाषार्थ —सा √अह् १/३१९ कलुषे (प) भासे—वो । काकृ ।
√अम् (अम) १/ गत्या दिपु (प) ।
अघायति-ऋ १,१३१,७ ।
अभ्यघायति-शौ ७,७३,३ ।
√अङ् (अघि) १/ गत्या-क्षेपे (आ)

+√अघ (अघ) १०/३८५ पापे (प) √अघ् १/४१३b गत्याक्षेपे मै-सा-श-च जै शा× क्षी । (आ) काकृ ।
पापकरणे— √अह् १/३१९ कलुषे (प) काकृ ।
काकृ कात-हे । काकृ ।

पापकृतौ—वो । $\sqrt{\text{अह्}} (अहि) १०/$
 भासार्थ (प) ।
 $\sqrt{\text{अह्}} (अहि) १/ गतौ (आ)$

क—अघ् (लॉ) = अननुकूलम्, घृणापूर्णम् () ।

ख—अवे अय = अघम्—वा पौकनी ।

ग—अघो वृक—ऋट् १, ४२, २ । अघम्—खि २, ११, १, ४, मा ३५, ६, शौ १, २८, ३ ।

अर्थाच्च एतच्छब्दनिष्पत्त्यर्थं कल्पितम् $\sqrt{\text{अघ्}}$ इति धातु $\sqrt{\text{अह्}}$ इत्यस्यैव रूपान्तरमाहुः । $\sqrt{\text{अह्व्}}$ इत्यस्य तु भौवादिकस्य गत्याक्षेपे पठितत्वादपार्थ एवाय मायास सभाव्येत । आक्षेपस्य निन्दाया वैयाकरणैर्व्याख्यातचरत्वाग्निन्दितकर्मात्मक-शब्दार्थसागत्यस्य $\sqrt{\text{अह्व्}}$ इत्यनेन सहजप्राप्तत्वादिति भाव इति शास्त्री विश्वबन्धु (वैदि प को सहि भा)

वयं तु ब्रूम $\sqrt{\text{अघ्}}$ १, ४१३७b गत्याक्षेपे (आ) काकृ, $\sqrt{\text{अह्}}$ १/३१९ कलुषे (प) काकृ, $\sqrt{\text{अह्व्}}$ १/१०५ गत्याक्षेपे (आ) इत्येतेष्वस्ति कश्चन विकाससंबन्ध । $\sqrt{\text{अघ्}} > \sqrt{\text{अह्व्}} > \sqrt{\text{अह्}}$ इति । अतः काशकृत्स्नीयस्य $\sqrt{\text{अघ्}}$ धातो सत्त्वादपार्थ एवायमायास इति ।

$\sqrt{\text{अह्व्}}$ (अकि) १०/३७०	लक्षणे (प)	$\sqrt{\text{अह्व्}}$ (अकि) १/ लक्षणे (आ) ।
मै सा च काकृ	क्षी जै-शा-हे ।	$\sqrt{\text{अह्व्}}$ (अह्व्) १०/ पदे लक्षणे
कात् ×, श	गतौ—हे ।	च (प) सा ।
	लक्षमणि—वो ।	$\sqrt{\text{अह्व्}}$ (अह्व्) १०/ च = पदे
		लक्षण (प) मै ।
		$\sqrt{\text{अह्व्}}$ (अह्व्) १०/ पदलक्षणयो
		(प) इत्येके—क्षी ।

ग—अङ्कयेत्—सुदर्शनो २९४ १० ।

घ—अकेति—जातक १, ४५१ ।

छ— $\sqrt{\text{अकाना}}$ = मूल्यनिर्वाणे, परीक्षणे ।

$\sqrt{\text{अह्व्}}$ (अह्व्) १०/३७३	पदलक्षणयो (प)	$< \sqrt{\text{अह्व्}}$ पदलक्षणयो (प) ।
श-च-जै शा ×	इत्यन्ये—क्षी ।	शेषा पूर्ववत् ।
	पदे लक्षणे च—सा ।	पर्यङ्ग्याते—ऋट् १०, १६, ७ ।
	लक्षणे—मै-काकृ कात्	'अञ्जतेरङ्क' इति भाष्याद्
	हे ।	$\sqrt{\text{अह्व्}}$ पदे लक्षणे चेति धातुर
	पदे लक्षमणि—वो ।	नार्थ इत्यन्ये [नागेश]—

महाभाष्ये ८,२,४८, गु प्र
स १२३वृ ।

पदम् = सख्यास्थानम्—दुर्गादास ।

ग—विराधाङ्कगता शुभाम्—वा रा ३,२,१६(गी प्रे स) -अङ्क = उत्सङ्गः ।

+√अङ्ग (अङ्ग) १०/२७३ पदलक्षणयो (प)	>√अङ्क (अङ्क)पदलक्षणयो
श च काकृ-कात × क्षी ।	(प) ।
(जै-शा—√अङ्ग) पदे लक्षणे च—मै	पूर्ववत् ।
सा जै शा हे ।	
पदे लक्ष्मणि—वो ।	

ग—अङ्ग गलित पलित मुण्डम्—च प स्तो (शङ्करा०) । अङ्ग । कश्चित् कुशली
तात —कादम्ब (मुम्बा सस्क) २२१ ।

+√अङ्ग (अङ्ग) १०/३७३ पदलक्षणयो (प) इत्येके <√अङ्ग (अङ्ग)पदलक्षणयो	
मै सा श-च-जै काकृ -क्षी ।	(प) ।
कात-शा-हे वो ×	पूर्ववच्छेषो ज्ञेय ।

√अङ्क <√अङ्ग >√अङ्ग इति विकासो मननीय ।

+√अञ्ज् (अञ्चु) १०/२११ विशेषणे (प)	√अञ्च् (अञ्चु) १/गतौ याचने
श च ×	क्षी मै सा-जै काकृ च (उ) मै ।
	कात-शा हे ।
	व्यक्तौ—वो ।

विशेषणम् = अतिशय —क्षी ।

ग—मुदमञ्चय—गीतगो १०,११ = जनय ।

+√अञ्ज् (अजि) १०/२२८ भासार्थ (प)	√अञ्च् (अञ्चु) ७/ व्यक्ति-
मै-श-च-जै-काकृ कात क्षी हे ।	न्नक्षणकान्ति (प) मै ।
शा ×	√अज् (अज) १/ गतिक्षेप-
	णयो (प) ।
	भाषार्थ.—स्वामिकाश्य-
	पानुसारेण लिख्यते—
	सा ।

+√अट् (अट्ट) १०/२५ अनादरे (प) इति च	√अट् (अट्ट) १/ अतिक्रमण-
श ×	हिंसनयो (आ) ।
	दुर्ग —क्षी

क्षी-मै सा च-जै काकृ- √अङ् (अङ्) १/ अभियोगे
कात-शा-हे वो । (प) ।
तौच्छथे-वो ।

ग—कालाट्टहसित०—राजतर २,४७ ।

घ—अट्टियति = व्याकुलतायाम्, चिन्तायाम्-दीघ १, २१३ ।

छ—अठाना* (< अटनम् = अनादरे) = पीडने, क्लेशने ।

छ—आटना = दमने, भारेणानमने ।

ज—आटा आटि = कलहे, तर्कणे (तु सन्थाल-आड्रा, आड्रि इति) ।

+√अन्ध (अन्ध) १०/३७० दृष्ट्युपसहारे (प) √अन्त् (अति) १/ बन्धने
च X, श (जै-शा- क्षी सा-जै काकृ-कात (प) ।
√अन्ध्) शा-हे । √अन्द् (अदि) १/
दृष्ट्युपघाते—मै सा । बन्धने (प) ।
दृक्षये—वो ।

क—अन्धाँ = अन्ध, अन्धकार । लैति उम्त्र = छाया । म नीदेर्ले अन्दाँ
रेन्, पु उ ज अन्दाँ, म उ ज अन्तार्न्, अन्दाँ, आगलभा बल्आइन्द् ।

ख—अवे अन्द् = अन्ध (म्), अन्धकार —वा पौकनी ।

ग—प्रेमान्ध ख्यन्नि श्रोणो भूत्—ऋ १, ११२, ८, ४, ४, १३ ।

ङ—√अघाव (सक) = अन्धत्वे । अघावेइ-विक्रान्तकौर ८४ ।

+√अम् (अम) १०/१८८ रोगे (प) √अम् (अम) १/
च X, श क्षी मै-सा जै-काकृ- गत्यादिषु (प) ।
कात-शा हे-वो ।
प्रयोजक —हि ।

क—ऑमॉ- औमॉ = अपरिपक्वम्, असिद्धम् । लैति अमारुस् = तीक्ष्णम् ।
अर्मे हुम् = अपरिपक्वम्, असिद्धम् । पु इरि ऑम् = अपरिपक्वम्, असिद्धम्—वा
पौकनी ।

ग—यस्या उदरमामयत्—ऋ १०, ८६, ३३ । मूत्र भवत्वामयत्—अ वे ९, ८, १० ।

+√अर्क् (अर्क) १०/१०३ स्तवने (प) अर्चन्त्यर्कमर्किण—निरु
च X, श क्षी मै-सा-कात हे । ५, ४, ६
स्तुतौ—जै काकृ-शा । √अर्च् (अर्च) १/
'तपने' इत्येके—क्षी सा । पूजायाम् (प) ।
स्तवनपाठो युक्त —सा । √ऋच् (ऋच) ६/

तापस्तुत्यो —वो ।

स्तुतौ (प) ।

√अर्क् १/४१० f आदाने
(आ) काकृ ।

√अर्च् (अर्च) १०/
पूजायाम् (प) ।

अर्क —निघ ०/७ =
अन्ननाम , २/२० =
वज्रनाम ।

अर्को देवो भवति यदेन
मर्चति—निरु ५,४,६ ।

क—एर्क् = मयूख , गभस्ति , द्युतौ । अर्मे एर्ग = किरण , एर्किन् = स्वर्ग ,
आकाश —वा पौर्कनी ।

+√अर्च् (अर्च) १०/२५९ पूजायाम् (प) आधृषाद् वा √अर्क् (अर्क) १०/
क्षी, -मै सा (उ), काकृ, स्तवने (प) ।
श जै कात शा-हे (आ) । शेष पूर्ववत् ।
पूजे—वो ।

प्रयोज हि ।

ग—अर्चयन्ति—अथर्वशिखो ६,१६, रुह ६, वउ ६,४५, अर्चय—वि १७ ।
अर्चयेत्—मुण्डको ३,१,१०, मैड्यु ४,६, ब्रवि ५५, अर्चदिष्यति—भव १,५६ ।

+√अर्ज् (अर्ज) १०, १९३ प्रतियत्ने (प) √अर्ज् (अर्ज) १/ अर्जने
च ×, श क्षी मै-सा-जै काकृ (प) ।
कात शा हे ।
सस्कारे—वो ।

प्रयो हि ।
प्रतियत्नः = सस्कार —क्षी ।

ग—यद् गहिंतेनार्जयन्ति कर्मणा ब्राह्मणा धनम्—मनु ११,१९३ । धनमर्जयेत्—
कथासरि ६,३६ । इह नास्ति प्रयोजकता, स्वार्थे णिच्त्वात् ।

+√अर्थ (अर्थ) १०/३४९ उपयाच्वायाम् (आ) √ऋ १/ गतिप्रापणयो
श (जै शा—√अर्थ्) क्षी-मै सा-जै काकृ कात- (प)—उणा २/४ स्थन् ।
शा । √अर्द् (अर्द्) १/ गतौ
याच्वायाम्—च । याचने च (प) ।

उपयाचने—हे ।
याचने—वो ।

अर्थोऽर्तेररणस्यो वा—
निरु १,१८,१ ।

क—एर्—

ख—अर्त = कर्तव्यम्, अनुग्रह उपकारो वा—वा पौकनी ।

ग—अर्थयाथे—ऋ १०,१०६७, अर्थयाथे—१,८२,१, कौ १,४१६, जै १,४० ।
अर्थयस्व धन बहु—मभार ३,१२६८१ । स्वर्गतिं प्रार्थयन्ते—गी ९,२० । समर्थये—रघु
११,७० = मन्थे (सजी)

ङ—√अत्थ (सक) = याचने, प्रार्थने, विज्ञप्तौ । अत्थए—निशीथचूर्णि ४ ।

छ—√अरथाना = बोधने, विवरणे, (०) व्याख्यायाम् ।

+√अर्द् (अर्द) १०/२७७ हिसायाम् (प)

श च ×

आधृषाद् वा
क्षी, मै सा (ङ), काकृ,
जै कात शा हे (आ) ।
वधे—वो ।

√अर्द् (अर्द) १/ गतौ

याचने च (प), यातने
च इत्येके—क्षी ।

अर्दयति—निघ २/१९ =
वधकर्मा ।

√ऋ १/ गतिप्रापणया
(प) ।

ग—अर्दयोद्धिम्—अ वे ४,१५,६, अर्दयन्—६,४९,० । अर्दयति—मै ४,५,६ ।
अर्दयामास तौमरै—मभार ३,१६४५० ।

ङ—√अद् (सक) = वधे, ताडने—व्यवहारसूत्रभा १० ।

छ—√अर्दना* = पीडने ।

छ—√अरदना*† = मर्दने, पेषणे, (०) वधे ।

+√अर्ह (अर्ह) १०/१९९ पूजायाम् (प)

च ×, श

क्षी—मै सा जै काकृ—
कात—शा हे
पूजने—वो ।

√अर्ह (अर्ह) १/ पूजायाम्
(प) ।

√अर्घ (अर्घ) १/ मूल्ये
(प) वो ।

प्रयो ह्नि ।

ग—स्रग्विण तल्प आसीनमर्हयेत् प्रथम गवा—मनु ३,३, अर्हयेन्मधुपर्कण—
३,११९ ।

+√अवधीर (अवधीर) १०/३८६ मं

क्षी—श च—जै काकृ कात—
शा—हे ×

मै सा ×
अवज्ञायाम् —वो ।

अवधीरितसुहृद्वचनस्य-हितो १। अवधीर्य-शिशु ९,५९=तिरस्कृत्य सर्वङ्कषा
अवधीरणाम-रघु ८,४८, शाकु ३,१४। अजधीरिता प्रिया-शाकु ६,१२।

+√अश्व (अश्वतर) १०/३८८ (आ) य कश्चाध्वानमश्नुवीता-
श-जै शा हे-वो× तेनातिक्रामति। श्व स वचनीय'-निरु
१,१२,५।
आचक्षीरन्नष्टेत्यश्वम्—
निरु १,१३,१।
अश्व कस्मादश्नुतेऽध्वानम्।
महाशनो भवतीति वा—
निरु २,२७,४।

अश्वतर (=तनुरश्म) --वत्सोक्षाश्वर्षमेभ्यश्च तनुत्वे-पा अ ५/३/९१।
अश्वतरी- पञ्चत २३०।

+√आन्दोल(आन्दोल) १०/६४, ३८४ (प) √दुल (दुल) १०/
श-च-जै काकृ-कात-शा× क्षी-मै-सा×(हे)। उत्क्षेपे (प)।
(हे-√अन्दोल)। दोलने—वो।

ग—आन्दोलयति-महो ४,११३।

ङ—√अदोल (अक) =दोलने, (२) कम्पने, (३) सदेहे-स ५२१।

ड—√अदोल (सक) =कम्पने-सुरसुदरीचरि ३,६७।

+√आप् (आप्ल) १०, २८६ लम्भने (प) √आप् (आप्ल) ५/ व्याप्तौ
श च× क्षी-मै-सा-, (उ),-जै- (प)।
काकृ कात-शा हे।
व्यापने—वो।

प्रयो हि ।

लम्भनम् =प्राप्ति'—क्षी ।

ग—आपयतो वै तावन्योन्यस्य कामम्-छान्दोग्यो १,१,६। आपयितु भूपमाह
यौगन्धरायण'—कथास १७,३२।

+√आह्वर (आह्वरक) १०/३९० (प) √हृ १/कौटिल्ये (प)।
श जै शा-हे वो× आचष्टे,
तेनातिक्रामति वा ।

+√इल् (इल) १०/१२०
श-च×

प्रेरणे (प) √इल् (इल) ६/ स्वप्नक्षेप-
क्षी मै सा जै- णयो (प)।
काकृ कात शा हे। √ईर् (ईर) २/ गतौ
क्षेपे—वो। कम्पने च (आ)।
√एला (कण्ड्वा) विलासे
(प)।

क—एल्=विश्रान्तौ, शयने ?—वा पॉकनी ।

ग—(कथ वातो नेलयति कथ न रमते मन-अ वे १०,७,३७। या या
कामयते सा भूत्वेलयति—शब्दा १०,३,३,८।)

+√ईड् (ईड) १०/१३०
च×, श

स्तुतौ (प) √ईड् (ईड) २/ स्तुतो
क्षी-मै-सा-जै काकृ- (आ)।
कात शा हे-वो।
स्तवने—कात।

प्रयो द्वि ।

ग—ईलयति—शब्दा १०,३,३,८। गीर्भिरउयाभिरैडयन्-वा रा ३,५,११
(गी प्रे स)। नास्त्यत्र प्रयोजकता।

+√ईर् (ईर) १०/२६१
च×, श

क्षेपे (प) √ईर् (ईर) २/ गतौ कम्पने
क्षी मै सा-काकृ- च (आ)।
हे। √ईड् (ईड) २/ स्तुतौ (आ)।
क्षेपणे—जै-कात।
प्रेरणे—शा।
गतौ नुदि—वो।

प्रयो

द्वि ।

ग—अप समुद्रमैरयत्-ऋ ८,६,१३। पन्थानो येभिर्त्रिंश्रमैरय-अ वे ७,३३,
१। रथन्तर साम ईरयति-मभार १३,९८६, अथ वाचमीरयति तामु नाम्नीरयति—
१३,९८६।

+√उध्रस् (उध्रस) १०/२१४
मै-श-च-जै काकृ कात शा×
(सा हे वो √उध्रस्)

उच्छे (प) उ* √उत् + √ह्रस् (ह्रस) १/
प्रयोगसमवायी शब्दार्थ. (प)
त्येके—क्षी। √ध्रस् (उध्रस) ९/ उच्छे
क्षी सा हे। (प)।
उच्छे उत्क्षिपि
च—वो।

+√उलण्ड् (उलडि) १०/९	उत्क्षेपणे (प)	√ओलण्ड् (ओलडि) १०/
क्षी मै-श-च-जै-काकृ-	अपरे तु—सा ।	उत्क्षेपे (प) ।
कात शा-हे-वो ×		√लण्ड् (लडि) १०/ उत्क्षेपे
		(प) अन्ये—क्षी ।
		√लन्द (लदि) १०/ उत्क्षेपे (प)
		चान्द्रा*—क्षी ।

छ—√उलटना, √(उ) लाटना, √उल्दना-बु ख =अन्नादिपूर्णशकट्या अग्रत उपरि क्षेपणे, पृष्ठभागतश्चाधोनयने, (२) अध क्षेपे ।

छ—उलदना*, √उलेडना*, √उँडेलना, √उँडेलना (<उलण्डनम्) = पातने, क्षेपणे—“उलदत मद अनुमद ज्यौ जलधि जल”—कविभूषण ।

+√ऊन (ऊन) १०/३३५	परिहाणे (प)	√ओण् (ओण) १/ अप-
श ×	क्षी-मै-सा-जै कात शा	नयने (प) ।
	हे-वो ।	√ऊ १/५५१ ि शब्दे (आ)
	परिहाणौ—च ।	काकृ ।
	परिहरणे—काकृ ।	

क—ऑइ-, एँआ =अपूर्णम्, न्यूनम् हीनम् । निष्ठान्तत्वेन-नॉ-

ख—अवे ऊन =ऊनम्, न्यूनम्, अपर्याप्तम्-वा पॉकर्नी ।

ग—मा त्वायतो जरितु* काममूनयी -ऋ १,५३,३ । (अनित्यण्यन्तत्व तु यथालक्ष्यम्-क्षी १०/२०१ यु मी स) आढ्योगेऽडभाव इति वागीश* । यत्त ऊन तत्त आपूरयति-अ वे १२,१,६१ ।

√ऊर्ज् (ऊर्ज) १०/१६	बलप्राणनयो* (प)	√ओज १०/ बलतेजनयो
श	क्षी मै-सा-च-जै-काकृ	(प) वो ।
	कात शा हे ।	√ऊर्ज् १/४२५ g गतौ (आ)
	जीवने बले—वो	काकृ ।

ऊर्क-निघ २/७=अन्ननाम ।

ऊर्जयमाने-निरु ९,४३,१ =

बलवती, ऊर्जता च कुर्वाणे-

दुर्गाचार्य* ।

प्राणनम् = जीवनम्—क्षी ।

क—ऊएर् (एँ) गु = वायवाघाते, उच्छूनतायाम्, विस्तारे-वा, पॉकर्नी ।

ग—सनाभयो वाजिनमूर्जयन्ति-ऋट् ९,८७,४ । स प्राणिति तमूर्जयति-शब्रा
७,५,१,१८ । उर्जयति-काठ २०,७ ।

+√उष (ऊप) १०/३८५
मै सा-श-च जै-काकृ
कात शा वो ×

छुरणे (प)
क्षी हे ।

√ऊष् (ऊप) १/२९० a
रुजायाम् (प) काकृ,
कात २२३ ।

√ऊष् (ऊष) १/ रुजायाम्
(प) ।

√रूष् (रूष) १/ भूषायाम्
(प) इति सुधाकर -सा ।

+√ओलण्ड् (ओलडि) १०/९
श

उत्क्षेपे (प)
क्षी च-जै-काकृ-
कात शा हे वो ।
उत्क्षेपणे—मै सा ।

√लण्ड् (लडि) १०/ उत्क्षेपे
(प) अन्ये-क्षी ।

√लण्ड् (लदि) १०/ उत्क्षेपे
इति चान्द्रा —क्षी

√ओलण्ड् १/ उत्क्षेपणे (प)
—वो ।

[छ—√ओल्लना, √उडेलना, √उल्लना-बु ख (<ओलण्डनम्, आ+
उज्झनम् ?) = उडेलने, पातने, क्षेपे ।]

+√कण् (कण) १०/१८३
च ×, श

निमीलने (प)
क्षी-मै सा जै-काकृ-
कात शा हे वो ।

√क्ष्मील् (क्ष्मील) १/ निमे-
षणे (प) ।

√कण् (कण) १/ शब्दार्थ
(प) ।

√कण् (कण) १/ गतौ (प)
मित्त्वम् ।

काणो विक्रान्तदर्शन इत्यौप-
मन्यव । कणतेर्वा स्यादणू-
भावकर्मण ।

दर्शनाणूभावान् काण.-
निरु ६,३०,१ ।

क—र्कृ, कर्कृ = छेदने ।

ग—काण-ऋट् १०,१५५,१, अ वे १२,४,३, तै २,५,१,७ । (सरासि
सोमस्य काणुका-ऋट् ८,६६,४) ।

+√कण् (कठि) १०/२९४ शोके (प) आधुषाद्वा √कण् (कठि) १/ शोके
 श× क्षी मै सा च जै- (आ) ।
 काकृ-कात शा हे ।
 आध्याने—वो ।

ग—कण्ठ स्तम्भितवाष्पवृत्तिकलुष -शाकु ४,५ ।

+√कण्ड् (कडि) १०/४५ भेदे (प) इत्येके-क्षी <√खण्ड् (खडि) भेदे (प) ।
 श× क्षी जै काकृ कात शा । √खण्ड् (खडि) १०/ भेदे (प) ।
 भेदने—मै-सा । √खण्ड् (खडि) १/ मन्थे
 खण्डने—च । (आ) ।
 भेदे खण्डने च—हे ।
 भेदे रक्षणे—वो ।

क—कल्, कला = ताडने, तोडने—वा पौकनी ।

ग—त्रिभि काण्डै -अ वे १२,३,४२ । काण्डचित्राणि—वा रा २,८९,१८
 काण्डे = जले, चित्राणि (तिल) । कण्डनी चोदकुम्भश्च—मनु ३,६८ । काण्डात्
 काण्डात् प्ररोहन्ती—वा स १२,३,४२ ।

ड—√कड (सक) = (१) अवहनने, (२) कर्षणे, (३) खर्जने (प्रयोज) ।
 कडित—गाया १,७ । वकृ-कडत—ओघ ४६८, गा ६६३ ।

छ—√कॉडना † * = (१) मर्दने, (२) अवहनने, (३) अतिताडने ।

+√कत्र (कत्र) १०/३५७ शैथिल्ये (प) मै √कन्त्र् १०/६ उपाये (प)
 क्षी श च जै काकृ- मै सा कात हे वो । काकृ ।
 शा× √कर्त् (कर्त्) १०/ शैथिल्ये
 (प) इति चन्द्र'-क्षी ।
 √कर्त्र् (कर्त्र्) १०/ शैथिल्ये
 (प) इति दुर्ग -क्षी ।
 √कत्थ (कत्थ) १०/३३५
 शैथिल्ये (प) हे ।
 √कध (कध) १०/२४०
 शैथिल्ये (प) काकृ ।
 √गात्र (गात्र) १०/ शैथिल्ये
 (आ) वो ।

इह स्पष्टो विकास । सर्वेषामन्ते √गात्रधातु. सुपरिचित प्रतीयते ।

+√कथ (कथ) १०/२९७ वाक्यप्रतिबन्धे (प) √कथ् (कथ) १/ श्लाघा
श क्षी-हे । याम् (आ) ।
वाक्यप्रबन्धे—मै-सा-च
काकृ कात शा हे वो ।
वदने—जै हे ।

क—केत्-(१), कोत्, कूत् = विकथने, कथने । लिथु कतिलिन्ति=सभाषणे,
कथने-वा पौकनी ।

ग—कथयति-त्रिपाट्विभूतिमहानारायणो ५,६ । कथयन्ति-भव २,५० ।
कथयस्व-त्रिता ५,१ । कथयिष्यामि-मै २,३, मैत्र्यु २, ३ ।

घ—कथेति-जातक ५,४६० = सूचनायाम् । कथेति-जातक १,२ = कथने ।

ङ—√कह (सक) = कथने । वकृ-कथत, कहिज्जत-राज, सुर १,४४,
गा १९८ ।

ड—√कहाव (सक) = कथने । कहावेइ-महा ।

ढ—√काह (सक) = कथने । काहयते-महा ।

छ—√कथना* = (१) कथने, (२) निन्दने ।

ज—√कहना (<कथनम्) = कथने, वर्णने ।

+√कर्ण (कर्ण) १०/३६९ भेदे (प) √कड् १०/३८० भेदे (प)
श-च जै-काकृ× क्षी-कात शा हे । काकृ ।
(शा√कर्ण) भेदने—मै सा । √कण्ड् (कडि) १०/ भेदे
भिदि—वो । (प) इत्येके-क्षी ।
कर्ण. कृन्ततेर्निकृत्तद्वारो
भवति-निरु १,९,१। कीर्यते
क्षिप्यते शब्दो वायुना यत्र-
√कृ+उणा ३/१० इति नन् ।

क—कर् —, कर् = ताडने, बलाद् ग्रहणे । किञ्चि कर्न् = ग्रहणे-वा
पौकनी ।

ग—निचेतारा च कर्णै-ऋ १,१८४,२ । इत्याकर्ण्य क्षितीश-नैष ५,१३७ ।

ङ—कण (<कर्ण)-पि ३५८, प्रासू २ ।

+√कर्त् (कर्त्) १०/३५८ शैथिल्ये (प) <√कर्त् (कर्त्) शैथिल्ये (प) ।
मै सा श-च जै काकृ- इति चन्द्र - क्षी । दृष्ट √कत्र १०/३५७ ।
कात शा वो× क्षी-हे । √कृत् (कृती) ६/ छेदने (प) ।

+√कर्त्त (कर्त्त) १०/३६८ शैथिल्ये(प) अत्र दुर्ग <√कत्र (कत्र) शैथिल्ये (प) ।
क्षी-मै-श-च-जै-काकृ- इत्यपि-सा । पूर्ववत् ।
कात शा× सा हे वो ।

+√कर्त् (कर्त्) १०/३५८ शैथिल्ये (प) पूर्ववत् ।
मै सा श-च-जै-काकृ- क्षी ।
कात शा हे-वो×

+√कर्त्र (कर्त्र) १०/३५८ शैथिल्ये (प) इति <√कर्त् (कर्त्) शैथिल्ये
मै-सा श च-जै-काकृ- दुर्ग —क्षी। (प) ।
कात-शा× क्षी-हे-वो । पूर्ववत् ।

+√कल् (कल) १०/६८ क्षेपे (प) √कल् (कल) १/ शब्द-
च×,श क्षी मै-सा-जै-काकृ- सख्यानयो (आ) ।
कात-शा-हे । √कल (कल) १०/ गतौ
नुदि—वो । सख्याने च (प) ।
प्रयो हि । √किल् (किल) १०/
क्षेपे (प) ।
कालयति-निघ २/१४=
गतिकर्मा ।

क—कल्=प्रेरणे-जू पॉर्नी ।

ग—सकालयन्—मभार २,१०५,०० = क्षपयन् (नील), कालयिता-
२,२१,० =सहर्ता (नील) । सकालनम्-वा रा २,६६,१५ =प्रेतेनिर्हारम् (तिल)

+√कल (कल) १०/३१० गतो सख्याने च (प) √गण (गण) १०/
श क्षी मै-सा-काकृ-कात । सख्याने (प) ।
सख्याने—च । √कलञ्ज १/३१३ गतौ
गतौ—जै । (प) काकृ ।
आगतौ—शा । शेष पूर्ववत् ।
सख्यानगत्यो —हे ।
गतिसख्ययो —वो ।

प्रयो हि ।

ग—काल* कलयतामहम्-गी १०,३० । काल कलयता प्रभु-भा पु
३,२९,३८ । कलये-तैत्रा ३,४,१६,१ । [समकालयन्-मभार १,०१,७ =वनमनयन्

(नील)] (प्राकालयत्-काठ १०,६-धा गतौ वृत्ति) । कलयेदमानमनसम्-शिशु ९,५८ =मन्येत ।

ड—√कल (सक) = (१) सरयाने, (२) शब्दे, (३) ज्ञाने, (४) प्रत्यभिज्ञाने, (५) सकोचे । कलयति-विसे २०२९ । वक्—कलयत-सुपा ४ ।

+√काल (काल) १०/३२५ उपदेशे (प) पूर्ववत् ।
क्षी श-च जै काकृ कात मै-सा हे ।
शा× उपयोगे—सा ।
(चौ स)
कालोपदेशे—वो ।

ग—कालयन्त -मभार २,१७,३४ =नियमयन्त (नील) ।

+√कालोड (कालोडित) १०/३८९ (प) < √गालोड (गालोडित)
मै-सा-श-च जै काकृ कात शा इति गुप्त —क्षी । (प)
हे वो× तदाचष्टे, तेनाति- √लुड् (लुड्) १/३१०
क्रामति वा । (प) ।
क्+आ+√लुड्

√किल् (किल) १०/६९ क्षेपे (प) √कल् (कल) १०/६८
मै-श-च-जै-काकृ शा× क्षी सा कात हे । क्षेपे (प) ।
नुदि—वो । √किल् (किल) ६/
श्वैत्यक्रीडनयो (प) ।
√केल् (केल्) १/५३७
चलने (प) ।

√किष्क् (किष्क) १०/१५४ हिसायाम् (आ) > √हिष्क् (हिष्क) हिसा-
मै सा श च काकृ कात× क्षी-जै शा हे । याम् (आ) इति
बधे—वो । दुर्ग —क्षी ।
√हिष्क् (हिष्क) १/
अव्यक्ते शब्दे (उ) ।
√कष् (कष) १/
हिसार्थ* (प) ।
√खष् (खप) १/
हिसार्थ* (प) ।

क—क् (ऑ) स्कॉ—, —उ=दोर्दण्डः, हस्त. । अल्बे क्रके=दोर्दण्ड, स्कन्ध -
वा पॉकनी* ।

ग—किष्किन्धा-वा रा १,१,६५ । किष्किन्ध्या-वा रा ४,१०,३४, मभार ३,१६१०७ (कि कि दधातीति किष्किन्धा । √धा+क । पारस्करादित्वात् पूर्वस्य किमो मलोप सुट् षत्व च निपातनात्-इति वैयाकरणा) । चतु किष्कु-वा रा ५,३२,११ ।

ङ—किक्किङि=सर्प (हिंसायाम्)-दे २,३२ ।

ङ—किक्किधा=नगरीविशेष -से १४,१५ ।

च--किक्किधि=पर्वतविशेष पउम ६,४५, नृपविशेष -पउम ६,१५४ १०,२० ।

छ—खीस (<किष्क)=विनष्टम् ।

छ—खीस जाना=नाशे-‘खीस खलाई’-तुलसीदास ।

+√कीट् (कीट) १०/१००

च वो ×, श

(काक् √टीक्)

(वर्णविपर्यय)

वरणे (प)

क्षी ।

बन्धने—मै-

काक् कात ।

वर्णे—सा-शा ।

वर्णने—जै-हे ।

√कील् (कील) १/ बन्धे (प) ।

√कीट् (कीट) १/ बन्धवर्णयो (प) वो ।

√कट् (कटे) १/ वर्षा-वरणयो (प) ।

√टङ्क् (टकि) १०/ बन्धने (प) ।

√टीक् १०/८० बन्धने (प) काक् ।

क—कुक्कृमि=कृमि , कीटो जन्तुविशेष -वा पॉकनी ।

ग—कीट०-अ वे ९,४,१६, शब्रा १४,९,१,१९, छान्दोग्यो ६,९,३, वा रा २,२५,१६ ।

+√कुश् (कुशि) १०/२३०

च-जै शा ×, श

भासार्थ (प)

क्षी—हे ।

भाषार्थ—मै-सा

काक् कात ।

द्युतौ—वो

√कुश् (कुश) ४/१०५

सश्लेषणे (प) ।

√कुस् (कुसि) १०/२२९

भासार्थ (प) ।

+√कुस् (कुसि) १०/२२९

श-च कात ×

भासार्थ (प)

क्षी-शा हे ।

भाषार्थ—मै-सा-

जै काक् ।

भासने—वो ।

√कुश् (कुश) ४/१०५

सश्लेषणे (प) ।

√कुश् (कुशि) १०/२३०

भासार्थ (प) ।

+√कुट् (कुट) १०/१६४	छेदने (आ)	<√वृट् (वृट) छेदने (आ) ।
क्षी मै श च जै शा	'इत्येके'स्वामी-सा ।	√कुट् (कुट्) १०/२३ छेदन-
हे वो ×	सा, काकृ कात (प) ।	कुत्सनयो (प) ।
		√कुट् छिदि-सौ धा —
		वो ।
		√कृत् (कृती)६/छेदने (प) ।

ग—कोटि०-मभार १,४०,२० = धनुरग्रम् । कोटि०-रघु ७, ४६ = कोण (कोट्यते = छिद्यतेऽनया । उणा ४,११७ इतीन् । बाहुलकाद् गुण) । कोटि०-कुमारस २, २६ = रेखा ।

+√कुट् (कुट) १०/१७०	प्रतापने (आ)	>√कूट् (कूट) आप्रदाने (आ)
च-काकृ-कात ×, श	क्षी मै सा-जै-शा हे-	इति दुर्ग-क्षी ।
वो ।		√कुट् (कुट) ६/कौटिल्ये(प) ।
		पिता कुटस्य चर्षणि (ऋ
		१,४६,४) । पिता कृतस्य
		निरु ५,२४,१ ।
		शेषः पूर्ववत् ।

ग—प्रकुट्य त्रिधिवत् तदा-मभार १,२८४२ । अवकुट्य-सुश्रु २,१७५,२० । कोट (कुट्यते = प्रतप्यते शत्रुरत्र, अनेन वा । दुर्गमाश्रित्य प्रबलविपक्षमपि प्रतापयितुं शक्यत इत्यर्थः) = दुर्गम् । प्रयोगो नोपलब्धः ।

छ—कोट = परिधि (दुर्गम्) ।

+√कुटुम्ब् (कुटुम्ब) १०/१४७	धारणे (आ)	पूर्ववत् ।
मै-जै-काकृ कात शा ×	क्षी सा-, च ? हे ।	
	वृत्याम्—वो ।	

क—कुर्णल = (कीटानां पशूनां मधुमक्षिकाणां वा) सघ., समूह । ट्(ओ)-विस्तार'—वा पौर्कनी ।

ग—तयोरपि कुटुम्बाभ्यामाहरेत्-मनु ११,१४ । स्वकुटुम्बान् महीपतिः-मनु ११,२२ ।

ड—कुडु ब = परिजन., परिवार'-डवा, महा, प्रासू १६७ ।

+√कुट् (कुट्) १०/२३	छेदनकुत्सनयोः (प)	√कुट् १/११७ वैकल्ये(प) ।
काकृ-कात ×, श	क्षी ।	√कुट् १०/२४ छेदने (प)
	छेदने—च ।	काकृ ।

छेदने कुत्सने च—जै-हे । शेष पूर्ववत् ।
 छेदनभर्त्सनयो—मै- $\sqrt{\text{कृत्}} ६/$ छेदने इत्यस्य प्राकृ-
 सा । तरूपमिति ह्रिदन्त्यादयः ।
 कुत्सने—शा ।
 कुत्साच्छिदो—वो ।
 'छेदनपूरणयो' इति
 स्वामी—सा ।

प्रयोज हि ।

क—(स्र) कौइ=आच्छादने-वा पौकर्नी ।

ग—वाश्मकुट्टक—याज्ञवल्क्य ३,४९ । अश्मकुट्ट०—मभार ३,१०३६०, मनु
 ६,१७ । कुट्टनी (कुट्टयते=छिद्यते स्त्रीणा कुलमनया)—कथासरि १२,७९ । कुट्टापरान्त०—
 मभार ६,३५६ । ससुधाकुट्टिमतल—वा रा २,८०,३ । मणिप्रवरकुट्टिम०—मभार
 १४,२५२२ ।

घ—कोट्टेति—जातक १,४७८ ।

ङ— $\sqrt{\text{कृट्}}$ (सक)=कुट्टने, ताडने, (२) कर्तने, (३) औष्ण्ये, (४) उपालम्भे ।
 भवि—कुट्टइस्स—पि ५२८ ।

ञ— $\sqrt{\text{कोट्ट}}$ (सक)=कुट्टने, ताडने, (२) कर्तने । कवक—कोटिज्जमाण—
 आवम । सक—कोट्टिय—जीव ३ ।

छ— $\sqrt{\text{कूटना}}$ (< कुट्टनम्) ।

ज— $\sqrt{\text{कोटे}}$ =मुद्गरेण ताडने ।

+ $\sqrt{\text{कुट्ट}}$ (कुट्ट) १०/१६८ प्रतापने (आ) इति $\sqrt{\text{कुट्}}$ (कुट) १०/१७० प्र-
 क्षी मै श-च-जै-काकृ- क्षीरस्वामी—सा,वो । तापने (आ) ।
 कात शा-हे× शेष. पूर्ववत् ।

सर्वाण्युदाहरणानि पूर्ववज्ज्ञेयानि । विशेषत प्राकृतधातोरुदाहरण सुस्पष्टमौष्ण्ये
 दृश्यते ।

+ $\sqrt{\text{कुण}}$ (कुण) १०/३३९ आमन्त्रणे (प) $\sqrt{\text{कुण्}}$ (कुण) ६/ शब्दोपकर-
 श च× क्षी-मै-सा-जै काकृ- णयो. (प) ।
 कात शा हे । $\sqrt{\text{गुण}}$ (गुण) १०/ आमन्त्रणे
 आभाषमन्त्रयो.—वो । (प) ।
 $\sqrt{\text{कूट्}}$ (कूट) १०/ आमन्त्रणे
 (प) सा ।

कुणारुम् इति—निरु
२,२, ५, ६, १,४ = कणः
शब्दार्थ—दुर्गाचार्य ।

आमन्त्रणम् = गूढोक्ति'—क्षी ।

+√कुण्ड् (कुठि) १०/५० वेष्टने (प) एके- >√गुण्ड् (गुडि) वेष्टने (प) ।
क्षी मै श च-जै काकृ सा ।
कात-शा-हे वो × 'रक्षणे' इत्येके—सा ।
√गुण्ड् (गुठि) १०/ वेष्टने
(प) ।
√कुठ् १/ ठेदने (प) सौ
धा —वो ।

+√कुण्ड् (कुडि) १०/४६ रक्षणे (प) इत्येके—क्षी >√गुण्ड् (गुडि) रक्षणे (प) ।
च ×, श क्षी-मै-सा जै काकृ-
कात शा हे । √गुड् ६/ रक्षायाम् (प) ।
रक्षे—वो ।

ग—कुण्डिन = मुनिविशेष । यथाश्वलायने—“०कुण्डिनाना वाशिष्ठमैत्रा-
वरुणकौण्डिन्येति” (श क ड्र), कुरुवशीयनृपभेद । स च धृतराष्ट्रस्य पुत्रः । यथा
महाभारते १, ९४, ५८ ।

ङ—कुड = आज्ञा, आदेश—कप्प ।

√कुत्स् (कुत्स) १०/१६६ अवक्षेपणे (आ) √कुत् १/ आस्तृतौ (प) सौ
च ×, श क्षी मै सा-कात शा । धा —वो ।
अवक्षेपे—जै काकृ हे,- अवकुत्सिते—निरु
वो (उ) । १,४,१४ ।
कुत्सितम्—निरु १,२०,५ ।

क—केउएद्-, कुद्-, कूद् = आक्रोशे, तर्जने-जू पॉकर्नी ।

ख—न पर्सिं निकूहीदन् = आक्रोशे, कुत्सने, अपमाने—वा पॉकर्नी ।

ग—वहकुत्समार्जुनेय शतक्रतु'-ऋ ८, १, ११, कुत्सयेन-४, १६, १२ । कुत्सनम्-
१ सन्या २८६ । कुत्सन्तो धृतराष्ट्रजम्-मभार २, २२९८ । अभ्यकुत्सयत्-वा रा
२, ७५, २ । न कुत्सयाम्यह किञ्चित्-मभार ३, १३७२३ ।

ङ—√कुच्छ (सक) = निन्दायाम्, धिक्कारे । कृ-कुच्छ, कुच्छणिज्ज-श्रा, २७,
पण्ह १, ३ ।

√कुद् (कुट्) १०/६ मै श-च-जै काक् शा हे वो ×	अनृतभाषणे (प) इत्येके-क्षी । क्षी सा कात ।	<√कुन्द्र् (कुट्रि) अनृतभाषणे (प) । √कुण्ड् १०/१३ अनृतभाषणे (प) काक् । √गुन्द्र् (गुट्रि) १०/ अनृत- भाषणे—पारायणे—क्षी ।
---	--	---

द्रष्ट —√कुन्द्र् १०/६

ड—कुहण=रासक (रासा ?)—दे २,३८ ।

+√कुन्द्र् (कुट्रि) १०/६ काक्-कात ×, श	अनृतभाषणे (प) क्षी मै सा च जै शा हे । मिथ्योक्तौ—वो ।	} >√कुद् (कुट्) अनृतभाषणे (प) । >√गुन्द्र् (गुट्रि) अनृत भाषणे (प) । √कुण्ड् १०/१३ अनृत- भाषणे (प) काक् ।

पत्यौ जीवति कुण्ड' स्यान्मृते भर्तरि गोलक'-मनु ३,१७४ । अज्ञाते सति कुण्डमपि सुत जना पत्युरेवाख्यापयन्ति । इदमनृतभाषणम् । काशकृत्स्नपठित' √कुण्ड् १०/१३ अनृतभाषणे (प) इति धातुर्भृशं सवदति । √कुण्ड् >√कुन्द्र् >√गुन्द्र् >√कुद् इत्येव स्यात् प्रतति (विकास) ।

+√कुप् (कुप) १०/२५० च ×, श (शा-√कूप्) जै-√त्रुप् [त्रुप] मुद्रणदोषो भाति ।	भासार्थ. (प) क्षी-शा-हे । भाषार्थ —मै सा-जै- काक् कात । द्युतौ—वो ।	√कुप् (कुप) ४/ क्रोधे (प) । √गुप् (गुप्) १०/ भासार्थ (प) ।
---	---	---

ग—[कोपयथ पृथिवीम्—ऋ ५,५७,३ = क्रोधे । सपित्त कोपयेद् वायुम्—सुश्रु १,३७,८ (क्रोधे ?)] ।

+√कुमार (कुमार) १०/३२४ श-च ×	क्रीडायाम् (प) क्षी मै सा-काक्-कात शा-हे । क्रीडने—जै । केलौ—वो ।	कु=कुत्सित', मार' = कन्दर्पो यस्मात् कुमार । कु+√मृ (मृङ्) ६/ प्राण त्यागे (आ) ।
-----------------------------------	---	---

√कुमाल १०/३४३ क्रीडायाम्
(प) हे ।

कुमार क्रीडयामास उत्सङ्गे शङ्करस्य च ।

कण्ठे स्थित वासुकि च पाणिभ्या समपीडयत् ॥ स्क पु १,२७,१०७ ।

ग—कुमार माता विभर्ति—ऋ ५,२,१ । कुमाराणा च रक्षणम्—मनु ७,१५२ ।

ङ—कुमार=प्रथमे वयसि स्थितो बालक—ठा १०, गाया १,२ ।

√कुम्प् (कुपि) १०/११५ छादने (प) { >√कुम्ब् (कुबि) छादने (प)
मै सा-श-च-जै काकृ-कात- क्षी । इति कौशिक-क्षी ।
शा हे× स्तृतौ—वो । } >√कुम्भ् (कुभि) १०/१२० छादने
(प) अपरे—सा ।

क—कॉद=न्युब्जत्वे, प्रह्वत्वे । कॉइ-प्- लिथु कुम्भि=कुब्जीभावे,
कुम्पस्=अरालता । लेट्टिश्-कुम्प्=कौटिल्यम् । गॉथि हम्पस्=सक्षेपे । रसन्-
कुपिन=कुब्ज, कुञ्जवनिका । पु प्रशि एत्-कुम्पस्=पुनः, प्रत्यग्रत -वा पॉकर्नी ।

ङ—खुपा=वर्षावरोधार्थं निर्मायमाण तृणमयमुपकरणम्—दे २,७५ ।

ञ—गुम्माइ=मूर्ख, -ओघ १३६, पूरितम्—दे २,१०३, स्वलितम्—२,१०३ ।

छ—गुम्मा=मूकः, छादितवाक्क—बु ख ।

+√कुम्ब् (कुबि) १०/११५ छादने (प) इति <√कुम्प् (कुपि) छादने
च×,श कौशिक—क्षी । (प) ।
क्षी-सा-जै-काकृ-शा । शेष पूर्ववत् ।
आच्छादने—मै कात-हे ।
स्तृत्याम्—वो ।

क—कॉइ-ओष्ठ्यनासिक्ययोर्विस्तारे सति—कुम्-म्-, कुम्ब्- . नॉर्वैजियन्
(प्रादे) हुप् तथा हुम्प=आधीन्ये, मार्दवे । ईग्लि हम्प=कूकुद . न ज हम्पे=
घनत्वम्, स्थौल्यम्, शकलम् ।

ख—अवे कसुम्ब=कुसुम्भम् (=कमण्डलु), कुम्भ । न पर्सि कसुम्ब्,
कसुम्=कुसुम्भम्, कुम्भ -वा पॉकर्नीः ।

ग—उदीचीनकुम्बा शम्या निदधाति—तै प्रा १०२ । [गाथा वा कुम्ब्या
वा—शत्रा ११,५,७,१०] । कुम्बिक०—बृहत्स १४,३० ।

ङ—खुम्भिम्य=नामितम्—गाया १,१-पत्र ४७ ।

छ—गुम्मा=इष्टका—बु ख ।

+√कुम्भ् (कुभि) १०/१२० छादने (प) अपरे—सा । <√कुम्ब् (कुबि) छादने
क्षी-मै-श-च-जै काकृ (प) ।
कात शा हे-वो ×

शेष पूर्ववत् ।

कुम् = भूमिम्, उम्भ-
ति = जलेन पूरयति +
अच्-कुम्भ = घट ।

क—,ख—पूर्ववत् ।

ग—शत कुम्भो असिञ्चत सुराया -ऋ १, ११६, ६ । इभकुम्भ०-मालती-
मा ५, ३२ ।

+√कुशूल (कुशूल) १०/३२२ क्रीडायाम् (प) कु+√शूल् (शूल) १/
क्षी सा श च-जै काकृ इत्येके—मै । रुजायाम् (प) ।
कात शा हे-वो × कु+√श्वि (दुओश्वि) १/
गतिवृद्धयो (प) ।

ग—कुशूलधान्यको वा स्यात्-मनु ४, ७ । आधिक्येन 'कुसूल' इति
लभ्यते पाठ ।

ङ—कुसूल = धान्यागारम् (पाअ)

+√कुस्म् (कुस्म) १०/१७९ नाम्नो वा (आ) कु+√स्मि (ष्मिङ्) १/
च ×, श कुस्मयने-दुर्गस्तु—क्षी । ईषद्वसने (आ) ।

क्षी-मै-सा काकृ कात-

शा हे ।

कुस्मितौ—जै ।

कुस्मृताविति मुद्रणदोष ।

मतीक्षिते कुस्मितौ—वो ।

मतीक्षितम् = बुद्धिपूर्वकदर्शनम्—दुर्गादास ।

कुस्मेति धातुर्मेतिदृष्ट बुद्धयोत्पादितमर्थमाद्देति च—क्षी ।

ग—आकुस्मयते—मभाष्ये १, ३, ६०, २८९^{११/१५} विकुस्मयते—१, ३, ६२, २८९।^{११/१५}

+√कुह् (कुह) १०/३४५ विस्मापने (आ) √कुह् १/३१६ & हिंसागत्यो
श × क्षी-मै सा च-जै-काकृ- (प) वाकृ ।

कात शा-हे-वो ।

कुहू'-निरु ११, ३१ ।

क—(स्) कौह् = छादने । स्कौह्-'-वा पौकनी' ।

ग—कुह यत् त्वा पृच्छादीजान कुहया कुहयाकृते—ऋ ८,२४,३० । कुह्—ऐजा ३,४७ । कुह०—वा रा २,१०९,२७=माया० । जन कुहुकुहायते—मभार ३,१४१२९ । कुहकम्—भा पु १,१,१ । कोहलो वदनप्रिय.—सुश्रु सूत्रस्थाने ४५ अध्याये=मद्यभेद (कोहयति=विस्मापयतीति) ।

ङ—कुह=अनोकह'-दस ७ ।

+√कूट् (कूट) १०/१७०
च जै-शा ×, श

आप्रदाने (आ) इति
दुर्ग -क्षी ।

क्षी-सा ।

अप्रसादे—मै-हे

'अवसादने' इत्येके—
सा ।

प्रसादे—काकृ कात ।

अप्रदाप्रमदो—वो ।

अप्रसादे—व्योथ -रॉथ ।

अप्रदा=दानाभाव -दुर्गादास' ।

<√कुट् (कुट) प्रतापने
(आ)

√कूट् १/११३hgतौ (प)

काकृ ।

कूट (कूट्यते=दातु

न शक्यते स्थावर

त्वात् । कर्मणि घञ्)

=गृहम् इति शब्द-

रत्नावली ।

क—कैरल्, कैल् =कौटिल्ये-वा पौकनी ।

ग—अमुष्या हन्तु सेनाया इद कूटं सहस्रश.-अ वे ८,८,१६ । कूटयुद्धाः—वा रा १,२०,८—कूटम् =कपटम् (तिल) ।

ङ—√कूड (सक) =१-असत्यापने, २-अन्यथात्वे । कूडे-अणु ५० टी ।

ड—√कूड (<कूटम्) =पाश -राय, उक्त ५, सूअ १,५,२ ।

ड—√कूड (<कूटम्) =असत्यम्, छलयुक्तम्-पडि, प्रतारणम्-सुपा ६०७, नरक'-उत्त ५ ।

+√कूट् (कूट) १०/३३७
श ×

दाहे (प)

क्षी-च-जै-काकृ-शा ।

परिदाहे, आमन्त्रणे

—मै ।

परीतापे—सा

आमन्त्रणे—सा ।

दाहे आमन्त्रणे च

—काकृ ।

√कुण्ड् (कुडि) १/ दाहे
(आ) ।

शेष पूर्ववत् ।

‘परिदाहे’ इत्यन्ये—
सा ।
दाहे मन्त्रे—वो ।

क—पूर्ववत् ।

ऋग्वेदे√कूळ् धातुर्दाहार्थक ? । तद्यथा—नेदीयस० कूळयात पणीरुत-
८,२६,१० । सुश्रुते—√कूळ् दाहे । तद्यथा—(अग्नि) तासा प्राजमानो योनिमकूलयत्,
अङ्गारै खादिरैरवकूळयेत्—सुश्रु २,३५०,१८ ।

√कुण्ड् > √कूड् (> √कूल्) > √कूट् इति स्यात् क्रमः ।

ग—कूट् स्म वृहत्—ऋह १०,१०२,४ ।

ङ—पूर्ववत् ।

+√कूण् (कूण) १०/१५७
च काकृ×,श

सङ्कोचने (आ)
क्षी-मै सा जै कात
शा हे ।

√कुण् (कुण) ६/ शब्दो-
पकरणयो (प) ।

सङ्कुचि—वो ।

√कुण् (कुण) १०/ आमन्त्रणे
(प) ।

√कूण् (कूण) १०/१५४

सकोचने(आ)अन्ये—
सा ।

आमन्त्रणम् = गूढोक्ति-
क्षी ।

सा काकृ ।

√कूप् (कूप) १०/ दौर्बल्ये
(प) इति । त्रिलोचन

√कूण् (कूण) १०/३५१

सकोचने (प) सा ।
सङ्कोचे—वो ।

इति कविकल्पद्रुमटीकाया
दुर्गादासः ।

√कूण् (यौ प्र)

हि ।

क—पूर्ववत् ।

ग—विकूणयन्तीव मुखम्—कामसूत्रे २,५,४२ = सङ्कोचयन्तीव । कूणित०—
सुश्रु १,३६२,१ ।

ङ—√कूण (सक) = सङ्कोचने—गण्ड ।

+√कृप् (कृपेः) १०/२०८
श-च×(मै-काकृ-
√कृप् [कृप])

तादर्थ्ये (प)
क्षी ।

अवकलकने—मै सा कात हे ।

अवकल्पने—काकृ शा ।

युतौ चिन्ते कल्पने च—वो ।

जै ?

प्रयो,

विलापे, शोके—हि ।

तादर्थ्यम् = उद्देश्यविषयम्-क्षी । अवकल्कनम् = पीडनम्-मै ।

ग—उपकल्पितम्-वा रा २,१३,४=सिद्ध कृतम् (तिल) । अकल्पयन्-
मभार १२,३२८,८=प्रवर्तितवन्त (नील) ।

घ—कपेति-जातक १,६२ ।

+√कृप (कृप) १०/३१६ श च×	दौर्बल्ये (प) क्षी-मै-सा-काकृ- कात शा-हे-वो । शैथिल्ये—जै ।	√कृप् (कृपे) १०/ तादर्थ्ये (प) । √कृप् (कृपू) १/ सामर्थ्ये (आ) ।
प्रयो	विलापे, शोके—ह्वि ।	

ग—होत्राय वृत् कृपयन्नदीधेत्-ऋ १०,९८,७, बृहस्पतिनाकृपयद्वलो गा -
१०, ६८,१० । (कृपयसे-जैत्रा १००) । कृपणम्-वा रा २,१२,७२=कष्टम् (तिल),
कृपणेभ्य -२,३२,२८=दीनेभ्य (तिल) । कृपण-बृहदारण्यको ३,८,१० [दौर्बल्ये
घा वृत्ति] । पुस कृपयतो भद्रे सर्वात्मा प्रीयते हरि—भा पु ८,७,४० ।

ङ—√खिप्प (अक)=दौर्बल्ये । खिप्पइ-सक्षि ३५ ।

छ—√कपटना (<कपलना <कल्पनम्)=सक्षेपणे, नैयुन्ये । अश
निष्कासनेनाल्पत्वे ।

+√कृ १०/१७५ मै-सा च-जै काकृ कात×	विज्ञाने (आ) इति चन्द्र'-क्षी । क्षी हे-वो ।	<√गृ विज्ञाने (आ) ।
(शा√कृ [कृष्]) मुद्रण-दोष । कृड् इत्यु चित्तम् ।		

+√कृत् (कृत) १०/११३ श×	सशब्दने (प) क्षी-मै सा-च- कात शा हे । आख्याने—जै । सशब्दे— काकृ-वो ।	√कृत् (कृती) ७/ वेष्टने (प) । √कृ (डुकृष्) ८/ करणे (ङ) ।
-----------------------------	---	---

ग—नान्यासा कीर्तयाश्चन-ऋ ७,३७,१ । यद्बुद्रस्य कीर्तयति-तै ६,१,७,८ ।

घ—√कित्त ससहे-धापा ५७९ कित्तेति, कित्तयति-पेतवश्चु १२४ ।

ङ—√किट्ट (सक)=१-ऋघायाम्, स्तुतौ, २-वर्णने, ३-कथने । किट्टइ,
किट्टेइ-आचा, भग, ।

+√कल्प् (कल्प) १०/२०० च=अवकल्पने (प) मै ।
क्षी-सा श-च जै-कात्-शा अवकल्पने—काक् ।
हे-वो×

प्रयो विलापे—ह्रि ।

ग—द्रष्ट √कृप् (कृपे) १०/२०८ तादर्थ्ये (प) इति ।

+√केत (केत) १०/३३८ निश्रावणे (प) √कित् (कित) १/ निवासे
श-च× क्षी । रोगापनयने च (प) ।
'निमन्त्रणे' इत्येके— √कित् (कित) ३/ ज्ञाने
क्षी, सा । (प) ।
आमन्त्रणे—मै-सा-
जै काक् कात् शा हे ।
निश्रावणनिमन्त्रण
यो —हे ।
मन्त्रणे निश्रावणे—वो ।

निश्रावणम् = समयोद्भावनम्—दुर्गादास ।

क—कुऑइ-, कुई=इच्छा । पु प्रशि कुआइत्स्=वाञ्छा, निर्णय,
प्रवृत्ति । गौथि हैदुस्=केतु -वा पॉर्की ।

ग—केतवेदस्-ऋ १,१०४,३ । क्षात्रधर्माणमप्याजौ केतयेत् कुलज द्विजम्-
मभार १३,१५९६ । एकोद्दिष्टस्य केतनम्-मनु ४,११०=निमन्त्रणम् (मन्वर्थ) ।
केतित -मभार १२,३,२७८=निमन्त्रित (नील) ।

ज—केडा=आमन्त्रणे, निमन्त्रणे ।

+√क्रथ् (क्रथ) १०/१३ प्रतिहर्षे (प) इति <√श्रथ् (श्रथ) प्रतिहर्षे
मै-श-च जै काक् कात् नन्दी—क्षी । (प) ।
शा हे× क्षी-वो ।

'अतिहर्षे' इति बहव —
सा ।
'प्रस्थाने' इति
मैत्रेय —सा ।
प्रसादे, आनन्दे—ह्रि ।

क्रथिमपि केचिदत्र (१०/१३) पठन्ति स मैत्रेयादौ न दृश्यते—सा १३ ।
इति नैन सायणोऽनुमोदते । ह्रिट्नी सदिग्धार्थानि सज्ञारूपाण्युपस्थापितवान् ।
तान्येतदर्थकानि मया नाधिगतानि ।

+√क्रथ् (क्रथ) १०/२७५
श-च×

हिसायाम् (प)

√क्रश्-निरु २/२५ ।

आधृषाद्वा

√क्रथ् (क्रथ) १/ हिसार्थ

क्षी मै सा जै-काकृ

(प) मित्—द्र ।

कात शा-हे ।

√क्लथ (क्लथ) १/

वधे—वो ।

हिसार्थ' (प) मित्—द्रष्ट ।

प्रसादे, आनन्दे—

प्रयो

ह्वि ।

ग—जासिनिप्रहणनाटक्राथपिषा हिसायाम्-पा अ २/३/५६ । द्रष्ट √क्रथ् (क्रथ) १/७९३ ।

+√क्रन्द् (आड क्रन्द) १०/१९५ सातत्ये (प) ।

श ? च जै शा×

क्षी मै-सा काकृ कात हे ।

शब्दसातत्ये—वो ।

√घुष् (घुषिर्) १०/१९४ विशब्दने (प) इत्यस्माद् 'विशब्दने' इत्यस्या नुवृत्तौ "विशब्दन सातत्ये" इति योजनीयमिति वागीश ।

ग—आ क्रन्दय बलमोजो न आ धा -ऋ ६,४७,३० । आ क्रन्दय धनपते- अ वे २,३६,६ । पुरुषानाक्रन्दयत -शत्रा ११,६,१,६, वा स १६,१९ । मुहुराक्रन्द यिष्यत.-भा पु ३,१४,३८ ।

+√क्लप् (क्लप) १०/१२३

क्षी मै, श ?-च जै काकृ

व्यक्ताया वाचि (प)

√क्लप् (क्लप) १/ व्यक्ताया

कात-शा-हे वो×

इत्येके—सा ।

वाचि (प) ।

छ—कल्पना (< कल्पनम्) = विलापे, मुस्त्वोक्त्वा वा रोदने । * कल्पने ।

दु खोदन्तमनुचिन्तमनुचिन्त

+√क्लव् (क्लव) १०/३८५

मै श-च जै-काकृ-कात शा×

(आ)

क्षी सा-हे×

भये—वो ।

√क्लु (क्लुङ्) १/

गतौ (आ) इत्येके-मै ।

√क्लु (क्लुङ्) १/ गतौ

(आ) इति क्वचित्

पठ्यते-सा ।

ग—विक्लव दूतमासाद्य-वा रा ५,२,३९, वैक्लव्यम्-५,२,४१ ।

+√क्षञ् (क्षजि) १०/८४ कृच्छ्रजीवने (प)

श

क्षी मै सा च जै काकृ-

√खञ् (खजि) १/

गतिवैकल्ये (प) ।

कात-शा हे ।
तङ्के—वो ।

√खज् (खज) १/ मन्थे
(प)

ङ—√खज (अक) = गति
वैकल्ये—कप्पु ।

क—स्केंज् = गतिवैकल्ये, तङ्के । स्त्रीङिश् -स्किक् = तङ्के, पु आइस् हिक् =
तङ्के—वा पॉकर्नी ।

+√क्षप (क्षप) १०/३८५	प्रेरणे (प)	क्षपा (निघ १/७)
श च-जै-काक् कात-शा ×	क्षी मै सा हे ।	√छम्प् (छपि) १०/
√क्षप् (क्षप) १/८०३ k,	क्षेपे—वो ।	गत्याम् (प) ।
भोज १,१,१९२—	मित्त्वम् ।	√क्षम्प् (क्षपि) १०/
मै-श च-जै काक् कात-		क्षान्त्याम् (प) ।
शा-वो × (हे)		√क्षिप् (क्षिप) ४/६
	सयमित्वे (उ)—हि ।	प्रेरणे (प) ।
	उपवासे (उ)—हि ।	

क—कुड सप्—(?) = क्षपा, अन्धकार ।

ख—अवे क्षप् = अन्धकार—वा पॉकर्नी ।

ग—क्षपयित्वा—ब्रसू ४,१,१९ । क्षपय-वनदुर्गो ४५९ १८ । सक्षपितोदक—
वा रा २,४८,३७ = क्षीणोदक् (तिल) । काल क्षपयित्वा—मभार १२,२७९,१८ = नीत्वा
(वाहयित्वा) । क्षपेयुस्त्रयहमेव च—मनु ५,६९ = त्रयहाशौच कुर्यात् (मन्वर्थ), काम
तु क्षपयेद् देहम्—मनु ५,१५७ = क्षीण कुर्यात् (मन्वर्थ) । क्षपण—शाआ १२,७,
मभार १,३,१२ = सन्यासी । क्षपण त्रयहम्—मनु ४,२२२ = उपवास (मन्वर्थ) ।
क्षपिता—रघु ८,४७ = नाशिता (सजी) ।

ङ—√खव (सक) = नाशे, (२) प्रेरणे, क्षेपे, (३) उल्लङ्घने । खवेइ—उव ।

ञ—√खपना, √खपाना (< क्षपणम्) = कैनापि प्रकारेण व्यये, (०)
निर्वाहे, (३) नाशे

+√क्षम्प् (क्षपि) १०/८३	क्षान्त्याम् (प)	√क्षम् (क्षमूष्) १/ सहने
श-कात ×	क्षी-मै-सा-जै शा ।	(आ) ।
	क्षान्तौ—च काक् ।	√छम्प् (छपि) १०/ गत्याम्
	हे ?	(प) ।
	शक्तौ—वो ।	√कम्प् १०/३५० क्षान्तौ
		(प) काक् ।

- √चम्प् १०/३५ d क्षान्तौ
(प) काकृ ।
√सम्प् १०/३५ ० क्षान्तौ
(प) काकृ ।
√क्षज् १०/२८ क्षान्तौ (प)
कात ।

शक्ति = इह क्षमा-दुर्गादास ।

छ—√झॉपना = आवृतौ, व्यवधाने, (२) क्षान्तौ, लज्जायाम् ('झॉपना'
इति हिन्दी) ।

- √क्षल् (क्षल) १०/६१ श शौचकर्मणि (प) √क्षल् (क्षल) १/ सचये,
क्षी-मै-सा जै-शा । च = सचलने (प) ।
शौचे—च काकृ कात √क्षर् (क्षर) १/ सचलने
हे-वो । (प) ।
प्रक्षालने—ह्वि ।

क—गुहर् (अथवा-गुअर् ११) = प्रवाहे, धावने ।

ख—अवे -र्युरैति = क्षलति । र्युरयेति = क्षालयति-वा पॉकनी ।

ग—प्रक्षाल्य पाणी-शत्रा १४, ९, ३, १३ । क्षालयन्ति-रुद्रो २७ । क्षालयेत्-
जावालदर्शनो ५, १४ ।

ङ—√खाल (सक) = प्रक्षालने । कृ-खालणिज्ज-उप ३२६ ।

छ—√पखारना (< प्रक्षालनम्) = शौचकर्मणि ।

- छ—√खगारना † } = (< खयम्भूरनुस्वारः < खगालना < खकालना
छ—√खघारना † } < षकालनम् < क्षालनम्) = मनाक् प्रक्षालने, (२)
छ—√खगालना } सर्वस्वापहरणे ।

+√क्षोट (क्षोट) १०/३१९ क्षेपे (प)

क्षी श-च जै काकृ- मै-सा ।

कात-शा हे वो ×

√खोट (खोट) १०/ भक्षणे
(प) मै ।

√खोट्ट १०/२०८ क्षेपे
(प) काकृ ।

√खोड (खोड) १०/ क्षेपे
(प)

ङ— { √छोड (< क्षोटनम्) = क्षेपणे, उन्मोचने । छोडइ, छोडेइ-
च— { भवि, महा । सकृ-छोडिवि-सुपा २४९ ।

छ—√छोडना = प्रेरणे, क्षेपे, उन्मोचने ।

+√खट् (खट्) १०/९२
श ×

सवरणे (प)
क्षी मै-सा-च जै काकृ-
कात शा हे ।
वृतौ—वो ।

√कट् (कटे) १/ वर्षावर-
णयो (प) ।

√कष् १/६७६ a सवरणे
(उ) काकृ, ५८५ a कात ।

√खुड् (खुड) ६/ सवरणे
(प) इत्येके—मै ।

√छुड् (छुड) ६/ सवरणे
(प) इत्येके—मै ।

√छद् (छद) १०/ सवरणे
(प) ।

छ—खटिया (< खट्टिका-शब्दमाला) = शययानम् ।

छ—खटीक (< खट्टिक-शब्दमाला । खट्टनम् = आवरणम्-खट्ट, स शिल्प-
त्वेनास्यास्तीति [ठन्]) = शाकुनिकः ।

+√खड् (खड) १०/४४
श

भेदे (प)
क्षी च-जै काकृ-
कात-शा हे वो ।
भेदने—मै सा ।

√खण्ड् (खडि) १०/ भेदे
(प) ।

√कण्ड् (कडि) १०/ भेदे
(प) इत्येके—क्षी ।

√कड् १०/३८ ० भेदे (प)
काकृ ।

क—कल्ल-, कला = ताडने, नाशे । ड्-विस्तार-वा पौकनी ।

ग—एङ्ङरेऽधिचक्रमा खर्विका खर्वनासिनीम्-अ वे ११, ९१६ । खङ्ग =
अस्त्रविशेष-मभार ४, ४१, २५ (खडति = भिनत्तीति (उणा १/१२३) इति गन्) ।
खङ्ग = गण्डक । यथाह मनु -३, २७२ ।

+√खण्ड् (खडि) १०/४५
वो ×, श

भेदे (प)
क्षी-च जै काकृ
कात-शा हे-वो ।
भेदने—मै सा ।

>√कण्ड् (कडि) भेदे (प)
इत्येके—क्षी ।

√खड् (खड) १०/ भेदे
(प) ।

√खण्ड् (खडि) १/ मन्थे
(आ) ।

ग—आखण्डल०—ऋ ८, १७, १२ । अवखण्डयति—बृहदारण्यकोप ५, ७ ।
खण्डयेत्—पै ४, २२ ।

घ—प्रेतन खण्डेत्वा—जातक ३, १८८ ।

ङ—√खड (सक) = खण्डने, भेदने, । कवकृ-खडिज्जत—से १३, ३२, सुपा
१३४ । हेकृ-खडित्तए-उवा, कृ-खडियन्व-उप ७२८ टी ।

ज—√खाडा = खण्डने । खङ्ग ।

+√खुण्ड् (खुडि) १०/४८	खण्डने (प)	पूर्वधातुवत् ।
मै श-च जै-काकृ-	क्षी सा हे ।	√खुर् (खुर्) ६/ खण्डने
कात शा ×	भेदे—वो	(प) मै ।

ङ—√खुड (सक) = खण्डने । खुडेंति—से ८४८, वकृ-खुडत-स ११३ ।

ड—√खुट्ट (सक) = खण्डने । खुट्टइ—नाट-साहित्य २२९, खुट्टति—उव ।

छ—√खूँदना (<खुण्डनम्) = पादैर्मर्दने, मर्दयित्वा विकृतौ, (२)
+कुट्टने ।

छ—√खोटना (<खुण्डनम्) = खण्डने-बु ख ।

छ—√खूँटना (<खुण्डनम्) = खण्डने ।

+√खेट (खेट) १०/३२१	भक्षणे (प)	>√खेड (खेड) भक्षणे (प)
श च शा ×	क्षी-मै-सा-जै काकृ	इति दौर्गा -क्षी ।
	कात-हे वो ।	√खिट् (खिट) १/ उत्त्रासे
		(प) ।
		√खोट् (खोट) १०/ भक्षणे
		(प) इत्येके-सा ।

क—स्कर्-, कर् = छेदने । अल्बे केत् = कर्तरिका-वा पॉकर्नी ।

छ—खेट = (<खेटम् = वृणम्-शब्दरत्नावली) = वृणक ।

छ—खेटकी = 'भङ्गरी' इति हिन्दी । "कोई पूछै चेटकीन, कोई पूछै खेटकीन"
—रघुराज ।

+√खेड (खेड) १०/३०१	भक्षणे (प) इति	<√खेट (खेट) १०/ भक्षणे
मै श-च-जै-काकृ-कात ×	दौर्गा -क्षी ।	(प) ।
	क्षी-सा शा-हे वो ।	√खेण् १/२१३ ङ गतौ (प)
		काकृ ।
		शेषः पूर्ववत् ।

+√खोट (खोट) १०/३१८ भक्षणे (प) इति च <√खेट (खेट) १०/ भक्षणे
क्षी श-च-जै-काकृ कात- —मै । (प) ।
शा हे-वो× मै-सा । √खोट् १/ गत्याघाते (प)
वो ।
√खोट्ट १०/२०८ क्षेपे (प) काकृ ।

+√खोट (खोट) १०, ३२२ क्षेपे (प) इति √क्षोट (क्षोट) १०/ क्षेपे
मै सा श-च-काकृ शा× पाठभेद —क्षी । (प) मै ।
क्षी-जै कात-हे वो । √खोद (खोद) १०/ क्षेपे
(प) ।
√खोड (खोड) १०/ क्षेपे (प) ।
√खोट्ट १०/२०८ क्षेपे (प) काकृ ।

छ—खोट (<खोट) = दोष । “सूरदास पारस के परसे मितत लोह की खोट”—सूरदास ।

छ—खोड़ा (<खोट) = भूतप्रेतादिकोप ।

+√खोड (खोड) १०/३२० क्षेपे (प) >√खोट (खोट) क्षेपे (प) ।
मै सा श च-जै-काकृ- क्षी शा-हे वो । √खोट् १/ खोटने (प)
कात× वो ।
√खोल् १/ खोटने (प)
वो ।

छ—खाडा (<खोड) = भूतप्रेतादिकोप ।

छ—खोडा (<खोड) = दूषितम् ।

+√खोद (खोद) १०/३२२ क्षेपे (प) इति <√खोड (खोड) क्षेपे
मै-सा श-च-जै काकृ-कात पाठभेद -क्षी । (प) ।
शा वो× क्षी-हे ।

सुस्पष्टो विकास-√खोट > √खोड > √खोद इति ।

छ—√खोदना (<खोदनम्) = प्रेरणे, क्षेपे । खननादस्य व्युत्पत्तिः क्लृष्ट कल्पनात्मिका ।

+√गज (गज) १०/१०७ मै-श च-जै-काकृ- कात×	शब्दार्थ (प) क्षी-सा । शब्दे—शा-हे । स्वने—वो ।	द्रष्ट √गज् (गज) १/ शब्दार्थ (प) ।
---	--	--

छ—गच = कस्मिंश्चिन्मृदुवस्तुनि कस्यचन निशितवस्तुन प्रवेशशब्द* ।

+√गण (गण) १०/२९९ श	सख्याने (प) क्षी मै सा च-जै काकृ-कात शा- हे-वो ।	√कल् (कल) १/ शब्दसख्या- नयो (आ) । √कल् (कल) १०/ गतौ सख्याने च (प) ।
-----------------------	---	--

क—र्गृ = ग्रहणे-वा पॉकर्नी ।

ग—मारुत गणम्-ऋ १, १४, ३, ओगणास -१०, ८९, १५ । गणयाञ्चकार-जैत्रा १८१ । सोऽह न गणयाम्येनान्-मभार २, १५५२ ।

घ—गणेति-धम्मपद १९, जातक ६, ३३४ ।

ङ—गण (सक) = गणने, २-आहतौ, ३-अभ्यासे, ४-पर्यालोचने । गणइ, गणेइ-कुमा, महा ।

ड—√गिण (सक) = गणने । गिणति-सट्टि ९७ ।

छ—√गननां } (< गणनम्) = सख्याने ।
छ—√गिनना }

+√गद् (गद्) १०/३०७ श×	देवशब्दे (प) क्षी-मै-सा-च-जै- काकृ कात शा । गर्जे—हे । अभ्रध्वनौ—वो ।	√गद् (गद्) व्यक्ताया वाचि (प) । √गध् ४/ मिश्रीभावे-निरु ५, १५ । आगधिता परिगधिता-ऋ १, १२६, ६ ।
--------------------------	---	--

ग—गदा-मभार ९, ५६, ४५ (गदयति = पीडयत्यनया) = स्वनामख्यातलौह-मयात्नम् । (गदायते अश्व-शत्रा १०, ४, १, १०) ।

+√गन्ध् (गन्ध) १०/१५३ (श) च-जै×	अर्दने (आ) क्षी मै सा काकृ कात- शा हे । द्रुहि—वो ।	√गण्ड् (गण्डि) १/वदनैकदेशे (प) । गध्यति-निरु ५, १५ ।
--------------------------------------	--	--

क—गूर्ण्ण् = प्रेरणे, ताडने, पीडने ।

ख—अवे गन्तय् = दौर्गन्ध्यम् । म पर्सि, न पर्सि गन्द् = दौर्गन्ध्यम्, गन्दक् = पूतिगन्धि, मलिनम् । पु पर्सि गस्त = जुगुप्सितम् ।

ग—गन्धो अस्ति—ऋ १, १६२, १० । त्व गन्धेन विनाशय—अ वे ८, ६, १० । गन्धन०—सुश्रु १, ७७, ९ = हिंसा० । गन्धयति—अ कौश्लि सू ११५ । गन्धर्व—ऋ ९, ८३, ४ ।

ङ—गध = वास—औप, भग, (२) देवजातिविशेष—इक ।

छ—√गधानां = वासे, दौर्गन्ध्ये ।

+√गर्ज् (गर्ज) १०/१०७ शब्दे (प) √गर्ज् (गर्ज) १/ शब्दे (प) ।
क्षी-सा-च शा-हे ×, श मै-जै-काक् ।
शब्दार्थे—कात् ।
स्वने—वो ।
कलकलध्वनौ—काक् ।

द्रष्ट √गर्ज् (गर्ज) १/ शब्दे (प) ।

+√गर्ज् (गर्ज) १०/१२५ शब्दे (प) इत्येके—क्षी । <√गर्द् (गर्द) शब्दे (प) ।
मै-श-च-जै-काक्-क्षी-सा ।
कात् शा ×

+√गर्द् (गर्द) १०/१२५ शब्दे (प) >√गर्ज् (गर्ज) शब्दे
मै-श-च-जै-काक्-क्षी-सा-हे । (प) इत्येके—क्षी ।
कात्-शा × रवे—वो ।

छ—√गरदानना (फा—गरदान) = शब्दरूपसाधने, (२) असकृत् कथने, अभ्यासे । गणने, अवगमने ।

+√गर्ध् (गर्ध) १०/१२६ अभिकाङ्क्षायाम् (प) √गृध् (गृधु) ४/ अभि
(श)च × (कात्-क्षी-मै-सा काक् काङ्क्षायाम् (प) ।
√गर्द्) कात्-शा हे ।
अभिकाङ्क्षणे—जै ।
लिप्से—वो ।

क—घल्थ् = अभिकाङ्क्षायाम् । गौथि प्रदुस् = गर्ध् (बुभुक्षा), पु च स्लावो ग्लद = गर्धः—वा पॉकनी ।

+√गर्व (गर्व) १०/३५१ माने (आ) √गृ ६/ निगरणे (प) ।
 श, (शा-√गर्व- क्षी मै सा च-जै काक् ष (गल) १/ अदने
 [गर्व]) कात शा हे । (प) ।
 दर्पे—बो ।

ग—(स्तौति गर्वायते चापि—मभार १२, १०३००) ।

+√गर्ह (गर्ह) १०/२९० विनिन्दने (प) द्रष्ट √गर्ह (गर्ह) १/ कुत्सने
 श च × आधृषाद्वा । (आ) ।
 क्षी मै सा-जै काक्- √गल्ह (गल्ह) १/ कुत्सने
 कात-शा-हे । (आ) ।
 कुत्सने—बो ।

प्रयो हि ।

ग—न गर्हयेयुरस्मान् वै-मभार १, ५७३१ । दुष्कृत कर्म गर्हति-मनु ११,
 २०९=निन्दति (मन्वर्थ) ।

+√गल् (गल) १०/१५८ स्रवणे (आ) √गल् (गल) १/ स्रवणेऽपि
 मै-श-च-जै काक् कात- क्षी सा । (प) ।
 शा × स्रावणे—हे । √गल् १/२४७ x गतौ
 स्रावे—बो । (प) काक् ।
 प्रयो हि । √गल् १/२४७ y गतौ
 (प) काक् ।

ग—तौ भागौ तत्कषायेण गालयेत्-सुश्रु १, १६६, ६, अवीमूत्रगालित-
 २, ५४, ९ ।

घ—(गलयति = अश्रुविमोचने-सुत्तनिपात ६९१) ।

ङ—√गाल (सक) = (१) स्रावणे, (२) नाशे, (३) उल्लङ्घने ।
 गालयइ-विसे ६४ ।

+√गवेष (गवेष) १०/३३० मार्गणे (प) गो+√इष् > √एप् =
 श क्षी-मै-सा-च-जै काक्- √गवेष ।
 कात शा हे-बो । √गेष् (गेष) १/ अन्वेषे
 (आ) वो ।
 √ग्लेष (ग्लेष) १/ अन्वि-
 च्छायाम् (आ) ।

ग—गवा गवेषणपरा—ऋ १,६,५ । गवेपते—ज्ञात्रा १३,१,४,३ । गवेषयन्-
मभार ३,१५५८ । गवेषय-कथासरि २४,२३० ।

घ—गवेसति-धम्मपद १४६ (गवेस्सथ), थेरगाथा १,१८१ ।

ङ—√गवेस (सक)=मार्गणे । गवेसइ-महा ।

+√गालोड (गालोडित) १०/२८९	(प)	>√कालोड (कालोडित)
श-जै शा हे-वो ×		इति गुप्त्र —क्षी ।
		अङ्कलोड्य-, >अङ्ग-
		लोड्य-, >गलोड्य-,
		>गालोड्य० ।

ग—“उन्मादशीले रोगार्त्ते मूर्खे गालोडित स्मृत”-इति दुर्गसिंहकृतकलाप
वृत्तिटीकाया त्रिलोचनदास । गोलोहितोऽपि पाठ । (गा = इन्द्रियाणि, आलोड्यन्तेऽ-
नेनेति गालोड सोऽस्त्यस्य) । गालोड्यम् = पद्मबीजम्-राजनिर्घ । गालोडितम् =
वाचा विमर्श-पीटर्सव ।

ङ—[कारोडिय (<करोडित.)=कापालिक; (२) ताम्बूलवाहक.-
औप] ।

+√गुण (गुण) १०/३४०	आमन्त्रणे (प)	√कुण (कुण) १०/ आ-
श-च-जै ×	क्षी-मै-सा-काकृ-कात-	मन्त्रणे (प) ।
	शा हे ।	√गोण १/२१३J गतौ (प)
	मन्त्रे—वो ।	काकृ ।

क—गृह्=वेष्टने, परिवर्तने । (*गृ-नो-स्)=गुण ।

क—गृह्=दाह्येन ग्रहणे-वा पौकनी ।

ग—गुणयति-बृहत्स ८,२० । गोणी-यज्ञस्ति च, ३ आ, १९८ पृ =
चर्ममयाच्छादनम् ।

घ—गोण=उक्षा-जातक ६,५३८ ।

ङ—√गुण (सक)=गणने, (२) आवृत्तौ । गुणइ-सूक्त ५१ ।
गुणेइ-उव ।

छ—गून (<गुण*)=रज्जु, यया नावाद्याकृष्यते । गूना—बु ख ।

+√गुण् (गुठि) १०/४७	वेष्टने (प)	√कुण् (कुठि) १०/ वेष्टने
मै-सा-श-च-जै काकृ-	क्षी-हे ।	(प) सा ।
कात-शा ×	वेष्टे—वो ।	√कुण्ड (कुडि) १०/ रक्षणे
प्रयो	आच्छादने—हि ।	इत्येके-क्षी ।

√गुण्ड् (गुडि) १०/ वेष्टने
(प)।

√गुण्ड् १/१२१ ० शोषणे
(प) च।

√गुण्ड् १/१४४ आलस्ये
(प) काकृ।

ग—कालपाशेन गुण्ठिता -मभार ६,८१९। तद्वगुण्ठयाम्यात्मानम्-
मृच्छ ३३,१२।

घ—गुण्ठित-सुत्तनिपात १३१।

ङ—गुठिअ = आच्छादितम्, व्याप्तम्-दे १,८५।

छ—√ग्वैठना*† } (<गुण्ठनम्) = वेष्टने, परिवर्तने।
छ—√गुमेठना }

छ—√गोठना = पक्वान्नादे प्रान्तभागवेष्टने।

+√गुण्ड् (गुडि) १०/५०	वेष्टने (प)	√कुण्ड् (कुठि) १०/ वेष्टने
क्षी-श-च-जै-शा ×	मै-सा काकृ कात।	(प) सा।
	वेष्टने रक्षणे च—हे।	√गुण्ड् (गुडि) १०/वेष्टने(प)।
	वेष्टे रक्षे च—वो।	√गुण्ड् १/१८३n हिंसागत्यो
		(प) काकृ।

ग—गुण्डन० = गुण्ठन०-प्रबोधचन्द्रो ३०,१७।

ङ—गुण्डण = धूलिलेपः-णाया १, १-पत्र ७१।

छ—गौडा = गोष्ठम्, परिवेष्टित स्थानम्।

+√गुण्ड् (गुडि) १०/४६	रक्षणे (प)	√गुड् (गुड) ६/ रक्षायाम्
	क्षी सा।	(प)।
	वेष्टने रक्षणे च—हे।	√कुण्ड् (कुठि) १०/ रक्षणे
	वेष्टे रक्षे च—वो।	(प) सा।
		√कुण्ड् (कुडि) १०/ रक्षणे
		(प) इत्येके—क्षी।

ङ—गुण्डिअ = आच्छादितम्, प्रावृत्तम्-आचा, प्ररितम्-पण्ह १,२।

छ—पूर्ववत्। वेष्टनेन रक्षण सम्पद्यत इति वेष्टनपूर्वकरक्षणत्वाद्बुभयोर्धा
त्वोरैक्यम्।

+√गुन्द्र (गुद्रि) १०/६ मै-सा श च जै काकृ- कात-शा ×	अनृतभाषणे (प) पारायणे-क्षी । क्षी हे । कुन्द्रे—वो ।	} <√कुन्द्र (कुद्रि) अनृत- भाषणे (प) । <√कुद् (कुट्ट) अनृतभाषणे (प) । √कुण्ड् १०/१३ अनृत- भाषणे (प) काकृ ।

कुन्द्र = मिथोक्ति -दुर्गादास* ।

ग—सगुन्द्रा काशा कुशा वा-बृहत्स ५३, १०१, (१०२) । गुन्द्र* =
वृक्षविशेष इति भावप्रकाश (श क द्रु) ।

ङ—गुद (<गुन्द्र) = वृक्षविशेष (पाअ)

+√गुप् (गुपू) १०/२४० मै-सा-च-जै-काकृ-शा- हे-वो ×, श	भासार्थ (प) क्षी । भाषार्थ —कात ।	√गुप् (गुपू) १/ रक्षणे(प)
---	---	---------------------------

+√गुप् (गुप) १०/०३४	भाषार्थ.—मै सा जै- काकृ । भासार्थ —शा-हे । भासि—वो ।
---------------------	---

+√गुर्द् (गुर्द) १०/१२७ मै-श-च-काकृ-कात ×	पूर्वनिकेतने (प) क्षी सा-जै-शा-हे । निकेतने—क्षी सा हे वो । निकेतने कूर्हे—वो ।	गूर्द्धयति-निघ ३/१४=अर्च- तिकर्मा ।
--	--	--

पूर्वनिकेतनम् = आद्यनिवास -क्षी । 'आसाद्याभ्यवहार' इति क्षीरनाम्ना
सायण उद्धृतवान् ।

छ—गुर्द (फा) = गुर्दस्थान-(गुर्दिस्तान)-निवासी ।

छ—गुर्दिस्तान (<गुर्दस्थानम्) = फारसदेशस्य तस्मादुत्तरस्या प्रदेशः,
यस्येषद्भाग सम्प्रति रूमराज्यान्तरायाति । कुर्दिस्तानत्वेनायमभिधीयते जनै ।

+√गूर् (गूरी) १०/१६३ मै-च-जै-काकृ कात- शा-हे-वो ×, श	उद्यमे (आ) क्षी उद्यमने—सा ।	√गूर् (गूरी) ६/ उद्यमे (आ) ।
+√गूर् (गूर) १०/१५५	उद्यमने—मै-सा ।	

उद्यमे—कात-हे-वो ।

जै ?

+√गृ (गुरी) १०/१६० 'उद्यमने' क्वचित् पठ्यते
क्षी मै-श च जै कात-
हे-वो×

—सा ।

सा शा ।

तदात्रेयविरोधादुपे-

क्ष्यम्—सा ।

उद्यमे—काक् ।

+√गृ १०/१७३
क्षी-मै-च काक्-हे-
वो×,श

विज्ञाने (आ)

सा कात ।

विज्ञापने—जै शा ।

√कृ १०/ विज्ञाने (आ) ।

√गृ १०/ विज्ञाने (आ) ।

ग—द्रष्ट √गृ १०/१७५ ।

+√गृह् (गृह्) १०/३४३
श×(जै-√ग्रह्
[ग्रहै])
स्यान्मुद्रणदोष ।

ग्रहणे (आ)

क्षी-मै-सा-जै काक्-

कात-शा-हे ।

प्रग्रहणे—च ।

ग्रहे—वो ।

√ग्रह् (ग्रह) ९/उपादाने(उ)।

√गृह् (गृह्) १/ ग्रहणे (आ)।

√ग्लह् (ग्लह्) १/ ग्रहणे
(आ) ।

√ग्रस (ग्रस) १०/ ग्रहणे (प)।

+√गृ १०/१७५
सा श च-जै कात-शा×

विज्ञाने (आ)

क्षी मै काक्-हे ।

विज्ञाने विज्ञापे

च--यो ।

>कृ (विज्ञाने (आ) इति

चन्द्र —क्षी ।

छ—√गारना (वाकशैली)=तपस्यायाम् । तपसश्च ज्ञानविज्ञाने भयत'—
“तब तन गारि बहुत श्रम कीन्हे”—सूरदास ।

+√गोम (गोम) १०/३२३
श-च×

उपलेपने (प)

क्षी मै सा-जै कात शा हे ।

(उपक्षेपे—जै, मुद्रणदोष') ।

उपलेपे—काक् ।

लेपे—वो ।

प्रकृतिप्रत्ययविभागस्य कात्पनिक्त्वात् कस्मिश्चित् काले गोमाद् गोमयसिद्धिः ।
अद्यत्वे तु—‘गोश्च पुरीषे’ (४/३/१४५) मयट् । एव कुमारादावनुमन्तव्यम्—क्षी ।

ग—गोमय०-ऋ १०,६२,२=वसु० । ह्रद०-वा रा ०,६९,८ । तासु गोमयानि
च शुम्बलानि-शत्रा १२,५,२,३ ।

उ—√गूमना॑ = परिवेष्टने, वेष्टने ।

+√ग्रन्थ् (ग्रन्थ) १०/२६७
क्षी श च-जै-काक्
शा हे×

बन्धने (प)
आधृषाद्वा ।
मै सा ।
बन्धने हिंसाया च—
कात् ।

√ग्रथ् १०/३२८ बन्धने
(प) जै, १०/२४६ शा ।
प्रथयति-सार २७१८ ।
ग्रथनम्-महो ३,११ ।

प्रयो
+√ग्रन्थ् (ग्रन्थ) १०/२८५
श-च×

ह्वि ।
सन्दर्भे (प) आधृषाद्वा
क्षी-मै सा-च जै-काक् कात्
शा-हे ।
दर्भे—वो ।

ग्रन्थन्ति-सार २७४ २ ।

+√ग्रस् (ग्रस) १०/२१६
श-च जै शा×

ग्रहणे (प)
क्षी मै-सा-काक्
कात्-हे ।
ग्राहे—वो ।

√ग्रस् (ग्रसु) १/ अदने
(आ) ।

√ग्लस् (ग्लसु) १/ अदने
(आ) ।

प्रयो ह्वि ।

√ग्रह् (ग्रह) ९/ उपादाने
(उ) ।

ग—ग्रासयति (प्रयो)-शत्रा १२,४,१,१२, कात्या श्रौ २५ ।

ङ—√गाह (सक) = ग्रहणे । गाहेइ-औप । √ग्रह् इत्यनेनापि भवितु
शक्यते सम्बन्धः ।

छ—√ग्रासना (सक) = ग्रहणे, धारणे । “ग्रासत चित्त गयद् को”—रसनिधि ।

+√ग्राम (ग्राम) १०/३३७
क्षी श-च-काक् कात्-
हे-वो×

आमन्त्रणे (प)
मै-सा-जै ।

√श्राम १०/२२३ b
आमन्त्रणे (प) काक् ।

√श्राम १०/२०४ b
आमन्त्रणे (प) कात् ।

√श्राम १०/१७३ b
आमन्त्रणे (प) शा ।

√श्राम १०/३२८ आम-
न्त्रणे (प) ह, वो ।

√ग्रस् (उणा १/१४२)
मन्, धातोरका-
रान्तादेशश्च ।

ग—ग्राम-मभार १३,१७,११३ । ग्रामेषु नगरेषु च-मनु १०,५४ । क्षेत्रो-
पयोगभूमध्ये वसतिप्रामसञ्ज्ञिका-मार्क पु (श क इ) ।

+√घट् (घट) १०/१९१ हन्त्यर्थ (प) √हन् (हन) २/ हिंसा
च×,श क्षी-जै-शा-हे । गयो (प) ।
'सङ्घाते' इति दुर्ग — क्ते-हत->घत-, >√घट् ।
क्षी ।
क्षी-मै-सा काकृ-कात ।
सङ्घाते हिसे घृतौ च—
वो ।

ग—यन्त्रैरुद्धाटयामास-मभार ३,१७१५८, कथासरि ४,८०, १५,४३ ।
घटा=समूह-कथासरि १९,९ ।

ङ—√घड (सक)=(१) योजने, (२) निर्माणे, (३) सञ्चालने ।
भवि-घडिस्सामि-स ३६४ ।

ङ—√घडाव (सक)=(१) निर्माणे, (नाय प्रयोजक) । (२) निर्माणे
(प्रयोज) । घडावित्ता-आवम ।

छ—√घालना=नाशे, विक्रियायाम् । “चित्रकेतु कर घर इन घाला”—तुलसी ।

+√घट् (घट) १०/२२९ भाषार्थ (प) √घण् ८/१३ घण्टानादे (उ)
क्षी च-जै शा×,श मै-सा काकृ कात । काकृ ।
भासार्थ.—हे । √घण्ट (घटि) १०/ भासार्थ
घृतौ—वो । (प) ।
√घण्ट् १/११२ निर्णये ?
(प) काकृ ।

+√घट् (घट्) १०/९१ चलने (प) √घट् (घट्) १/ चलने
श× क्षी मै सा च जै (आ) ।
काकृ-कात-शा-हे । √घुट् १/४३१ चलने (आ)
चाले—वो । काकृ ।

प्रयो. घर्षणादौ—हि ।

ग—घट्टयति-मभार १२,१४१,४५=चालयति (नील), घट्टयन्त-६,
६४,८५=स्पृशन्त* (नील), घट्टयन्ती-४,२०,२८=कम्पयन्ती (नील) । विश्लिष्ट
सन्धि वैद्यो न घट्टयेत्-सुश्रु २,२८,४, घट्टयन् विपचेत्-२,८८,१९ ।

घ—घट्टेति-मञ्जिम २,४, सुत्तनिपात ४८ ।

ङ—√घट्ट (सक)=चालने-दस ५,१,३० ।

+√घण्ट् (घटि) १०/२३४

च×,झ

भासार्थ (प)

भाषार्थ —मै सा-जै-

काकृ कात ।

द्युतौ—वो ।

पूर्ववत् ।

ग—घण्टाम्-मार्क पु ८०,२१ (घण्टयति=दीप्यते, पूजादिकाले वाद्येन
शोभते, घण्टयति शब्दायते वा) ।

घ—घण्टा-जातक ४,२१५ ।

+√घर् (घर) १०/१०९ स्त्रावणे (प)

मै सा श-च जै काकृ इति दुर्ग-क्षी ।

कात-शा-हे वो× क्षी ।

प्रयो ह्नि ।

<√घृ स्त्रावणे (प) ।

√घृ ३/ क्षरणदीप्यो (प) ।

√गल् (गल) १/ स्त्रावणेऽपि
(प) ।

√घरट् १/११४ हिंसायाम्
(प) काकृ ।

ग—आज्येनाभिघारित-अ वे ५,२१,३ ।

√घुष् (घुषिर्) १०/१९४

श

विशब्दने (प)

क्षी-मै-सा-च-

कात शा हे ।

विशब्दे—जै काकृ ।

‘अविशब्दने’ इत्येके—क्षी ।

हुतौ विशब्दे—वो ।

द्रष्ट √घुष् (घुषिर्) १/६४४

शब्दार्थः ।

√घुष् (घुष)

प्रयो ह्नि ।

विशब्दनम् = विश्लिष्टशब्दकरणम्—क्षी ।

ग—घोषय-ऋ ९,१०८,३ । घोषयत्—जै १,५९,६ । घोषयन्—कौ १,५८३ ।

इति स द्रुपदो राजा स्वयवरमघोषयत्-मभार. १,६९५६ ।

घ—घोसेति—('घोस' इत्यस्य नामधातु* १६) जातक २,११२, पेतवत्थु २,९।

√घृ १०/११० स्नावणे (प) >√घर् (घर) स्नावणे—द्रष्ट ।
 च काकृ कात×,श क्षी-हे ।
 सम्प्रस्रवणे—मै-सा ।
 सेचने—जै ।
 स्रवणे—शा ।
 'आवरणे' इति पूर्वे पेठु —क्षी ।
 क्षी हे ।
 सेके छादने—वो ।
 प्रयो —ह्नि ।

ग—अभिघारयति—तै २,६,१,६, क ४७, ७, मै ३,१०,२ ।

ग—व्याघारयति (=बघारता है-हि)—शत्रा २,४,४,२४, कात्रा १,३,४,१४ ।

ङ—√घार (अक)=(१) विषप्रसरणे, विषव्याप्या व्याकुलतायाम्,
 (२) सक-विषेण व्याकुलीकरणे, (३) विषेण घातने । कर्म-घारिज्जतो य तओ
 विसेण-स १८९। हेकृ-घारिज्जिड-स १८९ ।

+√चक्क्(चक्क) १०/५९ व्यथने (प) >√चिक्क्(चिक्क) व्यथने
 श (काकृ-√चष्क्) क्षी-मै सा-च जै काकृ- (प) ।
 कात शा-हे । √चक्क् १/४११ b तृप्तौ
 अतौ—वो । प्रतिघाते च (आ)
 काकृ ।

ग—चक०-पञ्चविं ब्रा २५,१५ (इन्दिशे स्तूदियन् १,३५। पीटर्सबर्गकोशे) ।

+√चट्(चट) १०/१८९ भेदे (प) √चट्(चटे) १/ वर्षा
 च×,श क्षी काकृ कात-हे । वरणयो* (प) सा ।
 भेदने—मै सा । √चट् १/१०९a प्रैष्ये माने
 अन्ये तु आस्फुटौ= च (प) ।
 आस्फोटने चुरादिरिति √कड् १०/३८० भेदे (प)
 व्याख्यन्— काकृ ।
 क्षी-, शा ?
 ववे भेदे च—वो ।
 गतौ—ह्नि ।

ग—चट—चट—वज्रपञ्जरो ३१२,५। विचटन्—यश्नस्ति च, १ आश्वा, १८ श्लो। विचटन्ती=स्फुटन्ती। सहस्रोच्चचाट सैव देवी-भा पु ५,९,१८। उच्चचाटयन्-भर्तृ ३,९।

[ङ—√चढ (सक)=आरोहणे-सम्भत्त १५९।]

छ—√चटकना (<चटनम्)= 'चट' इति शब्द कृत्वा स्फोटने, भेदने।

छ—√छँटना (<चटनम्=छेदने)=शकलीभूय पार्थक्ये, (२) विक्रिणे, (३) साहचर्यत्यागे।

+√चण्ड् (चण्डि) १०/५० कोपे (प) √चण्ड् (चण्डि) १/ कोपे (आ) ।
सा-श-च-जै-काकृ- क्षी मै । √चण्ड् १/१७४ तैक्षणे (प) काकृ ।
कात-शा हे× रोषे—वो ।

√चप् (चप) १०/८८ कल्कने (प) इति <√चह (चह) कल्कने (प) ।
श-च-जै-शा हे× चन्द्र'—क्षी ।
क्षी-मै-काकृ-कात ।
परिकल्कने—सा ।
कल्के— वो ।

+√चम्प् (चपि) १०/८२ गत्याम् (प) √छम्प् (छपि) १०/८२ गत्याम् (प) ।
क्षी, श?,-च जै-काकृ- मै सा । √कम्प् (कपि) १/ चलने (आ) ।
कात-शा हे वो×

ग—अद्यापि ता कनकचम्पकदामगौरीम्—चौरपञ्चा १।

छ—√चौपना=पीडने, अतिभारेण विनामने। चापशब्दादपि व्युत्पत्ति, सा न मनोरमा।

छ—√झौपना=आच्छादने। 'झौपवु' इति गौर्जरी भाषा।

+√चर् (चर) १०/२०५ सशये (प) √चर् (चर) १/ गत्यर्थ, च×,श क्षी-मै-सा जै-शा-हे । भक्षणेऽपि (प) ।
(सञ्चये—जै,मुद्रणदोष) √चल् (चल) १/कम्पने (प) ।
'असशये' इति दुर्ग.— √चल् (चल) १०/ शृतौ (प) ।
क्षी ।
क्षी-काकृ कात हे ।
संशीत्यसशीत्योः—वो ।

छ—√चराना=प्रवञ्चने।

+√चर्च् (चर्च) १०/१८० अध्ययने (प) √चर् (चर) १/ गत्यर्थं,
 श क्षी मै-सा च-जै- भक्षणेऽपि (प) ।
 काकृ कात-शा हे-वो ।
 प्रयो —ह्वि ।

ग—चर्चयति-ऋट् प्राति १५,१०,१२ (=अध्ययने) । चर्चित०-देवीमा
 ११,१८ (=लिप्त०) । अङ्गचर्चामरचयम्-कादम्ब १५७ (मुम्बा स) ।
 छ—√चञ्च (सक) =चन्दनादिविलेपने । चञ्चेइ-धर्मवि १५ ।
 छ—√चप्प (सक) = (१) अध्ययने, (२) कथने, (३) भर्त्सनायाम्, (४)
 चन्दनादिविलेपने । चप्पइ-सक्षि ३५ ।

छ—√चरचना (< चर्चनम्) = चन्दनादिलेपने ।

छ—√चरजना* (< चर्चनम्) = अनुमाने ।

+√चल् (चल) १०/७३ भृतौ (प) द्रष्टु √चर् (चर) १०/
 मै श च जै काकृ क्षी सा-हे वो । सशये (प) ।
 कात शा × √चल् (चल) ६/
 विलसने (प) ।

ग—चालय-पै ५,३४,७ । चालयेत्-काठ २८,४ ।

+√चह् (चह) १०/८८ कल्कने (प) मित् √चह् (चह) १/ कल्कने (प) ।
 मै-(श)-च-जै-काकृ- क्षी । √चह (चह) १०/ कल्कने(प) ।
 कात शा-हे × परिकल्कने—सा ।
 शाठये—वो ।

+√चह (चह) १०/३१३ कल्कने (प) √चह् (चह) १/ कल्कने (प) ।
 श-च × क्षी-हे । √चह् (चह) १०/कल्कने (प) ।
 परिकल्कने—मै-सा-
 जै-काकृ कात-शा ।
 शाठये—वो ।

कल्कनम् = दम्भ —क्षी ।

+√चि (चिन्) १०/९० चये (उ) मित् √चि (चिन्) ५/ चयने (उ) ।
 मै-श-च-जै-काकृ- —क्षी ।
 कात-शा × चित्याम्—वो ।
 (हे ५/५ इत्यत्र स्मरति) चयने—सा हे ।
 चित्त्वमनित्यण्यन्तत्वे लिङ्गम्—क्षी ।

ग—चयते—ऋ १, १६७, ८, ऐआ २, ७ [चयने, हिंसायाम् इति विवेकः ।]

+√चिक् (चिक्) १०/६० व्यथने (प) <√चक् (चक्) व्यथने (प) ।
 मै श च जै-काकृ- इति कौशिक —
 कात-शा× क्षी ।
 क्षी सा-हे ।
 अतौ—वो ।

छ—चिकका = प्रस्तरशकलम् । तद् भवति व्यथनाय ।

+√चित् (चित्) १०/१४३ सज्ञाने (आ) √चित् (चित्) १/सज्ञाने(प)।
 च×,श क्षी-मै-सा काकृ । √चिन्त् (चित्) १०/ स्मृत्याम्
 सवित्तौ—जै । (प) ।
 सवेदने—कात शा-हे ।
 ज्ञाने—वो ।

प्रयो —ह्वि ।

ग—चेतयते—शत्रा ८, ५, ४, ३, तैत्रा २, १, २, ३, छान्दोग्यो ७, ५, १ ।

ङ—√चेअ (सक) = (१) चेतनायाम्, (२) स्मृतौ-चेयइ-स ५३८, (३) ज्ञाने, (४) अनुभवे—चेयए-आवम, (५) दाने, (६) निर्माणे । चेएइ-आचा, सम ५१ ।

छ—√चेतना = ज्ञाने, विचारणे । √चिन्त् १०/२ इत्यस्मादस्य व्युत्पत्तिकल्पना न युक्ता ।

+√चित्र (चित्र) १०/३६० चैत्रस्य करणे (प) √चि (चिञ्) ५/चयने(ङ) ।
 श-च×(जै-शा) क्षी । चित्र चायनीय महनीय
 चित्रीकरणे कदाचिद् धनम्-निरु १२, ६, १ ।
 दर्शने च—मै ।
 चित्रकरणे—सा ।
 विचित्रदर्शनयो.—काकृ ।
 विचित्रीकरणे कदाचिद्
 दर्शने—कात ।

(जै-शा—√चित्र्) चित्रकरणे कदाचिद् दर्शने
 च—जै-शा ।
 वैचित्र्यकरणार्थ—हे ।

चित्रस्य = आलेख्यस्य करणे—क्षी ।

चित्रकरणे = आलेख्यकरणे—सा ।

✓चित्र (चित्र) १०/३६१ कदाचिद् दर्शने (प) क्षी ।
अद्भुतदर्शने—क्षी-सा ।
क्षणिकेक्षणे लेख्ये—वो ।

क—(स्) काइ (-त्-, -द्) = दीप्तम्, स्पष्टम् ।
ख—अवे चित्र = स्पष्टम्, दीप्तम्-वा पॉकनी ।
ङ—✓चित्त (सक) = चित्रणे । चित्तेइ—महा ।
छ—✓चितरना* (<चित्रणम्) = चित्रणे ।
छ—✓चीतना (<चित्रणम्) = चित्रणे ।

✓चिन्त् (चिति) १०/२ स्मृत्याम् (प) ✓चित् (चित) १०/ सज्ञाने
श क्षी-मै-सा-च काकृ (आ) ।
कात-शा-हे ।
स्मरणे—जै ।
स्मृतौ—वो ।

प्रयोज —ह्नि ।

क—कुआइ = परीक्षणे । कुआइत् (च्वाइत्) - वा पॉकनी ।
ग—चिन्तयति-मैत्र्यु ४,४, गर्भो ३ । चिन्तयेत्-गोत्रा १,१,३०, मनु
७,५६ = निरूपयेत् (मन्वर्थ) । चिन्ताम्-गोत्रा १,१,१६ ।
घ—चिन्तेन्तो, चिन्तयन्तो-सुत्तनिपात ८६४ ।
ङ—चित् = (१) चिन्तने, विचारणे, (२) स्मृतौ, (३) ध्याने, (४) चिन्तायाम्,
पश्चात्तापे । चित्तेइ-उव, कुमा ।
छ—✓चितना* = (१) चिन्तने, ध्याने, स्मरणे, (२) विचारणे, मनने ।

+✓चीक् (चीक) १०/०७० च = आमर्षणे (प) ✓शीक् (शीक) १०/
क्षी श च× आधृषाद् वा । आमर्षणे (प) आधृषाद्
मै-सा जै-काकृ कात वा ।
शा हे ।
मर्षणे—वो ।

+✓चीव् (चीव) १०/२४३ भासार्थ* (प) ✓चीव् (चीव) १/
च×, श क्षी शा-हे । आदानसवरणयोः (उ) ।
भाषार्थ*—मै-सा जै-
काकृ-कात ।
दीप्तौ—वो ।

√चुक्क् (चुक्क) १०/६० श (काक्-√चुष्क्)	व्यथने (प) क्षी-मै-सा च जै- काक् कात-शा-हे । अतौ—वो ।	<√चिक्क् (चिक्क) व्यथने (प) इति च कौशिक —क्षी । √चक् (चक्क) व्यथने (प) ।
+√चुट् (चुट) १०/७७	छेदने (प) इति चन्द्र —क्षी ।	<√छुट् (छुट) छेदने (प) ।
√चुट् (चुट) १०/११९ श	छेदने (प) क्षी-मै-सा च-जै- काक्-कात-शा हे । छेदे—वो ।	>√चुण्ट् (चुटि) छेदने (प) ।

ग—(उच्चोटनम्-क्षी) ।

छ—√चुटयाना=आच्छेदने-बु ख ।

[छ—चोटिया (<छोटिका)—बु ख] ।

+√चुट्ट् (चुट्ट) १०/२४ श-च×(कात-√छुट्ट्)	अल्पीभावे (प) क्षी-मै सा-जै काक्- शा-हे । तुच्छने—वो ।	>√पुट्ट् (पुट्ट) अल्पीभावे (प) इत्येके—क्षी । √चुट् (चुट) १०/ छेदने (प) । √चुण्ट् (चुटि) १०/ छेदने (प) । √चुण्ड् (चुडि) १०/ छेदने (प) ।
---	---	--

+√चुण्ट् (चुटि) १०/११९ च-कात×,श	छेदने (प) इति नन्दी—क्षी । क्षी-मै-सा जै काक् शा-हे । छेदे—वो ।
------------------------------------	---

पूर्ववत् ।

छ—√चोटना=छेदने-बु ख ।

+√चुण्ड् (चुडि) १०/११९ सा श-च-जै काक् शा×	छेदने (प) इति दुर्ग —क्षी । क्षी मै-कात-हे-वो । छिदि—वो ।	<√चुट् (चुट) छेदने (प) √चुण् (चुण) ६/९१ & छेदने (प) काक्, कात-हे ।
--	--	---

शेष पूर्ववत् ।

+√चुद् (चुद) १०/५६ श	सचोदने (प) क्षी-मै-सा-च-जै काकृ- शा हे । सनोदने—कात् ।	√चुड्- (चुड्) १/ हावकरणे (प) । √चुन्द् १/६०० निशाने (ड) च ।
१/ प्रयो	—हि ।	
सञ्चोदनम् =	प्रेरणम्—क्षी ।	

क—(स्) कौड् [चौड्] = प्रेरणे, क्षेपणे ।

ख—न पर्सि चुस्त = स्फूर्तियुक्तम्, तीव्रम्, व्यस्तम्—जू पॉकर्नी ।

ग—चोदते—ऋ ९,६९,२, कौ २,७०१, जै ३,५९,१३ । चोदत्—तैत्रा २,८, ५,८ । चोदयामि—शौ ३,१५,१ । चोदयामास—रघु ४,२४ = प्रेरयामास (सजी) ।

घ—अचोदयि—जातक ५,११२ ।

ङ—√चोअ (सक) = (१) प्रेरणे, (२) कथने । चोएइ—उव, स १५ ।

ञ—√चोए (सक) = (१) प्रश्ने, (२) शिक्षणे (प्रयो) । चोएइ, चोएह—वव १ ।

छ—√चोदना (सक) = यमने ।

+√चुम्ब् (चुभि) १०/९४ हिंसायाम् (प) क्षी-श-च-जै-काकृ कात् मै-सा । शा हे-वो×	>√चुम् (चुभि) हिंसायाम् (प) इत्येके- मै । √चुब् १/२०६ n मर्दने (प) काकृ । √चुम्ब् १/२०६ m मर्दने (प) काकृ । √चुण्ड् १/१८३ g हिंसायाम् (प) काकृ ।
---	--

√चुम् (चुभि) १०/९४ हिंसायाम् (प)
क्षी सा श-च-जै काकृ-कात् इत्येके—मै
शा-हे-वो×

छ—√चुभोना = छेदने ।

[छ—√चूथना = विदारणे ।]

<√चुम्ब् (चुभि)
हिंसायाम् (प) ।
शेष पूर्ववत्

+√चुर (चुर) १०/१
श

स्तेये (प)
क्षी-मै-सा-च जै काकृ-
कात-शा हे-वो ।

उत्तरधातुर्द्रष्टव्य ।

यौगिको धातु

—ह्रि ।

ग—चोरभयम्-खि ७,७,१० । यश्चाग्नि चोरयेद् गृहात्-मनु ८,३३३ ।
अचूचुरञ्चन्द्रमसोऽभिरामताम्-शिशु १,१६ ।

+√चुल् (चुल) १०/६८
क्षी-जै काकृ कात-
शा-हे-वो ×, श

समुच्च्राये (प) मै ।
मै-सा ।
निमज्जने—च

√पुल् (पुल) १/ महत्त्वे (प) ।
√पुण् (पुण) ६/ कर्मणि शब्दे
च (प) ।

√चुल् (चुल) १/०४३ २
द्रावकरणे पाकाग्निकुण्डे
च (प) काकृ ।

अग्निना चोपचूलनम्-मनु
११,१९९ [१० प्रक्षिप्तश्लो]

√चुल् (चुल) १/
हावकरणे (प) ।

ग—चोलकम्-यशस्तिल च, ३ आ, ४३९ पृ = परिधानधौतवस्त्रम् । ममौ स
भद्र चुलुके समुद्र-नैष ८,४५ ।

√चुलम्प (चुलम्प) १०/३८५
मै श च-जै-काकृ-
कात शा-हे ×

लोपे (प)
(क्षी सा)-वो ।

√लुप् (लुल्ल) ६/ छेदने (उ) ।

नो गणनिर्देश — शोषणे—ह्रि ।

ह्रि सेण्टपीटसर्बर्गकोशोद्भूत महावीरचरितप्रयोग प्रमाणत्वेनोपन्यस्यति ।
एकलमेवोदाहरण च प्रमाणयति । मया यशस्तिलकचम्पवामन्यदप्युदाहरणमधिगतम्-
उच्चुलुम्पन०-यशस्ति च, १ आश्वा, ६८ पृ = उच्चुण्टन० । उच्चुलुम्पन्यपो ये-
महावीर ५,८ ।

+√चूर्ण (चूर्ण) १०/१०१
मै सा-च-जै-शा ×, श

सकोचने (प)
क्षी कात-हे ।

>√चूर्ण (चूर्ण) सकोचने
(प) ।

(काकृ-√चुण)
लैपिकी त्रुटि ।

सकोचे—काकृ यो ।

√तूण् (तूण) सकोचने
दति चन्द्र—क्षी ।

व्याख्यायाम्—चूणय
तीति ।

√कूण् (कूण) १०/ सको
चने (आ) ।

+√चूर्ण् (चूर्ण) १०/१९ प्रेरणे (प)
श च× क्षी-मै-सा-जै काकृ
कात-शा हे ।
'पेषणे' इति चन्द्र —क्षी ।
पेषे—बो ।

√चूर (चूरी) ४/ दाहे (आ) ।

प्ररणम् = दलनम्—क्षी ।

ग—चूर्णयित्वा—बृहज्जाबालो ३,२८ ।

घ—चुणयति = चूर्णने—विनय २,१०७, जातक ४,४५७ ।

ङ—√चूर = दलने । चूरेमि—वम्म ९ टी ।

छ—√चूरना † * (< चूर्णनम्) = पेषणे, दलने, (२) त्रोटने ।

+√चूर्ण् (चूर्ण) १०/१०१ सकोचने (प)
श-च-काकृ कात-
हे बो× इत्येके—क्षी ।
क्षी मै-सा-जै शा ।

<√चूण (चूण) संकोचने
(प) ।

+√चत् (चृत) १०/२६९ सदीपने (प)
मै-सा-श च-जै काकृ इत्येके—क्षी ।
कात शा× क्षी हे-बो ।
(सा-√चृप् [चृप]) सा ।
(सा-√छृप् [छृप]) सा ।

<√तृप् (तृप) सदीपने (प)
आधृषाद्वा ।

√छृद् (छृद) सदीपने (प)
इत्येके—क्षी ।

√चृत् (चृती) ६/ हिसा
ग्रन्थनयो (प) ।

+√चृप् (चृप) १०/२७९ सदीपने (प) इति
क्षी मै-श च-जै काकृ-
कात-शा हे बो× क्षीरस्वामी—सा ।
सा ।

<√छृद् (छृदी) सदीपने
(प) ।

√तृप् (तृप) सदीपने
(प) सा ।

√तृप् (तृप) सदीपने
(प) सा ।

+√च्यु १०/२०६ सहने (प) √च्यु (च्युङ्) १ गतो
 श च × (काकृ क्षी सा जै शा हे । (आ) ।
 √च्यव्) हसने—क्षी-मै-सा
 काकृ कात हे ।
 हसे सहने—वो ।
 १ ग—च्यावयति—अ वे १०,१,१३ ।

+√च्युस् (च्युस) १०/२०६ सहने (प) इत्येके—क्षी <√च्यु सहने (प) ।
 मै-श च जै काकृ क्षी सा ।
 कात-शा हे × 'हसने' च इत्येके—
 त्यी सा ।
 हानो—वो ।

√उद् (छद्) १०/४१ सवरणे (प) √छद् (छदि) १/ सवरणे
 मै श-च नो × क्षी सा जै काकृ (प) मै ।
 कात-शा-हे ।
 प्रयोज —ह्नि ।

ग—मर्माणि ते उर्मेणा छादयामि—ऋट् ६,७५,१८ । अग्निमन्तश्छादयसि—
 अ वे १,३,१४ ।

घ—छादेति—विनय २,१११ ।

ङ—छाजन (<छादनम्) = वल्गम् । “छाजन भोजन प्रीति सो दीजै साधु
 बुलाय”—कबीरदास ।

√उद् (उद्) १०/२७० सवरणे (प) आवृपाद्वा
 श × क्षी ।
 अपवारणे—मै सा (उ),-
 च जै-काकृ कात शा हे ।
 सवृतौ (उ)—वो ।

१/ प्रयो —ह्नि ।

क—रुद् = आच्छादने । पु उ ज हाज्, म उ ज हर्षजे = कूटम्
 (= coat), चण्डातकम् ।

ख—अवे सादयन्ती = कूटम्, चण्डातरुम्—जू पॉकनी ।

ग—छदति, ते—ह्नि । मया नोपलब्धम् । छादयति—शब्दा ३,५,१,३६ ।
 आच्छत्—मा १५,४, का १६,१,४ ।

च—√छाय (सक) = आच्छादने । वक्त्र-त्रायत-पउम ७,१४ ।
 +√छद् (छद्) १०/३८१ अपवारणे (प) √उद् (छद्दिर्) १/ ऊर्जने
 मै-श-च-जै काकृ- क्षी-सा । (प) मित् ।
 कात शा × सवरणे—हे । शेष पूर्ववत् ।
 सवृत्तौ—वो ।
 प्रयोज सवृत्तौ, प्रसादे—ह्वि ।

ग—एतद् देवेभ्यश्छन्दयति यत् कृष्णाजिनम्—ऐत्रा १,३०, उन्दोग्यो
 १,४,२ ।

+√छन्दू (उदि) १०/४३ सवरणे (प) उन्दति-निघ ३/१४ =
 क्षी-जै काकृ कात शा- मै सा च । अर्चितिकर्मा ।
 हे वो ×, श

१/ प्रयोज प्रतीतौ, प्रसादे—ह्वि ।

ग—छन्दयति-शाभा ११,३, दैत्रा ३,१९ । (छन्त्स-ह्र १,१६३,४, ते
 ४,६,७,२ । छन्दति-ऐआ १,१,३) तस्मादुपच्छन्दयति-रघु ५,५८ = प्रार्थय-
 माने (सजी) ।

ङ—√उद् (सक) = (१) बाञ्छायाम्, (२) अनुज्ञायाम्, (३) निमन्त्रणे ।
 कवक्त्र-छदिज्जतावि-उव । सकृ-छदिअ-दस १० ।

छ—√छोदना = रज्ज्वादिना दृढ बन्वने ।

+√उम्प् (छपि) १०/८२ गत्याम् (प) √त्वम्प (क्षपि) १०/
 मै-सा श च-जै × क्षी शा । क्षान्त्याम् (प) ।
 गतो—काकृ-कात हे । √चम्प् (चपि) १०/ गत्याम्
 सर्पे—वो । (प) मै ।
 √उम्ब (छवि) १०/८०
 गत्याम् (प) जे ।

छ—√झोपना (< छम्पनम्) = (१) आच्छादने, निलयने, (२) उत्कूर्दने,
 (३) आक्रमणे, (४) लज्जायाम् । 'झोपवु'-इति गुर्जरभाषा ।

छ—√झूमना = इतस्ततो दोलने ।

+√छुद् (छदी) १०/५३ वमने (प) √छुद् (उच्छुद्दिर्) ७
 च ×, श क्षी-मै-सा-जै-काकृ दीप्तिदेवनयो (उ) ।
 कात-शा हे वो । √छुद् १०/२४१ वमन
 प्रयोज —ह्वि । (प) शा, ३९८ हे, -वो ।

क—स्कर=त्रिष्ठा, कुञ्जटिका, असारपदार्थ, प्रलापे । म इरि श्रेद्धिर्दिम्
=निष्ठीवने, वमने । पु बुल्गा स्करेन्द=घृणितम्, पूतिगवि-वा पौकनी ।

ग—उर्दयन्ति-शत्रा १०,४,२,९ । य सोम पीत्वा उर्दयेत्-लाट्या ८,१०,९ ।
छर्दयन्ति च मानवा -मभार ५,९६,४० ।

ङ—√छड् (सक) = (१) वमने, (२) त्यागे, (३) पातने । उड्ड-महा, उया ।

उ—√छॉडना*† = त्यागे ।

उ—√छाडना } = वमने ।
उ—√छाडना† }

+√उल (छल) १०/ प्रवञ्चने (उ) ?
अपाणिनीय

ग—छलितुम्-वा रा ६,८६,१३ । उलयिष्यति-मभार ३,१५५६० ।
शूत उलयतामस्मि-गी १०,३६ । शैवालोलान् उलयन्ति मीनान्-रघु १६,६१
= प्रादुर्भावयन्ति (सजी) ।

उ—√छल (सक) = प्रवञ्चने । छलिञ्जेजा-स ०१३ ।

उ—√उलना = प्रतारणे ।

+√छिद्र (छिद्र) १०/३६८ भेदे (प)
च×, श (जै शा-
√छिद्र) क्षी-कात-शा हे वो ।
भेदने—मै सा ।
'करणभेदे' इति गुप्त
—क्षी, सा ।
कर्णभेदने—सा ।
कर्णभेदे—जै-काकृ ।

√छिद् (छिदिर्) ७/ द्वैधी
करणे (उ) ।
√छेद् (छेद) १०/ द्वैधी-
करणे (उ) ।
√छिद् + "स्फायि०" उणा
०/१३ रक ।

√छुट् (छुट) १०/७७ उदेने (प)
मै-सा-श-च× क्षी-जै काकृ कात शा-ह ।
छेदे—वो ।
प्रयो —हि ।

√छुट् (छुट) ६/ छेदने (प) ।

ग—छोटिकाभिर्दशदिग्बन्धन कृत्वा-तन्त्रसार । छोटिका = तर्जन्य-
जुष्टाङ्गुलिध्वनि ।

ङ—√छोड (सक) = बन्धनमुक्तौ । छोडइ, छोडेइ-भवि, महा ।

+√छृद् (छृद) १०/२६९
मै श-च-काकृ कात ×

सदीपने (प) इत्येके
—क्षी। आधृषाद्वा।
क्षी-सा-जै शा हे।
सदीपे—वा।

{ <√चृत् (चृत्) सदीपने
(प)।
<√तृप (तृप) सदीपने
(प)।

√छृद् (छृदी) १०/२६०
क्षी च जै शा वो ×

सदीपने (प)-मै-
सा-कात हे।
सदीपे—काकृ।

+√चृप् (चृप) १०/२७९
क्षी मै-श-च जै काकृ-
कात शा हे वो ×

सदीपने (प) क्षीर-
स्वामिनस्तु—सा।

{ <√वृद् (वृदी) सदीपने
(प) सा।
<√चृप् (चृप) सदीपने
(प) सा।

+√उेद् (उेद) १०/३८०
च ×, (श-च्छिदिर्)

द्वैधीकरणे (प)
क्षी-मै सा-जै काकृ
कात-शा हे।
उेदे—वो।

√उिद् (उिदिर) ७/ द्वैधी
करणे (उ)।

प्रयोज

—ह्वि।

ग—उेदयति—शाद्वा श्रौ १७,१,८, गोगृ ४,२,९। द्वावोषो उेदयेन्नृप
-मनु ८,२८०, उेदयेत्पश क्षुरै -८,२९०।

ङ—√उेअ (सक) = उेदने (अप्रयोज), (२) उेदने (प्रयोज)।
कर्म—छेइज्जति-पि ५४३।

छ—√उेडना = (१) स्पर्शे, (२) विलेखने, खनने।

+√जस् (जसि) १०/१०८
च ×, श

रक्षणे (प)
क्षी मै सा च जै काकृ
कात-शा-हे।
रक्षे—वो।

+√जभ् (जभ) १०/१८४
मै-श-च-जै-काकृ-
कात शा-वो ×

नाशने (प) इति
चन्द्र—क्षी।
क्षी-सा हे।
—ह्वि।

>√जम्भ् (जभि) नाशने
(प)।

प्रयो

ग—हनू वृकस्य जम्भय-अ वे १९,४७,९। अजीजभम्-श्रौ ७,५६,५।

+√जम्भ् (जभि) १०/१८४ नाशने (प) >√जभ (जभ)
 च×, श क्षी-मै-सा जै-कात् शा हे । नाशने (प) ।
 नाशे—काक् ।
 नशि—वो ।
 प्रयो —हि ।

ग—जम्भयन्त—ऋ ७,३८,७, मा ९,१६, तै १,७८,२, शत्रा ५,१,५,२२ ।
 जम्भयन्ति—पै १७,१२,५ ?

+√जल् (जल) १०/१० अपवारणे (प) >√लज् (लज) अपवारणे (प)
 च×, श क्षी-मै सा-जै-काक्- इति नन्दी—क्षी ।
 कात्-शा-हे । √जल(जल) १/ घात्ये (प) ।
 पिधाने—वो । जलम्, जलाषम्—निघ १/१२
 = उदकनामनी ।
 जाल जलचर भवति जलेभ्य
 वा जलेशय वा—निरु
 ६,२७,१ ।

ग—जालान्तरप्रेषितदृष्टिरन्या—रघु ७,९ ।

√जस् (जसु) १०/१३१ हिसायाम् (प) √जस् (जसु) ४/ मोक्षणे (प) ।
 च×, श क्षी-मै-सा-जै काक् √जह् १/२१६ m हिंसागत्यो
 कात्-शा-हे । (प) काक् ।
 ववेऽनादरे—वो । जसति—निघ २/१४=
 हिंसार्थ —हे । गतिकर्मा ।
 प्रयो हि ।

ग—जासयति—शत्रा २,२,२,१९ । अजीजस—पै ४,१६,७ । निजौजसो
 वजासयितु जगद्ब्रह्माम्—शिशु १,३७ ।

+√जस् (जस) १०/१८६ ताडने (प) √जस् (जसु) १०/ हिसायाम्
 मै सा-च×, श क्षी जै-काक्-कात् शा हे । (प) ।
 ववेऽनादरे—वो । शेष पूर्ववत् ।
 √जस् (जसु) १०/१७७ ताडने (प) मै,-सा ।
 क्षी श-च-जै-काक्-
 कात् शा हे वो×
 प्रयो —हि ।

ग—जजस्तम्—ऋ ४,५०, [११, ७, ९७, ९] शेष पूर्ववत् ।

+√जुञ् (जुचि) १०/२५८ भाषार्थ (प) स्वामि-
क्षी मै श च-जै काकृ काश्यपमतानुसारेण-
कात शा हे-यो× सा ।

√तुञ्ज (तुजि) १०/२२
भाषार्थ (प) सा ।

+√जुङ् (जुड) १०/१०६ प्रेरणे
श क्षी-मै-सा च-जै कात शा हे ।
नोदे—रा ।
व्यभिचारे—काकृ ।

√जुङ् (जुड) ६/ बन्ने
(प) ।

√जुङ् (जुड) ६/ गतौ (प)
इति दुर्गं -क्षी ।

+√जुष् (जुष) १०/२०१ परितर्पणे (प)
श च× क्षी-मै-जै ।
परितर्कणे—सा कात शा हे ।
परितर्के—काकृ ।
तर्कतृप्त्यो —वो ।

√जुप् (जुषी) ६/ प्रीति
सेवनयो (आ) ।

√जुष् १/२९३ हिंसायाम्
(प) काकृ ।

प्रयोज —ह्वि ।

ग—जोषयेत् सर्वकर्मणि—गी ३,२६ ।

छ—√जोखना (< जोषणम् = परितर्कणे) = तोलने, माने ।

उ—जोष } “तुलसी प्रेमपयोधि ऋी तातें माप न जोष”—तुलसीदास ।
छ—जोख*

उ—जोग्ना = आयव्ययविवरणम्, लेखविवरणम् (परितर्कणम्) ।

√जू १०/२६५ वयोहानौ (प) >√ञि वयोहानौ (प)
च×, श आधृषाद्वा ।
क्षी-मै-सा-जै-काकृ-
कात शा-हे ।
ज्याने—वो ।
इति नन्दी-क्षी ।

क—गुरे-, गुरे-,प्रे = वयोवृद्धौ, जरायाम्, परिपक्वतायाम् । पु च स्ला -

जरति = परिपक्वतायाम्—जू पॉकनी ।

ग—जारयन्ती—ऋ १,१२४,१० । जरति—पोढो १७ । न य जरन्ति शरदो न
मासा —ऋ ६,२४,७ । अजीजरत्—पै ११,२,१ ।

घ—जरयति (प्रयोज)—जातक ५,५०१ = ६,३७५ ।

घ—जीरति, जीरयति (प्रयो)—विनय १,२३७ = नाशे ।

ङ—√जर = जरायाम् । वक्तु-जरत-अरुचु ७९ ।

ङ—√जीरव (सक) = जीर्णतायाम् । जीरवइ-कुप्र २६६ ।

छ—√झडना, √झरना (<जरणम्, झरणम् ?) = कस्यचन वस्तुनो लघीयसामशाना विशीर्य पतने । केशाना विशरणे

+√ज्ञप् (ज्ञप) १०/८६ मारणतोषणनिशानेषु √ज्ञा १/मारणतोषणनिशाने-
जै-ज्ञा-हे X, झ (प) मिञ्च ।
(च—√ज्ञा) क्षी-च ।
घु (प) ।

ज्ञापने मारणादिषु
चाभिधानमस्यैव
—मै ।

मारणदिषु चाभिधानम-
स्यैव—सायण (स्मरति) ।

मारणतोषणनिशामनेषु—
शाकटायनानुसारिण.—सा ।

ज्ञेये—काकृ ।

ज्ञप्तौ—वो ।

कात ?

प्रयो ह्नि ।

ग—ज्ञपथिष्यामि—कौ १,१ । ज्ञपयते—छान्दोग्यो २,१३,१ । ज्ञपय राजपुत्र-
शाङ्खा श्रौ १५,२५,२ । ज्ञापयते स प्रस्ताव—छान्दोग्यो २,१३,१ ।

+√ज्ञा १०/२०० नियोजने (प) √ज्ञा १/ अवबोधने
झ क्षी मै-काकृ कात ज्ञा-हे । (ङ) ।

नियोगे—सा-जै ।

तोषणे—च ।

प्रेरणे—वो ।

मारणादि (= मारणतोषण-
निशान)—नियोजनेषु—हे ।

प्रयो ह्नि ।

क—गुन्-, गुन्-, गुन्-, ग्नो = ज्ञाने, परिचये, विचारणे—वा पौकनी ।

ग—अज्ञापयत्-जैत्रा १८६ । भक्षयतामिति सुव्यक्त प्रभुराज्ञापयिष्यति-वा रा ५,२५,४८ । परीक्ष्य ज्ञापयन्नर्थान्-मभार १२,४१४९ ।

ङ—√जाणाव = ज्ञापने । जाणावद्, जाणावेद्-कुमा, महा ।

√जि १०/२६५	वयोहानौ (प) इति	<√जू वयोहानौ (प) ।
मै-श-च-जै काक्	नन्दी-क्षी ।	√जू (जूष्) ४/ वयोहानौ
कात शा वो ×	आधृषाद्वा ।	(प) ।
	क्षी-सा-हे ।	

+√टक् (टकि) १०/९८	बन्धने (प)	√टम्ब १/२०६ ४ मर्दने
च ×, श	क्षी मै-सा जै काक्	(प) काक् ।
	कात शा हे ।	
	बन्धे-वो ।	
	प्रयो आवरणे-हि ।	

एवमन्यत्रापीदित्त्व णिञ्चिकल्पार्थं द्रष्टव्यम्-१०/२ सा ।

ग—टक्-टक्-लाङ् लो २१४१७ । जलवतोत्तानेन पात्रेण देहस्थाली टक्कयति-का श्रौ ४,२,३४ । टक्कश्च दात्रै-वा रा २,८०,७=पाषाणदारणै । (खनित्रम्-मेदि के २४ ।)

छ—√टौकना = बन्धने, योजने ।

छ—टौका (<टक्) = योग., बन्धनम् ।

उ—टौग (<टक्का = जङ्गा-मेदि, के २५)

+√टिप् (टिप) १०/१३९	क्षेपे (प)	√तिप् (तिप) १०/
मै सा श-च-जै काक्	क्षी ।	क्षेपे (प) ।
कात शा-हे ×	नुदि-वो ।	√स्तिप् (स्तिप) १०/
		क्षेपे (प) ।
		√डिप् (डिप) १०/
		क्षेपे (प) ।
		√तिप् (तिपृ) १/
		क्षरणार्थ. (आ) ।

ङ—टिप्पी = टीका, तिलकम्-दे ४,३ । टिप्पण्य = विवरणम् -सुपा ३२४ ।

ङ—√टीपना (<टैपनम् = क्षेपे) = मन्दप्रहारे, (२) हस्तेनाङ्गुल्या वा विनामने, (३) अङ्गने, टङ्गने ।

छ—√टिपकना† = बिन्दुक्षेपे ।

+√डप् (डप) १०/१३७
क्षी च जै शा ×

सघाते (आ)
मै-सा काक् कात-हे ।
सहतौ—वो (उ) ।

√डम्प (डपि) १०/
सघाते (प) ।
√डम्भ् (डभि) १०/
सघाते (प)

छ—डप्पू = स्थविष्ठम् ।

√डम्प (डपि) १०/१३४
मै सा-श-च-काक्-कात ×

सघाते (प)
क्षी-जै-शा-हे ।
सहतौ—वो (उ) ।
अभिमर्दने—हे ।

√डप् (डप) १०/
सघाते (आ) ।

+√डम्भ् (डभि) १०१/३६
मै-सा श-च जै काक्
कात शा ×

क्षेपे (प) इति
चन्द्र—क्षी ।
क्षी हे ।
नोदे—वो ।

√डम्भ् (डभि) १/२०६
aa मर्दने (प) काक् ।

१/१, प्रयोज

उपहासे, विडम्बनायाम्—
'वि'-उपसर्गसहित—हि ।

ग—डम्बराडम्बरौ चैव ददौ धाता महात्मने-मभार ९,२५४१ । ऋतुर्विडम्ब-
यामास-रघु ४,१७ = अनुचकार (सजी) । विडम्बयत्यस्तनिमग्नसूर्यम्-रघु १६,
११ = अनुकरोति (सजी) । विडम्बयति-यशस्ति च, ५ आश्या, ११५ श्लो =
विगोपयति । आडम्बर-यशस्ति च, २ आश्या, ९८ श्लो = शोभा ।

ड—डम्बर = आडम्बर, आटोप-उप १४२ टी, पिंग ।

ड—डम्बर = घर्भ, ओष्ण्यम्, प्रस्वेद-दे ४,८ ।

+√डम्भ् (डभि) १०/१३४
मै सा श च-काक्-कात-
शा ×

सघाते (प) इति
दौर्गा—क्षी ।
क्षी-जै-हे ।
सधे—वो (उ) ।

<√डम्प (डपि) सघाते
(प) ।

√डम्भ् (डभि) १०/
क्षेपे (प) ।

√डम्भ् १/२०६ aa मर्दने
(प) काक् ।

√डम्भ् १०/२०० a
सघाते (आ) शा ।

√डम्भ् १०/२६५ अभि-
मर्दने—हे ।

+√डिप् (डिप) १०/१३८
क्षी-च-जै शा×,श

सघाते (आ)
मै-सा-काकृ-
कात हे ।
सहतौ—वो
(उ) ।

√डिप् (डिप) १०/१४०
क्षेपे (प) ।
√डिम्ब् (डिबि) १०/ क्षेपे
(प) ।
√डिम्भ् १/३५२ d धारणे
(प) काकृ ।

+√डिप् (डिप) १०/१४०
च×,श (काकृ-√दीप्)

क्षेपे (प ।
क्षी मै सा जै
कात-शा हे ।
क्षेपणे—जै ।
नुदि—वो ।

√डिम्ब् (डिबि) क्षेपे (प)
इति चन्द्र—क्षी ।
√डिप् (डिप) ४/ क्षेपे
(प) ।
√डिप् (डिप) ६/ क्षेपे (प) ।
√तिप् (तिप) १०/ क्षेपे
(प) ।
√टिप् (टिप) १०/ क्षेपे
(प) ।

ड—√डेव (सक) = उलङ्घने, कूर्दने, अतिक्रमणे । वकृ-डेवमाण-राज ।

+√डिम्प् (डिपि) १०/१३५
मै-सा श च-काकृ-कात×

सघाते (प)
क्षी-जै-शा-हे ।
सहतौ—वो (उ) ।
अभिमर्दने—हे ।

√डिप् (डिप) १०/ सघाते
(आ) मै ।
√डिम्भ् (डिभि) १०/ सघाते
(प) ।
√डिम्भ् (डिभि) १०/
सघाते (प) ।

+√डिम्ब् (डिबि) १०/१३७
मै-सा श च जै काकृ
कात-शा×

क्षेपे (प) इति
चन्द्रः-क्षी ।
क्षी हे ।
नोदे—वो ।

<√डिप् (डिप) क्षेपे
(प) ।
√तिप् (तिप) १०/
क्षेपे (प) ।
√स्तिप् (स्तिप) १०/
क्षेपे (प) ।
√टिप् (टिप) १०/
क्षेपे (प) ।
√दिम्भ् (दिभि) १०/
क्षेपे (प) ।

ड—डिब=(१) भयम्-से २,१९, (२) विघ्न'-गाया १,१-पत्र ६, औप ,
३-विप्लव , डमर -ज २ ।

ड—डिफिअ=जले पतितम्-हे ४,९ ।

+√डिम्भ् (डिभि) १०/१३५	सघाते (प) इति <√डिम्प् (डिपि) सघाते
मै-सा श च-जै-काकृ-	दौर्गा—क्षी । (प) ।
कात शा ×	क्षी हे । √डिम् ।हसे-सौ धा -वो ।
	सघे—वो (उ) । √डम्प् (डपि) १०/ सघाते (प) ।
	√डिम्भ् १०/२८० सघाते (आ) जै ।
	√डिम्भ् १०/२०० b सघाते (आ) शा ।
	√डिम्भ् १०/२६६ अभि- मर्दने (आ) हे ।
	√डिम्भ् १/३६२ धारणे (प) काकृ ।

ग—डिम्भकोऽनन्तरोऽभवत्-हरिवशे भविष्यपर्वणि ३२,१८=स्वनामख्यात'
शाल्वदेशाधिपतेर्ब्रह्मदत्तस्य पुत्र' ।

ड—√डिभ (सक)=(१) अध पातने, (२) ध्वसे, नाशे । वकृ-डिभत-
कुमा ७,४२ ।

ड—डिभ=बालक , शिशु'-महा , सुपा १६ ।

+√तस् (तसि) १०/१६७	अलङ्कारे (प) इति
श च-जै काकृ कात-शा ×	दुर्ग.—क्षी ।
	क्षी-मै-सा हे
	अलङ्कृतौ—वो ।
	प्रयोज कम्पने—हि ।
√तस (तसि) १/३८५	अलङ्कारे (प) क्षी ।

ग—अतंसयत्-वा स २३,२४ ।

+√तट् (तट) १०/४३	आघाते (प) इत्येके—	<√तड् (तड) आघाते
मै सा-च-जै-कात-	क्षी ।	(प) ।

शा हे× क्षी-काकृ । √तट् (तट) १/ उच्छ्राये
 आहतौ—वो । (प) ।
 १/ शब्दे—ह्वि ।

ग—करिष्यामि न सन्देहस्ताटकावधमुत्तमम्—वा रा १,२६,४ (गी प्रे स) ।
 भौवादिकस्यैव √तट् धातोरर्थान्तरे प्रयोग इह ।

+√तड् (तड) १०/४२ आघाते (प) >√तट् (तट) आघाते (प) ।
 श क्षी-मै सा-च जै काकृ √तण्ड् (तण्डि) १/ ताडने
 कात शा हे । (प) ।
 २/ प्रयो त्विषि, आहतौ—वो । √तल् (तल) १०/ प्रतिष्ठायाम्
 ताडने—ह्वि । (प) । विद्युत् तळिद् भव-
 तीति शाकपूणि । सा ह्यव-
 ताडयति—निरु ३,११,२ ।

ग—ताडय ताडय-लाङ्गूलो २१४. १७ । तळित्-ऋ १,९४,७ । ताडनम्-
 बृहज्जाबालो ५,१३ ।

ड—√ताड (सक) = ताडने, (२) प्रेरणे, (३) गुणयुक्ततायाम् । कवकृ-
 ताडिज्जमाण, ताडीभत, ताडीभमाण-सुपा २६, पि २४० ।

ड—√ताल (सक) = ताडने । तालेइ-पि २४० ।

छ—√ताडना = ताडने, दण्डने, (०) भर्त्सने, शासने ।

+√तड् (तड) १०/२५३ भासार्थ (प) पूर्ववत् ।
 मै च श-जै काकृ कात इत्येके—क्षी ।
 शा हे× (सा-√तुड्) क्षी हे ।
 त्विषि आहतौ—वो ।

ग—तळित्-ऋ १,९४,७, पै १२, १७ । “ताडेर्णिलुक्च”—उणा १/९८ इति
 वैयाकरणास्ताडिच्छब्द √तड् आघाते धातुतो व्युत्पादयन्ति । निरुक्तकारोऽपि (३,११,२)
 तथा प्रतिपेदे । वस्तुतः प्रकृतशब्दे ताडनार्थो भासनार्थश्चेति व्यापारद्वयम् । पाणिनि-
 भासनार्थमपि प्रस्तौति धातुम् । ध्वन्यात्मरुत्वेन धातुद्वयमभिन्नम् । अर्थभेद-
 दर्शनायाय पार्थक्य नीतः ।

+√तन् (तनु) १०/०८७ श्रद्धोपकरणयो.(प) √वन् (वन) १०/ श्रद्धोप-
 श-च× क्षी-मै-सा हे । हिसनयोः (प) ।

श्रद्धोपहिंसायाम् —जै शा ।	√ वन् (वन) १०/ श्रद्धोपका रयो (प) ।
श्रद्धोपकारयो —कात ।	√ चन् (चन) १८४१ श्रद्धो- पहननयो (प) इत्येके—
श्रद्धाघाते—हे ।	सि कौ ।
शब्दे—काकृ ।	√ तन् (तनु) ८/१ विस्तारे (उ) ।
उपहतौ श्रद्धाघाते श्रद्धोप कारयो —वो ।	
उपसर्गाच्च दैर्घ्ये—क्षी,- मै सा-च कात शा-हे ।	
दैर्घ्यके—वो ।	

√ तन् (तन्नि) १०/१४७ श	कुटुम्बधारणे (आ) क्षी-मै सा-च-जै,-काकृ- (प),-कात-शा हे । 'धारणे' इति चन्द्र. —क्षी,-वो । भाषायामस्म विस्तारेण प्राय प्रयोग.— दुर्गादास* ।	√ तन् (तनु) ८/१ विस्तारे (उ) । √ तन् १०/४ दर्शनीये (प) काकृ । √ तन् सादे मोहे-सौ धा —वो । √ तिन्र १०/८ अम्लकरणे (प) काकृ ।
---------------------------	--	---

क—तन् = विस्तारे ।

ख—न पर्सि तार (अवे * तन्न-)-वा पॉकनीं ।

ग—येन तन्नयतस्तन्न वृत्ति स्यात् तत् तदाचरेत्-मभार १२,७८१४, तन्त्रै -
२,१,३१=उपायै (नील) । प्रजा प्रज्ञा स्वा इव तन्नयित्वा-शाकृ ९१,१३ ।

√ तप् (तप) १०/२६८ श-च X	दाहे (प) आधृषाद् वा । क्षी, मै(उ),-सा-च- जै कात-शा हे (आ)-, काकृ-वो । —हि ।	√ तप् (तप) १/ सतापे (प) । √ तप् (तप) ४/ ऐश्वर्ये (आ) । √ पत् (पत) ४/ ऐश्वर्ये (आ) ।
१/प्रयो		

ग—तपस्व तम्-ऋ १०,१६,४ । शत्रूणा तापयन्मनः-अ वे १९,२८,२ ।
तापयन्ति महात्मानम्-वा रा ५,३२,३६ । मनस्तापयतीव मे-मभार ४,१७५५ ।

+√तर्क् (तर्क) १०/२५१ भासार्थ (प) √तृ १/ प्लवनतरणयो* (प) ।
 च×, श क्षी शा-हे ।
 भाषार्थ —मै सा-जै-
 काकृ कात ।
 दीप्तौ—वो ।
 चितर्कणेऽप्ययम् (अत्र
 सक) दुर्गादास* ।
 प्रयो विचारणे—ह्रि ।

क—तर्क्-, त्रक्- (तॉक्-, त्रॉक्-) = वेष्टने । लैति ताकुर्एओ एरे = वेष्टने-जू
 पॉकर्नी ।

क—तर्क्- (तेर्क्-, तॉक्- त्रक्-) = वेष्टने-वा पॉकर्नी ।

ग—तर्क्याभ्यहम्-वा रा ५, १, ५६ । तर्क्यामास-वा रा ५, १८, २२, मभार
 ३, १७२३ । तरङ्गान् को हि तर्क्येत्-कथासरि २६, १८ । मन्ये भ्रातर तर्कचक्षुषा-
 मभार १, १६८, १८-तर्क = ज्ञानम् । तद् दृष्ट्वा सौकर रूप तर्क्यामास पद्मभू -दे
 भा ८, २, ४ ।

ङ—√तक्क (सक) = तर्कणे, अनुमाने । तक्केमि-मै १३ ।

छ—√ताडना (< तर्कणम्) = आभासे, अनुमाने ।

छ—√तरकना (< तर्कणम्) = तर्कणे, विचारे, अनुमाने ।

छ—√ताकना (< तर्कणम्) = चिन्तने, विचारणे, वाञ्छने—“अनभल
 ताका”—तुलसीदास ।

छ—√ताकना (< तर्कणम्) = दर्शने, लक्षणे, (२) रक्षणे ।

[छ—√तरकना (< अनु ? √तृ १/ प्लवने) = कूर्द्धने, उत्प्लवने—“तरकेष
 पवनतनय बलभारी”—तुलपीदास*] ।

√तर्ज् (तर्ज) १०/१५१ सतर्जने (आ) √तर्ज् (तर्ज) १/ भर्त्सने (प) ।
 च×, श क्षी-मै सा-जै काकृ- √तर्ज् १/६७ व्यथने (प) काकृ ।
 कात-शा-हे । √भर्त्स् (भर्त्स) १/सतर्जने (आ) ।
 वाग्भर्त्सयोः—वो ।

“लक्ष्ये तर्जयतीति दृश्यते । एवं निशामयति, भालयति, कोटयति, वञ्चयति
 निवेदयतीत्यादि । अत एव चुरादिभूतान् स्वराण्वितान् नाकरोत्”-क्षी । क्षीरस्वामिनैव-
 वदता नून महाभारत न परिशीलितम् । तत्र ‘तर्जयसे’ इति प्रयोगो विद्यते । भट्टिकाव्य-
 कारोऽपि ‘तर्जयन्त.’ ७/३६ इति लिख्यस्तथैव ज्ञेय ।

ग—तर्जयसे महावातमिव द्रुम -मभार ५,२४८५, तर्जयसे-१४,९१३ । तर्जयन्निव केतुभि -रघु ४,२८ = तर्जिभत्स्योरनुदात्तत्वेऽपि चक्षिडो डित्करणेनानुदात्तत्वे-निमित्तस्यात्मनेपदस्यानित्यत्वज्ञापनात् परस्मैपदमिति वामन.- (सजी) । वाक्शरैस्तर्जयिष्यन्ति गुरुन् शिष्या -हरिवश १११६६ ।

+√ तिल् (तिल) १०/६२ प्रतिष्ठायाम् (प) √ तृ १/ प्लवनतरणयो. (प) ।
 श क्षी-मै-सा-च काङ्- √ तड् (तड) १०/ भासार्थ
 कात हे । (प) ।
 प्रतिष्ठाकरणे—जै-शा ।
 प्रतिष्ठितौ—वो ।

क—तल् = तुल्यतला भू, समीकरणे । अर्मे तुल् = प्रदेश, मण्डलम्, राष्ट्रम्, भूतलभाग । पु इरि तल्म्, तल्मन् = तलिमा, भू, तल्र् = पार्थिवम् । म इरिश्-तल्, तौल्, तुल् = भालम्, तटम्-वा पॉकर्नी ।

क—तल्प् = स्थानम्, कोष्ठ, सदनम् । लिथु तल्पु, तल्प = पूर्वोक्तोऽर्थ.-वा पॉकर्नी ।

ग—महीतलस्पर्शन०-रघु २,५० । तल्पमुज्झाञ्चकार-रघु ५,७५ । ०तालै-उत्तरराम ३,१० । परिशुष्कतालव -ऋतु १,११ । प्राप तालीवनश्यामम्-रघु ४,३४ ।

छ—√ तरियाना (<तले) = अध करणे, (२) आच्छादने, पिठरतले मृदादि लेपने, यत्सत्र काष्ण्यं न ससज्येत । (अक) तलस्थितौ ।

+√ तिज् (तिज) १०/११२ निश्चाने (प) √ तिज् (तिज) १/ निश्चाने
 श क्षी-मै-सा-च जै- क्षमायाञ्च (आ) ।
 कात शा हे ।

ग—सतेजयस्तदा वाग्भिर्मातरिश्वेव पावकम्—मभार ५,२७४२ । अश्वमुत्तेजया-मास-कथासरि १८,९१ । उत्तेजयामि सुहृद् परिमोक्षणाय—मृच्छक ६७,९९ ।

+√ तिप् (तिप) १०/१३७ क्षेपे (प) √ टिप् (टिप) १०/ क्षेपे (प) ।
 क्षी (यु मी स) । √ डिप् (डिप) १०/ क्षेपे (प) ।
 √ स्तिप् (स्तिप) १०/क्षेपे (प) ।
 √ तिप् (तिपृ) १/ क्षरणार्थ.
 (आ) ।

ग—तिप्य०—राजत, ८,१५४५ (=वैश्य०) ।

+√तिल् (तिल) १०/७२ श-च शा×	स्नेहने (प) क्षी-मै-सा-जै काकृ- कात-हे । स्निहि—वो ।	√तिल् (तिल) १/ शैथिल्ये (प) । √तिल् (तिल) ६/ स्नेहने (प) ।
+√तीर (तीर) १०/३५६ श-च×	कर्मसमाप्तौ (प) क्षी मै-सा-जै काकृ- कात शा हे । कर्मणा समाप्तौ—वो ।	√तृ १/ प्लवनतरणयो (प) ।

ग—तीरित चालुशिष्ट च—मनु ९,२३३ = शास्त्रव्यवस्थानिर्णीतम् (मन्वर्थ) ।
तीरुभीरुहराय—हरिवश १४८९१ ।
ङ—√तीर (सक) = समाप्तौ, परिपूर्तौ । तीरङ्—भग । सकृ-तीरित्ता-
कण्य ।

+√तुज् (तुज) १०/३२ क्षी मै श च जै काकृ- कात-शा-हे वो×	हिसाबलादाननिकेत- नेषु (प) शाकटायनस्तु—सा ।	√तुज् (तुज) १/ हिंसायाम् (प) । √तुञ्ज् (तुजि) १/ हिंसायाम् (प) ।
---	--	---

√तुञ्ज् (तुजि) १०/२९ श	हिंसाबलादाननिकेत- नेषु (प) क्षी-मै सा । हिंसायाम्—च । हिंसाबलिदाननिकेत- नेषु—जै । हिंसाबलदाननिकेत- नेषु—काकृ कात-शा-हे । निकेतने हिंसे बले दाने —वो ।	पूर्ववत् । √तुञ्ज् (तुजि) १०/२२४ भासार्थं (प) ।
---------------------------	--	---

ग—[तुञ्ज् = निकेतनम्—क्षी] ।

+√तुञ्ज् (तुजि) १०/२२४ च×,श	भासार्थं (प) क्षी-शा-हे । भाषार्थं—मै-सा-जै-काकृ-कात । भा-षट्कार्थं—वो ।	पूर्ववत् ।
--------------------------------	---	------------

षट्कार्थं = निकेतनहिसाबलदानानि-दुर्गादासः ।

+√तुत्थ् (तुत्थ) १०/३८६ आवरणे (प) मै ।
श-च-जै-काकृ- क्षी×, मै सा-हे ।
कात-शा× स्तृतौ—वो ।

ग—पाशुर्दिशा मुखमतुत्थयदुत्थितोऽद्रे —शिशु ५,११=आच्छादयति स्म
(सर्वङ्कषा) ।

+√तुम्प् (तुपि) १०/११७ अर्दने (प) इति <√तुम्ब्(तुबि) अर्दने (प) ।
सा श-च-जै-काकृ- दौर्गा -क्षी ।
कात-शा× क्षी मै-हे-वो ।

+√तुम्ब्(तुबि) १०/११७ अर्दने (प) <√तुम्प् (तुपि)अर्दने (प) ।
च×, श क्षी-मै-जै-काकृ-कात- √तुम्ब् (तुबि) १/ अर्दने
शा-हे । (प) ।
अदर्शने—सा । √लुम्ब् (लुबि) १०/ अर्दने
अर्दे—वो । (प) ।

क—तेड-, तूड-, तु-, तू = उच्छ्रयने, वृद्धौ—वा पॉकनी ।

ग—सशिक्यतुम्बकरकौ-हरिवश ६४,५ । (तुम्बति=नाशयत्यरुचिम् इति)
[तुम्बिनी=कटुतुम्बी-राजनिर्घण्ट] । तुम्बुरु -वा रा ३,४,१६ (गी प्रे स) ।

+√तुल् (तुल) १०/६३ उन्माने (प) √दुल् (दुल) १०/ उक्षेपे
श क्षी-मै-सा च-जै-काकृ- (प) ।
कात-शा-हे । √तुल् (तुल) १/ उन्मितौ
उन्मितौ—वो । (प) वो ।
[१]/प्रयो —ह्नि । √तुल् १/४९६ a द्रवणे (आ)
काकृ ।
√तुल् १/४९६ b द्रवणे
(आ) काकृ ।

क—तेल्-, तैल्-, त्ले (इ)-, त्ल = उत्थापने, उन्माने (तोलने) । लैति -
तौल्लो,-एरे = गायकाना नर्तकाना वा मण्डलम्, अट्टालिका, कपोतपालिका । रसन्
तेले नौक् = वत्सः, मूर्खो मतुष्यः, हरिणशावः—जू पॉकनी ।

ग—तोलयिष्यामि—वा रा १,६९,१५, तोलयन्—४,९,९१। (तत् कृष्ण-स्तुलयामास—हरिवंश ४५०४। खल्वह त्वा न तुलये—वा रा ४,९,१०० इत्यणिचपक्षे कान्तात् (३/१/३५) तुलशब्दाणिच—क्षी)।

ङ—√तोल (सक)=(१) उन्माने, (२) उत्थापने, (३) सम्यग्रूपेण निश्चये।
तोलङ्, तोलेङ्—पिंग, महा।

ड—√तुल (सक)=(१) उन्माने, (२) उत्थापने, (३) सम्यग्रूपेण निश्चये।
तुलङ्—उव।

+	√तूण् (तूण) १०/१०१	सकोचने (प) इति	<	√चूण् (चूण) सकोचने
	मै-सा श च जै काकृ-	चन्द्र—क्षी।		(प)।
	कात-शा हे×	सकोचे—वो।		√कुण् (कुण) १०/ सको-
				चने (आ)।
				√कूण् (कूण) १०/ सको
				चने (आ)।
				√चूर्ण् (चूर्ण) १०/ सको-
				चने (आ)।

ग—तूणकम्=छन्दोविशेष-छन्दोमञ्जरी।

+	√तूर (तूर) १०/१५८	पूरणे (आ)	>	√तूर (तूर) पूरणे (आ)।
	च×,श	क्षी-मै सा-जै-कात		
		शा हे-वो।		
		पूरणे कौटिल्ये च—काकृ।		

क—तुओ (ऊ)— तुएउ— तू=वशी, द्रुषु, नलिका, प्रणाली। (ab) तुल=तूणी, तूणीर—वा पॉकनीं।

ग—तूणखङ्गधर शूरः—मभार ३,१७,३।

+	√तूल (तूल) १०/१५८	पूरणे (आ) इति	√तु २/ वृत्तौ हिंसाया पूर्तो
	मै सा श च-जै-	चन्द्र—क्षी।	(प) वो।
	काकृ कात-शा×	क्षी हे-वो।	√तूल (तूल) १/ निष्कर्षे
			(प)।

ग—तूलम्=पूग -भावप्रकाशः (श क ह)।

+	√तृप् (तृप) १०/२६९	संदीपने (प) आधृषाद्वा	√तृप् (तृप) ४/ प्रीतौ (प)।
	श च×	क्षी-हे।	√दृप् (दृप) १०/ सदीपने
		प्रीणने—शा-जै।	(प)।

सदीपे प्रीणने च—वो ।

‘सदीपने’ इति क्षीरस्वामी

—सा ।

वृत्तौ—मै सा काकृ-कात ।

प्रयोज —हि ।

ग—सतत त्वाज्यधाराभिर्यदि तर्पयसेऽनलम्-मभार १,८१२६, तर्पयन्त्यथ जुहति-१४,१०,४० । सर्वान् धातून् प्रतर्पयेत्-सुश्रु १,२४८,१ ।

+√त्रस् (त्रसि) १०/२३१	भासार्थं (प)	√त्रस् (त्रस) १०/ धारणे
च×,श	क्षी-शा हे ।	(प) ।
	भाषार्थं —मै-सा-जै	√त्रस् (त्रसी) ४/ उद्वेगे (प) ।
	काकृ कात ।	
	भासि—वो (भा चु) ।	

+√त्रस् (त्रस) १०/२१७	वारणे (प) इति	<√त्रस् (त्रसी) १/ भये
	दुर्ग.—क्षी ।	(प) वो ।
	क्षी-मै सा-जै-	√त्रस् (त्रसी) ४/ उद्वेगे
	कात-शा-हे ।	(प) ।
	‘धारणे’ इति नन्दी—क्षी ।	
	क्षी-मै-सा-काकृ हे ।	
	‘ग्रहणे’ इत्येके—क्षी-सा ।	
	धृतौ ग्रहे निषेधे—वो ।	
प्रयो	भये—हि ।	

ग—विधना हि बहवो लोके बालानुत्त्रासयन्ति ह-हरिवश ३३७७ । वित्रास-यितुकाम -वा रा ३,६८,८ ।

छ—√त्रासना * † } =त्रासने, भये ।
छ—√तिरासना

+√त्रुट् (त्रुट) १०/१६७	छेदने (आ)	<√त्रुड् (त्रुड) छेदने
श ? च-जै काकृ-	—क्षी मै-सा हे ।	(आ) इत्येके—क्षी ।
कात-शा×	छिदि—वो ।	√त्रुट् (त्रुट) ६/ छेदने
		(प) ।
		√त्रुड् (त्रुड) १/४४५
		b छेदने (आ) काकृ ।

ग—[तोटयत्यायसान् बन्धान्-राजत ६,२४८।

ङ—√तिउट्ट (सक) = छेदने, (२) परित्यागे। तिउट्टिज्जा-सूअ १,१,१,१।

+√त्रुड् (त्रुड) १०/१६७	छेदने (आ) इत्येके	<√त्रुट् (त्रुट) छेदने
मै-सा-श च-जै-काकृ	—क्षी।	(आ)।
कात शा वो×	क्षी-हे।	√त्रुड् १/४४५ b त्रोडने
		(आ) काकृ।
		√त्रुट् (त्रुट) ६/
		छेदने (प)।

सुस्पष्टो विकास*।

+√दश् (दशि) १०/१४५	दशने (आ)	√दश् (दश) १०/ दशने
च×,श	क्षी मै-सा कात-हे।	दर्शने च (आ) जै।
	दशने—जै-काकृ शा।	√दस् (दस) १०/१४१
	दर्शने—कात।	दर्शनदसनयो (आ) सा।
	दशने दर्शने च—हे।	
	दर्शो दशने च—वो।	
प्रयो	हि।	

इह दर्शनार्थो नून प्राकृतभाषातो गृहीतो ज्ञायते। तत्र दर्शन 'दसण' इति भवति—द्रष्ट-ङ।

ग— कृष्णसर्पे सुप्त चैनमदशयत्-मभार १,२२४३। दशयति—अ कौ सू ३०,४६।

ङ—दसण = दशनम्-से १,१७।

ङ—दसण (<दर्शनम्) = अवलोकनम्-पुप्फ १०४, स्वप्न २६, (२) नयनम्-से १,१७।

+√दश् (दशि) १०/२३३	भासार्थ* (प)	पूर्ववत्।
च-जै सा×,श	क्षी शा हे।	
	भाषार्थ.—मै-सा	
	काकृ कात।	
	त्विषि—वो।	

छ—√धाँसना (<दशनम्) अनु ? = पशूना कासने।

छ—धाँसी (<दशिका) = अश्वस्य कासः।

छ—धास (<दश') = शुष्कमरिचतमालपत्रादीना तीक्ष्णो गन्ध, येन भवति कासप्रक्रमः ।

√दस् (दसि) १०/१४६ दर्शनदसनयो (आ) दसय कर्माणि दसयन्त
 श च जै-काकृ-कात× क्षी मै सा । एनानि-निरु ४,२५,३ ।
 दर्शने—शा । दसय इत्येतदनेकेषा कर्मणा-
 दशने दर्शने च—हे । मभिधानम् । तानि हि दसय-
 दशौ दशे—वो । न्युपक्षयन्ति कर्मकरा—
 आद्भृत्ये—हि । दुर्गाचार्य ।

प्रयोज

√दस् (दस) १०/१४१
 दर्शनदसनयो. (आ) केचित्
 सा ।

√दस् (दस) १०/३४३
 निरवसाने (प) केचित्—
 सा ।

ग—दसय -ऋ १०,१३८,१ । दसना-काठ १०,१२, शौ २०,७४,२ ।
 दसस'—बृहदारण्यको २,५,१६ ।

ड—√दस (सक) = दर्शने, बोधने । दसइ-महा । वकृ-दसत, दसित,
 दसअत-भग, सुपा ९२, अभि १८४ । कृ-दसियव्व-सुपा ४५४ ।

+√दस्(दसि) १०/२३२ भासार्थ (प) √दश्(दशि) १०/ भासार्थ
 श च काकृ-कात× क्षी-शा हे । (प) ।
 भाषार्थ —मै-सा-जै ।
 भासि—वो ।

छ—√धोसना = पशूना कासने ।

+√दह् (दहि) १०/१२८ च = रक्षणे (प) √दह्व् (दधि) १/ पालने,
 मै-सा-श-च-जै-काकृ-
 कात-शा× क्षी हे । च = वर्जने (प) ।
 दीप्तौ दाहे—वो √डम्भ् (डभि) १०/ सधे
 √डम्भ् (डभि) पाठान्तरम्—क्षी । (उ) वो ।

+√दण्ड (दण्ड) १०/३७१ दण्डनिपातने (प) √दण्ड् १/१८३d हिंसाग्लो
 च×, श (जै-शा-
 √दण्ड्) क्षी मै-सा-जै काकृ-
 कात-शा-हे । (प) काकृ ।
 √डिण्ड् १/१८३हिंसाग्लोः

तत्पाते—वो ।

(प) काकृ ।

√दुण्ड् १/१८३० हिंसागत्यो.

(प) काकृ ।

√दम् (दमु) ४/ उपशमे (प)

+ङ् (उणा १/११४) ।

दण्डो ददतेर्धारयति

कर्मणः । दमनादित्यौ-

पमन्यव'-निरु २,२२१ ।

क—द्वल्=विदारणे, कर्तने-वा पॉकनी ।

ग—तान् सहस्र च दण्डयेत्-मनु ९,२४३ । स्वमण्डलमदण्डयेत्-राजत
४,६२० ।

ङ—√दङ् (सक) =दण्डने, निग्रहे । कवकृ-दडिज्जत-प्रासू ६६ ।

छ—√डॉडना =दण्डने (अर्थस्य) । “अदङ् ऐसो डॉडिगो”—तुल्सी ।

+√दम् (दम) १०/१३६ क्षेपे (प)
मै-सा-श्च-जै काकृ क्षी हे ।
कात-शा× नोदे—वो ।√दम्भ् (दभि) १०/नोदे (प)
वो ।√दिम्भ् (दिभि) १०/ क्षेपे
(प) ।√दम्भ् (दभि) १०/ क्षेपे-
(प) इति नन्दी-क्षी ।√दम्भ् (दम्भु) ५/ दम्भे
(प) ।

[ग—देवा दाभीत्यसुरा-तै २,४,३,१ । दाभ्यनियम०—भा पु ४,२३,४ ।

+√दम्भ् (दभि) १०/१३७ क्षेपे (प) इति नन्दी
मै सा-श्च-जै काकृ —क्षी
कात शा× क्षी-हे ।
नोदे—वो ।<√दिम्भ् (दिभि) क्षेपे (प) ।
√दम्भ् (दम) १०/१३६
क्षेपे (प) ।+√दल् (दल) १०/२१९ विदारणे (प) मित्
च×,श क्षी मै-सा-च-जै काकृ
कात शा-हे ।
भेदे—वो ।√दृ ९/ विदारणे (प) ।
√दल् (दल) १/ विदारणे
(प) ।

प्रयो

हि ।

ग—दलयति—ह्वि । मया नोपलब्धम् ।

ङ—√दल (सक) = विचूर्णने, विदारणे । कवकृ-दलिञ्जत-से ६,६२ ।

छ—√दलना = विचूर्णने, मर्दने ।

+√दस् (दस) १०/१४१ दर्शनदसनयो (आ) <√दस् (दसि) दर्शन-
क्षी मै-श-च जै-काकृ- इति केचित्—सा । दसनयो (आ) ।
कात शा-हे × सा ।
दृशो दृशे—वो ।

+√दस् (दस) १० ३/२३ निरवसाने (प) केचित्
क्षी-मै-श-च जै काकृ पठन्ति—सा ।
कात-शा हे-वो ×

ग—“पितेव पुत्र दसये वचोभि”-सायणेन समुद्धृत वाक्यम् । दसये =
निरवासयामि ? इति व्याख्यानात् ।

+√दाश् (दाशृ) १०/१४४ दाने (आ) । दाशति } निघ ३/२० = दान-
मै सा-च-जै-काकृ- क्षी-हे वो । दासति } कर्माणौ ।
कात-शा ×

ग—स वा एतेभ्यस्त-पुरोऽदाशयत् तस्मात् पुरोडाश*—शब्दा १,६,२,५ ।

+√दिम्भ् (दिभि) १०/१३७ क्षेपे (प) >√दम्भ् (दभि) क्षेपे (प)
मै-सा-च-जै-काकृ- क्षी हे । इति नन्दी—क्षी ।
कात शा × नोदे—वो ।

+√दिव् (दिवु) १०/१७४ परिकृजने (आ) √दिव् (दिवु) ४/१ क्रीडा-
च ×, श (जै-मदै) क्षी मै-सा काकृ- विजिगीषा (प) ।
कात-शा-हे-वो । √देव् (देवु) १/ देवने (आ) ।
√दिव् (दिवु) १०/ अर्दने
(प) ।

+√दिव् (दिवु) १०/१९२ अर्दने (प)
च ×, श क्षी मै-काकृ कात शा-हे ।
मर्दने—सा-जै ।
अर्हे—वो ।

ग—परिच्युनम्-वा रा २,५७,२४=म्लानम् (तिल) [यदी विशो मानुषीदय
यन्ती -ऋ ६,३,८१, अग्ने देवान् देवयते यज-६,१०,७ ।]

√दु ख (दु ख) १०/३७५ तत्क्रियायाम् (प) दुर् + √खन् (खनु) १/
च×,श क्षी-मै-सा-जै-काकृ- अवदारणे (प)+ड ।
कात-शा-हे ।
तत्कृतौ—वो ।

ग—[अङ्गप्रत्यङ्गानि दु खन्ति-सद्धर्मपु ४,५ ।]

ड—√दुक्प्र (अक)=वेदनायाम् । (२) (सक)-दु खन । दुक्पेइ-स ३०७ ।

ड—√दुहाय (सक)=दु'खने-प्रामा ।

ड—√दूहव (सरु)=दु खने । दूहवेइ-सिरि १६७ ।

छ—√दुरपना =वेदनायाम् ।

छ—√दुराना (सक)=पीडायाम्, दु खने ।

छ—√दुखवना (सरु)=पीडायाम्, दु रने । “कै तिनसो दुपबै मुप
को री”—केशवदास ।

+√दुल् (दुल) १०/६४
श (जै√डुल्)
(काकृ-√दूल्)
प्रयो

उ-क्षेपे (प)
क्षी-मै-सा-च-जै-काकृ
कात-शा-हे वो ।
—हि ।

√तुल् (तुल) १०/ उन्माने
(प) ।
आन्दोलयति लोकान्—
क्षी १०/६४ ।

क—दुल्=कम्पने, दोलने । लिथु द्रिस्त्=मन्दगतौ, विलम्बे । दुल्लिनेति ।
दुल्लो -जू पौकनी ।

ग -दोलयित्वा-सार २५४६ । (अम्बा दुला नितति -तै ४,४,५,१,
काठ ४०,४) ।

ड—√डुल् (अक)=दोलने, कम्पने । डुलइ-पिंग ।

ड—√दोल (अक)=दोलने, कम्पने । दोलति-कापू ।

ड—√डोल (अक)=दोलने, कम्पने । सशये । वकृ-डोलत-अचु ६० ।

छ—√डोलना =दोलने, (२) चलने ।

+√दृप् (दृप) १०/२७०
मै-श च-जै काकृ-
कात-शा×

सदीपने (प)
आधृषाद्वा
थी-सा-हे-वो ।

√दृप् (दृप) ४/ हृषमोहनयो
(प) ।

√दृम् (दृभ) १०/२६४ क्षी श-च-जै शा-हे × सदर्भे (प) मै-सा-काकृ-कात ।
गुम्फने—वो ।

√दृम् (दृभो) १०/२७१ श च-काकृ × भये (प) क्षी मै-सा जै कात
शा हे-वो ।

+√धक्क् (धक्क) १०/५८ श, (काकृ-√धक्क्) लैपिकी त्रुटि । नाशने (प) क्षी-मै-सा-च-नै कात-
शा हे वो । नाशे—काकृ ।

छ—√वकियाना } = वक्कने, प्रेरणे ।
उ—√धकेलना }

उ—धक्का (< धक्क) ।

+√धीर् (धीर) १०/ अपाणिनीय । धैर्य, आश्वासने (प) धिय रातीति धीर ।

क—धी=दर्शने, ज्ञाने, विचारणे—जू पॉर्कर्नी ।

ग—कृतवत्यसि नावधीरणाम्—रघु ८,४८=अवज्ञाम् (सजी) ।

ङ—√धीर (अक)=(१) धैर्ये, (२) सक-धैर्ये, आश्वासने । धीरेंति-
गउड ।

+√धू (ध्रुव्) १०/२८० श-च × कम्पने (उ) क्षी मै-सा जै काकृ
कात-शा हे । कम्पे—वो ।

प्रयोज —ह्रि ।

√धु (ध्रुव्) ५/९ कम्पने (उ) ।

√धू (ध्रुव्) ५/९ कम्पने (उ) ।

√धू ६/११७ विधूनने (प) ।

√धू (ध्रुव्) ९/१५ कम्पने (उ) ।

ग—धूनयामास वगेन—मभार ३,४४४=४,७६०, यथा शल्यकवानाखु पद
धूनयते सदा—१०,३३०७ । न चैतद्वधूनयेत्—मनु ३,००९ । रावण स व्यधूनयत्—वा
ग ६,९०,१० ।

ङ—√धुणाव (सक)=कम्पने । धुणावह-वज्जा ६ ।

+√धूप् (धूप) १०/२४१
च×, श

भासार्थ (प)
क्षी-शा-हे ।
भाषार्थ —मै सा जै-
काकृ कात ।
दीप्तौ—वो ।

√धूप् (धूप) सन्तापे (प) ।

ग—धूपयति—तै ५, १, ७, १, मै ३, १, ७, शत्रा ६, ५, ३, ८—१०, तैआ ५, ३, ५ ।

बसवस्त्वा धूपयन्तु—वा स ११, ६० । रक्षोघ्नैर्धूपैर्धूपयेत्—सुश्रु १, १६, ९ ।

+√धूश् (धूश) १०/९९
च-जै शा×, श
(कात—√धृश्)

कान्तिकरणे (प)
इत्येके—क्षी ।
मै-सा ।
कान्तीकरणे—काकृ
कात हे ।
कान्तिकृतौ—वो ।

<√धूप् (धूप)
कात्तिकरणे (प) ।

+√धूष् (धूष) १०/९९
मै-श-च जै-काकृ-कात-
शा×

कान्तिकरणे (प)
क्षी सा ।
कान्तीकरणे—हे ।
धूसे (= कान्तिकृतौ)
—वो ।

>√धूश् (धूश)
कान्तिकृतौ (प) ।

+√धूस् (धूस) १०/९९
श च कात×

कान्तिकरणे (प) इति
दौर्गा —क्षी
क्षी मै-सा-जै शा ।
कान्तीकरणे—काकृ-हे ।
धूशे (= कान्तिकृतौ)
—वो ।

<√धूप् (धूप) कान्तिकरणे
(प) ।
√धूप्/ + “कृधूमादिभ्य
कित्” (उणा ३/७३)
इति सरन् । स च
क्रिन् ।

ग—रजोधूसरकेतु सैन्यम्—रघु ५, ४२ । धूसराङ्ग०—कथासरि १४, २९ ।

+√वृ १० [१/९४५]
मै-श-च-जै काकृ-कात-
शा×
(क्षी सा हे स्मरन्ति
भ्वादौ)

धारणे (प)
क्षी सा-हे ।
धृत्याम्—वो ।

√वृ (वृड्) १/ अवभवसने
(आ) ।

√धृ (धृड्) ६/ अवस्थाने
(आ) ।

ग—स्थूणा पितरो धारयन्तु मे-ऋ १०,१८,१३, कृष्टीरन्यो धारयति-७,८५,१।
धारयते-मनु ९,३११, सदानन्दो-३७९ ११, गी १८,३३। धारयिष्ये-वा रा
२,१३,६।

+√वृष् (वृष) १०/१७० सामर्थ्यधारणार्थ (आ) <√वृष् (वृष) शक्ति
मै-सा-श-च जै कात इत्येके-क्षी। बन्धने (आ)।
शा× क्षी।
सामर्थ्यवारणार्थ —हे।
शक्तिसम्बन्धे—काकृ।
शक्तिबन्धे—रा।

प्रयोज —ह्रि।

ग—न चैषा तेजसा शम्या धर्षयितु पथि-मभार ३,२३४६।

+√वृष् (वृष) १०/२९७ अप्रसहने (प) √दृष् १/२९७ ८ धारणे (प)
झ-वो× =२९६ क्षी मै-सा च जै-हे। काकृ।
धारणे—काकृ। √धृष् (ध्रिधृषा) ५/
√धृष (धृषा) १०/३०८ प्रसहने—सा शा हे। प्रागल्भ्ये (प)।
अमर्षे—वो। √धृष् १/ सहतौ हिंसे (प)
वो।

ग—धर्षयन्ति कुबुद्धय -मभार ५,१५०८। तमेवैतत् प्रधर्षयति-कौषीतक्या
१,८।

ङ—√धरिस (सरु) =क्षोभे, विचलने। धरिसेइ-उत्त ३०,१२।

छ—√धरपना* =दमने,मर्दने।

छ—√धरसना =भये, दान्तौ।

√ध्रम् (उध्रस) १०/२१४ उच्छे (प) √उध्रस् (उध्रस) १०/उच्छे(प)
झ च जै शा×, कात ? क्षी मै-सा काकृ प्रयोगसमवायीत्येके-क्षी।
कात-हे। √ध्रस् (उध्रस) ९/ उच्छे
उत्क्षेपे उच्छे—वो। (प)।

+√ध्वन (ध्वन) १०/३३६ शब्दे (प)
झ जै× क्षी मै-सा च काकृ कात-
सा-हे-वो।

प्रयोज —ह्रि।

ग—ध्वनयति-ह्रि। मया नोपलब्धम्। ध्वनयन्-तैआ ४,२४,१।

+√नक् (णक्) १०/५७ नाशने (प) √नश् (णश्) ४/ अदर्शने
 श (काक्-√नष्क्) क्षी-मै-सा च-जै कात शा- (प) ।
 हे वो । √धक् (धक्) १०/
 नाशे—काक् । नाशने (प) ।

उ—√नायना*† = (१) नाशे—“खल नायत”—सूरदास । (२) क्षेपणे ।

छ—(√नकना*† = त्यागे ।)

छ—नक् = नाश —(भार्गव-हिन्दी इंग्लिश-कोश ।

+√नट् (नट) १०/१२ अवस्यन्दने (प) <√नड् (नड) अवस्यन्दने
 श,(काक्-√नथ् [णथ]) क्षी मै-सा-जै शा हे । (प) इति नन्दी-क्षी ।
 अवस्कन्दने—काक् ।
 अवस्पन्दने—कात ।
 नाट्ये—च ।
 भ्रशे त्विषि च—वो ।
 हिसायाम्—हे वो ।
 प्रयोज —ह्वि ।
 अवस्यन्दनम् = भ्रशनम्—क्षी ।
 अवस्यन्दनम् = नाट्यम्—सा १०/१२

ग—शरसधान नाटयति—शाकु ६,११ । नाटयत्येष शैल -शिशु ४,६५ ।

छ—√नटना = निषेधे—“कहत नटत”—विहारी ।

छ—√नाटना = निषेधे, निर्गमे ।

छ—√नाटना (<नष्ट० ११) = ध्वसे-द्रष्ट —क्षी, हे वो ।

+√नट् (नट) १०/२५३ भासार्थ (प) √नड (नड) १०/०६०
 मै-श-च-जै-काक्- क्षी हे । भाषार्थ (प) सा ।
 काव शा× भाषार्थ —सा ।
 भ्रशे त्विषि च—वो ।

+√नड (नड) १०/१० अवस्यन्दने (प) इति <√नट् (नट) अवस्यन्दने
 मै-सा-श च-जै-काक्- नन्दी—क्षी । (प) ।
 कात-शा× क्षी हे ।
 भ्रशे—वो ।

+√नड् (नड) १०/०६० भाषार्थ (प) इत्यन्ये <√नट् (नट) १०/
पठन्ताति स्वामी— भाषार्थ (प) ।
सा ।

√नल् (नल) १८०३ भाषार्थ —सि कौ ।

+√नद् (णद्) १०/२४९ भासार्थ (प)
च×,श (जै—√मद्) क्षी-शा-ह ।
मुद्रणदोष । भाषार्थ —मे सा-जै-
काकृ कात ।
भासि—वो ।
प्रयो शब्दे—ह्वि ।

ग—(नद्यन्नेति पृथिवीम्-ऋ ९,९७,१३) सर्वता विप्रणादित्तम्-वा रा
५,१२,४५ । तुमुलो व्यनुनादयन्-गो १,१९ ।

छ—√नादना (प्रयो)=वादने, शब्दे (अप्रयो), (०) गर्जने ।

+√निवास (निवास) १०/३३० आच्छादने (प) √वस् २/ आच्छादने
श× क्षी-मै सा च-जै-काकृ- (आ) ।
कात शा हे । √वास १०/३३१ उप
स्त्रुतौ—वो । सेवायाम् (प) ।
√वस् (वस) १०/
स्नेहच्छेदापहरणेषु
(प) ।
नि+√वस् २/=
√निवास १० ।

अडादिरूपेषूपलब्धेष्वस्य (अनिवासयत्प्रभृति-) स्थिते (√वस् वासादिभ्य)
पार्थक्य ज्ञायेत ।

+√निष्क् (निष्क) १०/१५५ परिमाणे (आ) √निष्क् १/४१० । गतौ
च×,श क्षी-मै-सा-जै, काकृ (प), (आ) काकृ ।
कात-शा-हे । निस्+√कै १/
माने—वो । शब्दे (प), निश्चये
न कायति = शोभते ।
नि+√सद्

(षद्ल) विश ण-
(प) ।

“नौसदेडिच्च” (उणा
४३/४५) कन् ।

“सदिरप्रते” (८/३/
६६) इति प ।

ग—बिभषि निष्कम्—ऋ २, २३, १०, ८, २७, १० । निष्कमिच प्रतिमुञ्चत—अ वे
५, १४, ३ । चतु सोवणिको निष्को विज्ञेयस्तु प्रमाणत—मनु ८, १३७ । राजतो
निष्क—पञ्चवित्रा १७, १, १४ । दास्य सनिष्का—मभार १३, ४८५४ । उरस्येषा च
सर्वेषा निष्का—वा रा ३, ९, १० । ऋणस्थेन निष्केण—हरिवंश १३८९० इत्याभरणेऽपि
नात्पर्यम् । साष्ट शत सुपर्णाना निष्कमाहुर्वन तथा—मभार ७, २३६५ ।

+√पस् (पसि) १/७९ नाशने (प) √पण्ड (पडि) १०/८०
श (जै काकृ√पश्) क्षी-मै-सा च जै-कात- नाशने (प) सा ।
शा हे ।
नाशे—काकृ वो ।

ग—कुलपासनि—वा रा २, ७३, ५ (गी प्रे स) । राक्षसपासन—मभार १,
१४४, ३३ । अपासुलाना धुरि कीर्तनीया—रघु २, २ ।

ङ—√पस = मालिन्ये । पसेइ-विसे ३०५२ ।

ड—पासण (< पासन०) = दूषक—सुपा ३४५ ।

ढ—पसुला = कुलटा—कुमा ।

+√पक्ष् (पक्ष) १०/१८ परिग्रहे (प) √पक्ष् (पक्ष) १/ परि-
मै श-च जै काकृ इत्येके—क्षी । ग्रहे (प) इत्येके—क्षी ।
कात-शा × क्षी-मै सा हे-वो ।
पक्ष (पक्ष) १०/३८५ परिग्रहे (प) शी-वो ।
मै-सा-श जै काकृ-
कात शा हे ×

ग—दिवि मे अन्य पक्ष-—ऋ १०, ११९, ११ ।

+√पञ्च (पचि) १०/१११ विस्तारवचने (प) √पञ्च (पचि) १/ व्यक्ती
श शी-मै सा कात-शा । कर्णे (आ) ।
विस्तारे—च-जै काकृ हे । √पञ्च १/३१३ ङ हिसागत्यो
ततौ—वो । (प) काकृ ।

ग—व्यथयति वृथा मौन तन्वि प्रपञ्चय पञ्चमम्-गीतगोवि १०,१३ ।

√पट् (पट) १०/२२० च×,श	भासार्थ (प) क्षी-शा हे । भाषार्थ —मै सा-जै काकृ-कात । त्विषि—वो ।	√फल् (बिफला) १/ विश रणे (प) । √पट् १/१२५ भद्रासने (प) काकृ ।
प्रयो	विदारणे—ह्वि ।	

ग—पट्ट डोरिग्रथितसुवर्णघटिक -सार २६७ १८ [=कोशेय-। धा भासने वृत्ति] पट्टरात्र्य -सार २४१ १० [=मुरय-। वा भासने वृत्ति] । उ-पाटयाम्यहम्-वा रा ६,३७,८७ । समुत्पाटयति शिंशपाम्-वा रा ५,३९,२३ । विपाटयामास-रघु ६,१७ =विदारयामास (सजी) ।

ड—√पाड (सक) = (विदारणे) पाडति-सूअनि ७९ ।

ड—√फाड (सक) = विदारणे । वकृ-फाडत-कुमा ।

ड—√फाल (सक) = विदारणे । कवकृ-फालिज्जत-गा १५३, सम्मत्त १७४ ।

+√पट (पट) १०/३०० श-च×(काकृ√भट) (कात-√पठ)	ग्रन्थे (प) क्षी मै सा-जै-काकृ- कात-हे । ग्रन्थने—शा । वेष्टने—वो ।	√वृत् ६/३५ ग्रन्थे हिसाया च (प) काकृ । √बट् (बट) १०/ (प) सा । √वट (वट) १०/ ग्रन्थे (प) ।
---	---	--

ग—पट [=वस्त्र-। धा ग्रन्थने वृत्ति] पैङ्गलो १,९ । वेष्टन्ते तस्य लाङ्गूल जीर्णे कार्पासिकैः पटै -वा रा ५,५३,६ (गी प्रे स) ।

छ—पाड = धोतवस्त्रादे प्रान्तभाग (तूर्प) ।

+√पण्ड (पण्डि) १०/८० क्षी मै च-जै काकृ शा-हे-वो×	नाशने (प) सा ।	√पस् (पसि) १०/ (प) । √पण्ड १/१६८ १, १८३ ? हिसागत्यो (प) काकृ ।
--	-------------------	---

+√पण्ड (पण्डि) १०/१३० मै-सा च-जै काकृ- सघाते (आ) दृश्येके-क्षी क्षी । <√पिण्ड (पिण्डि) १०/१३० सघाते (प) ।

कात शा-हे×

सहतौ—जो ।

√पिण्ड (पिडि) १/ सघाते
(आ) ।+√पत (पत) १०/३०८
श-च×

गतो वा (प)

√पत् (पत्त्) १/ गतौ (प) ।

क्षी-मै-सा जै काकृ-
कात शा हे ।

√पट् (पट) १/ गतौ (प) ।

√पथ् (पथे) १/ गतौ (प) ।

ऐश्यगल्यो—वो ।

'ऐश्यै' इत्यन्ये—क्षी ।

प्रयोज

उड्यने, पतने—ह्वि ।

ग—वय पतयन्त -ऋ १, २४, ६, मनो जरिष्ठ पतयत्स्वन्त -६, ९, ५ ।

छ—√पडना } = पतने ।
छ—√परना }

छ—√पारना = पातने, (०) लम्बाकारेण त्रिन्यासे, (३) विन्यासे ।

+√पथ् (पथ) १०/२१ प्रक्षेपे (प) इति

<√पृथ् (पृथ) प्रक्षेपे (प) ।

क्षी-मै-श च जै-काकृ-
स्वामी—सा ।

कात शा हे वो×

छ—√पाथना (<स्थापनम् इत्यस्माद् व्युत्पत्तिस्तत्र यत्र गोमयस्य भूस्थापनम्)
= भित्त्यादौ गोमयस्य पिण्डितस्य प्रक्षेपणे ।

+√पद् (पद्) १०/३४२ गतौ (आ)

√पद् (पद्) ४/ गतौ (आ) ।

च×, श

क्षी-मै-सा-जै-काकृ-

√पद् (पद्) १/ स्थैर्ये (प)

कात-शा हे-वो ।

इति कण्ठ -क्षी ।

प्रयोज

ह्वि ।

[ग—शत्रूयतोऽधरान् पादयस्व-अ पे ६, ८८, ३, पादयामि-१०, ५, ३६ ।]

छ—√पदाना (प्रयो) = (कन्दुकक्रीडाया) दूरङ्गतस्य कन्दुकस्यानयनाय
त्परमाणस्य बालकादेर्गतो-बु र ।

+√पन्थ् (पन्थ) १०/३९ गतौ (प)

√स्पन्द् (स्पदि) १/ किञ्चि-

श

क्षी मै-सा-च-जै काकृ

न्चलने (आ) ।

कात शा-हे ।

√पथ् (पथे) १/ गतौ (प) ।

गत्याम्—वो ।

क—पन्त् = गमने, पादविक्षेपे । पन्थाम् = पन्थानम् ।

ख—अथे पन्ताम् = पन्थानम्, मार्गम्-या पौर्कर्त्त ।

ग—चकार सूर्याय पन्थामन्वेतत्रा उ-ऋ १,२४,८ ।

कदाचित् पन्था इत्यादिरूपाणि धातोरेतस्मात् स्युर्भ्युत्पादितानि । ७/१/८७ इति न्थादेशस्य कल्पना परवर्तिनी ।

+√पर्ण (पर्ण) १०/३८५	हरितीभावे (प) क्षी ।	पिपर्तीति — √पृ+उणा
श च ×	हरितभावे—	३/६ इति न ।
	मै-सा च जै-	√वर्ण (वर्ण) १०/ वर्ण-
	काकृ कात शा हे ।	क्रियाविस्तारगुणवचनेषु
	हारित्ये—रो ।	(प) ।

क—पत् =सहसा पतने, क्षेपणे, विपर्यसने । * (पृ) पु उ ज फर् (अ)-
न , फर्म =सुन्दरपत्राणा पादप । एग्लो-सैम्सॉ फीर् =सुन्दरपत्राणा पादप -वा
पॉकनी ।

ख—परून =पर्णम्, जिह्वा-वा पॉकनी ।

ग—पर्णेभि शकुनानाम्-ऋ ९,११०,२ । पर्ण -शात्रा १,७,१,१ , तैत्रा
१,१,३,१० । पर्णानि-सात्रा २,६,११ ।

ङ—पान (<पर्णम्) =छदनम् ।

+√पर्थ (पर्थ) १०/२०	प्रक्षेपणे (प)	>√पृथ् (पृथ) प्रक्षेपे
मै सा-च जै-काकृ	क्षी हे ।	(प) इत्येके-क्षी ।
कात-शा-रो ×		

छ—√पलठना (<पलठना<पलथना<परथना<पर्थना<पर्थनम्) ।
प्रलोठनादस्य व्युत्पत्तौ गोरत्र म्लेशश्च ।

+√पल् (पल) १०/७४	रक्षणे (प)	प्रयाजके तु “पातेणो लुग् वक्त
सा-श-च ×	क्षी-मै-जै काकृ-कात	व्य ” इति चुरादेर्भेद ।
	शा हे ।	√पा २/ रक्षणे (प) ।
	रक्षे—वो ।	√पृ ३/ पालनपूरणयो (प) ।
		√पार् (पार) १०/ कर्मसमाप्तौ
		(प) ।
		√पाल् (पाल) १०/ रक्षणे (प) ।

क—पल् । लैति पेलुइस् =अनतिगभीर पात्रम्-वा पॉकनी ।

ग—अनुपालयन्ती-शौ १८,३,१ । त्वा पालयन्ति-वा रा २,५०,२ । राजा
पालयन् प्रजा -मनु ७,८७ ।

ड—√पल (अक) = प्राणने, (०) अदने । पलइ-पिग ।

ढ—√पाल (सक) = पालने, रक्षणे । पालेइ-भग, महा ।

ळ—√पालना = रक्षणे ।

+√पल्पूल (पल्पूल) १०/३४८ लवनपवनयो' (प) √पल (पल) १०/०१३ लवन
क्षी मै सा च जै काकृ हे । पवनयो (प) काकृ ।
कात-शा-वो × √पप्पूल (पापूल) १०/ लवन-
पवनयो (प) हे ।
√पल्यूल (पल्यूल) १०/लवन
पवनयो (प) ।
√वल्यूल (वल्यूल) १०/लवन-
पवनयो (प) ।

ग—पल्पूलयति-काठ १६,६, तैत्रा १,३,५,० । पल्पूलयेयु -तै ०,५,५,६ ।
पल्पूलनम्-शौ १०,४,९, पै १७,१६ ९ ।

उ—(√पपोरना = स्वबाह्वोर्वेष्टने, तयो. पुष्टताया निरीक्षणे च । “कंस
चल्यौ पपोरत बौह”-व्यास ।)

+√पल्यूल (पल्यूल) १०/३०८ लवनपवनयो (प) > √वल्यूल (वल्यूल) लवन
श-च काकृ × क्षी मै-सा जै कात पवनयो (प) इति
शा-हे । दोगा—क्षी ।
ल्लनिपूल्यो—वो । √पल्युल १०/ ल्लनिपूल्यो
'लवनपतनयो' इति (प) वो ।
दुर्ग—क्षी । √पल्पूल १०/३४८ लवन-
पवनयो (प) ह ।
शेष पूर्ववत् ।

ग—पल्यूलयति-तैत्रा १,३,५,० ।

ळ—√परोरना = शूर्पेण धान्यादिपवने, शाधने-बु ग ।

उ—√परोरना = अभिमन्त्रणे । मन्त्र पठित्वा मुखवायुदाने ।

√पश् (पश) १०/१८७
च-कात ×, श

बन्धने (प)
क्षी मै-सा-जै काकृ शा
हे ।
बन्धे—वो ।

√पप् (पष) १/ बाधनस्पर्श-
नयो (उ) इत्येके—क्षी ।
√स्पश (स्पश) १/ बाधनस्पा
शनयो' (उ) ।

√स्पश् (स्पश) १०/ग्रहण
सदृशेषणयो (आ) ।

क—पेक् = कर्षणे, मेप ।

ख—अवे पसु=पशु -वा पॉकनी ।

ग—पाशयेत-क ४८,१४, [सप्र काठ ३५,१६ स्पाशयेत इति पाभे] पाश -
गा ८,२३ । पाशान्-खि २,११,४ ।

ङ—पासग (< पाशक.) = बन्धनरज्जु -उपप् १३, सुर ४,२५८ ।

ञ—√फँसाना } (< पाशनम्) = ग्रन्धने, ग्रहणे ।
छ—√फांसना }

+ √पश (पश) १०/३०९	अनुपसर्गात् (प)	पूर्वजत् ।
मै-श च जै-काकृ	'गतो' इत्येवार्थनिर्दे-	√पस् (पस) १०/१८७ बन्धने
कात शा ×	शात् —क्षी ।	(प) हे ।
	क्षी सा-हे-वो ।	शुभ पस युवतीम्—तैब्रा
	बन्धबाधयो स्पर्श-	३,१,१,१० ।
	गत्यो —वो	

+ √पप् (पप) १०/१८७	बन्धने (प) इति	< √पश् (पश) बन्धने (प) ।
मै सा-श च जै-शा ×	दुर्ग —क्षी ।	√पप् (पष) १/ बाधनस्पाश
	क्षी हे ।	नयो (उ) ।
	बन्धे—काकृ-कात-	√पाप् १,२९७ b धारणे (प)
	वो ।	काकृ ।
	बाधे ग्रन्थे (आ)—	√पस् (पस) १०/१८७ बन्धने
	वो ।	(प) हे ।
		√पस् (पस) १/ बाधे ग्रन्थे
		(उ) वो ।

क—पेल् (ए) स् = शिला, पाषाण.-वा पॉकनी ।

ग—पाष्यारुज'-ऋ १,५६,६, पाष्य -१,१०२,१ । पाषाण -षत्रा ४,४ ।
वा रा ५,६१,११, मभार १,७११० । रत्नपाषकषट्कैश्च-ब्रह्मवैरते, श्रीकृष्णजन्मखण्डे
चतुर्थाऽध्याय = पादाभरणविशेष ।

+ √पष (पष) १०/३०९	अनुपसर्गात् (प) इति	< √पश् (पश) अनुपसर्गात्
श-च ×	नन्दी-क्षी ।	(प) ।

गतौ—क्षी मै सा जै- $\sqrt{\text{पापण्ड}} १/१८३$ हिंसागत्यो
काकृ कात-शा-हे । (प) काकृ ।
बन्धबाधयो स्पर्श
गत्यो—वो ।

+ $\sqrt{\text{पार (पार)}}$ १०, ३५५ कर्मसमाप्तौ (प) $\sqrt{\text{पृ ३/ पालनपूरणयो}}$ (प) ।
शा च × क्षी मै-सा जै-काकृ
कात शा हे ।
तीरवत् (=कर्मणा
समाप्तौ)—वो ।

$\sqrt{\text{पृ (प्रयोज)}}$ —पूरणे—ह्वि ।

क—पर=प्रापणे, ग्रहणे, आगमने, उत्कूर्द्धने-वा पॉकनी ।

ग—व स्व काम पीपरत्-रु २, २०, ४ । स एन स पाग्यति-सै ३, १, १, २ ।
नानेन सह वोढु वय पारयाम-भा पु ५, १०, ४ ।

ङ— $\sqrt{\text{पार (सक)}}$ =पार गतौ, पूर्तौ । हेकृ-पारित्तए-भग १२, १ ।

छ— $\sqrt{\text{पारना*}}$ = सामर्थ्ये, शक्तौ । “कहइ न पागइ”—तुलसीदास ।

+ $\sqrt{\text{पाल् (पाल)}}$ १०/७४ रक्षणे (प) इति— $<\sqrt{\text{पल् (पल)}}$ रक्षणे (प) ।
मै-नै काकृ कात- चन्द्र —क्षी । $\sqrt{\text{पा २/}}$ रक्षणे (प) ।
शा × क्षी-सा-च हे ।
रक्षे—वो ।

ह्रस्ववतैवेष्टसिद्धे, णेरनित्यत्व बोधयति । तेन पालति, पलतीत्यपि सिद्धम्-
दुर्गादास* ।

ग—पितेव पालयेत् पुत्रान्-मनु ९, १०८ । त्वा पालयति-वा ग २, ५५, २० ।

ङ— $\sqrt{\text{पाल (सक)}}$ =पालने । पालेट-भग, महा । वकृ-पालयत-सुग
२, ७, १, स ४९ ।

+ $\sqrt{\text{पिस् (पिसि)}}$ १०, २५३ भासार्थ. (प) $\sqrt{\text{पिस् १०/२०}}$ हिंसाबल-
च × (काकृ- $\sqrt{\text{पिष्}}$) इत्यन्ये—क्षी । दाननिकेतनेषु (प)—काकृ ।
क्षी शा हे ।
भाषार्थ—मै-
सा-जै काकृ कात ।
त्विषि—वो ।

+√पिच्च (पिच्च) १०/४०	कुट्टने (प)	√पच्छ १० ३६ ८ कुट्टने (प)
मै सा काकृ×(श ?)	क्षी च जै-कात- शा हे । छेदे—गो ।	काकृ । √पिच्छ १०/२६a कुट्टने (प) काकृ । √पुच्छ १०/३६b कुट्टने (प) काकृ ।

ग—सास्थि तत् पिच्चित विद्यात्-सुश्रु २,१९,४ ।

ङ—पिच्चिय (< पिच्चितम्) कुट्टित वल्कलम्-ठा ५,३-पत्र ३२८ ।

छ—√पीचना (< पिच्चनम्) = कुट्टित्वाऽन्तरशस्य बहिर्निष्कासने । कुट्टने ।

छ—√फीचना = वस्त्रविपोथने, कुट्टने ।

+√पिच्छ (पिच्छ) १०/४२	कुट्टने (प)	√पिच् (पिच्च) १०/ कुट्टने (प)
क्षी-श च-जै कात शा हे वो×	मै-सा काकृ ।	शेष पूर्ववत् ।
उ—√पीठना = वस्त्रविपोथने, कुट्टने ।		

+√पिज् (पिज) १०/३३	हिसाबलादाननिकेत नेषु (प) इति	√पिच्छ (पिठ) १०/ कुट्टने (प) ।
क्षी मै श-च-जै काकृ- कात शा-हे वो×	शाकटायन —सा ।	शेष पूर्ववत् ।

+√पिञ्ज (पिजि) १०/३०	हिसाबलादाननिकेत तनेषु (प)	पूर्ववत् ।
श	क्षी-मै सा । हिसायाम्—च । हिसाबलादाननिकेत- नेषु—जै । हिसाबलादाननिकेत नेषु—काकृ कात- शा हे । भा-पदार्थे (षट्कार्थे = निकेतने हिसे बले दाने)—गो ।	कपिञ्जल गमनीय शब्द पिञ्जयतीति वा—निरु ३,१८, ८- पिञ्जयति = अभिव्यनक्ति —दुर्गाचार्य ।

ङ—√पिंज = तूलशोधने, भृश ताडने । पिंजत-पिंङ ५७४, ओष ४६८ ।

उ—पिंजडा (< पिञ्जरम्) ।

+√पिञ्ज (पिजि) १०/२०५ च×,श	भासार्थ (प) क्षी-शा हे । भाषार्थ—मै- सा-जै काकृ- कात । भापट्टार्थे—वो ।	√पिञ्ज (पिजि) १०/ हिसा बलादाननिकेतनेषु (प) । √पिञ्ज (पिजि) २/ अव्यक्ते शब्दे (आ) । √पिस् (पिसि) १०/ भासार्थ (प) ।
---------------------------------	--	--

ग—पिञ्जरोऽथ महाभद्र'-मा पु ५५,९=सुमेरुपश्चिमपार्श्वस्थपर्वतविशेष ।

ङ—पिञ्जर=(१) पीतरक्तवर्ण, रक्तपीतमिश्रित रङ्गम्-गडड, कुप्र ३०७ ।

ड—√पिजर (सक)=रक्तपीतमिश्रितपीतवर्णकर्म्य करणे-सण ।

+√पिण्ड् (पिडि) १०/१३२ च×,श	सङ्घाते (प) क्षी मै सा जै काकृ कात- शा-हे । सहृत्तौ—वो ।	>√पण्ड (पडि) सघात (प) इ-येके—क्षी । √पिण्ड् (पिडि) १/ सघाते (आ) ।
----------------------------------	--	--

ग—सपिण्डयति य काल -मभार १०,८३१० । सख्यामेकत्र पिण्डयेत्-सूर्यस
१,२३ । पटुपतत्पिण्डितार्कप्रभायाम्-कथासरि २६,२८३ ।

+√पिल् (पिल) १०/७० सा श-च-जै×	क्षेपे (प) क्षी-मै-काकृ कात-शा-हे । नुदि—वो ।	√पील् (पील) १/ प्रतिष्टम्भे (प) । √पिपील् १/२४८ f चलने (प) काकृ । √पेल् (पेल्) १/ गतौ (प) । √फेल् (फेल्) १/ गतौ (प) ।
------------------------------------	--	---

ड—√पेल (सक)=क्षेपणे । कर्म -पेल्लिङ्गइ-उव ।

ङ—√फेल (सक)=क्षेपणे, (२) अपाकरणे । फेलदि-शौ, -सङ्ग-
फेलिअ-नाट ।

छ—√पेलना=प्रेरणे, (२) क्षेपणे, अपनोदने-“राज मराल को बालक
पेलि कै पालत लालत खूसर को”-तुलसीदास । पीडधातोरस्य व्युत्पत्तिर्न युक्ता ।

+√पिस् (पिस) १०/३२ श च× (जै—√पिश्) (काकृ—√पिस्)	गतौ (प) क्षी मै-सा-च-जै काकृ । हिसाबलिदाननिकेतनेषु —जै ।	√पिस् (पिसृ) १/ गतौ (प) । प्र + √इष्=प्रेषयति ।
--	---	---

हिसाबलदाननिकेतनेषु
—काकृ-कात-शा हे ।
गत्या षट्कार्थे—वो ।

ड—√पेसव (<प्र+एष्य् ?)=प्रेषणे । कृ-पेसवेयन्व-उप १३६ टी ।
ढ—√पेस (सक)=प्रेषणे, प्रस्थापने । पेसइ, पेसेइ-भवि, महा ।

+√पीड् (पीड) १०/११ गहने (प) √पीड् १/१५५ व्यधायाम्
श क्षी जै-शा हे । (प) काकृ ।
अवगाहने—मै-सा- √पील् (पील) १/ प्रतिष्ठम्भे
काकृ-कात । (प) ।
'अवगाहने' इति दुर्ग —
क्षी (यु मी स)
बाधायाम्—च ।
बाधगाहे—वो ।

प्रयो —ह्वि ।

गहनम्=बाधा—क्षी ।

ग—पीडय-शौ १२,११,९। पीडयानि-जैउ १,२,१,३, अपीळयन्-३,४,५,२ ।
अपीडयत्-गोत्रा १,२,२१ ।

ढ—√पीड (सक)=(१) व्याकुलत्वे, (२) दमने । पीडइ-पिंग ।
ड—√पिड् (सक)=पीडने । पिड्इ-आचा, पि २७९ ।
ड—√पिट् (सक)=पीडने । पिट्ति-सूअ २,२,५५ ।
ढ—√पिल (सक)=पीडने । कर्म-पिलिज्जइ-नाट ।
ड—√पील (सक)=पीडने । पीलइ, पीलेइ-पि २४० ।

+√पुस् (पुस) १०/९६ अभिमर्दने (प) प्र+√उञ्छ्=प्रोञ्छय् ।
श च× क्षी काकृ-कात-हे । पुस्, >पुमस्
अभिमर्दने—मै सा जै (पुमान्) ।
शा ।
मर्दं—वो ।

ढ—√पुस (सक)=मार्जने, प्रोञ्छने । पुसण-कुमा ।

+√पुञ्ठ (पुञ्छ) १०/३९१ उदसनादौ (आ)
श च-जै काकृ कात- क्षी मै सा ।
शा हे-वो×

पुच्छादिषु धात्वर्थ इति सिद्धम्-क्षी । पुच्छभाण्डचीवराणिण्ड् ३/१/२० ।
 ग—पुच्छस्योद्दीपनेन च-वा रा ५,५३,१५ (गी प्रे स) ।
 छ—पूछ (<पुच्छ) ।

+√पुट् (पुट) १०/७८	सचूर्णने (प)	√पुट् (पुट) १०/ भासार्थ
मै सा-श् च जै-काकृ	क्षी ।	(प) ।
कात शा-हे×	चूर्णे भासि—बो ।	√पुट (पुट) ६/ सश्लेषण
		(प) ।
		√पुण्ड् (पुडि) १/ मर्दे (प)
		बो ।

ड—√फोड (सक) [<स्फोटय् ?]=विदारणे, सचूर्णने । राजिकादिना
 शाकान्तेर्व्याघारणे । फोडेज्-कुप्र ६७ ।

छ—√फोडना (<स्फोटनम् ?)=सचूर्णने, विदारणे । √पुट्, √स्फुट्
 इत्युभयो सक्रान्ति ।

+√पुट् (पुट) १०/२०१	भासार्थ (प)	√पुट् (पुट) १०/
च×,श्	क्षी-शा हे ।	अल्पीभावे (प) इत्येके
	भाषार्थ —मै सा जै-	—क्षी ।
	काकृ-कात ।	शेष पूर्ववत् ।
	चूर्णे भासि—बो ।	

+√पुट (पुट) १०/३५६	ससर्गे (प)	√पुट् (पुट) ६/ सश्लेषणे
क्षी-श् च-जै शा×	मै-सा काकृ कात हे-बो ।	(प) ।
प्रयो	उन्मानादौ—हि ।	शेष पूर्ववत् ।

च—√सपुड (सक)=सम्बन्धे, सयोजने । सपुडइ-भवि ।

च—पोटलु=पोटलिका—गुर्जरभापा ।

छ—पुडिया (<पुटिका) । पुडा (<पुट) ।

+√पुट् (पुट) १०/२४	अल्पीभावे (प)	<√चुट् (चुट) अल्पी-
जै-शा×,श्	इत्येके-क्षी ।	भावे (प) ।
	क्षी-मै-सा च काकृ	
	कात-हे ।	
	तौच्छये—बो ।	

ढ—पुट्टल = पोटलिका, ग्रन्थि—सम्भन्त ६१ ।

ढ—पुट्टलिया = लब्धी पोटलिका—सुपा ४३, ३४४ ।

छ—पुटरिया (<पुट्टलिया <पोटलिका)—बु ख ।

+√पुण् (पुण) १०/१००	सघाते (प)	<√पूल् (पूल) सघाते (प) ।
क्षी-मै-श-च-जै-कात-	सा काकृ ।	√पुट १०/३५६ ससर्गे-मै ।
शा हे वो ×		√पूर् (पूर्ण) १०/सघाते (प) ।
		√पूण् (पूण) १०/सघाते (प) ।
		√पूण् १०/००७५ शब्दे (प)
		काकृ ।

पुरुपकारे तु “-‘पुर्ण’ इति स्वामी, ‘पुण’ इति शाकटायन ”—इत्युक्त्वा “कोश-मिद्विस्त्वीदृशेऽर्थे कीदृशीति न विद्म ”—इत्युपहसितम्—सा । अस्माक मतेन तु देशभेदेन भिन्नता प्राप्ता वातव इमे सर्वे कोशसिद्धा एव ।

+√पुण्ट् (पुटि) १०/२५७	भाषार्थ (प) स्वामि	√पुट् (पुट) १० भाषार्थ
क्षी-मै-श-च-जै-काकृ-	काश्यपानुसारेण—सा ।	(प) ।
कात-शा-हे-वो ×		

+√पुथ् (पुथ) १०/०४६	भाषार्थ (प)	√पुथ् (पुथ) ४/ हिसायाम्
च ×, श (काकृ-	क्षी-शा हे ।	(प) ।
√पुघ)	भाषार्थ —मै सा जै	√पुट् (पुट) १०/००१
	काकृ कात ।	भाषार्थ. (प) ।
	त्विपि—वो ।	

ग—यथा त्रिग्राहोत्सवतूर्यनादानपोथयन् दुन्दुभयोऽन्तरीक्षे—कथासरि ३४, २५७ (भाषार्थ) ।

+√पुल् (पुल) १०/६५	समुच्छ्राये (प)	√पुल् (पुल) १/ महत्त्वे (प) ।
काकृ कात-शा ×	क्षी हे ।	√पुर (पुर) ६/ अग्रगमने
	महत्त्वे—मै-सा च ।	(प) ।
	समुच्चये—जै ।	√पुल् १/२४७]] गतौ (प)
	समुच्छ्रितौ—वो ।	काकृ ।
		√पुल् १/२४७ lk गतो (प)
		काकृ ।
		√चुल् (चुल) १०/ समुच्छ्राये
		(प) मै सा ।

‘वादौ क्षीरस्वामी “पुल महत्त्वे” इत्यत्र प्रतिज्ञातवान्-“चुरादौ पोलयतीति।” एव सत्यपि स चुरादौ महत्त्वार्थक पुल धातु न पठित्वा समुच्छ्रयार्थकमेव पठति । मै सा चन्द्रास्तु चुरादौ महत्त्वार्थकमेव पठन्ति । समुच्छ्रयार्थे च चुल वातु नियोजयतो मैत्रेयसायणौ । प्रतीयते चुलधातुमेव ‘पुल’ इत्यवगतवन्त क्षीरस्वाम्यादय , चकारादधस्तनपङ्क्तेर्घृष्टत्वात् तद्भवत्तया पकारध्रान्तेर्वा ।

ग—पुलाक = तुच्छधान्यम् (पोलति = उच्छ्रितो भवतीति) यथा मनु — “पुलाकाश्चैव” १०, १०५ । पुलाका-यज्ञस्ति च , ३ आश्रा , ७८ श्लो = घुर्घुगिका ।

+√पुष् (पुष) १०/०१८	धारणे (प)	√पुष् (पुष) १/ पुष्टौ (प) ।
च-शा ×, श	क्षी-मै-सा-जै	√पुप् (पुप) ४/ पुष्टौ (प) ।
	काकृ कात हे ।	√पुष् (पुष) ९/ वृष्टौ (प) ।
	धृतौ—वो ।	√पूप् (पूप) १/ वृष्टौ (प) ।
	प्रयो—वृष्टौ—ह्वि ।	√पुष् १/०८६ वृष्टौ (प) काकृ ।

ग—पोषयति-पै ०, १३, १ । पोषयति-शाब्रा ५, ५ । पोषयेत्-योशि १, १०० ।
ङ—√पोस = (१) पुष्टौ, (०) पालने । पोसेइ-पचा १०, १४ ।

+√पुस्त (पुस्त) १०/५४	आदरानादरयो (प)	√बुस्त (बुस्त) १०/ आद-
च-शा ×, श	क्षी-मै-सा-जै काकृ	रानादरयो (प) ।
	कात-हे ।	
	सघाते—मै ।	
	वन्दे नाट्यादृत्यो—वो ।	

चित्रपुस्तादिकोविदान्-कथासरि ३४, १७० । पुस्तमय०-सुश्रु १, २५, ९ ।

ङ—पुत्थ (<पुस्तम्) = लेप्यादिकर्म ।

ङ—पोत्थ (<पुस्तम्) = वस्त्रम्-गाया १, १३-पत्र १७९ ।

छ—√पोतना (<पुस्तनम्) = लेप्यादिकर्मणि । प्लुतशब्दादस्य व्युत्पत्ति र्भृशमसगता ।

छ—पोथा, पोथी ।

पुस्तकादिलेखने समादर । गृहादिलेप्यादिकर्मणि न तथेत्यादरानादरौ सगतौ ।

+√पुस्त (पुस्त) १०/९७	संघाते (प)	√मुस्त (मुस्त) १०/ संघाते
क्षी-सा-श-च-जै-काकृ	मै ।	(प) ।
कात शा-हे-वो ×		

+√पूज् (पूज) १०/१०२ श पूजायाम् (प) पूजयति-निघ ३/१४=
क्षी मै-सा च काक्- अर्चतिकर्मा ।
कात शा-हे ।
पूजने—वो ।
प्रयो—हि ।

ग—पूजयति-बित्त्वो ३० । पूजयेत्-मैत्रेयु २,१, योशि ५,५७ ।
ङ—√पूज् (सक)=पूजने, आदरे । पुञ्जइ-कुप्र ४०३, भवि ।
ङ—√पूश् (सक)=पूजने । पूएइ-महा । पूयत-सुपा २२४ ।
छ—√पूजना=पूजायाम् ।

+√पूर (पूरी) १०/२५४ च×,श आत्प्यायने (प) √पृ ३/ पालनपूरणयो (प)।
क्षी मै सा-जै काक्
कात-शा हे ।
पूरतौ—वो ।
प्रयो—हि ।

ग—उदपात्र पूरयित्वा-शब्दा १४,९,४,१८ । पूरयामास पाशुना-वा रा
२,७७,११ । तुला पूरयेतेऽशनै -मभार १३,२०७१ ।
ङ—√पूर (सक)=पूरतौ । पूरइ, पूरए-औप , भग , महा , पि ४६२ ।
छ—√पूरना=पूरतौ ।

+√पूर्ण (पूर्ण) १०/९५ मै श च-जै-काक् कात- शा-हे वो× सघाते (प) इत्येके-क्षी । √पूल् (पूल) १/
क्षी सा । सघाते (प) ।
√पूल् (पूल) १०/
सघाते (प) ।
√पूर्ण (पूण) १०/९१ सघाते (प) जै ।
√पुण् (पुण) १०/
सघाते (प) सा, -काक् ।
√पृ ३/ पालनपूरणयो (प)+क्ते ।

ङ—पुण्ण (< पूर्णम्)=पूर्णम्-औप , भग , उवा ।

+√पूर्व (पूर्व) १०/१२७ निकेतने (प) पागयणे-क्षी <√पृ ३, पालनपूरणया
च जै-शा-हे× क्षी मै-सा काकृ (प)।
कात वो। √पूर्व (पूर्व) १/ पूरणे
(प)।

+√पूल् (पूल) १०/९५ सघाते (प) <√पूल् (पूल्) १/ सघाते
च-जै काकृ कात क्षी-मै सा। (प)।
शा हे× सहतौ-वो। शेष-√पूर्णे (पूर्ण)
१०/ सघाते (प)
उत् ।

+√पृ १०/१५ पूरणे (प) इति दुर्ग-क्षी <√पृ पूरणे (प)।
मै सा च-जै काकृ×श, क्षी-कात शा हे। √पृ ३/ पालनपूरणयो
पूर्तौ-वो। (प)।
प्रयो -ह्वि। √पार् (पार) १०/
कर्मसमाप्तौ (प)।

ग—ज्या इय समने पारयन्ती-ऋ ६,७५,३। पारयतु प्रतिज्ञाम्-सभार ७,
२७८७, पारयिष्याम्यह व्रतम्-३,१६७१९, वा रा २,५५,१९।

+√पृच (पृच) १०/२५० सयमने (प) √पृच् (पृची) २/
च×,श(क्षी)-√पृच् मै सा-जै-काकृ कात शा। सम्पर्के (आ)।
[पृची] सयमने सपर्के-वो- √पृच् (पृची) ७/
१०/२५८ पक्षे-म्वा। सम्पक (प)।
सम्पर्चने-क्षी हे।
'सम्बन्धने' इति क्षीर-
स्वामी इति पुरुष
कार -५२ पृ।

ग—[पृचन्ति सु वा पृच -ऋ ५,७४,१० तौदादिक ।]

+√पृथ् (पृथ) १०/२० प्रक्षेपे (प) द्रष्ट √प्रथ् १०/१९।
च×,श क्षी मै-सा च-जै-काकृ
कात-शा-हे-वो।
प्रक्षेपणे-शा।

ग—पृथक्-ऋ १,१५७,१। न पृथेन न मुष्टिना-शात्रा १२,७,३,१। पृथा=
कुन्ती। पृथु.=राजविशेषः।

+√पृ १०/८५	पूरणे (प)	>√पृ पूरणे (प) इति दुर्ग -क्षी ।
श च कात् शा ×	क्षी मै सा-जै काकृ	√पृ ३/ पालनपूरणयो (प) ।
	हे ।	√पृ ९/ पालनपूरणयो (प) ।
	पूर्तौ—वो ।	√पार (पार) १०/ कर्म
		समाप्तौ (प) ।

√पृ—प्रयो —ह्वि ।

ग—पारयति—तात्रा १६,८,८ । पारयते—शत्रा १८,८,३,३ ।

ङ—√पार = पारङ्गतौ, पूर्ता । हेकृ-पारित्तए-भग १२, १ ।

+√प्रथ् (प्रथ) १०/१९	प्रख्याने (प)	√पथ् (पथ) १०/२१ प्रक्षेपे
क्षी च-जै-काकृ	मै-सा शा-हे ।	(प) सा ।
कात् ×, श	प्रथेपे रयातो—वो ।	√प्रथ् (पृथ) १०/२० प्रक्षेपे
	प्रयो प्रसारणे—ह्वि ।	(प) ।
		√प्रथ् (प्रथ) १/ प्रख्याने
		(आ) सा ।
		√पार्थ् १०/८६ प्रक्षेपणे(प) हे ।
		√प्रथ् १०/८७ प्रक्षेपणे(प) हे ।
		√प्रथ् १/३१३ प्रख्यातौ (आ)
		जै ।

ग—अवस्था वस्तूनि प्रथयति च सङ्कोचयति च-नी श ४५ = विस्तारयति, गुरूकरोति च । (प्रयोजकतेह नास्ति) ।

+√प्री (प्रीच्) १०/२८३	तर्पणे (उ) आधृषाद्वा	√प्री (प्रीच्) ४/प्रीतौ(आ)।
श-च ×, काकृ १	क्षी-मै-मा, काकृ (प)-	√प्री (प्रीच्) ९/ तर्पणे
	कात्-शा,-वो (प) ।	कान्तौ च (उ) ।
	तृप्तौ—जै-हे ।	
प्रयो	—ह्वि ।	

ग—प्रीणयन्ति-रि १,२,९ । (श्राद्धदेवता) प्रीणयन्ति मनुष्याणा पितृन्-याज १,२६८ । सम्यक् प्रप्रीणयन्-मार्क पु २८,१९ ।

ङ—√पीण (सक) = प्रसादने । कृ-पीणणिञ (< प्रीणनीय-)—औप , कप्प , पृष १७ ।

+√प्रेङ्गोल (प्रेङ्गोल) १०/६४, ३८५ लोकात्-क्षी । प्र+√इङ् (इयि) १/
 मै-सा-श च-जै-काकृ चापले—वो । गत्यर्थे (प) । ओलचि
 कात् शा-हे× प्रत्यये=प्रेङ्गोल इति
 वागीश ।

प्रेङ्गदोल—√प्रेङ्गोल—वागीश ।

ग—[प्रेङ्ग हिरण्यं शुभे कम्-ऋ ७, ८७, ५ । प्रेङ्गमारुह्य होता महदुक्थम-
 तुशसति-काठ ३४, ५ ।] विरेचनप्रेङ्गोलन०-सुश्रुते निदानस्थाने ८ अध्याये
 (श क ह्रु) ।

ङ—√पेखोल (अक)=दोलने, स्पन्दने-णाया १, १-पत्र ३१ ।

ङ—√पिरोल (सक)=दोलने । वकृ-पिरोलमाण-राज ।

+√बह् (बहि) १०/२३८ भासार्थ (प) बहयते-मै २, १, ५, काठ
 मै सा-श-च-जै-काकृ- क्षी । ११, ५=बृद्धौ ।
 कात् शा हे× (वो)

+√बट (बट) १०/३१५ ग्रन्थे (प) <√बट ग्रन्थे (प) ।
 क्षी मै-श-च-जै काकृ बहव' पठन्ति—सा । √बट् (बट) १/२०६ a परि
 कात्-शा-हे-वो । भाषणे (प) शा ।
 √बृत् ६/३५ ग्रन्थे हिसाया
 च (प) काकृ ।
 √बट् (बट) १/ वेष्टने (आ) ।
 √बट् (बट) १/ परिभाषणे
 (प) मित् ।

छ—√बटना=ग्रन्थे, वेष्टने (रण्वादे) ।

+√बध् (बध) १०/१४ संयमने (प) >√बन्ध् (बन्ध) सयमने (प)
 च-शा×(जै— क्षी-मै-सा जै काकृ- इति चान्द्रा—क्षी ।
 √बध) कात् हे । √बध (बध) १/ बन्धने (आ) ।

ग—स बाधयति लोकास्त्रीन्-वा रा १, १४, १५ । यत्रोभौ बाधयिष्यथ-
 हरिवश ५३२६ ।

√बन्ध् (बन्ध) १०/१४ सयमने (प) इति पूर्ववत् ।
 मै-श-च जै काकृ कात्× चन्द्रः—क्षी । √बन्ध (बन्ध) ९/ बन्धने
 क्षी-सा-शा हे । (प) ।

प्रयो द्वि ।

ग—बन्धयामि—वनदुर्गो ४३४२१। बन्धयेत्—ब्रवि ७३, योञि ५,२८, बन्धयिष्यति वा पाशै—वा रा २,८४,४, (शत्रा १३,५,४,४—अथ बन्धयति ?)।

छ—√बॉवना = सयमने ।

+√बर्ह् (बर्ह) १०/१०४	हिंसायाम् (प)	√बर्ह् (बर्ह) १/ परि-
श च जै-बो ×	क्षी मै सा काकृ कात-	भाषणहिसादानेषु (आ)।
	शा हे ।	√बर्ह् (बर्ह) १/ प्राधान्ये
		(प)।

+√बर्ह् (बर्ह) १०/२४४	भासार्थ (प)	√बल्ह् (बल्ह) १०/ भासाथ
च-काकृ × (मै सा-काकृ-	क्षी शा-हे ।	(प)।
कात-हे-बो—√बर्ह्)	भापार्थ —मै सा-जै-	
	कात ।	
	दीप्तौ—बो ।	

ग—यथा ब (व)र्हाणि चित्राणि—मभार १२,४३५४ (भासार्थ)।

उ—√बलना } (< बर्हणम्) = ज्वलने, अर्चि क्षेपणेन सह ज्वलने (भासार्थ)।
छ—√बरना }

ज्वलन- > बलन- > बलना > बरना—इत्यपि व्युत्पत्ति ।

छ—बहराना (< बहरना < बरहना > बर्हणम्) = दु खविस्मरणाय चित्त प्रसादाय च तथाभाषणे (भाषार्थ) ।

+√बल् (बल) १०/८९	प्राणने (प) मित्	√बर्ह् (बर्ह) १०/ भासार्थ
श-च-जै काकृ-कात-	क्षी मै-सा ।	(प)।
शा हे ×	जीवने—बो ।	√बल् १०/ नीरूपणे (आ)
		बो ।
		√बल् १/ दाने वधे नीरूपणे
		(आ) बो ।

ग—बलवान्—मनु २,०१५।

छ—√बलना (< बलनम्) इयमपि व्युत्पत्ति शक्यते भवितुम्, प्राणना र्थकस्य ज्वलनार्थकत्वात्। ज्वलने सति प्राणनम्, निरुप्तौ सत्या निष्प्राणतेति ।

+√बल्ह् (बल्ह) १०/२४५	भासार्थ (प)	√बर्ह् (बर्ह) १०/ भासा
च × (मै सा श-जै-	क्षी शा-हे ।	र्थ (प)।
कात हे-बो √बल्ह्)	भाषार्थ —मै-सा जै-	
	काकृ-कात ।	

ग—गच्छ बल्हकान्-अ वे ५,२२,७ ।

छ—√बहलाना (<बहलना<बलहना<बल्हनम्)=दु सविस्मरणाय चित्तप्रसादाय च तथाभाषणे ।

√बष्क (बष्क) १०/३६९	दर्शने (प)	√बष्क् १/४१२ गतौ (जा)
क्षी मै-सा-च-काकृ कात	सा-जै ।	काकृ ।
शा-हे-वो ×		√ब्लेष्क (ब्लेष्क) १/
(जै√बष्क् १०/१६५)		दर्शने (प) ।

ग—वत्से बष्कयेऽधि सप्त ऋ १,१६४,५ ।

छ—√बकसना*(फा बल्श)=सकृप दाने । क्षमायाम् ।

ठ—बकसा=घासविशेष पशूनामतिरुचिप्रद (देश) ।

+√वस्त (वस्त) १०/१५०	अर्दने (आ)
श च × (जै-काकृ कात-	क्षी मै-सा जै काकृ कात
हे-वो—√वस्त)	शा हे ।

ग—श्चान वस्तो बोधयितारमन्नवीत्-ऋ १,१६१,१३, वा स १४,९, शप्ता १४,४,२,९ । वस्ताजिन०-कात्या श्रौ १४,५,१५ ।

ङ—वत्थि (<वस्ति)=दृति -भग १,६,१८,१०, णाया १,१८, गुदम्-पण्ह १,३-पत्र ५३, छत्रावयवविशेष (शलाकासयमनस्थानम्)-औप ।

+√बिल् (बिल) १०/७१	भेदने (प)	√भिल् (भिल) भेदने (प)
श १, च-जै-काकृ	क्षी-मै-सा ।	इति कौशिक-क्षी ।
कात ×	भेदे—शा-हे वो ।	बिल भर भवति विभर्त्ते
		-निरु २,१७,१ ।
		बिल्म भिल्म भासनमिति
		वा-निरु १,२०,२ ।
		बिल्मम्-भिल्मम्=भेदनम्
		—दुर्गाचार्य ।

ग—द्रष्ट √बिल् (बिल) ६/ भेदने (प) ।

√बुक्क् (बुक्क) १०/१८१	भाषणे (प)	√बुक्क् (बुक्क) १/ भाषणे
च ×, श (मै-जै—	क्षी-सा-कात ।	(प) । 'भपणे'इत्येके-मी ।
√बुक्क्)	भाषणे भपणे च	
	—काकृ ।	

आभाषणे—शा-हे ।

श्चादिशब्दे—वो ।

ग—बुक्म् (बुक् बुक् इत्यव्यक्त शब्द कर्गोतीति) = वक्षोऽभ्यन्तरमासविशेष ।
बुक्करायनृपति (विजयनगर- (विद्यानगर-)-पीटसर्वर्गकोशात् । बुक्काघातैर्युवति-
निकटे प्रोढवाक्येन राधा-उद्धटसा ।

+√बुल् (बुल) १०/६६ निमज्जने (प)

मै सा श-च-जै × क्षी, -काक् ? कात शा हे ।
मज्जने—वो ।

प्रयो टीकायामुपलम्भात्
ऋत्रिमोऽय धातु
—ह्वि ।

√बुल् १/२४७ll सेचने (प)

काक् । ४९५ ?

√बुल् १/२४७mm सेचने(प)

काक् । २९५ ?

क—बॉल, बुल् = पिण्ड । लैति बुल् = गर्तम्, चर्मस्फोट, कलिका । लिथु -
बुल्सि = बुलि (हेम ३, २७३) (> बुरी-हि) = भगम् (नितम्ब) । म नि ज
पॉल्ल् = शिरोभाग (कस्यापि पदार्थस्य), [वराङ्गम्]-वा पॉर्कर्नी ।

ग—बोलयति-काला श्री ५, ५, ३० । बुल्व-शात्रा ११, ५, ४, १४ ।

ड—√बोल (सक) = निमज्जने । बोलइ-सार्ध १४४ ।

छ—√बोरना† = निमज्जने ।

छ—√बूरना*‡ = निमज्जने ।

उ—√बूडना = निमज्जने । महाराष्ट्रि-बूलना (णे) ।

छ—√बूबना (वर्णविपर्यय) = निमज्जने ।

+√बुस्त् (बुस्त) १०/५५ आदरानादरयो (प)

जै काक् कात ×, श क्षी मै सा-शा हे ।

(मै-√बुस्त्)

वञ्चने—च ।

आहृतौ—वो ।

√पुस्त् > √बुस्त् इति विकास ।

छ—बूथडी = आकृति, सुखाकृति (क्रयविक्रयसहायकाना ['दलाल' इत्य-
भिधेयानाम् इति हिन्दी] भाषा (नेश) ।

+√बृह् (बृहि) १०/२५३ भासार्थ (प)

च ×, श (मै-सा-जै क्षी शा हे ।

√बृह् (बहि) १०/ भासार्थ

(प) ।

कात यो-√वृह्) भा०पार्थ —मै-सा-जै
काकृ-कात ।

ग—वृ ह्यति-अशि ४,१४, अथर्वशिखो ०, शाण्डिल्यो ३,१, बडुको
३१६७ । वृ ह्येत्-वृजा ३,१७=वृद्धो ? निवृ ह्यति-महाभाष्ये ६,२,०४,१९४ ।

+√ब्रीस् (ब्रीस) १०/१०३ हिंसायाम् (प) >√ब्रूस (ब्रूस) हिंसायाम्
मे-सा श-च-जै काकृ क्षी । (प) इत्येके-क्षी ।
कात शा हे×
(वो-√ब्रीस्)

+√ब्रूस (ब्रूस) १०/१०३ हिंसायाम् (प) <√ब्रीस् (ब्रीस) हिंसायाम्
च जै काकृ कात×,श इत्येके-क्षी । (प) ।
(वो-√(ब्रूस) । क्षी मै सा शा हे । √ब्रूप् १०/४४६ हिंसायाम्
(प) काकृ ।
√ब्रूप् १०/५१ हिंसायाम्
(प) कात ।

+√ब्लेष्क (ब्लेष्क) १०/३५७ दर्शने (प) वि+√लक्ष (लक्ष) १/ दर्शनाङ्क
मै-सा श च जै काकृ- क्षी शा हे । नयो. (आ) ।
कात× दृशि—वो । √वष्क (वष्क) १०/ दर्शने
(शा—√ब्लेष्क्) (प) सा ।
(वो-√ब्लेष्क्) √विष्क (विष्क) १०/ दर्शने
(प) मै-सा ।

ग—अप्सु ब्लेष्केण, अन्येन मृत्युना-काठ २३,६, ब्लेष्कोऽसि निर्ऋत्या
पाशा-३७,१३ ।

+√भक्ष् (भक्ष) १०/०० अदने (प) √भज् (भज) १/ सेवायाम्
च×,श क्षी-मै-सा जै-काकृ (उ) ।
कात-शा-हे ।
भक्षणे—वो ।
प्रयो—हि ।

ग—भक्षयति-तै ६,४,९,४, शौ ९११,७—११, तैत्रा १,४,१०,७ ।

ङ—√भक्ख (सक)=भक्षणे । भक्खेइ-महा । कर्म -भक्खिज्जइ-कुमा ।

छ—√भकना } =भक्षणे (बु ख) ।
छ—√भखना }

+√भज् (भज) १०/२०१ विश्राणने (प) । √भज् (भज) १ सेवायाम्
च×,श क्षी मै-सा-जै काकृ कात (उ) ।
शा हे । √भञ्ज् (भञ्जो) ७/ आमदने
पाके—वो । (प) ।

प्रयो—हि ।

विश्राणनम्=दानम्—क्षी ।

विश्राणे =‘विवेचने’ इत्यन्ये—क्षी ।

र—अवे बखपइति=(भक्षयति)=ददाति-अवे यस्न^९, २० [राजा चिद् यं
भग भक्षीत्याह-ऋ ७,४१,२=दाने] । पारस्य -बरक्षीदन, (बखशना, बखक्षीश्)-
‘अवेस्ता’ ।

ग—पुष्पभाजनम्-शाकु ४ (सुम्बा स) । भाजन विश्वमूर्ते-मालतीमा १,३ ।

घ—भजति (=विभाजने)-सुत्तनिपात ९५८, जातक १,२१६, =३,५१० ।
भाजेति-विनय ४,२२३ ।

+√भञ्ज् (भजि) १०/२५३ भासार्थ (प) पूर्ववत् ।
च×,श क्षी-शा हे ।
भाषार्थ —मै सा-जै-
काकृ-कात ।
भासि—वो ।

+√भण्ड् (भडि) १०/५२ कल्याणे (प) √भण्ड् (भडि) १/ परिभाषणे
श(काकृ—√भण्ड् क्षी-मै-सा च जै काकृ- (आ) ।
[भदि] कात शा-हे-वो । √भण्ड् (भदि) १/ कल्याणे
(आ) ।
√भद् (भदि) १०/ कल्याणे
(प) इति दुर्ग —क्षी ।

ग—भण्डीरः [=कल्याणे वृत्ति] =वट -सार २५५,४, वा रा ३,७५,२४ ।

ङ—√भड (सक)=[साधूना भोजनोत्सवाद्] सम्रहे । भडेइ-सुख २,४५ ।

+√भद् (भदि) १०/७९ कल्याणे (प) इति
 मै-सा श च-जै-काकृ दुर्ग-क्षी।
 शा× क्षी कात हे।
 शुभे-वो।

√भण्ड् (भडि) १०/५०
 कल्याणे (प)।
 √भन्द् (भदि) १/ कल्याणे
 (आ)।

+√भत्स् (भत्स) १०/१५० सतर्जने (आ)
 श च× क्षी मै-सा जै काकृ कात
 शा हे।
 भत्से-वो (उ)।
 प्रयो—ह्वि।

क-भेव् (अथवा-भ्रेव् (१))=उदने-वा पॉकनीं।

ग-भत्सनात्-सिशि ३८११६। भत्सयन्ति स्म वैदेहीम्-वारा ५,०५,
 १३। त्वा भत्सोमि दूषयिष्यामि-अ वे ३,९,५ (पाठदोष)। उद्भत्सत-शाश्रा
 १०,०३,१। परिभत्सन्ती-मभार ३,१६१४१। लक्ष्ये भत्सयतीति नश्यते-क्षी।

छ-भर्सनम्। (<भत्सनात्)=निन्दा।

+√भल् (भल) १०/१६९ आभण्डने (आ)
 श काकृ १, च× क्षी-मै-सा जै काकृ कात
 शा हे।
 नीरूपणे-वो।

यौ क्रि, प्रयो—ह्वि।

आभण्डनम् = निरूपणम्—क्षी।

क-भेल्=दीप्तो-वा पॉकनीं।

ग-न निभालयसे-छान्दोग्यो ६,१०,०, ६,१२,०। निभालय-कठो १,६।
 (विज्ञप्तिम्) सभालयामास-नैष ६,७६।

ङ-√भल (सक)=सम्भालने। भलिज्जासु-सुपा ५४६।

छ-√भालना=अवधानेन दर्शने, (२) गवेपणे।

छ-√निहारना (<निभालनम्)=दर्शन।

+√भाज (भाज) १०/३३३ पृथक्कर्मणि (प)
 श× क्षी मै-सा-काकृ-कात
 शा हे।
 पृथक्करणे-जै।

√भज् (भज) १०/ विश्राणने
 (प)।
 √भज् (भज) १/ सेवायाम्
 (उ)।

पृथक्क्रियायाम्—च ।

पृथक्कृत्याम्—चो ।

प्रयोज —ह्वि ।

ग—शिवतमो रसस्तस्य भाजयतह न -ऋ १०,९,२ । रसेन भाजयति-शत्रा ३,६,१,१२ । राजत भाजनम्-मभार १३,१११,१०२ ।

+√भाम् (भाम) १०/३१९ क्रोत्रे (प) √भाम् (भाम) १/क्रोत्रे (आ) ।
श-च× क्षी-मै सा-जै ऋकृ
कात शा हे ।
कोपने—वो ।

ग—प्र रुजन्ति भामा -ऋ ५,२ १० । तिङ्रूपालाभे निर्णेतु न शक्यते,
कृद्रूपाणा भ्वादेरपि भिद्वे ।

+√भिल् (भिल) १०/७१ भेत्ने (प) इति <√बिल् (बिल) भेदन (प) ।
मै-सा-श च जै ऋकृ कौशिक —क्षी । बिल्म भिल्म भासन-
कात शा× क्षी हे । मात वा-निरु १,२० ।
बादिवत् (=भेदने) √भिद् (भिदिर्) ७/
—वो । विदारणे (उ) ।

ग—अन्यजाश्च चर्मकाररजकनटपरुडकैवर्तकभिल्ला सप्त-प्रायश्चित्तेन्दु १९, b ।
ङ—[√भेल (सक)=मिश्रणे ['भेलवत्तु' -गुर्जरभा]-पि २०६ ।]
छ—भेला । = (१) युद्धम्, (२) साक्षात्कार ।
छ—√भेटना = साक्षात्कारे ।

+√भू (भुव) १०/२०७ अवकल्कने (प) √भू १/१ सन्तायाम् (प) ।
च×, श क्षी-मै सा कात हे । √भू १०/२९० प्राप्तौ (आ) ।
अवकल्पने—काकृ शा ।
भावकरणे—जै ।
'विकल्कने' इति नन्दी
—क्षी ।
शुद्धिचिन्तयोर्मिश्रणे
[च]—वो ।

अवकल्कनम् = मिश्रीकरणम्-क्षी, पीडनम्-मै १९९ । पुरुषकारे-अव
कल्कनम् = चिन्तनम् इति काश्यप -सा १०/२१२ ।

ग—भावयति—ऐआ २,५,१, ऐतरेयो ४,२, हग्विश् ३,११,१० = (आत्मत्वेन) करुपयति (नील), १,१८,६९=पुनाति (नील)—द्रष्ट वोपदेवार्थ । भावितम्—मभार १२,२१६,९=सस्कृतम् (नील) । भावना—नैष १,२९= वासना, चिन्तनम् (प्रका) ।

ङ—√भाव (सक)=गुणाधाने, वासितत्वे, (२) चिन्तने । भावेइ—विवे ९८ ।

छ—[भावना = रुचौ ।]

+√भू १०/२९०
श-च-जै शा हे×

प्राप्तौ (आ)
क्षी मै-सा काकृ
कात वो ।

√भू (भुव) १०/ अवकत्कने
(प) ।

अन्ये तु पुगणव्याकरणेषु “भुवो णिङ्” इति सूत्रस्य णिङो ङकार प्रत्यया-
न्तादात्मनेपदार्थ—सा १०/३०२, लीलाशुक (पुरुषकार) धनपालशाकटायनाद्यो
णिजभावपक्षे परस्मैपदमेव ब्रुवते—सा १०/३०२ ।

ग—भवते—मुण्डको ३,१,४, इये २,१४, मभार १३,२९,४७ । भवन्ते—इ १२ १२ ।
भावयस्व—वरा २,४५ । भये—मभार १२,३०७,३१=प्राप्तुयाम्=आत्मान जानीया
मित्यर्थ (नील) । बुभूषेत्—मभार ५,१,१५=प्राप्तुमिच्छेत् । तडभाव आर्ष (नील) ।

ङ—√भव=(१) प्राप्तौ, (२) अक-सत्तायाम् । भवइ—कप, महा ।

+√भूष् (भूष) १०/१९७
श च×

अलङ्कारे (प)
क्षी मै-सा-जै काकृ
कात शा हे ।
भूषणे—वो ।
—हि ।

√भू (भुव.) १०/ अवकत्कने
(प) ।

√भू १०/ प्राप्तौ (प) ।

√भू १/१ सत्तायाम् (प) ।

प्रयोज

ग—भूषयन्ति—सार २६३ १५ । स्वर्णेन भूषयिष्यामि ते तनुम्—वा रा
२,८,४६ (२,३९,१७) ।

गुणो भूषयते रूप शील भूषयते कुलम् ।

सिद्धिर्भूषयते विद्या भोगो भूषयते धनम् ॥ वृद्धचाण ८,१५ ।

ङ—√भूस (सक)=सज्जायाम्, (२) अलङ्कृतौ । भूसेमि—कुमा ।

+√भृश् (भृशि) १०/२५०
क्षी मै-श-च-जै-काकृ-
कात शा हे-वो×

भासार्थ (प)
स्वामिकाश्यपानुसारेण
लिख्यते—सा ।

+√भ्रूण् (भ्रूण) १०/१५९ आशायाम् (आ)
 श ? च × (काकृ- क्षी सा जै काकृ कात-
 √त्रूण्) शा-हे-वो ।
 (जै-√भ्रूण्) आशसायाम्—मै ।
 'आशङ्कायाम्' इत्येके—
 क्षी-हे ।
 विशङ्कायाम्—वो ।

क—भ्रौङ्=अङ्कुरणे, वृद्धौ, उच्छ्रयने । म उ ज त्रिउने, ब्रूने=कुक्षि,
 उद्गम् । लेट्टिश-त्रौन= (भ्रूणम्) अन्त्राणि-वा पौर्कर्त्नी ।

ग—भ्रूण्-ऋ १०,१५५,२ । भ्रूणहत्या-तैआ २,७,३ । अपापस्य भ्रूगस्य-
 भा पु ९,९,३४ ।

+√मह् (महि) १०/२३९ भासार्थ (प) √मह् (महि) १/ वृद्धौ (आ) ।
 मै श च जै काकृ क्षी, -हे ? √मह (मह) १०/ पूजायाम्
 कात शा × भाषार्थ—सा । (प) ।
 त्विषि—वो ।

ग—[समिथेषु महयम्-ऋ १०,४८,९=वृद्धौ] ।

+√मण्ड् (मडि) १०/५१ भूषायाम् (प) √मण्ड् (मडि) १/ च =
 श क्षी-च-जै काकृ शा हे । विभाजने (आ) ।
 भूषाया हर्षे च— √मण्ड् (मडि) १/ भूषायाम्
 मै-सा कात । (प) ।
 भूषे मोदे—वो । √मद् (मदी) १/ हर्षे-ग्ल-
 यौ क्रि, प्रयोज —हि । पनयो (प) ।
 √मद् (मदी) ४/ हर्षे (प) ।
 √मण्ड् (मडि) १/ मोदमद्
 स्वप्नगतिषु (आ) ।

ग—मण्डयन्ति-त्रिपुरो ४ । [मण्डनात्-गोच ६८ १४] ।

घ—मण्डेति-जातक ३,१३८ ।

+√मद् (मद) १०/१७३ तृप्तिशोधने (आ) पूर्ववत् ।
 च ×, श क्षी हे ।

‘वृत्तियागे’ इति नन्दी
—क्षी ।

क्षी-मै सा-जै काकृ
कात-शा हे-वो ।

प्रयोज —ह्रि ।

शोधनम् = सम्पत्ति —क्षी ।

ग—मादयध्वै-ऋ १, १६७, १, ते त्वा मदा मादयन्तु-७, २३, ५ ।

+√मन् (मन) १०/१७७ चX, श	स्तम्भे (आ) क्षी-मै-सा-जै, काकृ (प),-कात शा हे । अर्चे गर्वके च—वो ।	√मन् (मन) ४/ ज्ञाने (आ) । √मन् (मनु) ८/ अत्र- बोधने (उ) ।
	प्रयोज —ह्रि ।	मनायति-ऋ १, १३३, ४ = स्तुतौ ।

स्तम्भ = गर्व —क्षी ।

पक्षे मनतीति चन्द्र —क्षी ।

ग—मानयन्त -वा रा १, १५, ७ = परिपालयन्त (तिल), मान -२, ५७,
१९ = अहङ्कारप्रयुक्त इतरतिरस्कारकचित्तविकार (तिल), विमानशिरपरणि-२, ५७,
१८ = सप्तभूमिकगृहाप्रभागा (तिल) ।

ङ—√मन्न (सक) = (१) सम्माने, (२) अनुभवे-उप १०३६,
धर्मवि ७९ ।

+√मन्त्र (मन्त्रि) १०/१४८ श	गुप्तभाषणे (आ) क्षी मै-सा च जै-काकृ कात शा-हे । गुप्तोक्तौ—वो ।	पूर्ववत् ।
----------------------------------	--	------------

ग—मन्त्रयन्ते-ऋ १, १६४, १० । अनुमन्त्रयते-तै ५, १, ६, ४, शो ९, १४, १० ।
मन्त्रयामि-पै १, ९, १ । मन्त्रयेत् परम मन्त्रम्-मनु ७, ५७ = निरूपयेत् (मन्त्रर्थ),
मन्त्रयेत्-७, १४६ = चिन्तयेत् (मन्त्रर्थ) ।

घ—मन्तैति-दीघ १, ९४, १०४ ।

ङ—√मत (सक) = (१) गुप्तपरामर्शे, (२) आमन्त्रणे । मतइ-महा,
भवि ।

उ—√मत्तना
छ—√मितुरना } (< मन्त्रणम्)-बु ग्य ।

+√मर्च् (मर्च) १०/१०८ शब्दार्थ (प)	√मर्क् १/४१० h आदाने
मै श च जै-काठ कात	(आ) काठ ।
शा यो ×	√मृज् (मृज) १/ शब्दार्थ
√मृच ४/ प्रयोन	(प) क्षी (पुरुषकारे
	५७ पृ) ।
	√मार्ज् (मार्ज) १०/
	शब्दार्थ (प) ।

क—मर्क्- अर्मे-मोर्च् = नवीनम्, ललितम्, स्वादिष्टम्, लिथु (स)-
स्मेरुक्ति ।

ग—मूर्नुचैति = विपत्तो, हानो—जू पौकनी ।

ग—अगतीया मर्चयति द्वयेन-ऋ १,१४७, ४ = भर्त्सनायाम्, विपत्तो,
मकटे । मर्चयसि-शौ १३,१,४० ।

+√मह (मह) १०/३१४ पूजायाम् (प)	महयति-निघ ३,१३ =
श ×	अर्चतिकर्मा ।
	√मह् (मह) १/ पूजा
	याम् (प) चुरादौ स्मरति
	क्षीरस्वामी ।
	√मही (महीङ्) कण्ठा
	३४ पूजायाम् (आ) ।
	महीयते-ऋ १,१८२,३ ।

यो क्रि, प्रयो हि ।

क—मर्ग (ह) - मर्गु (ह) = महत् । अल्त्रे मथ्, मधि = महत् (मही)-
जू पौकनी ।

ग—महयते-ऋ ७,३०,१९, शौ २०,८२,२ । महयति-तै १,७,१,६, शत्रा
१,१,३,७ । महयन्ति-तेत्रा ३,२,८,३ ।

ङ—√मह (सरु) = पूजायाम् । महङ्-कुमा ।

+√मान् (मान) १०/२८९ पूजायाम् (प)	द्रष्ट √मन् (मन) १०/
श × (शा-√मन्)	स्तम्भे (आ) ।
	आवृषाद्वा ।
	क्षी-मै सा-च-जै-काठ-
	कात-शा-हे ।
	अर्च्ये—बो ।

ग—मानयित्वा च तापसम्—वा रा ३,५,२४ (गी प्रे स) । नास्त्यत्र प्रयो जकता । मानयन्तश्च ते वाक्यम्—वा रा १,१४,१५ । मानयाभास पौरजानपदान्-मभार १,४४६७ । साधु मानयेत्—भा पु ७,७,३२ । या चैन नावमानयेत्—मनु २,५० = प्रत्याख्यानेन नावमन्येत (मन्वर्य) ।

घ—मानेति—पेतवत्थु ५४ ।

+√मार्ग (मार्ग) १०/८० सस्कारगत्यो (प) √मृज (मृजूप्) २/ शुद्धौ
मै-श-च-जै काकृ-कात- क्षी-सा । (प) ।
शा-हे× सर्पणे सस्कारे च—यो । √मर्क् (मर्क) सर्पे-
सौ धा—वो ।
√मृज् (मृजूप् १०/ शौचा
लङ्कारयो (प) आवृ० ।

ग—अगायता मार्गविधानसम्पदा—वा रा १,४,३६ = गान द्विविधम्—मार्गो देशी च । तत्र प्राकृतावलम्बि गान देशी । सस्कृतावलम्बि तु गान मार्ग—(तिल) । अत्र मार्गधातो सस्कारोऽर्थं सुस्पष्ट ।

+√मार्ग (मार्ग) १०/२९३ अन्वेषणे (प) आधृ- पूर्ववत् ।
श× षाद्वा ।
क्षी मै-सा च जै काकृ-
कात शा-हे ।
अन्वेषे—वो ।
सस्कारे चेत्यधिक
क्वचित्—क्षी ।

१/ यौ क्रि, प्रयो —मार्गणे—ह्वि ।
वस्तुतः 'मार्ग' इत्यस्य नामधातु—ह्वि ।

ग—मार्गन्तु—वा रा ४,४०,२१, मार्गत—२,९९,३, मभार ३,८८६२, भूय एव स मार्गति—१२,६६१२ । मार्गयिष्यति तत्समाम्—शत्रुञ्जयमा १२,१४६ ।

ए—मग्नेति—मज्झिम १,३३४, सयुक्त २,२७० । प्रयोज—मग्नापेति—पेतवत्थु ११२ ।

ङ—√मग् (सक) = (१) याचने, (२) अन्वेषणे । मग्गइ—उव ।

छ—√मौगना (< मार्गणम्) = याचने ।

+√मार्ज (मार्ज) १०/१०९ शब्दार्थ (प) द्रष्ट √मर्च् (मर्च) १०/
(श) च× क्षी मै-सा । शब्दार्थ (प) ।

शब्दे—जै शा हे । $\sqrt{\text{मृज्}}$ (मृजूष्) २/ शुद्धौ
 शुद्धौ—काकृ । (प) ।
 शब्दार्थ—कात ।
 मृजा वन्यो—वो ।

ग—[ग्रामस्य मार्जनि-लाट्या ४,३,११ ।]

+ $\sqrt{\text{मिञ्}}$ (मिजि) १०/०१८ भाषार्थ (प) $\sqrt{\text{मज}}$ (मज) १/ शब्दार्थ
 क्षी श-च जै काकृ-कात मै सा । (प) ।
 शा-हे-वो × $\sqrt{\text{मुञ्ज}}$ (मुजि) १/ शब्दार्थ
 (प) ।

ग—मिञ्जिक्कामिञ्जिक०-मभार ३,१४५२३, १४५०८ ।

+ $\sqrt{\text{मिद्}}$ (मिद) १०/८ स्नेहने (प) इति < $\sqrt{\text{मिन्द}}$ (मिदि) स्नेहने
 मै जै-शा × कौशिक —क्षी । (प) ।
 क्षी-सा च काकृ- $\sqrt{\text{मिद्}}$ (विमिदा) १/
 कात हे । स्नेहने (आ) ।
 स्निहि—वो । $\sqrt{\text{मिद्}}$ (विमिदा) ४/
 स्नेहने (प) ।
 $\sqrt{\text{मिण्ड्}}$ १०/९० स्नेहने
 (प) हे ।
 $\sqrt{\text{मिण्ट्}}$ १०/१४५ व्यभि-
 चारे (प) काकृ ।
 मित्र । मेदयतेर्वा-निरु
 १०,०१,४ = स्नेहनार्थस्व-
 दुर्गाचार्य ।

ग—यूय गावो मेदयथा कृशम्-ऋ ६, ०८, ६ ।

+ $\sqrt{\text{मिन्द}}$ (मिदि) १०/८ स्नेहने (प) <द्रष्ट $\sqrt{\text{मिद्}}$ (मिद)
 च काकृ कात ×, श क्षी मै सा-जै-शा हे । स्नेहने (प) ।
 स्निहि—वो ।
 [प्रयोज —हि]

क—मिन्द (आ, -ऑम्) = आकाङ्क्षायाम् । लैति मन्दुम्, मन्द =
 आकाङ्क्षायाम्-वा पौर्कनी ।

ग—मिन्दा-तै. ३,२,५,४। मित्रं मिन्देर्नन्दतेः प्रीयतेर्वा-सभार. ८,१९९२।

√मिश्र (मिश्र) १०/३६५ सम्पर्चने (प) √मिश्र (मिश्र) १/ शब्दे
 श (जै-शा-√मिश्र) क्षी-जै-काकृ-कात- रोपकृते च (प) ।
 शा-हे ।
 सम्पर्के—मै-सा-च ।
 युत्याम्—वो ।

क—माइक् = मिश्रणे ।

ख—अवे. मिखन् = मिश्रणम् -वा. पौकर्नीः ।

ग—मिश्रम्-तै. १,७,६,४; शौ. १२,३,४४; पै. १७,४०,४। मिशाः-तै. ४,६,५,१। आर्यमिश्राणाम्-वा. रा. २,८२,१९=पूयानाम् (तिल.)। मिश्रयन् समरे-हरिवंश. १३३०१। व्यामिश्रकेषु-वा. रा. २,१,२७=प्राकृतादिमिश्रितनाटकादिषु (तिल.) ।

ङ—√मीस (सक) = मिश्रणे । कर्म.-मीसिज्जइ-पि. ६४।

च—√मिसल (सक) = मिश्रणे [मिसलणें-महराष्ट्रि.]-मिसलइ-भवि. ।

छ—√मिसना*† (<मिश्रणम्) = मिश्रणे (अक) ।

छ—√मासना*† (<मिश्रणम्) = मिश्रणे (अक) ।

+√मी १०/२७४ मतौ मनने (प) आश्रुषाद्वा क्षी ।

मतौ—हे ।

गतौ—मै-सा-जै-काकृ-कात-शा-हे ।

गत्यां मत्याम्—वो ।

मिनोतिः श्रयतिकर्मा-निरु. ७,२९,१। मिनाति-निघ. २/१४=गतिकर्मा ।

ग—[आ च परा च मेष्यन् -ऐब्रा. ४,२० ।]

+√मुच् (मुच) १०/२१५ (श) च×

प्रमोचने (प)

क्षी-मै-जै-काकृ-कात-शा-हे ।

प्रमोचने मोदने च—सा ।

प्रयोजने—हे ।

मोक्षे—वो ।

√मुच् (मुच) १/ कलकने (आ) इति चन्द्रः—क्षी ।

√मुच् (मुच्छ) ६/ मोक्षणे (उ) ।

प्रयो.—हि. ।

ग—कि न मोचयते रामम्—वा रा २,७८,३। मोचयेत् न स—मनु २,२७।

+√मुट् (मुट्) १०/७९	सचूर्णने (प)	√मुट् १०/२६ b सचूर्णने
श (क्षी—√पुट्)	मै सा च जै काकृ	(प) काकृ।
	कात शा—हे।	√मुट् १ ११८ प्रसर्दने (प)
	क्षुदि—वो।	काकृ।

ग—प्रति मोटयतु—ऊन्दोम ३७।

ङ—√मोड (सक) = मोटने, कौटिल्ये (२) चूर्णने, आमर्दने। मोडसि—सुर ७,६।

+√मुद् (मुद्) १०/२१३	ससर्गे (प)	√मुद् (मुद्) १/ हर्षे (आ)।
श च ×	क्षी—मै सा जै काकृ	√पुट् (पुट्) ६/ सश्लेषणे
	कात शा हे—वो।	(प)।

+√मुल (मुल) १०/६७	रोहणे (प) इति	<√मूल् (मूल्) रोहणे (प)।
मे—सा श च जै काकृ—	नन्दी—क्षी।	√मुल् १/४९८ c धारणे
कात शा ×	क्षी हे वो।	(आ) काकृ।
		√मुल् १/४९८ d धारणे
		(आ) काकृ।

+√मुस्त (मुस्त) १०/९७	सघाते (प)	√मुस्त १०/४३ गन्धे (प)
श च काकृ × (मै—	क्षी मै—सा—जै कात—	काकृ।
√पुस्त)	शा हे।	√मुक्ष् १/२७९ सघाते (प)
	सहती—वो।	काकृ।
		√मुक्ष् मुक्ष् १/६५३ सघाते
		(प) सा।
		<मुष्ट—(मुष्टि)।

ग—मुस्तके द्वे प्रकीर्तिते [मुस्तयति = सहतीकरोति रुधिरमिति। √मुस्त + कृ। तत. सज्ञायाम् कन्] = स्थावरविपभेद—सुश्रु कल्पस्थाने २ (श क डु)। मुस्तक०—बृहत्स ७७,९।

+√मूत्र (मूत्र) १०/३५३	प्रस्रवणे (प)
च—जै—शा—×, श	क्षी मै सा जै काकृ कात—हे।
(जै—√मूच्)	प्रस्रवे—वो।

क—मॉइ = मनाक् क्लिन्नम् । पु इरिश्-मून् = मूत्रम्-वा पॉकर्नी ।

ख—अये मूथ = अपावित्र्यम्, मालिन्यम्, धूलि । (नीदेल्लै माहेर्)-
वा पॉकर्नी ।

ग—मूत्रित'-नागदपरिव्राजको ५,२८ । अवमूत्रयत -मनु ८,२८८ = मूत्रप्रक्षेपे-
णावमानयत (मन्वर्थ) । मूत्रयन्ते-मभार ५,३४९३ । कुण्डेष्वमूत्रयन् केचित्-भाग
पु ४,५,१५ ।

ङ—√मुत्त (सक) = मूत्रणे । मुत्तति-कुप्र ९२ ।

+√मूल् (मूल) १०/६७ च×,श	रोहणे (प) क्षी मै सा-जै कात- शा हे वो । प्रतिरोहणे—काठ ।	>√मुल् (मुल) रोहणे (प) । √मू (मूड्) १/बन्धने (आ) । √मू+उगा ४ १०८ (मयते = बध्नाति वृक्षा- दिकम्) ।
------------------------------	---	---

ग—मूल यातुधानस्य वृश्च-ऋट् १०,८७,१० । समुन्मूलयितु वृक्षान्-इन्दिशे
स्पृशे २१४२ ।

+√मृग (मृग) १०/३४४ श	अन्वेषणे (आ) क्षी मै सा च-जै काठ- कात-शा हे । मार्गणे—वो ।	'मृग' इति सज्ञाशब्दस्य नामधातु ।
---------------------------	---	-------------------------------------

क—मृगं = अपनोदने ।

ख—अवे मृगं (Meryaa) = पक्षी । न पर्लिं मुर्गं (Muγ) = पक्षी,
ताम्रचूड'-वा पॉकर्नी ।

ग—मृगयन्ते-ऋट् ८,२,६, जै ४,१६,७, शौ १०,५,४२ । मृगयेते-पै २०,
५६,५ । मृगयामि-वा रा २,११,२० ।

घ—मग्गति, मगेति-मञ्जिम १,३३४, सयुत्त २,२७० ।

√मृज् (मृजूष्) १०/२९५ श×(मै-सा/√मृज् [मृजू])	शौचालङ्कारयो (प) आधृषाद्वा क्षी-मै सा-जै काठ- कात शा हे । शौचे—च । शुद्धौ भूषे च—वो ।	√मृज् (मृजूष्) २/ (प) ।
---	--	--------------------------------

१/ प्रयो हि ।

ग—परिमार्जति-वा रा २,७२,३१=परिमार्ष्टि (तिल) । यदाशु परिमार्जति-
मभार १०,३४४० । ललाट चायमार्जयत्-मभार ५,५५८८ । [मदन्तीभिर्मार्जयन्ते-
तै ६,२,२,७], [मृजन्ति वाजिन घृतेन-ऋ ५,१,७-तौदादिक] ।

+√मृण् (मृडि) १०/१२४ छेदने (प) <√चुण्ट् (चुटि) छेदने
क्षी-मै-श च जै काकृ आवृषाद्वा—सा । (प) ।
कात-शा-हे-वो ×

आघेषु व्याख्यानेषु न दृश्यतेऽतोऽप्रामाणिक पाठोऽस्य-सा ।

छ—√मीडना (<मृण्डनम्)=मर्दने, छेदने-बु ख ।

+√मृष् (मृष) १०/२९६ तितिक्षायाम् (प) √मृष् (मृष) ४/
श आवृषाद्वा तितिक्षायाम् (उ) ।
क्षी-मे, सा (उ), जै
कात शा हे (आ),-
काकृ ।
क्षान्तौ—च-वो ।
क्षमायाम्—काकृ
कात ।

प्रयो द्वि ।

ग—मर्षयन्ति-मै १,५,१० । मीमृष-शौ ३,१५,४ । यो मर्षयति पार्थिव -
मनु ८,३४६ । मर्षयत्यातौ -मनु ८,३१३=सहते (मन्वर्थ) । मर्षयस्व-वा रा
४,५८,३, ६,१२,१, हरिवश ७१२९ ।

+√मृष (मृष) १०/२९६ तितिक्षायाम् (प)
मै सा श-च × क्षी शा ।
जै ?
क्षान्तौ—काकृ-कात-हे-
वो ।

केचिद्मसु (√मृष् धातुम्) अदन्तत्वोपजीवनार्थं व्यत्यस्य पठन्ति-क्षी ।

+√मोक्ष (मोक्ष) १०/१९८ असने (प) √मुच् (मुच्छ) ६/
च ×, श क्षी मै-सा जै-काकृ मोक्षणे (प) ।
कात शा हे ।

क्षेपे—वो ।

'सहने' पाठान्त-

रम्—क्षी ।

ग—मोक्षयेत्—ऐब्रा ७,७ । मोक्षयध्वम्—वा रा १,६४,१०, मभार १,५३० ।
मोक्षयति—सुश्रु, १,१८,३ ।

+√म्रक्ष (म्रक्ष) १०/१०१
च×,श

म्लेच्छने (प)
क्षी-मै-सा-जै शा हे ।
'अदने' इत्यपि क्वचित्
पठ्यते—सा ।
क्षरणस्निग्धार्थे—काकृ ।
म्रक्षणे—कात ।
म्रक्षणे म्लेच्छने—वो ।

√म्लेच्छ (म्लेच्छ) १०/
अव्यक्ताया वाचि (प) ।

ग—स्नेहपात्राणि म्रक्षयित्वा ओरयति—कात्या श्रो ५७८,१९, ५८३,२ ।
घ—मक्खेति = म्रक्षणे—जातक ३,२२५, विसुद्धिमग्ग ३४४ । (√मृक्ष
इत्यस्य प्रयोज ।) ।

+√म्लक्ष (म्लक्ष) १०/१०६ अदने (प) इत्यपि
क्वचित् पठ्यते—सा ।
क्षरणस्निग्धार्थे—
काकृ ।

√म्रक्ष (म्रक्ष) १०/१०१
म्लेच्छने (प) ।
√म्लक्ष (म्लक्ष) १/
म्रक्षणे (उ) ।

+√म्लेच्छ (म्लेच्छ) १०/१०० अव्यक्ताया वाचि (प)
श च×(जै√म्रच्छ)
मुद्रणदोष ।
क्षी मै सा जै काकृ-
शा हे ।
कात ?
देश्योक्तौ—वो ।
म्लेच्छने—जै शा-हे ।

ग—द्रष्ट √म्लेच्छ १/ ।

+√यक्ष (यक्ष) १०/१६१
च×, श

पूजायाम् (आ)
क्षी मै मा जै काकृ
कात शा हे ।

√यज (यज) १/देवपूजा
सगतिकगणानेषु (उ)+
इच्छार्थे मन-इयक्षति

महि—वो ।	>यक्षति, ते । इयक्षति-
१/ दमने—ह्वि ।	निघ २,१४ = गतिकर्मा ।
	इयक्षति—ऋट् ८,३१ (१५-१८), तै १,८,२२,४ ।
	यक्षि = यज-निरु ८,१४, २, ६,१३,१ ।

क—इअघ् = अनुसरणे, वाञ्छायाम् ।

ख—अवे यासैति = काङ्क्षायाम्-वा पौकनी ।

ग—न यासु चित्र दन्शे न यक्षम्-ऋट् १,१३०,५ (= पूजा), प्र यक्षन्त श्रवस्यव -१,१३,५ । यक्षते-तात्रा ९,१०,१ । यक्षाम-वा रा ७,४,१२ । सर्वे मन्नन्ता इमे प्रयोगा √यज् धातो प्रायेण । विष्णुपुराणीया यक्षशब्दनिरुक्तिस्तु त्रिलक्षणा । तद्यथा—

मैव भो रदयतामेप यैरुक्त राक्षसास्तु ते ।

उचु खादाम दत्यन्ये ये ते यन्तास्तु यक्षणात् ॥ १,५,४१ ।

लिङ्गपुराणेऽपि तथा—

एव च यक्षतिर्वातुर्भक्षणे स निरुच्यते ॥ लिङ्गपु पूर्वा ७०,२८ ।

चौरादिकानि रूपाणि नोपलभ्यन्ते ।

घ—यक्ख = प्रकाशस्य तीव्रकिरण , देवजातिविशेषोऽपि—विमानवत्थु २०४ ।

ङ—जक्ख = व्यन्तरदेवजातिविशेष-पण्ह १,४, औप ।

ठ—√जकना = आश्चर्ये ।

+√यत् (यत) १०/२०३
च X, श

निकारोपस्कारयो (प) यातयति—निघ २/१९ =
क्षी-मै सा जै शा हे । वधकर्मा ।

सेदबिम्बाच्छादनेषु
—काक ।

निकारोपसस्कारयो
—कात ।

सेदोपस्कारयो —वो ।

“निराकार = परिभ्रम, इति

क्षीर ” इति पुरुषकार —७६ पृ ।

प्रयो

विस्तारे—ह्वि ।

ग—द्वा जना यातयन्नन्तरीयते—ऋ ९,८६,४२, मित्रो जनान् यातयति ब्रुवाण - ३,५९,१, अधियातयमान -६,६,४ । यातना -भ्रमताणो १,३ । यातना-नाम्-भस्मजाबालो २,२१ ।

ङ—√जाय (सक)=पीडने, यातनायाम् । जाण्ड-उव ।

+√यन्त्र् (यत्रि) १०/३	सङ्कोचने (प)	√यन् ८/१७ उद्वारे (उ)
श	क्षी-मै-सा-च जै काक्	काक् ।
	कात्-शा हे-वो ।	√जन्त्र् १०/७ सूचने (प)
		काक् ।
		√यम् (यम) १/ उपरमे (प) ।

ग—सविता यन्त्रै पृथिवीमरम्णात्—ऋ १,१४९,१ । अयन्त्रितहयद्विपा (राजधानी)-वा रा २,८८,१९ । उपयन्त्रिता-मनु ११,१७७ =अभ्यर्थिता (मन्वर्थ) । यन्त्रयति-सुश्रु १,१५,७, १,३५८,८, २,५८,७, २,३४३,१४ । सुयन्त्रित -मनु २,११८ =शास्त्रनियमित -(मन्वर्थ) ।

घ—यन्तेति-जातक १,४१८ ।

ङ—√जत (सक)=वशीकरणे, (२) बन्धने-उपष्ट १३१ ।

छ—जोता (<यन्त्र-)=पेषणी ।

+√यम् (यम) १०/८७	परिवेषणे (प) मित्	√यम् (यम) च =चकारो
च-जै शा X, श	क्षी मै-सा-जै काक्-	मित्त्वमाकर्षुम् (प) ।
	कात्-हे वो ।	इति दुर्ग —क्षी ।
	‘अपरिवेषणे’ इत्येके	
	पठन्ति—क्षी ।	

ङ—√जम (सक)=नियमने, (२) आतञ्जने, स्थिरीकरणे । जमेइ-से १०,७० ।

छ—√जमाना =आतञ्जने, स्थिरीकरणे ।

+√यु १०/१७८	जुगुप्सायाम् (आ)	>√युज (युजु) कुःसायाम्
च काक् X, श	क्षी-मै सा-जै कात् शा हे ।	(आ) इत्येके—क्षी ।
	निन्दने—वो ।	
प्रयोज	पार्थक्ये—हि ।	

ग—ब्रह्मद्विष सूर्याद्यावयस्व-ऋ ५,४२,९, अ वे १,२,३, ४,२,६, वा स ५,२६, शम्ना १३,८,२,१३ ।

+√युज् (युज) १०/१७८
मै सा श च जै कात्
शा×

कुत्सायाम् (आ) इत्येके <√यु जुगुप्सायाम् (आ) ।
—क्षी ।
क्षी ।
जुगुप्सायाम्—काक् हे ।
निन्दे—वो ।

+√युज् (युज) १०/२५७
च×, श

सम्पर्चने (प) आधृपाद्वा √युज् (युज) ४' समाधौ
क्षी हे । (आ) ।
सयमने—मै सा-जै- √युज् (युजिर्) ७/ योगे
काक्-कात् शा । (उ) ।
सयमे युतो च—वो ।
—योगे—ह्वि ।

प्रयोज

ग—अयूयुजन्नुष्ट्रखरान्-वा रा २,८२,३१ । रथान् योजयत्-मभार १,७९४८ ।
दु शासनमयोजयत्-मभार २,१२९०, योजित -५,५३२ (=पीडित) ।

ङ—√जोअ (सक)=योजने । जोएइ-महा ।

ङ—√जोअ (सक)=(१) समाप्तौ, (२) करणे । जोएइ-सुज १०,१२-
पत्र १८० ।

ङ—√जोज (सक)=[योजने]-कुप्र १३० ।

+√रह् (रहि) १०/२६१
क्षी-मै श-च-जै-काक्-
कात् शा-हे यो×

भाषार्थ (प)
सा ।

√रह्व् (रधि) १०/२३५
भाषार्थ (प) ।
√रह् (रहि) १०/३०५ गतौ
(प) ।
√लह्व् (लधि) १०/२३६
भाषार्थ (प) ।

+√रह् (रहि) १०/३०५
मै सा श-च-जै काक्
कात् शा हे×
यौ क्रि, प्रयोज

गतौ (प)
क्षी वो ।
—ह्वि ।

√रह् (रहि) १०/२६१
भाषार्थ (प) सा ।
√रह् (रह) १०/९३ त्यागे
(प) मित्-सा ।
शेष पूर्ववत् ।
√रम् (रमु) १/ क्रीडायाम्
(आ) ।

ग—वाजे अर्द्धि रहयन्त-ऋट् १,८५,५, रहयन्त आ शव-८,१९,६
(=दुतगतौ) ।

+√रक् (रक) १०/२०९	आस्वादने (प) इति चन्द्र—क्षी ।	<√रग् (रग) आस्वादने (प) ।
श च ×	क्षी-मै सा जै काकृ-कात शा हे ।	√रस् (रस) १०/ आस्वादने स्नेहने (प) ।
	स्वाद आपने—वो ।	√लक् (लरु) १०/ आस्वादने (प) इति चन्द्र—क्षी ।
	'आस्वादने' इति दुर्ग—क्षी, हे ।	√रघ् (रघ) १०/ आस्वादने (प) इत्येके—मै ।
		√लग् (लग) १०/ आस्वादने (प) ।
		√लिह् (लिह) २/ आस्वादने (प) ।

ग—रकसा-(=क्षुद्रकुष्ठ-) सुश्रु १,२६८,४, शार्ङ्ग स १,७,६५ ।

+√रग् (रग) १०/२०९	आस्वादने (प) पूर्ववत् ।
मै श-च-काकृ कात ×	क्षी सा-जै शा हे ।
(जै-√रज् [रज])	'आसादने' इति
स्यान्मुद्रणदोष ।	दुर्ग—क्षी, हे ।
	रकवत् (=स्वाद आपने)
	—वो ।

ङ—[रङ्गोल्ल = अभिलषितम्-दे ७,३ ।]

छ—रगाना† (देश) = तूष्णीम्भावे ।

छ—रगा = मयूर ।

छ—रगी } = महीशूर- (मसूर)-देशोत्पन्नोऽन्नविशेष ।

छ—रग (फा) = नाडी ।

+√रघ् (रघ) १०/२०१	आस्वादने (प)	√रघ् (रघ) १/२१०] गतौ
क्षी-श च-जै काकृ कात	इत्येके—मै ।	(आ) काकृ ।

शा हे वो ×

मै सा ।

द्रष्ट $\sqrt{\text{रक् (रक)}$ १०/२०९
आस्वादाने (प) ।

+ $\sqrt{\text{रद्ध (रधि)}$ १०/२३५ भासार्थ (प)
मै-श-च-जै-काकृ कात क्षी हे ।
शा × भाषार्थ —सा ।
भासि—वो ।

$\sqrt{\text{रह् (रहि)}$ १०/ भाषार्थ
(प) सा ।

+ $\sqrt{\text{रच (रच)}$ १०/३११ प्रतियत्ने (प)
श × (काकृ $\sqrt{\text{चर् [चर]}$) क्षी मै सा च-जै-
वर्णविपर्यय । काकृ कात शा हे ।
कृत्याम्—वो ।
यो क्ति, प्रयोज उत्पादाने—ह्वि ।

रजयति—निघ ३/१४ =
अर्चतिकर्मा ।

क—रेक्-, रेक्=आदेशे, व्यवस्थायाम् । गौथि -रह्वन्जन् =सङ्कलने,
गणनायाम्-वा पौर्णर्नी ।

ग—रचयति-सार २६८ ८, रचयन्ति-२०२ २३ । रचयेत्-शि ६,४३ ।
घ—रचित-जातरु ५,१५७ ।

ङ— $\sqrt{\text{रय (सक)}}$ =निर्माणे, रचने । रयइ, रएइ-महा ।

झ— $\sqrt{\text{रयाव (सक)}}$ प्रयो =निर्माणे, रचने । रयावेइ-काप ।

ञ— $\sqrt{\text{रइआव (सक)}}$ प्रयो =निर्माणे, रचने-ती ३ ।

छ— $\sqrt{\text{रचना}}$
छ— $\sqrt{\text{रचाना}^*}$ } =आयोजने, निर्माणे ।

ठ— $\sqrt{\text{राचना}^*}$ =रचनायाम् (अप्रयो) ।

+ $\sqrt{\text{रस (रस)}$ १०/३७६ आस्वादानस्नेहनयो (प)
श च × क्षी-मै-सा काकृ कात
शा-हे ।
आस्वादानस्नेहनयो—जै ।
आस्वादे स्नेहे—वो ।

$\sqrt{\text{रस् (रस)}$ १/
शब्दार्थ (प) ।

$\sqrt{\text{रस्न्}}$ १०/४९ सामग्री
वृद्धौ (प) काकृ ।

ना धा -ह्वि ।

ग—रसयति-शत्रा १४,७,१,२५, रसयेत्-१४,७,३,२४ । रसयते-प्रश्नो ४,२ ।
रमती रसना रसान्-मभार, १२,१०५०४ (=आस्वादाने), न रसयति (द्वैवादिक्)-
१२,११३८३ ।

छ—√रसना } =शनैर्निश्च्योतने ।
छ—√रिसना }

छ—रासन = स्वादु ।

+√रह् (रह) १०/९३ त्यागे (प) मित् √रह् (रह) १/ त्यागे (प) ।
क्षी मै श च जै-काकृ- सा ।
कात्-शा-हे-वो ×
यौ क्रि, प्रयोज द्वि ।
√रह् (रह) १०/३०४ क्षी मै सा च-जै काकृ-
श × कात् शा हे वो ।

ग—न विरहयेदाचार्यम्-शाङ्खा गृह्य ४,११ । रहयत्यापदुपेतमायति -किरा
२,१४ । गृहयति नृप स्वार्थपरता-मुद्राराक्ष ३,४, मालतीमा ९,८ ।

+√रिच् (रिच) १०/२६६ वियोजनसम्पर्चनयो √रिच् (रिचिर्) ७/
च ×, श(काकृ√चिर्) (प) विरेचने (उ) ।
वर्णविपर्यय । क्षी-मै सा जै काकृ- √रिञ्च् १०/९२ विस्तारे
कात्-शा । (प) काकृ ।
सम्पर्चने वियोजने √रिज् (रिज) १/ गतिस्था-
च—हे । नार्जनोर्जनेषु (आ) ।
सम्पर्कवियोगयो —वो ।
प्रयोज द्वि ।

ग—अति ह रेचयेद् यदन्य'-शत्रा ४,६,९,१० । सोम मातिरीरिच -शत्रा
४,४,२,७ । रेचयति कौष्ठागाराणि-दशकुमा १८७,५ । रेचितपुष्पवृक्षा (द्विरेफा)-
रघु ६,७ ।

+√रुश् (रुशि) १०/२५३ भाषार्थ (प) रुशती—निरु २,२०,१ =
क्षी मै-श च जै-काकृ- सा । रोचनशीला (दुर्गाचार्य) ।
कात् शा हे-वो × रुशदिति वर्णनाम रोचतेर्ज्व-
लतिकर्मण'—निरु ६,१३,२ ।

+√रुस् (रुसि) १०/२५४ भाषार्थ (प) √रुश् (रुशि) १०/ भाषार्थ
क्षी-मै श च-जै-काकृ सा । (प) सा ।
कात्-शा हे वो ×

+√रुज् (रुज) १०/०५१ च×,श	हिंसायाम् (प) क्षी मै-सा-जै काकृ कात् शा हे । हिसे—वो ।	√रुज् (रुजो) ६/ भङ्गे (प) । √रुश् (रुश) ६/ हिंसायाम् (प) ।
-----------------------------	--	--

ग—ताभ्या (बाहुभ्याम्) वक्षस्यरुरुजत्-भा पु १०,६७,२३ ।

+√रुट् (रुट) १०/१३३ श च-जै काकृ कात् शा×	रोषे (प) क्षी-मै-सा-हे । 'उपघाते' इत्येके—क्षी । रुषि द्युतौ—वो ।	√रुट् (रुट) १/ दीप्तौ (आ) । √रुट् (रुट) प्रतीघाते (आ) इत्येके—क्षी । √रुष् (रुष) १/ हिसार्थ (प) । √रुष् (रुष) ४/ रोषे (प) । √रुठ् (रुठ) १/ रोष (उपघाते ?) (प) इत्येके —क्षी ।
--	--	---

रुषेत्येन चन्द्रो मत्वा भ्वादिदिवादिभ्या (१/४५८) सिद्धमाह—क्षी ।

+√रुट् (रुट) १०/२२२ मै-सा श-च-जै काकृ- कात् शा×	भासार्थ (प) क्षी-हे । रुषि द्युतौ—वो ।	√रुट् (रुट) १०/१३३ रोषे (प) । √रुट् (रुट) १/ दीप्तौ (आ) । रुशती—निरु २,२०,१= रोचनशीला (दुर्गाचा) ।
---	--	---

+√रुठ् (रुठ) १०/१३३ मै-सा श-च-जै-काकृ- कात्-शा-हे-वो×	उपघाते [रोषे] (प) इत्येके—क्षी क्षी ।	द्रष्ट √रुट् (रुट) रोषे (प) ।
---	---	-------------------------------

+√रुट् (रुट) १०/०४८ क्षी मै श-च-जै-काकृ कात् शा-हे-वो×	भापार्थ (प) सा ।	√रुट् (रुट) १०/ भासार्थ (प) ।
--	---------------------	----------------------------------

+√रुष् (रुष) १०/१३१ च-वो×,श	रोषे (प) इत्येके—मै । (क्षी) मै-सा-जै काकृ कात् शा-हे ।	√रुष् (रुष) ४/ रोषे (प) । √रुट् (रुट) १०/१३३ रोषे (प) ।
--------------------------------	---	---

रोपणे—जै-शा ।

प्रयोज हि ।

ग—रोषयञ्चिन्व माम्—वा रा ५, ३६, ३६ । रोपये त्वा न भीषये—वा रा ६, १३, २३ । सरोषयेत्—सुश्रु २, ३३४, १२ ।

+√रुक्ष (रुक्ष) १०/३५४ पारुष्ये (प) √रूप (रूप) १०/३८५
श-च×(जै शा√रुक्ष्) क्षी-मै सा जै काक्- छुरणे (प) ।
कात-शा हे-वो ।

ग—रुक्षयति—शत्रा ४, ६, ७, १२, रुक्षयन्ति—४, ६, ७, १८ । रुक्ष—तात्रा २४, १३, २ ।

+√रूप (रूप) १०/३७९ रूपक्रियायाम् (प) रूप्यते कीर्त्यते रौतीति वा ।
श-च× क्षी-मै-सा जै काक्- √रु+उणा ३/२८ इति प,
कात शा हे । दीर्घश्च ।
त-कृतौ—वो ।

रूपक्रिया = राजमुद्रादिरूपस्य करणम्, रूपदर्शनं वा—क्षी ।

ग—अरूपयत्—काठ २१, ९, सामरहस्यो २६०-१९ । रूपम्—ऐत्रा १, १४, शत्रा १, १, ४, २ ।

घ—रूपेति—सुत्तनिपात १३२, १४३ ।

+√रुष (रुष) १०/३८५ छुरणे (प) √ऊष (ऊष) १०/४१३
मै-सा-श-च-जै-काक्- क्षी । छुरणे (प) हे ।
कात शा हे× विच्छुरणे—वो ।
क्षीरतरङ्गिण्याम् “ऊष छुरणे” धातु पठ्यते । तत्र ‘रूप’ इति भाव्यम् ।
ग—चन्दनरूपितः—वा रा २, ४२, १५ = छुरितः ।

+√लक् (लक्) १०/२१० आस्वादने (प) इति > √लग् (लग्) आस्वादने
सा श-च-जै-शा× चन्द्र—क्षी (प) ।
क्षी-मै-काक् कात-हे । √रक् (रक्) १०/
‘आसादने’ इति दुर्ग— आस्वादने (प) इति
क्षी, हे । चन्द्र—क्षी ।
स्वाद आपने—वो । √रग् (रग्) १०/
आस्वादने (प) ।

क—लेक्, लेक्- लूक्-(जू पॉर्नो)। इंग्लि लिक् = आस्वादने, लेहे-वागीश ।

ड—लउच (<लकुच)-औप, पि ३६८ ।

+√लक्ष् (लक्ष) १०/५ दर्शनाङ्कनयो (उ)
श क्षी मै-सा, (प) जै,
काकृ कात (प), शा हे ।
दर्शने—च ।
दर्शनेऽङ्के— वो ।

प्रयोज हि ।

अङ्कनम् = चिह्नम्-क्षी ।

ग—लक्षम्-ऋ २,१०,४ । लक्षयेत्-मै ४,४,१०, मैत्रि ६,३४ । अङ्कैर्लक्षैश्च
ता सर्वा (गा) लक्षयामास-मभार ३,१४८५० । लक्षयेत्-मनु १०,०७ =
अनुभवेत् (मन्वर्थ) ।

घ—लक्खेति ('लक्ख' इत्यस्य नावा)-नेत्तिप्पकरण ३० ।

+√लक्ष् (लक्ष) १०/१६५ आलोचने (आ) √लक्ष् (लक्ष) १०/ दर्शना-
च×,श (कात √लक्ष्) क्षी मै-सा-च जै काकृ ङ्कनयो. (उ) ।
लैपिकी वृटि । कात शा-हे ।
आलोके—वो ।

प्रयो हि ।

ग—लक्षयामहे-वा रा १,९,४४ । गुणौलक्षयामहे-मभार १२,८०२९,
अवस्थामेव चात्मान लक्षये-३,१६७५० । वस्तुत पूर्वधातोरभिन्नोऽयमवसेय ।

ङ—√लक्ख (सक) = (१) ज्ञाने, (२) प्रत्यभिज्ञाने, (३) दर्शने ।
लक्खइ-महा ।

छ—√लखना*† = अनुमितौ ।

छ—√लखाना*† = दर्शने (आलोचने) ।

छ—√लछना† = दर्शने (आलोचने) ।

+√लग् (लग) १०/२१० आस्वादने (प) >√लक् (लक) आस्वादने (प) ।
सा श-च जै काकृ- क्षी मै-हे । √रक् (रक) १०/ आस्वादने
कात शा× 'आसादने' इति दुर्ग. (प) ।

—क्षी-हे । √रग् (रग) १०/ आस्वान्ने
रकौ (=स्वाद आपने) (प) ।
—वो ।

क—लेक्-,लेक्- लूक्-जू पॉकनी । इङ्लि -लिक् = लेहे, आस्वादने-वागीश' ।

+√लङ् (लघि) १०/२३६	भासार्थ. (प)	√लङ् (लघि) १/ गत्यर्थ
च ×, श	क्षी-शा हे ।	(आ) ।
	भाषार्थ —मै-सा जै	√रङ् (रघि) १/ गत्यर्थ
	काक् कात ।	(आ) ।
	त्विषि—वो ।	√रङ् (रगि) १/ गत्यर्थ
		(प) ।
		√लङ् (लगि) १/ गत्यर्थ
		(प) ।

ग—[लङ्घयेत्-इतिहासो १६२, शि ७,६९ ।]

+√लज् (लज) १०/१०	अपवारणे (प) इति	<√जल् (जल) अपवारणे
मे-श च जै काक् कात-	नन्दी—क्षी ।	(प) ।
शा ×	क्षी सा-हे ।	लजति—निघ २/१४=
	अन्तर्द्वौ—वो ।	गतिकर्मा ।
		√लज् (ओलजी) ६/
		ब्रीडे (आ) ।
		√लाज (लाज) १/
		भर्जनै च (प) ।

+√लज् (लज) १०/३६१	प्राणने (प)	√लञ् (लजि) १०/
क्षी श-च-जै काक्-	मै ।	प्रकाशने (प), प्राणने—
शा ×	प्रकाशे—सा ।	मै ।
	प्रकाशने—कात हे ।	
	भासने—वो ।	
	('प्रकाशने' इति कथादौ	
	—सा १/२३८) ।	

+√लञ् (लजि) १०/३२	हिंसाबलादाननि-	<√तुञ् (तुजि) हिंसाबला-
क्षी-भै श च जै काक्	केतनेषु (प)	दाननिकेतनेषु (प) ।

कात-शा-हे ×	इत्यपि क्वचिद् दृश्यते—सा । भा-, षट्कार्थे (= निकेतने हिंसे बले दाने)—वो ।	√लुञ् (लुजि) १०/ हिंसाव- लादाननिकेतनेषु—सा ।
+√लञ् (लजि) १०/२२६ मै श च नै काकृ कात- शा ×	भासार्थं (प) क्षी हे । भाषार्थं—सा । भायाम्—वो ।	√लञ् (लजि) १०/ प्रकाशने (प) ।
+√लञ् (लजि) १०/३६४ श च काकृ कात ×	प्रकाशने (प) क्षी-सा-शा हे । प्राणने—मै । जै ? भासने—वो ।	√लञ् (लजि) १०/२२६ भासार्थं (प) ।
क—(स) लेग्- (स) लूग्=शिथिलम् । पाँरुनी ।	नासिक्यम्—(स) लेग्-वा	
ग—लञ्जिका=प्रेरया—अचि ५३३ ।		
+√लड् (लड) १०/७ श	उपसेनायाम् (प) क्षी-मै सा च जै-काकृ कात-शा हे । उपसेवने—वो । ईसे—वो ।	√लड् (लड) १/ विलासे (प) । √लट् (लळ) १०/ ईसायाम् (आ) ।
√लट्-यौ क्रि, प्रयो ग—लालनाश्रयिणो श्रौम्यम्) ।	क्रीडायाम्, लीलायाम्-हि । दोपास्ताडनाश्रयिणो गुणा -मभाष्य ८,१,८ (लडयो-	
घ—लळति (प्रयो)—जातक १,२६२, विसुद्धिमग्न ३६५ ।		
ङ—√लाल (सक)=स्नेहेन पालने । लालति-तदु ५० ।		
छ—√लड्याना#†=लालने ।		
+√लण्ड (ओलडि) १०/९ मै-श च जै काकृ-	उत्क्षेपे (प) क्षी हे ।	>√लण्ड् (लदि) उत्क्षेपणे (प) इति चान्द्राः—क्षी ।

कात शा ×

उत्क्षेपणे—
सा-वो ।

√ लण्ड् १/१७३ कोपे (प) काकृ ।

ग—“इरेजा नव पट् पञ्च लण्ड्जाश्चापि भायिन ”—मेरुतन्त्रे २३ प्रकाश* ।
(लण्ड्रे तदाख्यदेशे जायत इति) [प्रेच्-लोण्ड्रेस्] । पपात लण्ड विसृजन् क्षितौ
व्यसु ”—भा पु १०,३७,८-लण्डम् = पुरीपम् इति श्रीधरस्वामी ।

घ—लण्ड = विष्ठा-जातक २,१९, धम्मपद १,१६३ । लण्डिका = अजविष्ठा-
गुटिका—जातक १,४१९, पेतव-थु २८३ ।

उ—लेंडा (< लण्ड-) = विष्ठादण्ड-बु ख ।

छ—लेंडी (< लण्डिका) = अजविष्ठागुटिका-बु ख ।

√ + लण्ड् (लडि) १०/२५३

भासार्थ (प)

पूर्ववत् ।

मै श-च जै काकृ-कात-
शा ×

क्षी-हे ।

भापार्थः—सा ।

भासने—वो ।

+ √ लण्ड् (लडि) १०/९

उत्क्षेपे (प) चान्द्रा < √ लण्ड् (लडि) उत्क्षेपे (प) ।

मै-सा श च-जै-काकृ-

आहु —क्षी ।

√ लड् = भारे—माँ विलि ।

कात-शा-वो ×

क्षी हे ।

√ लड् > लादना (हि) ।

इत्थ लक्षणमलक्षयताम् अन्धकुक्कुटीन्यायेन लक्ष्यमनुसरता कियदिब रुष्याम*
कियदिब तुष्याम -क्षी ।

ङ—[लण्ड (< लण्ड) = काल , समयः-पा स मह ।]

+ √ लभ (लभ) १०/३८०

प्रेरणे (प) इति

< √ लाभ (लाभ) प्रेरणे (प) ।

मै-सा-श-च-जै काकृ-

सभ्या*—क्षी ।

कात-शा-हे ×

क्षी ।

क्षेपे—वो ।

+ √ लळ (लळ) १०/१५६

ईप्सायाम् (आ)

√ लड् (लड) १०/ उपसेवा-

श, (जै √ चल् [चलै])

क्षी-मै-सा च काकृ

याम् (प) ।

मुद्रणदोष. । 'लळै'

कात-शा ह वो ।

√ लड् (लड) १/ विलासे

इति भाव्यम् ।

(प) ।

यौ क्रि , प्रयो —क्रीडायाम् , लीलयायाम्-ह्वि ।

ग—लालयेत्—मुक्तिको २, २, ७ । लालसायाम्—महो २, २५ । यो न. सदा
लालयति—वा रा २, ४७, ६ ।

+√लश् (लश) १०/१९६ शिल्पोपयोगे (प) इति <√लष् (लष) शिल्पोपयोगे
 मै सा-श-च-जै कौशिक'—क्षी। (प)।
 कात× क्षी।
 शिल्पयोगे—शा हे-वो।
 शिलायोगे—काकृ।

ग—लशुन० (√अश् धातोर्व्युत्पत्ति ।) मभार ८,२०३४, सुश्रु १,१४५,६।

+√लष् (लष) १०/१९६ शिल्पोपयोगे (प) √लस् (लस) १७२९ शिल्प-
 मै-श च-जै काकृ कात क्षी। योगे (प)—सि कौ।
 शा× शिल्पयोगे— √लस् (लस) १/ इलेषणक्रीड-
 सा-हे वो। नयो (प)।
 शिलायोगे—काकृ। √रस् (रस) १/ शब्दार्थ (प)।
 √रस् (रस) १०/ आस्वादन-
 स्नेहनयो (प)।

छ—√लासना ([त] रासना)।

+√लस् (लस) १०/१८७ शिल्पयोगे (प) पूर्ववत्।
 क्षी-च-काकृ शा×,श मै-सा-जै-कात-हे-वो।
 यौ क्रि, प्रयोज हि।

ग—लासयन्त्यस्तथैव च-या रा ७,२,११, लासयन्त्यपरे तथा-२,६९,४।

+√लाभ (लाभ) १०/३८० प्रेरणे (प) >√लभ (लभ) 'प्रेरणे' इति
 श च× क्षी मै-सा जै काकृ- सभ्या—क्षी।
 कात-शा हे।
 क्षेपे—वो।

+√लिङ् (लिंगि) १०/२१० चित्रीकरणे (प) √लिङ् (लिंगि) १/ गत्यर्थ (प)।
 श-च× क्षी-मै-सा हे। √लिङ् १/४१२kk गतौ (आ)
 चित्रकरणे—जै-शा। काकृ।
 चित्रे—वो।

ग—(उलिङ्गितशात्रवेङ्गित०—किराता १४,०।)

+√ली (ली) १०/२६० इवीकरणे (प) √री (रीङ्) ४/ स्रवणे
 च×,श (काकृ-√लै?) क्षी मै सा-जै काकृ- (आ)।

- कात शा हे ।
द्रावणे—वो ।
- √ली ९/ इलेपणे (प) ।
लीलायताम्—गुह्यकाल्यु ५० ।
- +√लुञ्ज् (लुजि) १०/३१ हिसाबलादाननि-
केतनेषु (प)
क्षी सा ।
हिसाबलदाननिके
तनेषु—हे ।
भा,-पट्टार्थ(=निकेतने
हिंसे बले दाने)—वो ।
- √लुञ्ज् ४/११६ विनाशे (आ)
च ।
√लुञ्ज् (लुजि) १०/ भासार्थ
(प) ।
- +√लुञ्ज् (लुजि) १०/२२७ भासार्थ (प)
च-शा×,श
क्षी ह ।
भाषार्थ -मै-सा जे
काकृ कात ।
भायाम्—वो ।
- √लञ्ज् (लजि) १०/ भासार्थ
(प) ।
- +√लुट् (लुट) १०/२२३ भासार्थ (प)
च×,श
क्षी शा-हे ।
भाषार्थ —मै-
सा-जै-काकृ-कात ।
भासि—वो ।
- +√लुण्ट् (लुण्ट) १०/२६ स्तेये (प) इत्येके—
मै-जै×,श
क्षी ।
क्षी सा च काकृ-
कात-शा हे ।
अवज्ञा चौर्ये—वो ।
- <√लुण्ठ् (लुण्ठ) स्तेये (प) ।
√लुण्ट् (लुटि) १/ स्तये
(प) ।
- +√लुण्ठ (लुण्ठ) १०/२६ स्तेये (प)
सा श-च काकृ-कात-
शा-हे×
क्षी मै जै वो ।
- >√लुण्ठ् (लुण्ठ) स्तये
(प) इत्येके—क्षी ।
- +√लुम्ब (लुबि) १०/११६ अर्दने (प)
च×,श
क्षी मै जै काकृ कात-
- √लुम्ब (लुबि) १०/ अर्धने
(प) ।

शा-हे वो । √तुम्प् (तुपि) १०/ अर्दने
अदर्शने—सा । इति दौर्गा —क्षी ।
'अर्दने' इति मैत्रेय —
सा ।
मर्दने—काठ ।

+√लूष् (लूष) १०/७५ हिसायाम् (प) √लूष् (लूष) १/ स्तेये
श (जै-√लुष्) क्षी मै सा च जै (प) इति दुर्गा —क्षी ।
काठ कात-शा-हे । √रुष् (रुश) ६/ हिसा-
वधे स्तेये च—वो । याम् (प) ।

ड—√लूम (सकृ) = वधे, (२) पीडने, (३) दूषणे, (४) चौये, (५)
पिनाशे, (६) अनादरे, (७) त्रोटने, (८) अल्पस्य दीर्घीकरणे, दीर्घस्य चालपी-
करणे । लूसति-सूअ १,२,१,१४ ।

+√लोक् (लोक) १० २४७ भासार्थ (प) √लोक् (लोक) १/ दर्शने
श × क्षी शा-हे । (आ) ।
भाषार्थ —मै-सा √लोच् (लोचृ) १/ दर्शने
जै-काठ-कात । (आ) ।
दर्शने—च । √लोच् (लोच) १०/
दोषौ—वो । भासार्थ (प) ।
यौ क्रि, प्रयोज दर्शने—हि ।

ग—लोकम् -ऋ १०,३०,७ । वसुधामभिलोकयन् -वा रा ६,२,७ ।

√लोच् (लोचृ) १०/२४८ भासार्थ (प) पूर्ववत् ।
च ×, श (काठ-√लोच्छ) क्षी शा-हे ।
भाषार्थ —मै सा-जै-
काठ-कात ।
भासे—वो ।

यौ क्रि, प्रयोज दर्शने, विचारे—हि ।

ग—अन्वालोचयत् -बृहदारण्यको ४९ शाङ्करभाष्यम् । आलोचयाम -काल्या
श्री (टीकायाम) -८५,३ । उपोषिताभ्यामिव लोचनाभ्याम् -रघु २,१९ । लोचने
दीप्तिगिति भासार्थस्य सिद्धि स्पष्टा ।

+√वच् (वच) १०/२९१ भाषणे (प) आधृषाद्वा √वच् (वच) २/ भाषणे
श-च × क्षी मै शा हे । (प) ।

परिभाषणे—सा ।
 सदेशने—कात-हे ।
 सदेशवचने—जै ।
 चन्द्र सदेशे चुरादि-
 माह—क्षी ।

यौ क्रि, प्रयो—हि ।

ग—वाचयति—शत्रा २,५,२,२१, कात्रा १,५,१,१८, ऐत्रा ८,६ । वाचयति-
 शि ७,७८ ।

ङ—√बुझाव (सक) = आकारणे-ठा ३,२-पत्र १२८ ।

+√वज् (वज) १०/८० मै श-च× मार्गसस्कारगत्यो (प) √वज् (वज) १/ गतौ (प) ।
 क्षी सा । √व्रज् (व्रज) १/ गतौ (प) ।

मार्गगतौ सस्कारगतौ

चेत्येके—क्षी ।

मार्गणसस्कारयो—जै ।

'मार्गणसस्कारे' इति

दुर्ग—क्षी ।

क्षी काकृ कार्तं शा ।

मार्गणसस्कारगत्यो—हे ।

गतौ सस्कृतौ च—वो ।

प्रयो दाह्ये—हि ।

ग—वाजेभि'—ऋ ४,२२,३=अन्नै (सायण), वाजमर्वत्सु-५,८५,२ =
 बलम् । वाज न खदतु-वा स ९,१=धृतम् । वाजयति-तात्रा १४,८,६ । वाजयन्
 —ऐत्रा १,५,२ ।

+√वञ्च् (वन्चु) १०/१७१ च×,श प्रलम्भने (आ) √वञ्च् (वन्चु) १/
 क्षी-मै सा जै काकृ गत्यर्थ (प) ।

कात-शा-हे ।

वञ्चने—वो ।

यो क्रि, प्रयोज हि ।

प्रलम्भनम् = मिथ्याफलाख्यानम्—क्षी ।

ग—वच्यते-ऋ १,१४२,४ । वञ्चयामास-वा रा ५,४०,९ । वञ्चयानौ
 पुनश्चैव चेरतु-मभार ९,३१,९५ । वञ्चयन्ते जनान ऋजून्-ऋथामग्नि २४,७०,
 २८,१७५ ।

उ—√वचना* } = प्रवञ्चने ।
उ—√वचना* | }

छ—वाचना ! = सुरभित्त्वे, कष्टात् पार्थक्ये ।

+√वट (वट) १०/३०३
श-च ×
(कात-√वठ)

ग्रन्थे (प)
क्षी मै सा जै काकृ
कात हे ।
ग्रन्थने—शा ।
वेष्टे भागे च—वो ।

√वट् (वट) १/वेष्टने (प) ।
√वट् (वट) १/ परिभाषणे
(प) मित् ।
√वृत् ६/३५ ग्रन्थे हिसाया
च (प) ।
√वेष्ट् (वेष्ट) १/ वेष्टने
(आ) ।
√भट (भट) १०/१९५ a
ग्रन्थे (प) काकृ ।

ग—द्रष्ट √वट् (वट) १/ वेष्टने (आ) ।

+√वट (वट) १०/३६०
क्षी श च-जै शा ×

विभाजने (प)
मै-सा काकृ हे ।
कात ?
वेष्टे भागे च—वो ।

√वण्ट् (वटि) १०/४९
विभाजने (प) ।
√वण्ड् (वडि) १०/४९
विभाजने (प) ।

+√वण्ट् (वटि) १०/४९
श च-जै काकृ कात-
शा ×

विभाजने (प)
इत्येके—क्षी ।
क्षी मै-सा हे ।
वण्टने—वो ।

<√वण्ड् (वडि) विभाजने
(प) ।

यौ क्रि, कर्मणि —ह्नि ।

छ—√ब्रँटाना = विभाजने । वितरणशब्दादस्य व्युत्पत्तिरसङ्गता ।

छ—√बँटाना = विभाजने (प्रयो) ।

+√वण्ट (वटि) १०/३६३
श-च काकृ कात ×
(जै-√वन्त्र्)

विभाजने (प)
क्षी-मै-सा जै शा हे ।
भागो—वो ।

√वण्ट् (वटि) १०/
विभाजने (प) इत्येके—
क्षी ।

√वण्ड् (वडि) १०/ विभाजने
(प) ।

ग—वण्ट्यते-ह्नि । द्र √वण्ट् १/

ऊ—पूर्ववत् ।

+√वण्ड् (वडि) १०/४९ विभाजने (प) >√वण्ट् (वटि) विभाजने
 मै काकृ कात ×, श क्षी-सा-च जै शा हे । (प) इत्येके—क्षी ।
 विभागे—वो । √वण्ड् (वडि) १/ विभाजने
 (आ) ।
 √वण्ट् (वटि) १/ विभाजने
 (आ) नन्दी तु—क्षी ।
 √वण्ट् (वटि) १/ विभाजने
 (प) ।

ग—द्रष्ट √वण्ड् (वडि) १/ विभाजने (आ) ।

+√वद् (वद) १०/२८८ सदृशने (प) √वद् (वद) १/ व्यक्ताया
 श-च × क्षी, -मै (उ), हे-(आ) । वाचि (प) ।
 सदृशवचने—सा (उ),-
 शा (आ) ।
 वाक्सदृशयो—वो (उ) ।
 भाषणे—हे जै कात (आ),
 काकृ ।
 यौ क्रि, प्रयो—ह्वि ।

ग—वाद्ध्येत्—मभार ५, १०७० ।

छ—√बजाना = शब्दे ।

+√वन् (वन) १०/२८७ श्रद्धोपहिंसनयो (प) इति वनुष्यति-निष २/१०
 मै श-च-जै काकृ- चान्द्र पारायणम्—क्षी । =कुध्यतिकर्मा ।
 कात शा × क्षी-हे । √तन् (तनु) १०/ श्रद्धा-
 (सा √चन्) श्रद्धोपहिंसनयो—अत्र पकरणया (प) ।
 क्वचित् पठ्यते—सा ।
 उपहतौ श्रद्धाघाते श्रद्धोपकारयो
 —वो ।

यो क्रि, प्रयोज विजये—ह्वि ।

ग—गाथो घृतस्य मातरोऽभू स वानयन्तु (तुल -अ वे प्राति ४, ९३)-अ वे
 ६, ९, ३ ।

+√वर (वर) १०/२९८	ईप्सायाम् (प)	√वृ (वृञ्) ५/ वरणे
श×	क्षी मै-सा-च जै काकृ	(उ) ।
	कात शा हे ।	√वृ (वृङ्) ९/ सभक्तौ
	ईसे—वो ।	(आ) ।
√वृ-यौ क्रि , प्रयो -वरणे—ह्वि ।		√वृ (वृञ्) १०/ आवरणे
		(उ) ।

ग—वरय-अन्नपूर्णे १,१०, सार २७७ २३ । वरयेत्-इतिहासो १९ १७ ।

+√वर्ण (वर्ण) १०/१७	वर्णने (प)	पूर्ववत् ।
च-जै-काकृ-कात	क्षी सा ।	वर्ण (त्रियते इति √वृ+
शा×,श	प्रेरणे—मै-सा ।	उणा ३/१० इति न स च
	हे ?	नित् ।)
	वर्णे—वो ।	वर्णे वृणोते -निरु २,३,३ ।

वर्णं गृह्णाति—वर्णयतीति व्युत्पत्त्यन्तरम्—मै १०/१७ ।

ग—वर्णम्-ऋ १,८६,५, १०,१०४,४ । वर्णयन्ति-त्रिपाद्विभूतिमहानारायणो ६,१, सूर्यतापिन्यु १,७ ।

घ—वण्णोति-जातक १,२,२२२ ।

ङ—√वण्ण (सक)=(१) वर्णने, (२) प्रशंसने, (३) कृष्णादौ रङ्गे ।
ऋण्णामो-पि ४९० ।

ञ—√वन्न (सक)=(१) वर्णने, (२) प्रशंसने, (३) कृष्णादौ रङ्गे
वन्नेहि-कुमा , उव ।

छ—√वनना (< वर्णनम् = चित्रणादौ)=(१) सामग्रीप्रस्तुतौ, (२)
रचनायाम् ।

छ—√वरनना * । (< वर्णनम्)=वर्णने ।

+√वर्ण (वर्ण) १०/३८४	वर्णक्रियाविस्तारगुण-	
श च×(जै शा-	वचनेषु (प)	
√वर्ण)	क्षी मै सा जै-काकृ-	पूर्ववत् ।
	कात शा हे ।	

पूर्वस्माद् धातोरभिन्नोऽयम् ।

ग—यथा हि भारता वर्णेर्वर्णयन्त्यात्मनस्तनुम्-इन्द्रिशे स्मृशे ४७९६ (याज्ञ) ।

घ—वण्णोति-जातक १,५९,८४ ।

+√वर्ध् (वर्ध) १०/११४	उेदनपूरणयो. (प)	√वृध (वृधु) १/ वृद्धौ
च×,श (काकृ-√वृध्)	क्षी मै सा-कात-हे ।	(आ) ।
	पूरणे उेदने च—	√उड् १/१६१ रनने (प)
	जै शा ।	काकृ ।
	काकृ ?	

ग—इमा हि त्वामूर्जो वर्धयन्ति-ऋट् २,११,१ । वर्द्धकि (वर्धयति=छिनत्तीति)
=त्वष्टा—वा रा १,१३,७ । प्राड् नाभियर्धनात्-मनु २,२९=नाभिछेत्नात् प्राक्-
(मन्वर्थ) ।

घ—बद्धेति=उेदने । जातक ६,५२७ ।

छ—√बढाना=उेदने, निर्वापणे (दीपपण्यादीनाम्) ।

ज—√बढाना=पुष्टौ ।

+√वह् (वह) १०/२३२	भाषार्थ (प)
च काकृ×	मै-सा जै कात ।
(क्षी श-शा √वह्)	भासार्थ—क्षी शा हे ।
	वपे दीप्तौ—वो ।

ग—यथा वर्हाणि चित्राणि विभर्ति भुजगाशन—मभार १०,१२०,४ [ब-
(ब) ह्यति=दीप्यत इति ब (ब) ह्यम्] ।

+√बल्क् (बल्क) १०/३५	परिभाषणे (प)	√श्वल्क् (श्वल्क) १०/
श	क्षी मै सा ।	परिभाषणे (प) ।
	भाषणे—च जै-काकृ-	√बल् (बल्) १/ सवरणे
	कात शा-हे-जो ।	(आ) ।
		√बल्ग (बल्ग) १/ गत्यर्थ
		(प) ।

ग—[तस्य (यो) बल्क परापतत्-तैत्रा १,४,७,६] ।

ज—[बकला (<बल्कलम्)=बल्कलम्]

+√बल्यूल् (बल्यूल्) १०/३२८	लवनपवनयो* (प)	<√पल्यूल् (पल्यूल्) लवन
मै-सा श-च जै-काकृ कात-	इति दौर्गा*—क्षी ।	पवनयो (प) ।
शा×	क्षी हे ।	√पल्युल् (पल्युल्) १०
	लवनपतनयोरिति	लूनियूल् (प) वो ।

दुर्ग —क्षी ।

पत्यूलार्थे (=लूनि

पूयो)—वो ।

√वत्युल (वत्युल) १०/
पत्युलार्थे (प) वो ।

√पू (पूञ्) ९/ पवने
(उ) ।

√पल १०/२१३ पवने
(प) काकृ ।

√पल १०/२१३ पवने (प) काकृ, +√पू (पूञ्) ९/ पवने (उ)
>√पत्यूल (ल) >√पत्यूल—इति लक्ष्यते विकास ।

+√बल्ह् (बल्ह्) १०/२३३

च×,श (क्षी काकृ शा

√बल्ह्)

भाषार्थ (प)

मै सा जै काकृ कात ।

भासार्थ —क्षी-शा हे ।

त्रिपि—वो ।

√वर्ह् (वर्ह) १०/२३०

भाषार्थ (प) मै ।

+√वस् (वस) १०/२०४

च×,श

स्नेहच्छेदापहरणेषु (प)

क्षी सा जै ।

स्नेहच्छेदावहरणे—काकृ ।

स्नेहच्छेदावहरणेषु—

कात शा हे ।

स्नेहच्छेदापहरणेषु—मै ।

अवहरणे च—मै ।

ववे स्नेहच्छिदोश्च—वो ।

√वस् (वस) १/
निवासे (प) ।

√वस् (वस) २/
आच्छादने (आ) ।

√वस् (वस) ४/
स्तम्भे (प) ।

ग—कामतस्तु प्रवासनम्—मनु ९,२४० =वध (मन्वर्थ) ।

+√वस (वस) १०/३८५

क्षी-श च जै काकृ कात

शा×

निवासे (प)

मै-सा हे ।

वासे—वो ।

√वास (वास) १०/
उपसेवायाम् (प) ।

ग—[ब्राह्मण मे पिता पूर्वं वासयामास -मभार ३,१२६१] ।

+√वा (वा) १०/३२९

मै-सा श च-जै काकृ-

शा×

गतिमुत्पसेवनयो (प)

क्षी ।

गतौ—कात हे ।

सुप्राप्तिगतिसेवासु—वो ।

>√वात (वात) गतिमुख-

सेवनयो (प)

इत्येके—क्षी ।

यौ क्रि, प्रयो वाते—हि ।

ग—ग्रापयति-ह्वि । मया नावाप्तम् ।

+√वात् (वात) १०/३२९ गतिमुखसेवनयो* (प) <√वा गतिमुखसेवनयो
 श च कात् × इत्येके—क्षी । (प) ।
 (जै-√वात्) क्षी-काकृ शा हे । √वा २/ गतिगन्धनयो
 (काकृ—'०सेवनयो' — (प) ।
 त्रुटि) ।
 मुखसेवनयो—मै-सा ।
 गतिसेवयो सुप्ते (च)
 —वो ।

ग—वातयति व्यजनेन पति पतिव्रता-सैण्टपीटर्म । वातयन्त्रविमानक०-
 कथासरि ४३,४४ ।

+√वास (वास) १०/३३१ उपसेवायाम् (प) √वस् (वस) १/ निवासे
 श × क्षी-मै सा च-जै काकृ- (प) ।
 कात् शा हे-वो । √वस् (वस) २/ आच्छादने
 गतिमुखसेवनयो—जै । (आ) ।
 √वस् (वस) १०/२०४
 स्नेहच्छेदापहरणेषु (प) ।
 विवासति—निघ ३/५ =
 परिचरणकर्मा ।

उपसेवा तु = गुणान्तराधानम्—दुर्गादास ।

ग—वासयति-सार २२२ १५ । (अनिल) वासयत्यभितो भूमिम्-दे
 भा ८, ६, ३ । वासितम्-१ योत ३४ । आवासयन्त-वा रा २, १०३, १४ = सुरभी-
 कुर्वन्त (तिल) ।

घ—वासेति-विनय १, २११ = सुरभीकरणे ।

च—√वास (सक) = (१) सकारे, (२) सुरभीकरणे, (३) निवासे
 वासइ-भवि ।

छ—√वसाना ि }
 छ—√वसानौ ि } = सौगन्धये, गन्धे-बु ख ।

+√विच्छ् (विच्छ) १०/२४२ भासार्थ (प) √विच्छ् (विच्छ) ६/ गतौ
 च ×, श क्षी शा-हे । (प) ।

भाषार्थ —मै सा-जै

काकृ कात ।

त्विषि—वो ।

ड—[√विच्छाय (सक)=निस्तेजस्त्वे । विच्छाएइ-गडड । (नामधातुरयम् । विगता छाया तेजो यस्मात् तत्)]

+√वित्त (वित्त) १०/३७८	समुत्सर्गे (प)	>√व्यय (व्यय) वित्त-
मै-सा-श च जै काकृ-कात	क्षी हे ।	समुत्सर्गे (प) इति
शा ×	त्यागे—वो ।	सभ्या—क्षी ।
		√विद् (विद्) ६/
		लाभे+क्ते ।

समुत्सर्ग = त्याग —क्षी ।

ग—वित्ते रमस्व-ऋ १०,३४,१३ । वित्तैषणा-शत्रा १४,६,४,१ ।

+√विद् (विद्) १०/१७६	चेतनाख्यानविवा-	√विद् (विद्) २/ ज्ञाने
श, (जै-√विप् [विषै])	देषु (आ)	(प) ।
मुद्रणदोष । 'विदै' इति	क्षी ।	√विद् (विद्) ४/ सत्ता-
स्यात् ।	वेदनाख्यानविवा	याम् (आ) ।
	देषु—मै ।	√विद् (विद्) ७/ विचारणे
	चेतनाख्याननिवासे-	(आ) ।
	षु—सा कात-	वेदयन्ते-निरु ५,२,६ ।
	शा-हे ।	
	वेदनायाम्—च ।	
	जै ?	
	वेतनाख्याननिवास	
	नेषु —काकृ ।	
	'चेतनाख्यान' इति	
	भाव्यम् ।	

यौ क्रि, प्रयोज ज्ञाने—हि ।

ग—आचार्याय वेदयति-आश्रु श्रौ ८,१४,३ । वेदयन्ति ते-वा रा १,७६, १४ । तस्य त्व वेदयस्व ह-मभार १४,१८,३५, काले वेदयते सदा-२,१७५ । वेदये- वा रा २,६४,७३ ।

घ—वेदेति-सुत्तनिपात २११ ।

ड—√वेअ (सक) = (१) अनुभवे, भोगे, (२) ज्ञान । वेअइ, वेएइ-सम्यक्त्वो १ ।

+√विप् (विप) १०/१३८ क्षेपे (प)
मै सा श-च जै काकृ- क्षी वो ।
कात शा हे ।

√विप् १/ यो क्रि—कम्पने—ह्वि ।

√टिप् (टिप) १०/१२८
क्षेपे (प) ।

√डिप् (डिप) १०/ क्षेपे
(प) ।

√तिप् (तिप) १०/ क्षेपे
(प) ।

√वेप् (वेपृ) १०/ कम्पने
(आ) ।

ग—वेना अवीविपन्-ऋ ९,७३,२, चक्र न वृत् व्यतीरवीविपत्—ऋ
१,१५५,६, विप विधन्त-३,३,१ ।

+√विल् (विल) १०/७१ क्षेपे (प)
क्षी-मै-च-जै-कात-शा- सा काकृ ।
हे-वो ×, श

√वी २/ गतिव्याप्तिप्रजनकान्त्यसन-
रादनेषु (प) ।

√विल् (विल) ६/ सवरणे (प) ।

√वेल् (वेल्) १/ चलने (आ) ।

+√विष्क् (विष्क) १०/१५१ हिंसायाम् (आ)
क्षी-मै-श-च-जै काकृ कात- सा ।
शा-हे वो ×

< > √किष्क् (किष्क)
१०/१५४ हिंसायाम्
(आ) ।

√हिष्क् (हिष्क) १०/
हिंसायाम् (आ)
इति दुर्ग-क्षी ।

√हिक् १०/११९b हिंसा-
याम् (आ) काकृ ।

कचित् कोशे 'हिष्क' इति पठ्यते-सा ।

√विष्क (विष्क) १०/३८३ दर्शने (प)
क्षी-श च-जै-काकृ कात-शा मै सा ।
हे-वो ×

वि+√लक्ष् (लक्ष्) १०/ दर्श
नाङ्कनयो. (आ)-

विलक्ष् > विलष्क् >
(ललोपे) > √विष्क् ।

√न्लेक् (न्लेक) १०/
दर्शने (आ) क्षी ।

√विष्क् (विष्क) १०/१५१

हिंसायाम् (आ) सा ।

वि+√ईक्ष् १/ दर्शने (आ)=

√वीक्ष् > √वीष्क् >

√विष्क् इति वागीश ।

+√वीज (वीज) १०/६४ (प)

१०/(१/१७९) क्षी×, हे ?

मै सा श-च जै काकृ-
कात शा×

व्यजने—वो ।

√विज् (विज) १/२१४ गतौ

(प) इत्येके—क्षी ।

त्रि+√ईज् १/ गतिकृत्सनयो
(आ)=√वीज् ।

वि+√अज् १/ गतिक्षेपणयो (प)

=√व्यज्, व्यजनम्

वीजेलौ किकादवीजयत्—क्षी ।

ग—तेपु वेदमस्ववीजयत्—वा रा ५,५०,८, राघव पर्यवीजयत्—५,४५,९ ।
पश्चाभ्यामभ्यवीजयत्—मभार १२,६३४७, जलेनात्यर्थशीतेन वीजन्त पुण्यगन्धिना
७,३०७ । (त) वीजन्ति बालव्यजनै—हरिवश १३०९२ ।

ङ—√वीज (सक)=व्यजने । वीजइ, वीजेमि—मै ६६ ।

ङ—√वीअ (सक)=व्यजने । वीअअति—अभि ८९ । वीयति—
सुर १,९६ ।

च—√विज्ज (सक)=व्यजने । कर्म—विजिज्जइ—भवि ।

छ—विजना (< व्यजनम् ?)=व्यजनम्—बु १५ ।

√वीड् १०/ दाढ्ये (प)

अपाणिनीय

यद् वीळयासि वीळु तत्—ऋ ८,४५,६ । वीळयतिश्च व्रीळयतिश्च सस्तम्भ-
कर्माणौ पूर्वेण सप्रयुज्येते—निरु ५,१६,१ ।

+√वीर (वीर) १०/३४७ विक्रान्तौ (आ)

च×,श

क्षी—मै सा—जै काकृ-

कात शा—हे ।

शोर्ये—वो ।

√वीड् (वीड) दाढ्ये—

ऋ ८,४५,६ ।

√अज् + उणा १/१३

रकि, अजेवीभाव ।

वि+√ईर् १०/ विशेषेण

ईरयति दूरीकरोति

शत्रून् =√वीर ।

√वी २/ गतिव्याप्ति
प्रजनकान्त्यसनरया-
दनेषु (प) ।

ग—इन्द्रमनु वीरयध्वम्-ऋ १०,१०३,६ । वीरयस्व-ऐत्रा ३,२०, तैत्रा २,७,८,१ । वीरै स्याम सधमाद'-ऋ ५,२०,४=पुत्रै । वीरहीना तथा स्त्रियम्-मार्क पु ३५,३१=पतिपुत्रहीनाम् ।

छ—वीर, बीरो=पुत्र । “सो जा, मोरे वीर । वीर की बालैयों लेजै गगा जी के तीर” बु र ल लोकगीतम् ।

+√बुक् (बुक्) १०/१७०	भाषणे (प) मै ।	√बुक् (बुक्) १/ भपणे
च×(क्षी-सा-श-काकृ	क्षी मै-सा जै काकृ-	(प) ।
कात-शा हे वो-√बुक्)	कात शा-हे ।	√बुक् १/४६० a चलने
	भर्त्सने—जै ।	(आ) काकृ ।
	श्चादिशब्दे—वो ।	

छ—√भौकना ।

+√वृ (वृञ्) १०/२६४	आवरणे (उ)	√वृ (वृञ्) ५/ वरणे (उ) ।
च×,श	क्षी-मै सा काकृ-	√वृ (वृञ्) ९/ वरणे (उ) ।
	कात हे ।	
	जै ?	
	वृतौ—वो ।	

यौ क्रि, प्रयोज वृतौ—हि ।

ग—वारयते-तात्रा ९,६,११, तैत्रा १,८,२,५ । वरन्ते-ऐत्रा ४,२०, जैत्रा १८० ।

घ—वारेति-पेतवत्थु २,७ ।

ङ—√वार (सक)=रोषे, निषेधे । वारेइ-उच, महा ।

छ—√वारना (<वारणम्)=सत्यपि प्रसङ्गे कस्या अपि वार्ताया अनुदीरणे, वारणे, (२) त्यागे, (३) रक्षायाम्, (४) क्षेत्रेभ्यो मूषिकादीनामपसारणे ।

छ—√वारना=निषेधे ।

+√वृह् (वृहि) १०/२३१	भाषार्थ (प)	√वृह् (वृहि) १/ शब्दे, च=
च×(क्षी श-काकृ-	मै-सा-जै-काकृ कात ।	वृद्धौ (प) ।
शा हे-√वृह्)	भासार्थ—क्षी-	√वृह् (वृहिर्) १/ शब्दे च (प)
	शा-हे ।	इति दुर्ग—क्षी ।
	त्वषि—वो ।	

+√वृज् (वृजी) १०/२६३ वर्जने (प) आवृषाद्वा √वृज् (वृजी) २/ वर्जने (आ) ।
 श क्षी मै-सा च-जै √वृज् (वृजी) ७/ वर्जने (प) ।
 काकृ कात शा हे । √वृञ् (वृजि) २/ वर्जने (आ) ।
 त्यागे—बो ।

यौ क्रि, प्रयोज वेष्टने—ह्वि ।

ग—वर्जयति—छान्दोग्यो २, २०, १, ऋ प्राते ६, १०, १५, ८, लाट्या
 श्रौ ३, ३, २५ । वर्जयसि—वा रा २, १००, ६७ । यत्र वर्जयते राजा—मनु ९, २४६,
 वर्जयेत् २, १७७ ।

ङ—√वज्ज (सक) = त्यागे—काल, महा, पचा १२, ६ ।

+√वृत् (वृतु) १०/२५२ भासार्थ (प) √वृत् (वृतु) १/ वर्तने (आ) ।
 च×, श क्षी-शा-हे । √वृत् (वृतु) ४/ वरणे (आ) ।
 भाषार्थ —मै-सा √वृध् (वृधु) १/ वृद्धौ (आ) ।
 जै-काकृ-कात ।
 दीप्तौ—बो ।

ग—[वर्तयत दिवो वधम्—ऋ ७, १०४, ४ ।]

+√वृध् (वृधु) १०/२५३ भासार्थ (प) √वृध् (वृधु) १/ वृद्धौ (आ) ।
 च-जै×, श(काकृ—
 √वृध) क्षी शा हे । √वर्ध् (वर्ध) १०/ छेदन
 भाषार्थ —मै-सा पूरणयो (प) ।
 काकृ-कात ।
 दीप्तौ—बो ।

+√वृष् (वृष) १०/१७२ शक्तिबन्धने (आ) √वृष् (वृषु) १/ सेचने (प) ।
 मै श च-काकृ कात-
 बो× क्षी सा जै शा । √धृष् (धृष) १०/ सामर्थ्य-
 'शक्तिसम्बन्धे' इति धारणार्थ (आ) इत्येके—
 मैत्रेय —सा । क्षी ।
 वृषायमाण —तैत्रा २, ५, ४, २ ।
 अवृषायिषत्—मन्त्रा २, ३, ७ ।

शक्तिबन्धनम् = प्रजननसामर्थ्यम्—क्षी ।

√वृप (वृषु) १०/१६३ शक्तिसम्बन्धे (आ)
 मै कात ।
 शक्तिबन्धे—हे ।
 प्रजनैश्ये—बो ।

यौ क्रि, प्रयो वर्षणे—ह्वि ।

ग—यूय वृष्टि वर्षयथ—ऋ ५,५५,५ ।

+√बेल (बेल) १०/३२७ कालोपदेशे (प)
 श च× क्षी मै सा जै काकृ
 कात-शा ।
 हे ?
 कालार्थे—वो ।

ग—सवत्सरबेलायाम्-शत्रा ७,४,२,३८ । ऋरबेल'-त्रा ग २,५९,३०-
 बेला = मर्यादा (तिल) ।

+√व्यप (व्यप) १०/९४ व्यये (प) इति <√व्यय् (व्यय) क्षये (प) ।
 मै-श-जै-काकृ कात- कौशिक.—क्षी । वि+अपेत्युपसर्गौ =
 शा हे× क्षये—सा जो । √व्यप् ।
 (कूट) दाहे—च ।

+√व्यय् (व्यय) १०/९४ क्षये (प) ऋ+√इ (इण्) २/ गतौ (प)
 मै-श-च× क्षी सा-जै काकृ =√व्यय् ।
 कात शा-हे ऋ+√अय् (अय) १/ गतौ(आ)
 जुदि—वो । =√व्यय् ।
 √व्यय् (व्यय) १/ गतौ(प)।
 √व्यय (व्यय) १०/वित्तस
 मुत्सर्गे (प) ।

√व्यय (व्यय) १०/३७७ गतो (प) पूर्ववत् ।
 क्षी-हे ।
 गतौ त्यागे—वो ।

उत्तरधातोरभिन्नेय प्रकृतिरिति शेषस्ततोऽवगन्तव्य ।

+√व्यय (व्यय) १०/३७७ वित्तसमुत्सर्गे (प) पूर्ववत् ।
 च×,श इति सभ्या'—क्षी ।
 क्षी-मै सा-जै-काकृ-
 कात शा हे ।
 समुत्सर्गे—हे ।
 गतौ त्यागे—वो ।
 व्यये—हि ।

ग—पृष्ठोऽपव्ययमानस्तु—मनु ८,६०=अपह्वान (मन्वर्थ), ह्रत्वाऽ-
पव्ययते च यत्-८,३३०=अपह्वते (मन्वर्थ) ।

+√व्युन्द् (व्युदि) १०/९४	व्यये (प) इति	<√व्यय् (व्यय)
मै-सा श-च-जै-काकृ कात	नन्दी—क्षी ।	क्षये (प) ।
शा हे वो ×		वि+√उन्द् (उन्दी) ७/ ह्रेदने (प) ।

ग—व्युन्दन०—वा स २,२ (ह्रेदने) ।

+√व्रज् (व्रज) १०/८०	मार्गसस्कारगत्यो (प) इति	<√वज् (वज) मार्ग
च काकृ-कात शा ×, श	चन्द्र —क्षी ।	सस्कारगत्यो (प) ।
	क्षी-सा ।	
	मार्गसस्कारयो, गतौ च—मै ।	
	मार्गणसस्कारयो —जै ।	
	मार्गणसस्कारगत्यो —हे ।	
	गतौ सस्कृतौ च—वो ।	
यौ क्रि, प्रयो	ह्वि ।	

ग—राम प्रात्राजयत् समा —रघु १२,६=प्रावासयत् (सजी) ।

+√व्रण (व्रण) १०/३८३	गात्रविचूर्णने (प)	√व्रण् (व्रण) १/ शब्दार्थ
च ×, श	क्षी मै सा जै काकृ	(प) ।
	कात शा-हे ।	√वृण् १/२०८d क्रिमिभक्षणे
	अङ्गचूर्णे—वो ।	(प) काकृ ।
		व्रन्दी व्रन्दतेर्मुदुभावकर्मण—
		निरु ५,१६,१ ।

क—उर्ण् = विदारणे । बोहे व्रन्, रसन्-वॉरॉन् = छिद्रम्-वा पाँकनी ।

ग—साकृतनिर्णित०—कथासरि ३८,२८ । व्रणयति (अधरम्)—इन्दिशे
स्पृशे २९९० ।

+√शट् (शट) १०/१६०	श्लाघायाम् (आ) इति	<√शठ (शठ) श्लाघा-
मै-सा श-च-जै-काकृ-	नन्दी—क्षी ।	याम् (आ) ।
कात शा ×	क्षी हे ।	√शल्ल (शल्ल) १०/१६०
	श्लाघे—वो ।	श्लाघायाम् (आ)
		इति कौशिक —क्षी ।

		<p>√शल्भ् शल्भ १/ कथने (आ) ।</p> <p>√शाड् (शाड्) १/ श्लाघायाम् (आ) ।</p>
<p>+√शठ् (शठ) १०/२७ च जै शा×,श</p>	<p>असस्कारगत्यो (प) क्षी-सा । सस्कारगत्यो—मै- काकृ कात-हे । आलस्ये गत्यसस्कृत सस्कृते—वो ।</p>	<p>√सठ (सठ) श्वठार्थे= [गत्यसस्कृत-सस्कृते] (प) वो । √शट् (शठ) १/ कैतवे (प) ।</p>
<p>+√शट् (शठ) १०/१०४ मै सा श च काकृ कात शा-हे×</p>	<p>आलस्ये (प) इत्येके— क्षी । क्षी वो ।</p>	<p><√शुट् (शुठ) आलस्ये (प) ।</p>
<p>+√शट् (शठ) १०/१६० च×,श</p>	<p>श्लाघायाम् (आ) क्षी मै सा-जै, काकृ (प),-कात-शा हे वो ।</p>	<p>>√शट् (शठ) श्लाघायाम् (आ) इति नन्दी—क्षी ।</p>
<p>+√शठ (शठ) १०/३०० श×</p>	<p>असम्यगाभाषणे (प) क्षी । सम्यगाभाषणे—मै-च- काकृ कात । सम्यगवभाषणे— सा-जै-शा । सम्यग्भाषणे—हे । दुर्वाचि—वो ।</p>	<p>द्रष्ट √शट् (शठ) १०/१६० श्लाघायाम् (आ) ।</p>

“सम्यगाभाषणे = सम्यग्वचनक्रियायाम् इति क्षीरस्वामी”—पुरुषकार
(६९ पृ) ।

<p>+√शब्द् (शब्द) १०/१८२ च×,श</p>	<p>उपसर्गादाविष्कारे (प) क्षी-मै-सा-काकृ-कात-शा । शब्दक्रियायाम्—मै । आविष्करणे—जै ।</p>	<p>पिन्दना-ऋट् ६,४६,६, शौ २०,८,२ । अव्यक्त श-दायमाने, रक्षोभेदे- वाचस्पत्यकोशः । अपि</p>
---------------------------------------	--	--

भाषाविष्कारयो—हे । +शब्द (पृषोदरादीनि)
 आविष्कृतौ—वो । =√पिब्द्, पिब्दना ।
 शब्दकृतौ—वो (निरूप- शब्द्यते—निरु १,
 सर्ग) । १८,१ ।
 भाषणेऽपि शब्दविशेषेऽ-
 स्य वृत्तिं स्मरन्ति—मै ।

ग—अहरमिशब्दयन्त—आश्व श्रौ ६,१०,२३ । पञ्चरात्रानुशब्दित—मभार
 १२,१२९७६ । नामग्राहमशब्दयत्—कथासरि ११०,२४ ।

+√शम् (शम) १०/१,४ आलोचने (आ) √शम् (शम) १/८०३
 च×, (जै √सम्) क्षी मै सा जै काक् अदर्शने—मित् ।
 कात् शा हे ।
 आलोचे—वो (उ) ।
 यौ क्रि, प्रयो ह्वि ।

ग—निशामयत—वा ग ६,२१,२, निशाम्य—१,६९,१७=दृष्ट्वा (तिल),
 निशाम्य—२,१०,४=ज्ञात्वा (तिल) । चित्रमद्य निशामय—मभार ४,१९६८ ।

+√शम्ब् (शम्ब) १०/२१ सम्बन्धे (प) चन्द्र <√साम्ब् (साम्ब) सम्बन्धे
 श-च-जै-काक् कात्- आह—क्षी । (प) ।
 शा वो× क्षी मै-हे । शम्ब इति वज्रनाम,
 सम्बन्धने—सा । शमयतेर्वां श्रातयतेर्वां-
 निरु ५,२४,२ ।

ग—[शम्बर पर्वतेषु क्षियन्तम्—ऋ २,१२,११, शम्ब—१०,४२,७] शम्बूक नाम
 नामत.—वा रा ७,७६,३ ।

+√शार (शर) १०/३१५ दौर्बल्ये (प) इति <√शार (शार) दौर्बल्ये
 मै-सा श च जै काक् नन्दी—क्षी । (प) ।
 कात् शा वो× क्षी-हे । √शृ (शृब्) ९/ हिसायाम्
 (उ) ।
 शर शृणाते—निरु
 ५,४,५ ।

ग—[मा युग विशारि—ऋ ३,५३,१७० । शर०—ऋ १,१९१,३ । अग्निहोत्र
 शरशगयत्—आश्व श्रौ ३,११,१९ । शरस्तम्बाच्च गौतम—मभार १,१३८,१५ ।

+√शल (शल) १०/१६० श्लाघायाम् (आ) इति <√शठ (शठ) श्लाघा-
मै सा श च जै-काक्- कौशिक —क्षी । याम् (आ) ।
कात शा × क्षी-हे । द्रष्ट √शाड् (शाड्) १/
श्लाघे—वो । श्लाघायाम् (आ) ।

+√शार (शार) १०/२१५ दौर्बल्ये (प) { >√शग् (शग्) दौर्बल्ये (प)
मै-सा-श च जै काक् × क्षी कात शा- इति नन्दी—क्षी ।
हे वो । >√सार (सार) दौर्बल्ये (प)
इति दुर्ग—क्षी ।
√शृ (शृब्) ९/ हिंसायाम् (उ) ।

१ ग—विशारि—ऋट् ३,५३,१७ ।

+√शिप् (शिप) १०/२६७ असर्वोपयोगे (प) √शिप् (शिष) १/ हिंसार्थ
श-च × क्षी मै सा जै-काक् (प) ।
कात शा ह-वो । √शिप् (शिण्ट) १/
विपूर्व - अतिशये—क्षी-मै- विशेषणे (प) ।
च × सा जै काक् कात शा हे ।
अतिशायने—वो ।

असर्वोपयोग* = अनुपयुक्तत्वम्—क्षी ।

असर्वोपयोग. = परिशेषीकरणम्—दुर्गादास ।

ग—दत्तशेषं न शेषयेत्—मभार १३,४०० । न शेषयेता युधि शत्रुसेनाम्-
३,१४७६० ।

+√शीक् (शीक) १०/२५५ भाषार्थ (प) स्वामिकाश्रयपा
क्षी-मै-श-च-जै काक्- नुसारेण—सा ।
कात-शा-हे वो ×

+√शीक् (शीक) १०/२७६ आमर्षणे (प) आवृषाद्वा √शीक् (शीक) १/
श-च × (काक्-√सीक्) क्षी-मै-सा जै कात शा हे । सेचने (आ) ।
काक् ? √चीरु (चीक)
सेके आमर्षे च—वो । १० २०७ आमर्षणे
(प) मं ।
√शक् (शक) ४/
विभाषितो मर्षणे
(आ) ।

ग—शीकित०-तै ७,५,११,२ । शीकाय-तैप्राति ३,२ । शीकायन्त्-वा स २२,२६=सेचने ।

+√शील (शील) १०/३२५ उपधारणे (प)
श× क्षी मै सा-च जै काकृ कात-
शा-हे ।
अभ्यासेऽतिशायने-वो ।

उपधारणम्=अभ्यास —क्षी ।

उपधारणम्=परिचय इत्येके—क्षी ।

ग—शीलयेदुत्तरेण वा-आपस्त १,३०,७ । यतस्व पुण्यशीलने-मभार १२,३२१,
४३=अभ्यसने । नैकमेवातिशीलयेत्-सुश्रु २,२१२,१७ ।

ङ—√सील (सक)=(१) अभ्यासे, (२) पालने-हित १९ ।

+√शुक् (शुक्) १०/८४ अतिसर्जने ><√शुल्क् (शुल्क) १०/८१
क्षी मै श च जै कात (प) सा । सर्जने (प) ।
शा हे वो× सर्जने—काकृ । लकारककारयोर्वर्णविपर्यय
इति वागीश ।

+√शुट् (शुट) १०/१०४ आलस्ये (प)
च×,श क्षी मै सा-जै काकृ
कात शा-हे-वो ।

+√शुण्ट् (शुण्टि) १०/१०५ शोषणे (प) √शुण्ड् १/१८३ m हिसा
च×,श क्षी-मै सा जै काकृ गत्यो (प) ।
कात-हे-वो ।

ग—द्रष्ट √शुण्ट् (शुण्टि) १/३४१ शोषणे (प) ।

+√शुन्ध् (शुन्ध) १०/२८० शोचकरणे (प) √सुन्द् शोभे-सौ धा -
श-च× आधृषाद्वा । वो ।
क्षी शा ।
शौचकर्मणि—
मै (ड), सा ।
शुद्धौ—जै कात
शा हे (आ),-
काकृ वो ।

यौ क्रि, प्रयोज हि ।

ग—शुन्धयति-वा स ४,२ ।

+√शुल्क् (शुल्क) १०/८१	सर्जने (प)	>√शुल्ब (शुल्ब) असर्जने
मै-श-च कात शा हे ×	क्षी काकृ ।	(प) इत्येके—क्षी ।
(काकृ—√शुक्ल)	अतिरुपर्शने—सा ।	√शुल्क् १०/३३ भापणे
	जै ?	(प) काकृ ।
	सर्जने वर्जने भापे—वो ।	√श्रल्क् (श्रल्क) १०/
		परिभापणे (प) ।
		√वल्क (वल्क) १०/
		परिभापणे (प) ।

ग—शुल्काय देयाम्-ऋ ८,१,५, ७,८०,६ । धनु शुल्कावाप्तम्-मभार १,७०८८ । गृहीयाच्छुल्कमण्वपि-मनु ३,५१ ।

+√शुल्ब् (शुल्ब) १०/७६	माने (प)	>√शूर्प् (शूर्प) माने (प)
मै-श-च-काकृ ×	क्षी सा जै-कात ।	इति चन्द्र —क्षी ।
(जै कात√शुल्ब्)	सर्जने—कात शा ।	
	माने सर्जने च—हे ।	
	माने सर्गे—वो ।	

ग—शुल्ब०-आपस्त (कात्या श्रौ) १,३,१४ । शुल्बसूत्रनामको ग्रंथ ।

+√शुल्ब् (शुल्ब) १०/८१	असर्जने (प)	<√शुल्क (शुल्क) सर्जने
	इत्येके—क्षी ।	(प) ।

१०/७६ धातोरभिन्नोऽयम् । अर्थभेदात् क्षीरस्वामिनाऽन्यत्र सख्यात इति सर्वेषां वैयाकरणानामर्थादयस्तत एवावसेया ।

+√शूर् (शूर्) १०/३४६	विक्रान्तौ (आ)	√शूर् (शूर्) ४/ हिमायाम्
च ×, श	क्षी-मै सा-जै काकृ	(आ) ।
	कात शा ह ।	√शु १/ गतो (प) + उणा
	विक्रमे—वो ।	२/२५ कन् दीर्घश्चेति शूर्
		(शवति वीर्यं प्राप्नो-
		तीति) । शूर् शवतेर्गति-
		कर्मण —निरु ४,१३,१ ।

ग—शविष्ठ न आ भर शूर् शव -ऋ ६,१९,६, इमे नरा वृत्रहत्वेषु शूर्- ७,१,१० । शूर्गाश्च वृत्तवित्याश्च-मभार १,१०९,४ ।

+√शूर्प् (शूर्प्) १०/७६ च×,श (काकृ√सूर्प्)	माने (प) इति चन्द्र —क्षी । क्षी-मै सा जै-काकृ- कात-शा हे यो ।	<√शुल्ब् (शुल्ब्) माने (प) । √शृ (शञ्च) ९/ हिसा- याम् (उ)+उणा ३/७६ इति प, चकारान् स च कित् ।
---	---	---

ग—शूर्प०-तैत्रा १,६,५,४, शत्रा १,१,१,०० । सशूर्पपिटका-मभार ५,
५०४९। विस्तृत्य सूर्पवहोपान् गुणान् गृह्णन्ति साधव-इन्दिशे स्पृशे ०८७८ ।

+√शृध् (शृध) १०/००० च जै वो×, श	अप्रसहने (प) शी हे । 'प्रसहने=अभिभवे' इत्येके—क्षी प्रसहने—क्षी मै सा शा-हे । प्रहसने—काकृ-शा । १/ यौ क्रि , प्रयो औद्धत्ये—ह्वि ।	√शृव् (शृध) १/ शब्द कुत्सायाम् (आ) । √शृव् (शृध) १/ उन्दे (उ) । √धृष् (धृष) १०/ अप्र सहने (प) । वर्ण विपर्ययेण—√शृध् प्रहसने—काकृ कात ।
--------------------------------------	---	--

प्रहसनम्=विद्रव इति गोविन्दभट्ट -(श क ङ) ।

ग—शर्धयतीति ह्वि ऋग्वेदोदाहरण प्रस्तौति । मया नोपलब्धम् ।

+√श्रण् (श्रण) १०/४० श	दाने (प) क्षी-मै सा-च-जै काकृ कात शा-हे-वो । १/, यौ क्रि , प्रयो ह्वि ।	√सन् (षण्) ८/ दाने (उ) ।
-----------------------------	---	------------------------------

ग—विश्राणय सर्वश -वा रा ०,३२,०९, विश्राणितम्-०,३०,३६=दत्तम्
(तिल) । विश्राणयामास यथा वैश्रवणस्तथा-मभार १३,०८०३ । विश्राण्य-रघु
१४,१५=दत्त्वा-(सजी) ।

+√श्रथ् (श्रथ) १०/१३ च×,श(काकृ√श्रन्थ्) (कात—√श्रन्थ्)	प्रतिहर्षे (प) क्षी कात शा हे । प्रतियत्ने—मै-हे । प्रयत्ने—सा । 'प्रस्थाने' इति मैत्रेयः—सा ।
---	--

‘अतिहर्षे’ इति बहव—

सा । (बा ग प
प्रतिहर्षे पठति तद्
धातुवृत्तौ नास्ति) ।
प्रीतिहर्षे—जै ।
प्रतिहर्षणे—काकृ ।
यत्ने प्रतिहृषि—वो ।

१/, यौ क्रि, प्रयोज

शैथिल्ये—ह्रि ।

√अथ् (अथ) १०/२७३
श च कात् ×

हिसायाम् (प)

आधृषाद्वा

क्षी-जै शा ।

मोक्षणे—मै सा-हे ।

हिसाया बन्धने च—हे ।

बन्धे मोक्षे वधे—वो ।

१/ यौ क्रि, प्रयोज

शैथिल्ये—ह्रि ।

>√अन्थ् (अन्थ) हिंसायाम्
(प) इत्येके—क्षी ।

√अथ् १०/३२८

हिसाया बन्धने च
(प) जै ।

√अथ् १०/२४६ हिंसाया
बन्धने (प) शा ।

ग—अथन्ते-ऋ ५,५९,१ । अनु शिअथ -ऋ ५,३०,२२ । वि शअथे-ऋ ९,७०,२ (अनु सृन्थति-तै ६,१,९,७) ।

+√अथ (अथ) १०/३१७
श-च ×

दौर्बल्ये (प)

क्षी मै-सा-काकृ कात्-

शा हे-वो ।

शैथिल्ये—जै ।

१/, यौ क्रि, प्रयो

ह्रि ।

ग—अथयति (अद्रिम्)-ऋ १०,११२,८, ९,६८,२ । अथयन्ताह सिन्धत -ऋ ५,५४,१० । अथयन्ति-ऐत्रा ६,२४ । शिअयत्-तैत्रा २,५,४,४ ।

+√अन्थ् (अन्थ) १०/२७३ हिंसायाम् (प)
मै-सा-श च जै काकृ-
कात् शा ×

आधृषाद्वा

इत्येके—क्षी

हिसार्थ —हे ।

दर्भे वधे—वो ।

<√अथ् (अथ) हिंसायाम्
(प) ।

+√श्रन्थ् (श्रथ) १०/२८४ स-दर्भे (प) आधृषाद्वा √श्रथ् (श्रथ) १०/२७३
 श-च× क्षी मै सा जै काकृ-
 कात शा हे । हिसायाम् (प) ।
 दर्भे ववे—वो ।

ग—[अनु श्रन्थति—तै ६,१,९,७ ।]

+√श्लिष् (श्लिष) १०/३८ श्लेषणे (प) √श्लिष् (श्लिष) ४/
 च×, श क्षी मै-सा जै काकृ-
 कात-शा-हे । आलिङ्गने (प) ।
 श्लेषे—वो ।
 यौ क्रि, प्रयोज द्वि ।

ग—श्लेषयेत् स्वजघनम्-रतिरह [-किरातार्जु ९,५०-मल्लि टीकायाम् ।]

+√श्वट् (श्वठ) १०/२८ असस्कारगत्यो (प) √शठ् (शठ) १०/२७ अस
 श क्षी-सा । स्कारगत्यो (प) ।
 सस्कारगत्यो —
 मै काकृ कात शा-हे ।
 गतौ—च ।
 गतिसस्कारयो —जै ।
 गत्यसस्कृतसस्कृते—वो ।

+√श्वठ (श्वठ) १०/३०१ असम्यगाभाषणे (प) √शठ (शठ) १०/३००
 क्षी । असम्यगाभाषणे (प) ।
 सम्यगवभाषणे—
 सा-जै-शा ।
 सम्यगाभाषणे—मै च
 जै काकृ-कात ।
 सम्यगभाषणे—हे ।
 दुर्वाचि—वो ।
 'अभाषणे' इति केचित्
 —सा ।

“सम्यगाभाषणे = सम्यग्वचनक्रियायाम् इति क्षीरस्वामी”—पुरुषकार

- +√श्चण्ट् (श्चठि) १०/२८ श च-काक् कात् × असस्कारगत्यो (प) <√श्चट् (श्चठ) अमस्कार गत्यो (प) ।
क्षी-सा ।
सस्कारगत्यो —
मै शा हे ।
गतिसस्कारयो —जै ।
गत्यसस्कृतसस्कृते—वो ।
- +√श्चभ्र् (श्चभ्र) १०/८५ मै श च-जै काक्-कात् शा × गतो, च = कृच्छ्रजीवने <√स्वर्त् (स्वर्त्) गत्याम्, (प) इति दोगर्गा —थी । च = कृच्छ्रजीवने (प) ।
क्षी । √श्चर्त् (श्चर्त्) १०/८५ गत्याम् (प) मै ।
गतौ—हे ।
बिले गतौ तङ्के—वो ।
- ग—परि श्चभ्रेव दुरितानि वृज्याम्—ऋ २,२७५, इज्जा ११,२,३,८ । श्चभ्रम-वा ग ३,४,११ (गी प्रे स) । श्चभ्र०-मार्क पु ५३,२९ = छिद्र० ।
- +√श्चर्त् (श्चर्त्) १०/८५ गत्याम् (प) श्चात्रति—निघ २/४ =
क्षी-च-कात् हे वो ×, श मै-सा काक् । गतिकर्मा ।
गत्याम्, च = √स्वर्त् (स्वर्त्) १०/ गत्याम्,
कृच्छ्रजीवने—शा । च = कृच्छ्रजीवने (प) ।
गमने, च =
कृच्छ्रजीवने—जै ।
- +√श्चल्कृ (श्चल्क) १०/३४ श, (काक्-√शुल्क) परिभाषणे (प) √वल्कृ (वल्क) १०/परि
आधृषाद्वा भाषणे (प) ।
क्षी-मै सा । √शुल्क १०/३३ भाषणे
भाषणे—च जै- (प) काक् ।
काक् कात् शा हे ।
भाषे—वो ।
- +√श्चेत (श्चेत) १०/३८७ श-जै-शा-हे वो × (प) √श्चिन् (श्चिता) १/ वर्णे
क्षी-मै सा-च-काक्- (आ) ।
कात् ×
तेनातिक्रामति ।
तदाचष्टे ।

+√सङ्केत (सङ्केत) १०/३४९ आमन्त्रणे (प) √केत (केत) १०/ आमन्त्रणे
क्षी मै श च जै काकृ-कात सा । (प) ।
शा हे वो ×

ग—शिष्याणा सङ्केतयति—जेड् डी डी एम जी १४ ५७०, १२ । सङ्केतित०
-प्रायश्चित्त २२, b८ ।

ङ—√सकेअ (सम्+√केतय्)=इङ्गिते । सकृ-सकेइय-सम्मत २१८ ।
छ—√सकेतना =सङ्कोचे ।
उ—[√सकेतना (<सकीर्ण-?)=सकटे] ।

+√सङ्ग्राम (सङ्ग्राम) १०/३६६ युद्धे (प) √ग्राम (ग्राम) १०/३५०
श क्षी च, -मै सा जै आमन्त्रणे (प) सा ।
काकृ कात शा सम्+√ग्राम =
(आ), हे वो (उ) । √सङ्ग्राम ।

ङ—√सगाम (सक)=युद्धे । सगामेइ-भग, तदु ११ । वकृ-सगामेमाण-
णाया १, १६—पत्र २२३, निर १, १ ।

+√सट् (सट्) १०/९४ हिसायाम् (प) √सट् १०/ गतौ (प) वो ।
श-जै × क्षी-मै सा-च शा ।
हिंसाबलदाननिकेतनेषु—
काकृ-कात हे ।
निकेतने हिसे बले दाने—
—वो ।

ग—सट्क०—सा द ४२९, ५४२ ।

+√सत्त्र (सत्त्र) १०/३५० सतानक्रियायाम् (आ) √सद् (षट्) १/ विशरण-
श-च × क्षी-मै सा काकृ-कात । गत्यवसादनेषु (प) ।
सदानक्रियायाम्— √सद्+उणा ४/१६६ ।
जै शा-हे ।
सबन्धे संततौ—वो ।

ग—सत्त्र०—ऋट् ७, ३३, १३ । सत्त्र निषेदुऋट् षयो नाधमाना -अ रे १७, १, १४ ।

+√सद् (आङ् षद्) १०/२७९ पत्पर्थे (प) आवृपाद्वा √सद् (पद्ल) १/ विशर
 क्ष-च× क्षी मै-सा-कात् । णगल्यवसादनेषु (प) ।
 गतौ—जै सा-हे-वो ।
 गत्यर्थे—काङ् ।

ग—आसदम्-ऋ ४,९,१, आसदे-५,२६,८, आसादयति-१,३१,१७ । आसाद्
 यामास-वा रा २,३१,१४ । न चाससाद्—हरिवश ४९१९ ।

+√सभाज (सभाज) १०/३३४ प्रीतिदर्शने (प) √भज् (भज) १/ सेवायाम्
 श-च× क्षी । (उ) ।
 प्रीतिदर्शनयो — √भाज् (भाज) १०/ पृथक्कर्मणि
 मै-सा-जै । (प) ।
 प्रीतौ—काङ्- स+√भाज=√सभाज ।
 कात्-शा-हे ।
 सेवने—काङ्-
 कात् शा-हे ।
 सेवनप्रीतिदर्शने
 —वो ।

ग—सभाजयति-वा रा ३,३५,१७ । सभाजयन्ते-मभार ५,१७,१८ । सभा-
 जयसे-मा पु ११०,१३ । सभाजयामास-भा पु १०,४८,३ ।

ङ—√सभाज (सक)=पूजने-शौ, अभि १६० ।

+√सम्ब् (षम्ब) १०/२१ सबन्धे (प) √सम्ब् (षम्ब) १/ सर्पणे (प्र) वो ।
 क्षी-च×,श(कात्— मै-सा-जै-काङ्- √साम्ब् (साम्ब) १०/२१ सबन्धे
 √सङ्ग्) कात्-शा हे-वो । (प) ।
 सबन्धने—सा । √शम्ब् (शम्ब) १०/ सबन्धे (प) ।

√सह् (षह) १०/२६० मर्षणे (प) आवृ- √सह् (षह) १/ मर्षणे (आ) ।
 च×,श षाद्वा
 क्षी मै-सा च-जै-
 काङ्-कात् शा हे ।
 शक्तौ—वो ।

१/ यौ क्रि, प्रयोज हि ।

ग—सहन्तम्, सहन्ती-ऋ १,११,४ । स प्वाय नाग' महति कल्भेभ्य
 परिभवम्-सुभाषित ६,३१ ।

+√सान्त्व् (सान्त्व) १०/३३ सामप्रयोगे (प) √साम (साम) १०/ सान्त्वने
मै सा च × क्षी जै काकृ-कात- (प) च ।

शा हे ।

सामयोगे—बो ।

√सान्त्व् (वान्त्व) १०/३४ सामप्रयोगे—

क्षी-श-च-जै-काकृ मै सा-हे ।

कात शा ×

सामयोगे—बो ।

ग—परिसान्त्वय-वा रा १,६४,१८, २,३०,२८, २,८०,२१ । परिमान्त्वयस्व-
मभार ३,२३४, कानि सान्त्वानि-५,१४०,२-सान्त्वम् = अत्यर्थं मधुरम् । विधिना
तेन सान्त्वयन्-मनु ८,७९ = प्रियोक्ति रचयन् (मन्वर्थं), सान्त्वेन प्रशमय्यादौ-मनु
८,७९ = प्रीत्या (मन्वर्थं) । सा त्वमान०-मभार ८,२४३ ।

+√साम् (साम) १०/३३ सान्त्वप्रयोगे (प) इति √साम् (साम) १०/
मै-सा श जै-काकृ चन्द्र —क्षी । सान्त्वने (प) ।

कात शा ×

क्षी हे ।

सा त्वने—च ।

सान्त्वे—बो ।

ग—सामानं व्याचष्टे-तैत्रा ३,२,५,४ ।

+√साम् (साम) १०/३०६ सान्त्वने (प) √साम् (साम) सान्त्वप्रयोगे (प)।
श-च × क्षी मै जै काकृ- चान्द्रमते १०/२९ इति क्षी ।

कात शा हे-बो ।

√साम् (साम) १०/८९ सान्त्वने

सान्त्वप्रयोगे—बो । (प) च ।

क्षी—सान्तने (यु मी

स) तदयुक्तम् ।

सान्वनम् = प्रीणनम्—क्षी ।

ग—पूर्ववदुदाहरणमवसेयम् ।

+√साम्ब (साम्ब) १०/०१ सम्बन्धे (प)

मै-श च जै-काकृ कात क्षी-सा हे बो ।

शा ×

√सम्ब (सम्ब) १०/०१ सम्बन्धे

(प) मै ।

√शम्ब (शम्ब) १०/२१ सम्बन्धे

(प) इति चन्द्र —क्षी ।

स+अम्ब = √साम्ब—इति

वागीश ।

+√सार (सार) १०/३१५ दोर्बल्ये(प)इति <√शार (शार) दोर्बल्ये (प) ।
 श-च कात शा-हे × दुर्ग-—क्षी । √शर (शर) दोर्बल्ये (प) इति
 (बा ग प -क्षी ×) क्षी मै-सा-काक- नन्दी—क्षी ।
 (जै-√सर) कात वो । √स्र १/ गतौ (प) ।
 (काक-√स्वार) शैथिल्ये—जै । गङ्गा हिमवत साग गङ्ग सागे
 सारयतीति व्याख्यात हिमाद्रिणा-रघु २,७९ = बल्म ,
 कन्नडटीकायाम् । यनम् ।
 √सृ१/ यौ क्रि, प्रयोज प्रवाहे—ह्वि ।
 ? ग—[सार, -रघु ४,७९]

+√सुख(सुख)१०/३७४ तत्क्रियायाम् (प) √सुघ् १०/१८६॥ भापार्थ (प)
 च ×, श क्षी मै सा-जै काक- काक ।
 कात-शा-हे ।
 त-कृतौ—वो ।

ग—स्थिर रथ सुखमिन्द्राधितिष्ठ-ऋ ३,३५,४। न तथा सुगयत्यग्नि -मभार
 ३,१८१। मत्सदेशै सुपयितुमलम्-मेष उ २५।

ङ—√सुह (सक) = सुखने । सुहइ-पिंग , सुहेदि-शौ ।
 +√सुह् (सुह्) १०/२५ अनादरे (प) >√अट् अनादरे (प)
 श-च शा × क्षी मै सा जै काक- इति दुर्ग —क्षी ।
 कात-हे । √सट् (सट्) १०/ हिसा
 अनादरे तौच्छये याम् (प) ।
 च—वो । √सुण्ट् १/९९ वक्रे (प)
 √सुट् (पुट्) १०/२५ अनादरे (प) इति काक ।
 मै-सा श-च जै-काक- चन्द्रदुर्गौ—क्षी ।
 कात-शा × क्षी हे ।
 अनादरे तौच्छये
 च—वो ।

तौच्छयम् = अरुपीभाव -दुर्गादास ।

+√सूच (सूच) १०/३२० पैशुन्ये (प) [सूचि ऋ २,७२,२।]
 श × क्षी मै-सा च जै √सिच् (पिचु) ५/ तन्तु
 काक-कात शा हे वो । सन्ताने (प) ।
 यात्रद्वि सूच्या (सीव्यतेऽ-
 नया)-मभार ५,२८,१८ ।

ग—सूचयसि-मैत्रायण्यु ३,१, मैत्र्यु ३,१। सूचयन्ति पर तेज-वा रा ४,९,१०५। सूचकोऽशुचिरेव च-मनु ४,७१=खल-य परस्य दोषान् असत सतो या ख्यापयति (मन्वर्थ)।

ङ— $\sqrt{\text{सूअ (सक)}} = (१) \text{ सूचने, } (२) \text{ ज्ञाने, } (३) \text{ शरव्ये। सूएइ, सूअति-विसे १३६८, स २४८, गउड।}$

+ $\sqrt{\text{सूत्र (सूत्र) १०/३५०}}$ विमोचने (प) $\sqrt{\text{सिव् (षिवु) ४/ तन्तु-}}$
 श च × (जै शा $\sqrt{\text{सूत्र}}$) क्षी हे। सन्ताने (प)।
 वेष्टने—मै सा। $\sqrt{\text{सिन् (षिवु) + उणा}}$
 अवमोचने—जै- ४/१६३=सूत्रम्।
 काकृ कात-शा।
 ग्रन्थे—वो।

ग—सूत्र०-अ रे ३,९,३, शब्दा ३,२,४,१४। असूत्रयन्-शत्रुञ्जयमाहा १४,२१, ५५। धर्मेषु सूत्रितम्-मभार १२,९६७१। धात्रा कि न सूत्रितम्-कथासरि १००,३०।

ङ— $\sqrt{\text{सुत्त (सक)}} = \text{निर्माणे। सुत्तइ-सुपा २३५।}$

+ $\sqrt{\text{सूद् (षूद्) १०/१८५}}$ आस्रवणे (प)
 च ×, श क्षी-शा हे
 क्षरणे—मै सा जै काकृ कात-
 शा-हे।
 'घाते च' इति केचित्—क्षी।
 आश्रये—काकृ। ('आस्रवे'
 इति स्यात्)।
 आश्रवणे—जै-कात।
 'आस्रवणे' इति भाव्यम्।
 केचित् 'आश्रवणे' इति
 पठन्ति—सा।
 निरासे आश्रुतिहल्योश्च—वो।
 यौ क्रि, प्रयोज व्यवस्थापने—हि।

ग—असूदयत् सुकृते गर्भमद्रि—ऋट् ३,३१,७। सूदयन्ति-वा रा ४,९,२०, सूदयसे-६,९५,३८। सर्वा ब्रह्मणा सूदयामि-ऋट् १,१६२,१७=व्यवस्थापने।

+ $\sqrt{\text{स्र १०/१०९}}$ आवरणे (प) $<\sqrt{\text{घृ स्रावणे (प)।}}$
 मै सा श-च जै-काकृ कात इति पूर्वे पेटु
 शा × —क्षी

स्त्राणो—क्षी ।

स्त्वृतौ—वो ।

+√स्कन्ध (स्कन्ध) १०/३८५ समाहारे (प) √स्कन्द् (स्कन्दिर्) १/
मै-सा-श् च जै-काक्-कात क्षी हे । गतिशोपणयो (प) ।
शा× समाहृतौ—यो √स्कन्द्+उणा ४/२०६=
स्कन्ध ।
स्कन्धो वृक्षस्य समास्कन्नो
भवति—निरु ६,१७,११ ।

ग—[चस्कन्धे—हरिवश १९५८ ('चस्कन्धे' इति भाव्यम् । स्वलति)],
स्कन्धासीव—ऋ १,३२,९ । स्कन्ध०-अ वे ६,१३५,१ । सर्जूरीस्कन्धनद्वानाम्—रघु
४,५७—स्कन्धेषु=प्रकाण्डेषु—(सजी) ।

+√स्तन (स्तन) १०/३०६ नेवशब्दे (प) द्रष्ट √स्तन् (स्तन) १/
श× क्षी मै-सा च जै काक्- शब्दे (प) ।
कात शा ।
गर्जे—हे ।
अभ्रशब्दे—वो ।

१/, यौ क्रि, प्रयो—ह्वि ।

क—द्रष्ट √स्तन् (स्तन) १/ शब्दे (प) ।

ग—स्तनयन्त्—ऋ १,५८,२, यत्पर्जन्य, स्तनयन् हन्ति—५,८३,२, । स्तनयति-
शब्दा २,२,३,८, छान्दोग्यो २,३,१ । स्तनयन्ति—आर्षेयो ७ ३ ।

+√स्तिप् (स्तिप) १०/१४१ क्षेपे (प) √स्तिप् (स्तिप) १/ क्षरणार्थं
मै-सा-श् च-जै-काक् कात- क्षी वो । (आ)
शा हे× √तिप् (तिपृ) १/ क्षरणार्थं
(वो-√स्तेप्) (आ) ।
√तेप् (तेपृ) १/ क्षरणार्थं
(आ) ।
√स्तेप् (स्तेपृ) १/ क्षरणार्थं
(आ) ।
√टिप् (टिप) १०/ क्षेपे (प) ।
स्तिपा.—निघ ४/३ । स्तिपा
स्तिपापालन उपस्थितान् पालय-
तीति वा—निरु ६,१७,८ ।

ग—स्तिपा तन्पा जरितृणाम्—ऋ ७,६६,३, स न स्तिपा उत भवा-
१०,६९,४ (=अग्नि) ।

+√स्तूप (स्तूप) १०/१४० मै-सा(च)जै काकृ कात- शा हे-वो × च ४/७०	समुच्छ्राये (प) क्षी ।	>√स्तूप (ष्टूप) समु- च्छ्राये (प) इति चन्द्र—क्षी ।
स्तूप (ष्टूप) १०/१४० श च × (काकृ-√सूप [षूप]) लैपिकी त्रुटि । 'ष्टूप' इति भाव्यम् ।	समुच्छ्राये (प) इति चन्द्र—क्षी । क्षी मै सा काकृ कात कात शा हे । समुच्चये—नै । उच्छ्राये—वो ।	√स्तूप ४/६७ समु- च्छ्राये (प) काकृ । स्तूप स्त्यायते, सङ्घात'-निरु १०, ३३,१ ।

ग—उप स्पृश दिव्य सानु स्तूपै—ऋ ७,२,१ ।

+√स्तेन (स्तेन) १०/२४१ श	चोर्ये (प) क्षी-मै सा-च जै काकृ कात शा हे वो ।	स्तेन कस्मात् ? सस्यानम- स्मिन् पापकामिति नैरुक्ता - ३,१९,१८ ।
-----------------------------	--	--

ग—स्तेनो यो दिप्सति न—ऋ २,२८,१०, स्तेन इव वज्रमक्रमु—१०,९७,१० ।

ङ—तेण (<स्तेन) =चौर-ओघ ११, कस ।

+√स्तोम (स्तोम) १०/३६० श-च ×	श्लाघायाम् (प) क्षी मै-सा-जै काकृ कात शा-हे । श्लाघने—वो ।	√स्तु (ष्टुब्) १/ स्तुतो (ङ)+उणा १/१३९ ।
---------------------------------	---	---

ग—स्तोमो अश्विनावजीग—ऋ ३,५८,१, अग्ने स्तोम मनामहे—५,१३,२ ।

स्तोम०—उत्तरराम १ अङ्के =समूह० ।

छ—√तूमना=(१) पिचवादिसहतगुच्छाना विश्लेषे (अपलुङ्ग्य),
(२) मर्दने, दलने, (३) रहस्योद्घाटने ।

+√स्थूल (स्थूल) १०/३४८ श	परिवृहणे (आ) क्षी सा काकृ शा । परिवृहणे—मै च जै- कात हे ।	√स्था (ष्ठा) १/ गतिनिवृत्तौ (प)+उणा ५/४ इत्युत्तरम् । रलयोश्चैक्यम् । एता स्थूणा पितरो वारयन्तु
-----------------------------	--	--

बृहणे—बो ।

-ऋ १०,१८,१३ ।

स्थूर दृष्टशे पुरस्तात्-ऋ
८,१,३४ ।स्थूर समाश्रितमात्रो महान्
भयत्यणुर्गुणुस्थवीयाममुपसर्ग
निरु ६,२२,५ =
(स्थूल) ।

ग—बहुस्पृशापि स्थूलेन—शिशु २,७८ ।

ङ—थुल्ल (<स्थूलम्) = पीयूग्म-प्रामा ।

ङ—थूल (<स्थूलम्) = पीयूग्म-पउम १४,११३, उपा ।

ञ—स्थूर = मनुष्य, (२) इटचर ।

ञ—स्थूरी (स्थूरिन्) = भारवाही पशु ।

छ—थूलना (<स्थूठनम्) = पैवर्ये-बु रण । (रञ्जुनिर्माणाय पलाशादिमूलस्य
परिबृहणेऽस्य प्रायेण प्रयोग) ।+√स्निट् (स्निट) १०/३६
मे-सा श-च-जै-
काकृ कात ×स्नेहने (प)
क्षी-शा हे ।
स्नेहे—बो ।>√स्मिट् (स्मिट) अनादरे
(प) इत्येके-क्षी ।><√स्निह् (स्निह) १०/३७
स्नेहने (प) मै ।+√स्निह् (स्निह) १०/३७
क्षी च-शा ×
(काकृ-√स्नेह)
यौ क्रि, प्रयोस्नेहने (प)
मै-सा जै काकृ
कात-हे बो ।
—ह्वि ।<>√स्निट् (स्निट) १०/३६
स्नेहने (प) ।
स्नेहयति-निघ २/१९ =
वधकर्मा ।
न स्नेहयति-निरु ७,१५,
५ = विरूक्षीकरोतीत्यर्थ
(दुर्गाचार्य) ।ग—स्नेहयञ्च-ऋ
चरक १,१३

१,१७,५४ । क्षीरसिद्धो बहुस्नेह स्नेहयति नरम्-

+√स्पश् (स्पश) १०/१४९
च काकृ कात बो ×
(श-√स्पृश)ग्रहणसंश्लेषणयो (आ)
क्षी मै-सा ।
ग्रहणसंश्लेषणयो —
जै-शा हे ।√स्पश् (स्पश) १०/ ग्रहणे
श्लेषे (प) वो ।
√पश (पश) १०/ वन्धने
(प) ।

ग—स्पाशयाञ्चके—झात्रा ७,५,१,२५ ।

छ—√फॉसना=ग्रहणे । 'पाश' इत्यस्मादपि व्युत्पत्ति । पशिस्यदयोर्विकास-सम्बन्ध ।

√स्फुण्ड् (स्फुडि) १०/४ (क्षी) मै सा श च-जै काकृ कात शा हे वो ×	परिहासे (प) क्षी (यु मी स एव) तदयुक्तम् ।	√स्फुण्ट् (स्फुटि) परिहासे (प) इति दुर्ग-—क्षी । √स्फुण्ड् (स्फुडि) परिघाते (प) इत्येके—क्षी ।
---	---	---

+√स्पृह (स्पृह) १०/३१८ श	ईसायाम् (प) क्षी मै-सा च जै काकृ कात-शा-हे । ईप्से—वो ।	√स्पृ ५/ प्रीतिबल्लनयो (प) √स्पृश् (स्पृश) ६/ सस्पर्शे (प) ।
-----------------------------	--	--

यौ क्रि, प्रयोज द्वि ।

क—स्पर्धु- (स्पर्धु-)-नासिक्यम्-स्पर्धु=कूर्हेने, उच्छलने ।

ख—अवे आ-स्पूरुजत-वा पॉकर्नी ।

ग—न स्वप्नाय स्पृहयन्ति-ऋ, ८,२,१८, तस्मा अस्पृहय पुन-१०,१३५,२ ।
स्पृहयन्ति-झात्रा २,२,३,५, कात्रा १,२,३,४ ।

ङ—√पिह (सक)=वाञ्छायाम् । पिहाइ-भग ३ ।

च—√पीह (सक)=वाञ्छायाम् । पीहति, पीहेजा-औप, ठा ३,३-
पत्र १४४ ।

ज—√सिह (सक)=वाञ्छायाम् । कृ-सिहणिज्ज-देवे ८,३१ टी ।

+√स्फिट् (स्फिट) १०/३७ मै-श जै काकृ कात आ ×	अनादरे (प) क्षी च-हे । 'स्नेहने' इति कचित् कोशे—सा । वृत्त्या हिंसेऽनादरे च—वो ।	√स्फिट् (स्फिट) १०/ हिंसायाम् (प) मै । √स्मि (स्मिड्) १०/ अनादरे (प) 'इत्येके' इति मैत्रेय —सा । √स्निह् (ष्णिह) १०/ स्नेहने (प) । √स्मिट् (स्मिट) १०/ अनादरे (प) । √स्मिट् (स्मिट) १०/ गतौ
---	---	--

(प) इति शाकटायन —
सा ।

ग—[सस्फेट = तुमुलयुद्धम्-क्षी]

ङ—√फेड (सक) = (१) त्रिनाशे, (२) अपनयने, (३) परिव्यागे,
(४) उद्घाटने । फेडइ, फेडेइ-उव ।

ञ—√(सर)सेटना-(< फ लोपे < स्फेटनम्) = तिरस्कारे, अनान्तरे ।

+√स्फिट (स्फिट) १०/९३ हिमायाम् (प) √स्फिट (स्फिट) १०/३७
क्षी सा-श च-जै- मै-कात शा हे । अनादरे (प) ।
काक् × वृत्त्या हिंसेऽनादरे च—
वो ।

√स्फिट् (स्फिट्) १०/१०० हिसायाम् (प) सा ।
मैत्रेयादीनामनुरोधादेवेह स्फिट्श्च पठित -सा ।
ङ—स्फिट् (स्फिट्) १०/३७ वत् ।
ञ—स्फिट् (स्फिट्) १०/३७ वत् ।

+√स्फुट (स्फुट) १०/१९० भेदे (प) √स्फुट् (स्फुट्) १०/५
श च × श्री-काक्-कम्त हे । परिहासे (प) जै ।
भेदने—मे-सा । √स्फुट् (स्फुट्) १०/९
भिदि—वो । परिहासे (प) काक् ।
आ+√स्फुट् (स्फुट्) हन्त्यर्थ — √स्फुट् (स्फुट्) १०/४५
क्षी जै-शा-हे । परिहासे (प) हे ।
√स्फुट् १०/७५१ हिसायाम्
(प) काक् ।

ग—स्फोटयति तलघोपेण पर्वतान्-मभाग ५,५७७८ । स्फोटयति कर्माग्नेय
पञ्जरम्-हरिवश १०२६८ । स्फोटनम्-सुश्रु. ६,४२, प्रस्फोटयति-हरिवश १३८९५ ।
आस्फोटयिष्यञ्जग्राह पदे-कथासरि २५,१५० ।

ङ—√फोड (सक) = भेदे, विदारणे । फोडेज्ज-कुप्र ६७ ।

ङ—√फोडाव (सक) = भेदे, विदारणे, उद्घाटने-स ४६० ।

+√स्फुट (स्फुट) १०/३८५ प्रकटभावे (प) √स्फुट (स्फुट) ६/ विक
श-च जै-काक्-कात-शा × क्षी-हे । सने (प) ।
मै सा × शेष पूर्ववत् ।
विशरणे—वो ।

यौ क्रि, प्रयोज द्वि ।

विशरणम् = विकसनम् — दुर्गादास ।

ग—नास्फोटयेत्—मनु ४,६४ = पाणिना बाहौ ध्वनिरूपमास्फोटन न कुर्यात् (मन्वर्थ) ।

ङ—√फोडाव (सक) = भेत्ते, विदारणे, उद्धाटने—स ४६० ।

+√स्फुण्ट् (स्फुटि) १०/४	परिहासे (प) इति	<√स्फुण्ड् (स्फुडि) परिहासे(प)।
मै-सा श च-जै काक्	दुर्ग —क्षी	√स्फुट् (स्फुट) १०/५ परिहासे
कात् ×	क्षी शा हे ।	(प) जै ।
	नर्मणि—वो ।	√स्फुट् (स्फुट) १०/९ परिहासे
		(प) काक् ।
		√स्फुट् (स्फुट) १०/४५ परिहासे
		(प) हे ।
		√स्फुट (स्फुट) १०/३८५
		प्रकटभावे (प) ।

+√स्फुण्ड् (स्फुडि) १०/४	परिघाते (प)	<√स्फुण्ड् (स्फुडि) परिहासे (प)
इत्येके—क्षी ।		क्षी ।
नर्मणि—वो ।		शेष पूर्ववत् ।

+√स्मि (स्मिङ्) १०/३९	अनादरे (आ)	<√स्मिट् (स्मिट) १०/३८ अनादरे
क्षी श च-जै काक् कात्	इत्येके—मै ।	(प) मै ।
शा हे ×	मै-सा-वो ।	√स्मिट् (स्मिट) १०/३६ अनादरे
		(प) क्षी ।

ग—स्ययावेशविवर्जिताय—रघु ५,१९ = गर्वाभिनिवेशशून्याय (सजी) ।

+√स्मिट् (स्मिट) १०/३६	अनादरे (प)	>√स्मि (स्मिङ्) अनादरे
श च-जै-काक् ×	क्षी मै-सा-कात्-	(आ) इत्येके—मै ।
	शा हे ।	स्मित—इति वागीश ।
	अनादरे स्नेहे च—	√स्मिट् १०/२७ a अनादरे
	वो ।	(प) काक् ।

+√स्यम् (स्यम्) १०/१६२	वितर्के (आ)	√स्यम् (स्यम्) १/ शब्दे (प)
च×,श (काकृ-	क्षी-मै सा काकृ कात-	मिन् ।
√श्यम्)	शा-हे-वो ।	√स्यम् १०/ ध्वाने (प) वो ।
	वितर्कणे—जै ।	'स्यम्' इत्यस्य वर्णविपर्यय - इति वागीश ।

√स्य (श्य) ल् (स्य[श्य] ल्) १०/१५४ वितर्के (आ) इति न्यासकृन्-मै ।
६/२/१३३ इति स्वरसूत्रे स्या(श्या)लसप्रतिपत्त्यर्थं पठितवान्—“स्या(श्या)लपुत्र
इति । स्य(श्य)ल वितर्के इत्यस्माच्चुरादिगिजन्तात् पचान्यच । तेन स्या(श्या)-
लशब्दोऽन्तोदात्तः”—इति न्यासकारः ।

+√स्वद् (स्वद्) १०/०५६	सवरणे (प)	√स्वद् (स्वद्) १/ आस्वाद्ने
च×,श	क्षी-जै शा हे ।	(आ) ।
	आस्वाद्ने—मै सा	सु+√अद्=√स्वद्—
	काकृ-कात ।	इति वागीशः ।
	स्वादे छदे—वो ।	
यौ क्रि, प्रयोज	स्वादे—ह्वि ।	

ग—मूलफलं समास्वाद्य-वा रा ५,७,३१ [अग्निरस्वदयत्-ऋ ०,४,७] ।

+√स्वर (स्वर) १०/३१०	आक्षेपे (प)	√स्वृ १/ शब्दोपतापयोः
श च×	क्षी-मै सा-जै काकृ	(प) ।
	कात-शा-हे वो ।	सु+√ऋ १/ गतिप्रापणयोः (प) ।

स्वरयति—लाट्या श्रौ १,६,३ ।

+√स्वर्त् (स्वर्त्) १०/८५	गत्याम्, च=कृच्छ्र	>√श्वभ्र् (श्वभ्र) गतौ, च=
मै-सा श-च जै काकृ	जीवने (प)	कृच्छ्रजीवने (प) इति
कात शा-वो×	क्षी ।	नन्दी—क्षी ।
	कृच्छ्रजीवने—हे ।	सु+अर्त्—वागीश ।
√स्वर्त् (स्वर्त्)	गत्याम्, च=कृच्छ्र-	
मै-सा-श च जै-काकृ	जीवने—इति नन्दी—क्षी ।	
शा वो×	क्षी ।	
	गतौ—कात-हे ।	

+√हिस् (हिसि) १०/२०८ हिंसायाम् (प) √हिस् (हिसि) ९/
 श-च काङ्क× क्षी मै सा जै-कात् हिंसायाम् (प) ।
 शा हे ।
 हिंसने—जै ।
 हिंसे—वो ।
 यौ क्रि, प्रयो हि ।

ग— न चात्मान विहिसयेत्—मभार १२,११०१६ ।

+√हिष्क् (हिष्क) १०/१५४ हिंसायाम् (आ) इति <√किष्क् (किष्क) हिंसायाम्
 च जै कात् शा× दुर्ग—क्षी (प) ।
 क्षी मै सा काङ्क हे । √हिष्क् १०/११९b हिंसायाम्
 हिंसे—वो । (प) काङ्क ।

+√हृप् (हृप) १०/११८ व्यक्ताया वाचि (प) √रप् (रप) १/ व्यक्ताया
 क्षी-सा श च जै काङ्क मै । वाचि (प) ।
 कात् शा-हे वो× √लप् (लप) १/ व्यक्ताया
 वाचि (प) ।
 √हृप् (हृप) १०/११८ व्यक्ताया वाचि (प) ।

+√हृप् (हृप) १०/११८ व्यक्ताया वाचि (प) √हृप् (हृप) १०/११८ ३
 श-च× क्षी-मै-सा-जै-काङ्क- व्यक्ताया वाचि (प) मै ।
 कात्-शा हे । शेष पूर्ववत् ।
 भाषणे—वो । √कृप् (कृप) १०/१२३ व्यक्ताया वाचि (प)
 इत्येके—सा ।

श्रीयमुनाप्रसादस्य प्रणिपत्य पदाम्बुजम् ।
 शुक्रदेव गुरु नत्वाऽनन्तरं मुरलीधरम् ॥
 धातुपाठसमीक्षेयं श्रावणे शनिवासरे ।
 अमाया वैक्रमे व्योमहस्ताकाशकरेऽब्दके ॥
 जेजाकभुक्तिवासेन स्थित्वा काश्या विधित्सया ।
 वागीशेत्यभिधेयेन पूर्यते प्रीयता शिव ॥

हिट्नीमहोदयेन न्यक्कृता ग्रन्थेऽस्मिश्च प्रयोगे साधिता धातवः

अङ्क् (अकि) १।८४	? ऊय् (ऊयी) १।४८०
अङ्क् (अधि) १।१०५	ऋट् (ऋह) ६।२७
अट् (अट) १।२५२	एज् (एज) १।१७६
अट् (अड) १।३७०	एव् (एवृ) १।४९७
अड्क् (अडु) १।३४५	ओस् (ओसृ) १।१२१
अण् (अण) १।४३७	ओण् (ओण) १।४४६
अण्ट् (अठि) १।२५८	कस् (कसि) २।१४
अन्त् (अति) १।५९	कम्प् (कक्प) १।११९
अन्त् (अटि) १।६०	कल् (कले) १।७७८
? अत्र् (अत्र) १।५५५	कङ्क् (ककि) १।९१
अम्ब् (अभि) १।३७५	? कज् (कज) १।२२७
अम्ब् (अन्व) १।४११	कञ्क् (कचि) १।१६७
अम्म् (अभि) १।३८२	कट् (कनी) १। १७
अर्ष् (अर्ष) १।७३१	कठ् (कठ) १।३३१
अर्ष् (अर्ष) १।४११	कड् (कट) १।२५५
अर्व् (अर्व) १।५८०	कट् (कड) १।१००
अल् (अठ) १।५१६	कड्क् (कडु) ६।३५५
अप् (अप) १।८९०	कण् (कण) १।४४१
अप् (अस) १।८७२	कण् (कण) १।७८८
इङ्क् (इरि) १।१४०	कण्ट् (कटि) १।३१७
इट् (इदि) १।६१	कण्ट् (कठि) १।२६१
? ई १।३१७	कण्ड् (कडि) १।२०८
? ईष् (ईष) १।६७५	कण्ड् (कडि) १।३५५
उल् (उल) १।१२८	कद् (कदि) १।६७
? उङ्क् (उरि) १।१२९	कद् (कदि) १।७६५
उञ् (उञी) १।२१३	कम् (कम्) १।३७७
उञ्क् (उठि) १।२१२	? कर्ज् (कर्ज) १।२२३
उर्द् (उर्द) १।२०	कर्द् (कर्द) १।५७
उर् (उर्) १। ६७	कर्म् (कर्म्) १।४१३
उर्द् (उहिर) १।७३०	कर्ब् (कर्म्) १।५८१

कन् (कञ्) १।७१९ }
 कश् (कश्) २।१४ }
 कस् (कस) २।१८
 काञ् (काञि) १।१६८
 कान् (काञ्) ४।५१
 किल् (किल्) ६।७८
 कील् (कील्) १।५२४
 कु (कुट्) १।०३७ }
 कु २।०१ }
 कुक् (कुक्) १।८
 कुच् (कुच्) १।८४
 कुन् (कुन्) ६।८६
 कुप् (कुप्) ६।१०१
 कुण् (कुण) ६।१'
 कुण् (कुणि) १।३१९
 कुण्ट् (कुण्टि) १।२६७
 कुण्ट् (कुण्टि) १।३१९
 कुथ् (कुथ) ९।४२
 कुन्थ् (कुन्थि) १।४१ }
 कुथ् (कुथि) ९।४२ }
 कुम्भ् (कुम्भि) १।६२६
 कूर् (कूर्) ६।६१
 कुल् (कुल्) १।८२६
 कुश् (कुश) ४।१०५ }
 कुस् (कुस) ४।१०५ }
 कुल् (कुल्) १।५२५
 कुङ् (कुङ) ६।१०२
 कुण्व् (कुण्वि) १।५९४
 कृ १।१३
 कृ १।२५
 केप् (केप्) १।३६४
 केल् (केल्) १।५३७
 केन् (केन्) १।५०१
 कन् (कन्ञ्) ९।८

कमर् (कमर्) १।५' ६
 क्रय् (क्रथ) १।७९३
 कुञ्ज् (कुञ्च) १।१८२
 क्लन् (क्लन्) १।७६७
 क्लीन् (क्लीन्) १।३७८
 क्ल (क्लन्) १।०६६
 क्षन् (क्षन्) १।८३६
 क्षिण् (क्षिणु) ८।३
 क्षिप् (क्षिप) ८।१३
 क्षिन् (क्षिन्नु) ८।(१।३७९)
 क्षीन् (क्षीन्) १।३७९
 क्षीन् (क्षीन्) १।५६६
 क्षुर् (क्षुर्) ६।६२
 क्षिप्य् (क्षिपिन्) १।३३'
 लम्प (लम्प) १।१००
 लच् (लच्) १।१६६
 लज् (लज) १।२२८
 लप् (लप्) १।३०५
 लण्ड् (लण्टि) १।१८१
 लार्न् (लार्न्) १।१२०
 लर्द (लर्द) १।५८
 लर्न् (लर्न्) १।४१४
 लर्व (लर्व) १।५७९
 लल् (लल्) १।५४४
 लप् (लप्) १।६८५
 लिन् (लिन्) १।२९८
 लिद् (लिन्) ४।८
 लुज् (लुज्) १।१९७
 लुण्ट् (लुण्टि) १।२८२
 लूर् (लूर्) ६।६३
 लूर्न् (लूर्द) १।२२
 लै १।९७
 लोट् (लोत्) १।५५१

खोर् (खोर्क) १।५५०
 खोल् खोल १।५५१
 गग्घ् (गग्घ) १।१५८
 गज् (गज) १।२४३ }
 गज् (गज) १।२४९ }
 गज्ज् (गजि) १।२२४
 गट् (गड) १।७७०
 गण्ट (गडि) १।३५६
 गर्ब् (गर्ब) १।४१५
 गर्व् (गर्व) १।५७८
 गाध् (गाधृ) १।४
 गु ६।१२५
 गुड् (गुड) ५।९०
 गुद् (गुद) १।२३
 गुध् (गुध) ४।१२
 गुप् (गुप) १।९५५
 गुप् (गुप) ४।१२१
 गुफ् (गुफ) ६।३८
 गू ६।११८
 गृ १।९२१
 गृज् (गृज) १।२४५
 गृज्ज् (गृजि) १।२४६
 गोप् (गोपृ) १।३६५
 † गोष्ट् (गोष्ट) १।२५५
 ग्रथ् (ग्रथि) १।३५
 ग्लच् (ग्लचु) १।१९५
 घग्घ् (घग्घ) १।१५८
 घु (घुड्) ९।९३६
 घुट् (घुट) १।७३७ }
 घुट् (घुट) ६।१०३ }
 घुण् (घुण) १।४३० }
 घुण् (घुण) ६।५८ }
 घुर् (घुर) ६।६'
 घृण् (घृणु) ८।६

डु (डुड्) १।९३८
 चक् (चक) १।९०
 चण् (चण) १।७९०
 चण्ड् (चडि) १।२७६
 चप् (चप) १।३९७
 चय् (चय) १।४७४
 चर्च् (चर्च) १।७०९ }
 चर्च् (चर्च) ६।२१ }
 चर्छ् (चर्छ) ६।२१
 † चर्ब (चर्ब) १।४२०
 चल् (चल) ६।७७
 चष् (चष) १।८७५
 चषष् (चषष) ५।२२
 चह् (चह) १।७२१
 चिट् (चिट) १।३११
 † चिरि ५।३०
 चिल् (चिल) ६।७६
 चिल्ह् (चिल्ह) १।५३३
 चीव् (चीवृ) १।८६४
 चुट् (चुट) १।३२१ }
 चुट् (चुट) ६।९७ }
 चुड् (चुड) १।३४४
 चुण्ट् (चुण्टि) १।३२१
 चुण्ड् (चुण्डि) १।३२१
 † चुर् (चुतिर्) १।४०
 चुल् (चुल) १।५३१
 चूर् (चूरी) ४।४७
 छद् (छदिर्) १।८०३
 छम् (छमु) १।४६५
 छुट् (छुट) ६।९८
 छुप् (छुप) ६।१३८
 जक् (जजि) १।२३९
 जट् (जट) १।३०१

जल् (जल) १।८१७
 जप् (जष) १।६७८
 जिम् (जिमु) १।४६८
 जु १।९२८
 जुङ् (जुगि) १।१' ६
 जुङ् (जुन्) ६।९९
 जुत् (जुत्) १।३१
 जुन् (जुन) ६।४७
 जृप् (जृप) १।६७२
 ज्यु (ज्युङ्) १।९४१
 झर्झ् (झर्झ) १।७१० }
 झर्झ् (झर्झ) ६।२० }
 झप् (झष) १।६७९
 ? झृ (झृप्) ४।२३
 ? झौक् (झौक्) १।९५
 ट्णल् (ट्णल्) १।८१०
 डिप् (डिप) ४।११८
 डिप् (डिप) ६।९१
 तस् (तसि) १।६७३
 तङ्क् (तकि) १।१४८
 तङ्क् (तगि) १।१४८
 तण्ड् (तडि) १।२७८
 ? तय् (तय) १।४७५
 ? तय् (तय) १।४७७
 तर्द् (तर्द) १।५६
 तस् (तसु) ४।९९
 तिक् (तिक) ५।२०
 तिग् (तिग) ५।२१
 तिप् (तिपृ) १।३५७
 तिम् (तिम) ४।१५
 तिल् (तिल) १।५३४
 तिल् (तिल) ६।७५
 तिह् (तिह) १।५३४
 तीम् (तीम) ४।१६

तीन् (तीन) १।६५
 तुज (तज) १।२४०
 तुङ्क (तुजि) १।२४२
 तुन् (तुन्) ६।०६
 तुद् (तुन्) १।३४७ }
 तुट् (तुट) ६।१०४ }
 तुण्ट् (तुण्टि) १।२७३
 तुण् (तुण) ६।१२
 तुप् (तुप) १।४०२
 तय् (तुप) ६।३२
 तुम (तुस) १।७००
 तुन् (तुन्नि) १।७५९
 तृन् (तृनी) ४।४२
 तृन् (तृन्) १।०२७
 तृप (तृप) १।६६७
 तृह् (तृह) ६।६९
 तृक्ष् (तृक्ष) १।६५१
 तृण् (तृणु) ८।५
 तृप् (तृप) ६।३०
 तृह् (तृह) ६।६८
 तेप् (तेपृ) १।३६१
 तेन् (तेन्) १।४९५
 तङ्क् (त्रकि) १।९३
 तङ्क् (त्रगि) १।१४९
 ? त्रन्द (त्रदि) १।६६
 ? त्रुप् (त्रुप) १।४०४
 ? त्रौक् (त्रौक्) १।९६
 त्वक्ष् (त्वक्ष) १।६४७
 त्वङ्क् (त्वन्कु) १।१८९
 त्विष् (त्विया) १।९८५
 थुन् (थुवी) १।५७०
 दम् (दक्ष) १।६०३
 दङ्क् (दधि) ५७

वा (वाण्) १।९१४
 टु १।९२९
 डूर् (डूर्वी) १।५६९
 टुह् (डुहिर्) १।२२९
 दू (दूह्) ४।२५
 दृप् (दृप) ६।३३
 दृफ् (दृफ) ६।३६
 दू (१।८०१)
 १ दे (देह्) १।९४७
 द्राष् (द्राष्ट) १।११३
 द्राह् (द्राहि) १।६६४
 द्राह् (द्राह्) १।६३८
 दृण् (दृण) ६।५७
 द्रेह् (द्रेह्) १।७५
 १ धि ६।१२५
 विक्ष् (विक्ष) १।५९९
 धिप् (धिप) ३।२२
 गी (गीह्) ४।२८
 धूप् (धूप) १।३९४
 धृ (धृह्) ६।१३१
 धोर् (धोर्ह्) १।५२२
 धण् (धण) १।४५८
 ध्राट् (ध्राट) १।२८५
 ध्रु १।९२८
 ध्रु ६।११९
 ध्रुन् (ध्रुव) ६।११६
 ध्वञ् (ध्वजि) १।२१७
 ध्वाञ् (ध्वाधि) १।६३३
 नव् (नख) १।१३४
 नख् (नख) १।१३४
 नञ् (नखि) १।१३५
 नञ् (ओनजी) ६।१०
 १ नट् (नट) १।३०८ }
 १ नट् (नट) १।७८५ }

नय् (नय) १।४७९
 नव् (नर्व) १।४२२
 नास् (नास्) १।६१९
 १ निन्व् (निवि) १।५८५
 निल् (णिल) ६।८१
 निन् (निन्) १।७१४
 नु (णु) ६।११३
 नू (णू) ६।११६
 नेप् (नेषु) १।६१२
 पश्व् (पश्व) १।६५६
 पञ्च (पञ्चि) १।१७१
 पण्ट् (पण्डि) १।२७९
 १ पर्प (पर्प) १।४१३
 पर्व (पर्व) १।४१७
 पर्न् (पर्व) १।५७४
 पर्प (पव) १।६०८
 पल् (पल) १।८२३
 पि ६।१२४
 पिच्छ (पिच्छ) ६।१८
 पिञ् (पिञ्जि) २।१७ }
 १ पिञ् (पिञ्जि) २।२० }
 पिट् (पिट) १।३०७ }
 पिट् (पिट) २।३१२ }
 पिट् (पिट) १।३१३ }
 पिठ् (पिठ) १।३३६ }
 पिड् (पिड) १।३१२
 पिण्ट् (पिण्डि) १।२७१
 पिस् (पिस्) १।७११
 पी (पीह्) ४।३३
 पील् (पील) १।५२१
 पीन् (पीव) १।५६२
 पुण् (पुण) ६।५३
 १ पुथ् (पुथि) १।४२
 पुर (पुर) ६।६६

पुर्व् (पुर्व) १।५७६
 पुल् (पुल) १।८२५
 पुष्प् (पुष्प) ४।१४
 पू (पूज्) ४ (६।१०)
 पूल् (पूल) १।५२८
 पूष् (पूष) १।६६८
 पृ (पृङ्) ६।१२१
 पृच् (पृची) २।१९
 पृञ्च् (पृचि) २।१९
 पृथ् (पृथु) १।७५८
 पेल् (पेल) १।५६०
 पेश् (पेश) १।७१२
 पेस् (पेस्) १।७१२
 प् वै १।९०५
 पैण् (पैण्) १।४५०
 प् मुष् (मुष) १।६९४
 प्रोथ् (प्रोथ) १।८५२
 प्लक्ष् (प्लक्ष) १।८७८
 प्लब् (प्लव) १।५०८
 प्लुष् (प्लुष) ४०३
 प्लुष् (प्लुष) ९।५६
 फुल्ल् (फुल्ल) १।५३२
 फेल् (फेल) १।५४१
 बद् (बद्) १।४९
 बध् (बध) १।९५८
 बभ्र् (बभ्र) १।५५६
 बर्ब् (बर्ब्) १।४१२
 बर्ह् (बर्ह) १।६३१
 बल्ह् (बल्ह) १।६३२
 बाङ् (बाङ्) १।२८६
 बाह् (बाह) १।६३७
 बिन्द् (बिदि) १।६२
 बिल् (बिल) ६।८०

बिस् (बिस) ४।१०४
 बुक्क् (बुक्क) १।१९९
 बुद् (उबुन्दिर्) १।८६१
 बुस् (बुस) ४।१०६
 बृन् (बृदिर्) १।७२७
 भन् (भट) १।७७३
 भणद् (भडि) १।२७०
 भल्ल् (भल्ल) १।६९२
 मिद् (मिदि) १।६४
 भृज् (भृजी) १।१७५
 भृश् (भृशु) ४।१११
 भ्रान् (डुभ्राण) १।८०७
 मभ् (मभ) १।६१४
 मङ्क् (मकि) १।८६
 मग्न् (मख) १।१९२
 मङ्क् (मगि) १।१३३
 मङ्क् (मगि) १।१४७
 मज् (मज) १।२४७
 मन्च् (मचि) १।१७०
 मट् (मठ) १।३३०
 मण्ट् (मठि) १।२६०
 मण्ड् (मडि) १।२६९
 मय् (मय) १।४७३
 मल् (मल) १।४८९
 मल्ल् (मल्ल) १।४९०
 मश् (मश) १।७१६
 मष् (मष) १।६८२
 मस् (मसी) ४।१०८
 मस्क् (मस्क) १।९०
 माङ्क् (माधि) १।६६०
 मान् (मान) १।९५७
 माह् (माह) १।८८०
 मिच्छ् (मिछ) ६।१८

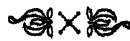
मिन् (मिश) १।७१५
 मिष् (मिषु) १।६००
 मुञ्च् (मुखि) १।१३९
 मुञ्च् (मुजि) १।२४८
 मुण् (मुण) ६।' ४
 मुण्ठ् (मुठि) १।२६२
 मुण्ट् (मुटि) १।२७२
 मुण्ट् (मुडि) १।३२०
 मुण्ड् (मुडि) १।३२२
 मुर् (मुर्) ६।६४
 मुर्व् (मुर्वी) १।५७२
 मुष् (मुष) ४।११४
 मुस् (मुस) ४।१०७
 मूल् (मूल) १।'२९
 मूष् (मूष) १।६६९
 मृग् (मृग) ४।१२९
 मृञ्च् (मृजि) १।२४८
 ? मेट् (मेट्) १।२८९
 मेथ् (मेथ्) १।८५४
 मेष् (मेष्) १।८५५
 मेव् (मेव्) १।५०६
 म्रक्ष् (म्रक्ष) १।६६५
 यय् (यय) १।४७५
 ? युञ्च् (युजि) १।१५५
 युञ् (युज) ४।६४
 यूष् (यूष) १।६७१
 रञ्च् (रजि) १।१३७
 रठ् (रठ) १।३३३
 रण् (रण) १।७८९
 रम्भ् (रभि) १।४१०
 रय् (रय) १।४७९
 रि ६।१२३
 रिण्व् (रिषि) १।५९१
 ? र्व् (अनो र्व) ४।६२

? रेक् (रेक्) १।७७
 रेप् (रेपु) १।३६८
 रेव् (रेव) १।३७४
 रेव् (रेव्) १। ०८
 रौट् (रौड) १।३।१
 लङ्च् (लखि) १।१३९
 लङ्च् (लगि) १।१४४
 लञ् (लज) १।२३४
 लञ्च् (लजि) १।२३५
 लट् (लट) १।५९५
 लट् (लड) १।३५४
 ? लाज् (लाज) १।२३६
 लिङ्च् (लिगि) १।१५४
 लिण् (लिषि) ४।६६
 लुट् (लुट) १।३१०
 ? लुट् (लुट) १।७३८ }
 ? लुट् (लुट) ४।१०९ }
 लुट् (लुड) ६।१०१
 लुण्ट् (लुटि) १।३२५
 लुण्ट् (लुडि) १।३२४
 ? लुप् (लुप) ४।१२४
 लुभ् (लुभ) ६।२६
 लुम्भ् (लुभि) १।४२७
 लृष् (लृष) १।६६९
 ल्रेण् (ल्रेण्) १।८५४
 लोष्ट् (लोष्ट) १।२५६
 वख् (वख) १।१३०
 वञ्च् (वजि) १।१३१
 वङ्च् (वगि) १।१४६
 वङ्च् (वधि) १।१०६
 वट् (वट) १।२९७
 वण् (वण) १।४३९
 वण्ट् (वठि) १।२५९
 वय् (वय) १।४७१

वर्च (वर्च) १।१६०	शल् (शल) १।१८८
वृह् (वृह) १।८८८	शब् (शब) १।७१७
वृष् (वृष) १।६८१	शप् (शप) १।६८०
वृस् (वृस) ४।१०१	शाग् (शाग) १।१२६
वाट् (वाट) १।२८८	शाट् (शाट) १।२८६
विट् (विट) १।३१२ } निट् (निट) १।३१३ }	शान् (शान) १।९८०
विड् (विड) १।३१३	? शि (शिन्) ५।३
निट् (विद) ४।५९	शिङ् (शिमि) १।१३९
? त्रिल् (त्रिल) ६।७८	शिल् (शिल) ६।८०
विस् (विस) ४।१११	शीक् (शीक्) १।७२
बुङ् (बुगि) १।११७	शीम् (शीम्) १।३८०
बुस् (बूस) ६।१३३	शील् (शील) १।५२२
बृक्ष् (बृक्ष) १।१६०	श्रु १।९२४
बृच् (बृची) ७।२४	श्रुक् (श्रुक) १।११८
बृज् (बृजी) २।१८	श्रुण्ट् (श्रुठि) १।३६१
बृञ् (बृजि) २।१९	श्रुम् (श्रुम) ६।४२
बृण् (बृण) ६।४९	श्रृर् (श्रृरी) ६।४६
बृह् (बृह) १।७३८	श्रृट् (श्रृठ) १।५२६
वेण् (वेण) १।८६२	श्रृप् (श्रृप) १।६७०
वेल् (वेल) १।५३५	श्रेण् (श्रेण) १।८९८
वेस् (वेस) १।७१२	श्रोण् (श्रोण) १।४४७
? वेह् (वेह) १।६३५	शौट् (शौट) १।२८७
व्युप् (व्युप) ४।८	श्च्युत् (श्च्युतिर्) १।४०
? व्युप् (व्युप) ४।१०९	श्रण् (श्रग) १।७९१
शम (आड शसि) १।६२२	? श्रथ् (श्रथ) १।७९२
शक् (शक) ४।७४	श्रन्थ् (श्रथि) १।३४
शच् (शच) १।१६३	श्रा २।४२
शट् (शट) १।२९६	श्रोण् (श्रोण) १।८४८
शठ् (शठ) १।३३७	श्लोक् (श्लोक) १।७८
शाण् (शाण) १।७९१	श्लोण् (श्लोण) १।८४९
शाण्ड् (शाण्डि) १।२७७	श्वच् (श्वच) १।१६४
शार्च् (शार्च) १।५८१	श्वल् (श्वल) १।५८०
शल (शल) १।४८७	श्वै १।८९६
	श्वक् (श्वक) १।१००

सट् (षट्) १।३०९	स्तस् (षणसु) ४।४
१ सय् (षय) १।४७६	स्तुह् (षणुह) ४।८६
सस्ज् (षस्ज) १।१९९	१ स्फुड् (स्फुड) ६।११६
सिट् (षिट) १।३००	१ सङ्क् (सङ्कि) १।८२
सिब् (षिधू) १।४६	सेक् (सेकृ) १।८०
सिल् (षिल) ६।८४	सौ १।९०३
सीक् (सीकृ) १।७०	हट् (हट) १।३०८
सुम् (सुभ) १।४२६	हठ् (हठ) १।३३४
सुर् (सुर) ६।६०	हम् (हम्) १।४६१
सुह (सुह) ४।२१	हृत् (हल) १।८२१
सूर्य (सूर्य) (सूर्य) १।१०, ६५७	हिल् (हिल) ६।८२
सूष् (सूष्) १।६७०	हुड् (हुडृ) १।३४९
सज् (सज) ४।६५	हुड् (हुड) ६।१०२
१ सेक् (सेकृ) १।७८	हुट् (हुड) ६।१०८
सेल् (सेल) १।५४२	हुण्ट् (हुडि) १।२६६
स्कम् (स्कभि) १।३८४	हुण्ट् (हुडि) १।२७४
स्कुद् (स्कुदि) १।९	हूड् (हूट) १।३४८
स्कुम् (स्कु-सु) ५।५	हेट् (हेठ) १।२६३
१।५	हेड् (हेड) १।७७१
सवद् (सवद) १।७६१	होड् (होडृ) १।२८२
स्तुच् (स्तुच) १।१७२	होड् (होडृ) १।३५५
सौ (सौ) १।९२६	होष् (होषृ) १।६१४
स्यल् (स्यल) १।८२०	
स्थुड् (स्थुड) ६।१०५	

इति ४८१ धातवो विश्लेषा ।

अथ चुरादिधातवः

(येषु प्रश्नचिह्नानि ते द्विट्नीमहाशयेन प्रयोजकत्वेनोरीकृता शेषाश्च निरस्ता)
ग्रन्थेऽस्मिन् प्रयोगैस्ते साधिता धातव समे

अश (अश) १०१३६२
अस (अस) १०१३६२
अघ (अघ) १०१३८५
अङ्क (अकि) १०१३७२
अङ्क (अङ्क) १०१३७३
अञ्च् (अन्चु) १०१२११
अट् (अट्ट) १०१२५
अन्ध (अन्ध) १०१३७०
अम् (अम) १०११८८
? अर्च् (अर्च) १०१२५९
? अर्ज् (अर्ज) १०११९३
अर्थ (अर्थ) १०१३४९
अर्द् (अर्द) १०१२७७
? अर्ह् (अर्ह) १०११९९
आन्दोल (आदोल) १०१६४, ३८८
आप् (आप्ल) १०१२८६
[इल् (इल) १०११२०]
? ईट् (ईड) १०११३०
? ईर् (ईर) १०१२६१
उलण्ड् (उलडि) १०१९
ऊन (ऊन) १०१३३५
ऊर्ज् (ऊर्ज) १०११६
ओलण्ड् (ओलडि) १०१९
कण् (कण) १०११८३
कण्ड् (कडि) १०१४५
कथ (कथ) १०१२९७
कर्ण (कर्ण) १०१३६९
? कल् (कल) १०१६८
? कल् (कल) १०१३१२

काल (काठ) १०१३२५
किष्क् (किक्) १०११५४
कीर् (कीट) १०११००
कुर् (कुट) १०११६६
कुर् (कुट) १०११७०
कुटुम्ब (कुटुम्ब) १०११४७
? कुट् (कुट्ट) १०१२३
कुट् (कुट्ट) १०११६८
कुण्ड् (कुडि) १०१४६
कुत् (कुत्स) १०११६६
कुद् (कुट्ट) १०१६
कुमार (कुमार) १०१३२४
कुम् (कुपि) १०१११५
कुम् (कुभि) १०१११५
कुम् (कुभि) १०११२०
कुश्ल (कुश्ल) १०१३२२
कुस् (कुस्) १०११७९
कुह (कुह) १०१३४५
कूट् (कूट) १०११७०
कूट (कूट) १०१३३७
कूण् (कूण) १०११५७
? कूप (कूप) १०१३२६
कृत् (कृत्) १०१११३
केत (केत) १०१३३८
कथ् (कथ) १०१११३
? कथ् (कथ) १०१२७५
कल्प (कल्प) १०११२३
क्षम् (क्षपि) १०१८३
? क्षत् (क्षल) १०१६१

क्षाट् (क्षोट) १०३१९
 खट् (खट्ट) १०१९२
 खड् (खड) १०१४४
 खण्ड् (खण्डि) १०१४५
 खुण्ड् (खुण्डि) १०१४८
 खोट् (खोट) १०३२२२
 खोड् (खोड) १०३२२२
 गञ् (गज) १०१०७
 गण् (गण) १०१२९९
 ? गद् (गद्) १०३०७
 ? गह् (गह) १०१२९०
 ? गल् (गल) १०१५८
 गवेष (गवेष) १०३३०
 गालोड (गालोटि) १०१०८९
 गुण् (गुण) १०३४०
 ? गुण्ट् (गुण्टि) १०१४७
 गुण्ड् (गुण्डि) १०१५०
 गुन्द्र् (गुन्द्रि) १०१६
 गुर्द् (गुर्द) १०१२७
 गृ १०११७५
 गोम (गोम) १०३२३
 ? ग्रथ् (ग्रथ) १०२६७
 ? ग्रस् (ग्रस) १०१०१६
 ग्राम (ग्राम) १०३३७
 घट् (घट) १०१२९१
 घण्ट् (घण्टि) १०१२३४
 घट्ट् (घट्ट) १०१९१
 ? घर् (घर्) १०११०९
 ? घृष् (घृषिर्) १०१२९४
 घृ १०१११०
 चक् (चक) १०१५९
 चम्प् (चपि) १०१८२
 चर् (चर्) १०१०५
 चस् (चर्च) १०११८०

चट् (चल) १०१७३
 चि (चिन्) १०१९०
 चिक् (चिक्) १०१६०
 ? चित् (चिन) १०११४३
 चित्र (चित्र) १०३३६०
 चिन्त् (चिति) १०१२
 चुण्ट् (चुण्टि) १०११९९
 चुम्भ (चुम्भि) १०१९४
 ? चूर् (चुर) १०११
 यौगिको धातु - ह्नि ।
 चुल् (चुल) १०१६८
 चूर्ण् (चूर्ण) १०११९
 ? च्यु १०१२०६
 छम्प् (छपि) १०१८२
 ? छर्द् (छर्द) १०१५३
 छुट् (छुट) १०१७७
 ? छे (छेद) १०३३०
 जम् (जम) १०११८४
 ? जम्प् (जभि) १०११८४
 जस् (जस) १०११८६
 जुप् (जुष) १०१२८१
 ? जप् (जप) १०१८६
 ? ज्ञा १०१२००
 टङ्क् (टकि) १०१९८
 टिप् (टिप) १०११३९
 डप् (डप) १०११३७
 ? डम्ब् (डभि) १०११३६
 डिप् (डिप) १०११४०
 डिम्ब् (डिभि) १०११३७
 डिम्ब् (डिभि) १०११३५
 ? तस् (तसि) १०११६८
 तत् (तट) १०१४३
 ? तड् (तड) १०१२५३
 तड् (तड) १०१२५३

तन्न् (तान्) १०।१४७
 १ तक् (तर्क) १०।२५१
 तल् (तल) १०।६२
 १ तिञ् (तिज) १०।११२
 तिप् (तिप) १०।१३७
 तीर (तीर) १०।३५६
 तुत्थ (तुत्थ) १०।३८६
 तुम्ब (तुबि) १०।११७
 तुल् (तुल) १०।६३
 तूण् (तूण) १०।१०१
 तूण् (तूण) १०।१५८
 तूल् (तूठ) १०।१५८
 १ तृप् (तृप) १०।२६९
 १ त्रस् (त्रस) १०।२१७
 त्रुन् (त्रुट) १०।१६७
 १ दश् (दशि) १०।१८५
 दान् (दशि) १०।२३३
 दश् (दशि) १०।२३२
 दण्ड (दण्ड) १०।३७१
 १ दम् (दम) १०।१३६
 १ दल् (दल) १०।२१९
 १ दस (दस) १०।३४३
 दाश (दाश्ट) १०।१४४
 दिव् (दिवु) १०।१९२
 १ दुल् (दुल) १०।६४
 धक् (धक्) १०।५८
 १ धू (धूञ्) १०।२८२
 धूप (धूप) १०।२४१
 धूस (धूस) १०।९९
 १ धृ १० (१।९४५)
 धृष् (धृष) १०।२९६ = २९७
 १ ध्वन (ध्वन) १०।३३६
 नक्क (गक्क) १०।५७

१ नन् (नन्) १०।१२
 नद् (णद) १०।२४९
 निक्क (निक्क) १०।११५
 पस् (पसि) १०।७९
 पम् (पक्ष) १०।१८
 पञ्च् (पचि) १०।१११
 १ पट् (पट) १०।२२०
 पट (पट) १०।३००
 १ पत (पत) १०।३०८
 पय् (पथ) १०।२१
 पन्थ् (प य) १०। ९
 पण (पण) १०।२८५
 पथ् (पर्थ) १०।२०
 पल् (पल) १०।७८
 पल्यूल (पल्यूल) १०।३२८
 पप (पप) १०।१८७
 पार (पार) १०।३५५
 पाल् (पाल) १०।७४
 पिच्चन् (पिच्च) १०।४०
 पिच्छ् (पिच्छ) १०।४२
 पिञ्ज् (पिजि) १०।३०
 पिञ्ज् (पिजि) १०।२२५
 पिण्ड् (पिडि) १०।१३२
 [पिस् (पिस) १०।३२]
 पीड् (पीड) १०।११
 पुस् (पुस) १०।९६
 पुच्छ (पुच्छ) १०।३९१
 पुट् (पुट) १०।७८
 १ पुट (पुट) १०।३५६
 पुट् (पुट्ट) १०।२४
 पुथ् (पुथ) १०।२४६
 पुल (पुल) १०।६५
 पुप् (पुप) १०।२१८
 पुस्त् (पुस्त) १०।५४

? पूज् (पूज) १०।१०२
 पूर् (पूरी) १०।२५४
 ? प्र १०।१५
 [प्रच् (प्रच) १०।२५०]
 प्रथ् (प्रथ) १०।२०
 ? पृ १०।१५
 ? प्रथ् (प्रथ) १०।१९
 ? प्री (प्रीज्) १०।२८३
 प्रेङ्गोल (प्रेङ्गोल) १०।६४,३८५
 बन् (बन्) १०।३१५
 ? बध् (बध) १०।१४
 ? बध् (बन्ध) १०।१४
 बर्ह् (बर्ह) १०।२४४
 बल (बल) १०।८९
 बन्ह् (बल्ह) १०।२४५
 बष्क् (बष्क) १०।३६९
 बस्त् (बस्त) १०।१५२
 बुल् (बुल) १०।६६
 [बुस्त् (बुस्त) १०।५५]
 [ब्र ह् (ब्रहि) १०।२५३]
 ब्लेष्क (ब्लेष्क) १०।३५७
 ? भज् (भज) १०।२०१
 भण्ड् (भण्डि) १०।५२
 ? भत्स् (भत्स) १०।१५०
 ? भल् (भल) १०।१६९
 ? भाज् (भाज) १०।३३२
 भाम (भाम) १०।३१९
 भिल् (भिल) १०।७१
 भू १०।२०७
 भू १०।२९०
 भूष् (भूष) १०।१९७
 ? भ्रूण् (भ्रूण) १०।१५९
 ? मण्ड् (मण्डि) १०।५१

? मद् (मद्) १०।१७३
 ? मन् (मन) १०।१७७
 मन्त् (मन्त्रि) १०।१४८
 ? मच (मर्च) १०।१०८
 ? मह (मह) १०।३१४
 मान् (मान) १०।२८९
 मार्ग (मार्ग) १०।८०
 ? मार्ग (मार्ग) १०।२९३
 [मार्ज (मार्ज) १०।१०९]
 मिञ्ज् (मिञ्जि) १०।२१८
 मिद् (मिद्) १०।८
 ? मिन् (मिदि) १०।८
 मिश्र (मिश्र) १०।३६५
 मी १०।२७४
 ? मुच् (मुच) १०।२१५
 मुट् (मुट) १०।७९
 मुस्त् (मुस्त) १०।९७
 मूत्र (मूत्र) १०।३५३
 मूल (मूल) १०।६७
 मृग (मृग) १०।३४४
 मृण्ट् (मृण्डि) १०।१२४
 ? मृण् (मृष) १०।२९६
 मोष् (मोक्ष) १०।१९८
 म्रन् (म्रन्) १०।१२१
 ? यत् (यत्) १०।२०३
 यन् (यन्त्रि) १०।३
 यम् (यम्) १०।८७
 ? यु १०।१७८
 ? युज् (युज) १०।२५७
 रह (रहि) १०।३०५
 रक् (रक्) १०।२०९
 रण् (रण) १०।२०९
 ? रच (रच) १०।३११

रम (रस) १०३७६ नाभा-द्धि
 १ रह् (रह) १०१३
 १ रिच् (रिच) १०२६६
 रज् (रज) १०२०५
 १ रूप् (रुप) १०१३१
 रुक्ष (रुक्ष) १०३५४
 रूप (रूप) १०३७९
 रुष (रुष) १०३८५
 लक् (लक) १०२१०
 लक्ष् (लक्ष) १०५
 लक्ष् (लक्ष) १०१६५ }
 लड् (लड) १०३
 लण्ड् (ओलडि) १०१
 लद् (लदि) १०१
 १ लल् (लल) १०१५६
 [लङ् (लङ्) १०१९६]
 लष् (लष) १०१९६
 १ लस् (लस) १०१८७
 लिङ् (लिङि) १०२१२
 लृष् (लृष) १०१७५
 १ लोक् (लोक) १०२६७
 १ लोच् (लोच) १०२४८
 १ वच् (वच) १०२९१
 १ वज् (वज) १०१०
 १ वञ् (वञ्) १०१७१
 १ वण् (वण) १०४९
 १ वद् (वद) १०२८८
 १ वन् (वन) १०२८७
 १ वर (वर) १०२९८
 वण् (वर्ण) १०१७
 वर्ण (वर्ण) १०३८४
 १ वर्ध् (वर्ध) १०११४
 वर्ह् (वर्ह) १०२३२
 १ वल्क् (वल्क) १०३५

वस् (वम) १०२०४
 [वम (वम) १०१८१]
 १ वा १०३२९
 वात (वात) १०३२९
 वास (वास) १०३३१
 [विच् (विच) १०२६२]
 वत्त (वित) १०२७८
 १ विन् (विद) १०१७६
 १ विप् (विप) १०१३८
 वीज (वीज) १०६८
 वीर (वीर) १०३६७
 १ वृ (वृन्) १०२६४
 १ वृज् (वृजी) १०२६०
 १ वृत् (वृत्) १०२५२
 १ वृप् (वृप) १०१७७
 वेल (वेल) १०३२७
 १ व्युन्द् (व्युन्दि) १०१९६
 १ व्रज् (व्रज) १०१०
 व्रण (व्रण) १०३८३
 शक् (शक) १०१८२
 शम् (शम) १०१६४
 शम् (शम्) १०२१
 शर (शर) १०३१५
 शार (शार) १०३१५
 शिप् (शिप) १०१६७
 [शीक् (शीक) १०२७६]
 शील (शील) १०३९५
 [शुण्ट् (शुण्टि) १०१०१]
 १ शुन् (शुध) १०२८०
 शुल्क् (शुल्क) १०११
 शुल्न् (शुल्च) १०३७
 शूर (शूर) १०३१६
 शूर्प् (शूर्प) १०३६
 [१ शृष् (शृष) १०२०२]

१ अष् (अष) १०।४२	१ स्त् (बृद) १०।१८५
१ अथ् (अथ) १०।२७३	म्बध् (स्कन्ध) १०।३८५
१ अथ् (अथ) १०।३१७	१ स्तन (स्तन) १०।३०६
[अथ् (अथ) १०।२८४]	स्तिप् (स्तिप) १०।१४१
१ श्लिप् (श्लिष) १०।२८	स्तूप् (स्तूप) १०।१४२
श्वभ् (श्वभ्र) १०।८१	स्तेन (स्तेन) १०।२४१
मङ्केत (सङ्केत) १०।२४९	स्तोम (स्तोम) १०।२६७
मङ्ग्राम (सङ्ग्राम) १०।३६६	स्थूल (स्थूल) १०।२४८
सह् (सह) १०।९४	१ म्निह् (ग्निह) १०।२७
मत्त्र (सत्त्र) १०।३५०	स्पण् (स्पण) १०।१४९
सन् (आह षद) १०।२७९	स्पृह् (स्पृह) १०।३१८
समाज (सभाज) १०।३३४	स्फिन् (स्फिन्) १०।२७
मान्स्व् (सान्स्व) १०।३३	स्फुट् (स्फुट) १०।९०
साम् (साम) १०।३३३ }	स्फुट (स्फुट) १०।३८१
साम (साम) १०।३२६ }	स्मि (स्मिह्) १०।३९
[सार (सार) १०।३१५]	स्वद् (प्यद्) १०।२५६
सुम्ब (सुम्ब) १०।३७४	स्वर (स्वर) १०।३१०
सूच (सूच) १०।३२०	हिंस् (हिमि) १०।२७८
सूत (सूत) १०।३५२	

इति २२९ धातव ।

अनुपलब्धप्रयोगा धातवः

प्रश्नचिह्नाङ्किता सदिग्धा धातवः

अक् (अक) १।७८६
 अठ् (अठ) १।३३२
 अण् (अण) ४।६७
 ? अन्त् (अति) १।१, ९
 ? अभ् (अभ्र) १।५५५
 ? अह् (अह) ५।२६
 इव् (इव) १।१४०
 इरन् (ईरव) १।१३९
 इर्भ्य् (ईर्भ्य) १।५११
 ? इप् (इप) १।६७७
 उट् (उठ) १।३०५
 उभ्रस् (उभ्रस) १।५४
 ऊय् (ऊयी) १।८८०
 ऋञ्ज् (ऋञ्जि) ५।२९
 ऋभ् (ऋभ) ६।२८
 ऋभ् (ऋभ) ६।२९
 ऋ १।२६
 ? एठ् (एठ) १।२६४
 कण् (कणे) १।७८५
 ? कर्ज् (कर्ज) १।२२३
 कहृट् (कहृठ) १।४९४
 ? कव् (कव) १।७१९
 ? कस् (कस) १।७२२
 [कास् (कासि) १।६३७]
 कास् (कास) १।६३८
 किट् (किठ) १।३१६
 कुच् (कुच) १।१८१
 कुञ् (कुञ्ज) १।१९६

कृ (कृञ्) १।१३ ।
 कृ (कृञ्) १।१३ ।
 कृ १।२५
 कनस् (कनस) ४।५
 किलद् (किल्गि) १।११, ।
 किलन्द (किल्दि) १।७० ।
 क्लेव् (क्लेवृ) १।५०१
 क्लेग् (क्लेश) १।६०२
 क्षज् (क्षज) १।७६२ ।
 क्षज् (क्षजि) १।७६२ ।
 क्षिरि ५।२९
 क्षिव् (क्षिवृ) १।१, ६६
 क्षी (क्षीष्) १।३६
 क्षीज् (क्षीज) १।२३३
 क्ष्मील् (क्ष्मील) १।५१९
 क्षिणद् (क्षिण्विटा) १।७३५
 क्षिणद् (क्षिण्विदा) ४।१३३
 लच् (लच) १।५९
 लम्ब् (लम्ब) १।४१४
 लव् (लव) १।५०
 ? खिद् (खिद) ७।१२
 खु (खुड्) १।९३८
 खु १।६२
 खुट् (खुड) ६।१०९
 खेन् (खेवृ) १।५०२
 खै १।८९७
 गम्भ् (गम्भ) १।४१५
 गा (गाड्) १।९३५
 गुञ् (गुज) १।२००

गुञ् (गुज) ६।८९	१ चिरि ५।३०
गुङ् (गुड) ६।१०३	चीप् (चीप्र) १।८८३
गुध् (गुध) ४।१२२ }	चीम् (चीभृ) १।३८१
गुम् (गुध) ९।४५ }	चुङ् (चुड) ६।११०
गुव् (गुवा) १।५७७	चुप् (चुप) ६।११४
गूर् (गूरी) ४।४४	चण (चणु) ८।५
गृह् (गृह्) १।६४२	च ९।२३
गेप् (गेपृ) १।३६५ }	चेल् (चेल) १।५३६
गेप् (गेप्र) १।३६९ }	छष् (छष) १।१७६
गेव् (गेवृ) १।५०२	छ्यु (छ्युड्) १।९४०
गेष (गेष) १।६०९	जञ् (जज) १।२३८
ग्रिह् (ग्रिह्) १।६४७	जम् (जभ) १।९८८
ग्रुच (ग्रुचु) १।१९४	जम्भ् (जभि) १।९६५
ग्लस् (ग्लसु) १।६२४	जर्च् (जच) १।७०८ }
ग्लेप् (ग्लेपृ) १।३६२ }	जर्च् (जर्च्) ६।१९ }
ग्लेप् (ग्लेप्र) १।३६६ }	जज् (जज) ६।१९ }
ग्लेव् (ग्लेवृ) १।५०३	जर्ज्ञ (जर्ज्ञ) ६।२०
ग्लेप् (ग्लेप) १।६१४	जर्त्स (जर्त्स) १।७०८
घष् (घषि) १।६४३ }	जिरि ५।११
घस् (घसि) १।६४३ }	जिष् (जिषु) १।६८८
घण् (घण) ८।७	जुङ् (जुड) ६।४७
घम्भ् (घभ) १।४१६ }	१ जृ १।९३२
घव् (घव) १।४१६ }	ज ९।२३
घप् (घप) १।६४२ }	जेह् (जेह्) १।६३६
घस (घस) १।६४२ }	जे १।८९९
घिष् (घिषि) १।६४२ }	ज्यो १।६०४
घिष्ण (घिषि) १।४२७	झम् (झमु) १।४६७
घुष् (घुषि) १।९४३	झर्च् (झर्च्) १।७०९ }
घुष्ण (घुषि) १।४२८	झर्च् (झर्च्) ६।२० }
घूर (घूरी) ४।४३	झर्छ (झर्छ) १।७०९
घृ १।९२२	झ्यु (झ्युड्) १।९६३
घृष्ण (घृषि) १।४२९	न्कि (टिकृ) १।१००
चम् (चमु) ५।२१	१ टौक् (टौक्) १।९५
चम्भ (चन्भ) १।४२०	
१ चर्च् (चर्च) १।४२०	

डी (डीङ्) ११५२
 तभ् (तभ) ११६६७
 तञ् (तञ्) १११११
 तञ्ज् (तञ्ज्) ७१२२
 तय् (तय) ११६७५
 तिक् (तिकृ) १११०२
 तीन् (तीन्) ११८८३
 तुफ् (तुफ) ६१३४
 तुम् (तुम) ११७४४ }
 तुम् (तुम) ४११२१ }
 तुम् (तुम) ९१६९ }
 तुम्प् (तुम्प) ६१३३
 तुम्प् (तुम्प) ११४०७
 तुम्प् (तुम्प) ६१३१
 तूङ् (तूङ्) ११३४७
 तम्प् (तम्प) ६१३१
 तैप् (तैपृ) ११३६१
 त्रल् (त्रल) १११२९ }
 त्रङ्क् (त्रङ्क) १११३९ }
 तुफ् (तुफ) ११४०४
 तुम्प् (तुम्प) ११६०५ }
 तुम्प् (तुम्प) ११४०५ }
 त्वल् (त्वल) ११६५६
 त्सञ् (त्सञ्) ११५३
 थुङ् (थुङ्) ६११०६
 दाय् (दाय) ११८६७
 दान् (दान) ११९७९
 दाश् (दाश्) ५१३२
 दिन्व् (दिन्वि) १११११
 दिप् (दिपृ) १११५८
 हुङ् (हुङ्) ६११०७

हम् (हफ) ६१०७
 हु ११२९
 जै १११००
 द्रान् (द्रान्) १११०६
 धण् (धण) ११५५३ }
 धन् (धन) ११६१३ }
 धूर् (धूरी) ६१४६
 धृज् (धृज) ११२१६
 धृज्ज् (धृजि) ११२१७
 धृ ११२३
 धेप् (धेपृ) ११३७०
 ध्रञ्ज् (ध्रञ्जि) ११२१५
 ध्रण (ध्रण) ११४५१
 ध्रम (ध्रम) ९१५०
 ध्रान् (ध्रान्) १११२६
 ध्राष् (ध्राष्) १११२२
 ध्राङ्क् (ध्राङ्क) ११६६२ }
 ध्राङ्क् (ध्राङ्क) ११६६५ }
 ध्रेक् (ध्रेक्) ११७६
 ध्रै ११८९२
 ध्वण् (ध्वण) ११४४५
 नट् (नट) ११७८५
 नभ् (नभ) ४११२७
 नभ् (नभ) ९१४८
 नम् (नन्व) ११४२२
 ? निन्व् (निन्वि) ११०८
 निव् (निवृ) ११८५६
 नीव् (नीव) ११५६६
 न्वी ११२५
 पच् (पच) १११७१
 पद् (पद) ११६९
 पप् (पपृ) ११६१३

पष् (पष) १।८७३ }
 पस् (पस) १।८७२ }
 पिष् (पिष्) १।७११
 पुट् (पुट) १।३२०
 पुङ् (पुङ) ६।१०४
 १ पुण्ड् (पण्डि) १।३२०
 पुण्ट् (पुण्डि) १।३२७
 १ पुथ् (पुथि) १।४२
 पुम् (पुस) ४।१०२
 पृज् (पृजी) २।२०
 पृञ् (पृजि) २।१९ }
 पृञ् (पृजि) २।२० }
 पृट् (पृट) ६।४९
 पेष् (पेष) १।३७२ }
 पेस् (पेष) १।५०४ }
 १ पेश् (पेशु) १।७१२
 १ पै १।९०५
 प्युष् (प्युष) ४।१०२ }
 प्युस् (प्युस) ६।६ }
 प्युस् (प्युस) ४।१०२ }
 प्रस् (प्रस) १।७५९
 १ प्रुष् (प्रुष) १।६९४
 प्रेष् (प्रेष) १।६१४
 प्रैण् (प्रैण) १।४५८
 ष्लेष् (ष्लेषु) १।५०५
 बद् (बन्द) १।५१
 बम् (बन्व) १।४१२
 बस् (बसु) ४।१०६
 बिन् (बिन्) १।३१५
 बिङ् (बिङ) १।३०६
 बुध् (उबुन्धिर्) १।८६१
 बेन् (उबेदिर्) १।८६१
 बेह् (बेह) १।६३४
 न्युस् (न्युस) ४।१०७

ब्रण् (ब्रण) १।४४७
 ब्रुङ् (ब्रुङ) ६।११२
 भर्त् (भर्त्) १।४२१
 भुङ् (भुगि) १।१५७
 भुण्ड् (भुण्डि) १।२७४]
 भृङ् (भृङ) ६।११९
 भृप् (भृषु) १।७००
 भृ १।२० }
 भृ १।२१ }
 भेष् (भेषु) १।८६९
 भ्रस् (भ्रन्सु) १।७४३
 भ्रम् (भ्रक्ष) १।८९७
 भ्रण् (भ्रण) १।४४४
 भ्रुट् (भ्रुङ) ६।११०
 भ्रेञ् (भ्रेञु) १।१७७
 भ्लक्ष् (भ्लक्ष) १।८७८
 भ्लाशु (दुभ्लाशु) १।८०८
 मङ् (मधि) १।१०७ }
 मङ् (मधि) १।१०८ }
 १ मङ् (मधि) १।१५८
 मञ् (मञ) १।५५७
 मर्त् (मर्त्) १।४१९
 मर्त् (मर्त्) १।५७५
 मन् (मव) १।५९५
 मव्य् (मव्य) १।५०९
 १ मा (माङ्) ४।३३
 मान्थ् (माथि) १।४४
 मिद् (मिङ) १।८५३
 मिन्व् (मिचि) १।५८४
 १ मुङ् (मुखि) १।१३९
 मुच् (मुच) १।१६८
 मुञ् (मुचि) १।१६९
 मुङ् (मुङ) ६।१०२
 मुण्ट् (मुण्टि) १।३२२

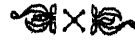
मृज् (मृज) १।२४७
 मृड् (मृड) १।४४
 मृप् (मृषु) १।६९८ }
 मृष् (मृषु) १।६९९ }
 मृ १।२९
 १ मेट् (मेट्) १।२८९
 मेद् (मेह) १।८५४
 मेप् (मेपु) १।३६७
 म्रञ्च् (म्रुचु) १।१९०
 म्रेट् (म्रेट्) १।२८९
 म्लेट् (म्लेट) १।२९०
 म्लेव् (म्लेवृ) १।५०७
 यु (युज्) १।७
 युत् (युत्) १।३०
 यौट् (योट्ट) १।२८८
 रग् (रग) १।२३६
 रग् (रगे) १।७७९
 राक् (राक्) १।१२२
 राष् (राष्) १।१०९
 रुक् (रुगि) १।१५४
 रुत् (रुट) १।७३८
 रुण्ट् (रुण्टि) १।३२४
 रुण्ट् (रुण्टि) १।३४० }
 रुण्ट् (रुण्टि) १।४४२ }
 १ रेक् (रेक्) १।७७
 रोड् (रोड्) १।३५७
 लङ्क् (लङि) १।१५६
 लम् (लनि) १।३७४
 लर् (लर्) १।४१४
 लाक् (लाक्) १।१२३
 लाष् (लाष्) १।११०
 लाञ्च् (लाञि) १।२३७
 ली १।३१

लृट् (लृट्) १।३१० }
 लृट् (लृट्) १।७३१ }
 लृट् (लृट्) ४।१०९ }
 लृट् (लृट्) १।३३५
 लृट् (लृट्) १।७४०
 १ लृण्ट् (लृण्टि) १।३४७ }
 १ लृण्ट् (लृण्टि) १।३४३ }
 लृथ् (लृथि) १।४३
 १ लृप् (लृप) ४।१२४
 लेप् (लेपु) १। ६९
 लाड् (लोड्) १।३५८
 लौट् (लौट्) १।५६२
 र्नी १।३२
 वट् (वट्) १।७७२
 वट् (वट्) १।३२०
 वभ्र (वभ्र) १।५१
 वर्फ् (वफ) १।६०८
 वर्ह् (वर्ह) १।६३३
 वल्भ् (वल्भ) १।३८८
 १ वप् (वप) १।६८१
 वस्क (वस्क) १।९८
 वाङ्क् (वाङ्कि) १।६५९
 वावृत् (वावृत्) ४।४९
 मिच्छ् (मिच्छ) ६।१४२
 विज् (विज) १।२१४
 विज् (विजिर्) ३।१२
 विज् (ओविजी) ७।२३
 विद् (विद) ७।१३
 विध् (विधृ) १।३३
 १ विल् (विल) ६।७८
 विस् (विस्) १।७०६
 वुन्द (उवुन्दिर्) १।८८०
 वृज् (वृज) १।२१४
 वृत् (वृत्) ६।४९
 वृश (वृश) ४।११३

वृद् (वृह) १।७२३	दिग् (दिग्दि) १।१०
वेथ् (वेथ्) १।३३	ष्ठिक् (ष्ठिवु) ५।४
? व्युष् (व्युष्) ४।१०९	सन् (सन्ति) २।७० }
व्री (व्रीह्) ४।३२	सन् (सन्ति) २।६७ }
व्री ९।३३	सग् (सगे) १।७८३
गद् (गद्दल) ६।१४५	सद् (सद्दल) ४।१४६
गप् (गप) ४।५७	सग् (सग) १।८१३
गम् (गन्व) १।४१७ }	सव् (सव) १।४१८ }
शब् (शर्ष) १।४१७ }	सव् (सवर्ष) १।५८६ }
शल्भ् (शल्भ) १।३७७	सल् (सल) १।५४६
गास् (गाड् गासु) १।६२२	? सार (साध) १।१७
? गि (गिञ्) ५।३	सिक् (सिवि) १।५८२
गिट् (गिट) १।२९९	सिम् (सिमु) १।४३०
गिष् (गिष्) १।६७७	सृम् (सृमु) १।४२४
शुच्य् (शुच्यी) १।५१४	सृम् (सृन्मु) १।८२५
शुठ् (शुठ) १।३३८	मेक् (मेक्) १।७८
शुण् (शुण्ठि) १।३३८ }	सै १।९००
शुण् (शुण्ठि) १।३४१ }	स्तक् (स्तक्) १।७७६ }
? शुम् (शुम) १।४३२	स्तक् (स्तक्) १।७७७ }
शै १।१०२	स्तम् (स्तम) १।८१४
शमील् (शमील) १।५१९	स्तिप् (स्तिप) १।३५९
शक् (शकि) १।८१	स्तृह् (स्तृह्) ६।७१
शक् (शगि) १।१५०	स्तृश् (स्तृश्) १।६५२ }
? श्य् (श्य) १।७९२	स्तृश् (स्तृश्) १।६५२ }
श्रिम् (श्रिमु) १।४५०	स्तेप् (स्तेपृ) १।३६०
श्रिम् (श्रिमु) १।४३१	स्नुम् (णुस) ४।४
श्रेक् (श्रेक्) १।८१	स्फण् (स्फण्टि) १।३२६
श्लक् (श्लकि) १।८२	? स्फुट् (स्फुट) १।२५७
श्लक् (श्लगि) १।१५१	? स्फुड् (स्फुड) ६।११६
श्लक् (श्लक्) १।१२७	स्फुण्ट् (स्फुण्डि) १।२७५
श्लिष् (श्लिष्) १।६९३	स्फुण् (स्फुण्) १।२१०
श्वक् (श्वकि) १।९२	समील् (सील) १।५२०
श्वक् (श्वगि) १।१४६	स्फुण् (स्फुण्) १।२१०
श्वल् (श्वल) १।५४९	स्मृ ५।१३

स्वस् (स्वसु) १।८०९
 ? स्वस् (स्वसु) १।३९१
 स्वस् (स्वसु) १।७४९
 स्वस् (स्वसु) १।३९०
 स्वस् (स्वसु) १।७०९
 स्वस् (स्वसि) १।९६
 स्वस् (स्वसि) १।१९
 स्वस् १।१८
 स्वस् (स्वसि) १।३१४

ह्ये (ह्येठ) १।६०
 ह्ये (ह्येप) १।३७०
 ? ह्ये (ह्येप) १।२११
 ह्ये (ह्येप) १।३०
 ह्ये (ह्येप) १।७११
 ह्ये (ह्येप) १।२०७
 ह्ये (ह्येप) १।६३९
 ह्ये (ह्येप) १।७१२
 ह्ये (ह्येप) १।७०५

अथ चुरादिधातवः

यत्र प्रश्नचिह्नानि तेषु धातुषु मन्यते प्रयोजकता द्विट्नी ।

अह् (अहि) १०।२३७	[कुप् (कुप) १०।२'०]
अङ्घ्र (अङ्घ्र) १०।३७३	[कृत् (कृत्) १०।२३७]
अञ्ज् (अजि) १०।२२८	कृ १ । १७
अक् (अर्क) १०।१०३	क्लप् (क्लप) १०।२००
१ अह् (अर्ह) १०।१९९	१ क्रथ् (क्रथ) १०।१३
अवधीर (अवधीर) १०।३८६	अञ्ज् (अजि) १०।८४
अश्व (अश्वतर) १०।३८८	[ग्ये (ग्ये) १०।३२१]
१ आप् (आप्ल) १०।२८६	[खेड (खेड) १०।३२१]
आह्वर (आह्वरक) १०।२९०	खोट (खोट) १०।२९८
[इल् (इल) १०।१२०]	खोद (खोद) १०।३२२
१ इर् (ईर) १०।२६१	गज् (गर्ज) १०।१०७ } गज् (गर्ज) १०।१२५ }
उग्रस् (उग्रस) १०।२१४	गर्द (गर्द) १०।१२५
ऊष (ऊष) १०।३८५	गर्ध् (गर्ध) १०।१२६
[ओल्ण्ड् (ओलण्डि) १०।९]	गर्त् (गर्त्) १०।३५१
[कण्ठ् (कठि) १०।२९४]	गर्ह् (गर्ह) १०।२९२
कत्र (कत्र) १०।३५८	१ गल् (गल) १०।१५८
कर्त् (कर्त्) १०।३६८	गुप् (गुप्) १०।२४०
कर्त् (कर्त्) १०।३५८	गूर् (गूरी) १०।१६२
कर्त् (कर्त्) १०।३५८	[गृ १०।१७३]
[कल् (कल) १०।६८	ग्रह (ग्रह) १०।३४३
१ कल (कल) १०।३१२	१ ग्रथ् (ग्रथ) १०।२६७
कालोड (कालोडित) १०।३८९	ग्रस् (ग्रस) १०।२१६
किल् (किल) १०।६९	घत् (घट) १०।२२९
कुश् (कुशि) १०।२३०	१ घट् (घट्ट) १०।९१
कुस् (कुसि) १०।२२९	१ घर् (घर) १०।१०९
कुण (कुण) १०।३३९	१ घृप् (घृधिर्) १०।१९४
कुण्ड् (कुठि) १०।५०	१ घृ १०।११०
कुद् (कुट) १०।६	चण्ड् (चण्डि) १०।५०
[कुन्द्र (कुद्रि) १०।६]	

चप् (चप) १०।१८	१ जस् (जम) १०।११६
१ चम्प् (चपि) १०।१८	जुञ् (जुञि) १०।२२८
१ चच् (चच) १०।११०	जुञ् (जुउ) १०।१२२
चह् (चह) १०।१८८ } चह (चह) १०।३१३ }	१ जुप (जुप) १०।२८८
१ चित् (चित) १०।१४३	१ जप् (जप) १०।१६
चीक् (चीक) १०।२७०	१ जा १०।२०
चीर् (चीव) १०।२४३	ञि १०।२६१
चुक्क् (चुक्क) १०।६०	१ ङ्क् (ङकि) १०।९८
चुह् (चुह) १०।२४	उम्प् (उपि) १०।१३४
चुण्ड् (चुण्डि) १०।११९	१ उश्च् (उचि) १०।१३६
चुम्ब (चुबि) १०।१९४	उम्भ् (उभि) १०।१३४
चुर् (चुर) १०।१ यौ वा -हि	उटिप् (उटिप) १०।१३८
चूण् (चूण) १०।१०१	उटिम्प् (उटिपि) १०।१३८
चूर्ण् (चूर्ण) १०।१०१	१ तस् (तसि) १०।१६७
चृत् (चृत) १०।२६९	तद् (तट) १०।४३ (शि हि)
चृप् (चृप) १०।२७९	१ तट् (तड) १०।४२
च्यु १०।२०६ } च्युस् (च्युस) १०।२०६ }	तन् (तनु) १०।२८७
१ उद् (छद) १०।४१ } १ उद् (उद) १०।२७२ }	१ तर्क् (तर्क) १०।२५१
१ उद (छद) १०।३८१	१ तिञ् (तिज) १०।११२
१ छ-द् (उदि) १०।४३	[तिप् (तिप) १०।१३७]
१ उद् (छद) १०।५३	तिल् (तिल) १०।७२
[ऋद्र (ऋद्र) १०।३६८]	तुञ् (तुज) १०।३२
१ रुन् (रुन्) १०।७७	तुञ् (तुजि) १०।२९
रुन् (रुन्) १०।२६०	तुञ् (तुजि) १०।२२४
रुप (रुप) १०।२७०	तुम्प् (तुपि) १०।११७
१ रुन् (रुद) १०।३८०	१ तुल् (तुल) १०।६३
जम् (जसि) १०।१२८	१ तृप् (तृप) १०।२६९
१ जम् (जभ) १०।१८४	१ नस् (नस) १०।२१७
१ जाम् (जभि) १०।१८८	तुट् (तुड) १०।१६७
[जल् (जल) १०।१०]	दश् (दशि) १०।१४५
१ जस् (जस) १०।१३१	दस् (दसि) १०।१६६
	दह् (दहि) १०।१२८
	दम्भ् (दभि) १०।१३७

१ दल् (दल) १०।२१९
 दस् (दस) १०।१४१
 [दस (दस) १०।३८३]
 ढिव् (ढिउ) १०।१७४
 हप् (हप) १०।२७०
 हम् (हम) १०।२६४
 हभ (हमी) १०।२७१
 १ धू (धूज्) १०।२८२
 धूश् (धूण) १०।९९ }
 धूष् (धूष) १०।९९ }
 धूस (धूस) १०।९९ }
 वृ १० [१।९४']
 बृप् (बृष) १०।१७२
 ऋस् (उभ्रस) १०।२१४
 १ ध्वन (ध्वन) १०।३२६
 १ नट् (नट) १०।१२
 नट् (नट) १०।२५३
 नट् (नड) १०।१२
 नट् (नट) १०।२६२
 १ नद् (णद) १०।२४९
 निवास (निवास) १०।३३२
 १ पत् (पट) १०।२२०
 पण्ड् (पण्डि) १०।८०
 पण्ड् (पण्डि) १०।१३२
 १ पत (पत) १०।३०८
 १ पद (पद) १०।३४२
 पश (पश) १०।३०९ }
 पष (पष) १०।३०९ }
 पिस् (पिसि) १०।२५३
 पिज् (पिज) १०।३३३
 [पिस् (पिस) १०।३२]
 पुट् (पुट) १०।२२१
 १ पुट् (पुट) १०।३।६
 पुण (पुण) १०।१०२

पुण्ट् (पुटि) १०।२५७
 १ पुष् (पुष) १०।२१८
 पुस्त् (पुस्त) १०।९७
 १ पूज् (पूज) १०।१०२
 १ पूर (पूरी) १०।२७४
 १ पूण् (पूर्ण) १०।९५
 पूल् (पूल) १०।९५
 १ पृ १०।१५
 १ पृच् (पृच) १०।२५०
 १ प्रथ् (प्रथ) १०।१९
 १ प्री (प्रीज्) १०।२८३
 बह (बहि) १०।२३८
 १ बव् (बध) १०।१४ }
 १ बध् (बन्ध) १०।१४ }
 बह् (बर्ह) १०।१२४
 [बल् (बल) १०।८९]
 १ बुल् (बुल) १०।६६
 [बुस्त् (बुस्त) १०।५५]
 ब्रीस् (ब्रीस) १०।१२३ }
 ब्रूस् (ब्रूस) १०।१२३ }
 भञ्ज् (भजि) १०।२५३
 भन्द् (भदि) १०।७९
 १ भर्त्स् (भर्त्स) १०।१५०
 १ भल् (भल) १०।१६९
 १ भाज (भाज) १०।३३३
 १ भूप् (भूष) १०।१९७
 भृण् (भृशि) १०।१५९
 [मह् (महि) १०।२३९]
 १ मण्ड् (मण्डि) १०।५१
 १ मद् (मद) १०।१७३
 १ मन् (मन) १०।१७७
 मर्च् (मर्च) १०।१०८
 १ मह (मह) १०।३१४
 १ मार्ग (मार्ग) १०।२९३

[माञ् (माज्) १०।१०९]
 [मी १०।२७४]
 ? मुच् (मुच) १०।२१५
 मुद् (मुट्) १०।२१३
 मुल् (मुल्) १०।६७
 ? मृच् (मृच) १०।२१५
 मृण्ट् (मृण्डि) १०।१२४
 ? मृष (मृष) १०।२९६
 मृष (मृष) १०।२९६
 म्लभ् (म्लभ) १०।१२६
 म्लेच्छ् (म्लेच्छ) १०।१२२
 ? यत् (यत्) १०।२०३
 ? यु १०।१७८
 ? युज् (युज) १०।२५७
 युज् (युज) १०।१७८
 रह् (रहि) १०।२६१
 ? रह (रहि) १०।३०५
 रघ् (रघ) १०।२०१
 रङ्ग (रघि) १०।२३५
 ? रच (रच) १०।३११
 रस (रस) १०।३७६ नाधा - ह्णि)
 ? रह् (रह) १०।९३
 ? रिच् (रिच) १०।२६६
 रश् (रशि) १०।२५३
 रम् (रसि) १०।२५४
 रुट् (रुट) १०।१३३
 रुट् (रुट) १०।२२२
 रुठ् (रुठ) १०।१३३
 रुठ् (रुठ) १०।२४८
 ? रुप् (रुष) १०।१३१
 ? लभ् (लभ) १०।५ }
 ? लभ् (लभ) १०।१६५ }
 लग् (लगा) १०।२१०
 [लङ् (लङि) १०।२३६]

लज् (लज) १०।१०
 लज (लज) १०।२६१
 लङ् (लङि) १०।२२
 लङ् (लङि) १०।२२६
 लङ् (लङ्) १०।३६४
 [लट् (लट) १०।७]
 लण्ट् (लण्टि) १०।११, ३
 [लभ (लभ) १०।३१२]
 ? लल् (लल्) १०।१६
 [लश् (लश) १०।१९६]
 [लप् (लप) १०।१९६]
 ? लस् (लस) १०।१८७
 लाभ (लाभ) १०।३१२
 [लिङ् (लिङि) १०।२१२]
 ली १०।२६२
 लुङ् (लुङि) १०।३१
 लुङ् (लुङि) १०।२२७
 लुट् (लुट) १०।२२३
 लुण्ट् (लुण्ट) १०।२६१
 लुण्ट् (लुण्ट) १०।२६१
 लुम्भ् (लुभि) १०।११६
 ? लोक् (लोक्) १०।२४७
 ? लोच् (लोच) १०।२४८
 ? वच् (वच) १०।२९१
 ? वज् (वज) १०।८०
 ? वञ् (वञ्) १०।१७१
 वट (वट) १०।३०३
 वट (वट) १०।३६०
 वण्ट् (वण्टि) १०।४९
 ? वण्ट (वण्टि) १०।३६२
 वण्ड् (वण्डि) १०।४९
 ? वट् (वट) १०।२८८
 ? वन् (वन) १०।२७७
 ? वर (वर) १०।२९८
 ? वध (वध) १०।११४

[वल्क् (वत्क) १०१३५]

वन्थूल (वृथूल) १०१३२८

वल्ह् (वल्ह) १०१२३३

[वस (वस) १०१३८५]

? वा १०१३२९

? विञ्च् (विञ्) १०१२४२

? विद् (विद) १०११७६

? विप् (विप) १०११३८

विठ् (विल) १०१७१

विक् (विक) १०११५१

विष्क (विष्क) १०१०८३

[वुक् (वुक्) १०११७२]

? वृ (वृज्) १०१२६४

वृह् (वृहि) १०१२३१

? वृज् (वृजी) १०१२६३

[वृत् (वृत्) १०१०३३]

वृत् (वृत्) १०१०३३

? वृष् (वृष्) १०११७२

व्यप (व्यप) १०१९४ }
व्यय (व्यय) १०१९४ }
व्यय (व्यय) १०१३७७ }

[व्यय (व्यय) १०१३७७]

[व्युद् (व्युदि) १०१९४]

? व्रज् (व्रज) १०१८०

व्रट् (व्रट) १०११६०

शठ् (शठ) १०१२७ }
शठ् (शठ) १०११०४ }
शठ् (शठ) १०११६० }
शठ (शठ) १०१३०० }

? शम् (शम) १०११६४

शल् (शल) १०११६०

[शार (शार) १०१३१५]

शीक् (शीक) १०१२५५

[शीक् (शीक) १०१२७६]

शुकल् (शुकठ) १०१८४

शुठ् (शुठ) १०११०४

शुण्ट् (शुठि) १०११०५

? शुन्व् (शु ध) १०१२८०

? शृध् (शृध) १०१२०२

? श्रण् (श्रण) १०१४२

श्रथ् (श्रथ) १०११३

? श्रथ् (श्रथ) १०१२७३ }

? श्रथ् (श्रथ) १०१३१७ }

श्रथ् (श्रथ) १०१२७३

[श्रन्थ् (श्रथ) १०१२८४]

? श्लिष् (श्लिष) १०१३८

श्वट् (श्वठ) १०१२८ }

श्वठ (श्वठ) १०१२०१ }

श्वण्ट् (श्वठि) १०१२८

श्वत् (श्वत) १०१८७

श्वल्क् (श्वल्क) १०१३४

श्वेत (श्वेत) १०१३८७

सम्भ् (सम्भ) १०१२१ }

साम्भ् (साम्भ) १०१२१ }

सार (सार) १०१३१५

सुड् (सुड) १०१२५

? सूद् (सूद) १०११८५

सु १०११०९

? स्तन (स्तन) १०१३०६

[स्तिप् (स्तिप) १०११८१]

स्निट् (स्निट) १०१३६

स्पुण्ट् (स्पुडि) १०१४

स्फिड् (स्फिड) १०११००

स्फुण्ट् (स्फुडि) १०१४

स्फुण्ड् (स्फुडि) १०१३९

स्मिट् (स्मिट) १०१३६

स्यम् (स्यम) १०११६२

? स्वद् (स्वद) १०१२५६

स्वत् (स्वत) १०१८५

हिष्क् (हिष्क) १०११५४

हृप् (हृप) १०१११८a }

हृप् (हृप) १०१११८ }

इति १६९ धातव ।

साक्षादुपयोजिताना ग्रन्थानां सूची

- १ अभिधान अनुशीलन—डॉ० विद्या भूषणविभु । die Kunde des Morgen Landes)
- २ अभिधानचिन्तामणि --हेमचन्द्र । १६ (न्यू) जमन एंग्लिशकोश --(नम स) ल टा, १९६१ ए ।
- ३ अमरकोश (क्षीरस्वामिभानुजिनीधित योष्टीकाभ्या सहित) १७ वातुपरिशिष्टम्—बाल्यम द्वाद्द हिन्दी ।
- ४ आख्यातचन्द्रिका—भट्टमल्लरचिता । १८ वातुप्रतीप —मैत्रेयरभितरचित ।
- ५ Indogermanisches Etymologisches wörterbuch— (Julius Pokorny) १९ वातुमञ्जरी (श्रीकाशीनायकना) चालास त्रिदिग् सु समाप्तिना, ए मन, १८१५ ई० ।
- ६ कविकल्पद्रुम (बोपदेवरचित) । पृ० १९५४ इ० । २ वातुवृत्ति —मेसूर, १९०० इ० । वातुवृत्ति —चोपम्बामीरीज, ताराणमी, १९३४ ई० ।
- ७ कश्मीरीयभाषाकोश —सरजाजप्रियमन म० म० मुकुन्दरामशास्त्रिभ्या सपान्ति २१ (निघण्टु)—निघक्तम् (दुर्गाचाय देवराजयपत्रीकासहितम्)
- ८ कामसूत्रम् (जयमङ्गलकीकासहितम्) २२ नैपथमहाकाव्यम् (प्रकाशटीकासहितम्)
- ९ काशिका २३ पञ्चतन्त्रम्—रोमगजश्रीकृष्णनाम— १९२३ ई० ।
- १० क्रियारत्नसमुच्चय २४ पञ्जाबी इंग्लिशकोश ।
- ११ क्षीरतरङ्गिणी—डा० ब्रूनोलीविश सम्पादिता, १९३० ई० । श्रीरतरङ्गिणी—युधिष्ठिरमीमामकसम्पादिता, २०१४ सवत् । २५ पद्मपुराणम् (मनसुप्रगयमोगप्रकाशनाम्)
- १२ गुर्जरभाषाकोश — नवभवाप्रकाशन मदिदरम , अहमदाबाद, १९४९ ई० । २६ पाहअसदमहणयो—काश्मिराता, १९२८ इ० ।
- १३ चान्द्रव्याकरणम्—ससूत्रोणादिवातुपाठम् —डा० ब्रूनोलीविश सम्पातितम्, १९०२ इ० । २७ पात्री इंग्लिशकोश (पी० टी० एम०) ।
- १४ जनल् अमेरिकन ओरियण्टल सोसायटी २८ पालीधानपाठधातत्र —एम्० एम्० एन (पृ०) ।
- १५ जर्नल इन्डियू० जेड० वे० एम० (= Wiener Zeitschrift fur 29 Vugletandes wörterbuch Indogermanischen Sprachen herausgegeben und bearbeitet (Alois walde)

- ३० गरुडपर (श्रीलीलागुरुचिन्ता त्रेयटीका) मुम्बापुरी, १९०२ई०।
- १ प्रमङ्गपारिजातम्—श्रीचैतन्यसरचितम् (श्रीगणेशप्राप्तभाषा सस्कृतम्) । वाल्मीकीय रामायणम् (गीताप्रेस सस्कृतम्) ।
- २ प्रयोगिकरुद्रत ईगिन्कोन ग्रामनगिराम (जाष्टे) कृत । ११ वैकिकपदानुक्रमसोप (विश्वयशुशालि सम्पादित) ।
- ३ ब्रह्मच्छन्दे दुर्गेयग—वारणमेयमञ्जतत्रिश्व विद्यालय, १९२० ई० । १२ नैयाकरणसिद्धातकौमुदी (तत्त्वबोधिनी सहिता) नि० सा०, १९२९ई०।
- ४ मट्टिकाव्यम् (जयमङ्गलटीकासहितम्) । ५० शब्दकल्पद्रुम (राधाकान्तदेवविरचित) ।
- ५ मनुस्मृति (मवथेनीकासहिता) । ५१ शिशुपालवधम् (सर्गङ्कषासमेतम्) ।
- ६ महाभारतम् (नीलकण्ठीयटीकासहितम्) पूजा, १९२३ ई० । ५२ श्रीमद्देवीभागवतपुराणम् (म० रा० मो० सस्कृतम्) ।
- ७ महाभाष्यम्—म० म० गिरिधररायण चतुर्दसम्पादितम् । ५३ सस्कृतवातुपाठाना वातुसूची—ग० ग० पसुले ।
- महाभाष्यम्—निर्णयसागरसुद्धितम् । ५४ सस्कृतभाषा—टी० बरो ।
- महाभाष्यम्—गुरुप्रसादसम्पादितम् । ५५ सस्कृतवर्तारुप (ऑत्तो—बाथलिङ्ग सम्पादितम्) ।
- ८ मॉनियरविलियमस्य सस्कृतकोश । ५६ सस्कृतव्याकरणम्—हिट्नी ।
- ९ मार्कण्डेयपुराणम् (मनसुतरायमोर प्रकाशनम्) । ५७ सरस्वतीकण्ठाभरणम् (व्याकरण भोज रचितम्) ।
- १० मुण्डारी गैलिङ्गकोश—ग्री० पल० मणी द्रभूपणभा दुरिसम्पादित । ५८ सुश्रुतम् (डल्हणाचार्यस्य निबन्धसंग्रहा रयव्यारयामहितम्)—निर्णयसा० मुम्बापुरी, १९३८ ई० ।
- ११ यशस्तिलकचम्पू—सच्चिद्रकाव्यारया । (निर्णयसागरसुद्धिता) मुम्बापुरी, १९१६ ई० । ५९ स्कन्दपुराणम् (म० रा० मो० सस्कृतम्) ।
- १२ गुरुशमहाकाव्यम् (सज्जीवनीसहितम्) । ६० हालास्यचम्पू—ज्ञानसुदर्शा कविरत्ना भिरानया रचिता । कुम्भघोणम्, १९०६ई० ।
- १३ Radices linguae Sanskrit (N L. Westergaard) ६१ हितोपदेश—श्रीकृष्णदासगङ्गाविष्णु०, कल्याण—मुम्बापुरी, १९७९ सवत् ।
- १४ लिङ्गपुराणम् (म० रा० मा० सस्कृतम्) । ६२ हिन्दीशब्दसागरकोश (श्यामसु दरदास सम्पादित) ।
- १५ वाक्यपदीयम् (प्रकीर्णटीकासहितम्) ।
- १६ वाचस्पत्यम् (कोश) ।
- १७ वाल्मीकीय रामायणम् (तिलकटीकासहितम्)—निर्णयसा० ।

नरस्वतीभवनपुस्तकालयस्थहस्तलेखधातुपाठाना मूची

ऋ—शातुपाठ	२७९/३	च—शातुपाठ	३/०९०
ए—धातुपाठ	३/०१६	छ—धातुपाठ	३/१७४
प्र—शातुपाठ	३/०४०	ज—शातुपाठ	३/२६०
ड—धातुपाठ	३/०४३	झ—धातुपाठ	३/४९६

